GURJARARĀSĀVALĪ

EDITED BY
LATE PROF B. K. THAKORE, B.A, I.E.S.,
LATE SHRI M D. DESAI, B.A., LL.B.,
and
M C MODI, M.A., LL.B

ORIENTAL INSTITUTE,
BARODA
1956

Pages 1 to 117 (Text) and Index pages 119-345, printed by Shri G C Nagamoni, Manager, Government Press and Stationery Department, Baroda and Title pages, Introduction etc printed by Shri R J. Patel, Manager, M S University of Baroda Press (Sadhana Press), Raopura, Baroda, and published on behalf of the Maharaja Sayajirao University of Baroda by G H Bhatt, Director, Oriental Institute, Baroda

FOREWORD

The present volume which is now published as No CXVIII in the *Gaekwad's Oriental Series* was originally planned by the late Prof B. K. Thakore (23-10-1869 to 2-1-1952) as early as 1927 Prof Thakore who always followed the highest standard of scholarship in all academic matters thought it desirable to enlist the co-operation of two competent scholars, the late Shri M D Desai (6-4-1885 to 2-12-1945) and Shri M C. Mody and succeeded in getting a number of old excellent MSS thanks to the strenuous efforts of the late Shri Desai. The scheme was accepted for the Gaekwad's Oriental Series in 1937 and the work was officially entrusted to the three editors

The Press-copy took long time and the printing had not gone far when the Second World-War broke out The youngest of the three editors who had systematically studied Apabhramśa, the mother of Medieval Gujarati, was very naturally entrusted with the proof-reading, the compilation of the vocabulary and notes

It was an irony of fate that one of the three editors, Shri M D Desai, whose works on Jain Literature stand as a great monument of his scholarship, passed away in December 1945 The Text and the Index were already printed in 1949, and before the Notes and Introduction were ready for the Press, Prof Thakore breathed his last just in the beginning of 1952. Shri Mody finished his task of writing critical Notes in spite of many pressing engagements, and we are happy that the volume is at last presented to the world of scholars whose indulgence we crave for unusual delay

The Rāsāvali contains six interesting and important works in Old Gujarati, ranging from the latter half of the fourteenth century to the end of the fifteenth century of the Christian era, and representing the different forms of literature such as *Rāsa, Kavitta, Fāgu, Vīnati* and *Caupai*. This collection like other similar publications in the GOS (Nos XIII and XXXVII) will be no doubt very helpful for a scientific study of Old Gujarati in a chronological order The Index, Notes and Introduction from the pen of Shri Mody enhance the value of the work from the view-point of Philology It is most gratifying that the M S University of Baroda has started the *Prācīna Gurjara Granthamālā* which has up till now published four valuable works that are sure to promote the cause of the study of the language and culture of Gujarat

Oriental Institute
Baroda, 9th April, 1956

G H BHATT
General Editor

CONTENTS

A Folio-Side from MS of पचपडवचरितरासु.

Plate II

A Folio-Side from MS. of विद्याविलासपवाडउ.

Plate III

A Folio-Side from MS. of नेमिनाथ फागु

Plate IV

A Folio-Side from MS. of विराटपर्व.

INTRODUCTION

§1 The present collection was conceived by me in collaboration with the late Prof. B. K. Thakore and the late Mr M D Desai two decades back Both of my collaborators are now no more As is well-known, Mr M. D Desai, though professionally a lawyer, was very fond of gathering information about old Gujarātī Mss, especially scattered in Jain Bhandāras at various towns in Gujarāta As a result of his indefatigable labour, we have before us Jain Gurjara Kavio Vol I & II and Jain Sāhitya-no Itihāsa. Though the works are not so scientific and meticulous in form and conception, they give good idea about the extensive OG literature still unexplored by scholars and serve as a good basis for scholarly talents to work upon Another collaborator of mine, the late Prof B K Thakore had the scholarly bent and scientific conception of editing, but he lacked the study of Apabhramśa and Old Gujarātī then He worked hard with me in the study and understanding of the text of the first two poems *viz* Pañca-Pandava-Carita-Rāsu and Virāta-Parva Mr M D Desai collaborated with me upto the selection of the poems to be taken up in this collection and gave me the copies of some of the poems But the copies were defective and hastily taken down This disappointed me and as usual in such matters, I referred to Muni Śrī Punyavijayajī who with his great generosity took pains to get the Mss. of the poems I asked for Moreover, he sent me the Mss of other poems that belonged to the 15th century (V S) which I selected as my period for this collection Practically, therefore the work has been shouldered through by me alone though Prof B K Thakore continued to take interest in my work so long as he lived The word-index, textual interpretation, notes and other information utilized herein, have all been worked out by me during varied preoccupations and activities quite antagonistic to such scholarly work which demands all the attention and energy of an editor I have only to thank the indulgence of Dr Bhattāchārya and Prof G H Bhatt, the present Director, who bore patiently my inexcusable delay in completing the work

§2 The description of the Mss I utilised in working out my text is as under,

I पंचपडवचरितरास

The work forms the part of the whole Ms containing 46 leaves or folios The Ms is written in good uniform hands It is slightly moth-eaten, and seems to belong to the 16th century The length of the Ms is $10\frac{1}{4}'' \times 4\frac{1}{2}''$ There is a margin of $1\frac{1}{8}''$ on both the sides and there is space of about $\frac{5}{8}''$ on the top and bottom of the page and as usual there is a space in the middle with a dark

circular mark The folio 31 is made into a block by the Oriental Institute and is given in the beginning of this work. The whole Ms contains the following poems .

1—19 ऋषिवर्धन's नलराजादवदंतिचरित्रम् ।
20—37 शालिभद्र's पंचपंडवचरितरास
37—40 : चतुर्विंशतिजिननमस्कार.
40—46 कल्याणसिंह's चैत्रप्रवाडि not complete

Folios 2—5 are missing in the beginning of the Ms The Ms. belongs to Mahārajaśrī Jasavijayaji.

II विराटपर्व

The Ms of विराटपर्व is written in V.S 1604, the 10th of the dark half of the month of Vaiśākha by a pupil of गुणमेरुसूरि of पूर्णिमागच्छ for his own study It is written in a village called Sānanda near Ahmedabad The colophon is quoted in the footnote at the end of the poem It begins with श्रीशारदाई नम I The Ms is in my possession It is 10¼" × 4¼" with a margin of about an inch by the sides and a space ½" above and below It contains 6 folios with space in the middle decorated with squares in the first two folios and the rest of the folios have not the middle space decorated The text of the poem is based upon this Ms alone It is a very closely written Ms but is very clear and legible

III नेमिनाथफागु

The poem नेमिनाथफागु is styled in the Ms as नेमिनाथछंद. । It begins with ॥ ६ ॥ नम परब्रह्मणे । and its end इति श्रीयादवकुलशृंगारहार श्रीविमलगिरिभूषण श्रीनेमिनाथफागु ॥ सपूर्ण' ॥ ॥ ॥ श्रीचेला जसा लिपत ॥ ॥ श्री ॥ श्री ॥ लिखत चेला जसा । It consists of five folios, the length of each folio is 10¼" and the breadth 4½" In the centre of each folio there is a red circular mark on both the sides The margins on both the sides are of ¾" and have also red marks The calligraphy etc show that the Ms is written in about the 16th century V S It belongs to Sangh-no-Bhandāra Dābadā 75 : No 118

IV अर्बुदाचलवीनती

The small Stotra of 9 stanzas was copied down from the Ms by the late Mr M D Desai and I have relied upon what he has transcribed I have no knowledge about its Ms

V चिहुगतिचउपई

The text is based on 2 Mss The first Ms contains four folios of which the third and the fourth folios are missing The first folio contains St 1-24 and the fourth folio contains St. 73-to the end It has no colophon but only

शुभं भवतु । at the end. It is marked Pothī 72 No 34 It seems to have been written in about the 16th century V S It belongs to Mahārājaśrī Jasavijayajī of Pātana There is a margin of $1\frac{1}{8}''$ on both the sides The length of a folio is $10\frac{1}{2}''$ and the breadth is $5\frac{1}{2}''$.

The second Ms of this poem is more important It belongs to Samgha's Bhandāra, Pātana Dābadā 75 No 94 It contains the following colophon इति चिहुंगतिचउपई समाप्ता । इति भद्रं भवतु । लेखकपाठकयोः ॥ ॥ ९६ । सवत १४६२ वर्षे । आश्विनशुदिदशम्या गुरौ लिखिता ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ सबुज्झह किं नु बुज्झह । सबोही खलु पिच्च दुल्लहा । नो हूवणमति राइउ । नो सुलह पुणरावि जीविय ॥ १ ॥ अच्चेइ कालो । तूटति राइओ । न यावि भोगा पुरिसाण निचा । अविच्च भोगा पुरिस चयति । दुमं जहा खीणफल च पंखी ॥ २ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ The Ms is 8″ in length and its breadth is $3\frac{3}{4}''$ The middle space, as usual, is marked by a red round mark The no of stanzas is given in red ink The margin on both the sides of the Ms is $\frac{7}{8}''$ and blank space of $\frac{5}{8}''$ up and down the folio

VI विद्याविलासपवाडउ

The Mss of this poem are obtainable in a great number in various Bhandāras I have based the text upon two Mss One Ms is from Pātana Samgha's Bhandāra It was kindly supplied to me by Mahārājaśrī Punyavijayajī and the other Ms was obtained from Dośīwādā's Pole Upāśraya Bhandāra, through the kind offices of my friend Mr Zaveri. Pātana Ms is styled P while the Dośīwādā Ms is styled D The P Ms has no date in the colophon, while D Ms. has the date V S 1549, the month of Māgha, the 14th day of the dark half

§ 3. The collection is prepared with a view to present the dynamic idea of the form of the 15th century (V S) OG language Before we actually try to understand this point of time, we should try to fix the dates of these six poems

(a) पंचपडवचरितरास is a poem composed by शालिभद्रसूरि of पूर्णिमागच्छ by the order of देवचन्द्र It was composed in नादउद्र, *i e* present Nāndod, a town on the bank of the Narmadā It was composed in V S 1410 *i e* 1354 A D and the matter of the poem is based as the poet says, on तंदुलवेयालीयसुत्त Thus the date of composition is mentioned by the poet himself

(b) विराटपर्व is a poem written by शालिसूरि The poet has mentioned his name in the last two lines of the poem

आणिउ विराट चिहु पाण्डव हर्षपूरि
' कीधउ कवित्त इह कुतिगि शालिसूरि ॥

Probably हर्षपूरि may suggest the idea that the town in which it was composed was हर्षपुर The only thing that goes against taking it to be a town-name is long ऊ in हर्षपूरि which may be explained as being due to the metrical exigency. The language betrays the characteristics of the 15th century OG The poem must have been quite popular, and the quotations by other contemporary writers also help us to fix the date of the poem The most important quotation is that of माणिक्यचन्द्र who wrote पृथ्वीचन्द्रचरित्र, an OG ornate prose work, in V S, 1478

He quotes the following lines in his शुकराजकथा[1] —

देव दानव राउत राणउ देव आगलि न को सपराणउ ।
डवनइ घरि जल वहिउ हरिचन्दउ, मालती मरण लाधु मुकुन्दिइ ।

These lines are in विराटपर्व .

पाच पाडव रह्या डम नासी द्रुपदी रही थाईय दासी ।
देव दाणव न राय न राणउ देव आगलि न कोइ सपराणउ ॥ १६ ॥
राम लख्मण महीं दुखि पाव्या पाच पाडव विदेसि भमाव्या ।
डूबनइ घरि जल वहिउ हरचन्दिइ मालती मरण लाध मुकुन्दिइ ॥

The last two lines of St 16 and St 17, are juxtaposed in the quotation of माणिक्यचन्द्र

In the prose-work पृथ्वीचन्द्रचरित of माणिक्यचन्द्र the influence of the above lines is found in the following —

अम्हारउ ठाकुर सपराणउ तेह आगलि न कोई राय नई राणउ । [2]

Again in the शृङ्गारशतक of an unknown author which is definitely a work of the 15th century V S , the following stanza is found

कमलने दलि सीतल साथरउ
कह वि कोमल पत्र म पाथरउ ॥
म करि सूकडि मूकडि ढूकडी
दयितु मेलि न हेलि न बापडी ॥ [3]

The following st 32 of विराटपर्व may be compared with the above one

सघण सूकडि सडरि सु सींचीड
पवणपूरिहिं वींजण वींजीड ।
कमलने दलि साथर पाथरउ
मरड कीचक मन्मथ आफरिउ ॥

---

[1] Quoted B J Sandesara रूपसुन्दरकथा : उपोद्घात P 7, foot-note 4

[2] G O S XIII प्राचीनगूर्जरकाव्यसंग्रह . P 106, l 3

[3] भारतीय विद्या वर्ष ३ अंक १ · P 215, st. 12

Either the stanza of शृंगारशतक has influenced our writer or our writer is influenced by शृंगारशतक Whatever the case may be, the resemblance is significant

The following line in बुद्धिरास, again a work of the 15th century V S, resembles a line in विराटपर्व though there is a possibility which cannot be ruled out that both the writers may be making use of a common proverb The विराटपर्व line in St. 26 is as under

किमइं न जाणिउ फल नैव खाजइ ।

The line in बुद्धिरास is as under

अणजाणिउ फल किमइ म पाए ।[4]

The above quotations and quite definitely माणिक्यचद्र's quotation in शुकराजकथा lead us to place the work by about the middle of the 15th century V S *i e* by about 1450 V S

It has been assigned therefore a second place in our collection

(c) नेमिनाथफागु and अर्बुदाचलवीनती are both by जयशेखरसूरि The last line of the फागु actually states the name of the author जयशेखरसूरि is the well-known writer of another OG poem त्रिभुवनदीपकप्रबंध The poet was born in the beginning of the 15th century V S By about 1418 V S he took the initiation as a Jain monk He belonged to Añcala Gaccha He has composed many Skt works in verse He has composed many poems in OG also[5] The OG work नेमिनाथफागु thus appears to have been written somewhere about the middle of the 15th century V S The same date may be assigned to अर्बुदाचलवीनती

(d) चिहुगतिचउपई of वस्तिग is a poem of its own type The colophon itself states संवत् १४६२ वर्षे आश्विनसुदि दशम्या गुरौ लिखिता । It is very difficult to say whether the author himself wrote the poem in 1462 A D or the copyist copied the poem in 1462 A D, though generally the colophon states the date when the poem is copied out If it is the date of the copyist, then the Ms is quite old and represents the language of the time even in the time of the copyist Still however we can say without doubt that the poem was composed at least in 1462 V S or even earlier

(e) विद्याविलासपवाडउ of हीराणंद belongs to the end of the 15th century V S Hirānanda as is mentioned in the last lines of the poem belonged to Pimpala

[4] भारतीय विद्या वर्ष २ अंक २ अनुपूर्ति P 25, st 7

[5] Introduction त्रिभुवनदीपकप्रबंध ed Pandit L B Gandhi, published by Bhāvanagar Jain Prasāraka Sabhā, Bhāvanagar gives the details of the information of जयशेखरसूरि

Gaccha and composed the poem in the year 1485 V.S The poem being composed on the basis of a popular story, many Mss of this poem are found in various Mss collections Out of many available Mss, I have selected a D. Ms dated V S 1549 and another very good Ms from Samgha Bhandāra, Pātana, in order to fix the text

We can thus see that the poems in this collection range from V S 1410 to V.S. 1485, and with a careful study of these poems, a discerning student is sure to observe the changes through which OG. has passed during a century The language-form of विद्याविलासपवाडउ is obviously different from that of पचपडवचरितरासु

§4 In preparing this collection another view-point apart from that of language is also kept in view and that is of the form and structure of the poem itself The first poem is in the form of a रास, the second in the form of a कवित्त, the third, of a फागु, the fourth in the form of a स्तवन or वीनती, the fifth a didactic चउपई and the sixth in the form of a पवाडउ These were the important forms of poetry prevalent in that century. Let us study below each of these forms one by one

A. रासु– form पंचपडवचरितरास

The रासु-form of poetry was very prevalent in those days It used to be recited to the audience like the आख्यान-form of poetry The रासs were not confined to the narrative form of poetry only Nor was the form, a fixed type For example, रेवतगिरिरासु[6] describes the Giranāra, a hill in Saurāṣtra where there is the temple of Nemināth It is a poem dealing with a panygeric In the end the poet specifically mentions that it was meant to be sung and even played to the musical accompaniment

> रंगिहि ए रमइ जो रासु सिरिविजयसेणिसूरि निम्मविउ ए ।
> नेमिजिणु तूसइ तासु अंबिक पूरइ मणि रली ए ॥[7]

Now this Rāsa is divided into कडवकs There is no use of ठवणी and वस्तु Again we take the example of समरारासु[8] which is a poem of panygeric of the installation of the image of Ādiśvara on the Śatruñjaya Hill, by समरसिंह and of the Samgha which he fed there This रासु is divided into the divisions of भासाs पेथडरास is also a panygeric बुद्धिरास[9] and जीवदयारास[10] are didactic poems, written with

[6] G O S XIII, Poem No 1

[7] G O, S XIII, P 7, st 20

[8] G O S XIII, P 24-38

[9] भारतीय विद्या : वर्ष अक २ · अनुपूर्ति P 20-24

[10] भारतीय विद्या वर्ष ३ : अंक १ : 201-209.

a purpose of being sung in the temples. सप्तक्षेत्रिरासु[11] is didactic and religious in purpose.

The earliest division into ठवणीs is found in जंबुसामीचरिय[12] but ठवणीs do not end in that poem with a वस्तु or वस्तुs The poet calls the poem जंबुसामिचरित्त though the colophon calls it जंबुस्वामिरास In कच्छूलीरास[13] there is a division followed by वस्तु, though the division is not named ठवणी. The only रास which resembles पंचपंडवचरितरास is भरतेश्वरबाहुबलीरास[14] which is divided into ठवणीs with वस्तु in general following in the end Again both the रासs are narrative in form and contents ठवणी is derived from Skt स्थापनिका > Pkt ठवणिआ It forms the narrative part proper, and in that sense resembles a कडवक of Ap and OG. poetry while वस्तु is a conclusive link-verse which sums up the contents of the previous ठवणी and the ठवणी to follow पंचपंडवचरितरास narrates the life-story of five Pāṇḍavas following the Jaina tradition The poem is divided into 15 ठवणीs. The last ठवणी has no वस्तु st of course as it is a concluding ठवणी. The final stanza or stanzas are in वस्तु metre. It is not always the case that there should be only one वस्तु st at the end of the ठवणी There are even two to three वस्तु stanzas sometimes at the end of a ठवणी. For example, there are 2 वस्तु st at the end of the 3rd ठवणी, 3 वस्तु st at the end of the 4th and the 6th ठवणी, 5 वस्तु st at the end of 10th ठवणी, 6 वस्तु st at the end of the 15th ठवणी and no वस्तु st is found naturally at the end of the conclusive 13th ठवणी.

The metres used in the respective ठवणीs are meant to be sung. The base of these metres however is the Ap metres such as चउपइ, पद्धडी, दुहा, सोरठा etc, and they are given a song-effect

The वस्तु-metre as its very name expresses is a song of the outline of the story It is a miniature कडवक itself, the first half of the first line always being repeated to signify that it is a ध्रुवपद Its body is the next two lines though they are described as four lines both by हेमचन्द्र and प्राकृतपिंगल, and the last two lines of दुहा signify a conclusion It is named as रड्डा by हेमचन्द्र in his छन्दोऽनुशासन[15] but

---

[11] G O S XIII, P 47-58.

[12] G O S XIII, P 41-46,

[13] G O S P 59-62

[14] भारतीय विद्या. वर्ष २ अंक २ अनुपूर्ति

[15] हेमचंद्र छंदोनुशासन P 36, published by Devakaran Mulchandra Sheth, Bombay सि हे IV 350 has an Ap illustration in वस्तु or रड्डा According to प्राकृतपिंगल, वस्तु is called राजसेन रड्डा The scheme of the metre is as under

the रासs have always named it as वस्तु The metrical form of वस्तु is The first line 7 मात्रs [+ 7 मात्रs repeated as ध्रुवपद] + 8 (last syllable to be taken short), the seccond and the third lines (the body of the stanza) 12 + 16 (iii), and 12 + 16 (iv), though according to प्राकृतपिंगल the fourth line has 11 + 16 मात्राs and the last two lines (conclusion) form a दुहा of 13 + 11 मात्राs. This वस्तु stanza is in a way a choric stanza of the ठवणी

B. कवित्त-form : विराटपर्व

I have called this form कवित्त because the last line कीयउ कवित्त इह कुतिगि शालिसूरि though the name is not very specific For example, जम्बुसामिचरिय of धम्म is named by its author as कवितु It is a longer narrative poem in syllabic metres which are used in Skt poetry. Another poem of the same period is शृंगारशत[16] of an unknown writer where various syllabic metres are used Many other writers of the same period have used partly syllabic metres in their poetical compositions. There are also स्तवनs written in syllabic metres But this sort of poem where entirely the syllabic metres are used is not very common Hence this poem has an important place in the history of OG literature The metrical analysis of the poem is as under

स्वागता—Part I	55	Part II	34	=89
रथोद्धता— ,,	nil	Part II	2	= 2
उपजाति— ,,	9	Part II	19	=28
इन्द्रवज्रा— ,,	3	Part II	5	= 8
उपेन्द्रवज्रा— ,,	1	Part II	1	= 2
वसततिलका— ,,	nil	Part II	6	= 6
द्रुतविलंबित— ,,	28	Part II	5	=33
मालिनी— ,,	2	Part II	4	= 6
Mixed stanzas— ,,	3	Part II	6	= 9
	101	+	82	=183

पटम विरमइ मत्त दहपच
पत्र बीत्र बारह ठवहु तीत्र ठाँइ दह पच जाणहु
चारिम एग्गारहहि पचमेहि दह पच आणहु
अट्ठासट्ठी पूरहु अग्गे दोहा देहु
रात्रसेण सुपसिद्ध रत्र रड्ड भणिज्जइ एहु ॥

The first line 7 + 8 = 15 मात्राs, the second line is considered as two lines but is generally treated as one 12 मात्राs + 15 मात्राs = 27 मात्राs, the third line is treated as two lines 11 मात्राs + 15 मात्राs = 26 मात्राs The last two lines are दोहा of 13 + 11 मात्राs [प्राकृतपिंङ्गल P 228 Bibliotheca Indica Series]

16 भारतीय विद्या वर्ष ३ अक १ P 211-223

The following is the analysis of the mixed Stanzas

		First two lines		Next two lines
Part I	st 48	रथोद्धता	+	इन्द्रवज्रा
	st 63	रथोद्धता	+	स्वागता
	st 71	रथोद्धता	+	स्वागता
Part II	st 14	रथोद्धता	+	स्वागता
	st 20	रथोद्धता	+	स्वागता
	st 36.	रथोद्धता	+	स्वागता
	st 38	स्वागता	+	रथोद्धता
	st 66	रथोद्धता	+	स्वागता
	st 80	द्रुतविलंबित	+	स्वागता

The analysis of the mixed stanzas is symptomatic as the MG poetry is also inclined to use mixed stanzas of syllabic metres just as we find here in OG. poetry

The dominating metre of this poem is no doubt स्वागता Another feature of this poem namely the change of metre according to the topical requirement is also symptomatic of MG poetry

Another point which prominently draws attention is the variation between the spelling and the exact prosodic pronunciation of words The metrical form being syllabic metre, the stanza is governed by the length, shortness and number of syllables The spelling-convention of OG is not as exact as the Skt spelling-convention Thus an OG stanza, when spoken, holds a different form from the written form which is its approximate symbol Hence it would give us some assessment or measure of how the written OG word represented the spoken OG word In this connection it is necessary to discuss the following points —

(I) The phonic value of उद्वृत्त vowels

(II) The phonic value of इ and ए and उ and ओ

(III) How in OG poetry, the Skt syllabic metre was affected by the loose song-form which even set aside the prosodic मात्रा requirements also

(I) The following उद्वृत्त vowels are found

(1) अइ--कूजइ (st 1) (phonic) कूजे cf ने (st 127)

पूजइ (st 1) (,,) पूजे

The pronunciation of the final syllable is between long ई and long ए.

Similarly

विमासइ (st 5) (phonic) विमासे.

भासइ (st 5) („) भासे.

अइ (intervocalic)

पइट्ठा : पयठा (st 6) MG पेठा

Similarly.

वइठी where no change is made MG वेठी (st. 20)

So also पइसइ, वइसइ (st 27)

वयराट (st 36) वेराट MG < skt वैराट

Also note the following forms

नखे (st 39), सयरु (Intervocalic अइ)

(st 42), सइर (st 43), छते (st 48),

माहे, जाए (st 51), पयठउ,

वयठउ (st 66 intervocalic अइ) etc

Note however 'पाय' in (St 10) आवती लछि पाय कुण टेलइ. skt. पादेन > पाऍइ (Ap) = पाअइ or पायइ. contracted to पाइ and again changed to पाय. The metre requires पए < skt पदेन.

अइं–एतलइ (st 40 c.) · एतलें.

– मइं (st 99 c) : में

नइं (St 41 d) (phonic) नें

जीणइ (St 54. b) (phonic) जीणि cf जीणि (St 274 b)

हवइ (St 67 a) (phonic) हवे

(b) इउ and इइ These उद्वृत्त vowels are combined to pronounce one long vowel or are kept separate, and treated as two short vowels

हरिचंदिइं, मुकुंदिइ (phonic) हरिचांदिं (long) (St. 17) मुकुंदिं (long) (St. 17.) Note also मीमिं, जिसि (St 58) सुसिइ (St 80) जिसिइ (II st 23), रूपिं by the side of रूपिइ (II 74) जिमिं (St 2) requires metrically to be extended to जिसिइं

Note also घुटीइ by the side of खुंटीयइ (St 39)

(c) अउ and अउ

अउ–मागूं rhymed with लागउ (St 2)

जाणू „ „ पराणउ (St 7)

हूं used by the side of हउ (St 13)

अउ–नउ as उ (St. 8) though pronounced bet long ऊ and ओ, राणउ, सपराणउ (St 16), भमरडउ (St 29) etc Here अउ = (phonic) between long ऊ and ओ, cf रहियो (St 3)

हरावतउ is rhymed with वासतु (St 22), the pronunciation of उ and अउ however is something between long ऊ and ओ,

-अउ (Intervocalic) कउण, कवण (St. 11) कुणि (St. 18) कूंण (II St 74) कुण and कुण (II 74) MG कॉण,

(d) इउं and इउ pronounced as–यूं
सिउं (St 47) (phonic) स्यूं
Similary विमासिउ, गमेसिउ (St 3), हठिउ (St 21) घडिउ and जडिउ (St. 22) etc

(e) इआ pronounced as–या and written also like that
नियुज्या, प्रयुंज्या (St 4), ग्या (St 4) रह्या (St 16) पाड्या, भमाड्या (St 17) etc

(f) ओइ . ओय, ओअ
कोइल (St. 1), रोयती (St 50), रोअती (St 54) But note जोवती (St 93)

(g) The pronunciation of final इ is like short ए and अ.
e g आणिजे (St 54), आविज (St 55) राखि, दाखि

(II) ए and ओ (short) are found as in Ap and in OG, also and it is pronounced like short इ and उ also (सि हे IV 410)
ऍक = इक (St 2), ऍह = इह (St 5), अम्हे = अम्हि (St 6), ऍह=इह (St 8) ऍ = इ (St 24) etc
गॉवाल = गुवाल (St 24) ग्वाल (St 73) etc

(III) The last point is that the stanzas do not observe the exact syllabic form of metre. In this sense, the exact prosodic metrical form is affected by the difference in the length and shortness of vowel-pronunciation from the written form and the distance that came into being beween the sung and the written stanza Even मात्रा-structure came to be contaminated in ढालs which came to be based on heard song-forms and did not possess the exactness in writing This effect is found even in this poem which uses syllabic metres entirely For example, there are places where there is one long syllable for two short ones रही . रहिय (one long for two short syllables St 16. d), जीती जीति अ (St 23) etc, कोइ को (One syllable more. St 17 c), अमीय अमिय (St 22), हईइ हइइ (St 22), हिव . हिवइ (St, 15), थाईय = थाइय (St 16), कुतिग कूतिग (St 1), वनंतरि वनंत्रि (St 3), सूयार - सुयार (St 7.), पाय पए (St 10) etc These are a few stray illustrations A critical reader will find many more Compare also lines दैव आगलि न कोइ सपराणउ (1 64), डूबनइ घरि जल वहिउ हरचदिइं (1 67), चींतविउ सहू आलि जाइ (1 71) These are a few lines which show the prosodic contamination. This is due to a great gap that came into being between the actually sung song and the song transcribed. The transcription was always a little inexact and had only a pragmatic value The poem was meant for singing and that was the dominating idea.

The importance of विराटपर्व as a long poem in syllabic metres is indeed great

C. फागु-form : नेमिनाथफागु

The earliest फागु available is सिरिथुलिभद्दफागु[17] of जिनपद्मसूरि (V. S 1400) There is another फागु by name श्रीनेमिनाथफागु of मलधारी श्रीराजशेखरसूरि[18] (V S 15th century beginning) The examination of these फागुs reveals that they were meant to be sung with music, and perhaps dance They were meant to be songs breathing the gaiety of spring

> खरतरगच्छि जिणपद्मसूरि कय फागु रमेवउ
> खेला नाचइ चैत्रमासि रंगिहिं गाएवउ ॥[19]

These lines reveal the nature of a फागु song. The word फग्गु according to the देशीनाममाला of हेमचन्द्र means 'the festival of spring.' (दे ना. ६.८२ 'फग्गु महुच्छणे') and naturally the word passed on to mean a song meant for the festival of spring It is meant to be a light song also as फग्गु means 'light' wherein all seriousness is given up to pleasure and delight This form is utilised by Jain poets for a nobler religious purpose preserving at the same time the tone of gaiety and pleasure of spring Naturally to achieve this purpose, they have touched upon the love-story of थुलिभद्द and courtesan कोसा and of नेमि and राजीमती There are a dozen of फागुs written on नेमि-राजीमती episode The present फागु deals with the same episode of नेमि and राजीमती

It seems there is no fixed form for the composition of फागु But the present फागु has an अन्तर्यमक which is found in several other फागुs also *viz* वसतविलासफागु, जबूस्वामीफागु of an unknown author (Ed B. J Sandesarā 'Gujarātī Dīpotsavī Anka 1932 A D), पार्श्वनाथफागु of मेरुनन्दन (V S 1519),[20] नारीनिरासफाग of रत्नमडन etc It was a form having an अन्तर्यमक to give rapidity and effect while singing[21] The metrical form is of 12 मात्राs + 12 मात्राs taking the last syllable to be a long one though the poet has been careful all through to give a short syllable The यमक is of the 4 मात्राs before the pause and 4 मात्राs after the pause. In जीराउलापार्श्वनाथफागु of मेरुनन्दन, the form is just like

---

17 G O S XIII, P 38-41

18 G O S XIII, P 83-86

19 G O S XIII, P 41, st 19

20 L B Gandhi पावागढथी वडोदरामा प्रकट थएला जीरावला पार्श्वनाथ. P. 67-71 Published by Abhaychandra Bhagvan Gandhi Harris Road Bhāvnagar,

21 See जैन सत्यप्रकाश वर्ष ११ अक ६ P 169ff आपणा फागुकाव्यो, an article by Prof H R Kapadia gives detailed information about फागु in general He gives the detailed list of फागुs published until now

this 12 मात्राs + 12 मात्राs The poet has been careful all through the stanzas to give a short one-मात्रा syllable at the end, giving the impression of 11 मात्राs The अन्तर्यमक is 4 मात्राs (pause) 4 मात्राs I am inclined to believe that वसंत-विलास has also the same metrical form with अन्तर्यमक of the same type It is the variation on दुहा १३ + ११ मात्राs[22] By reducing 13 मात्राs to 12 मात्राs with a short syllable at the end of the first यमक-word, to be followed by a second यमक-word, a sort of rising rapidity is achieved and the pause effect is minimised

But as remarked previously, the song-effect alone has counted with the poet under the influence of OG poetry of the time to the detriment of exact prosodic metrical form Let me take one stray instance

वर्षाकाल वि मालती माल ती रही य स एक (St 16)

In the above three syllables are to be taken as short though in a written line they are long This poem however has not so much suffered from prosodic contamination as वसतविलास has suffered Though the pause after 12 मात्राs is intended to be shortened, in वसतविलास there are cases where it is lengthened and even ए a syllable for musical effect is put in between Naturally, it depends upon how the song is popular The more popular a song becomes, the greater becomes the prosodic contamination when it is written by scribes.

The present फागु-poem is written by a poet who was also a Sanskrit poet of distinction and naturally the purity of metrical form is more preserved in this फागु than in वसतविलास

D. वीनती or स्तवन-form : अर्बुदाचलवीनती

The word वीनती > Pkt विएणत्तिआ > Skt विज्ञप्तिका means 'a request' 'a prayer' Many poems of this type are in Mss awaiting publication The peculiarity of this prayer-poem is that it is written in a syllabic metre—द्रुतविलंबित I may quote a few stanzas here from another वीनती by the same poet *viz* जीरापल्लीयपार्श्वनाथवीनती in भुजगप्रयात metre[23]

जगन्नाथु जीराउलउ हु जुहारउ
प्रभु पासु पूजी सवे काज सारउ
जु चारुपि पचासरइ आस पूरइ
सवे रोग सखीसरे सामि चूरइ ॥ १ ॥

---

[22] वसतविलास Pātana Ms calls the फागु verse दुआलु significantly as it is only a variation on दुहा

[23] Quoted L B Gandhi पावागटथी वडोदरामा प्रकट थएला जीराउला पार्श्वनाथ, P 52-53

थिर थाभणड अंतरीने अवंती
महासिद्धि सेरीसए संभवंती ।
प्रभादीवि अजाहरे फडउ गंठड
नवन्वड नवपल्लव सउंद्र-कंठड ॥ २ ॥

*

जि के देव जीराउलानामि लागड
जइ त्रीजा तणइ ते न मागड ।
सवे दोहिल्या तीह तउ दूरि नासइं
वसड सपद पसिड पाय पासइं ॥ ६ ॥
घणउ भाउ जीराउलिइ जाइवानउ
जिहां थाहरिउ ताहरउ देव, थानउ ।
करीए गली वेगला पापपास
इसी माहरी पूरि तू आस पास ॥ ७ ॥

These वीनतीs are prayers and thus are quite short They fulfil the purpose of a small hymnal lyric I have selected this with a view to show a hymn-form in a syllabic metre

E. चउपई-form : चिंहुंगतिचउपई

Such poems as छप्पय, दुहा, चउपइ consisted of a few stanzas in one metre which gave them the name Ordinary topics of religion etc formed their matter We have नेमिनाथचतुष्पदिका, सम्यक्त्वमाईचउपई, मातृकाचउपई etc The writers themselves have said in some cases that they have composed their poems in चउपई-बंध For example, मातृकाचउपई (line 4)

माईय बावनअक्खरसार चउपईबंधि पढिउ सुविचारु ।

or, सम्यक्त्वमाईचउपई (st 64 a)[24]

माई तणउ अखसरु धुरि कियउ चउसठि चउपइयबंधु किउ

The present poem is also in चउपइआ-बंध The metrical form consists of 16 मात्राs each group of 4 मात्राs the last syllable of a quarter to be taken long[25] For example,

कालउ गहिइलउ बोलिउ ठाउ, ते सहू सुह गुरु तणउ पसाउ

[चि च st 94]

The above line scanned shows that the metrical form is of 16 मात्राs, the last syllable of the quarter to be taken long

---

[24] Both मातृकाचउपई and सम्यक्त्वमाइचउपई are found in G O S XIII

[25] In ordinary course, चउपई is of 15 मात्राs, the last group of मात्राs being —⏑, as distinguished fro जैकरी-type where last three मात्राs are . ⏑—

The topic of the poem is didactic and deals with the four states of a soul in various births and how during various states he has to carry the burden of of pain The poem is important in the sense that it gives many words and thus is lexically very useful

F. पवाडउ–form : विद्याविलासपवाडउ

The poem is a पवाडउ < Skt प्रवादक a poem of praise. The author himself calls it so ·

विद्याविलासनरिंदपवाडउ हियडाभिंतरी जाणी (st 3)

It is also called विद्याविलासचरिय (l 430, 437.)

The P. Ms. calls it विद्याविलासरास, in its colophon But it seems that पवाडउ or प्रबंध is a better title for a poem of this type Definitely, it is a heroic poem, dealing with the life and exploits of its hero It may be noted that कान्हडदे-प्रबंध of पद्मनाभ, विमल-प्रबंध of लावण्यसमय, त्रिभुवनदीपक-प्रबंध of जयशेखर and माधवानलकाम-कुण्डला-प्रबंध of कायस्थ गणपति all in a sense deal with the life and exploits of a hero. I am inclined in this sense to class the पवाडउ or प्रबंध as a poem of praise. The present poem deals with the exploits of विद्याविलास The legend of the present hero has been the theme of many a Gujarātī poem upto the latest poem of शामलभट्ट[26]. Similarly the story of माधवानल, also has been the subject of many a Gujarātī poem Again the form of construction is remarkable This poem contains three पदs, निसिभरि सोहगसुदरि रे (l 281-297) and उज्जेणी नयरी तणी वरनारी हे रग वरेवि (l 370-384) महीअली धरम वखाणीइ (l 429-440) This is in common with कान्हडदे-प्रबध and त्रिभुवनदीपक-प्रबध Of course, it can be pointed out that many रासs also contain the पदs of this type Again there are समस्याs and प्रहेलिकाs (l 125-134) In this respect it shares a charecteristic with माधवानल-कामकुडलाप्रबंध It also contains दुहाs voicing common worldly wisdom This feature is also found in त्रिभुवनदीपक and माधवानल-कामकुण्डला On this account, this पवाडउ is more of a प्रवन्ध-type Of course, the distinction between रास and प्रवन्ध has not remained quite rigid, otherwise the P Ms would not have called this poem विद्याविलासरास and the author himself would not have called it पवाडउ in one place and चरी in some other places As to metres, I have only to add that it contains common metres like चउपई, दुहा etc The metre in the beginning is of 16 मात्राs + 12 मात्राs the last syllables after the pause to be taken long [27] The poem was meant to be sung, as the poem mentions ध्रूपद (l 10), मालवी गुडु (l 248), राग सधूउ (l 280), राग रामगिरि (l 298), हिव विवाहला नउ ढाल (l 322.),

---

[26] B J Sandesara . इतिहासनी केडी . P 177 gives the history of the story of विद्याविलास

[27] In कान्हडदेप्रबध, this metre is named पवाडु. This name is significant also.

भीमपलासी (I 338), हिव व्रवामगानड टाल ॥ राग केशाप (I 370), राग वसन्त (I 384), पद राग वसत ॥ हिव विवाहलउ ॥ etc.

§5. The assessment of the state of the OG language in the 15th century is an important purpose in the editing of these poems The poems are composed by writers who knew Skt very well and perhaps when they wrote in Skt they had got to be exact and classical But the same writers when they composed their works in G were inexact in spellings They were satisfied if the spellings approximated to the sound symbols of the spoken speech of their times In metres also they were loose To add to these, there was no printing press to make the spellings exact though phonetically Skt alphabets are more accurate to represent speech-sounds The scribes at times added to the blunders which became perpetuated by subsequent generations How the language was actually spoken and what was the state of dialects in those times, is a dark matter, but such documentary writings may lead us to the broad assessment of the approximate state of language as it was spoken during that period The verse-form, with its metre-checks, rimes, accentuation by rhythms and sounds may also help us as dependable material to get a broad look on the spoken language and speech-habits of the time It is in this light that the poems graded and edited in this way will be of immense help to a student of Gujarātī and Rājasthānī

Some of the poems are based upon one Ms only while only last two poems are based upon two Mss each The text is edited as it is without making even an iota of change The readings have been taken down with great care so that the material may be utilised for further analysis with safety Of course, there are several limitations too The language is governed by the factors of time and space as well The space element however is of little value in a written form which is a common form in a wider space-area or territory since writing has wider uniformity than a spoken word.

The word-index at the end gives both linguistic and historical information about the expressions along with the references of other scholars who have their say on them A detailed grammatical analysis of these poems would have been of great value but for the want of time I have to satisfy myself by directing the reader to Tessitori's Notes on Old Western Rājasthānī, T N Dave's analysis in his A study of the Gujarati language in the 16th century V S with special reference to the MS Bālāvabodha to Upadeśamālā, and Prof Turner's articles on "Gujarātī Phonology," Journal of the Royal Asiatic Society, 1921 I have appended brief notes and have also added corrections and additions

M C Modi

॥ श्रीः ॥

I

: : रचयिता : : शालिभद्रसूरि ।] [: : वि. सं. १४१० : :

॥ पंचपंडवचरितरासु ॥

नेमिजिणिंदह पय पणमेवी
सरसति सामिणि मनि समरेवी
अंबिकि माडी अणुसरउ ॥ १ ॥

आगइ द्वापर माहि जु वीतो
5 पंचह पंडव तणउ चरीतो
हरखि हियाा नइ हुं भणउं ॥ २ ॥

रासि रसाउलु चरीउ थुणीजइ
किम रयणायरु हीयइं तरीजइ
सानिधि सासणदिवि तणइ ॥ ३ ॥

10 आदिजिणेसर केरउ नंदणु
कुरुनरिंदु हूउ कुलमंडणु
तासु पुत्तु हूउ हाथियउ ॥ ४ ॥

तीणइ थापिउ तिहूयणसारो
बीजउ अमरापुरिअवतारो
15 हथिणाउरपुरु वन्नीयए ॥ ५ ॥

तिणि पुरि हूउ संति जिणेसरु
संघह संतिकरउ परमेसरु
चक्कवट्टि किरि पंचमउ ॥ ६ ॥

तिणि कुलि मुणीइ संतणु राओ
20 भूयबलि भंजइ रिउभडिवाओ
दाणिं जगु ऊरिणु करए ॥ ७ ॥

---

[8] रयाणायरु a slip, the MS. makes use of Padi-mātrā

[19] The MS. writes स and म similarly, thus मुणीइ can be read सुणीइ, ओ in राओ and भडिवाओ of the next line is written as उ.

अन्नदिवसि आहेडइ चल्लइ
पारधिवसणु सु किमइ न मिल्हइ
दलु मेल्ही दूरिहिं गयओ ॥ ८ ॥

25 हरिणु एकु हरिणी सुं खेलइ
कोमलवयणिं हरिणी बोलइ
" पेखि पेखि प्रिय पारधीउ " ॥ ९ ॥

सरु सांधी राउ केडइ धाइ
हरिणउ हरिणी सहितु पुलाइ
30 ऊजाईउ गिउ गंगवणे ॥ १० ॥

नयणह आगलि गयउ कुरंगू
राय चींति जां हूयउ विरंगू
जोइ वामुं दाहिणउं ॥ ११ ॥

तां वणि पेखइ मणिमइ भूयणु
35 तींछे निवसइ नारीरयणु
खणि पहुतउ राउ धवलहरे ॥ १२ ॥

जन्हनरिंदह केरी धूय
गंगा नामिं रइसमरूय
ऊठइ नरवइ सामुहीय ॥ १३ ॥

40 पूछइ राजा " कहि ससिवयणि
इणि वणि वसीइ कारणि कमणि "
बोलइ गंग महासईय ॥ १४ ॥

" जो अम्हारुं वयणु सुणेसिइ
निश्चिं सो वरु मइं परिणेसिइ
45 खेचरु भूचरु भूमिधरो " ॥ १५ ॥

तं जि वयणु राइं मानीजइ
जन्हराय बेटी परिणीजइ
परिणी पहुतउ निययघरे ॥ १६ ॥

---

[27] MS. writes प for ख and प is written like ए.
[43] reads सुणेसइ cf footnote l. 19.
[45] चे and व become similar through the inadvertance of the scribe.
[46] तंजि is repeated in the MS. through the scribe's slip.

ए पुत्तु तसु कूखि ऊपन्नउ
50 विद्यालक्षणगुणसंपन्नउ
कला बाहत्तरि सो पढए ॥ १७ ॥

गंगनामि गंगेउ भणीजइ
क्रमि क्रमि जुव्वणि तिणि पसरीजइ
बीज तणी ससिरेह जिम ॥ १८ ॥

55 नितु नितु राउ अहेडइ चल्लइ
रोसि चडी राणी इम वुल्लइ
" प्रियतम पारधि मन करउ " ॥ १९ ॥

राइ न मानी गंगा राणी
तीणं दूखिं मनि कुरमाणी
60 पूत्तु लेउ पीहरि गईय ॥ २० ॥

धनुषकला माउलउ पढावइ
जीवदया नियचित्ति रहावइ
बोधिं चारणमुनि तणइं ॥ २१ ॥

साचउ जाणइ जिणधर्ममागो
65 तउ मनि जूवण लगइ विरागो
गंगानंदणु वणि वसए ॥ २२ ॥

॥ वस्तु ॥

राउ संतणु राउ संतणु वयणु चुक्केवि
आहेडइ चल्लीऊ पावपसरि मनि मोहि घूमीउ
पूत्तु लेउ पीहरिं गई गंग तीण अवमाणि दूमीय
वात सुणी पाछउ वलइ जां नवि देखइ गंग
71 चउवीसं [वासं] रहइ जिसु रइहीणु [अणंगु] ॥ २३ ॥

[ठवणी ॥ १ ॥]

---

[67] MS has राउसंतणु २. which is written twice in the text above for clarity.

[71] The first Pāda of the line is defective, वासं is left out in the MS.

आह मनमाहि नरिंदो पारधि संभावइ
सइं दलि रमलि करंतउ गंगातडि आवइ ॥

गंगतडा तडि अछइ ओयणु
75 वित्थरि दीरघि बारह जोयणु
पासहरा वागुरीय वहूय
पइठा वणि कोलाहलु हूय ॥

दह दिसि वाजइं हाक वहु जीव विणासइं
एकि धुसइं एकि धायइं एकि आगलि नासइं ॥

80 दह दिसि इम जां वनु आरोडइं
जीव विणासइं तरुयर मोडइं
जां इम दलवइ पारधि लागइ
ताम असंभमु पेखइ आगइ ॥

विहुं खवे दो भाथा करयलि कोदंडो
85 वालीवेसह बालो भुयदंडपयंडो ॥

राय पासि पहिलुं पहुचेई
पय पणमी वीनती करेई ।
" सांभलि वाचा मुझ भूपाल
इणि वणि अछउं अम्हि रखवाल ॥

90 जेती भुंइं तूं राओ तेती तूं सरणि
मुझ मनु कां इम दूमइ जीवह मरणि " ॥

तासु वयणु अवहेलइ राओ
अतिघणु घल्लइ जीवह घाउ
कोपि चडिउ तसु वणरखवालो
95 धनुषु चडावइ जमविकरालो ॥

हाकी भड ऊठाडइ आगला ति पाडइ
सरसे जंपउ ढाडइ राउत रूंसाडइ ॥

---

[79] एक धुसइं repeated.

बेटउ रूडु करंतउ जाणी
ताखणि आवी गंगाराणी
100 बेउ पखि झुझु करंतां राखइ
नियप्रिय आगलि नंदणु दाखइ ॥

देखी गंगाराणी राजा आणंदिउ
मेल्ही सवि हथियार बेटउ आलिंगिउ ॥

राउ भणइ " मइं किसउं पवारउ
105 हिव तुम्हि मइं सु घरि पाउधारो
राजु तुम्हारुं पूत्तु तुम्हारउ
अज्जीउ गंगे किसुं विचारउ " ॥

पूत्ति भतारिहिं देवी अतिघणुं मनावी
पूत्तु समोपीउ सय आपणि नवि आवी ॥

110 पिता पुत्तु बेउ रंगिं मिलीया
देवि मुकलीवी पाछा वलीया
हथिणाउरि पुरि राजु करेई
क्षण जिम दीहा बहूय गमेई ॥

अन्नदिणंतरि रामलि करंतउ
115 जमणतडा तांडि राउ पहूतउ ।
जल खेलंती दीठी बाल
बेडी बइठी रूपविसाल ॥

पूछइ बेडीवाहा तेडी
" ए कुण दीसइ बइठी बेडी " ।
120 बेडीवाहा तणु जु सामी
राय पासि पभणइ सिरु नामी ॥

" ए अम्हारा कुलसिणगारी
सामी अछइ अजीय कूंयारी ।

---

[102] MS. has मंगा for गंगा.
[111] मुकलीवी पाछावी पाछा वलीया in the MS.

कोइ न पामुं वरु अभिरामु
125 सफलु करुं जिम दैवह कामु " ॥

तसु घरि बइसी राउ सा वाली मागइ
वात स वेडीवाहा पुण चींति न लागइ ॥

" सांभलि सामी अम्ह घरसूत्तो
तुम्ह घरि अछइ गंगापूत्तो ।
130 मइं वेटी जउ तुम्हह देवी
तउ सइं हथिं दूख भरेवी ॥

कुरुववंसह केरउ मंडणु
राजु करेसि गंगानंदणु ।
धीय महारी तणां जि वाल
135 ते सवि पामइं दूख कराल ॥

मुझ पासिं तुम्हि किसुं कहावउ
तुम्हि अम्हारी धीय न पामउ " ।
इम निसुणीउ घरि पहुतु नरिंदो
जिम विंध्याचलि हरीउ करिंदो ॥

140 मनि चिंतइ सा वाल कुणहइ न कहेई
अंगे लागी झाल जिम देहु दहेई ॥

कूंयरु वेडीवाहा मंदिरि
जाईउ मांगइ सा इ जि कूंयरि ।
वेडीवाहइं तं जि भणीजइ
145 तींछे कूंयरि प्रतिज्ञा कीजइ ॥

मंत्रि मउडउधा सहूइ तेडइ
वेडीवाहा भ्रंति सु फेडइ ।

---

[129] Indefinitely reads सूत्रो or सूत्तो, same way in the next line पूत्तो or पूत्रो.

[139] Perhaps हरिउ a slip for हारिउ.

" वयणु अम्हारुं म पडउ पाखइ
देवादेवी सहूयइ साखिइं ॥

150 निसुणउ मइं जि प्रतिज्ञा कीजइ
चांदुलडइ चिय नामु लिहीजइ ।
एकु राजु अनइ परिणेवुं
मइं अनेरइ जनमि करेवुं " ॥

निसुणीउ वयणु गभेलउ बोलइ
155 " कोइ न तिहुयणि जो तुझ तोलइ ।
निसुणउ हिव इह कन्न वृतंतू
एह रहइं होइ संतणु कंतू ॥

॥ वस्तु ॥

–नयरु अच्छइ नयरु अच्छइ रयणउरु नामि
रयणसिहरु नरवरु वसइ तासु गेहि एह बाल जाईय
160 विद्याधरि अपहरीय जातमात्र ताडि जमण मिल्हीय–
इसीय वाच गयणह पडी तउ मइं लिद्ध कुमारि
सत्यवती नामिं हुसिए संतणघरनारि " ॥

[ठवणि ॥ २ ॥]

पणमीउ सामीउ नेमिनाहु अनु अंबिकि माडी
पभणिसु पंडव तणउं चरितु अभिनवपरिवाडी ॥

165 हथिणाउरि पुरि कुरनरिंद केरो कुलमंडणु
सहजिहिं संतु सुहागसीलु हूउ नरवरु संतणु ॥

तसु घरि राणी अछइ दुन्नि एक नामिं गंगा
पुत्तु जाउ गंगेउ नामि तिणि तिहूणि चंगा ॥

सत्यवती छइ अवर नारि तसु नंदण दुन्नि
170 सवे सलक्खण रूयवंत अनु कंचणवन्नि ।

---

[158] नयरु अच्छइ २. The repetition is represented by the figure 2, by the scribe. We have in the text systematically repeated the expressions rather than writing २, after the scribe.

[170] सलषण in MS. for सलक्खण.

पहिउलउ वेटउ करमदोसि बालप्पणि विवनउ
विचित्रवीर्यु वीजउ कुमारु बहुगुणसंपन्नउ ॥
राउ पहूतउ सरगलोकि गंगेयकुमारिं
तउ लघु बंधवु ठविउ पाटि निगि वयणविचारिं ॥
175 कासीसरघरि तिन्नि धूय अंबिकि अंबाला
त्रीजी अंबा अछइ बाल मयणह जयमाला ॥
परिणावेवा तींह बाल सयंवरु मंडाविउ
गंगानंदणु चडीउ रोसि अणतेडिउ आव्यो ॥
समरि जिणीय सवि राय बाल लेउ त्रिण्हइ आव्यो
180 वडउ महोच्छउ करीउ नयरि बंधवु परिणाव्यो ॥
अंबिकि वेटउ धायराडु सो नयणे आंधउ
अंबाला नउ पुत्तु पंडु त्रिहु भुयणि प्रसिद्धउ ॥
अंबानंदणु विदुरु नामु नामि जि सरीखउ
खइ खीणइ पुणु विचित्रवीर्यु पंडु राजि प्रतीठिउं ॥
185 कुंतादिवि नउं लिविउं रूपु देखीउ चित्रामिं
मोहिउ पंडु नरिंदु चींति अति लीधउ कामिं ॥
विद्याधरु वनि कुणिहिं एकु मेल्हिउ छइ वांधी
छोडिउ पंडुकुमारि पासि तसु मुद्रा लाधी ॥
एतइं अंधकवृष्णि नामि सोरीपुरसामी
190 दस वेटा तसु एक धूय कुंतादिवि नामी ॥
पाटी आपणहारु पुरुषु सोरियपुरि पहुतउ
" पंडु वरीउ " पिय पासि कूंयरि संभलइ कहंतउ ॥
नवि जीमइ नवि रमइ रंगि नवि सहीय वोलावइ
वोलावी ती पहूीय जाइ अणतेडी आवइ ॥
195 खीजइ मूंझइ रडइ बाल जिम सयरु संतावइ
कमलिणिकाणणि मण समाधि सा किमइ न पामइ ॥

---

[181] आधउ in MS for आंधउ
[183] नाशु in MS. for नमु.

चंदु य चंदणु हीयइ हारु अंगार समाणउ
'कुणहइ कांई दहइ दूखु जाणीइ तु जाणउ ॥
नीलजु निघिणु मइं अजाणु कांइ मारइ मारो
200 ईणि जनमि मुझ पंडुकुमर विणु नही य भतारो' ॥
विरहि विरागीय वण मझारि जाईउ मणि झायइ
'लवणिम जूवणु रूपरेह तां आलिहिं जाइ' ॥
कंठि ठवइ जां पासु डाल तरुयर णी....
आविउ मुंद्रप्रभावि ताम मनि चिंतिउ सामि ॥
205 परिणीय आपी पंडुकुमरि आपणीय जि थवणी
सहीयर बलि एकंति हुई पुत्तु जायउ रमणी ॥
गंग प्रवाहिउ रयण माहि घालिउ मंजूसं
कीजइ पातकु पुण्यवंति कइ लाज कि रीसं ॥
जाणीउ राइं कुंतिचिंतु पंडु जु परिणावइ
210 लिहिउं जासु निलाडि जाम तं सुंजु आवइ ॥

॥ वस्तु ॥

सबलु नरवरु सबलु नरवरु देसि गंधारि
कुंयरि तसु तणए आठ धीय गंधारि पहिलीय
कुलदेवलिआइसिं धायरट्ठ नरनाह दिन्हीय
देवकनरवइं नंदणी कुसुइणि विदुरकुमारि
215 बीजी मद्रकि मद्रधूय पंडुतणइ घरनारि ॥
गभु धरीऊ गभु धरीऊ देवि गंधारि
दुट्टत्तणि डोहलऊ कूड कलहि जण झुझि गज्जइ
पुरुषवेसि गइंवरि चडई सुहड जेम मनि समरु सज्जइ
गानि रडंता बंदीयण पेखीउ हरिखु करेइ
220 सासु ससरा कुणबि सुं अहनिसि कलहु करेइ ॥

[ठवणी ॥ ३ ॥]

---

[197] MS. has चंहु न.
[204] MS. has प्रभाति for प्रभावि.
[211] गंधारिश in MS. for गंधारि.

पुन्नप्रभाविहिं पामीयउ पहिलुं कुंतादेवि
पुन्नमणोरहु पूत्त पुण सुमिणां पंच लहेवि ॥

दीठउ सुरगिरि क्षीरहरो सुमिणइ सिरि रवि चंद
जनमि युधिष्ठिरराय तणइ मिलीया सुरवइविंद ॥

225 गयणंगणि वाणी पडीय ' खमि दमि संजमि एकु
धरमपूतु जगि ऊपनउ सत्यसीलि सुविवेकु ' ॥

रोपीउ पवणिहिं कलपतरो सुमिणइ कुंतिदूयारि
पवणह नंदणु वज्जमओ भीमु सु भूयण मझारि ॥

त्रीसे मासे जाईयउ दूमीय देवि गंधारि
230 दिवसि अधुरे ऊपनओ दुर्योधनु संसारि ॥

दसह दसारह बहिनडीय त्रीजउं धरइ आधानु
' दाणव दल सवि निद्दलउं ' मनि एवडु अभिमानु ॥

' धनुषु चडावीउ भूयणि भमउं ' इच्छा छइ मन माहि
वइठउ दीठउ हाथिणीयं सुरवइ सुमिणा माहि ॥

235 जनममहोछवु सुर करइं नाचइं अपछरबाल
दुंदुहि वाजइं गयणयले धरणिहिं ताल कंसाल ॥

गयणह वाणी ऊछलीय ' अरजुनु इंद्रह पूत्तु
धनुषबलिं धंधोलिसीए दुरयोधन घरसूत्तु ' ॥

नकुलु अनइ सहदेवु भडो जुअलइं जाया बेउ
240 प्रभु चंद्रप्रभु थापीयउ नासिकि कूंती देउ ॥

सउ बेटां धयराठघरे पंडु तणइ घरि पंच
दुर्योधनु कउतिग करए कूडा कवडप्रपंच ॥

अन्नदिणंतरि गिरिसिहरे राजा रमलि करेइ
कुंतीकरयल अडवाडिउ रडयड भीमु रुडेइ ॥

---

[225] गयणगणि in MS.
[234] दीठउ written twice in MS.
[238] धंधोलिसाए in MS. for धंधोलिसीए.
[243] अन्ना for अन्न.

245 पाहणि पाहणि आफलीउ बाल न दूमीउ देहु
पाहण सवि चूनउ हूयए केवड्ड कउतिगु एहु ॥
गयणह वाणी आपीयउ आगइ वज्रसरीरु
वाधइं पंचइ चंद जिम पंडव गुणगंभीर ॥
भीमु भीडंतउ जमणतडे कूटइ कुरववीर
250 पाडइ द्रउडइ भेडवइ बांधीय बोलइ नीरि ॥
दुरयोधनु रोसिहिं चडीउ बोलइ " सांभलि भीम
तुं मुझ बंधव कूटतउ म मरि अखूटइ ईम " ॥
भीमि भिडिउ भद्रु पाडीयउ बांधीउ घालिउ नीरि
जागिउं त्रोडइ बंध बलिं नवि दूमिइ सरीरि ॥
255 विसु दीधउं दुरयोधनिहिं भीमह भोजन माहि
अमृतु हुई नइ परिणमिउ पुन्निहिं दुरिउ पुलाइ ॥
अतिरथि सारथि तहिं वसए राय तणइ घरिसूतु
राधा नामिहिं तसु घरणि करणु भणुं तसु पूतु ॥
सउ कूंयर पंचग्गलउं किवहरि पढिवा जाइं
260 धीरु वीरु मति आगलउं करणु पढइ तिणि ठाइ ॥
दडा लगइ गुरू भेटीउ द्रोणु सु बंभणवेसि
तेह पासि विद्या पढइ कूपगुर नइं उपदेसि ॥

॥ वस्तु ॥

तींह कूंयरह तींह कूंयरह माहि दो वीर
इकु अरजुनु आगलऊ अनइ करणु हीयइ हरालउ
265 गुरकूवइं विणयह लगइ धणुहवेदु दीधउ सरालउ
किसुं न हुइ गुरभगति लगइ माटि नउ गुरु किद्धु
अहनिसि गुरु आराधतउ एकलव्यु हूउ सिद्धु ॥
गुरु परिक्खइ गुरु परिक्खइ अन्नदीहंमि
दुरयोधनपमुह सवि रायकूंयर वण माहि लेविणु

[245] पाहणि २ in MS.
[259] ग्ग in पंचग्गलउ is written peculiarly in MS.

270 सारींगुं मिलिह करि तालरूख सिरि लखु देविणु
तीणं परीक्षां गुर तणी पूगउ एकु जु पत्थु
राहावेहु तउ सिखवइ मच्छह देविणु हत्थु ॥

एक वासरि एक वासरि कूंयर नइ माहि
गुरि सरिसा जलि तरइं द्रोणचलणु जलजीवि लिद्धऊ
275 कूंयरपरीक्षा तणइ मिसिं गुरिहिं कूड पोकारु किद्धउ
धायउ अरजुनु धणुहधरु अवर न धाया केइ
मेल्हाविउ गुरचलणु तसु गुरु किम नवि तूसिइ ॥

[ठवणी ॥ ४ ॥]

गुरि वीनविउ अवसरि राउ " सविहुं वेठां करउ पसाउ
तुम्हि मंडावउ नवउ अखाडउ नव नव भंगि पूत्र रमाडउ " ॥ १ ॥
280 आइसु विदुरह दीधउं राइ दह दिसि जणवइ जोवा धाइं
सोवनथंभे मंच चडावइ राणो राणि ते सहू य आवइ ॥ २ ॥
पहिलउं आवइ गुरु गंगेउ धायरट्ठ धुरि बइसइं राउ
विदुर कृपा गुर अवर नरिंद मंचि चड्या सोहइं जिम चंद ॥ ३ ॥
केवि दिखाडइं खांडा सरमु केवि तुरंगम जाणइ मरमु
285 चक्र छुरी किवि सावल भालइं किवि हथीयार पडंता झालइं ॥४॥
पहिलुं सरमइ धरमह पूत्रो जेह रहइं नवि कोई शत्रो
ऊठिउ भीमु गदा फेरंतउ तउ दुर्योधन भिडइ तुरंतउ ॥ ५ ॥
मनि मावीत्रह मत्सर रहीउ पाछइ अरजुनु अति गहगहीउ
भीमु दुजोहण जां वे मिलिया तां गुरनंदणि पाछा करीआ ॥६॥
290 गुरु ऊठाडइ अरजुनु कुमरो करणिहिं सरिसउं माडइ वयरो
बे भाथा विहुं खवे वहेई करयलि विसमु धणुहु धरेई ॥ ७ ॥
लोहपुरुषु छइ चक्रि भमंतउ पंच बाणि आहणइ तुरंतउ
राधावेधु करीउ दिखाडइ तिसउ न कोई तीण अखाडइ ॥ ८ ॥

[288] मत्स in MS. for मत्सर.

तींछे हूंफी ऊठइ करणु ' अरजुनु पामइ मूं करि मरणु '
295 रोसिं ऊठइं बेउ झूझेवा रणरसु जोइं देवी देवा ॥ ९ ॥

बेउ हूंफइं बेउ बाकरवाइं राय तणा मनि रीझु ऊपाइं
धरणि धसक्कइ गाजइ गयणु हारिइ जीतइ जयजयवयणु ॥ १० ॥

हीयां ध्रसक्कइं कायर लोक संत तणां मन करइं सशोक
जाणे वीज पडि[अ] अकालि जाणे मुंद्र खुभ्या कलिकालि ॥ ११ ॥

300 क्षणि नान्हा क्षणि मोटा दीसइं माहोमाहि खुसइं बेउ रीसइं
बंधविं वींटीउ राउ दुजोहणु चिहुं पंडवि वींटीउ द्रोणु ॥ १२ ॥

किसुं पहूतउ द्वापरि प्रलउ ईंह लगइ कइ अम्ह घरि विलउ
अरजुन बोलइ "रे अकुलीन, अरजुन झूझिसि मइं सुं हीन ॥१३॥

अरजुन सरसी भेडि न कीजइ नियकुलमानिं गरवु वहीजइ
305 इम आपणपुं घणुं वखाण बोलिन नीयकुल तणुं प्रमाणुं " ॥१४॥

इम आरोडिउ तपि जा करणु पुरुष पराभवि सारुं मरणु
दुरजोधनि तउ पखउ करीजइ "वीराचारिं कुलु जाणीजइ" ॥१५॥

एतइं अतिरथि सारथि आवइ करण तणुं कुलु राउ जणावइ
" मइं गंगा ऊगमतइ दीस लाधी रतनभरी मंजुस ॥ १६ ॥

310 कुंडल सरिसउ लाधउ बालो रंकु लहइ जिम रयण झमालो
तिणि दिणि दीठउ सुमिणइ सूरो अम्ह घरि आविउ पुन्नह पूरो॥१७॥

कान हेठि करु करिउ जु सूतउ तउ अम्हि कहीयइ करणु निरूत्तउ"
इसीय वात मन भींतरि जाणी गूझू न कहीउ कुंती राणी ॥१८॥

करणु दुजोहणु बेई मित्र पंचह पंडव केरा शत्र
315 तसु दीधुं सउ कूयरं राजो सो संग्रहीइ जिणि हुइ काजो ॥१९॥

द्रोणगुरिं झूझंता वारी बेउ बेटा बहुमानिं भारी
ईम परीक्षा हुई अखाडइ तींछे अरजुनु चडीउ पवाडइ ॥ २० ॥

---

[297] जयवयणु in MS. for जयजयवयणु
[300] रीसं in MS. रीसइं
[306] त्तपि in MS. for तपि.
[315] स in सउ and जो in काजो are moth-eaten in MS.

॥ वस्तु ॥

अन्नवासरि अन्नवासरि रायअसथानि
परिवारि सुं अछइं ताम दूतु पोलिं पहूतऊ
320 पडिहारिहिं वीनविउ लहीउ मानु चाउरि वइट्ठऊ
पय पणमी इम वीनवइ " द्रुपदनरिंदह धीय
परणउ कोई नरपवरु राहावेहु करीउ ॥

द्रुपदरायह द्रुपदरायह तणी कूंयारि
तसु रूपह जामलिहिं त्रिहउं भूयणि कइ नारि नत्थीय
325 पाधारउ कुमरिं सहीय आठ चक्र छइं थंभि थंभीय
तींह मझि वि पूतली फिरइं स सृष्टि संहारि
तासु नयण वेही करी परिणउ द्रूपदि नारि " ॥

[ठवणी ॥ ५ ॥]

पंडु नरेसरो सइंवरि जाइ हथिणाउरपुर संचरए
राइं दले सरिसा कूंयर लेउ तारे सुं जिम चांदुलउ ए ॥
330 वाजीय त्रंबक गुहिर नीसाण दिणयरो रेणिहिं छाईउ ए
पहुतउ जाणीउ पंडु नरिंदु द्रूपदु पहूचए सामहो ए ।
तलीया तोरण वंदरवाल नयरु उलोचिहिं छाईउं ए
मणिमय पूतली सोवनथंभ मोतीय चउक पूराविया ए ॥
कुंकूय चंदणि छडउ दिवारि घरि घरि तोरण ऊभीयां ए
335 नयरि पइसारउ पंडु नरिंद किरि अमराउरि अवतरी ए ॥
पोलि पहुतउ पंडु तेजि तरणि पयंडु
सीसि चमर वंबाल अनु कंठि कुसुमह माल ॥
अनु कंठि कुसुमह माल किरि सुं मयणि आपणि आवीइ
कोइ इंदु चंदु नरिंदु सइंवरि पहुतु इम संभावीयइ ॥

---

[327] After this line MS. has २ ॥ छ ॥ indicating the number of the second Vastu and the close of the section. Jain MSS. express the close by छ ॥

[330] MS. has जाईउ for छाईउ.

[335] MS. has किंरि for किरि.

340 चडीउ चंचलि नयणि निरखइं वयणु बोलइं सउं सही
' पंच पंडव सहितु पहुतु तउ पंडु नरवरु हुइ सही ' ॥

मिलिया सुरवए कोडि तेत्रीस गयणे दुंदुहि द्रहद्रहीय
मेडे बइठला रायकूंयार आवए कूंयरि द्रूपदीय
सीसि कचुंवरि कुसुमह खूंपु कानि कनेउर झलहलइं ए
345 नयण सलूणीय काजलरेह तिलउ कसत्तूरी यम णिधडीय
करयले कंकण मणि झमकारु जादर फालीय पहिरण ए
अहर तंबोलीय द्रूपदी बाल पाए नेउर रुणझुणइं ए
भाईय वयणिहिं राधावेधु नरवर साधइं सवि भला ए
कुणिहिं न साधीउ पंडु आएसि अरजुनु ऊठइ नरनरीउ ए
350 ' अति घणुहु जूनुं एहु तूय सामि सवलुं देहु '
इम भणी रहिउ भीमु ' सो धनुषु नामइ कीमु '
सो धनुषु नामइ कीमु काटकि धरणि ध्रासकि धडहडी
बंभंड खंड विखंड थाइ कि सग्गि सयल वि रडवडी
झलहलीय सायर सत्त सुरगिरि शृंगु शृंगि खडखडी
355 खणु एकु असरणु हूउं तिहूयणु राय सयल वि धरहडी

एतइं हूयउ जयजयकारु सुर पन्नग सवि हरखीया ए
धनु धनु रायह द्रुपदधीय जीण असंभम वर वरिया ए
धनु धनु राणीय कुंतादेवि जसु कूखिहिं ए ऊपना ए
पंचम गति रहइं अवतर्या पंच पंचबाणं जिसा जगि हूया ए
360 पांचइ गाईय सुर सुरलोकि सुरवए सिरु धूणाविया ए
महीयले महिलीय करइं विचारु " कवणु कीउ तपु द्रूपदीय
कोइ न त्रिहु जगि हुईय नारि हिव पछी कोइ न होइसि ए
एक महेलीय पंच भतार सतीय सिरोमणि गाई ए ॥

राधावेधु सु अरजुनि साधिउ मनचींतिउ वरु लाडीय लाधउ

---

[341] At the end of the line ॥ १

[349] MS. has only नरनरीउ and not नरनरीउ ए, at the end of the line there is ॥ २.

[352] कीम in MS. for कीमु.

[355] धरडी in MS. for धरहडी.

365 जां मेल्हि गलि अरजुन माल दीसइ पांचह गलि समकाल
राइ युधिष्ठिरि मनि लाजीजइ तिणि खणि चारणि मुनि बोलीजइ
" निसुणउ लाडीय तपह प्रमाणुं पूरविलइ भवि कियउं नियाणुं
भवि पहिलेरइ बंभणि हूंती कडुउं तूंबु मुणिवर दिंती
नरग सही वलि साहुणि हुई पांचह पुरिस नियाणु धरेई
370 एहु न कोईय करउ विचार द्रूपदराणीय पंच भतार "
साहु कही नइ गयणि पहूतउ पंडु नराहिवु हूयउ सयंतउ
अइहवि दीजइं मंगल चार जगि सचराचरि जयजयकार
लाडीय कोटं कुसुमह माल लाडीय लोचन अति अणीयाला
लाडीय नयणे काजलरेह सहजिहिं लाडण सोवनदेह
375 कुंती मद्रीय माथइ मउड धनु धनु पंडव द्रूपदि जोड
पंचइ पंडव बइठा चउरी नरवइ आसातरुयरु मउरी

॥ वस्तु ॥

पंच पंडव पंच पंडव देवि परिणेवि
सउं परिवारिहिं सुं दलिहिं हस्तिनागपुरि नगरि आवइं
अन्नदिवसि रिषि नारदह नारि कज्जि आदेसु पामइं
380 समयधम्मु जो लंघिसिइ तीण पुरषि वनवासि
वार वरिस वसिवुं अवसि अहनिसि तीरथवासि ॥

सच्च कज्जिहिं सच्च कज्जिहिं अन्न दीहंमि
उल्लंघिउ गुरुवयणु इंदपुत्तु वनवासि चल्लई
गिरि वेयड्ढह तलि गयऊ पणमिउ नाभि मल्हारु
385 निव मणिचूडह राज्जु दिइ पहिलउ एउ उपकारु ॥

वार वरिसह वार वरिसह चडिउ विमाणि
अट्ठावयपमुह सवि नमीय तित्थ जां घरि पहुचई

---

[370] कोईयरउ in MS. for कोईय करउ.
[376] At the end of this line there is in Ms. ठवणी instead of वस्तु.
[381] घरिस in MS for वरिस
[383–384] Between these two lines there ought to be one more line rhyming with चल्लई – according to the formation of the Vastu metre.

मणिचूडह मित्तह भयणि राउ एकु परिहरीउ वचई
गहीय पभावइ रिउ हणिउ भंजिउ मारग कूडु
390 धरि पहुत्तउ बेउ मित्त लेउ हेमंगडु मणिचूडु ॥

[ठवणी ॥ ६ ॥]

एतलं ए पंडु नरिंदो जूठिलो पाटि प्रतीठिउ ए
बंधवि ए विजयु करेवि राय सवे वसि आणीया ए
सोवन ए राशि करेवि बंधव आगलिउ गिणं ए
मित्तह ए रईय मणिचूड राय रहइं सभा रयणमए
395 राइहिं ए संति जिणंद नवउ प्रासादु करावीउ ए
कंचण ए मणिमय थंभ रयणमइ बिंब भरावीयां ए
तेडीउ ए देवु मुरारि राउ दुरयोधनु आवीउ ए
इछीय ए दीजइं दान बिंबप्रतिष्ठा नीपजं ए
वरतीय ए देसि अमारि ऊरिण कीधी मेदिनी ए
400 हसिऊ ए सभा मझारि राउ दुरयोधनु पराभवी ए
माउलं ए सरिसउ मंत्रु तायह आगलि वीनवं ए
वारिउ ए विदुरि ताएण वयणु न मानइ कूडीउ ए
आणीय ए सभामिसेण पंडव पंचइ राइ सउं ए
कूडिहिं ए दीजइं मान वयरिहिं मांडइ जूवटउ ए
405 राखिउ ए राउ जूठिलु विदुरह वयणु न मानीउं ए
हारीयां ए हाथियं थाट भाईय हारीय राजि सउं ए
हारीय ए द्रुपदह धीय ऊदालिय सवि आभरण ए
ताणीय ए केसि धरेवि देवि दुसासणि दूजणिहिं ए
आणीय ए सभामझारि दुरीय दुर्योधनु इम भणं ए
410 " आविन ए आवि उत्संगि द्रूपदि बइसिन मुझ तणं ए "
इम भणी ए दियइ सरापु ' रु [–] हुजे तुं कुलि सउं ए
कुपीउ ए काढवी चीरु अट्ठोत्तर सउ साडीय ए

---

[401] MS. has वीनव for वीनवं.

[409–10] भणं तणं, the final Anusvāra dot is omitted at several places in the MS. See also 401 above.

[412] MS. has काढवीरु for काढवी चीरु.

ऊठीउ ए गुरु गंगेउ कुणवि दुरयोधनु ताजिउ ए
तउ भणं ए " पंडव पंच वयणु महारउ पडिवजुं ए
415 बारह ए वरस वणवासु नाठे हींडिवुं तेरमइं ए
अम्हि किम ए जाणिसुं तुह्तिउ वनवासु जु तेतलु ए "
पंडव ए लियइं वणवासु सरसीय छट्ठीय द्रूपदीय

॥ वस्तु ॥

हैय दैवह हैय दैवह दुट्ठ परिणामु
पियं पंचह पेखतां द्रुपदधीय कडिचीरु कड्ढीय
420 द्रोण विदुर गंगेय गुरा न हल्लि कोहग्गि दड्ढीय
आसमुद्द धरहि धणिय इक्केक्कइं कडिचीरि
हाकीउ रल जिम काढीइंउ आथमतई सूरि ॥

[ठवणी ॥ ७ ॥]

अह दैवह वसि तेवि पंच ए पंडव वणि चलिय
हथिणउरि जाएवि मुकलावइं निय माय पीय ॥ १ ॥
425 पय पणमीय निय ताय कुंती मद्री पय नमीय
सच्च वयण निरवाहु करिवा काणणि संचरइं ॥ २ ॥
लेई निय हथियार द्रोण पियामहि अणगमीय
कुंतादिवि भरतार नयण नीर नीझर झरइं ए ॥ ३ ॥
सचवई पिय माय अंबा अंबाली अंबिका
430 कुंती मुद्री जाइ वउलावेवा नंदणह ॥ ४ ॥
पभणइ जूठिलु राउ " माइ म अरणइ तुह्मि करउ
निय घरि पाछां जायउ लोकु सहूयइ राहवउ " ॥ ५ ॥
दाणवि कूरि कमीरि पंचाली वीहावीयउ
झूझिउ मारीउ वीरु भीमिहिं तु दुरयोधनह ॥ ६ ॥
435 तउ वनि कामुकि जाइं पंचह पंडव कुणवि सउं
मंत्रह तणइ उपाइ अरजुनु आणइ रसवती य ॥ ७ ॥

पणमीय तायह पाय पाछउ चालीउ मद्रि सउं
विद्या वुद्धि उपाइ आपीय पहुतउ पीत्रीयउ ॥ ८ ॥
पंचाली नउ भाउ पंच पंचाल लेउ गिउ
440 एतइं केसवु राउ कुंती मिलिवा आवीयउ ॥ ९ ॥
बलु बोलीउ बलबंधु सुभद्रा लेई सांचरए
हिव पुणु हूउ निबंधु कुंती थुं सरसा सात ज ए ॥ १० ॥
एहु तु पुरोचन नामि पुरोहितु दुर्योधनह
" तुम्हि वीनविया सामि राय सुयोधनि पय नमीय ॥ ११ ॥
445 मइं मूरखि अजाणि अविणउ कीधउ तुम्हा रहइं
मूं मोटी मुहकाणि तुम्हं खमउ अवराहु मुह ॥ १२ ॥
पाधारिसिउ म रानि वारणवति पुरि रहण करउ
ताय तणइ बहुमानि हुं आराधिसु तुम्ह पय " ॥ १३ ॥
कूडु करी तिणि विप्रि वारणवति पुरि आणीया ए
450 किसुं न कीजइ शत्रि अवसरि लाधइ परभवह ॥ १४ ॥
विदुरि पवाचिउ लेखु " दुरयोधन मन वीसिसउं
एसु पुरोहितवेषु कालु तुम्हारउ जाणिजउ ॥ १५ ॥
इंह घरि अछइ मंत्रु लाख तणउं छइ धवलहरो
माहि पउढाडउ शत्र एकसरा सवि संहरउं ॥ १६ ॥
455 काली चऊदसि दीहु तुम्हे रूडइं जोइजउ
एउ दुरयोधनु सीहु आइ उपाइं मारिसिए " ॥ १७ ॥
भीमु भणइ " सुणि भाय वारउ वयरी वाधतउ
कुलह कुलंछणु जाइ एकि सुयोधनि संहरीइं " ॥ १८ ॥
सगरिहिं खणीय सुरंग विदुरि दिवारीय दूर लगइ
460 ' हुं ऊगारउं अंग ईण ऊपाइं पंडवह ' ॥ १९ ॥
इकि डोकरि तिणि दीसि पांच पूत्र इकि वहूय सउं
कुंती नइ आवासि वटेवाहू वीसमियां ॥ २० ॥

---

[443] MS. reads सामि for नामि.
[451] In MS. पवाचिउ might also be read पवाठिउ (caused to be read) or पवाविउ which has no sense.

रातिं चालइ राउ मागि सुरंगह कुणयि सउं
दियइ पुरोहितु दाउ लाखहरइ विसनरु ठवइ ॥ २१ ॥
465 साधीउ पच्छेवाणु भीमि पुरोहितु लाखहरे
मेल्हीउ दीधु पीयाणु केडइ आवी पुणु मिलए ॥ २२ ॥
हरखीउ कउरवु राउ देखी दाधां माणुसहं
जोयउ पुन्नपभाउ पंडव जीवी ऊगरए ॥ २३ ॥

॥ वस्तु ॥

दैवु न गिणई दैवु न गिणई पुण्यु नइ पापु
470 संतापु सुयणह करई पुण्यहीन जिम राय रोलई
दारिद्र दुक्खु केह भरई तृणा कज्जि गिरि सिहरु ढोलई
जोउ मग्गि निसंवला पंचइ पंडव जंति
राजु छंडाव्या वणि फिरइं धिगु धिगु दूख सहंति ॥

[ठवणी ॥ ८ ॥]

धिगु रि धिगु रि धिग दैवविलासु पंचह पंडव हुइ वणवासु
475 उतइं लाखहरु परिजलइ उंतइं भीमु जु केडइ मिलीइ ॥ १ ॥
रातिं खुडत पडंता जाइं वयरी ने भइ वोगि पुलाइं
ते जीवंतां जाणइ किमइ कूडु नवउं तउ मांडइ तिमइ ॥ २ ॥
सासू वहूय न चालइ पाउ ऊभउ न रहइ जूठिलु राउ
माडी वोलइ " सांभलि भीम केती भुइं वयरी नी सीम ॥ ३ ॥
480 इकि वयरी ना परिभव सह्या लहूया नंदण पाछलि रह्या
हूं थाकी अनु थाकी वहू दिणु ऊगिउ तउ मरिसइ सहू " ॥ ४ ॥
वांसइ वाधा वंधव वेउ माडी महिली कांधि करेउ
तरूयर मोडतु चालिउ भीमु दैव तणुं वलु दलीइ ईम ॥ ५ ॥
एकं वाहं साहिउ राउ वीजी साहिउ लहुडउ भाउ
485 जां महिमंडलि ऊगिउ सूरु तां वणि पहुतउ पंडव वीरु ॥ ६ ॥

[471] दुक्खु has its क्ख not written in the MS.; क्ख is supplied as it suits the context aptly.
[472] MS. has जेउ for जोउ.

सहू पराघुं निद्रा करीइ पाणी कारणि वणि वणि फिरइ
भीमु जाम लेउ आवइ नीरु पाछलि जोअइ साहसधीरु ॥ ७ ॥

एक असंभम देखइ बाल पहिलुं दीठी अति विकराल
बोलइ राखसि "सांभलि सामि हुं जि हिडंबा कहिउं नामि॥८॥

490 राखस हिडंब तणी हूं धूय तइं दीठइं मयणातुर हूय
बइठउ ताउ अछइ नीय ठाणि वाइं आवी माणुसहाणि ॥ ९ ॥

मुझ रहिं आइसु दीधुं इसुं ' कांई आव्युं छइ माणसुं
कांधि करी लेउ वहिली आवि उपवासी मइं पारणुं करावि ' ॥१०॥

कर जोडी हुं पणमउं पाय मइं तुम्हि परणउ पांडवराय
495 तुम्ह उपकार करिसु हुं घणा दूख दलिसु वणवासह तणा" ॥११॥

" उभी उभी इसुं म बोलिइं पंडव बीजा मणूअ म तोलि
जग उद्धसिवा धर अवतरइं रूठा जगनुं जीवीउ हरइं ॥ १२ ॥

ए माडी ए अम्ह घर नारि ए अम्ह बंधव सूता च्यारि
ईह तणे तूं चलणे लागि भगति करी मनवंछितु मागि" ॥ १३ ॥

500 एतइं राखसु रोसि जलंतु आवइ फुड फेकार करंतु
बेटी बूसट मारइ जाम भीमु भिडेवा ऊठिउ ताम ॥ १४ ॥

" रे राखस मुझ आगलि बाल मारिसि तउ तूं पूगउ कालु
रूंख ऊपाडी बेई विढइं दह दिसि गाजइं डूंगर रढइं ॥ १५ ॥

चलणनिहाइं जागिउं सहू पणमी बोलइ हिडंबा वहू
505 " माइ माइ ऊठाडउ राउ ए रूठउ अम्हारउ ताउ ॥ १६ ॥

इणि मारीसइ मुहड्ड भिडंतु बीजउ कोई धाउ तुरंतु "
इसुं सुणी नइं धायउ पत्थु झूझइ भीम मिलिउ भडसत्थु ॥१७॥

पडिउ भीमु आसासिउ राइ गदा लेउ वलि साम्हउ थाइ
अरजुनु जां झूझेवा जाइ राखसु भीमि रहाविउ ठाइ ॥ १८ ॥

---

[488] MS. has बल for बाल.
[495] MS. has दूप instead of दूष-दूख.
[500] The MS. has रेसि for रोसि.
[501] In the MS., बूसट – a right word – reads like लूमट.
[505] The MS. has no अम्हारउ.

॥ वस्तु ॥

510 अह हिडंबा अह हिडंबा सत्थि चल्लेइ
कुंती अनु द्रौपदी अ कंधि करीउ मारगि चलावइ
कुंती जल विणू तूंछीइ तहि हिडंब जलु लेउ आवइ
एकु दिवसु वण जोयती भोलाटी पंचालि
जोई जोई ऊसना पंडव वणि विकरालि ॥ १९ ॥

[ठवणी ॥ ९ ॥]

515 वाघ सीह गज द्रेठिं पडइ सतीय सयरि ते नवि आभिडइं
राति पडंती पंडव रडइं वलि वलि मूंछी भूमिं पडइ ॥ २० ॥
राखसि धाई गाहिउं रानु आणी द्रूपदि लाधूं मानु
भीमसेन गलि मेल्ही माल कुणवि मिली परिणावी वाल ॥ २१ ॥
भोजनु आणइ मारगि वहइ करइ भगति सरसी दुक्ख सहइ
520 नवउ अवासु करी नइ रमइ पंचह पंडव सरसी भमइ ॥ २२ ॥
एकचक्रपुरि पंडव गया देवशर्मबंभण घरि रह्या
हीडइ चालइ बंभणवेसि जिम नोलखीइं तीणं देसि ॥ २३ ॥
राइ बोलावी वहू हिडंब “ अम्हि वसीसइ वेस विडंबि
तुम्हि सिधावउ तायह राजि समरी आवे अम्हह काजि ॥ २४ ॥
525 करि रखवालुं थांपणि तणुं अजीउ फिरेवुं अम्हि वनि घणुं ”
नमी हिडंबा पाछी जाइ बापराजि धणियाणी थाइ ॥ २५ ॥
अन्न दिवसि बंभणु सकुटंब रल जिम विलवइ पाडइ बुंब
पूछइ भीमु करी एकंतु “ आविउं दूखु किसुं अचिंतु ” ॥ २६ ॥
“बडुया सांभलि” बांभणु भणइ “ए विवहारु नयरि अम्ह तणी
530 विद्यासिद्धी राखसु हूउ बक नामि छइ जम नउ दूउ ॥ २७ ॥

---

[514] At the end of the line the scribe not only does not conclude the ठवणी but also continues the verse-enumeration the same as it is

[515] The MS. not only does not note the end of the previous ठवणी but also keeps on the enumeration. We have separated the ṭhavaṇi but kept the stanza-enumeration as found in the MS.

विद्या जोवा तीणं पलासि पहिलुं सिला रची आकासि
राजा भीडी अवग्रहु लीउ " पइदिणि नरु एकेकउ दीउ ॥ २८ ॥

चीठी काढइ नितू कूंयारि आवइ वारउ जण विवहारि
आजु अम्हारइ आविउ दूउ आजु न छूटउं हुं अणमूउ ॥ २९ ॥

535 केवलि वयणुं जु कूडउ थाइ जउ नवि आव्या पंडवराय "
पूछीउ भीमि कथाप्रबंधु वणि जाई बग राखसु रुद्धु ॥ ३० ॥

॥ वस्तु ॥

बगु विणासी बगु विणासी भीमु आवेइ
वद्धावइ जणु सयलु " जीवदानु तइ देव दिद्धऊ
केवलिवयणु जु सच्चु किउ त्रिहुं भुयणि जसवाउ लिद्धउ "
540 पंचइ पंडवडा वसइं तींछे बंभणवेसि
वात गई जण जण मिली दुरयोधन नइ देसि ॥ ३१ ॥

राति माहे राति माहे हुई प्रच्छन्न
तउ जाइं द्वैतवणि वसइ वासि उडवा करी नइ
पुरुष प्रियंवदु पाठविउ विदुरि वात बक नी सुणी नइ
545 पय पणमी सो वीनवइ दुरयोधन नु मंत्रु
" तुम्ह पासि ए आविसिइं करण दुर्योधन शत्र " ॥ ३२ ॥

ईम निसुणीउ ईम निसुणीउ भणइ पंचालि
" वणि रुलतां अम्ह रहइं अजीय शत्र सिउं सिउं करेसिइं
राजरिद्धि अम्हह तणी लईय जेण हिव सिउं हरेसिइं "
550 पंचाली मनि परिभवी बोलइ मेल्ही लाज
पांचइ जण कंई हुसिइं तुम्हि किसाइ काज ॥ ३३ ॥

माई हूई माइ हूई काइं नवि वंझि
अह जाया नवि मूआ तुम्हे राजु कांई दैवि दिद्धउ
पुत्रवंत नारी अछइ तींह माहि तुम्हि अजसु लिद्धउ

[540] The scribe has missed वसइं—in the MS. Some such word वसइं or अछइं is metrically necessary. The sense too needs it. वसइं is therefore conjectural.

555 केसि धरीनइ ताणीउं दुःसासणि दुरचारि
वालप्पणि हुं नवि मूई कांइं हुई तुम्ह नारि ” ॥ ३४ ॥

रोसु नामीउ रोसु नामीउ भीमि अनु पत्थि
राउ भणइ “ तां खमउ मुझ वयणु जां अवधि पुज्जई
पंचाली रोसवसिं अवसि अंति अम्ह काजु सिज्झई
560 सच्च वयणु मनि परिहरउ साचउं जिणधर्ममूलु
सत्यवयाणि रूडु पामीइ भवसायर परकूलु ” ॥ ३५ ॥

दूअवयणिं दूअवयणिं राउ जूठिल्लु
गिरि गंधमायण गिया इंदकीलु तसु सिहरु दिट्ठु
मुकलावी अरजुनु चडई नमीउ तित्थु तसु सिहरि बइट्ठु
565 विद्या सवि सिद्धिहिं गई जां पेखइ वणराइ
आहेडी आरोडीउ तां एकु सूअरु धाइ ॥ ३६ ॥

[ठवणी ॥ १० ॥]

सूयर देखी मेल्हिउं वाणु अरजुन सिउं कुणु करइ संधाणु
तिणि खिणि मेल्हिउं वणचरि बाणु ऊडिउं गयणि हूउं अप्रमाणु ॥३७॥

अरजुन वनचर लागउ वादु ‘ करउं झूझु ऊतारउं नादु ’
570 एकसर कारणि झूझइं बेउ करइ परीक्षा ईसर देउ ॥ ३८ ॥

खूटां अर्जुन सवि हथीयार मालझूझ बेउ करइं अपार
साहिउ अर्जुनि वनचरु पागि प्रकटु हुई बोलइ “वरु मागि” ॥३९॥

अर्जुनु बोलइ “ चरु भंडारि पाछइ आवइ लउ उपगारि ”
खेचरु बोलइ “सांभलि सामि गिरि वेयड्ढु सुणीइ नामि ॥४०॥

575 इंद्रु अछइ रहतू पुरराउ विज्जमालि ते लहुडउ भाउ
चपलु भणी नइ काढिउ राइ रोसि चडिउ राखसपुरि जाइ ॥४१॥

---

[559] The MS. has सिझई for सिज्झई.

[561] The first letter of the word रूडु is moth-eaten. It might be रू but one cannot be certain.

[567] The MS continues the enumeration without separating a ṭhavaṇi I have separated the ṭhavaṇi and preserved the enumeration.

[575] भाउ is not in the MS.

इंद्रवयणु इकु तुम्हि सांभलउ करीउ पसाउ नइ दाणव दलउ"
हरखिउ अरजुनु जां रथि चडिउ दाणवघरि वुंबारवु पडिउ ॥४२॥

असुर विणासी किउ उपगारु इंद्रि लोकि हूउ जयजयकारु
580 इंद्र तणुं ए कीधुं काजु असुर विणासी लीधउं राजु ॥ ४३ ॥

कवच मउड अनइ हथीयार इंद्रिं आप्यां तिहूयणि सार
धनुषवेदु चित्रंगदि दीउ पुत्रु भणी इंद्रिं परठीउ ॥ ४४ ॥

पाछउ आवइ चडीउ विमाणि माडी बंधव पणमइ रानि
एतइं कमलु अगासह पडीउं बइठी द्रूपदि करयलि चडिउं ॥४५॥

585 सवां कमल नी इच्छा करइ भीमसेनु तउ वनि वनि फिरइ
असउण देखी बोलइ राउ भीम पासि वछेदिइं जाउ ॥ ४६ ॥

मागु न जाणइ खींजिउं सहू समरी राइ हिडंबा वहू
कुणवु ऊपाडी मेलिउं भीम जाणे दूखह आवी सीम ॥ ४७ ॥

मुखु देखी सवि घडुया तणु पंडव कूंयरु लडावइं घणुं
590 जाम हिडंबा पाछी गई वात अपूरव तां इक हुई ॥ ४८ ॥

द्रुपदि वयणि सरोवर माहि पइठउ भीमु भलेरइ ठाइ
भीमु न दीसइ वलतउ किमइ तउ झंपावइ अरजुनु तिमइ ॥४९॥

केडइ नकुलु अनइ सहदेउ पाणी बूडा तेई बेउ
माइ मोकलावी पइठउ राउ सविहुं हूउ एकु जु ठाउ ॥ ५० ॥

595 कांई रोउं न लहइ रानि द्रूपदि कुंती रही बे ध्यानि
मनह माहि समरइं नवकारु 'एहु मंत्रु अम्ह करिसि सार' ॥५१॥

बीजा दिवसह दिणयर उदइ ध्यान प्रभाविं आव्या सइ
अछइ सोवन्नीकांवज हाथि एकु पुरुषु आविउ छइ साथि ॥५२॥

माइ नमी मनि हरिखु धरिउ पुरुष पासि कहावइं चरीउ
600 "एक मुनि पामइं केवलज्ञानु गयणि पहूचइ इंद्र विमानु ॥ ५३ ॥

[589] The MS. has खु to which some reader has added मु, thus making up मुखु.
[592] The MS. has वलउ, metrically it ought to be वलतउ,
[599] MS. धरेउ for धरिउ

तुम्ह ऊपरि खलहिउ जाम जाणी सुरवइ बोलउं ताम
हुं पाठविउ वेगि पडिहारु जईअ पयालि कीउ उपगारु ॥ ५४ ॥
सतीय वेउ छइं कासगि रही इंद्रह आइसु तु तम्ह कही
मेल्हउ पंडव वडइ वछेदि विणु हथियारह बांधा भेदि ॥ ५५ ॥

॥ वस्तु ॥

605 नागपासह नागपासह बंध छोडिवि
इंद्राइसि पंडवह नागराइ निजराजु दिद्धऊ
हारु समोपीउ नरवरह सतीय रेसि अनु कमलु लिद्धऊ
अरजुन संगति झूझतां संपचूड सानिद्धु
मागीउ आवी तुम्ह पय पंचइ विद्या सिद्ध" ॥ ५६ ॥
610 वरसि छडइ वरसि छडइ द्वैतवणि जाइं
दुज्जोहण घर घरणि सामि सिक्ख रडतीय मग्गइ
धम्मपुत्त वयणेण पुण इंदपुत्तु तिणि मग्गि लग्गइ
दुरयोधन चित्रंगदह मेल्हावी उहिं पत्थि
विज्जाहररायहं नमइं दुरयोधनु लेउ सत्थि ॥ ५७ ॥

[ठवणि ॥ ११ ॥]

615 तांड ऊपाडिउ घालिउ पाइ पूछिउं कुसलु युधिष्ठिरि राइ
भणइ दुरयोधनु "अतिअ सुखीया तुम्ह पाय जउ मइं पणमीया" ॥
घर ऊपरि दुरयोधनु चलइ एतइं जयद्रथु पाछउ वलइ
निउंत्रीउ कूंती रहिउ सोइ अरजुनि आणी मंत्र रसोइ ॥ ५९ ॥
लोचन वंची कूड करेउ चालिउ पापी द्रूपदि लेउ
620 अर्जुनु भीमु भिड्या भड वेउ कटकु विणासिउं द्रूपदि लेउ ॥६०॥
पांचे पाटे भद्रिउं [‥] भीमि भिडी ऊपाडी रीस
नवि मारिउ छइ माडी वयणि जिम नवि दीसइ रांडी भयणि ॥
एतइं नारदु रिषि आवेऊ दुर्योधन सुं मंत्रु करेउ
नगर माहि वज्जाविउ पडहु बोलिउ दूजणु इम पडवडहु ॥ ६२ ॥

---

[606] The line is metrically defective.

[621] This line is very corrupt. Metrically it seems two letters of three Mātrās, rhyming with रीस seem wanting. Again the MS has नवि मारि repeated before नवि मारिउ of line 622, obviously the scribe's mistake.

625 " पंचह पंडव करइ विणासु तेह तणी हुं पूरुं आस "
पूत्रु पुरोहित नउ इम भणइ "कृत्या नउ वरु छइ अम्ह तणइ ॥६३॥
कृत्या पासि करावुं कामु वयरी नुं हुं फेडउं ठामु "
कृत्या आवी धाई ' सकल कइ मारूं कइ करूं विकल ' ॥ ६४ ॥
नारदु पहुतउ सिख्या देवि पंडव बइठा ध्यानु धरेवि
630 एकं पाइं दिणयर द्रेंठि हीयडइ मंत्रु पंच परमेठि ॥ ६५ ॥
दिवस सात जां इण परि जाइं तां अचभू को रणवाइं
एतइं आविउं कटकु अपारु पंडव धाया लेई हथीयार ॥ ६६ ॥
घोडइ घाली द्रूपदि देवि साटे मारइं कटकु मिलेवि
अरजुनि जासुं दलु निरदलुं राय तणुं तां सूकउं गलुं ॥ ६७ ॥
635 कृत्रिम सरवरि पाणी पीइं पांचइ पुहवी तलि मूंछीयइं
सरवर पालिं द्रूपदि मिली एकिं पुलिंदइं आणी वली ॥ ६८ ॥
कृत्या राखसि तणीय जि सही भीलिं बाली ऊभी रही
मणि माला नुं पाया नीरु पांचइ हूया प्रकटसरीर ॥ ६९ ॥

॥ वस्तु ॥

पंच पंडव पंच पंडव चित्ति चिंतांति
640 ' कुणु नरवरु आवीऊ कुणिं तलावि विसनीरु निम्मिउ
कुणि द्रूपदि अपहरीय कुणि पुलिंदि ' इम चित्ति विम्हिउ
अमरु एकु पयडउ हूउ बोलइ " सांभलि णाह
ए माया सावि मइं करी कृत्या राखेवाह " ॥ ७० ॥
एतइं भोजनवेला हुई द्रूपदि देवि करइ रसवई
645 मासखमणपारणइ मुणिंद वेलां पहुतउ बारि नरिंद ॥ ७१ ॥
पंचइ पंडव पय पणमंति अतिथिदानु ते मुनिवर दिंत
वाजी दुंदुहि अनु दुडदुडी अंबर हूती वाचा पडी ॥ ७२ ॥
' मत्स्यदेसि जाई नइ रमउ ए तेरमउ वरसु नीगमउ '
ग्या वइराटह राय असथानि वेस विडंव्या नीय अभिमानि ॥७३॥

[634] Two letters सूक and सूकउं are moth-eaten and hence conjuctural.
[644] MS. has सवई instead of रसवई.

650 कंक भट्ट वल्लवु सूआरु अरजुनु हूउ कीवाचारु
चउथउ नकुलु असंधउ थाइ सहदे वारइ नरवइ गाइ ॥ ७४ ॥

प्रथम पवाडइं कीचक मरइं बीजइ दक्षिणगोग्रहु करइं
त्रीजउ उत्तरगोग्रहु हूउ पंडवि वरसु इस परि गमिउ ॥ ७५ ॥

अभिवनु उत्तरकूंयरि वरिउ आवी कृष्णि वीवाहु सु करिउ
655 पहुतउं सहूइ कन्हडपुरि च्यारि कन्न चिहु पंडवि वरी ॥ ७६ ॥

॥ वस्तु ॥

दूयभाविं दूयभाविं गयउ गोवालु
" दुजोहण वयणु सुणि एक वार मह भणिउ किज्जई
निय अवधिं आवीया पंडवाह वहु मानु दिज्जई
इंदपत्थु तिलपत्थु पुरु वारुणु कींसी च्यारि
660 हस्तिनागपुरु पांचमुं आपीउ मत्सरु वारि " ॥ ७७ ॥

भणइ कुरवु भणइ कुरवु " देव गोविंद
मह महीयलि वणि फिरिया एहु मनु पंडव न मानइ
भुइं लच्छी भूयवलिं एक चास हिव ए न पामइं
इक्क महिली पंच जण तींहं मिलिउं तुं पक्खि
665 ए उअहाणउ सचु किउ 'कूडउ कूडा सक्खि' " ॥ ७८ ॥

कन्हु वोलइ कन्हु वोलइ " भीमवलु जोइ
विसखप्पर कीचका वकु हिडंवु कमींरु मारिउ
लहु वंधवि अर्जुनिं दुन्नि वार तुह जीउ ऊगारिउ
विदुरि कृपागुरि द्रोणि मइं जउ न मिलइं ए राय
670 तउ जाणुं नियकुल नुं हिव कउरव नुं घरु जाइ " ॥ ७९ ॥

पंडु पुच्छीउ पंडु पुच्छीउ विदुर घरि कन्हु
रोसारुणु चल्लीयउ मग्गि मिलीउ सहूइ नावइ

[656] The enumeration of these वस्तु st. is begun afresh in the MS. naming st. 77 as st. 1. While the st. 81 is then marked as st. 82 and the last st. 82 as st. 83.

[670] The MS. has निकुलनुं for नियकुलनुं.

" दुरयोधनु दुट्ठमणु किम इव देव अम्ह सलि न आवइ
हिव एकु अम्ह मानु दियउ बिहुं पखउ तुं छंडि
675 कउरववंस विणासिवा कांई कूडु म मांडि " ॥ ८० ॥

मानु दिन्हउं मानु दिन्हउं कन्ह गंगेय
एकंतु करि अखीउ कन्न गुज्झु कुंती पयासीउ
" ईह सत्थि काइं तुं मिलिउ जोइ जोइ तुं मनि विमासीउ "
करणु भणइ " सचुं कहउं पुणु छइ एकु वि नाणु
680 दुरयोधन रहिं आपणा मइं कल्पा छइं प्राण " ॥ ८१ ॥

भणइ कन्हडु भणइ कन्हडु " कन्न जाणेजि
नवि मानिउं तुम्हि हु एह वात अति हुई विरूई
अनु मुझ घरि आविया पंडुपुत्र इह वात गरूई
दुरयोधनि हुं पंडवह छट्ठउ कीधउ तोइ
685 रथु खेडिसु अरजुन तणउ जं भावइ तं होउ " ॥ ८२ ॥

[ठवणी ॥ १३ ॥]

व्रतु लेउ विदुरु गयउ वन माहि कन्ह वली द्वारावती जाइ
बिहु पखि चालइं दल सामही बिहु पखि आवइं भड गहगही ॥८३॥

जरासिंध नउ आविउ दूउ कालकुमरु जंईं लग्गइ मूउं
वणिजारा नी वात सांभली जरासिंधु आवइ तुम्ह भणी ॥ ८४ ॥

690 उत्सव माहे उत्सवु एहु सविहुं वयरी आव्यो छेहु
धर्मराय ना पणमीय पाय एतइं शल्यु सु परि दलि जाइ ॥ ८५ ॥

'करण रहइं दिउ गुभाजणी ' इसी वात तिणि जातइं भणी
पांचि पंचाले लिउ सनाहु आविउ घडूउ कूंयरु अबाहु ॥ ८६ ॥

---

[685] The MS. gives up its enumeration of ठवणीs from the VIII. If it had kept it up, following its practice upto that point, it is probable that it would have placed the end of ठ IX at st. 22, of the X at st. 36, the XI at st 57, of the XII at st 70, and at st. 82 of the XIII. This is one of the many points which another MS. of the रास if found, will help to clear up.

इंद्रचंडु अनु चंद्रापीडु चित्रंगदु अन्नइ मणिचूडु
695 आविउ उत्तरु अनु वइराडु मिलिउं वाग पंडव नउं घाडु ॥ ८७॥

धृष्टद्युमनु सेनानी कीउ वीजउ कन्हडदल सामहाउ
पवित्र भूमि सरसति नइ ओत्रि दलु आवाढउं तिणि कुरुखेत्रि ॥८८॥

कउरव नइ दलि गुरु गंगेउ कृपु दुरयोधनु शल्यु मिलेउ
शकुनि दुसासणु जयद्रथु पुत्रु गरूउ भूरिश्रवा भगदत्तु ॥ ८९ ॥

700 मिलीउ जरासिंधु जादववइरि सह लगउं एस हूइ सइरि
दुरयोधनु अति मत्सरि चडीउ जाई जरासिंध पाए पडीउ॥ ९० ॥
"मुझ रहइं पहिलउं दिउ अगेवाणु पंडव कन्ह दलउं जिम माणु"
ईहा सेनानी गंगेउ प्रह विहसी जुडियां दल बेउ ॥ ९१ ॥

दल मिलीयां कलगलीय सुहड गयवर गलगलीया
705 धर ध्रसकीय सलवलीय सेस गिरिवर टलटलीया ।
रणवणीयां सवि संख तूर अंबरु आकंपीउ
हय गयवर खुरि खणीय रेणु ऊडीउ जगु झंपीउ ।
पडइं बंध चलवलइं चिंध सींगिणि गुण सांधइं
गइंवरि गइंवरु तुरगि तुरगु राउत रण रूंधइं ।
710 भिडइं सहड रडवडइं सीस धड नड जिम नचइं
हसइं धुसइं ऊससइं वीर मेगल जिम मचइं ।
गयघडगुड गडमडत धीर धयवड धर पाडइं
हसमसता सामंत सरसु सरसेलि दिखाडइं ।
सउ सउ रायह दिवसि दिवसि गंगेउ विणासइ
715 तउ आठमइ दिवसि कन्हु मन माहि विमासइ ।
मेल्हीउ शक्तिहिं सकति कुंअरु उत्तरु रणु पाडीउ
ताम सिखंडीय तणीय बुद्धि तउ कान्हि दिखाडीउ ।
अरजुनु पूठि सिखंडीयाह बइसी सर मूंकइ
पडीउ पीयामहु समर माहि किम अरजुनु चूकइ ।

---

[703] This stanza is numbered 92 in the MS. and there is ॥छ॥ showing the close of the metre The new metre begins thereafter and stanza-enumeration ceases.

720 त्रिगवी सरु रहावीयउ सरि गंगा आणी
कउतिगु दाखीउ कउरवांह पीउ पायु पाणी।

इग्यारमइ दिवसि द्रोणि ऊठवणी कीजइ
आजु अपंडवु कइ अद्रोणु इम मनिं चींतीजइ।

काहल कलयल ढक्क बूक त्रंबक नीसाणा
725 तउ मेल्हीउ भगदत्ति राइ गजु करीउ सढाणा।

चूरइ रहवइ नरकरोडि दंतूसलि डारइ
अरजुन पाखइ पंडकटकु हणतुं कुणु वारइ।

दाणव दलि जिम दडवडंतु दंती देखी नइ
धायउ अरजुनु धसमसंतु वयरी मूंकी नइ।

730 दिणि आथमतइ हणिउ हाथि हरि पंडव हरखीय
दिणि तेरमइ चक्रव्यूहु तउ कउरवि मांडीय।

अर्जुनु गिउ वनि झूझिवा तिणि अभिवनु पइसइ
मारीउ जयद्रथि करीउ झूझु तउ अरजुनु रूसइ।

करीउ प्रतिज्ञा चडीउ झूझि जयद्रथु रणि पाडइ
735 भूरिश्रवा नउ तीण समइ सरि बाहु विडारइ।

सत्यकु छेदिउं बलिहिं सीसु तसु दिणि चऊदमइ
रातिहिं झूझइ विसम झूझि गुरु पडइ कीमइ।

कूडउं बोलइ धरमपूतु हथीयार छंडावइ
छेदिउं मस्तकु दृष्टद्युमनि क्रमु सिउं न करावइ।

740 बार पहर तउ चडीउ रोसि गुरनंदणु झूझइ
रणि पाडिउ भगदत्तु राउ कउरव दल मंझइ।

करि करवालु जु करीउ करणु समहरि रणु माडइ
फारक पायक तुरग नाग नवि कोई छंडइ।

धूलि मिलीय झलमलीय सयल दिसि दिणयरु छाईउ
745 गयणे दुंदुहि द्रमद्रमीय सुरवरि जसु गाईउ।

[724] The MS. has ढक instead of ढक्क.

पाडइ चिंध कबंध बंध धरमंडलिं रोलइ
वाणि विनाणि किवाणि केवि अरीयण धंधोलइ ।
कूडू करीउ गोविंदि देवि रथु धरणिहिं खूतउ
मारीउ अरजुनि करणु कूडि रणि अणझूझंतउ ।
750 शल्यु शकुनि वेउ हणीय वेगि नकुलिं सहदेविं
सरवरमाहि कढावीयउ दुरयोधनु दैविं ।
राइ संनाहु समोपीयउ भीमिहिं सुं भिडेउ
गदापहारिं हणीय जांघ मनि सालु सु फेडिउ ।
रूठउ राम मनाविवां जां पंडव जाइं
755 कृपु कृतवर्म आसवामता त्रिन्हइ धाइं ।
पाछपीलि पापी करइं कूडु दीधउ रतिवाउ
निहणीय पंच पंचाल वाल अनु राखसि जाउ ।
सीसु शिखंडी तणउं तासु छेदीउ छलु साधीउ
पाप पराभव नइ प्रवेसि गतिमागु विराधीउ ।
760 कन्हडि वोधीउ सूयण लोकु सहु सोगु निवारीउ
पहुतुं सहूइ नीय नयरि परीयणि परिवारीय ।

॥ वस्तु ॥

दाघु दिन्हउ दाघु दिन्हउ कन्ह उवएसि
तहिं अरजुणि मिल्हिऊ आगिणेय सरु अगि उट्ठीय
वहु दुक्खु मणि चिंतवीय पंडसेन घण नयणि वुट्ठीय
765 कन्हडु सहूउ परीठवीउ कुणवि निवारी रोसु
हथिणाउरपुरि आवीया अति आणंदिऊ लोकु ॥

[ठवणी ॥ १४ ॥]

थापीउ पंडव राजि कन्हडु ए उत्सवु अति करए
कुणविहिं देवि गंधारि धयरठू ए राउ मनावीउ ए ।

---

[746] वंध after कवंध is not in the MS. The addition is conjectural.
[764] क्खु in दुक्खु is moth-eaten; hence it is conjectural.
[765] The MS. has परीछवीउ for परीठवीउ.
[766] The MS. has ॥ठवणी॥ and not the number written in it.

हरीयला द्रूपदि देवि इकु दिणू ए नारद परिभवि ए
770 बेह रहइं कन्हु जाएवि सुद्रह ए माहि वाटडी ए ।
आणीय धानुकी पांडि देवीय ए अरि वसि घालीया ए
पहुतला पासिं गंगेय जय तणी ए सांभलइं वातडी ए ।
ऊपनुं केवलनाणु सामीय ए नेमि जिणेसरहं ए
सांभली सामि वखाणु विरता ए सावयव्रतु धरइं ए ।
775 वरतीय देसि अमारि नाशिक ए जाईउ जिणु नमइं ए
दिणि दिणि दीजइं दाव पूजीयं ए जिण भूयण ऊपनउ ए ।
ऊपनउ भवह वइरागु बेटऊ ए पीरीयखि पाटि प्रतीठिउ ए
सामीय गणहर पासि पांचह ए हरिखिहिं व्रतु लिइं ए ।
सांभली बलिभाद्रि वात नियभवू ए पूठए पूछइं प्रभु कन्ह ए
780 बोलइ गुरु धर्मघोषु " पुवभवि ए पांच ए कुणबीय ए ।
वसइं ति अचलह गामि बंधव ए पांच ए भाविया ए
सुरईउ संतनु देवु सुमतिऊ ए सुभद्रु सुचांसु ए ।
सुगुरु यशोधर पासि हरखिहिं ए पांच ए व्रतु धरए
कणगावलि तपु एकु बीजऊ ए करइ रयणावली ए ।
785 मुकतावलि तपु सारू चउथऊ ए सिंहनिकीलिऊ ए
पांचमु आंबिलवर्धमानु तपु तपी ए अणुत्तरि सवि गिया ए
चवीयला तुम्हि हूआ पंचइ ए भवि ए सिवपुरि पामिसउ ए "
सांभली नेमिनिरवाणु चारण ए सवणह सुणि वयणि
सेत्रुजि तीथि चडेवि पांचह ए पांडव सिद्धि गिया ए
790 पंडव तणउं चरीतु जो पढए जो गुणइ संभलए
पाप तणउ विणासु तसु रहइं ए हेलां होइसि ए
नीपनउ नयरि नादउद्रि वच्छरी ए चऊददहोत्तर ए
तंदुलवेयालीयसूत्र माझिला ए भव अम्हि ऊधर्या ए

---

[772] The MS. has घासि for पासि obviously an error; the metrical final ए dropped in this line and also in lines 775, 776.

[777] The MS has बोटउ for बेटउ.

[779] The MS. has पुछए for पुठए

[791] The MS. has पाक in the place of पाप.

पुनिमपखमुणिंद सालिभद्र ए सूरिहिं नींमीउ ए
देवचन्द्रउपरोधि पंडव ए रासु रसाउलु ए ॥

॥ इति पंचपंडवचरित्ररासः । समाप्तः ॥ छ ॥ १ ॥

II

रचयिता : : शालिसूरि] [: : वि. सं. १४७८ पूर्वे

॥ विराटपर्व ॥

कासमीरमुखमंडण माडी
तूं समी जगि न कोइ भिराडी ।
गीतनादि जिम कोइल कूजइ
तूं पसांइं सवि कुतिग पूजइ ॥ १ ॥

5 भारती भगवती एक मागूं
चित्त पांडव तणे गुणि लागउं ।
आपि मूं वचन तूं रसवांणी
हूं करउं जिसिं प्राकृतवांणी ॥ २ ॥

पंच पंडवि वनंतरि विमासिउं
10 ' तेरिमूं वरस केमि गमेसिउं ' ।
वुद्धि नारद महारिसि आपी
' मध्यदेस रहियो तुम्हि व्यापी ' ॥ ३ ॥

खेजडीसिहिरि शस्त्र नियुंज्या
देवरूप बलि मंत्र प्रयुंज्या ।
15 द्रूपदी रहइं ते मति आली
ग्या विराट नृप मंदिरि चाली ॥ ४ ॥

' पाणि पुस्तक सुवर्ण्ण जनोई
रूपवंत एह बंभण कोई ' ।
जां विराट नृप चित्ति विमासइ
20 विप्ररूप नृप तां इम भासइ ॥ ५ ॥

" हूं युधिष्टर सभासद विप्र
तूं युधिष्टर नरेश्वर मित्र ।
पांच पांडव वनांतरि नाठा
ताहरइं सरणि तु अम्हे पयठा ॥ ६ ॥

---

[7] The MS. has रसेवांणी.

25 दूत लक्षण कला सवि जाणूं
मूं हरइं हुसि राज पराणउं ।
ए युधिष्ठिर नरेंद्र सूयार
नामि वल्लभ भुजावलि सार ॥ ७ ॥

द्रुपदी नु नचावणहार
30 ए बृहन्नट कलासिणगार ।
अश्वबंध एह वीर नकीजइ
अश्वविद्य सघली हरइ हईइ ॥ ८ ॥

पांचमउ पुरुष गोरखवाल
पांडपुत्र घरि एह गोवाल ।
35 पंच ए पुरुष लोकप्रसिद्धा
पांडुपुत्र जिम ऋद्धिसमृद्धा " ॥ ९ ॥

तेह तेह पदि ते नृप मेल्हइ
आवती लछि पाय कुण ठेलइ ।
एतलइं गइअ रूपि सुलिंद्री
40 ते सुदृष्ण तडि पार्थपुरंद्री ॥ १० ॥

" कउण तूं कवण तूं घरि नारी
स्वर्गि लोकि कइ तूं अवतारी ।
नारि कोइ नथी तुझ सिरखी
मृत्यलोकि कइ तूं अनिमेषी ॥ ११ ॥

45 नागलोकि वसणाहर काली
मानवी घटिसि तूं निछमाली ।
तिर्यलोकि कोइ देव न दीसइ
ताहरउ जनम जेणि कहीसइ " ॥ १२ ॥

---

[32] The MS. has अश्व विद्य सघली हर हईइ—copyist's error for the corrected version.

[39] गइ in गइअ is not in the MS. conjecturally added to make up the deficiency of metre and meaning.

[41] The MS. has no तूं after second कवण.

बोलती रहीय ताम सुदृष्णा
50 सांभली वचन बोलइ कृष्णा ।
" देवि पांडव नरेंद्र पुरेंद्री
द्रूपदी तणइ हउं जि सुलिंद्री ॥ १३ ॥

देवि जां परभवइ कुरुनाथि
द्रूपदी गई सा प्रियसाथिं ।
55 जेह नइं बहिन पांडव नइं हउं
तेह कौरव कन्हइं किम जाउं ॥ १४ ॥

द्रूपदी रहइं ओलग कीजइ
तूं कन्हइं हिव दीह गमीजइ ।
जां न राज सह पांडव होइ
60 मूं हरइ अवर ठांम न कोई " ॥ १५ ॥

पांच पांडव रह्या इम नासी
द्रूपदी रही थाईय दासी ।
देव दाणव न राय न राणउ
दैव आगलि न कोइ सपराणउ ॥ १६ ॥

65 राम लक्ष्मण मही दुखि पाड्या
पांच पांडव विदेसि भमाड्या ।
डूंब नइं घरि जल वहिउं हरचंदिइं
भालडी मरण लाध मुकुंदिइं ॥ १७ ॥

द्रोणपुत्र मुनि अर्जन लीधउं
70 चर्म नूं कवच कर्णि सु दीधउं ।
चींतविउं सहू आलिं जाइ
दैव सिउं कुणि किंपि न थाइ ॥ १८ ॥

पुत्र गांगलि महारिषि केरा
देवि बांधव अछइं बहुतेरा ।

[52] The MS. पुलिंद्री for सुलिंद्री.

75 नामि कीचक सवे ति कहीजइं
तेह नइं भइ नराहिव वीहइं ॥ १९ ॥

एकदा वहिन पाय नमेवा
देवअंगु पहुतु तिणि सेवा ।
द्रूपदी वहिन नइं तडि वइठी
80 रूपवंति तिणि कीचकि दीठी ॥ २० ॥

"अहह रूप असंभम भूवलइ
कवण कांमिनि एह समी तुलइ ।
हिव हठिउ मझ मन्मथ मारिवा
एह जि ऊडण अंग ऊगारिवा ॥ २१ ॥

85 वदन चंद महारस लेइ घडिउं
अमीय एह तणी रसना जडिउं ।
पवन चंदनगंध हरावतउ
वदनि वासि वसइ दिसि वासतु ॥ २२ ॥

नयणलां मृग नी उपमा किसी
90 हईइ हारिउं वेडि जई वसी ।
चरणचारिहिं हंस हरावती
वचनि जीणइं जीती भारती ॥ २३ ॥

कहिन वहिन वाई कुण नई एह जाई
करिन मझ पसाई ताहरउ हउं जि भाई" ।
95 कहइ हिव सुदृष्णा वश्य देवंग तृष्णा
"मझ तणी ए सिलिंद्री श्रीसमाणी पुरिंद्री ॥२४॥

"निरुपम कुलवाली रूप नी चित्रसाली
अविकुल गुणवल्ली कामभूपालभल्ली ।
कइ हुइ सुरराणी मानवी मइं न जाणी
100 अह व हुइ जि नारी तो इ तु हुइ गंधारी ॥२५॥

---

[81] The MS. has भुवल्इ.
[96] मझ is not in the MS.
[100] व of अहव is not in the MS.

ए गंधकारी मिसि रूप दासी
रही अछइ उत्तम नारि नासी।
किमइ न जाणिउं फल नैव खाजइ
अणजाणतु अंध उबाडि दाझइ ॥ २६ ॥

105 ज्वाला ज्वलंती कहि कुण पइसइ
तृशूल नी धाराहिं कुण बइसइ।
महासती सिउं कुणि हास्य कीजइ
तु जीविवा कीचक नीर दीजइ" ॥ २७ ॥

"मेल्हि वात परही सवि बाई
110 स्त्री तणउं सवि हउं जाणूं माई।
नारि नीरस न शाणि न राचइं
पुण्यहीन पति पद्मनि वंचइ" ॥ २८ ॥

भमरडउ मरिवा अणबीहतउ
पसरि पइसइ केतकिई हतउ।
115 कठिन कंटक कोडि कुटीरडइ
पडिउ वेधि पछइ पुणि आरडइ ॥ २९ ॥

गयउ गेहि सु कीचक नीच थिउ
मनि सु मार्ग्गण मन्मथ नेमि थिउ।
अरति अंगि अनंग तणी घणी
120 हृदय सा खुटकइ मृगलोयणी ॥ ३० ॥

टलवलइ जिम निर्जलि माछिली
वलवलइ अति अंगि वली वली।
झखइ लांखइ लावर आकुलउ
विरहि विह्वल वांतर वाउलउ ॥ ३१ ॥

125 सघण सूकडि सइरि सु सींचीइ
पवणपूरिहिं वींजण वींजीइ।

---

[104] The MS. has उवाडी for उवाडी.

कमल ने दलि साथर पाथरिउ
मरइ कीचक मन्मथ आफरिउ ॥ ३२ ॥

वहिनि वंधव एरसउ सांभली
130 हुई हुईय टलइ अति आकुली ।
करी य कूड सिलेंद्री आठवी
मिसु करी मदिरा लेई पाठवी ॥ ३३ ॥

"वाइ मोकलि न मूं मदि मातउ
कूड कीचक परस्त्री रातु ।
135 झूंविसि किमइ मूरख मूं रहइं
उरतउ हुसि स्वामिनि तूं रहइं ॥ ३४ ॥

दोस तूं मम देयसि वाई
ताहरउ भस्म होसि भाई ।
माहरा अछइं पांच भत्तार
140 माहरी करइं ते नितु सार" ॥ ३५ ॥

वयराट रांणी मनि देवि आणी
गई तेह नइं लेविणु मद्यपाणि ।
दीठी समी कीचक केलि मांडी
थई उपराठी तिह द्रेठि छांडी ॥ ३६ ॥

145 "माहरा हृदय मांहि अवाठी
कांइं कामिनि हुई उपराठी ।
माहरा हृदय नी धणीआणी
हउं करउं हवइ कीचकरांणी" ॥ ३७ ॥

"म मरि कीचक कूड निकालिजा
150 मरी य मू करि मूढ म जालिजा ।
अकल अंवुधि माहि म झांप दइ
मुहि हलाहल कउल म मूंढ लइ ॥ ३८ ॥

---

[133] The MS reads घाइ for वाइ.
[150] The MS. has चालिजा for जालिजा.
[151] The MS. has सुंढ लइ–obviously an error for मूंढ लइ.

वदन चुंबि म वानर वाघिणी
करु म घालिसि नीलज नागिणी।
155 वदनि सिउं विसवेलि न घुंटीइ
गुरुड पांख नखे नवि खुंटियइ ॥ ३९ ॥

भमरि मालति जेम विरोलियइ
तिम न केतकि केलि धंधोलियइ।
तृणह काजि न डूंगर डोलियइ
160 जडह कालु करी कुल बोलियइ" ॥ ४० ॥

झूंटि धरी धूंबड घाइ ताडइ
आक्रंदती द्रूपदि बूंब पाडइ।
धाए धरानायक "राखि राखि
ए पापीया नइं फल दाखि दाखि" ॥ ४१ ॥

165 देवि सूर्यवर लाधउ आगइ
देवि सयरु तिणि दैवति जागइ।
प्राणि पापी तणउ कर मोडी
देवि तीणि करि कीचकि लोडी ॥ ४२ ॥

कूटियइ ए अणाह पुरिंद्री
170 उवली सिथिलसइर सलिंद्री।
विप्र भूपति सभा परि दिठी
देवि कीचक तणा कुल रूठी ॥ ४३ ॥

श्रीवयराटनृप साहमूं जोई
विप्ररूपि नृप बोलइ सोई।
175 "ताहरइ नयरि नासि न कोई
ए अणाह इम नारि विगोई" ॥ ४४ ॥

---

[156] The MS. has for instance पाप, thus प for ख is the general feature of the MS.

[157] The MS. has येम for जेम.

[159] The MS. has तृणा काजि for तृणह काजि.

देवि आंखि अति रोसिहिं राती
श्रीवयराटनृप पासि पहूंती ।
राय ना वदन साहमूं जोवइ
180 कंक विप्र तडि वइठी रोवइ ॥ ४५ ॥

"श्रीवयराट सुणि कीचक चीनउं
माहरउं मन पराभवि भीनउं ।
काल नइ मुहि एणइ कर घालिउ
संचकार यम नइ घरि घालिउ ॥ ४६ ॥

185 माहरउं सिउं नथी किहां कोई
मारिसिइं सवे कीचक जोई ।
ईणइ हउं इम अकाजि विगोई
हउं हुई इह तणां कुलवोई ॥ ४७ ॥

पांच वल्लभ छते महासती
190 तूं सुणेजि मइ सील पालती ।
पांच मांहि अछइ पति बीजउ
तीणि एउ यममंदिरि लीजउ" ॥ ४८ ॥

एतलइं वचनि बंभण रूठउ
रोसि थिउ भणइ "सुंदरि ऊठउ ।
195 आपणा प्रिय रहइ कहि जाई
राय आगलि म रोयसि कांई" ॥ ४९ ॥

एतलइं अति पराभव पूरी
एक दासपण चित्त अणूरी ।
रोयती य नृप वधूअ निवारी
200 "वछि रोयसि म मइं तूं वारी" ॥ ५० ॥

कालमुही फिरइं मंदिर माहे
राति वल्लभ तणइ तडि जाए ।
"जीवतइ तइं पराभवि पूरी
देव दासि जिम दुर्जनि मारी ॥ ५१ ॥

205 झूंटि झूंबिय महीतलि रोली
काढिवा वसन कीध हीयाली ।
अंतरालि थई राक्षिसि राखी
तीणइ हूई हिव होअत चाखी ॥ ५२ ॥

एह कारणि न मइं पणि मारिउ
210 मारतउ अनइं राखिसि वारिउ ।
तूं कन्हइं रही राव करेवा
आज दीह मुझ नाह मरेवा" ॥ ५३ ॥

रोअती रमणि भीमि निवारी
"मूं दिखाडि पुणि जीणइं तूं मारी ।
215 काढि लोचन करी अणीयालां
आणिजे पिशुन अर्जनि शाला" ॥ ५४ ॥

द्रूपदी गईय ठामि विहाणइ
नेत्रभंगि मिसि कीचक आणइ ।
"आजि आविज निशा छइ काली
220 जीह हो नड नचावइं बाली" ॥ ५५ ॥

हुईय कामिनि रूपि निरूपमी
रहिउ भीम तमी मुख वीसमी ।
बहुल भक्ष मनुक्ष करे करी
गयउ सो तांडि कीचक सुंदरी ॥ ५६ ॥

225 भक्ष्य भोज्य सावि भीमि निहालि
खाय खाखसि करी मुखि बाली ।
चंहि माहि मुहा मलिउ प्रीमि
खींच कीचक कर भद्र भीमिं ॥ ५७ ॥

आपणउं लिखिउं भीमिं नाम
230 जाणिय जिसिं कीधू कांम ।
सूर्य नय उदय कीचक-आवइं
राय रेसि सवि वात कहांइं ॥ ५८ ॥

---

[205] The MS. has राली in the place of रोली.

"देवी तणी दासि तणा भतार
करि विचार अम्ह ए विचार।
235 देवांग ना काजिहिं दाघि चालउ
ए दासि बांधी चिह मांहिं घालउ" ॥ ५९ ॥

सैरंध्रि बांधी इम खल बोलइ
"गंधर्वदेवा तुह्म को न तोलइ।
चूकी अछइ तउ तुह्मि मइ म राखि
240 नहीं य तु एह नइं फल वेगि दाखि" ॥ ६० ॥

मणूं कोडि मिली दिसि कस्मली
ललीय धूलि दिनि अंबर नइं मिली।
करइ दाहु विदाहु हियइ धरइ
"कहु कीचक हुइ मरत मरइ" ॥ ६१ ॥

245 सूयारडउ हूउ दाघ देवा
गिउ वेगि वेडिइं पुण काष्ट लेवा।
दृष्टिइं न दीसइं दिसि धलि रोली
तु आंबिली भीमिइं भडिअ मूली ॥ ६२ ॥

देवि द्रूपदिय राडि सांभली
250 हाथि लेइ हथीयार आंबिली।
भीमु भीरु इम कीचक कूटइ
तेह आगलि न कोई छूटइ ॥ ६३ ॥

भीमि कीचक तणा सवि मान मोडी
देवी तणां बंधन सर्व छोडी।
255 तु दाघ देई भीम वली पहूतु
नरेंद्र सयारपणइ निरूत्तु ॥ ६४ ॥

वात वाजत गई कुरुगोहिं
दाघ दुर्जन पडिउ अति देहिं।

---

[251] The MS. has यम for इम.

"ए इसिउं बल न पांडव टाली
260 कूड काजि अह्म एह हीयाली ॥ ६५ ॥
न जाणियइं पांडव कींह नाठा
तेरमउं वरिस गिउं तु घाटा" ।
इसिउं विमासी मनिशाउ पयठउ
नरेंद्र दुर्योधन मंत्रि बयठउ ॥ ६६ ॥
265 "पयठा हवइं पांडव आज आभइ
किमइ करी संप्रति सुद्धि लाभइ ।
तउ तेह नी ओधि ज एह भाजइ
सुखिइं थिका कौरव राज छाजइ" ॥ ६७ ॥
गांगेउ पूछिउ कुरुराय तेडी
270 "संदेह ए माणस मेल्हि फेडी ।
किहां घटइं पार्थ रहिया ति नासी"
गंगेउ बोलइ समसिउं विमासी ॥ ६८ ॥
"एक वार वरिसी जल जाइ
सात वार तृण जीणि लुणाइ ।
275 जीणि भूरुह सदा फल होवइं
जेणि देसि जिण माणस मोहइ ॥ ६९ ॥
जीह दारुण दरिद्र न फेडइ
रोग शोक जीह लोक न भीडइ ।
जीणि देसि नृप हुइ सपराणउ
280 तीणि देसि तुह्मि पांडव जाणउ" ॥ ७० ॥
बुद्धि तेह मन मांहि आठवी.
देसि देसि चर राय पाठवी ।
मत्स्यरायपुरि पांडव जांणी
सैन्य क्षोहिणि घणि तिणि आंणी ॥ ७१ ॥
285 क्षात्रधर्म मन हूंतउ छांडिउ
कौरवाधिपति गोग्रह मांडिउ ।

[266] The MS. has सुधि for सुद्धि.

सैन्य राय विहु भागि वि लायउ
तउ शुशर्म नृप दक्षिण धायउ ॥ ७२ ॥

राइं गाइ चरती सवि वाली
290 भिल्ल ने दलि धुरा वलि भाली ।
ऊस ना वदनि सासु न मांइं
ग्याल वाल पुर साम्हां धाइ ॥ ७३ ॥

वूंव वूंवइ मिली धर कांपी
कूंण सीम पुर नी मुझ झांपी ।
295 रोसि राउ घण नी परि गाजइ
"आज रे मइं विराट कुण ताजइ ॥ ७४ ॥

जीवितव्य कुण आज पराघउ
कुण मूर्ख जे आवइं आघउ ।
खंधवालि कुणि केसरि साहिउ
300 कुण दैव मिलवा ऊमाहिउ ॥ ७५ ॥

इंद्रअश्व कुण होइ असाहरी
सीह रहइं कवण होइ पाहरी ।
शेषनागफण कुंण कपावइ
सीम मूं कवण अश्व टंपावइ" ॥ ७६ ॥

305 धमधमिउ धुरि नाद नीसाण नउ
गहगहिउ सुरवर्ग मसाण नउ ।
कलकली वहली रिणकाहली
टलवली प्रज हूई आकुली ॥ ७७ ॥

दडदडी द्रमकी द्रमक्या अरी
310 हुडुहुडाट हुउ हुडकी करी ।
कलकलइ जिम वारिनिधि प्रलइ
किसिउं भूधर कोपिं टलटलइ ॥ ७८ ॥

विसम ढाक स ढूकस ढमढमी
भरहरी भर भेरि विहामणी ।

[306] The MS. has गहिगहिउ.

315 उच्चरी तुररी कुररी जसी
सुभट ना सवि रोम ज उह्लसी ॥ ७९ ॥

सुहड नी महिली रिण सांभली
प्रिय कहइ सवि ते मन नी रली ।
"प्रिय सुखिइं सुर मंदिरडउं लही
320 म करिजे कइ मूं विण वालही" ॥ ८० ॥

वीरकंकण भले भडि बांध्यां
राय हाथि तइं बीडां लाध्यां ।
जोड जींण भड भीषण भाला
वीर ना सयर केसरयालां ॥ ८१ ॥

325 चपल तुंग तुरंगम पाखरिया
गुडगुड्या असवार ते सांचरिया ।
नृप विराट निजांगज पांडवे
सहि गयउ समरांगणि मांडवे ॥ ८२ ॥

"जनम गिउ मुझ जीभ विलोवतां
330 एह महाहव आविउ जोवतां ।
[....षवाषाजि] रणांगणि फेडासिउं
सुहड संगरि माझिह्मे तेडिसिउं" ॥ ८३ ॥

सुहड नी महिली हरखी हईइ
भणइ "कंत रखे मनि दूमियइ ।
335 मुझ मूंअइह अछंइ सिउं रही
दहिसु देह तिहां तुझ सिउं सही" ॥ ८४ ॥

एतलइ शुशर्मा दलि ढोल वाजइं
जाणे असाढू किरि मेह गाजइ ।

---

[315] The MS. has यसी for जसी.
[321] The MS. has बाध्या for बाध्या.
[322] The MS. appears to read नइं for तइं.
[331] In the MS. the line is hopelessly corrupt. The words within square brackets do not admit any sense. The MS. has रणागणि in the place of रणांगणि.

हीया धूसूकइं सर शोष सूकइं
340 भय वीहता कायर जीव मूंकइ ॥ ८५ ॥

तवल ने धवके धर धूजवइं
अरि तणां मन नु मद खूटवइं ।
किलकिलाट करी हयकी करइं
धड पडइ भड रांक रडी मरइ ॥ ८६ ॥

345 बाण धोरणि विहुं पथि छूटइं
नाद सींगिणि तणे गुणि सूंकइं ।
वीर वीरहिं सिउं भडी भाजइ
गूढ गयमर तणी गुडि गाजइ ॥ ८७ ॥

अहह धाणुक धाणुक सिउं जडइ
350 खडग धार कि कोडि खडखडइ ।
समरि तूर दसइ दिसि भींभली
धसमस्या सुभट ते रिण सांभली ॥ ८८ ॥

तुरक पायक सायक सुं सरियां
सुहड चर्म ति फोडइं सुंसरां ।
355 गज गजिइं रथ स्यूं रथ ना धणी
तुरग सिउं तुरगे रथ मांडणी ॥ ८९ ॥

धड पडइं धड ऊपरि नाचतां
रडवडइ शिर संगरि झूझतां ।
रथ भरी हथीयार समा भिड्या
360 नृप शुशर्म विराट वेऊ जड्या ॥ ९० ॥

विराट वांधी रथ लेई घालिउ
तु गाइ लेई राय शुशर्म चालिउ ।
तु पांडवे चित्ति चिहुं विमासिउं
"वयराट मेल्ही किम गेहि जासिउं" ॥ ९१ ॥

365 रोसि पांडव चड्या रथ खेड्या
तउ शुशर्म दल ना भड भेड्या ।

[360] The MS. has जड्या for जड्या.

भीम भीषण गदा लेइ धायउ
तउ शुशर्म नृप चित्ति विछाहिउ ॥ ९२ ॥

रथघटा जिम पर्पट चूरियइं
370 सुहड नां रणि रोम अंकुरियइं ।
अरि तणी महिली मनि झूरियइ
रणरली भड भीमिहिं पूरियइ ॥ ९३ ॥

वीर कोडि चिहुं पांडवि मारी
म्लेच्छराय रथ भीमि विडारी ।
375 तु विराटनृप भीमिं ऊदालिउ
दाउ देविणु विलेच्छु सु वालिउ ॥ ९४ ॥

करि करी करवउ प्रिय जोवती
भमइ भीरु रणांगणि रोयती ।
"मरण नइं भइ गिउ मझ भोलवी
380 किस्यूं किह्यां उरतु हिव ओलवी ॥ ९५ ॥

कहिन वीर इक पूछूं वातडी
म करि आंखडली अति रातडी ।
भड भिडी जयलच्छि जिहां वरी
दिसि दिखाडि न लिइं जिम कइच्छरी" ॥९६॥

385 "निसुणि नारि विचारि ण पयसियइ
प्रीय तणी तडि कउतिगि बयसियइ ।
शिरि पडिइं भड नइं धड धाउतइं
सुहड कोडि हणी तुझ राउतिइं" ॥ ९७ ॥

स्वर्ग नी ती रमणी हठ मांडइ
390 "माहरा प्रीय न ऊपर छांडइ ।

[367–368] These two lines are added in the margin of the MS.

[380] The MS. has उर for उरतु, the metrical test shows the deficiency of the MS. reading.

[389] The MS, has नी in the place of ती.

इंद्र नइं भवनि मूं प्रीय गयउ
वादु कांइं करू तुम्हि वाईउ" ॥ ९८ ॥

"पडखनउ हुसि मूं नइं स्वामी
मेल्हिसि कवण स्त्री नइं नामी ।
395 कंत कांठि विलगी तनु वालउं
आपणा कुल करूं अजूयालउं" ॥ ९९ ॥

एक नारि रण नइं तडि ऊभी
वंधु वल्लभ तणउ छइ मोभी ।
तीणि घाय पडतउ नवि जाणिउ
400 न्याय वीरु कुलवीरि वखाणिउ ॥ १०० ॥

"प्रीय पासि पहुचउ मद मेल्ही
जाइसिइ सरगि मइं पगि ठेली ।
प्रीय आगलि किमइ जइ जाउं
माहरा प्रीय तउ हउं सुहाउं" ॥ १०१ ॥

॥ इति दक्षिणगोग्रहः समाप्तः ॥

405 वयराट उत्तर पखइं कुरुराउ धायउ
अक्षोहणी दल तणी रज सूर छायउ ।
नीसाण ने सहसि अंबर घोर गाजइ
ए पांच पांडव तणउ किरि मेचु भांजइ ॥ १ ॥

पींडारडे तउ दल पुंठि दीधी
410 बूंबारवइं भुइं भयभीरु कीधी ।
वयराट ना नंदन तीरि जाई
तउ बूंब लावइ वड वेगि धाई ॥ २ ॥

"ताहरइ नयरि गो हरि वाली
देखि भूमि कटकिइ रह वाली ।
415 भ्राउ उत्तर नराधिप आगइ
ताहरूं भलूं रूप सु लागइ" ॥ ३ ॥

कलपांत ना नीरद नाद तोलइ
वाजित्र नादिइं गिरिराज डोलइ ।
घोडा तणे पाय जि धूलि ऊडी
420 दीसइ नहीं भुइं किरि नीरि बूडी ॥ ४ ॥

"सारसी गय तणी सुणि देवा
ताहरइ नगरि गो हरि लेवा ।
राउ कउरव फिरिउ दल मेली
ताहरूं नगर जासि भेली ॥ ५ ॥

425 आकुली सुरहि नाद सांभली
जीह नइं मनि हूई भडांबली ।
तीणि गामि वसंतइं लोक ना
नीर पूर्वज लहइं निरेहणा" ॥ ६ ॥

ग्वाल बाल हथियारि मराणा
430 पाखती फिरिया कौरव राणा

[417] The MS. has रीरद in the place of नीरद.

"आज जीवी कह्नु सिउं कीजइ
ताह्नरइ नयरि गो हरि लीजइ" ॥ ७ ॥

गायत्री य अनु नायक रूंधइ
जे मरइ सुहड मानसि सूधइ ।
435 स्वर्गि नीह नर डुंदुभि वाजइ
स्वर्ग नारि घरि ने पति छाजइ ॥ ८ ॥

रूउ रूधउ रणांगणि मूंकइ
तेह नामु निसुणी जण थूकइ ।
गायत्री य छलि जे नरु नासइ
440 वीर मांहिं सु पडइ पुणि हासइ ॥ ९ ॥

रोमांचकंचुकिइ उत्तर मूंछ मोडी
वोलइ "कलिज यम रे करि वात थोडी ।
ए कउण नु कटक रे कुंण भूमिपाल
हूं एह ना कटक रेसि अकालि काल" ॥ १० ॥

445 सन्नाह लीधु कडि जोड वांधी
तुरंग जोत्र्या रथसार कीधी ।
कोई अछइ जे रथ आज खेडइ
सरैंध्रि तउ संशय तेह फेडइ ॥ ११ ॥

"वृहन्नडा द्रूपदि नृत्यकारी
450 ए उत्तरा नइ गुरु रूपि नारी ।
कीजइ किमइ सारथि भारमाली
तउ वेगि आवइ सवि गाय वाली ॥ १२ ॥

झूझार आगइ अतिहिं वदीतु
अनइ अह्मारु अति ओलखीतु ।
455 कृष्णि यदा खांडव वह्नि दीधउ
तहींइ ए सारथि नाम कीधउ" ॥ १३ ॥

---

[439] The MS. has ये for जे.
[441] कंचुकि in the MS. in the place of कंचुकिइ.
[455] The MS. has पांडव for षाडव = खाडव.
[456] The MS. has तहीं for तहींइ.

"वेगि वालि रथ हो बृहन्नडा
कउण सैन्य फिरइ कौरव बापुडा ।
ताम हस्ति मदिमातउ गाजइ
460 जाम केसरि निनाद न वाजइ ॥ १४ ॥

तां फुणिंदु फणमंडप मांडइ
जां पडइ गुरुड नइं नहुं फांडइ ।
तां फिरिउ दल सहिउ कुरुवीर
जां न हूं चडउं संगरि धीर" ॥ १५ ॥

465 उत्तरा कूंयर बंधव बोलइ
"वीर कोइ तुझ आज न तोलइ ।
आणिजे सुहड मौलि मोलीयां
पउतीयां जिम हुइ पटउलीयां" ॥ १६ ॥

जणणि तिलक कीधउं वीर नूं नाम लीधउं
470 कूंयरि वचन दीधउं "माइ, मूं काज सीधउं ।
जइ कुरुदलि झूझउं शस्त्र नइं स्नानि सूझउं
तउ मनि अति रीझउं पाप रेखा न बीझउं" ॥ १७ ॥

माइ पाय पणमी सुत चालिउ
नारिरूप निरखी मनि सालिउ ।
475 "एउ सारथिपणउं किम बूझइ
वीर ना कटकि सिउं किम झूझइ" ॥ १८ ॥

[अर्जुनचिंता]

" द्रुपदीवसन ना सइ काढ्यां
माहरा मद तणां वन वाढ्यां ।
पाधरे नृप तणे घरि कीधउं
480 कीम मूं पुरुष नाम ज दीधउं ॥ १९ ॥

वैरिमंदिरि स लाछि सांसही
आत्मपौरुषवनी स मइं दही ।

[457] The MS. has बृहन्नडा for बृहन्नडा.
[476] The MS. has नाटक सिउ instead ना कटकि सिउं.

झूंटि झूंवि मुझ नारि विगोई
आथमिउं मिहर सूं मुह जोई" ॥ २० ॥

[वृहन्नडावाक्यं ।]

485 " ग्वाल वाल सवि दीसइं धाया
वीरनादि गिरिगहृर छाया ।
गाय आंसूं धरारज भीनी
सैन्य कौरव तणे दिसि चीनी ॥ २१ ॥

देखि देखि नृपनंदन दीसइ
490 एति सैन्य जिणि कीर्ति वरिसीइ ।
चंद्र नामु तुझ आज लिहावउं
ताहरु यश समुद्रि वहावउं " ॥ २२ ॥

[दुर्योधनवाक्यं ।]

" हउं गाइ वाली कुरुराय जाउं
वहइ जिको भूतलि वीरनामउं ।
495 रहु सु मूं आगलि लेइ वाण
दाखउं जिसिइं युद्ध तणूं प्रमाण " ॥ २३ ॥

[वृहन्नडावाक्यं ।]

"सुणि सुयोधनि उत्तरि जं कहिउं
वचन तइं निसुणी कांइ सांसहिउं ।
अलज जां अह्म आहव ए मिलिउं
500 देखि सुयोधन तु दल मइं दलिउं " ॥ २४ ॥

[उत्तरवाक्यं ।]

"तां गर्व करिवउं कुरुनाथ
तां उमेलि वलीया नृप साथ ।
जां विराटसुत चाप न धुणइ
वैरवर्ग मुझ तां य ज पुणइ" ॥ २५ ॥

505 विउड भिउड ताडिउ तु चपेटा ऊपाडिउ
कूंयरि मनि विराडिउ बोल बोलइ सु ताडिउ ।

" कुरुदल अति मोडउं बांण नी कोडि छोडउं
रणि नरवइ रोडउं एह नूं मांन मोडउं ॥ २६ ॥

धूलि नइं तिमरि अंबर रोलिउ
510 सूर्यबिंब मसि माहि कि बोलिउ ।
अश्ववार फिरतां नहु सूझइं
ए रणांगणि किसी परि झूझइं " ॥ २७ ॥

" हउं ओलखावउं अनइं वीरु वीर
तइं होइवउं उत्तर नाम धीर ।
515 छइ जीह दुर्योधन तीह खेडउं
हेलां सही कौरवमान मोडउं ॥ २८ ॥

शशांक नी दीधति दिव्य वस्त्र
सदा सदाचारि करी पवित्र ।
सुवर्णवेदी अहिनाणि जाणि
520 शरद्वतीसूनु कृपाणपाणि ॥ २९ ॥
[कृप ।]

देव धूर्जट धरा अवतारी
राम देव बहु मानि जि भारी ।
सो कला धनुष नी अति जाणइ
एस द्रोणसुत इंद्र वखाणइ ॥ ३० ॥
[अश्वत्थामा ।]

525 तेजइ पटलि सूर्य निवारइ
श्वेतछत्र कि इंद्र ज डारइ ।
देव उत्तर धरातलि राणउ
ए सुयोधन नराधिप जाणउ ॥ ३१ ॥
[सुयोधन ।]

---

[520] The bracketed word कृप at the end of the line is the emendation of MS. reading अर्जुन.

[523] The MS. has सा for सो.

[528] The MS. does not mention सुयोधन at the end just as the MS. does not mention कर्ण at the end of line 532 and द्रोण at the end of line 536.

दानि धर्मि एक वीर विचारे
530 सइं नरेंद्र न चलइ अणमारे ।
हेम नी गजचडिइं पताका
कण्णे जाणिन किसिउं सिराका ॥ ३२ ॥

[कर्ण ।]

द्रोण शोण तुरगे रथ दीसइ
जेउ युद्धि कुंण हीण कलीसइ ।
535 युद्धसत्रि जिम राउ जि मंत्रइ
एक दीहि भड कोडि निमंत्रइ ॥ ३३ ॥

[द्रोण ।]

रथगजाष्ट सहस्र जउ निर्जणइ
दस सहस्र महाभट जो हणइ ।
फुरसराम महाहवि निर्जणिउ
540 इसिउं भीष्म पितामह मइं थुणिउ ॥ ३४ ॥

तुझ रणांगणि कारणि कवण हवुं
नृपति तेडी आगलि हूं रहिउं ।
कहि कि द्रोण कि भीष्म कि कर्ण कइ
समरि हो हिव तेडउं कइ सवइ ॥ ३५ ॥

545 जीवितव्य तरु आज ए फलिउ
द्वार मुक्तिपुरि आज मोकलिउ ।
कीर्तिनारि नवयौवन जाणउ
आज जु समर नूं सुख माणउ ॥ ३६ ॥

पडखि पडखि कीवे वर्ष नी कोडि जीवे
550 वलि वलि वलि पाछउ आज ए वात आछउ ।
अति वल दल भेली कीजिसि युद्धकेली
मइं नवि हुइ काँई एकलां मांम जांई" ॥ ३७ ॥

---

[538] The MS has सहश्र in the place of सहस्र.

वीर होइ धरणी बलबंड
तेह सैन्य धरणी भुजदंड ।
555 राजचिह्न जणमेलु जोईइ
एकले समरि पाप धोईयइ ॥ ३८ ॥

मूझइ रडइ भुहि पडइ मनि कंप थाइ
देखी जतूं कटक उत्तर सुन्य थाइ ।
" पाछउं हवं वलि बृहन्नड मइं म मारि
560 खूटा पखइ कहिन भूलउ कां विचार" ॥ ३९ ॥

[बृहन्नडावाक्यं ।]

" अरे वधारिउं मन ढोलि भाई
ए जीविवा नउं फल लेय न कांई ।
झूझी किमइ तइं जि भलूं भणाविउं
तु स्वर्ग्ग नारी सुख आज आविउ ॥ ४० ॥

565 संसार नइ सौख्य किसिउं करीजइ
जउ गाय नइं काजि किमइ मरीजइ ।
तउ पाप हत्यादिक संहरीजइ
ए स्वर्ग्गनारि सुखिहिं वरीजइ " ॥ ४१ ॥

[उत्तरो वक्ति ।]

" झूझी मूयां स्वर्ग्ग पुराण वात
570 ए झूझिवा नी पुणि दैवघात ।
मूंए न लाभइ किरि खीर खांड
किसिउं मूआं हुइ बलबंड मांड " ॥ ४२ ॥

[बृहन्नडा उवाच ।]

" रांक सां कर रिव परी केरी
झूझवातइं मेल्ही फेरी ।

---

[554] The MS. has तेहा in the place of तेह.
[558] The MS. has यतूं for जतूं
[561] The MS reads something like लाई in the place of भाई.

575 तीणि वात मनि हुडं लाजडं
सैन्य कौरव तणे नवि भाजडं ॥ ४३ ॥

म वीह रे मूरख मूंछ मोडी
तूं बोलतु वात सवे ति कूडी ।
मइं ओलखी तडं हव अंगु साति
580 भाजडं जिसिइं कौरव सैन्य वाति " ॥ ४४ ॥

[उत्तरो वक्ति ।]

" कवण तडं कवण भूपति राउ
कवण नामु कवण भूपति जाउ ।
कवण काजि विनडिउ तइं सयर
कवण भूपति सिडं तुझ वयर " ॥ ४५ ॥

[अर्जुनो वक्ति ।]

585 " हडं युधिष्टर नरेश्वर त्रीजउ
नामि अर्जन गदाधरि बीजउ ।
ताहरइ घरि अछडं अम्हि पांचइ
को जिसिइं न अह्म ऊपरि राचइ " ॥ ४६ ॥

गहिगहिउ अति उत्तर तं सुणी
590 " हुइसु सारथि हडं तुझ सइं धणी " ।
कहइ अर्जन " उत्तर उत्तरी
पवनवेगिहिं जा चढि खेजडी ॥ ४७ ॥

मागि अर्जन तणां हथियार
वेगि वेगि मन लायसि वार ।
595 गाय नी सहस्र साठि ते वाली
आविसिडं कुरुनरेंद्र निहाली " ॥ ४८ ॥

तउ उत्तरिइं अस्त्रु चढी नइं आणिउ
भाथा भला भीडी पार्थि ताणिउ ।

[589] MS. गहिरउ for गहिगहिउ.

टंकार कोदंड तणु सु वाजिउं
600 जाणे सु कल्पांतपयोदु गाजिउ ॥ ४९ ॥

इंद चंद पमुख देव बीहना
हाथिया जिम निनादि सीह ना ।
पुछदंड गउरी सवि वाली
भूर इ नगर ऊपरि चाली ॥ ५० ॥

[पार्थु उवाच ।]

605 " द्रोण भीष्म नृप हो जयवंता
सेष कौरव जिके बलवंता ।
तीह हुं सविहुं प्रतिमल्ल
एकलु त्रिजगतीरिपुसल्ल ॥ ५१ ॥

[गांगेय उवाच ।]

गांगेउ बोलइ कुरुराय तेडी
610 " संदेह ए माणस मेल्हि फेडी ।
समुद्र जेहउं वडवाग्निरूप
ए नारि थउ अर्जन जाणि भूप ॥ ५२ ॥

एकलउ गुरुड पन्नग खाइ
सीह एक गज ना सइं धाइ ।
615 पार्थ एक दल कोडि विडारइ
ईणइ सिउं को नवि मलइ अखाडइ ॥ ५३ ॥

तूं भणी धडहडिउं रथ आवइ
जाअ तूं मझ रूडउं भावइ ।
देखतां अणडही इणि वाली
620 मारिसिइ कटक तूं इह वाली ॥ ५४ ॥

म देखि वाली इह देह काली
जाणेजि मइं जीविय लीह वाली ।

[606] MS. जके for जिके.
[622] MS. has जीवी for जीविय.

तु देव दुर्योधन गाइ वाली
लाधी भली आज इणइ विचाली ॥ ५५ ॥

625 जां देव दुर्योधन वाहु वाही
नदीत तइ लेसिइ पार्थ साही ।
किमइ विरूअउं करिसिइं न पार्थ
ए उधि पूगी हिव हुइ कृतार्थ " ॥ ५६ ॥

जांणीय दुर्योधनि वाहु वाह्या
630 रहइं किमइ ते तुरीया न साह्या ।
किरी रह्या राउत रोह मांडी
जाइ जिसिइ अर्जन द्रोठि छांडी ॥ ५७ ॥

" चिहुं पखि दल मांडी कांइं हो राउ छांडी "
हरखि हसीय नारी बोल बोलइ विचारी ।
635 " कूंयर तुरीय खेडउ राउ हूंई लेउ भेडउ
कुरुपति दल रोली तउ वलउं सैन्य भेली " ॥ ५८ ॥

तउ सैन्य छांडी रथ वांम खेडिउ
गोवृंद वाली मनसाल फेडिउ ।
तउ वाउवेगिं कुरुराउ रूधउ
640 अगस्ति अंभोनिधि जेम पीधउ ॥ ५९ ॥

" रे कौरवाधम निशाचर गाइ वाल
रे मूर्ख युद्ध विणु स्त्रीण गमार वाल ।
जं ताहरूं दल भुजावलि मइं न जाणिउं
मइं देखि दीधउं तुझ ऊपरि पीयाणउं ॥ ६० ॥

645 मइं सुयोधन मिलिइं न जाइइ
कुतिगिइं विष किमइ न खाइइ ।
सयरि हुइ किमइ वीर पायकी
चांपीयइ न नृप सीम पारकी " ॥ ६१ ॥

---

[626] MS. has लेसि for लेसिइ
[642] The MS. has मार for गमार.

चिहु पखे रथ रूधउ राउते
650 नृपति नउ रथ मारगि वाहते।
धनुष धूणी अर्जनि ओडविउ
कटक कौरव तणउं रथ खेडविउं ॥ ६२ ॥

जाणे फिरिया सीह रहइं सीयाल
मातंग नइं जेम मसा झमाल।
655 चिहु पखे अर्जन बांण छूटइ
सन्नाह माहिइं सर सीघ्र फूटइं ॥ ६३ ॥

विसमिउं कटक कौरव केरउं
दैव चक्र किम कांइं फेरिउं।
नारि सइरि सर संप्रति आवइं
660 कइ अगास पडतां एउ भावइ ॥ ६४ ॥

तुरंग मातंग रथालि पाला
ते पार्थ ने वारि हूया पंखाला।
बाणावली कौरव नी बि खंड
करइं क्षुरप्रे बलबंड चंड ॥ ६५ ॥

665 एक वीर तनु रोम ऊध्रसइं
एक रांक रिण मांहिं नीसरइं।
"हैय दैव कुणि दुर्मति दीधी
एउ ओलग अह्मे कांइं लीधी ॥ ६६ ॥

भइंसि दूझइ अह्म घरि काली
670 नारि अंखि अतिहिं अणीयाली।
आज रांड रमणी मुझ होसिइं
आज वंश कौरव मुझ खोसिइं" ॥ ६७ ॥

'देव देव' करता इक नासइं
बाणि भेद्या पड्या इकि पासइं।
675 एकि अर्जनि कर्या तिनि कुंची
आधि ऊडी हूया ति निकुंची ॥ ६८ ॥

एक रांक महिली जिम रोयइं
एकि आडा पडी दिसि जोअइं ।
एक एकरथ अंतरि पइसइं
680 एक वीर गुरूडासणि वइसइं ॥ ६९ ॥

वाडि आडा थिका एकि कांपइ
एक वीर सिरसे जइं झांपइं ।
एकि ना सिर कि सुंसिर पाड्यां
एकि नां शिर शिरे जि ऊडाड्यां ॥ ७० ॥

685 एकि ना रथ हूया शतखंड
वेलि वाढी रहिया बलवंड ।
एकि ना रथ तणा हय त्राठा
तीह नां मिसु करी एकि नाठा ॥ ७१ ॥

एकि नां धड पड्यां इकि जोइं
690 धाउतां धड नरेंद्र विगोइं ।
आपणां दल तणा भड पाडइं
वीर वीरहं तणी घट ताडइं ॥ ७२ ॥

ईम अर्जन रणांगण रूधउं
वांणपंजरि घणउं दल सूधउं ।
695 आकुलउ अति सुयोधन हूउ
कउण जीवइ किहां कुण मूउ ॥ ७३ ॥

तउ राउ दुर्योधन ए विमासइ
हासउं हसीतुं पडिउ विखासइ ।
" ए नारिरूपिं नर राउ कोई
700 कइ ईण रूपिइं इह पार्थ होई " ॥ ७४ ॥

[पार्थचिंता ।]

" झूझतां नृप सवे जउ वारउं
जइ किमइ नृप सुयोधन मारउं ।

[682] The MS. has जइं in the place of जईं.
[700] The MS. drops इ of इह.

तउ युधिष्टिर पराभव पेखी
काइं वात करसिइ अति हेखि ॥ ७५ ॥

705 तउ ईह नां मौलि तणां पटउलां
हेलां वलउं काइं करउं अवेलां ।
जाउ पराए सवि मूं पसाइं
मारउं न वेरइं नृप नइं उपाइं " ॥ ७६ ॥

इसिउं विमासी मनि पार्थ निद्रा
710 मेल्हि नरेंद्रे षु समूत्यमुद्रा ।
निद्रा ति घूमिइं हथियार छांडइ
कोई किही सिउं नवि झूझ मांडइ ॥ ७७ ॥

गजेंद्र कुंभस्थल सीस ढोलइं
कोइ हींडोला जिम सीस डोलइं ।
715 तुरंग मातंग तिं नींद्र घोरई
न पक्षीया नीद्रलडी वगोरइं ॥ ७८ ॥

जिम नीद्रभरि हुई सुखि सूता
तेम कौरव तिं नीद्र विगूता ।
कर्ण मुख्य नृप मौलि पटउलां
720 वेगि उत्तरि लीयां तिणि हेलां ॥ ७९ ॥

रथ भरिउ हथियार पटउलीयां
वेगि लीयां राय तणां जि मओलीयां ।
राय अर्जनि वली रथ वालिउ
भीष्म पाय प्रणमी घरि चालिउ ॥ ८० ॥

725 जागी सुयोधन भणइ नृप भीष्म भूप
" दीठउ सु अर्जन ईहां किरि नारिरूप ।
लीधां न मस्तक कुटंब दयी तुह्मारां
ए मौलिआं अ ति रह्यां मनुआं अम्हारां " ॥ ८१ ॥

---

[728] This line in the MS. is hopelessly defective The original line in MS. ए मौलि ए अति रह्या मनु अम्हारा । is metrically defective and cannot be construed. The line in the text is an emended one.

गिउ कौरवाधिपति सैन्य समस्त हारी
गिउ पार्थ उत्तर सहिउ मनु हर्ष भारी ।
आणिउ विराट चिह्नु पांडव हर्ष पूरि
732 कीधउ कवित्त इह कुनिगि शालिसूरि ॥ ८२ ॥

॥ इति श्रीविराटपर्व संपूर्णम् ॥

---

[732] The MS. has हइ after इह.

The colophon of the MS · संवत १६०४ वर्षे वैशाष वदि १० गुरू श्री.पूर्णिमापक्षे श्रीगुणमेरुसूरिशिष्येन स्ववाचनार्थ लखितं । यादृशं पुस्तके दृष्टं तादृशं लखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ शिवमस्तु । शुभं भवतु ॥ साणंदग्रामे ॥

III

: : रचयिता : : जयशेखरसूरि ।] [: : वि. सं. प्राय: १४६०

॥ नेमिनाथफागु ॥

जिणि जगि जीतउ शमरसि अमरशिरोमणि कांमु
विलसइ सिद्ध सयंबर संवरगुणि अभिरांमु ।
निरुपम निपुण निरंजन रंजन जनमनचारु
पामीय सुह गुरु आइसु गाइसु नेमिकुमारु ॥ १ ॥

5 दीपइं जिणि जिणमंदिर मंदरशिखरसमान
दीसइं दिसि दिसि हाटक हाट कहुं क विमांन ।
धनदिहिं सइं हथि थापिय वापी अ वर आरांमि
मणि कण धण संपूरिय पूरिय द्वारका नांमि ॥ २ ॥

आकुली कुलवट लोपिय गोपिय रमइ रंगि
10 कांस केसि चाणूर ए चूरए जे बहु भंगि ।
वसुधा वीर वदीतउ जीतउ जिणि जरासिंधु
तहिं हरि अखिल टालए पालए राज सुबंधु ॥ ३ ॥

तसु बंधव भवभंजन अंजनपुंज समांन
नमियइ नाथ स चेतनि केतनि संख प्रधांन ।
15 समुद्रविजय शिवानंदन चंदनवचनविलासु
नेमि जिणेसर नितु नितु उन्नत महिम निवासु ॥ ४ ॥

संख मुखिइं जिणि पूरिय भूरिय हरि मनि जंपु
टोल टलक्कइ रैवत दैवत मानि आकंपु ।
सारंग चाप चडाविय डाविय बाहु नइ प्राणि
20 हरि हेला हीडोलिय तोलिय तसु बल प्रांणि ॥ ५ ॥

MS. begins with ॥ ६ ॥ नम. परब्रह्मणे ।
[2] सयंवर in MS. for सयंबर.
[3] जन in जनमन is added in the space at the top of the page.
[4] MS. has नेमिकुमार for नेमिकुमारु.
[8] पूरिय after संपूरिय added in the space at the top.
[9] जीतउ added in the left margin of the MS.

त्रिभुवननायक ज्ञांनिय मांनिय वरू संसार
नेमि न यौवनि परिणए अरणए धरइं दसार ।
कहइं कहावइ ते जिम तेजि मनोहर नाहु
तिम तिम किमइं न मांनइ ए मांनइ मनि अति दाहु ॥ ६ ॥

25 मिलिया नेमि नारायण गायण गीत सुणेउ
वारवधू मदि माचती नाचती जोइं वेउ ।
वेउ खेलइं सरसी तलि सीतलि लाखारांमि
नीरंगु नेमि न भीजइ खीजइ नारी नांमि ॥ ७ ॥

रमइं रमापति रांणिय आंणिय आंपणइ पासि
30 तीणि छलइं नवि छीपइ ए दीपइ ए ज्ञांनप्रकासि ।
तउ अवतरिउ रितुपति तपति सु मन्मथपूरि
जिम नारीय निरीक्षिण दक्षिण मेल्हइ सूरि ॥ ८ ॥

कीजइं अवसरि अवसरि नवरसि रागु वसंत
तरुणीदल दोलारस सारस भमइ हसंत ।
35 लिंपइ तावनिकंदनि चंदनि चंदनि देहु
निज निज नाथ संभारिय नारिय नवलउ नेहु ॥ ९ ॥

"चंद रे तुं गम मूकि म मूं किम किरण उंवाहु
कोइल वोलि म मान सिउं मांनसिउं ताहरउ पाहु ।
मन करि मधुकरि रूणझुणि नीझणि रहण सुहाइ
40 मलयानिल क्षण माहरी थाहरी क्षण इकु वाइ ॥ १० ॥

एकली करवकनी कली नीकली गिउ अभिमांनु
मांनि अशोक अनोहक शोकह तणउं निधांनु ।
दव जिम दीठइं करुणए करणइ ए हियुं निकांसु
मरूउ वरूउ दमनकि मन किहिं नहीं य विश्रांसु ॥ ११ ॥

---

[27] वेउ in the line is added above the page.
[28] षीजइ added in the top-space.
[34] तरुणीतल in MS.
[35] Second चंदनी added in the margin.
[38] कोइलि in the MS. emended by later reader to कोइल.
[41] नीकली is added in the margin.

45 जगडइ ए जासक जूहिय मूं हियडउ निरधार
देखउं केवडी केवडी जेवडी करवत धारि ।
प्रिय विण चंगि नारंग रंग ना आवइं आजु
हिव मइं हत्या साधवी माधवी वेलि न काजु ॥ १२ ॥

नीरि निरक्षिय नीरज नीरज हावउं केसु
50 टालइं ए केलीहर दीहर खल जिम खेमु ।
विरहणि वंस विहंसक किंशुक नहिं ए भ्रंति
विलवइं विरह करालिय बालिय इम एकंति ॥ १३ ॥

चंचल चंपक कोरक चोर कहउं जि न चींति
तउ परिहरियइं षटपदि सपदि सजाती प्रीति ।
55 पाडल परिमल पूजती धूजती पवनसंचारि
नव रंगिइं वनि विकसती असती जिम न विचारि ॥ १४ ॥

वनि वनि विकसइं वेउल खेउ लगाडइं चींति
दीठा द्राखह मंडव मंड वधारइं प्रीति ।
वर विलसइं अलवेसर केसर हेठि सुवेस
60 अध पूगइं ऊतरायणि रायणि फलिय असेस ॥ १५ ॥

मंजरि मधुरसि मीठीय दीठीय जव सहकारि
तव मत मागि न लागइ ए लागइ ए विषय विकारि ।
सामली मन तनु आमली आंमलि फलिय अनेक
वर्षाकाल वि मालती माल ती रहीय स एक ॥ १६ ॥

65 विरचइ विपिनि विचक्षण तक्षण दस वि दसार
नव नव निर्मल भूषण दूषण रहिय शृंगार ।
एक जोइ नव हाटक हाटक दांन प्रवीण
करइं ति गायण आलवि आल वि मन्नइं वीण ॥ १७ ॥

एक करइ रथ वाडिय वाडिय माहि विवेकि
70 कुसुम विवादइं चूंटइ खूंटइ पल्लवि एकि ।

---

[50] खेम in the MS. for खेमु.
[51] MS. reads विरुहणी for विरहिणि.
[56] न added before विचारि later by some reader above the line.
[60] रायणि added in the margin.

फल पुण तरतर त्रोडए मोडइ ए तरुवर डालि
उज्ज्वल निर्मल सरसीअ सरसीय लेयइं वाल ॥ १८ ॥

पुहतउ हरि अन्तेउर केउ रमलि रसरेसि
सहचरि नेमि जिणेसर केसरि जिम वनदेसि ।
75 वेउ वंधव वलवन्धुर सिंधुर जिम वनतीरि
खेलइं विपुल खडोखली ओकली पाडती नीरि ॥ १९ ॥

गति रसि हंस हराविय आविय मनइं मेलि
पइठी जलि हरि रमणीय विमणी करिवा केलि ।
हरि सींगा भरी पाणीय रांणीय छांटइं प्रेमि
80 ते हिय वरणि सनेउर देउर नात्रइं नेमि ॥ २० ॥

ते सवि हरि सतकारिय धारिय जिम धूमंत
ताइं त्रोडिय-कमलिनी रमलि नीसंक भ्रमंत ।
धाइं धसइं ति ऊधसइं विलसइं हसइं अवाहु
खंधि चडइ खंधागली आकली न सकइं नाहु ॥ २१ ॥

85 तडि पहुतउ जल गाहिय नाहिय प्रभु हरिकेसि
" मांनि न परियण उत्सव कुत्स वयण म भणेसि " ।
वीनवी नृपति न वीनउ भीनउ नेमि न जांसु
सत्यभांमा रोषारुण दारुण वोलइ तांम ॥ २२ ॥

" नीठर नेमि गदाधरू पाधर सीह विमासि
90 परि अ सरीखीय माडइ ए मांडइ ए पाडिसु पासि " ।
जंपइ ए रमणि शिरोमणि रूकमणि रांणिय रोलि
" रहि रहि वहिनि ऊतावली पावलि माहि म ढोलि ॥ २३ ॥

एहरइं वेध न लागइ ए आगइ ए अंगि न अंगि
त्रटके ताहरे त्रासि सिइ जाइ सिइ गिरिवर शृंगि ।

---

[72] MS. has अवजल for उज्ज्वल.
[85] नाहिय is in the margin in MS
[86] कुत्स reads like उत्स in MS.
[88] MS. marks this stanza as 23.–the first two lines of this stanza is numbered 22. in the MS.

95 गरूउ गणइ न नात्र कुपात्र ज पात्र न जांण
स धरइ ए भक्ति न लीजइ ए भीजइ ए भक्ति विन्नाणि ॥२४॥

जगपति हउं जि मनाविसु भाव सुहावउ हेव
संभलि स्वामीय देवर देव रचइं तुज्झ सेव।
माखी पडि पडइं खांपण आपण रूप विचारि
100 नारीनयनसंजीवन यौवन अफल म हारि ॥ २५ ॥

नाहरइं बंधवइं परिणिय तरुणीय सहस बत्रीस
तुज्झ एकइ नवि सांपडी कापडी जिम निसिदीस।
आदरि अरिदलआंमला सांमलावांनि वीवाहु
आसारंगि रमाडि य माडिय मनि उच्छाहु" ॥ २६ ॥

105 तव जादव अणरागिय लागिय रहिया पागि
वींटिउ प्रभु परमेसरी नीसरी न सकइ मांगि।
मांनइ ए बलवंतु बोलतउ डोलतउ नेमिजिणिंदु
घरि घरि गूडिय कुंभीय थोभिय यादववृंद ॥ २७ ॥

कमला कहउं कि सरसति वरसति अमीरसवांणि
110 कंचणु कुणि किर जाविय पाविय सारंगपाणि।
नेहइं नव भव वींधिय दीधिय उग्रसेन राय
कुंअरि भलीय राजीमति सीमति तिहुयण माहि ॥ २८ ॥

चमकति चालइ ए गजगति जगति अद्भूय बाल
त्रिभुवनगुरुतरुआकुली आकुली हुय सुकुमाल।
115 बिहुं वेवाहिय मंदिरि वृंदि रमइं तणु अंगि
लेईं लागवि धाविय आविय वात परंगि ॥ २९ ॥

धवल तणी सरधोरणि तोरणि तरुवर पांन
गेलि गहिल्ली गोरडी ओरडी भरइं पकवांनु।
संचियइ घृत दधि गोरस ओरस चंदन हेतु
120 कीजइं फाल फलावली आफली पडइं अचेत ॥ ३० ॥

---

[106] नीसरी is added in the margin of MS.
[113] The MS. has गजगति गजगति...
[119] घृत is added in the margin.

आंणइ अनुचर आकुला चाकुला चाउरि पाट
मांडइ मंडपि मांडणी आडणी ऊपरि त्राट ।
हरि मन हरिखि हकारिय नारिय स्यउं निजजाति
वइसिइं वडलहुडाईय भाईय जिम ते पांति ॥ ३१ ॥

125 पहिलउं नीली सूकिय मूंकिय फलहलि तीह
देखीय मोदक मुरकीय फुरकीय जीमतां जीह ।
खाजां खरहर चूरतां कूर तां आविउ थालि
नांमइ घृत जिम पांणीय तांणीय लीजइ दालि ॥ ३२ ॥

भागां वदन संसालणे सालणे वांधी पालि
130 पीजइ पांणी परिमल निर्मल वहुल विचालि ।
मधुर करंवक ऊपरि सुपरि परीसइं घोल
मुखशुधि करइं ति करविय करविय करइं तंवोल ॥ ३३ ॥

आवइं सकल कलापति व्यापति मांडइ कोडि
वइठा स्वजन सुखासनि वासणि धन दिइं कोडि ।
135 वीडां दीजइ वलि वलि सुविमल सरस कपूरि
करइं जि आलस ते सवि केसवि कीजइं दूरि ॥ ३४ ॥

छट्ठिहिं विरहसंतावण श्रावण सुदि अरिहंत
शृंगारइं सुर दांनव मानव मांन वहंत ।
निपुण निवेसइं त्रेवडी केवडीआलउ खूंप
140 दीसइ मुकुट कटीरकि हीरकि नवनवउं रूप ॥ ३५ ॥

कांने कुंडल मोतिय जोतिय खूंपइ द्रेठि
हार निगोदर सुंदर दीसइ न सुरिज हेठि ।
कंचण कंकण केउर नेउर पइं भुयदंडि
चंदनि देह विलेपनु लेप न लागइ पिंडि ॥ ३६ ॥

---

[123] The MS. has हर for हरि.
[136] The MS. has सुवि for सवि.
[142] The whole line is added in the blank space above the page.
[143] The MS. has भूयदंडी for भुयदंडि.

145 सोहग ऊपरि मंजरि कुंजरि चडइ जिणिंद
जयजयकार सुसेवक देव करइं आणंद ।
सिरवरि मेघाडंबर तुंबर गाइं गीति
नाचइ रंभ घृताचीय राचीय आपइ चींति ॥ ३७ ॥

दिसि दिसि सीकिरि डामर चांमर ढलइं सभाविं
150 वाजइ तूर अनाहत नाह तणइ अनुभावि ।
आंणइ एक अनेकप एक पलांणइं वाहु
एक चडी चाल्या रथि सारथि मंडइ वाहु ॥ ३८ ॥

नवभवनेहि ऊमाहिय नाहिय कुमरि सकालि
सिरवरि सोवन वालिय जालिय तिलक निलाडि ।
155 किरि दिनकर शशिमंडल कुंडल कान नइं मूलि
पत्रलता कस्तूरिय पूरिय विपुल कपोलि ॥ ३९ ॥

कंठि निगोदर अवसर नवसर उरवरि हार
कंचण कंकण चूडिय रूडिय बाहु शृंगार ।
कडि मणिमेहल नूंपर रूप रहावइं पाय
160 पहरणि सेत्र पटउलीय कूलीय पान न माइ ॥ ४० ॥

मृगनाभिइं महमहतीय पहुतीय गउखि कुमारि
नयणि निरखू ते निरखिय हरिखिय नेमि सा नारि ।
दृष्टि विचक्षण दक्षण तक्षण फूरकिय तास
अधरइ मनि असमाधिय आधिय त्रूटि आस ॥ ४१ ॥

165 बंधन देखी शशि मृग शूकर शोक रसंत
पूछइं प्रभु आधोरण तोरण बारि पहूत ।
स भणइ " सुणिन प्रयोजन भोजन लहिसिइ लोक
तुज्झ उत्सवि ईहं आमिष स्वांमि खपइ " तउ शोक ॥ ४२ ॥

चिंतइ चतुर स चिंततउ धरतउ अरति अपार
170 " विषय विणोदि विणासिइं हासइं जीव गमारु ।
भवि भवसउ ते बोलइं बोलइं गिरिसिर टोल
सहजिइं परभवभेदन वेदन वदन विलोल ॥ ४३ ॥

[154] अनेपक for अनेकप.

चमरी जिम चल लखमीय विषमीय विषय नी वात
नारीय नेह विण दीविय जीविय वट्टु उपघांत ।
175 भव सुख धयवड चंचल चंचल यौवन जाइ
एक जि अविहड उपशम रस मझ हियइ समाइ ” ॥ ४४ ॥

करइ ति माणिक वालिय वालिय बूना काज
परघरि हुइ दिसा लिय टालिय दीजतउ राज ।
लाधइ सार सुधा रसिका रसि ते सिंचंति
180 मृग धरीये मृगलोचना लोच ना रंग चूकंति ॥ ४५ ॥

गज रथ रमणि तुरंगम रंग महाभलउ ताम
जन परिजन परिपालन काल न पूजइं जाम ।
जोइन तउ संयमनी संयम नी जइ सीख
परिहरि नारि न नेहिय रे हियडा लइ दीख ॥ ४६ ॥

185 पसुबंधन जिम छोडिय मोडिय मायापासु
असिवनिवारण वारण वलिउ तहिय उदासु ।
ते गोरंभउ मंडिउ छंडिउ रथ गोविंद
कर जोडी वर वालइ वालइ नेमि जिणंद ॥ ४७ ॥

स्वजन वेवाहिय धूरइं भूरइं निगहिय नेह
190 लेई अचेत ऊपाडिय माडिय आणीय गेहि ।
भूतलि भंभरभोलिय डोलिय जिम न चडंत
विलवइ कुमरि विलक्खिय देखिय ते वृत्तांत ॥ ४८ ॥

“ हउं तुज्झ पूजउं वरदलि परदलि मिलउं न रोषि
हउं तुज्झ वचनि न चूकिय मूकिय कहि कुणइं रोषि ।
195 जइ हूं देव अलूणिय ऊणिय गुणिहिं असार
तउ पहिलउ काइ मानिय ज्ञानिय कहि नि विचार ॥ ४९ ॥

दवदंति विरहानलिं हा नलि नडिय अपार
प्रियमेलउ केते वासरे आस रे वडिय संसारि ।

[178] य of लिय is added in the margin.

हूं नवि देखी आदरी आदरी यादवराइं
200 थाकीय दृष्टि पसारिय हारिय काजलवाइ ॥ ५० ॥

रे रे जोसी जातक वात करी जगवंच
वाह्या करण कतूहलि तूंहलि हरि दिइं अंच ।
लगन कुसुधउ आपिय पापिय अम्ह घरबोल
जोतइं जाणइं जाणसु माणसु न हइ ते ढोर ॥ ५१ ॥

205 कोइय त्रूटउं सांधइं बांधइं फूटी पालि
वालइ नेमि जु वलियउ बलियउ ते ईणि कालि" ।
इम करि कंकण फोडए त्रोडए नवसर हार
अंगि निरंतर सरवती करवती जिम जलधार ॥ ५२ ॥

वीधिउ मन रखि नवमइ नवमइं निज नेठाउ
210 देई दान संवत्सर मत्सर मिल्हिय नाहुं ।
लेईय स्वजन अचारितुं चारितु करुणाधार
भांजइ भोगल भव नी य अवनीय करइ विहार ॥ ५३ ॥

परमब्रह्मविमासणआसण तणइं निबंधि
अरिबंधवि साधारण धारण पुरि गिरिसंधि ।
215 सोसइ सइरु महातपि आतपि रहइ गंभीर
मोह तणा जगबंधव बंध वछोडइ धीरु ॥ ५४ ॥

मनरसि दिवसि पंचावनि पावनि वलि आलोकु
जिनपति हुउ स केवली ते वली आवइ लोक ।
वाजइ दुंदुंभि अंबरि तुंबरि सुर अवतार
220 श्रीपति अति आणंदिउ वंदिउ नेमिकुमारु ॥ ५५ ॥

हरिखीय उग्रसेन बेटीय भेटीयउ वर अवरोध
जगगुरु अमीय समाणिय वाणीय जनप्रतिबोध ।
उपशम तरुवर रोपइं लोपइं मनसंदेह
मुक्ति तणउ पंथ दाखिय राखिय त्रिभुवन रेह ॥ ५६ ॥

225 निज यश दिसि दिसि व्यापए थापए चउविह संघ
सूरउ तेह ज सामिय धामिय कामि य रंग।
कवितु विनोदिहि सिरिजय सिरिजयसेहरसूरि
जे खेलइ ते अर्हपद संपद पामइ पूरि ॥ ५७ ॥

The colophon . इति श्रीयादवकुलशृंगारहार श्रीविमलगिरिभूषण श्रीनेमिनाथफागु ॥ सपूर्ण. ॥ श्री चेला जेसा लिपतं ॥ श्रीः ॥ श्री ॥ लिखतं चेला जेसा ॥

IV

: : रचयिता : : जयशेखरसूरि] [: : वि. सं. १४६० आसपास

॥ अर्बुदाचलवीनती ॥

कइय आबूय डुंगरि जाइसिउं
रिसह नेमि तणा गुण गाइसिउं ।
नमिय स्वामिय निम्मॅल भाव सिउं
गुण तणी गुणि ना अम्हे आविस्युं ॥ १ ॥

5 बउल वेउल चंपक मालती
महमहइं फलि फूलि वनस्पति ।
अमरसाल तणी तुलना नही
जिन बिन्हइं तींह माहि रहिया सही ॥ २ ॥

कनककांति कलइ रिसहेसरो
10 तिणि गुणिइं प्रभु सोहगसुंदरो ।
जलद जामलि जादवु सामलउ
भविक केकिय आस भलउ वलउ ॥ ३ ॥

रिसह लंछणि धोरिउ उल्लसइ
सु भवपंकि पड्या जन तारिसिइ ।
15 अवरु शंखु धरइ रलियामणउ
ध्वनि करी सिवपंथि सुहामणउ ॥ ४ ॥

रिसहि राज्यकला धुरि आदरी
अवरि मूल लगइ स निराकरी ।
बिहु बिन्हइ तिम वाहिय वाटडी
तिहां पडइ जिम कोइ न आंखुडी ॥ ५ ॥

रिसहु थप्पिउ जेण सु निम्मॅलो
विमल नामु वहइ गुणि उज्जलो ।
ठविउ नेमि जिणिइं जगवल्लहउ
परमतेजिहिं तेजलु ते कहउ ॥ ६ ॥

धणिउ सेत्रुजि श्रीरिसहेसरो
धणिउ रेवति नेमि जिणेसरो।
विन्हइ तीरथनाथ इहां मिलिया
अम्ह मनोरथ आजु सवे फलिया ॥ ७ ॥

सुगुरु साथिय हीण घणुं भमिया
विसम वाट किहाइं न वीसमिया।
वसइं जे जिनमंदिरि सीयलइ
विहु परे तींह तापु सही टलइ ॥ ८ ॥

सकल जाणइ तूं गुण केवली
किम अम्हासि त वोलइं ते वली।
इणि परिइं जगदीश्वरु ध्याइयइ
स्तवन नइं मिसि ऊलग लाइयइ ॥ ९ ॥

V

: : रचयिता : : वस्तिग ।]   [: : वि. सं. १४६२ : :

॥ चिहुंगतिचउपई ॥

सेतुज वंदिअ तीरथराउ गुरुया गणहर करउ पसाउ
वाग वाणि हउं समरउं देवि चिहुं गति गमण कहउं संखेवि ॥१॥
चिहुं गति माहि कांई नत्थी सार दीसइ दुक्ख तणउ भंडार
चिहुं गति तणउ तीहं नही कोइ गंमु जिहि चित्ति एक वसइ जिणधंमु ॥ २ ॥
5 दृढ समकित पालयं नरनारि वली न आवइ ते संसारि
जिणवर आण हियइ सिउं जडी तीहं जीव मुगति छइ ढूकडी ॥३॥
आदि नही पुण एह संसार जीवह आदि न लाभइ पार
जिण धर्म तणी आदि नवि होइ अणादि काल एउ भणीइ सोइ ॥४॥
सहजिइं जीव निर्मल झलकंति आठ पहर छइं कर्म बांधंति
10 अरहटि घटिका जिम कूइ माल तिम जीव फिरइ अणंतउ काल ॥५॥
चऊद राज कीधी रंगभूमि अनेकि रूपि नचाविउ करमि
नव नव मुहरां नव नव वेस भमइ अनारिज आरिज देस ॥६ ॥
मरइ नही जीव छांडइ देह पापपंकि खूतउ छइ एहु
जिम फिरइ चक्र तणउं कूलार तिम जीव माहि फिरइ संसार ॥७॥

---

[1] B. ॐ नमो श्रीपार्श्वनाथाय । सेत्रुजि वंदीय तीरथराय गरूया गणधर etc.
[2] B. वाघवाणि हूं, करउ for कहउं.
[3] B. नथी for नत्थी, तणा for तणउ.
[4] B. तणउं, कोगम्म, जीहं for जिहि; वसइ एक जिणधम्म.
[5] B. पाळइं; आवेइं.
[6] B. हीइ, अछइ.
[7] B. ए for एह, लाभइं.
[8] B. धर्म्म; अनादि कालि ए.
[9] B. निरमल झलिकंत, आठ पहुर छइ कर्म्म वाधंत.
[10] B. अरहंट, अनंतउ.
[11] B. कीधा, नचाविउं कर्म्मि.
[12] B. भमइ unnecessarily repeated, अनारिजि आरिजे देसि.
[13] B. मोह for देह, एह.
[14] B. कुंभार; फिरइ माहि for माहि फिरइ.

15 अणंत काल जीव रहइ निगोदि सूक्ष्म बादर छइ बिहु भेदि
सतर वार एक ऊसासह माहि वली वली ऊपजइं नीहं वलइ जाइ॥८॥

सात लाख जीव पृथिवी माहि साते अप साते तेउ माहि
वाउकाई जीव साते विचारि दस लाख वणस्सइ मझारि ॥९॥

अणंतकाई जीव चऊदइ लाख सान थान नवि जाणइं भाख
20 छेदन भेदन सहइं अणंत इण परि भूला भव पूरंति ॥१०॥

किमइ निगोदह जीव नीसरइ ववहार रासि ते जाई नय वरइ
असंख सइर तणउ करइ संहार जीवह जीव करइ आहार ॥११॥

बिहु लाखे बे इन्द्रिय माहि बिहु बिहु जीव चडावइं जाइं
पंचेंद्री तणी छइं घणी जाति पाप करइ इक दीह नइ राति ॥१२॥

25 पाप करी जीव नरके जाइं परमाधामी कलिआउति थाइं
" वाट जोअंतां हूआ घणा दीह भलइ नम्हि आव्या माहरा
सीह " ॥१३॥

जइ ऊपजइं कूंभी मझारि वाधइ देह न माइ वारि
परमाधामी किलकिल करी धाइं खंडोखंडि करइं तिणि ठाइ ॥१४॥

पारा नी परि देह वली मिलइ पडिउ भूमि गाढउ टलवलइ
30 आरडइ नारगी पाडइ बूंब आवइं पक्खिया सिरि दिइं चूब ॥१५॥

---

[15] B. अनादि काळि; रहिउ निगोदि, विहु.
[16] B. only one वली, तहिं for तीहं; वळी जाइं.
[17] B. पृथ्वीकाय for पृथ्वीमाहि, सातइ अप.
[18] B. सात लाप जीव वाय विचार दसइ लाप वणसइ मझारि.
[19] B. अनंत काइमाहिं चऊदह लाप.
[20] B. सहि for सहइं, अनंत, इणि, अनंत.
[21] B विवहाररासि जाईनइं वरइ.
[22] B. जीवनउ for सइरतणउ.
[23] B. बिहु लापे वेइंद्रिय थाइ विहुंर जीव चडावइ जाइ
[24] B. पंचिंद्रीयनी छइं घणी विगति चिहुं लापे जीव निरयउ तपति ।
[25] B. नरगहि जाइं, स्लीयायति थाइं.
[26] B. जोअंता हुया; महारा.
[27] B. कुंभी
[28] B. किलिकलि, तिण टाइं.
[29] B. वळी देह.
[30] B. नारकी; पंखीया, दिइं.

अनेकि परि छइं ते विनडंत दीणवयण जीव विलवंत
नरग तणां दुक्ख अनी निहालि ते मेल्हइं करवत कपालि ॥१६॥

त्रिसिउ करालिउ मागइ नीर तातउं करी ते पाइं कथीर
ऊछालइं जिम गगनिं धूलि पडतउ धाई नइ झलइं त्रिसूलि ॥१७॥

35 ऊधमुखि ऊकलंबइं पागि करइं भडत्थ ते बालइं आगि
" कह रे परधन खातउ कीम सांडसे त्रोडी पचारइं ईम "॥१८॥

तापिइं पीडिउ विलवइ अबाह " मेल्हउ छाहडी करीय पसाउ "
ते मेल्हइं माहि वन खंड पडइं पत्र त्रूटइं भल खंड ॥१९॥

सीलभंग जे करइं नरनारि घणउ काल छइं ते नरग मझारि
40 आगिवर्ण पूतलि सुचंग सहइं दुक्ख ते नव नव भंगि ॥२०॥

पाप करी रे करतउ गेलि ताती कडाहिं ऊकालइं तेल
कीउं करम नवि केथउं थाइ ऊपाडी घालइ ते तेलह माहि ॥२१॥

साते नरगे एग आचार वरतइ तींह पण अभिनव मारु
पल्योपम सागरोपम जाइं ईण परि जीवडा दुक्ख सहाइं ॥२२॥

45 पांच सइं धनुष देह परिमाण तेत्रीस सागरोपम सातमी जाणि
पाप तणां फल एवडां होइ वज्रकंटि वीधिउ छइ सोउ ॥२३॥

---

[31] B. तिहा for ते, दीनवयणि, घणउं रडंत for विलवंत.
[32] B. करवत मेल्हइं
[34] B. ऊलाल्इं, गगनह, धाई, झाल्इं.
[35] A. उकलंवइं पाइ, B. भडथनइं.
[36] B. काइ for कह
[37] A. वाह for अवाह, छाहडी, मेल्हउ, करी for करीय.
[38] B. ते लेई मेल्हइं पाडइ पान.
[39] B. करइ जे, वसइ for छइं.
[40] B. पूतलीय सचग, भंग.
[41] B. गेल for गेलि, तातीय, ऊकालिउ.
[42] B. कर्म्म, कीहं for केथउ, जाइ for थाइ, drops ते.
[43] B. नरगि पणि, अभिनवि परि तिहा वरतइ मार, जाइ, सुहाइ for सहाइं.
[45] B. एवडा, वज्रकंटकि ते वीध्या जोइ.

लाख जीभ जेहइ मुख माहि नरग तणां दुक्ख तिणि न कहाइं
नरय वेयण जो कहइ विचार केवल नाणी न जाइ पारि ॥२४॥

घणउं घणेरउं पाप जो करइ साते नरगे जीव घणी वार फिरइ
50 सही सही दुक्ख आविउ पारि त्रिहु लाखे जीव त्रिजंच मझारि ॥२५॥

गरभतणां दुक्ख नही कोइ सरणि अहूठ कोडि सउ कीजइ आगिवरण
रोमि रोमि ते पेलइं पराणि तीह रहिं दुक्ख आठ गुणउं जाणि ॥२६॥

सुअर संवर ससा सीआल फिरइं आहेडी तीह ना काल
हरिण रोझ जइ दीठउं किमइ आगलि मरण ति पामइं तिमइ ॥२७॥

55 छाली वोकड गाडर जंति खाटकी ने भइ छइं कांपंति
आरडता ते पामइं मरण तीहं वापडां नही कोइ सरणि ॥२८॥

जलचर जीव वसइं जल माहि ते नवि छूटइं धीवर पाइ
थलचर नी कुण करिसइ सार दवि दाझइं पुण ते सवि वार ॥२९॥

पंख जाति जीव न लाभइं पार अनवरतु तीहं नउ हूइ संहारु
60 दीठउं सावज वीधइं वाणि दुख तणी ऊघाडी खाणि ॥३०॥

ढोर माहि जीव घणउं दुख सहइ चारि पाणी नवि वेलां लहइ
परवसि थ्या करमि घालइं घाटि वहइं भार ते मारइं साटि ॥३१॥

त्रिजंच माहि विहरउ विचारि हस्ति तुरंगम रायं वारि
अज्ञान कष्ट लगइ जीव जाइ चिहु लाखे देवलोकह माहि ॥३२॥

65 देवलोकि छइ घणी परि देव एक ठाकुर वीजा करइं सेव
न लहइ मसवाडउ न लहइं ग्रास महियां मोदिक तीह ना दास ॥३३॥

इंद्रसभां जई ऊसर करइं चरण उकडच्छी पक्खाउज धरइं
सिविहि दीह तीह ए व्यापार परवसि थिया छइं ते सवि वार ॥३४॥

भाथे भीडे हींडइं पलंतु इंद्रवाहणि इकि जई ऊपजंति
70 गजह रूप तउं करि रे आज तीह नइ वांसइ चडइ देवराज ॥३५॥

---

[47] B. हुइ त्रु for जेहइं माहि, तो for तिणि.
[48] नरइ for नरय, त्रु कहइं. In the MS. B. the folio ends at केवल. The 2nd and 3rd folios are lost.

एक नी देवी एक लेजाइ कलह करंतां भव पूराइ
...पि चडिउ वज्र मेल्हइ इंद्र छंमास पडिउ करइ आक्रंद ॥३६॥

इंद्र आउखउ आसनउं थाइ कंठ तणी माला करमाइ
धरइ कंप ते हिया मज्झारि 'पडिसिउं दुक्ख तणइ भंडारि' ॥३७॥

75 भमी भमी जीव न लहइं पार बाबर सांबर धरि अवतार
चऊद लाख जीव मणुय उत्पत्ति लाख चउरासी इम पूरंति ॥३८॥

संसारचक्र तणउ इण परि ढालु चडतउ पडतउ वरतइ कालु
कल्पद्रुम मनवंछित होइ जुगलाधरम तिहां वरतइ सोइ ॥३९॥

सूसमसूसम आरउ विचारि कोडाकोडि सागर हुइ च्यारि
80 त्रिणि गाऊ पणि ऊचउं देह त्रिहु पल्योपमि आउखा छेह ॥४०॥

बीजउ आरउ सूसम जोइ त्रिणि कोडाकोडि सागर होइ
अर्ध जोयण देह ऊचउं जाणि बिहु पल्योपमि आउखाहाणि ॥४१॥

सूसमदूसम त्रीजउ जाणि बिहु कोडाकोडि हुइ परिमाण
त्रीजइ भागइ सरीर दीसंति एक पल्योपम आउ धरंति ॥४२॥

85 चउथउ हूइ एक कोडाकोडि बइतालीस वरस सहस नी त्रोटि
पंच सय धनुष देह परिमाण दूख कोडि आउखउं जाणि ॥४३॥

पांचमइ दूसमि वरती आण वरिस सहस ते एकवीस जाणि
सात हाथ देह सुकुमाल सय वरिस माहि पहचइ काल ॥४४॥

छट्ठउ आरउ आवतउ जोइ एकवीस वरिस सहस ते होइ
90 हाथ भुइं देह बिहु अंगुल नी त्रोटि सोल वरिस माहि आउखा खोटि ॥४५॥

घांचण घोलण सहइं अपारु अणि परि कर्म खिपइं सवि वार
दस दृष्टांत वयण विचारि आवइ कि नावइं मनुष्य मझारि ॥४६॥

मनुष्य तणी छइ घणी तो जाति पाप करइ इकु दीह नइ राति
संभराणी व्रत जिम थाइ पाछइ वली निगोदह माहि ॥४७॥

[83] A. सूसमदूस for सूसमदूसम.

95 वली वली जीव ए अभ्यास संसार माहि दीह सुहवास
मइण वीर सिउं मैत्री करइ अणंत ओसप्पिणि सप्पिणि फिरइ ॥४८॥

पुद्गल तणीअ संख्या जाणि फिरतइं जीवि न कीधी काणि
अनेकि वार जीवि कीधां काज जनम मरणि पूरियां चऊद राज ॥४९॥

अनंत पुद्गल नउ आणिउ छेह तउ पामिउ वीतराग देउ
100 एकमना जे आराधइं किमइ एवडा फेरा छूटइं तिमइ ॥५०॥

संसार देस माहि असुख अपार राज करइ छइ तीह मोहराज
चोरचरड फिरता छइं च्यारि लूसइं पुण ते नितु नरनारि ॥५१॥

रली रलीउ आविउ माणस माहि एक दिवस वालापणि जाइं
जोवण भरि जे पहुतउ किमइ विषय पासि ते वाधउ तिमइ ॥५२॥

105 वली वली जीव ए अभ्यास संसार माहि छइ करवउ वास
मयण वीर सिउं मैत्री करइ अनंत उसप्पिणि अवसप्पिणि फिरइ ॥५३॥

घर घरणी पहती घरवारि चिंता पडिउ सूथल थाइ
ईंधण तउणि तणीअ संपति तिणि कारणि भमइ दीह नइ राति॥५४॥

वेटा रहिं इकु मानइ जाग माथइ फाड देई इकि मागइं भाग
110 वेटा पाखइ इक दोहिलउं धरइं वेटे छते इकि वढी दढी मरइं ॥५५॥

घरधंधइ पडिउ सहू कोइ कुटुंब मेलावउ खावा होइ
खत्र अखत्र कीधां सवि वार डोकर नी कोइ न करइं सार ॥५६॥

जरा भणइ 'तउ मइं हिव साति' पहिलउं दांत करइं जि पलाति
114 तृष्णा माडी रही नइ हसी हिव डोकर मागइ लापसी ॥५७॥

माथउं धवलउं देह जाजरी वांकउ वांसउ झवइं लालरी
घर हूतउ नवि क्याहइं जाइ सघला कुटुंब ऊभीठउ थाइ ॥५८॥

वडि क [– – –] पीडिउ छइ डोकर नी कोइ न करइं सार
"आवउ वहुडी भणिउं करउ माइ" मुह मुचकोडी पाछी थाइ ॥५९॥

---

[96] A ओसप्पिणि २, the figure 2 added above the line.

[117] A. has dropped about three letters by the marks stating blanks.

रीसाविउ ते मेल्हइ झाल सिर धूणइ मुखि पडइं लाल
120 खूणइ पडिउ खूंखु करइ अजी स डोकर कहीअं मरइ ॥६०॥

चिहुं गति माहि कांई नत्थी सारु दीसइ दुक्ख तणउ भंडारु
सुख तणी जइ वांछा करउ पंचम गति ऊपरि सांचरउ ॥६१॥

चऊद राज ऊपरि विस्तारि सिद्धशिला छइ छत्राकारि
अनेक सुख छइं सिद्ध विलसंत सुखह तणउ ते पार न लहंति ॥६२॥

125 आगइ तीहं नां सरिआं काज जेहे कहिउं कीधउं वीतराग
अठ कर्म जरा नी त्रोडी वेलि गिया इ जि सिद्धिइं पेलावेली ॥६३॥

चउवीसमउ जिणेसर देव तिहिं जाएवा आपिउ भेउ
मोक्षमार्गि इण परि जाइं यति बीजा जे श्रावक थाइं ॥६४॥

सिद्धांत सूत्र कीधउं सुविचारु गुरुआ गोअम जोउ गणधार
130 जाइ पाप जस लीधइं नामि करउ पसाउ प्रभ गोतम सामि ॥६५॥

पुत्र कलत्र धण यौवन रिद्धि देवलोक नी अनंती सिद्धि
संसार माहि छइ सहू सलंभ जिण सासण एक छइ दुर्लभ ॥६६॥

इगुणहत्तरि सागरकोडाकोडि मोहनी कर्म लाख नी जोडि
बोधिलाभ नी हुइ संपत्ति श्रावक तणइ कुलि तउ उतपत्ति ॥६७॥

135 वडउं वडेरउं भाइगु जाणि श्रावक नइ घरि चडइ प्रमाणि
कर्म ना जोइ एवडा फेर धरम आडा छइं काठिआ तेर ॥६८॥

अनी विशेष इकु बीजउ जोइ रमणी रिद्धि रंजिउ सहु कोइ
मोहबंध पडिया छइं सात धर्म तणी चित्ति हारती वात ॥६९॥

अरिहंत देव नइ गुरु सुसाधु चडइ पुण्य तुम्हि ए पुण लाध
140 जिणवर वाणी रूयडइं जोइ रतनत्रय नवि मूल न होइ ॥७०॥

जिनधर्मगुणह न लाभइं पार एक जीभ किम कहउं विचार
त्रिभवन नी सुद्धि छइ जेह माहि एह धर्म सो ऊपम थाइ ॥७१॥

कल्पद्रुम ए धर्म निहालि दृढ समकितु मूल गिउं पायालि
बारव्रत डालि पसरी जोइ तप नी कूपल झलकइं सोइ ॥७२॥

---

[120] A. has डोकरकर where कर is a faulty repetition by the scribe.
[134] A. has त instead of तउ.

145 सीतल सीलछायां वीसमउ भावना नीरिहिं सींचिउ धरउ
फुल पत्र वार देवलोक जाणि एह वृक्ष नउं फल मुकति निर्वाणि ॥७३॥

निश्चिइं तरिसिइं ते संसार जे पुण लेसइं संजम भार
पंच महाव्रत सूधां धरइं मुगति सिरी ते जाई नय वरइं ॥७४॥

चारित्र भणीइ खडगह धारु पुण्यवंत पालइं सविचारु
150 महाव्रत नउ न धरइं भार वारव्रत नउ करउ अंगीकार ॥७५॥

वारहं व्रत धरि समकित पालि इसी सामग्री म नीगमि आलि
कूड कपट नइ काइं लागउ साथि इसां व्रत वली नही चडइं हाथि ॥७६॥

मूरखु कोइ छइ खरउ गमारु सूकडि वाली करइं छार
जिन धर्म लाधउ पाय म पेलि सुख तणी ऊपाडी म वेलि ॥७७॥

155 विरलउ पुण्यवंत कोइ साहु वेटारिद्धि तणउ समदाय
धर्मवंत विनयवंत होइ भविय कुटुंबउ भणीइं सोइ ॥७८॥

धंन कृतारथ ते नरनारि जे वरतइं जिणधर्म मझारि
समोसरणि प्रभ करइं वखाण तीहं नी प्रसंसा महाविदे जाण ॥७९॥

---

[145] B वीसामउ करउ for वीसमउ, नीरि for नीरिहिं, सीचिउं.

[146] A. फुल्पात्र, B फुलमान for फुल पत्र, मान might be the misreading for पान. एह वृक्षतणा फल मुगति निरवाणि

[147] B निश्चइं तरीइ एउ संसार जइ पुण लीजइ संजमभार.

[148] B. श्री for सिरि, जाईनइ.

[149] B. धार for धारु, वार for वारु

[150] A. अगीकार, B. पंचमहाव्रत नउ न सकउ भार श्रावकव्रत नउ करउ अंगीकार.

[151] B. वार for वारहं, धुरि for धरि.

[152] B. drops नइ, इस्या रत्न for इसा व्रत; नहीं चडइ.

[153] B. मूरख, इसिउ for खरउ; करइ.

[154] B. जिणधर्म्म, सुखह तणीं काइं ऊगाडउ वेलि.

[155] B. सुसाह for साहु, एवडी for वेटा.

[156] B. धरमवंत सहूइ विनय होइ भवीय भणीइ सोइ

[157] B धन सुकियार्थ जे नरनारि, धरम for जिणधर्म.

[158] B. प्रभु for प्रभ; तेह for तीहं, महाविदेहि.

दुल्लह लाधउ माणस जंम अनी विशेषइं जिणवरधंमु
160 जीतउं फल तउं आलि म हारि चडि विमलगिरि अनय गिरिनारि ॥८०॥

जाणे तीह नइ छइ चक्कवृत्ति रिद्धि चऊद रयण छइं अनय नवनिधि
राजरिद्धि सहू समुदाय जीहं चत्ति एक वसइ जिणनाह ॥८१॥

कामधेनु तहि बाधी बारि चिंतामणि तीहं घरह मज्झारि
मोह मयण नउ नही कोइ लागु जीहि चित्ति एक वसइ अरिहंत ॥८२॥

165 धरमइं मंगल हइं संसारि धर्म्मिइं कल्पद्रुम घरबारि
देवप्रसंसा लहइं ति धंनु जीहं चित्ति एक वसइ सर्वज्ञ ॥८३॥

मणुयजनमि सावयकुल सार भवसमुद्द जिणि लाभइ पार
जंमण मरण ति आणइं छेहु जिहिं चित्ति एक वसइ जिणनाह ॥८४॥

अणुदिण सामी ध्यानु करंति तीथंकर ते पदु पामंति
170 भवह वेलि ऊपाडइं कंद जीह चित्ति वसइं चउवीस जिणिंद ॥८५॥

सेत्रुज भणीइ तीरथराउ असंख कोडि सिद्धह नउं ठाउ
जसु ऊपरि एहु पढम जिणिंद भवियह भव ऊपाडइ कंद ॥८६॥

---

[159] B. दलहु for दुल्लह, जम्म, अनइ, विशेषि जिणवरधम्म.
[160] A. हउ for तउं, B गीतउं फालउ मन, आलिइं हारि, चडिउ for चडि, नइ for अनय.
[161] B. चक्करिद्धि for चक्कवृत्तिरिद्धि, नवइ for अनय नव.
[162] B. राजरिद्धिनउ सहूइ समदाउ. चत्ति for चित्ति, वसइ एक for एक वसइ.
[163] B. तहि for तीहं, चिंतामणि हुइ करह मझारि.
[164] B. तीह for नउ, जीह for जीहि, वसइ एक वीतराग. B. has an additional stanza. बारइ देवलोक सर सिउं जाणि नव ग्रीवेयकि भोग जइ माणि । सर्वार्थसिद्धि छइं सुख विलसंत जीहं चित्ति वसइ एक अरिहंत ॥
[165] B. has करइं मंगल सवि ल्छी नारि, कल्पद्रुमह तीह नइ घरिनारि.
[166] B करइं ते धन्य for लहइं ति धंनु.
[167] B. मणुयजनम श्रावककुलि सार संसार समुद्र जिण लाभइ पार.
[168] B जमण for जंमण, छेह, जीहं चित्ति वसइ एक देवाधिदेव.
[169] B. अणदिण, ध्यानु धरंति, तीर्थंकर पद ते पामंति.
[170] B. ऊपाडइ, जिणंद
[171] B. कोडा कोडि सिद्धनउ ठाउ.
[172] B. जस ऊपरि सामी प्रथम जिणद, भवीया भव.

थानकि ध्या सामी नितु ध्याइं सहस पल्योपम कर्म खपी जाइं
जे नरनारि अभिग्रह लिंति सयगुण पापकर्म खिपंति ॥८७॥

175 धरमी पंथि चालइं सवि वार एक सागर कर्म दही करइं छारु
सामी दरिसण नउं फल जोइ तीह नउं समकित निरमल होइ ॥८८॥

अनेकि परि जे पूजा करइं मुगति जावा नी सजाई धरइं
रास भास सामी गुण गायंति पंचमगति निश्चइं पामंति ॥८९॥

फिरी फरी जउ आविउ फेट तउ देवहं गुरु लाधी भेट
180 सुह गुरि धरम कहिउ मू सार सेत्रुजगिरि छइ मुगति दातार ॥९०॥

प्रसिद्धिइं जाणी ध्याउ वेगि लोटी गणि प्रभ पाय नमेवि
हीण दीण मू करउ पसाउ आपणा चरण हेठि दिउ पसाउ ॥९१॥

जां माझि हउं फिरउं संसार तां तुम्ह ध्यान करउं सवि वार
अविचल भगतिइं मागउं योग क्षण इकु रखे हवइ वियोगु ॥९२॥

185 गाढउं बीहउं छउं जगनाह कमि कूटी नइ कीधउ गाह
तुम्हारउ हउं आंकिलु दास राखउ प्रभ संसारह वास ॥९३॥

मूरख माहि मूं पहिली लीह जिण धर्म माहि धसउं सवि दीह
कालउ गहिलउ बोलिउ ठाउ ते सहू सुह गुरु तणउ पसाउ ॥९४॥

---

[173] B. थानिकि ध्या आदिनाथ ध्याइ, करम पत्राइ.
[174] B. जे dropped, लेयंति असंखगणु ते करम खिपति.
[175] B. धामीय जे पंथि चालइं सविवार एक सागरोपम करइं छार.
[176] B. सामीदरणनु फलजोइ सहसगणउ करम खिपइ सोइ.
[177] B. जाइवानी सजाई ते करइं
[178] B. रासि भासि जिण गुण गायंति; निश्चिइं.
[179] B. फिरीयर हूंर आविट घेट देव गुरूनी मइं लाधी भेट.
[180] B. मझ for मू.
[181] B. प्रसिद्धि जाणी हूं धाइउ वेगि लोटी गणे तुह्म पाय etc.
[182] B, मूं for मु; ठाउ for last पसाउ.
[183] B. जिम हूं माहि न फरउं सार तउ तुह्म ध्यान होउ सविवार.
[184] B. °भगति मागूं संयोगक्षण एक रापे करउ वियोग.
[185] B. गाढउ वहितु हू जगनाह
[186] B. आकिल हूं तुह्मार उदास.
[187] B. धर्म्म, वसउं for धसउं, सिवदीह.
[188] B. कालउं गहिलउं; तणीउ for तणउ.

रामति नी छइ मू घणी टेव गरुया संघ नी नितु करउं सेव
190 अज्ञानपणइं आसातन काय वस्तिग लागइ श्रीसंघपाय ॥९५॥

---

[189] B. रामति मूं सहजि घणी टेव गरूया श्रीसंघह करउं सेव.
[190] B. अज्ञानपणइ असोभनकाय वस्तक लागउ सुहगुरुपाउ.

Colophon· A: इति चिहुगति चउपई समाप्ता इति भद्रं भवतु । लेखक पाठकयो. ॥ ९६ ॥ संवत् १४९२ वर्षे आश्विन सुदि दशम्या गुरौ लिखिता ॥ छ ॥ छ ॥ संबुज्झह किं नु बुज्झह । संबोही खलु पिच्च दुल्हा ॥ नोइ्वण मंति राइओ । नो सुलहं पुणरावि जीवियं । अच्चेइ कालो तूटति राइओ । न यावि भोगा पुरिसाण निच्चा अविच्चा भोगा पुरिसं चयंति । दुमं जहा खीणफलं च पंखी ॥ २ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

Colophon: B: इति चिहुगति चउपइ समाप्ता ॥ छ ॥ शुभं भवतु ॥

VI

रचयिता : : हीरानंद सूरि ।]   [: : वि. सं. १४८५ : :

॥ विद्याविलासपवाडउ ॥

पहिलउं पणमिय पढम जिणेसर सित्रुंजय अवतार
हथिणाउरि श्रीशांतिजिणेसर ऊजलि नेमिकुमार ।
जीराउलि पुरि पास जिणेसर साचउरिं वर्द्धमान
कासमीरपुरि सरसति सामिणि दिउ मज्झ नितु वरदान ॥१॥

5 पींपलगच्छिहिं गिरूआ गणधर सिरि वीरप्पह सूरि
नामिइं लीधइ जास तणइ सवि पाप पणासइं दूरि ।
तास तणा पय पणमीय वोलिसु विद्याविलासह चरिय
भणइ हीराणंद भवियां निसुणउ हीयडइ हरख धरिय ॥२॥

विद्याविलासनरिंदपवाडउ हीयडा भिंतरि जाणी
10 अंतराय विणु पुण्य करउ तुम्हि भाव घणेरउ आणी ॥३॥

॥ ध्रूपद ॥

पहिलुं जंवुदीव वखाणउं जोअण लाखप्रमाण
भरह खंड तसु भीतरि जाणउं नानाविह गुण ठाण ।
मालव देस तिहां सलहीजइ धणकणकंचणसार
ऊजेणी नयरी तिहां जाणे अमरापुरि अवतार ॥४॥ विद्या० ॥

The beginning D. ॥द०॥ राग श्रीराग, P. ॥१०॥.
[1] D. पणमीअ.
[2] D. हत्थणाउरि; P. शंति for शाति.
[3] D. साचउरु for साचउरि.
[4] D. मझ for मज्झ
[5] D. पीपलि°.
[6] D. नामिहिं for नामिइं, पणासइ
[7] D. तासु for तास, पणमी, विद्यालासह obviously a scribe's mistake.
[8] D सूरि गुरु for भविया, हरिष, P. वरीय for धरिय
[9] St. 3. is not numbered by D. and hence an error of one st. in the st. enumeration. P. भीतरि foi भितरि.
[10] D. करउं, P. तुह्मि
[11] D. लप for लाख. P. वपाणुं.
[12] P. भरतपंड, जाणुं
[14] D. उज्जेणी; does not read the refrain-abbreviation विद्या० ।

15 राज करइ जगनीक नरेसर न्यायवंत सुविचार
सूर वीर नइ अति सपराणउ अरिदल गंजणहार ।
तिणि पुरि निवसइ सेठि धनावह धरमी नइ धनवंत
पदमसिरि तसु घरणी भणीइ सहजिइं अति गुणवंत ॥५॥ विद्या० ॥

तसु घरि नंदन च्यारि निरोपम पहिलउ धुरि धनसार
20 बीजउ बंधव बहुगुण भरिउ बुद्धिवंत गुणसार ।
त्रीजउ मूरतिवंतउ सागर सागर जिम गंभीर
चउथउ बंधव सुणि धनसागर समरथ साहसधीर ॥६॥ विद्या० ॥

एक दिवस ते च्यारि नंदन रमलि करंता रंगि
बापि बोलाव्या "कहउ किम मझ घरि भार धरेसिउ अंगि" ।
25 पहिलूं पहिलउ नंदन बोलइ "हूं घरि मांडिसु हाट"
बीजउ बोलइ "प्रवहण पूरीय आणिसु सोवन पाट" ॥७॥ विद्या०॥

त्रीजउ बोलइ "घरह तणां हुं गोरू चारिसु तात"
चउथउ बोलइ सुललितवाणी "सुणि प्रभु मोरी वात
ऊजेणी नउ जीपी राजा लेईं सर्वस राज
30 इण परि बाप तणां हुं सारिसु मनवंछित सवि काज"॥८॥विद्या०॥

एह वचन निसुणी नइ कुपीउ दह दिसि जोईं सेठि
रीसाणउ बोलइ "रे बालक" राती काढी द्रेठि ।

---

[18] P. तस for तसु, D. notes the refrain–abbreviation, विद्याविलास०
[19] D निरुपम, पहिलुं P. घरि for धुरि.
[20] P. °भरीउ for °भरिउ.
[21] P जेम for जिम.
[23] D. ए for एक P. च्यारइ for च्यारि.
[24] D. किमु for किम, भा for भार, P. घर for घरि.
[25] D. reads पहिलुं पहिलउ नदन बोलइ हुं माडिसु तात हाट ।, P Reads पहिलूं and drops तात, the rest in P=D.
[26] P. पूरी for पूरीय.
[27] D. गोरूअ, P. हूं for हुं.
[29] D. ऊज्जेनउ for ऊज्जेणीनउ, P. मारी for जीपी, सर्वस्व for सर्वस.
[30] D. ईणि for इण.
[31] D. वात for वचन.
[32] बाक for बालक,

राय वीहंतइ तीणइं अवसरि दीधी तास चपेट
"मझ घरि म रहिसि रे तूं लंपट पुरु हुंस पूरिउं पेट" ॥९॥ विद्या०॥

35 इण परि देखी बाप पराभव धनसागर सुपवीत
मान धरी मन माहि नीसरिउ नयर बाहरि चलचींत ॥
सत्थवाह जयसायर दीठउ चालंतउ तिणि वार
तिहि जाई ते पूछिउ तीणइं पहिलउं करीय जुहार ॥१०॥ विद्या०॥

" किहां तुम्हि जासिउ कहउ अम्ह आगलि इणि गिरूइ परिवारि"
40 सत्थवाह बोलइ "अम्ह जासिउं श्रीपुरनयर मझारि" ।
"जाणहार हुं इ तिहां अछउं मझ मनि लागउ ढाउ
तुम्ह साथिइं आवउं जउ तेडउ घणउ करी सुपसाउ" ॥११॥ विद्या०॥

तीणइं सुंदर मूरति देखी साथिइं लीउ उछाहि
जयसागर केते दीहाडे पहुतउ श्रीपुर माहि ।
45 सत्थवाह मोकलावीय मनरंगि धनसागर पुर जोइ
सजन विहूणउं सहूइ सूनउं सुद्धि न पूछइ कोइ ॥१२॥ विद्या०॥

फिरति फिरंतइं नयरह माहे दीठी तिणि नेसाल
तिहिं आवी पंडित पणमी नइ वइठउ अतिसुकुमाल ।

---

[33] D. तीणइ
[34] D. drops this line.
[35] D. देषीय, नधसार for धनसागर.
[36] D. वारि for बाहरि, चीत for चींत. P. नींसरीउ.
[37] D सात्थवाह जयसागर, णिति for तिणि.
[38] D. तिहा for तिहि, तीणइ पहिलुं करी जहार.
[40] D. अम्हे for अम्ह; श्रीपुरि नयरि.
[41] P. हूंणी for हुंइ, ढाऊ, जउं for जउ, पसाउ for सुपसाउ.
[42] D. तह्म for तुम्ह.
[43] D. तीणइ; लीघउ ऊछाहि.
[44] D. श्रीपुरि माहे; P. पुहुतु for पहुतउ.
[45] P. मोकलावी.
[46] P. विहूणुं; सूनुं, सिद्धि for सुद्धि.
[47] D. फिरंतइ; P. फिरत for फिरति, तेणि for तिणि.
[48] D आविय पिंढित, सुकमाल.

तिणि अवसरि बोलाविउ पंडिति "कहउन कांई काज"

50 विनय लगइ बोलइ धनसागर "निसुणउ पंडितराज ॥१३॥विद्या०॥

विद्या अरथिइं इहं हुं आविउ विद्या तणा निवास

जइ तूं जाणसिरोमणि भेटिउ तउ पूगी सवि आस।

विनयवंत ते देखी पंडित अहनिसि तेह भणावइ

मंत्रीसर नंदन मन ऊलटि भोजन वस्त्र अपावइ ॥१४॥विद्या०॥

55 गाढी खांतिइं तेह भणंतां अक्षर एक न आवइ

तेह रहइ तीणइं असमाधिइं भोजन भावि न भावइ।

नेसालीया ते देखी मूरख मूरखचट्ट कहंति

तिम तिम ते मनि दूहवीइ अंतराय फल हूंति ॥१५॥ विद्या०॥

ते दूमातउ देखी पंडित एक दिवस बोलावइ

60 सविहुं छात्र तणा सवि पाटा पाटी सदा मंजावइ।

विनय लगइ ते कहइं विशेषिइं विनयचट्ट हिव एह

ईण परिइं केते दीहाडे आविउ अंतराय फल छेह ॥१६॥विद्या०॥

तीणि नयरि सुरसुंदर राजा तसु घरि कमला राणी

सोहगसुंदरी तास तणी धूअ रूपिइं रंभसमाणी।

---

[50] P. °लगी for लगइ

[51] D. आहा for इहं

[52] P. हुं for तूं.

[53] D. पिंडीत अहनिसि तिह.

[55] D. षाति.

[56] P तेहनइं for तेहरहइ, तेहतणी for तीणइं.

[58] D. the line is not in the MS., in it the first two words are written and then erased.

[59] D. adds this line in the margin, reads दुमीतउ for दूमातउ.

[60] D सविहु.

[61] D. हवि, P. विनयलग.

[62] D. drops this line.

[63] P. तिणि for तीणि.

[64] P. धू for धूअ.

65 सोलकला सुंदरि ससिवयणी चंपकवन्नी बाल
काजल सामल लहकइ वेणी चंचलनयण विसाल ॥१७॥विद्या०॥

अधर सुरंग जिस्या परवाली सरल सुकोमल बाह
पीण पयोहर अतिहिं मणोहर जाणे अमियपवाह ।
ऊरयुगल किरि कदलीथंभा चरणकमल सुकुमाल
70 मयगल जिम माल्हंती चालइ बोलइ वयण रसाल ॥१८॥विद्या०॥

राजकुंअरि तीणी नेसालइं पंडित पासि भणांति
लक्षण छंद प्रमाण कलागम नाटक सवि जाणंति ।
घणउं वखाण किसुं हिव कीजइ अभिनव सारददेवि
नेह तणउं जे कउतिग वीनवउं ते निसुणउ संखेविइ ॥१९॥विद्या०॥

75 मंत्रीसरनंदन मनमोहन नामिइं लच्छिनिवास
नेउ तीहइ भणइ मनखंति लहूउ लीलविलास ।
राजकुंआरि ते मनि वसिउ देखी सरस सुजाण
एक दिवस एआक्षर लिखिआ बोलइ "करउ प्रमाण ॥२०॥विद्या०॥

मइं तरुणी परणी नइ सामी साचउं करि निअ नाम
80 लच्छिनिवास कहावइ मझ विणु ते तुज्झ कूडउं काम" ।

---

[65] D. सुंदर for सुंदरि, शिशि for ससि
[66] D. कज्जल, वयण for नयण.
[67] D. जिसा; सकोमल, P. सरस foı सरल.
[68] D. अतिहि, अमीअ.
[69] D. सकमाल; P. थंभा for खंभा.
[71] D. ते तिणि for तीणी.
[72] D. लखण for लक्षण, पमाण for प्रमाण.
[73] P. घणुं, किसिइं.
[74] P. तणुं for तणउं, वीनुं for वीनवउं, संखेवि.
[75] D. नामिहिं
[76] P. तेह्न तीहइं; पंतिइं for खंति
[77] P. वसीउ.
[78] D. drops the refrain; P. एक for करउ.
[79] D. तरणी for तरुणी, नइ for निअ, P. काम for नाम.
[80] D. विण for विणु; P. तुझ; कूडुं.

एआक्षर वांची नइ हसीउ महुतानंदन चीति
महुरी वाणी बोलइ "सामिणि ए सिउं उत्तम रीति ॥२१॥विद्या०॥

॥ हिव दुहा ॥

सामिणि सेवक ऊपरिइं नीच मनोरथ कांइं
एह वात जुगती नहीं आधी वरय न थाइ ॥२२॥
85 किहां सायर किहां छिल्लरुं किहां केसरि किहां शाल
किहां कायर किहां वर सुहड किहां वण किहां सुर साल॥२३॥
किहां सरसिव किहां मेरुगिरि किहां खर किहां केकाण
किहां जादर किहां खासरुं किहां मूरख किहां जाण ॥२४॥
किहां कस्तूरी किहां लसण किहां मानव किहां देव
90 किहां कांजी किहां अमियरस किहां राणिम किहां सेव ॥२५॥
किहां रीरी किहां वरकणय किहां दीवउ किहां भाण
सामिणि मझ तुझ अंतरउं ए एवडउं प्रमाण" ॥२६॥
राजकुंअरि वलतुं भणइ "म करिसि घणउ विचार
इण भवि पर भवि एक तुं निश्चिइं करिसु भरतार" ॥२७॥

॥ वस्तु ॥

95 मंत्रिनंदन मंत्रिनंदन तीणि प्रस्तावि
तस बोलउं सवि मानिउं मनह माहि पुण नवि सुहाणउं ।

---

[81] D. मुहतानंदन, P ए अक्षर, चींति.
[82] P. मवुरी for महुरी.
[83] D. adds छा॥ पद ॥ राग सामेरी ॥ ऊपरिइ, मणोर for मनोरथ
[84] D थाइं, P. वरइ for वरय.
[85] D छिल्लरउं, शीआल for शाल.
[86] D drops this line
[87] D. सरसव, adds half a line किहा वण किहा सुरसाल, scribe's error.
[88] D. षासर for खासरुं.
[90] D. अमीय.
[92] D एवड for एवडउं, P अतरइ for अंतरउं.
[93] D. क म for म; करसि
[94] P. निश्चइ
[95] D. & P. write मंत्रिनदन २, D तीणइ, P. does not mention वस्तु
[96] P. तसु for तस, मानीउं, सुहाणु.

सामिणि हरखी इम भणइ "पच्छइ नाह परदेसि जाणउं"
कामालय अट्ठमी तणी सांझइं संहट भणेवि
राजकुंअरि नीय घरि गई ऊलट अंगि धरेवि ॥२८॥

॥ राग देशाख ॥

100 मुहतानंदन निअकुल कामि मित्र बोलाविउ विनयचट्ट ए
"महारइ थाकि राजकुंआरि परणीय जा परदेसडइ ए।
कहि कुण आपणां मंदिर माहि लाछि ऊवेखइ आवती ए"
तीणइं मानीय ते सवि वात पुण मनि ए इसुं चींतवइ ए ॥२९॥

'हुं नउ मूरख ए अनिजाण ए असरीखउं किम घटइ ए'
105 वली विमासिइ हियडला माहि 'दैवचिंता नवि जाणीइ ए' ॥३०॥

इम विमासनां मनह माझारि सरसति कूंचीय करि चडी ए
बार ऊघाडीय पणमिअ देवि आगलि ऊभउ इम भणइ ए ॥३१॥

"कइ मुझ माडीय दिइ वरदान कइ सिर छेदिसु आपणउं ए"
जेतलइं छेदिवा लागउ सीस तेतलइं तूठी भारती ए ॥३२॥

110 पामीय सवि कला हूउ जाण साहसि सहूइ प्रामीइ ए
गुरु मोकलावीय भणइ "अम्हि देव आयसु मागुं घर भणी ए" ॥३३॥

---

[97] D. सामनि for सामिणि, P. जाणुं.
[98] D. अट्ठमिदिणइ, P. सहट.
[99] P. अग.
[100] D महता, निय for निअ, P काजि for कामि.
[102] D अपणा for आपणा, P आपणा
[103] D तीणइ, P. इसिउं for इसुं.
[104] D. हूं तु; P. अतिजाणि, असरीखुं.
[105] P. वलीअ विमासइ.
[106] D. चडीइ, P. ईम विमासतां करमसंयोगि कुंची कर चडी ए।.
[107] D. ऊघाडी पणमी.
[108] D. माडीअ दइ; P. मझ, आपणु.
[110] P पामिअ; सुजाण for जाण
[111] D. मोकलावीअ, अम्ह, अ for last ए. P. आयस.

इम भणी गुरि दिउ सारदामंत्र पच्छइ स परिणिवा चालीउ ए
मुहतानंदन पहिरीय वेस मयणह मंदिरि आवीउ ए ॥३४॥

सखीय सहित तिहिं राजकुंआरि आवी ऊलटि आपणइ ए
115 साथिइं आणीआ तुरंगम त्रिण्णि आणी कोडि कंचण तणी ए ॥३५॥

आणी माणिक मोतीय ठीक आणीय वस्त्र पट्टउलडां ए
जाणीय मुंहतानंदन एह सेत सिणगार करावीउ ए ॥३६॥

पूरवभव तणइ करमसंयोगि पाणिग्रहण इण परि हूउं ए
बोलइ मुनिवर हीराणंद धन नर जीह वंछित फलू ए ॥३७॥

॥ वस्तु ॥

120 राजकुंअरि राजकुंअरि भणइ "हिव नाह
इह रहिवां जुगतुं नही वेगि वेगि हयवर पलाणउ
आपणपइं रयणीय भरि अछइ मग्ग अतिघणउ जाणउ"
इम भणी मारगि हूआ ते त्रिन्हइ असवार
राजकुंअरि हिव प्रेमभरि वुल्लावइ भरतार ॥३८॥

॥ हिव दूहा ॥

125 "बप्पीहउ जं मुहि कहइ तिणि नामिइं सहिनाण
रविनंदन सहि नाम हइ कहि संतोस सुजाण ॥३९॥

---

[112] D. इम सुणी गुरु दीउ सारद मंत्र P. परणवा
[113] P. पहिरीय मुहंतानंदन वेस.
[114] D. सखी, metrical ए dropped. P
[115] D. second-half : आणीय रयण रसाला ए. वेउ for त्रिण्णि.
[116] D. आणीया, क for ठीक, the second half: आणी कोडि काचण तणीय.
[117] D. मुहतानंदन वेस, सेत्र for सेत, P. कराविउ.
[118] D. करमि, 2nd half पाणिग्रहण इ परि हूं ए
[119] D. सूरिवर for मुनिवर, 2nd half. धन ए जिहा वछी फलइ ए.
[120] D. adds राग मारुणी.
[121] D. आहा रहवा.
[122] D. आपणपइ, रयणी, मारग for मग्ग
[123] D. तिण्णइ.
[124] D. राजकुंअरि हीयइ नेह धरेवि, वोलावइ.
[125] D. 2nd half तिहि नामि सहि नाम P. drops हिव दूहा.
[126] D. ताम हरइं for नामहइ, करि for कहि, संतोष.

सार किसिउं जीवी तणुं प्रियसंगमि सिउं थाइ
फूल माहि सिउं मूलगउं स्त्री परणी किहां जाइ ॥४०॥

एक नारि अनि सामली पाणी माहि वसंति
130 ते तुम्ह दरसण देखिवा अलजउ अतिहिं करंति ॥४१॥

श्रीपति सू अरि मंडणह भोअण नंदन नाह
तसु अरिवंधव वल्लही तसु ऊपरि उछाह ॥४२॥

आदिक्षर प्रभु आगलि अंतक्षर प्रियदाहि
सा कमलंतरि कामिनी कांइ रहिउ प्रभु साहि" ॥४३॥

135 इण परि नव नव कवितरस बोलावइ बहुवार
वलतउ ऊतर नवि दिइ जाणे अछइ गमार ॥४४॥

सही भणइ "सुणि सामिणी ए किम होइ गमार
माय बाप विछोहीउ अंदोह करइ अपार ॥४५॥

पवनह वेगिइं चालतां पुहवी घणी गयाइं
140 प्रहि विहसी रवि ऊगीउ नींद्र गई नयणांह ॥४६॥

राजकुंअरि वल्लह तणउ वयण पलोइ जाम
मुहतानंदन थाहरड दीठउ मूरख ताम ॥४७॥

---

[127] D. drops the stanza. Hence the enumeration is less by two. See st three.

[130] D. तुह्म, अति for अतिहिं; P. देषवा.

[133] D. आदिक्खर, आगलिहिं, the 2nd half : अंतरक्खर थिउ दाह.

[134] D. has the line 2. of st 46 of the text put through scribe's mistake (see st 46). The readings of that line. वहिसी; नींद्र, नयणाइं D. puts this stanza after 44 of the text. The correct place for this as given by P. is accepted.

[135] D. वोलाव्यउ for बोलावइ.

[136] D. वल्हु, दीइ, Ms. puts this stanza before st. 43.

[137–138] The st. dropped. Thus enumeration is less by three.

[139–140] The whole st. is dropped in D. Hence D.'s enumeration is less by four.

[141] P. तणुं for तणउ.

[142] D. नाम for ताम, P. मुहता, थाहरइं.

देखी मूरखचट्ट तिहिं राजकुंअरि विलवंति
ओलंभा दिइं दैव रहइं अबला इम विलवंति ॥४८॥

145 "हे किरतार किसिउं कीउं अतिहिं असंभम एह
अणविमासिउं अचींतविउं कीधउ कांई छेह ॥४९॥

जे जिम दैविहिं सरजीउं ते तिम निश्चिइं होइ
सखी भणइ "सामिणि घणउं शोक न कीजइ कोइ ॥५०॥

जइ पायालिहिं पइसीइ जइ जईइ जल माहि
150 सरज्या तउ नवि छूटीइ सिउं हुइ कीइ अनाहि ॥ ५१ ॥

राजकुंअरि चेतन लही बोलइ सहजि सुजाणि
"चालउ हिव भव पूरीइ जाई केहइ ठाणि ॥ ५२ ॥

॥ चउपई ॥

इम विमासी मनह मझारि पुहतां आहड नयर दुआरि
देखी नयर तणुं मंडाण ते त्रिन्हिइं रंजिआं सुजाण ॥ ५३ ॥

155 धन धन विद्याविलासह चरी जिणि परणी सोहगसुंदरी ॥द्रूपद॥

गढ मढ मंदिर पोलि पगार थानकि थानकि सत्तूकार
वावि सरोवर अनइ आराम दीसइं गिरूआं अतिअभिराम ॥५४॥

---

[143] D. विलवंत.
[144] D. दइ दैवहइ.
[145] D. करतार किसुं.
[146] D. अणविमासुं अनमति कीधुं दाषी छेह ।
[147] D. दैविइं सिरजीउं, निश्चइं.
[148] D. घणउ, सोग for शोक.
[150] D. सो हुइ for सिउं हुइ, P. सिरज्या तोइ न छूटीइ, हइ for हुइ.
[151] D. ही for लही
[152] D. केणइ टामि
[153] D. पहता for पुहता, दूयारि, P. ईम for इम.
[154] D तणउं for तणुं, P रंजिआ.
[155] D. जिणइ for जिणि
[156] D थानिकि२.
[157] D. नइ for अनइ, दीसइ गरूआ. Both MSS. note the refrain as धन२. Though in later stanzas, the scribe forgets to mention it,

निवसइ लोक तिहां अतिघणा जिहं घरि रिद्धि तणा नहीं मणा
जाणे अभिनव कमलागेह भूमंडलि अवतरिउं एह ॥ ५५॥ धन० ॥

160 तीणि नयरि लेई आवास ते त्रिण्हिइं तिहां रह्यां निरास
पूरव भव नइ कर्मसंयोगि दीहाडा नीगमइ वियोगि ॥५६॥धन०॥

राजकुंअरि आवासह माहि झूरइ वल्लह तणइ विदाहि
तिसिउ जि मूरख जाणी तेउ नयणि न जोइ नेह धरेउ ॥५७॥धन०॥

विनयचट्ट विद्याभंडार नयर लोक रंजवइ अपार
165 नव नव रस मुहि अवतारंति लोक तणां मन ईम हरंति ॥५८॥ धन०॥

लोक न जाणइं तेह नुं नाम रूप करी नइ अति अभिराम
देखी विद्या तणउ निवास नाम कहइं ए विद्याविलास ॥५९॥धन०॥

तिणि नयरि जेसिंग दे राउ नवउ खणावइ तिहां तलाव
ते खणावतां लिपि नीसरी ते न वचाइं कुणाहिं खरी ॥६०॥धन०॥

170 पडह दिवारइ नयर मझारि "ए लिपि वाचइं जे नरनारि
भला भलेरा छइ प्रधान तेह ऊपरि ते करउं प्रधान" ॥६१॥ धन०॥

विद्याविलासि सुणी ए वाणि ततखिणि पडहउ छविउ सुजाणि
राजसभां प्रणमी भूपाल लिपि वांची इम भणीय रसाल ॥ ६२॥

---

[158] D. तिहि for जिहं, नही. P. अतिघणा.
[159] D. अवतरीउं.
[160] D. तीणइ नयर; तीनइ for त्रिण्हिइं.
[161] D. भवतणइ, P. नींगमइ.
[163] D. तिसउ ज, धरेइ for धरेउ.
[165] D. सरस for रस.
[166] D. रूपिइं करी नइ.
[167] D. कहइ ते.
[168] D. तिण for तिणि, नवउं, P. तेउ for तिहा, नींसरी.
[169] D. तेह षणावता, कुणहं.
[170] D. दिवारिउ; लपि for लिपि, P. वाचइ.
[171] P. अछइं for छइ, करुं for करउं.
[172] D. विद्याविला, वात for वाणि ततक्षण पडह छिविउ सुजाण.
[173] D. राजसभा; पणमी; भणइ for भणीय.

"सोल कोडि वरसोवन तणी एह थानक तु पूरव भणी
175 कर इग्यारइ पूजइ जिहां भीमराइ साती छइं तिहां" ॥६३॥ धन०॥
राइं ते तिहां कंचण लही ते लिपि मानी साची सही
विद्याविलास कीउ परधान राजा सइं हथि दिइ बहु मान ॥६४॥ धन०॥
एह वृत्तांत सुणी ते सही हीअडा माहि घणुं गहगही
सामिणि आगलि कहीउं सहू विद्याविलास वखाणिउ बहू ॥६५॥
धन० ॥
180 'एह समउ जगि जाण न कोइ' नयर लोक बोलइ सहू कोइ
सविहुं गुण नी एती सीम हिव अवगणवा जुगतुं कीम ॥६६॥धन०॥
राजकुंअरि बोलइ "सुणि सही ए डाहिम जाणउं अणकही
मझ धन विलसंतउ ए जाण लोक कहइं नवि लहइं प्रमाण ॥६७॥
धन० ॥
द्रव्य लगइ कहि किसिउं न कोइ द्रव्यिइं वसि थाइ सहू कोइ
185 द्रव्य तणउ ए महिमा जाणि जाणपणुं एह तुं म वखाणि" ॥६८॥धन०॥
इण परि तीणइं ते अवगणी कालमुही आवी घर भणी
विद्याविलास तणी सवि सार सही करइं सहजिइं सुविचार ॥६९॥
धन० ॥
राय तणी ते सेवा करइ राति दिवस तीरइं संचरइ
राय तणइ मनि वसिउ अपार निरलोभी नइ निरहंकार ॥७०॥धन०॥

---

[174] D. सोना for सोवन, पूवर for पूरव P. थानक थी.
[175] D. कर इग्या पूजइ घणा is the first half, भीमराय; छइ. P. करम अग्यारइ.
[176] D, राय तिहा ते, ए for ते, मानी for वाची.
[177] D. हथिइं, P. प्रधान.
[178] D. ए विरतंत.
[179] D. कहुं ते सहू, वपाणउ for वषाणिउ.
[180] D. समो for समउ, P. सहु.
[181] D. अवगुणवा for अवगणवा.
[182] P. जाणुं for जाणउं.
[183] D विलसंतु एम जाण, लहइ.
[184] D किसुं, द्रव्यइ वसि, P. द्रव्यलगी, सहु.
[186] D विद्याविलास सविजा सार. is the first half, करइ सहजि.
[187] P. सविचार.
[188] D वसि for वसिउ, P. दिवसि for दिवस.

190 राय रहइं हवइं चिंता इसी एक दिवस मन माहि वसी
गुणहिं करी नइ एह समाण एह नी कलत्र छइ सुजाण" ॥७१॥धन०॥

तेह जाणेवा नी मनि खंति एकइं बुद्धिइं पूरी हुंति
मंत्रीसर पद भोजन तेउ मागीसिइ इक बुद्धि करेउ ॥७२॥धन०॥

महुतउ वेग सभां आविउ राजा रंगिइं बोलावीउ
195 "डाहा भुलइं केती वार तुह्म सरिखा नु किसिउ विचार" ॥७३॥धन०॥

मंत्रीसर पद अंगीकरी भोजन एक न दीधुं फरी
व्याहणइ जिमवा घरि तुह्म तणइ निश्चइ आवीसिइ" नृप भणइ
॥ ७४ ॥ धन० ॥

घर नुं सूत्र सही मनि गणी तिणि अवसरि निणइ "हां" भणी
घरि आविउ मनि चिंता करइ "एह काज हिव किण परि सरइ" ॥७५॥
धन० ॥

200 देखी मुहतु सखी सखेद पूछिउ लेई मन नउ भेद
सामिणि आगलि सहूइ कहिउं परिवेषण तीणइ सांसहिउं ॥७६॥
धन० ॥

"जइ मझ सरखी सोलह नारि आपु आणी भले सिणगारि
तु हुं जि राउ जिमाडेसु रंगि नव नव भोजन नव नव भंगि" ॥७७॥
धन० ॥

---

[190] D. रायरहि हिव चिता; मांहे for माहि.
[191] P. गुणे for गुणहि, समाणि इछि स्युं जाणि.
[192] D. जोएवानी मन, बुद्धि.
[193] P. का for इक, करेइ for करेउ.
[194] D. मुहतउ जिम सभा, P. adds राग धन्यासी before this stanza. सभा.
[195] D. भूलइ, P. शिरषा तु.
[196] D दीवउं.
[197] P. विहणा, आविसइ निश्चइं.
[198] D. मणी for गणी, तिणइ for तिणि, ति हाजि भणी.
[199] P. कुण for किण, P. थाहरइ for करइ, एक for एह, हवि.
[200] D. लेइ for लेई, सहू, drops कहिउं.
[201] P. तिहा for तीणइ; सासहुं.
[202] D. आणीयइ for आपु आणी.
[203] D. तुहुं राय जमाडउं रंगि, at the end रंगि for भंगि.

सहीअ कहिउ सहूइ तिहां आवी मुहतउ हरखिइं बोलइ भावि
205 मूं रहइं वात सवे सोहिली एक जि सामिणि तुझ दोहिली ॥७८॥
धन० ॥

ततक्षण सामहणी सवि करी राजा तेडिउ ऊलट धरी
आविउ राजा सिउं परिवारि जिमवा नइ मिसि जोवा नारि ॥७९॥
धन० ॥

मूंक्यां आसण नइ आडणी धुरि बइठउ आहडपुर धणी
मूंक्यां सोवनमय बहु थाल मूंक्यां कचोलां सुविसाल ॥८०॥धन०॥

210 पहिरी अंग समाणा वेस निरुपमरूप किया नववेस
ते सतरइ सोहामी बाल तिणि मंडपि आव्या ततकाल ॥ ८१ ॥
धन० ॥
पहिली मूंकी फलहुल गली मूंकी साकर दूधइं भिली
मूंक्यां सरस गविल पकवान मूंक्यां आणी ऊन्हां धान ॥ ८२ ॥
धन० ॥
मूक्यां नव नव परि सालणां मूंक्यां सरहां घी अतिघणां
215 मूंकी मांडी मुरकी सेव मूंकी खीर खांड घृत हेव ॥८३॥ धन०॥

मूक्यां सघलां सुरहां घोल जिमवानउ हिव हूउ निरोल
आव्यां वास्यां निरमल नीर आव्यां कर लूहेवा चीर ॥८४॥धन०॥

---

[204] D. सही for सहीअ, ति for तिहा, महतउ मननइ भावि is the second half; P. आवि, मुहुतउ; भाव.
[205] D. मूरहि, एकज तुज्झ सामिणि दोहिली, P. मुंहरइ.
[206] P. ततखणि.
[207] P. आव्या, स्युं for सिउं, परिवार, जिमवाना मिस.
[208] P मुंक्या, नि for नइ, अडणी, मुंक्युं for वइठउ.
[209] P. मुंक्या, मुंक्या for °मय वहु, मुंक्या.
[210] P. किया for समाणा.
[211] P. the first half ते ततक्षणि सोहावि वाल.
[212] D. फलहुलि घणी, P. पहिलु मुंकी, मूकइं for second मूंकी; मिली for भिली.
[213] D. गवल for गविल, आणी मूंक्या. P मुंक्या in both the places.
[214] D. साललणा.
[215] P. मूक्या माडकी सेव, मुंकी for मूकी.
[216] D. मूक्या सतरा महुरा घोल, P मुंक्या, जिमवानइ हव हउ निरोल.
[217] D. वासी for वास्या

आव्यां वीडां पानह तणां आव्यां लूगड थोडा घणा
इणि परि राजा भगताविउ हरख धरंतु घरि आविउ ॥८५॥धन०॥

220 सव सरीखी देखी रूपि विगत न लही तेह नी भूपि
ते दखी चतुरपणउं ए इस्यं राजा हीयडा भीतरि हस्यं ॥८६॥धन०॥

जेह कारणि ए कीधी वुद्धि तेह तणि नवि लाधी शुद्धि
'रचवउ कोइ नवउ उपाउ' इम विमासीइ निसिभरि राउ ॥८७॥धन०॥

इम करतां हूउं प्रभात राय भणइ "सुणि मुहता वात
225 ईणि पुरि देवि जइवंत तेह नी जात्र हुइ वरसंति ॥८८॥ धन०॥

तहि जउ वाइ पुरुष मृदंग नारी नाचइ अति सुरंग
तुं हि अह्म नइ नवउ प्रधान उहुण घटइ एतूं वहु मान ॥८९॥धन०॥

नयर लोक नइ तुह्मि अह्म आज सांझिइं जासउं मेल्ही काज
तुम्ह घरणी सिउं नट्टारंभ करिवउ छंडी सवि आरंभ ॥९०॥धन०॥

230 ए आयस लही भूपह तणउ घरि आविउ ऊमण दूमणउ
सहीइ वोलाविउ पूरव रीति "कांई चिंता छइं तुह्मारइ चींति"॥९१॥
धन० ॥

तीणइं जात्र वात सवि कही सामिणि हिव वोलावइ सही
निसुणि सामिणि ए विरतंत वोलइ सुललित वाणि हसंत ॥९२॥धन०॥

---

[218] P. आव्या लूड थोडा घणा.
[219] D. इण for इणि, भगतावीउ, P. आवीउ.
[220–221] P. drops the whole stanza 86:
[222] P. जेहे for जेह; ते तउ for तेह तणि, न लही for न वि लाधी, सुद्धि.
[223] P. काई for कोइ, उपाय, विमासइ; विसभरि.
[224] P. हवूं for हूउं.
[225] D. ईणि पुरि देवि जइवंत is the first half, the second half of the line is dropped.
[226] P. तिहि for तहि, जइ for जउ, तु अतिरंग for अतिसुरंग.
[227] D. उह for उहु, P. नइ for नइ, तुम्ह नइं for एतूं
[228] D अम्हि तुम्हि आज, सांझइ, P जासूं मेली काम.
[229] D. नाटक्रंभ, छाडी, P. तह्म घरणी–शूं; करिवा.
[230] D. आदेस for आयस, नृप तणउ, P तणू, आव्यु दुआमणदूमणु
[231] D. सही वोलावइ, छइ तुह्म चींति
[232] D. तीणइ जात, P सामिणिस्युं हवि वोलइ सही
[233] P. वृत्तात for विरतात, –वाणि हसंति

"मुझ नाचंतां भरह रसाल ए स्युं जाणइ मूरख ताल
235 राखि मुझ हीयडइ एह जि चिंत राति दिवस ए मूरख कंत" ॥९३॥
धन० ॥
सखी भणइ "सामिणि हिव सुणउ एह दोस नवि कुणह तणउ
दैविहिं कीधां छइ जे काम तेह मांजिवा धरइ कुण हाम ॥९४॥
धन० ॥
माहरइ मनि एह जि मति गमइ आदरीउ नवि तिजीइ किमइ
ईसर कुसुम धतूंरा तणइ नवि ऊतजिइ उत्तमपणइ ॥९५॥धन०॥

॥ हिव दुहा ॥

240 जइ तुझ मूरख एअ प्रीय जइ तूं अतिहिं सुजाण
तोइ तिण सउं मानि तूं अवियुगतूं निरवाणि ॥ ९६ ॥

भामिणि भरतारह सरिसु अहमति किम पडिहाइ
रयणजडी जइ वाणही तउ पहिरी जइ पाय ॥ ९७ ॥

सखी भणइ "सामिणि जिसउ वाजउ वाजइ छंदि
245 नाचेवउं लोकह कहइ निविरइ तिणि आणंदि" ॥ ९८ ॥

इण परि सामिणि बूझवी बोली बहु दिट्ठंति
नाच मनावी घरि गई हीयडइ हरख धरंति ॥ ९९ ॥

---

[234] D. ए सिउं for ए स्युं.
[235] D. ज for जि, P. मुज्झ नइं चिंता
[236] P. सखीअ, हवइं, एह दोस कुणहिं नवि तणु
[237] D. दैवइं, P. कीध जे, तीहं for तेह, कुणह हाम.
[238] P. आदरउं त्यजइ नवि किमइ.
[239] P. सिरि कुसुम धतुरा तणा ऊभजइ नवि उत्तम वणइ
[240] D. has no हिव दुहा, P. मूरख तुझ, drops एअ, तु अतिहि.
[241] D. नरवाणि for निरवाणि, P. तुहि तिण स्यु मानिवुं नवि युगतुं निरवाणि
[242] D. सरिस for सरिसु, पडिहाय, P. सामिणि for भामिणि.
[243] D. जउ वाणह तोय युगती पाय, P. तुहि तिण स्यु मानिवुं नवि युगतुं निरवाणि.
[244] D. जिसइ for जिसउ, P. जिशु for जिसउ, वाजु.
[245] D. लोक for लोकह, तिविरइ for निविरइ, P नाचेवुं, कहइं निवरइं तिण आणंद.
[246–247] P. drops the whole st.
[248] D. only चउपई, महताणुं, गहगउं.

॥ हिव चुपई । मालवी गुडु ॥

सही तिहां ते आवी कहिउं मुहना नुं मन अति गहगहिउं
गढ बाहिरि देवी देहरइ राजा लोक तिहां संचरइ ॥ १०० ॥

250 मुहतउ लेई सवि समुदाय आव्यु जिहां बइठउ छइ राय
नृप आयस लही वर वेस रंगंगणि कीधउ प्रवेस ॥ १०१ ॥

धां धां धपमु महुर मृदंग चचपट चचपट तालु सुरंग
कघुंगनि धोंगनि घुंगा नादि गाइं नागड दों दों सादि ॥ १०२ ॥

मपधुनि मपधुनि झझणण वीण निनिखुणि ञेखणि आउज लीण
255 वाजी ओं ओं मंगल शंख धिधिकट धेंकट पाड असंख ॥ १०३ ॥

झागड दिगि दिगि सिरि वल्लरी झुणण झुणण पाउ नेउरी
दों दों छंदिहिं तिविल रसाल घुणणं घुणणं घुग्घुर घमकार ॥ १०४ ॥

रिमि झिमि रिमि झिमि झिझिम कंसाल कररि कररि करि घट
पट ताल
भरर भरर सिरि भेरिअ साद पायडीउ आलवीउ नाद ॥ १०५ ॥

260 निसुणी एवंविह बहु ताल मनि चमकी ते नवरंग बाल
नाची अति घण उल्लट धरी राजकुंअरि सोहगसुंदरी ॥ १०६ ॥

---

[249] D. वाहरि; P. देइ for देहरइ, साच for साचरइ.
[250] D. आव्यउ, P. मुहुतु
[251] D. आएस for आयस, रायंगणो for रंगंगणि, P. रंगइंगणइ, परवेस.
[252] D. धुपमपि, चचपुटि२. P. पहर for महुर.
[253] D. नाहि; गाइं ताण्डिदिकि (?) दों दों सहि, adds refrain धना२. P. कधुंगक्नि धोगनि नाग धुंमि नादि; adds the refrain
[254] P. मुपगणरण वीणानउं घणि आउलजीलीण.
[255] D ढेंकट पाड अशंख, P. वजाउं for वाजी, असंख.
[256] D. झाड्डि दिकि२, झुणझुणण पाय, P. झणण२.
[257] D. घणणण घुघरघमकार. P. छदि for छंदिहि, सुसार for रसाल, घुणण२ घुघुम घुमकार.
[258] D. रमिझमि२, नाल for ताल, P. मिझमिझिझिम२ कंसाल ग्रहि२ पथयए ताल.
[259] P. भ्रमर२ भेरीनाद पाहुडिउ आलविउ नाद.
[260] P. एवंविध, नवरंगि.
[261] P. अतिघणु ऊलट

आपणपउं धन धन मानती जाण शिरोमणि प्रिय देखती
तिह संयोग सरीखउ राउ देखी रंजिउ करइ पसाउ ॥ १०७ ॥

खीरोदक लुंछणडइं करी राजा नाखइं चिहुं दिसि फिरी
265 तिणि रसि रंजिउ भणइ नरेस 'मूंकउ नाच' हूउ आदेस ॥१०८॥

नयर लोक ए वाणी सुणी चाल्या उच्छव करी नइ घर भणी
मारगि जातां मुहुता नारि बोलइ "प्राणनाथ अवधारि ॥१०९॥

सोवन वींटी रयणे जडी मुझ नाचंतां देउलि पडी"
प्रीतिवचन प्रामी मन माहि महुतउ पाछउ वलिउ उछाहि ॥११०॥

270 दीठी वींटी तिहिं ऊजली महिता नइ मनि पूगी रली
ते लेई नई आव्यउ जाम नयरि पोलि सवि दीधी ताम ॥१११॥

पइठउ गढ नइ गिरूई खालि सर्प डस्यउ तेहं अति विकरालि
घरि आवंतउ पडिउ असार सुरसेना गणिका नइ बारि ॥११२॥

वेश्या जाणी पडिउ कोइ ओलखीउ 'ए महतउ होइ'
275 घरि आणी जाणी संकेत मणिजल पाई कीउ सचेत ॥११३॥

[262] P. धन२ आपणपु मनि आमानंती, जाणि for जाण, देखती.
[263] P. तीह, सरीखु
[264] P. लुछणरे; लाखइ for नाखइं.
[265] P. मुंकु for मूंकउ
[266] D. चालिउ उत्सक नीय घरि भणी.
[267] D. जाता महता नारि.
[268] D देउ for देउलि, P. वींटी.
[269] D. पामी, महतउ, उछहि, P. महिंतु पाछु वल्यु उच्छाह.
[270] D. वीटी अति ऊजली महतानि मनि पूरी रली.
[271] D. नयरपोलि दीधी, P. आव्यु
[272] D. गरूइ, तेह तिहि विकरालि, P. सर्प डसु तेहं, विकराल.
[273] D. The line is given as the first line of the next stanza in the MS. पडि असारि.
[274] D. see note on 273. वेशा जाणइ पडीउ, ओलखीओ. P. ए महितु एह.
[275] P. आवी for आणी, मणिज for मणिजल.

॥ वस्तु ॥

वेशि पभणइ वेशि पभणइ "मंत्रि सुणि वात
ए सहूइ धन ताहरउं रहिय भोगवि भली परि"
मंत्रीसर इम संभली वचनवंछ रहिउ नमु घरि
दोरइ वद्धइ सूयडउ छूटइ महनउ होइ
280 इण परि विलसइ विवह परि सुद्धि न जाणइ कोइ ॥११४॥

॥ राग संधूउ ॥

निसि भरि सोहगसुंदरी रे जोउ वालंभ वाट
नींद्र न आवइ नयणले रे हिअडइ खरउ उचाट ॥ ११५॥

"सुणि सामी लीलविलास वलि वालंभ विद्याविलास
मझ तुझ विण घडीय छ मास प्रभु पूरिन मन की आस ॥
285 इम विरहिं प्रिय विण बोलइ ॥११६॥ आंकणी ॥

सीहीअ समाणी सेजडी रे चंदन जेहवी झाल
दावानल जिम दीवडउ रे कमल जिस्यां करवाल ॥सुणि०
॥ ११७ ॥

मझ न सुहाइ चांदलु रे जाणे विस वरसंति
सीतल वाउ सोहामणु रे प्रिय विण ताप करंति ॥सुणि०
॥ ११८ ॥

---

[276] D. वेस for वेशि.
[277] P. ए सहुइ अह्म तह्म तणडं रह्या आह्मा भोग सघली परि.
[278] P. साभली वचन बुद्धि हिव रहिउ तस परि.
[279] P. दोरउ वद्धइ सूयडउ छोडिय मुहुतउ होइ.
[280] P. तियह परि for विवह परि.
[281] P. no name of metre; वाटि for वाट.
[282] D. हीयडलइ.
[284] P. प्रम पूरिन आवीयर आस.
[285] D. विरहणीं for विरहिं.
[286] D. सीहसमाणी, drops चंदन; सहीअ समाणीअ; जेहीह for जेहवी.
[287] P. does not give refrain throughout this section.
[288] D. मुझ; चंदलड, विसु for विस; वरसंत; P. सुहाइं
[289] D. वायु for वाउ, सुहामणउ; प्रीय करंत.

290 दाखी डाहिम आपणी रे रंजि मुझ मनमोर
छयलपणइं छानउ रह्यु रे हीयडउं करी कठोर ॥सुणि०॥
॥ ११९ ॥

एता दीह न जाणीया रे निरगुण जाणी कंत
हिव खिण जातउ वरससउ रे जाइ मुझ विलवंत ॥सुणि०
॥ १२० ॥

जइ करवत सिर ताहरइ रे दीजत सिरजणहार
295 वर वछोह्यां साजणां रे तउ तउ जाणत सार॥ सुणि०॥१२१॥

ओलंभा दीजइ कुणह रइ रे कुणिहिं दीजइं दोस
हीराणंद इम ऊचरइ रे कीजइ मनि संतोस ॥ सुणि० ॥१२२॥

॥ राग रामगिरि ॥

इम विलवंती व्याहणउं हवउं महिता जोउं गिउ जूजूउं
जोया गढ मढ पोलि पगार किहइं न लाधी महता सार ॥ १२३ ॥

300 निसुणी एह वात भूपालि कालमुहउ हूउ ततकाल
नयर माहि हूउ हाहाकार कोई कांई न लहइ पार ॥ १२४ ॥

राजा बोलइ मूकी सोक " निसुणउ नयर तणा सवि लोक
मझ बेटी छइ गुणसुंदरी रूपिइ रंभा नइ अवतरी ॥ १२५ ॥

---

[290] D. मझ मनि.
[291] D. छयलपणइ, रहिउ; हीयडइ.
[292] P. जाणीआ रे निरुगण जाणीअ.
[293] D. हिव क्षण जातइ, जा मझ P. वरसउ.
[294] D. करवंत सिर ताहरइ रे तउ तुं जातु सार.
[295] D. विरविछोया साजणा रे दीजत सरजणहार; P. gives the refrain.
[296] D. कहीइ for दीजइ, कुणरइ, कीजइ for दीजइं, P. कुणहनइं for कुणहि, दीजइ.
[297] P. हिव वूझवइ for इम ऊचरइ, संतोष, gives the refrain.
[298] D. विहाणंउं, drops हवउं, मता for महिता; P. drops the name of the metre, विलवंता; जोयुं जूवं.
[299] D जोयो for जोया, P. सवि for पोलि, प्राकार, किहा, मुहुता, adds the refrain धण०.
[300] D. तत्काल; P. वात एह भूपाल, कालमहु.
[301] P. को काई न जाणइ.
[302] P. मुंकी शोक.
[303] P. तुझ for मझ; रूपिइं रंभा-करि अवतरी.

मंहिता सुद्धि जिको मझ कहइ अरथ राज ते कन्या लहइ"
305 इम करतां हूआ छम्मास सहू कोइ हूउ निरास ॥ १२६ ॥

सूअडउ ऊघाडइ पंजरइं एक दिवसि बाहिरि नीसरइ
ऊडी राजकुंअरि आवासि आवी बइठउ नेह नइ पासि ॥१२७॥

नीणइ देखी सूअडउ करिअलि लीधउ अति रूअडउ
बाला बोलाव्यउ सुललित भाप चुणणि दीधी साकर द्राख ॥१२८॥

310 पंख पसारी सुसतउ कीउ पगि दीठउ दोरउ बांधिउ
ते छोडी नइ नाख्यउ जाम विद्याविलास हूउ नाम ॥ १२९ ॥

राजकुंअरि देखी नइ हसी पूछी वात सवे तिण जसी
इण परि जाणी सघलउ भेउ दोरउ बांधि पगि वलि लेउ ॥१३०॥

महितु सूअडारूपइं थई वेसापंजरि बइठउ जई
315 राजकुंअरि हिव अतिहिं अलजई महती आगलि कहिवा गई
॥ १३१ ॥

कहीउ सघलउ ते अवदात महती हरखी निसुणी वात
सखीअ पाहिं वीनवीउ नरिंद निसुणी राय हूउ आणंद ॥१३२॥

---

[304] D. मुहता शुद्धि, अरद्द र being added afterwards. P. एको for जिको; हुई for हूउ.

[305] D. छमास.

[306] D वाहहिरि नीसरइं, P. सूयडु, पंजरइ; दिवस for दिवसि.

[307] P. वेहु for वइठउ.

[308] D. करीयलि, स्वडउ. P. ताणइ.

[309] D. drops वाला, सुलत for सुललित, P. वोलाव्यु, चणि दीठउ दोरउ बाविउ is the confused $\frac{1}{2}$ line Consequently dropping the whole first line of the next stanza.

[310] D. वांधीउ; P. drops the whole line.

[311] P. लंपीउ for नाख्यउ, मंत्रीसर नर हुउ ताम.

[312] D. ते देखी for देखीनइ; तिशी for जसी. P. ते for तिण.

[313] P. परि dropped; सघलु, दोरु वाविउ पगि तलि तेउ.

[314] D. महता सूडारूपि थई. P. second half of the stanza is dropped.

[315] P. मुहुती for महती.

[316] P. कहीय तु ते सघलु अवदात मुहती हरषी अति सुणीअ वात.

[317] D. सखी पांहि P. वीनव्युं; राजा for राय.

सुरसेना गणिका तेडेवि राजा पूछइ रंग धरेवि
तिणि धुरि लगइ सहूइ कही महितु आण्यु आयस लही ॥१३३॥

320 आलिंगन देई नरनाह दीधी वेश्या मनि ऊछाहि
अरधराज सिउं राजकुंआरि परिणावी नृपतइं आचारि ॥१३४॥

॥ हिव वीवाहला नउ ढाल ॥

सुंदर लगन गणावीउं ए मणि मोती रयणि वधावीउ ए
वलह सज्जन तेडावीउ ए वरमंडप तिहां मंडावीउ ए ॥१३५॥

लाडण वानि चडावीउ ए परिणेवा तोरणि आवीउ ए
325 लाडी हिव सिणगारीइ ए वर पीठी देह ऊतारीइ ए ॥१३६॥

पहिरणि गजवड फालडी ए ओढणि नवरंग घाटडी ए
करअलि चूडी खलकती ए सिरि सोवन राखडी झलकती ए ॥१३७॥

लाडी सहजि सोहामणी ए मुहि बोलइ मंगल कामिणी ए
हाथमेलावइ सांचरइ ए वर राजकुंआरी ते वरी ए ॥१३८॥

330 च्यारि मंगल वरतीयां ए वर वहूअ रुलीआयति थियां ए
वैश्वानर साखिइं करी ए इम परिणी जिण गुणसुंदरी ए ॥१३९॥

आधउं राज वधामणइ ए नृप दीधउं हाथ मेल्हावणइ ए
पहुतां हिव घरि आपणइं ए हीराणंद 'धन धन ते' भणइ ए ॥१४०॥

---

[318] P. तेडेवा.
[319] D. तीणइ धुरि लगलइ, महतउ for महितु; आण्यु dropped.
[320] D. वेशामनउच्छाह.
[321] D. स्यं कुंयारि for तइं आचारि, P. सुं for सिउं, राजकुमारि.
[322] D. drops हिव in naming the metre. P. हिव विवाहलु, गणावीलु; रयण.
[323] D तिहि सजनक लोक तेडावीय ए मडपि तहि मंडावीइ ए.
[324] D. चडावीइ ए, परणेवा.
[325] P. लाडीअ, शिणगारीइ.
[326] D. पहरणि गजवडि फाली ए ऊडणी नवरंग चूनडी ए.
[327] D. करीयलि, खलति, P चूडा अपलक्ंता ए
[328] P. सहि for सहजि, मंगल वोलइ कामिनी ए.
[329] D. मेलावउ संचरइ ए, राजकुंयारी ते वरीउ ए.
[330] D. च्यारिह, वरवहूडी रुलियात थिया ए, P. थिया, मइम for इम.
[331] D साखिइ, परणी.
[332] D. दीधउ, P. वधामणी; मेलामणी ए.
[333] D. आपणइ, P. पुहता, आपणइ.

॥ वस्तु ॥

मंत्रिघरणी मंत्रिघरणी हीयइ उच्छाह
335 मंत्रीसर घरि आवीउ सयललोकरंजण सुलक्खण
पूरव पुण्यपसाउलइ त्रिण्णि नारि विलसइ विअक्खणि
बापइ आगलि बालपणइ कहीउ वयण दुरंग
एक दिवस ते संभरिउ हूउ मनि उछंग ॥१४१॥

॥ भीमपलासी ॥

राय आएसइं साहण समहर सयल सुहड मेल्हेवि
340 भणी ऊजेणी दीधउं पीयाणउं महितउ मांनि धरेवि ॥१४२॥ विद्या०॥

चालंतां जसु दल खेहा रवि गयणि छइं छायु सूर
इणि परि ऊजेणी आवी नइ वजावइं रणतूर ॥१४३॥ विद्या०॥

दल लेई जगनीक नरेसर समरथ साम्हउ आविउ
बाणावली बिहुं दले वछूटी इण परि अंबर छायउ ॥ १४४॥विद्या०॥

345 गयवर गयवरि रथ रथि सिउं असवारिहिं असवार
इणइं परि झूझइं भला सुभट सवि समरंगणि तिणि वार ॥१४५॥

---

[334] D. हीय उछाह.
[335] D. रजण सुलक्षण, P. रंजिअ सलकण.
[336] D. तिणि; विचक्षण, P. पसाउलइं.
[337] P. बाल्यणइं जं सुहि कह्यु वयण अतिहिं दुरंग.
[338] P. सांभल्उ for संभरिउ, उत्संग for उछग.
[339] D. writes द्रूपद in the place of भीमपलासी. आयसइ, मेली for समहर, सबल for सयल, लेवि for मेल्हेवि.
[340] D ऊजेणी भणी दीव पयाणउं महतइ माण धरेवि.
[341] D. छायउं for छइ छायु. P. adds विश्वावि ए in the beginning unnecessarily जस, गयणियणि for गयणि.
[342] D. इण; वजावीइ, नीसाण for तूर.
[343] D. साहसमउ for साम्हउ, ह being dropped, the number of the verse is dropped. P. आवेइ for आविउ.
[344] P. बहुं दिसिइं वछूटइ, छायु.
[345] D. the figure 2 to show repetition after गयवर is dropped. P. the figure 2 for repetition, emended in the text गयवरि; रथार्थि स्युं; असवारइं असवार.
[346] D. इण परि झूझंता, तिहिं for सवि.

विहुं दलि ढों ढों ढोल ढमकीअ भंभाभेरि नद
विरसरसिं सरणाई वज्जइ ढमढम ढक्क सुसद ॥१४६॥ विद्या०॥

द्रें द्रें गटि गटि द्रह द्रह नादिं वाजीय गुहिर नीसाण
350 रणकाहली सुणी समरंगणि कायर पडइ पराण ॥१४७॥ विद्या०॥

सुहड कन्हलिं अणीयालां आयुध सूरकिरण झलकंति
देखी सुहड सयल रोमंच्या नीसत नासीजंति ॥१४८॥ विद्या०॥

गयवर गुडिया रथ पाखरिया सुहडे लीया संनाह
माहोमाहइं बाहइं झाटक वाहइ रुधिर प्रवाह ॥१४९॥ विद्या०॥

355 'मारि मारि' कहतां इक ऊठइं कंपाविउ करवाल
रोसि चडिआ राउत झूझइं जिम जेहा विकराल ॥१५०॥ विद्या०॥

एक तणां धड धडहड धूजइं एक हींडइं सुललितइं
शिर पाखइ एक ऊठी झूझइं सुहडां आसि फलंति॥१५१॥विद्या०॥

फोडइ पक्खर जरद अणीसर तीरइ तीर पडंति
360 नासंतां एक नर मारीजइ परदल इम विनडंति ॥१५२॥ विद्या०॥

झूझंता गयवर गुडि गाजइं धुणह तणा धोंकार
सुंडादंडि ऊपाडी नइ ऊलालइ असवार ॥१५३॥ विद्या० ॥

---

[347] D. नाद, P. दिलि for दलि, ढमकीआ.
[348] D. वरस for विरस. P. विसरंसवि शिरणाई वाजी अवम रढो समुद्द.
[349] D. द्रहद्रहनादि dropped, वाजी for वाजीय.
[350] P सुणी; पडइं.
[351] D. कन्हे for कन्हलि, P. लेइ आलि for अणीयाला, next half सुहड लीआ सनाह through mistake See l. 353. Second half. Thus half the l. 351 and 352 are dropped.
[352] P. see note on l 351.
[354] D. माहोमाहइ वाहइ, P. वहइ for वाहइ.
[355] D. कहत।, ऊटइं, कंपावी P. मारि is not repeated, करंता for कहता, एक.
[356] D. चड्या, जि for जिम, P. झझिंइ, जिहा for जेहा.
[357–358] D. drops both these lines. See note on lines 363–364.
[359] D पाषर.
[360] D. तासंति for नासंता, नरइक.
[361] D. धुणिहणा P. झूझता गयवड गुड गाजिइं.
[362] D. सुडादंडि ऊगाडइ अंबरि.

झझंनां इणि परि मंत्रीसरि पूरव पुण्य प्रमाणि
समरंगणि जगनीक नरेसर जीनउ थोडइ प्राणि ॥१५४॥ विद्या०॥

॥ वस्तु ॥

365 मंत्रि इण परि मंत्रि इण परि वरीय जइलच्छि
जय जय रव बेहू वलीअ देस माहि तसु आण वरतीअ
सीमाडा सवि मिलीय भेटि लेई आवइं आणंदीअ
दलि समहरि हिव आवीउ ऊजेणीअ मज्झारि
पगि पगि राउ वधावीइ मंगल बोलइ नारि ॥१५५॥

॥ हिव वधामणा नउ ढाल ॥ राग देशाप ॥

370 ऊजेणी नयरी तणी वरनारी हे रंग धरेवि
ऊलट आवइं आपणि मणि मोतीए थाल भरेवि
ऊजेणी पुरि सोहिलउं सार ॥१५६॥
जगि मलिआ ए लोक अपार विद्याविलास वधावीइ
धनु महीअलि जसु अवतार जिणिं जगि नाम रहाविउं ए
375 सुर जंपइ हे जयजयकार
ऊजेणी पुरि सोहिलउं ए ॥१५८॥ आंकणी ॥

[363–364] After these D has the following additional stanzas·
सारसीए गयवर जाणीजइ हेपारवि तोपार। आप अनइ पर विगति न लाभइ हूउ एकाकार॥
एक तणा धड वडहड धूजइं एकह रंड रलंते। सिर पापइ डक ऊठी झझइं सुहडा आस फलंति॥
cf. the last st. with st. 151 in the text.

[365] D. मन्त्रिघरणी २ वरीजइ लछि.
[366] D. जइ २ रव उच्छली; तस for तसु वरतीय
[367] P. this line is dropped.
[368] D. दहसमहर; आविउ, ऊजेणी मझारि. P. हिव is dropped
[369] D. वधावीइं.
[370] P. names the metre वद्धपिन रामदेव शाषी.
[371] D. आवइ आपणइ; the last half is dropped.
[372] D. drops the line.
[373] D. drops the line P. notes it as a separate st.
[374] D. drops last ए P. धन; जस for जसु.
[375] P. जपइं for जंपइ.
[376] D. only notes the line by ऊ०; P. सोहिल.

नवजोवन नारी मिली उरि लहकइं हे नवसरहार
हंसगमण मृगलोअणी मुहि बोलइ हे मंगल चार ॥१५९॥ ऊ० ॥

तलिआं तोरण ऊभीआं घरि घरि बांधीआं ए वनरवालि
380 मुहरइं मादल रणकीआं तिहिं नाचइं ए नवरंगि बाल ॥१६०॥ऊ०॥

माणिक रयण वधावती मनि रंगिइ ए दिइ आसीस
दिणयर जिम महीयलि घणउ प्रभ प्रतपु ए कोडि वरीस ॥१६१॥ऊ०॥

इणि परि राउ वधावीइ मनि आण्यां हे परमाणंद
नयर लोक आसांचरीजि जउ इम बोलइ ए हीराणंद ॥१६२॥ऊ०॥

॥ राग वसंत ॥

385 इणि परि विद्याविलास नरेसर नयर माहि पहूत
सेठि धना हूइं तेडावीइ मोकलीउ एक दूत ॥१६३॥

तेण तेडावी सेठि धनावह आण्यु राजदूआरि
राजा ऊठी आलिंगन दीधउ सनमानउ सुविचार ॥१६४॥

पूछी सयल कुटंबह मंगल पूछिया "केता पुत्र"
390 सेठि धना भणइ "त्रिहुं बेटे रूडुं छइ प्रभु घरि सूत्र ॥१६५॥

[377] D उर लहेकइ, यौवन for जोवन, ए for हे.
[378] D. बोलइं.
[379] D. तल्लिया; ऊभियां, घरि बंधइ हे वदरवालि.
[380] D रणकीउ, तहिं नाचइ, नवरं for नवरंगि. P. तुहरइं for मुहरइं, नवरबंगाल for नवरंगि वाल.
[381] D. रणवधावीइ for रयण वधावती, मनरंगि हे आणंदपूरि.
[382] D. finishes up with this line the last stanza of this section नयरलोक सहू रंजिआ इम बोलइ हे हीराणंदसूरि.
[383] D. drops this line.
[384] D. drops this line.
[385] D. does not mention the metre's name. इण for इणि.
[386] P. सेठि धनावहु तेडाव्या मोकल्या आज दूत.
[387] D. drops.
[388] D. drops. The st. 164 is dropped. The preceding stanza is not numbered.
[389] D. कुसुल सरूप सवे पूछी तह्म घरि केता पुत्र
[390] D. सेठ भणइ प्रभु त्रिहुं बेटे सूअडउं इछइ प्रभु घरनुं सूत्र.

राउ भणइ "छइ त्रिणि जि वेटा अवर कोई वाल जाउ"
सेठि भणइ "प्रभु चउथउ वालक गिउ परदेस रीसाणउ" ॥१६६॥

राउ भणइ "तेह नी तह्मे हिवडां कांई जाणउ सार"
सेठि भणइ "कइ तूं ह जि जाणइ कइ जाणइ करतार" ॥१६७॥

395 वापवचन ए निसुणी राजा प्रकट हूउ "सुणि तात
ते हूं वेटउ चउथउ जाणि मानु साची वात" ॥१६८॥

पुत्र भाग्य देखी मन रंजिउ सेठि करइ वखाण
"जोउ ईणइं वोलिउं पालिउं धरमह ए अहिनाण" ॥१६९॥

"वाप सुणउ मइं वालपणा नुं वोलिउं कीउं प्रमाण
400 भोगवि राज सहू ए स्वामी वोलइ ईम सुजाण ॥१७०॥

माय वाप वंधव घरणी सउं पुत्र पौत्र परिवार
राज करइ ऊजेणी नयरी इंद्र तणइ अवतार ॥१७१॥

इणि परि राज करंतां आव्या ज्ञानतिलक तिहिं सूरि
सपरिवार राजा तिहां जाई वांद्या ऊलटपूरि ॥१७२॥

405 सरस सकोमल सुललितवाणी दीधु गुरु उपदेस
पच्छइ राजा गणधर पूछिआ पूरवभवह निवेस ॥१७३॥

---

[391] D. राय, छइं, अपर न कोइ जाउ. P. ज for जि; वल जाणु for वाल जाउ.
[392] D. वेटउ for वालक, P. रीसाण for रीसाणउ.
[393] D. काई for कांई, P. राय भणइ वहती तह्मि हेवइ काई जार.
[394] D. पभणइं प्रभू तुंह; P. तुंह किरतार.
[396] D. हुं, जाणी.
[397] D. मनि.
[398] D. जोउ हेलां वोलिउ फलिउं.
[399] D मइ; P. मुं for नुं, प्रमाणि.
[400] D. इम; P. एं सहूए for सहूए.
[401] D. drops घरणी, पौत्र पुत्र; P. सुं for सउं.
[402] P. अवतारि for अवतार
[403] D. तणउ for तणउं, सजम; P. संयम.
[404] D. निरमल.
[405] D. दीधउ for दीधु
[406] D. पाछइं राजा पूछ्या गणहर; P. पूरवह for पूरवभवह.

नाणप्रभावइं गणहर बोलइ पूरवभव विरतांत
नंदग्रामि तूं श्रावकनंदन हूतउ विद्यावंत ॥१७४॥

पुण तइ लक्ष्मी किमइ न पामी आणिउ मनि अतिरोस
410 अंतराय तिणि अवसरि बांधिउं देई विद्यादोस ॥१७५॥

मित्र अनइ मित्रह नी घरणी हूंतउ अधिकउ मोह
कुणहिं कु बोलइ माहोमाहि कीधउ वागविच्छोह ॥१७६॥

भोग तणउं अंतराई इण परि बांधी संजम लेवि
निम्मल विपुल कीया तप गाढा हिअडइ भाव धरेवि ॥१७७॥

415 तपह प्रभाविइं सेठिघर नंदन हूउ मालवराउ
इम विमासी पुण्यह ऊपरि घणउ करी मनि भाउ ॥१७८॥

शास्त्र अवज्ञा बालपणइं तूं मूरखचट्ट कहाणउ
विद्याविलास पछइ तूं हूउ सुरगुर बुद्धि समाणउ ॥१७९॥

मित्र कलत्र स्युं नेह विखंडिउ तेह तणइं परभावइं
420 राजकुंअरि परणीइ जि द्रेठि जोई न सकइ भावि ॥१८०॥

इस्युं सुणी पूरवभव देखइ जातीसमर नरिंदो
लीलविलास सुत राजिं थापी पामी परमाणंदो ॥ १८१ ॥

---

[407] D. प्रमाणइं for प्रभावइं P. वृत्तात for विरतात.
[408] P. नंदिग्राम तुं श्रावक हूंतउ नंदन शूं विद्यावंत.
[409] D. आणी for आणिउ, पुण्यकरी लक्ष्मी तइं प्रामी etc.
[410] D. विण for तिणि.
[411] D मित्रह only for मित्रहनी, P मित्र यनइ मित्रयनी.
[412] P. कुणह, विछोह
[413] D. तणउ for तणउं, सजम. P. संयम.
[414] D. निरमल.
[415] D. पुण्यह for तपह, सेठीनंदन.
[416] D. इसिउ for इम, पण्यह for पुण्यह, P. उपरि घणउ करउ मनि भाव.
[417] P. तु
[418] D. सुगुर बुद्धिमाण, P. तुं.
[419] D. मन सगला स्यं विषंडीउ तेह तणइ प्रभाविइं.
[420] D. राजकुअरि पूरवभव देषी जाई नकी भावि.
[421] D. इसउ, नरिंद. P. शुणी
[422] D. परमानंद, P. राजासुर थापीय.

ए संसार असार सुणीजइ दुक्ख तणउ भंडार
आप सवारथ सहूइं मिलीउं पुत्र कलत्र परिवार ॥१८२॥

425 लच्छी चंचल पवन तणी परि यौवन संध्याराग
नीरबिंदु जिम जीवी जाणीइ आणी मनि वइराग ॥१८३॥

संजम लेई शिवपुरि पहुतउ धन धन विद्याविलास
भणइ हीराणंद श्रीसंघ पूरउ मनवंछित सवि आस ॥१८४॥

॥ पद राग वसंत ॥ हिव वीवाहलउ ॥

महीअलि धरम वखाणीइ धरमिहिं शिवपुरि जाईइ ए
430 धरमिहिं अचल वधामणउं ए विद्याविलासह चरी ए ॥१८५॥

अतिहिं सोहामणउं ए महीअलि ऊपरि चरीइ ए
जे भणइं जे सुणइं ए तीहं घरि अचल वधामणुं ए ॥१८६॥

पींपलिगच्छि गरूउं गुणनिलउ ए वीरदेवसूरिहिं पाटि ए
अचल वधामणुं ए ॥१८६॥

435 वीरप्रभसूरि गहगहइ ए तासु पाटि हीराणंद सूरि ए
अचल वधामणुं ए ॥१८७॥

---

[423] P. दूष for दुक्ख.
[424] D. drops सहूइ; पौत्र for कलत्र.
[425] D. drops तणी, P. चंचलि.
[426] D. जाणी for जाणीइ; P. तीरवंधि for नीरविंदु; जीवअ जाणीअ.
[427] D. श्रीसंघहे; P. संयम, सिवपुरि पुहता

The above section from. st. 163–184 is at times divided into the stanzas of four lines in both the MSS. Both the MSS. are not systematic in giving the refrain विद्या० as in the beginning of the poem. In the text no refrain is given and the stanzas are marked systematically with two lines.

[429] D. gives पद राग वसंत; but drops हिव वीवाहलउ. महीयली, वखाय ए for वखाणीइ, वासए for जाईइ ए.
[430] D. drops धरमिहि, वधामणुं; विद्याविलास चरीए, P. °विलासह चरीय.
[431] D. अतिसोहामणुं; धरमह ऊपरि ए चरी ए P. ऊपरि ए चरीइ ए.
[432] D. भणइ जे सुणइ तेहिं अच वधामणुं ए.
[433] D. गच्छह; गुरु, सूरि for सूरिहिं.
[434] D. gives the refrain in short. P. gives the refrain in full.
[435–436] P. drops these lines.

संवत चौद पंच्यासीइ ए वरचीउं चरी रसालू ए
अचल वधामणुं ए ॥१८८॥

जां लगइ अंबरि रवि तपइ ए तां लगइ वापरउ ए
440 अचल वधामणुं ए ॥१८९॥

---

[437] D. विरतउ for वरचीउं, चरित for चरी. P रशालु
[439] D. ता for ता, P. अवर, जां for ता, वापर चरोउ ए
[440] D वधामणउ

Colophon D. तिइ विद्याविलासपवाडउ समाप्त· ॥ छ ॥ संवत् १५४९ । वर्षे । माह वदि । १४ दिने सोमवा । पूज्य पं. नदिमहज गणि·संघाटिक । अभयप्रभगणिना । श्री. वाल्हीसुत जीवा पठनार्थं लिखित ॥

Colophon P. · इति श्री विद्याविलासरास समाप्त ॥ शुभं भवतु ॥ श्री ।
१६ प.

THE INDEX

The order of the Devanāgarī alphabet is adopted in the arrangement of words in the index. Different grammatical forms of a word are grouped under the convenient form of the same word as found in the poems The reference to a word or its form is given by the number and the line of the poem. If the same poem contains the same word more than once, the first figure indicates the number of the poem and the rest of the figures the lines of the poem.

The reference to ND. is made by page no., column no. (by a or b) and the line no. The most of the abbreviations used in the index are as under.

Grammatical Terms

abl. ablative
acc. · accusative
absl. absolutive
adj. . adjective
adv. : adverb
caus. causal
coll colloquial
comp. compound
compar comparative
conj. : conjunction
dir. direct case
emph. , emphatic
expl. expletive
f. feminine
fut. future
gen. genetive
imprt. imperative
ind indicative
inf infinitive
inst. . instrumental case
loc. locative case
n. . neuter
nom. nominative
obl. : oblique case
part. participle
pass. passive
pl : plural
postpos . postposition
pot : potential
pred. predicate
pres · present
pron . pronoun
rel. : relative
sg. singular
sub. · subject
subst. substantive
super. superlative
term. termination
v. verb

Names of languages etc.

Ap. . Apabhraṁśa
B Bengali
dial. dialect
Eng. : English
G. Gujarati
H. : Hindi
I. : Indian
IAV. Indo-Aryan-Vernaculars
MG modern Gujarati
MI. Middle Indian
Mod. modern
OG old Gujarati
OI. : old Indian
Pā. Pāli
Pkt . Prākrit
Skt. . Sanskrit

Miscellaneous

c. : governs (used in connection with postpositions)
der. · the grammatical derivative
e. g. for example
ex. example
i. e. · that is
§ : paragraph, section
lw loan-word
p. pp. : page or pages
Vol. volume
> · phonetically becomes
< . is phonetically derived from
. : : : shows analogy
* shows a hypothetical form
? doubtful

The other abbreviations and signs are easily comprehensible. The abbreviations of the names of books and journals referred to are given in the beginning of the book.

अ — 3·90 'and, even,' an emphatic expletive from Ap., Pkt. अ, य or इ (<Pkt. वि) <Skt. च or अपि cf. MG. य See Index· य, and इ.

अइहवि — 1 372. 'now' expletive < Ap. अहवइ (Hc. 4 419) = Skt. अथ वा, cf. OG. हवइ, हवि, MG. हवे, cf. Gl. II P. 175, हवे < Ap. अहवइ, Tessitori, Notes 98(2), 93(3) (4,) however cf. Pkt हव्व =Skt. अर्वाक. Dave. Study P. 196 under हवि.

अकाजि — 2 187. 'Without any purpose' subst. inst. sg. अ+काजि, for काजि See Index काज.

अकालि — 1·299, 2 444. 'at an improper time' subst. loc. sg. m. अ + कालि, Skt. lw. काल.

अकुलीन — 1·303; 'low-born' adj. voc. sg. m; Skt. lw. अ + कुलीन.

अखत्र — 5·112. 'improper' subst. acc. pl. n. Pkt. अक्खित्त (त्र in OG. due to Re-sanskritization) < Skt. अक्षेत्र, cf. Coll G. अखत्तरु= 'bad, improper'.

अखाडउ — 1 279. 'a wrestling-ground' subst. acc sg. m. – अखाडइ 1·293, 317; 2·616, loc. sg. Ap., Pkt. अक्खाड < Pā अक्खवाट <Skt. अक्षवाट; MG. अखाडो; M. अखाडा H. अखारा ND. 4. a. 27–41.

अखीऊ — 1 677. 'told' past. part. nom. sg. m. Ap. अक्खिउ < Pkt. अक्खाय < Skt आख्यात.

अखूटइ — 1·252 'Unbroken; without being broken'. past. part. loc. sg. m. अ 'not' + खूटइ < Ap. खुट्टइं < Pkt. खुट्टम्मि (cf. Hc 2 74. खुट्ट past. part; also root खुट्ट Hc. 4 116) < Skt. *क्षुत्त cf. Pischel § 564; 568. MG. खूटवुं; H. खूटना M खुटणे see Bloch· under खुटणे. ND. 124 a. 6.

अगस्ति — 2·640. 'by sage Agastya' subst. inst. sg. m; Skt. अगस्त्य, G., H. अगस्ति.

अगास — 2·660. 'from the sky' subst. abl. sg m. termination dropped, – अगासह 1 584 abl. sg. अगास <Ap., Pkt. आगास < Skt. आकाश. H. अगास; cf. MG. अगासी = 'a terrace'. cf. ND. 3. a. 21–27.

अगि 1·763. 'fire' subst. nom. sg. m. Ap., Pkt., Pā. अग्गि < Skt. अग्नि. cf. MG., H., M. आग, also H. आगि. See Bloch: under आग ND. 32 b·37.

अगेवाणु 1·702. 'a leadership' subst. acc. sg. n. cf. PGS. P. 187. अग्गेवाणु = Skt. अग्रानीकम्, Pkt. अग्गे + याणयं < Skt. अग्रे + यानकम्. cf. MG. with changed meaning आगेवान and H अगवान = 'a leader'.

अंकुरियइं 2·370. 'are sprouting up' v. 3rd. pers. pl. pres. pass. – a denominative from Skt. lw. अङ्कुर. cf. H. अंकुरना, G. अंकुरवुं.

अंखि 2·670. 'eyes' subst. nom. sg. f. < Pkt., Pā. अक्खि f. < Skt. अक्षि n. MG., H., M. आख f. Bloch under आंख, ND. 31 a 9

अंगार 1·197. 'a burning coal' Skt. lw. अङ्गार m, Pā अगारो m; MG., H. अंगार. Bloch under इंगळ, ND. 6 a 42–47.

अंगीकरी 6·196 'Having accepted' absl. of v. अंगीकरइ < Skt. अङ्गीकरोति.

अंगु 2·579. 'a body, a limb' subst. acc. sg. n. – अगि 2·119, 122, 3.93, 208; 6·24, 99, loc. sg – अगे 1·141. loc. sg. – Skt. lw. अङ्ग. n.

अगुलं 5·90. 'a measure of a finger'. < Pkt., Skt. अंगुल, G. आगळ, M. आगुळी; H. ऑगुर, ऑगुल.

अचलह 1·781. 'the name of a town' subst. loc. sg. n., term हि changed to ह which is generally the term. of gen.

अचिंतु 1·528. 'Uncontemplated'. past. part. nom sg. n. < OG. and Ap. अचिंतिउ < Pkt. अचिंतिअ < Skt. अचिन्तित. cf. G. अचिंत्यु

अचींताविउं 6·146. 'unpremeditated' past. part. acc. sg. n. used as adv. in the context. अ + चींतविउं < Skt. अचिन्तितम्, the lengthening of इ in चींतविउं is quite old. OG. and Ap. causal form चिंतवइ < Pkt. चिंतेइ < Pā चिंतति < Skt. चिन्तयति. Here the causal form seems to have been used in primitive sense. The lengthening is perhaps due to the false analogy of चींत < Skt. चित्त 'a mind'.

अचेत 3·120, 190, 'unconscious' adj. nom. sg. f. < Skt. अचेतस्, G. अचेत.

अच्चभु 1·631, 'extremely wonderful' adj. acc. sg. n. < Pkt. अच्चब्भूअ < Skt. अत्यद्भुत. G. अचंबो. subst. m. H. अचंभा-भो-भो, also अचमव in H. due to a false analogy with Skt. असंभव. Turner derives it from ·आच्छम्भ connecting it with Pā. छम्भेति 'to be stiff with fear; Skt. स्कभ्नाति. ND. 7 a 14–28.

अच्छइ 1.158 'to be' v. 3rd sg. pres. For etymology Pischel § 57, § 480, Hc. 4 25, for full mention of the different views on its etymology see Divatia Gl. I. Pp. 248–264; Tessitori. Notes §114, Dave P.139 under छइ. Ap., Pkt. अच्छइ, Pā. अच्छति. See Bloch: under असणें. ND·191·a·27,

अछइ 1 74, 123, 129, 129, 167, 176, 453, 491. 554, 575, 598,- 2·102, 122, 191, 239, 447,—6,136. 'is' v. 3rd sg pres; sometimes also pl.— अछइं 1. 319, 2 74, 139. 'are' v. 3rd. pl. pres — अछउं 1·89, 2 587, 1st pl. pres. — अछउं 6·41; 1st. sg. pres For discussion see अच्छइ.

अजसु 1·554 'infamy' subst. nom. sg. n. < Ap अ + जसु <Pkt. अजसो < Skt. अयश, cf. MG, H.,M. अजस.

अजाणु 1 199, 'ignorant adj. nom. sg m.,–अजाणि 1 445. inst sg. *f*. Ap. अजाणु < Pkt. अजाणो < Skt. अज्ञान; G., H, M. अजाण.

अजी 5·120. 'Still, even now' adv. < Pkt. अज्जइ–अज्जवि < Skt. अद्यापि. cf G हजी. cf. PGS P. 179: अजी=अद्यापि.

अजीउ 1 525 'even now' adv. < Pkt. अज्जवि, through a form like अज्जिव due to the umlaut process, and व eventually changed to उ, <Skt. अद्यापि cf. H. अजों = अब तक 'even now'; also G. हजु and हजुय. H. forms अजहुँ–हूँ are remarkable.

अजीय 1·123, 548. 'even now' adv. <Pkt. अज्जवि–अज्जइ due to the umlaut-process <Skt. अद्यापि. It is also possible that य may be an addition of an emphatic particle to अजी. cf. G. हजीय.

अउजीउ 1 107 'even now' adv < Pkt. अज्जवि–अज्जिव < Skt. अद्यापि; see अजीउ. In M. अजून < Pā. अज्जुण्हो < Skt. अद्य + अह:

अजूयालउं 2 396 'brightened up' past. part. sg. n.< Ap. उज्जलाइउं <Pkt. उज्जलाइयं < Skt. उज्ज्वलयितम्, a past. part. of the denominative of adj. उज्ज्वल–उज्ज्वलयति. The process of change is of umlaut and metathesis Ap. उज्जलाइउं–उज्जुलाइउं–अज्जूआलउं. G. अजवाळ्युं by the side of G. ऊजळुं < Pkt. उज्जल < Skt उज्ज्वल. cf. Kān. Pr. P. 109. St. 297. राणी वचन उचरइ हसिउं, ' एकोतर कुल अजुआलिसिउं.'

अज्ञानपणइं 5 190 'by ignorance' subst. instr. sg. n. Skt. lw. अज्ञान + the suffix for abstract nouns Ap पण < Pkt. – त्तण > Skt. त्वन (Vedic) G. अज्ञानपणुं.

अंच 3 202 'a trouble, heart-burning' subst. acc. sg. f. < Pkt. अच्चि < Skt. अर्चिष् G. आच, H. आँच ND. 31. a. 47.

अट्ठमी° 6·98 'the eighth day of the month' ordinal numeral adj. used as subst. sg. f. < Pkt. अट्ठमी < Skt. अष्टमी. G. आठम, M. आठवा. Bloch under आठ, ND. 34. a. 6.

अट्ठावय 1 387. 'the name of a holy place for Jainas' Pkt. अट्ठावय < Skt. अष्टापद.

अट्ठोत्तरसउ 1 412. 'one hundred and eight' cardinal numeral adj, pl. f.<Pkt. अट्ठ+उत्तर +सअ<Skt. अष्टोत्तरशत G. अट्ठोतरसो.

अठ° 5·126. 'eight' cardinal numeral adj < Pkt. अट्ठ < Skt. अष्ट. G, M. आठ. Bloch: under आठ, ND. 34. a. 6.

अडवडिउ 1 244 'stumbled down' past. part. sg. m of root अडवडइ (OG., Ap, Pkt). Cf. PGS. page 213 अडवडइ अध: पूर्व पतः [अव.पतति] cf. G. अडबडवुं, अडवडिउं. ND. 11. a. 3, ND. 629. b. 46.

अणकही 6 182. 'untold' adj. nom. sg f. a contracted OG. form अणकहिआ < Skt. अ + कथिता.

अणगमीय 1 427. 'was not liked' past part nom sg n. अण (= not) + गमीय < Pkt. गम्मिय being the past. part. formed from Pā., Pkt. गम्मइ <Skt. गम्यते. The lengthening of इ in गमीय is due to the influence of the final य in the word. G. अणगम्युं

अणजाणतु 2·104. 'not knowing' pres part nom. sg. m. अण + जाणतु, a contraction of जाणतउ< Skt. जानत्. G. अणजाणतो.

अणझूझंतउ 1 749. 'not fighting' pres. part. nom. sg. m अण + झझंतउ from झूझइ. See Index under झूझइ.

अणडही 2 619 'cows' subst. nom. pl. f < Skt. अनड्ही.

अणतेडिउ 1 178 'uninvited' past. part. nom. sg. m.– अण+तेडिउ < Skt अ+तटित the past. part. of the denom. from तट 'tringe'=तट्यति 'to call near, to invite'. G. अणतेड्यो.

अणतेडी 1 174 uninvited' past. part. nom. sg. f. < OG. अणतेडिआ. See Index अणतेडिउ. G. अणतेडी.

अणंत° 5·15, 'unending' adj.; – अणंत 5 20. acc. pl. n – अणंत 5 96. acc. pl. f.–अणंतउ 5.10. acc. sg. m. < Skt. अनन्त.

अणंतकाई 5 19 'taking endless bodies' subst. nom. pl m. < Skt. अनंतकायिन

अणबीहतउ 2 113. 'without fearing' pres. part. nom. sg. m. अण + बीहतउ from the root बीहइ in OG, Ap, Pkt. cf. Hc. 4·53. < Skt. बिभेति. In Pkt. two forms बिहेइ and बिहइ are in vogue, the later form is by the direct change in भी by the supposition of some such formation like भीअइ or may be, by the contamination caused by a form like भीत G. बीतो.

अणमारे 2·530. 'without killing' past. part loc. sing. m.– loc. absolute use in the context — अण+मारे < Ap. मारिअइं < Pkt. मारिअम्मि < Skt मारिते. G. मार्ये.

अणमूउ 1 534 'without being dead' past. part. nom. sg. m. अण + मूउ < Ap. मुउ < Pkt मुओ < Skt. मृतः. The lengthening of मू in मूउ is due to the vowel–influence of the final उ in the word. G. अणमुओ.

अणरागिय 3 105 'full of affection' adj. nom. pl. m. < Skt. अनुरागिन.

अणविमासिउं 6·146. 'thoughtless' adj. acc. sg. n. used as an adv. अण + विमासिउं < Pkt. विमस्सिअं < Skt. विमर्शितम् cf. G. root विमासवुं.

अणादि° 5 8. 'without a beginning' adj. < Skt. अनादि.

अणाह 2·169. 'without a protector' adj. nom. sg. f. OG. Ap. and Pkt. अणाह < Skt. अनाथा. Mark the shortening of final आ in the MIA. – अणाहि 6·150. adj inst. sg. m. 'by a helpless one.'

अणी परी — 5 91. 'by this way' adv. phrase इणि through OG. एणि < Ap. एणएँ – (एणइं See Ap. Path. Grammar § 58) < Skt. एनेन, for परि, see Index परि. It seems परि 'by way' is found quite early in OG, e. g. जम्बूसामिचरिय of V. S. 1266 (G. O. S. XIII P. 44; Stanza 25) इण परि प्रभवा पिनरतृत्ति तिणि वीतरि कीजइ। In Ap. published works, the usage is not found. It is likely that the adv. phrase has come into OG. on the analogy of तत्त्र in Skt. Also see PGS. P. 208. एकपरि, विहुपरि, छहिपरि, अनेकपरि, सवेहिपरि (V. S. 1336.)

अणी — 6 359 'a point, a sharp end' subst. nom. sg. f. For etymology and IAV. equivalents, see Index अणीयाला. See वि. प्र. P. 219. St. 39.

अणीयालां — 2 215, 6 315 'pointed' adj. acc. pl. n –अणीयाला 1 373 adj. nom pl. n Adh. Māgadhi word अणिय (पण्हवायरण २. २) and MG. अणी both meaning 'sharp point' connected perhaps with Skt. अणु, अणीयस् (comp. degree) 'pointed, subtle'. The present word is formed by अणिय+आल suffix (found in OG., Ap., Pkt. and Skt.) cf MG. अणीयाळा. G., H., M. all have 'अणी=a point'. In later Skt. अणि 'a point' is found.

अणीयाली — 2 670. 'pointed' adj. nom. sg. f. See Index अणियालां.

अणुत्तरि — 1·786. 'five highest heavenly abodes viz. Vijaya, Vaijayanta etc. according to Jaina theology'. subst. loc. sg. n. Skt. अनुत्तर.

अणुदिण — 5 169. 'every day, each succeeding day' adv. Skt. अनुदिन.

अणुसरउ — 1·3. 'to follow' v. 1st sg. pres. <Ap. अणुसरउं <Pkt. अणुसरमि <Skt. अनुसरामि. MG. अनुसरुं. The Anuswāra on उ is dropped out due to scribe's inadvertance.

अणूरी — 2 199. 'unfulfilled, unsatisfied' adj. acc. sg. f. <Pkt. अणऊरिया <Skt. अ+पूरिता. cf. MG. अधूरी = Skt. अर्ध+पूरिता cf. Kān. Pr. P. 111. St. 318. लागूं वली अणूह मानि, जोतां आवइ मरणनिदानि।.

अणंगु — 1·71. 'a bodiless one, god of love' subst. nom. sg. m. <Pkt अणंगो <Skt. अनंग.

अति — 1. 186, 288, 350, 373, 682, 701, 766, 767;— 2·122, 130, 177, 258, 382, 454, 472, 523. etc. 'greatly, excessively, very' adv. <Skt. prefix अति, a Skt. lw. with a difference in its grammatical bearing.

अति अ — 1·616. 'too much' adv. अति+अ (an emphatic particle) See Index for अति & अ.

अतिघण — 6 261. 'too much' adj. acc. sg. f.–अतिघणउ 6·122. adj. nom. sg. m.– अतिघणा 6·158 adj. nom. pl. m. –अतिघणा 6 214. adj. nom. pl. n.—अतिघणु 1 92. adj. nom. sg. m. < Pkt. अतिघणअ– < Skt. अतिघनक–

अतिघंणुं 1·108. 'exceedingly' adv. For etymology see Index अतिघण.

अतिजाण 6·104 'knowing much' adj. nom. sg. m. अति+ OG जाण <Skt जानन् pres. part. of ज्ञा 'to know'. MG.[1] अतिजाण in poetry.

अतिरथि 1 257. 'The name of the charioteer who adopted Karna as his son'. subst. nom. sg. m.

अतिरूअडउ 6 308. 'very handsome' adj. nom. sg. m. See Index अति and रूअडउ.

अतिहिं 2·453, 670; 6·67, 130, 145, 240, 315, 431. 'greatly, excessively, very'. adv. अति+हिं, हिं being an emphatic particle, which according to Tessitori, Notes §104 is traced to Skt. हि, which is to a certain extent believable. But Dave Study P. 115. 'lw. Sk. अति + OG. -हिं, cf. Ap. जहिं, तहिं' is rather doubtful as loc. termination हिं gives an adv. of place while अतिहिं is an adv. of manner. Beside Skt अतिशयेन, OG. अति+हि inst. sg. termination, the whole forming adv. is more near correctness.

अदभूय 3·113. 'astonishing, wonderful, marvellous' < Skt. अद्भुत; अ is added after द् is in OG. at times while भू has उ lengthened on the analogy of Pkt. भूय <Skt. भूत.

अद्रोणु 1 723 'without Drona' adj. nom. sg. m. अ+द्रोणु.

अध 3·60 'half' used as an adv. <Pkt. अद्ध <Skt. adj. अर्ध. In MG अध- is used as prefix, in M. अद- as a prefix, while as adj. आधा. see Bloch under अद-and ND. under आधा.

अधरइ 3 164. 'keeps, holds' v. 3rd. sg. pres. <Pkt. आवरइ <Skt. आवरति. The shortening is metri causa.

अधिकउ 6·411 'much' adj. nom. sg. m. Skt. lw. अधिक. cf. MG. अधिको and अदको.

अधुरे 1 230 'incomplete' adj. loc. sg. m. OG. अध+ऊरे < Ap. अद्धऊरियइं <Pkt. अद्धऊरिअम्मि <Skt. अर्ध+पूरिते. The word दिवसे qualified by अधुरे is collectively used as sg. cf H. अधूरा, G. अधूरू. ND. a. 7

अनइ 1·152, 239, 264, 581, 593, 2 454, 6 157, 411, etc 'and' conj. For etymology Tessitori Notes § 104 Dave Study P. 116, OG. अनइ< Pkt. अण्णइं <Skt. अन्यानि. Moreover in OG. beside अनइ, there exists a form अनइ Note also the Skt. usage 'अन्यत च' which is analogous to the use of अनइ. Just as अन्यत् is acc. n, in the same way अनइ is acc. n, and to add, to appropriate pl. term. for sg. is a common occurrence in OG.' Dave's supposition of the final-इ इं in अनइं or अनइ as being loc. term. following Turner ND 14. a. 39 is doubtful. The earliest use in OG. (V. S 1266) is in G. O. S. XIII P. 46. St. 35 अनइ रिद्धि वहुत तिहि पुण पार न जाणीयए |. G. अने. M. आणि. Bloch. under आणि.

अनइं 2·210, 513, 'and' conj. See Index अनइ.

अनय 5·160, 161. 'and' conj. इ is changed to य, a scribe's peculiarity. See Index अनइ.

अनवरतु 5·59. 'unceasing, continuous' adj. nom. sg. m. Skt. lw. अनवरत.

अनारिज 5·12. 'Non-Aryan' adj. acc. plu. m. < Pkt. अणारिय Skt. अनार्य.

अनिमेषी 2 44. 'a lady with no winking i. e. a heavenly damsel'. Skt. lw. अनिमेषिणी.

अनी 5 137, 159. 'and' See Index अनइ for etymology, Final अइ of अनइ is contracted to ई.

अनु 1·163, 170, 337, 338, 481, 511, 557, 607, 647, 683, 694, 695; 2 433 etc. 'and' conj. Ap अनु See Hc. 4 415 वान्यथोऽनु ।, in earlier OG. it is found in abundance. See G O. S XIII P. 46 St. 39. (V S.1266) अनु तेतउ परिवार सोहमसामिहि दिक्खीउ ओ ।. It disappears in OG. by the middle of the 15th century V. S It may be derived from Ap. अण्णु contaminated by Skt. adv. अनु 'after' < Pkt. अण्णं < Skt. अन्यत्

अनुभावि 3 150. 'by the dignity, by the authority' subst inst. sg m. Skt. lw. अनुभाव m.

अनेकप 3 151. 'an elephant' subst. acc. sg. m Skt. lw. अनेकप-

अनेकि 5·11. 'manifold' adj. inst. sg Skt lw. अनेक-

अनेकि परी 5 31, 177. 'in many ways' inst. adv For etymology see Index अणि परि and परि.

अनेकि वार 5·98 'many times'. loc. adv. - इं loc. termination of वारइं dropped G. अनेक वार.

अनेरइ 1·153 'another' adj. loc. sg n. < Pkt. अन्नकेरउ See Tessitori Notes § 14; however also see Tessitori § 79. Divatia Gl. I P. 138 < Pkt. अण्णयर- < Skt. अन्यतर. Dave Study: P. 116 follows Divatia. G. अनेरु.

अनोहक 2 42 'a tree' subst. acc sg. m. lw. with metathesis Skt. अनोकह-

अंतक्षर 6·133. 'a final word' subst. nom. sg. m. Skt. अन्ताक्षर.

अंतरउं 6 92. 'a difference' subst. nom. sg. n < Skt. अन्तरकम्, G. अंतर n.

अंतराई 6 413 'The eighth variety of Karma which obstructs charity, profit, comfort, happiness etc' subst acc. sg. m. Skt. अन्तराय

अंतराय 6 410. See Index अंतराई. subst. nom sg. m.-अंतराय-फल 6 58 'The reward of अंतराय action'. subst. acc. sg. n.

अंतरालि 2 207. 'in the middle' subst. loc. sg. n. Skt. lw. अन्तराल n.

अंतरि 2·679 'in the middle, in the intermediate space' subst loc. sg. n Skt. lw. अन्तर-n.

अंति 1 559. 'in the end' subst. loc. sg. m. Skt. lw. अन्त - m. n.

अन्तेउर 3 73. 'a harem' subst. acc. sg n Pkt. lw. अन्तेउर < Skt. अन्त.पुर cf. Hc 1 60, Pischel § 344. अन्त·=अंते perhaps Māgadhan influence.

अंदोह 6 138 'repentance' Subst. acc. sg. n. < Skt. अनुदु ख–, दुःख changed to दोह as is the case in दोहिलउ. The word has vanished in MG. nor has it its counterpart in Ap. It is peculiarly an OG. word.

अंधकवृष्णि 1 181 'the name of a king' subst nom. sg. m.

अन्न° 1·22, 114, 243, 268, 318, 379, 382, 527 etc. 'another' adj. Pkt अण्ण – < Skt. अन्य.

अन्नइ 1·694. 'and' conj. For etymology etc. see Index अनइ.

अपछर° 1 235 'a heavenly damsel' < Pkt. अच्छरा < Skt. अप्सरस् + G. अपछरा, H. अपछरा. The addition of प to the Pkt. form after अ is perhaps on the analogy of its Skt. equivalent.

अपहरीय 1 160, 641 'carried away' past. part nom sg. f. Pkt. ओहरिआ; Skt. अपहृता. The प in OG. is due to the influence of Skt. equivalent, and the long ई in री due to the umlaut-influence after the य–श्रुति is restored to Pkt ओहरिआ which becomes ओहरिया.

अपारु 1 632 'unlimited' adj nom. sg. n, – अपारु 5 91. acc. sg n. Skt lw. अपार.

अपावइ 6 54 'to cause to give' v 3rd. sg. pres. causal form of आपइ. See Index आपइ for the etymology etc. of G अपाववुं

अपूरव 1·590. 'unique, strange' adj. nom. sg. f. < Skt. अपूर्व. Coll. G. अपूरव.

अपंडवु 1 723. 'without Pandavas' adj. nom sg. m. < Pkt. अपंडव < Skt. अपाण्डव.

अप्रमाणु 1 568. 'unknowable i. e. invisible' adj. nom sg. n Skt. lw. अप्रमाण.

अवाह 5·37. 'without hands' adj. nom. sg. m. Cf. Ap. बाह Cf. Hc. 4 329. commentary < Skt. बाहु Cf. G. बाह, H. बाँह.

अवाहु 1 693, 3 93, 'without obstacle, reely' adv. < Skt. अबाधम्. Cf. H. अबाध Cf. 'संग खेलत दोउ झगरन लागे सोभा बढ़ी अबाध'.

अभिमानु 1 232 'pride, egoism' subst nom. sg. n –अभिमानि 1 649. 'according to individual speciality' subst. inst. sg. n. Skt. lw. अभिमान n.

अभिमांनु 3 41. 'pride' subst. nom. sg n. lw. Skt. अभिमान–

अभिरामु 1 124. 'pleasing' adj. acc. sg. m lw. Skt. अभिराम–

अभिरांमु 3 2 'pleasing' adj. nom. sg. m lw Skt. अभिराम–

अभिवनु 1 654, 732. 'Abhimanyu, the son of Arjuna' subst. nom. sg. m < Pkt. अहिमण्णु < Skt. अभिमन्यु

अभ्यास 5·95 'repetition' subst. nom. sg m. lw. Skt. अभ्यास.

अमरसाल° 4 7 'a shrine for gods' subst. sg. f. < Skt. अमरशाला. Cf. G. O S XIII P 4 St 10 आमउसारसोवन्न तिणि कारिउ, किरि गयणंगण सूइ अवयारिउ।, आमलसार possibly is the same as अमरसाल. Then it may mean 'the base of the Kalas'a on the top of the body of a dome.'

अमरु 1·642. 'a god' subst. nom. sg. m. Skt lw. अमर–

अमराउरि 1·335 the 'city of gods' subst. nom. sg. f. Pkt. अमराउरि < Skt. अमरापुरी. f.

अमरापुरि° 1·14. 'the city of gods' subst. sg. f. Skt. अमरापुरी f.

अमारि 1 399, 775 'non-killing' subst. nom. sg. f. Pkt. अमारि; Skt. अमारी f. MG. अमारि.

अमिय° 6·67, 90. 'nectar' subst. sg. n. Pkt. अमिय < Skt. अमृत n.; G. अमी, H. अमिय.

अमि° 3·109. See Index अमिय; the subst is formed by the contraction ई=इय.

अमीय 2 86 'nectar' subst. nom. sg. n.—अमीय° 3 222. ई in मा is lengthened due to vowel influence of य.

अमृतु 1 256. 'nectar' subst. nom. sg. n. Skt lw. अमृत–

अंवर° 1 647, 2 242. 'sky' subst. sg. n.–अंवरु. 1 706. subst. nom. sg. n, – अंवरि 3 219, 6 439 subst. loc. sg n. Skt lw अम्वर n.

अंवा 1·176. 'the name of one of the three princesses of Kāśirāja whom Bhisma kidnapped' subst. nom. sg. f.

अंवाला 1 175. 'the name of one of the three princesses of Kāśirāja whom Bhisma kidnapped' subst. nom. sg f.

अंवाली 1 429. See Index अंवाला, subst. nom. sg. f.

अंवि 1·429 See Index अंवा. subst. nom. sg. f. Skt. अम्वा f.

अंविका 1·429. 'the name of one of the three princesses whom Bhiṣma kidnapped.' subst. nom. sg. f.

अंविकि 1·3, 163. 'Goddess Ambikā' subst. acc. sg. f Skt. अम्विका.

अंभोनिधि 2·640. 'an ocean' subst. nom. sg. m. lw. Skt. अम्भोनिधि m.

अम्ह 1 128, 302, 311, 498, 529, (अम्ह–तणी), 547 (अम्ह–रहइं) 559, 596, 626 (अम्ह–तणइ), 2 234; 3 203; 4 28; 6·39 pron. 1st. pl. gen-obl.–अम्ह 6 40. nom –अम्हि 1 89, 523; 2 587, 6 111, nom. – अम्हि 1 312, 523, 793. inst. – अम्हे 2·24, 4 4. nom – अम्हह 1 524, 549. gen. – obl. – अम्हं 1 674 gen – obl. अम्हारउ (MG. अमारो) 1 505. adj. nom. m. originally an adj. form is used as a gen. form, with its case changing according to the noun it qualifies. < Ap. अम्ह–केरउ <Skt. *अस्मत्–कार्यकम्. Ap. also possesses the form अम्हारउ cf. Hc. 4 345; 434, also see Tessitori: Notes § 84, –अम्हारं 1 43, 148. adj nom. n.–अम्हारी 1 17. adj. nom. f – अम्हारइ 1 534 adj. dat. m. – अम्हारा 1 122. adj. gen –obl. m. See grammar, for detailed treatment, and IA V forms.

अम्हासिउ 4 34. 'those like us' adj. nom. sg. m. cf. PGS. P.179. line 10. अनेसउं= अन्यादृशम् <Pkt. अम्हाइस <Skt. अस्मादृश.

अरणइ 1 431. 'distress' subst. acc. sg. f. possibly a noun from Ap अरवण्ण + इआ (?) (abstract noun Taddhita). The meaning of this peculiar OG. word has its support in PGS. P. 189. Column 1. line13. अरणइ =अरति.

अरणए 3 22 'distress' subst. acc. sg f. See Index. अरणइ.

अरति 2 119 'distress' subst. nom. sg f, –अरति 3 169. subst. acc. sg. f. Skt lw अरति.

अरथिइं 6 51. 'with the purpose of, for' subst. inst. sg. m. < Skt अर्थेन. G. अर्थे, अरथे = 'for' used as a post-position; H. G. अरथ 'object.'

अरध 6 304. 'half' adj. acc. sg. n. – अरध° 6 321. adj. < Skt. अर्ध. G. अरधुं, H. अरध.

अरहटि° 5 10. 'a wheel or a machine for raising water from the well, it usually consists of a single wheel with spokes on each side serving as handles to turn it, and a rope with pots attached to it.' < Pkt. अरहट्ट < Skt अरघट्ट. G. रहेंट, M रहाट, H. रहँट. इ in टि of अरहटि is due to the influence of इ in घटिका which is compounded therewith. The first vowel अ is dropped by 'aphaeresis'. cf. Divatia GL.I. P. 369. foot-note 133.

अरिहंत 3 137 'One worthy of final liberation, a Tirthankara'. The definition of अरिहंत–'अरिहंति वंदणनमंसणाणि अरिहंति पूयसक्कारं। अरिहंति सिद्धिगमणं अरिहा य तेण वुच्चंति ॥ Originally a pres part., used as a subst. nom. sg. m. – अरिहंत 5 139, 164, acc. sg. m. Pkt. अरिहंत Skt. अर्हत्.

अरी 2 309. 'enemies' subst. nom. pl. m. Skt. अरि. The final इ is lengthened as the word as the last one of the line is in the end pronounced long.

अरीयण 1·747. 'enemy-men' subst. acc pl. m. < Pkt. अरियण < Skt. अरिजन, the OG. lengthening of ई in री is due to the usual influence of the following य.

अर्जन 2·586, 591, 612, 632. 'Arjuna, one of the Pandavas' subst. nom. sg. m. – अर्जन 2·69, 693. Inst.– अर्जन 2 655 abl.–अर्जनि 2 651. 675, 723 inst. Skt. अर्जुन m.

अर्जुनु 1 573 etc. 'Arjuna' subst. nom. sg. m. – अर्जुनि 1 572, अर्जुनि 1 668 inst. sg. m. Skt lw. अर्जुन m.

अर्हपद° 3 228 'the place of one worthy of final liberation'. subst. n. Skt. अर्हत्+पद n.

अलज 2·499. 'Shameless' adj. voc. sg m. <Skt. अलज्ज adj. H. G अलज.

अलजउ 6 130 'anxiety' subst. acc sg m –अलजइं inst. sg. m OG अलजउ. cf. PGS. P 279. l. 3. अलजउ=उत्कण्ठा. The etymology is untraceable.

अलवेसर 3 59 'the foremost among handsome people. subst. nom. pl. m. This is peculiarly an OG. word cf. PGS. P. 130. 1 23. जागिउ नरेश्वर चींतवइ अलवेसर।, ibid. P. 145. 1 7. इसिउ अलवेश्वर, सिहरथ नरेश्वर करि तुं आपणउ जीवितेश्वर। See also प्राचीन गुर्जरकाव्य (Ed. K. H. Dhruva) वसन्तविलास P. 16. St. 11 "कामु जिस्या अलवेसर वेस रचइ वर अगि।. See. नेमिजिनस्तवन of जयवंतसूरि P 12. St. 18 करि चूडी खलकी रणकाली, वाहला अलवी लटकाली। अल्वी= 'beautiful'. रगसागर नेमिफाग P. 24. St. 39 सवि अलवेसरि विगलित काजळ कुंकुम केसरि। cf. अलवे=in a sportive manner, also अलवेसर noted by 'Jodnikosa of Gujarat Vidyapith' but is faultily understood. Bloch Bull, SOS V. 4. believes अलक to be of Dravidian origin cf. Telugu अलकन etc. See ND. 633. a 11–16 and 41–46, cf. also Skt. अलक, अलका etc.

अलूणिय 3 195 'not handsome'. adj. nom. sg. f. <Pkt. अलावण्णिया <Skt अलावण्यिका. cf. Ap. सलुणी, सलवणु See. Ap. Pāth. Selection I 1 22; III 1 6. Divatia GL I. P 423.

अवग्रहु 1 532 'custody' subst. acc. sg. m. Skt. lw. अवग्रह–m

अवगणवा 6 181. 'to disregard' pot part. used as a subst gen–obl. sg n. to serve as inf. of purpose. See grammar. Also refer. Pischel §570, Tessitori: Notes §133; Grierson L.S I. vol. ix Pt ii. P. 362. Dave Study P. 54. The OG. root अवगणइ=Ap. Pkt. <Skt. अवगणयति –अवगणी 6·186. past. part. nom. sg. f <Pkt. अवगणिआ <Skt. अवगणिता. G. root अवगणवुं.

अवतरइं 1·497. 'are born' v. 3rd. pl. pres.–अवतरिउ 3 31. past. part. nom. sg m. <Skt. *अवतरितः,–अवतरिउ 6 159. past. part. nom. sg. n.;–अवतया 1 359. past. part nom. pl. m.<Skt. *अवतरिता, –अवतरी 1 335, 6 303. past. part. nom. sg. f.

अवतारो 1·14 'birth, descent' subst. nom. sg m. Skt lw अवतार G. अवतार.

अवतारंति 6 165. 'bring out, give birth to' v 3rd. pl. pre. caus. of अवतरइ. <Skt. अवतारयन्ति. The 3rd pl pre Skt. term.–अन्ति is not rarely met with in OG. Its preservation is found in Pā, Pkt, and also in Ap. In. G poetry has such forms as अवतारत, हारंत, करंत etc. which are the evolutes from अन्ति–end forms. See Tessitori Notes § 117.–अवतारी 2 42. past. part. nom. sg f. <Skt. अवतारिता, the caus. form is used however in the primitive sense here

अवतारी 2 521 'one having the birth, incarnated' subst. nom. sg m. Skt lw अवतार+इन्.

अवदात 6 316. 'bright, meritorious' past part. acc sg n Skt lw. अवदात

अवधारि 6 267. 'keep in mind' v. 2nd. sg impert. <Ap. अवधारि < Skt. अवधारय

अवधि 1 658. 'limit' subst. loc. sg. m.; by the contraction of the final vowels of the form अवधिइं. Skt. lw. अवधि m.

अवनीय 3 212. 'on the earth' subst. loc. sg. f. OG. अवनीइं is changed to अवनीय for alliterative purpose. Skt. lw. अवनी f.

अवरु 4 15. the other' demon. pron. nom sg. m,–अवर 2 60. nom. sg n.–अवर 1 169 nom. sg f.–अवर 1 276, 283. nom. pl. m.–अवरि inst. sg f Skt. lw अवर–cf. G. ओर, H. और.

अवराहु 1 446 'a fault' subst. acc. sg. m. <Ap. अवराहु <Pkt. अवराहो < Skt. अपराधः

अवरोध 3 221. 'without opposition' adv. < Skt. अविरोधम्.

अवसप्पिणि 5 106 'an aeon of decrease, measuring six Ārās, the time of descent equal to ten Kodākodī Sāgaropamas, a Kodakodi being (crore×crore) subst. acc. pl. f Pkt अवसप्पिणि, Skt. अवसर्पिणी.

अवसर 3 157. 'at a proper time' subst. loc. sg m., the term dropped–अवसरि 1 278, 450, 3·33; 6 33, 49, 198, 410. loc. sg. m. Skt lw अवसर m

अवसि 1 381. 'helplessly' adv. with inst sg. ending,–अवसि 1 559. 'not the master of oneself' adj. nom. sg. m. < Skt. अवशा f, Skt. अवशेन adv.

अवहेलइ 1 92. 'treats with disregard' v. 3rd. sg. pres. < Skt. अवहेल्यति.

अवाठी 2 145. 'taken a place' past part. nom. sg. f. < Pkt. उवट्ठिआ < Skt. उपस्थिता. Final vowels इआ of the Pkt. form are contracted and the first उ is changed to अ on account of the intensity–accent on व of Pkt. becoming वा in OG.

अवासु 1 520 'residence, abode' subst. acc. sg m. < Skt. आवास m.

अविकुलं 2 98. 'not defective, perfect' adj < Skt. अविकल contaminated with आकुल (?) or the influence of a labial व before क or the compounded word गुण whose उ has influenced अविकल to be changed to अविकुल

अविणउ 1·445. 'discourtesy' subst. nom. sg. m. <Skt. अविनय m.

अवियुगतूं 6 241. 'the state of not being separated' past. part. used as a subst acc. sg. n. < Skt. अवियुक्तम्

अविहड 3 176 'unperturbing' < Pkt अविहड < Skt. अविघट.

अवेलां 2 706. 'without the waste of time' adv of time by the addition of आ <–loc. term. आइं < loc. term. in Ap. अहिं or आहिं. < Pkt.–अम्मि < Skt –स्मिन्

अश्ववंध्र 2 31. 'controller of horses' subst. acc. sg. m. < Skt. अश्व+वन्ध m.

अश्ववार 2 511. 'horse-men' subst. nom. pl. m Skt. lw. अश्ववार m

असउण 1 586. 'ill-omens' subst. acc pl n. Pkt असउण < Skt. अशकुन n

असंख 5 22, 171, 6 255. 'innumerable' adj. < Skt. असंख्य–

असथानि 1·318, 649. 'in the assembly-hall' subst loc. sg. n. < Skt. आस्थान–n.

असंधउ 1·651. 'controller of horses' subst. nom. sg. m. Pkt. आसवंध- < Skt. अश्व+बंध-m.

असमाधि 3·164 'loss of mental equipoise' subst. acc. sg. f.– असमाधिइं 6·56. inst. sg. f. Skt. lw. असमाधि–m.

असंभम 1·357 'incredible' adj. nom. pl. m.–1·488. adj acc. sg. f.–2 81; 6 145 nom. sg. n.–असंभमु 1·83. acc. sg. n. < Skt. असंभव–

असरणु 1·355 'helpless' adj. nom. sg. n. < Skt. अशरण–

असरीखउं 6 104 'unequal' adj. nom. sg. n. < Pkt. सारिक्ख–Pā. सारिक्ख–< Skt. सदृक्ष. OG. सरीख–G. सरखो, M. सारखा, H. सरीखा.

असवार 2·326; 6 123, 345. 'horsemen' subst nom. pl. m. –subst. acc pl. m.–असवारिहि 6·345. inst. pl m. < Pkt. अस्सवार– < Skt. अश्ववार–m.

असाढू 2·338 'of the month of Asāḍha' adj. nom sg. m. <Ap आसाढिउ<Pkt. आसाढिय <Skt. आषाढिक–G. आसाडो.

असार 3·195. 'worthless' adj. nom. sg f. Skt. lw. असारा, the final आ denoting f. is often shortened in OG.

असिव° 3·186 'unbeneficial' adj. used as subst.<Skt. अशिव.

असेस 3·60 'without remainder, all' adj nom. sg. f. <Skt. अशेष

अस्त्रु 2 597 'a weapon' subst. nom. sg n Skt. lw. अस्त्र n.

अह 1·423, 510, 553 'Now' adv. Pkt. अह < Skt. अथ.

अहनिसि 1 220, 267, 381; 6 53. 'day and night' adv. with loc ending < Skt. अहर्निशम्.

अहमति 6·242. 'the sense of ego' subst. nom. sg. f. < Skt. अहम् + मति. cf. H. अहमिति. cf. ND . 29 b. 18.

अहर 1 347 'a lower lip' subst. loc. sg. m. term dropped. Pkt अहर <Skt अधर m.

अह[व] 2 100 'or' adv. Pkt. अहव <Skt अथवा.

अहह 2·81, 349. 'ah' interj. Skt. lw. अहह, G. अहह.

अहिनाण 6 398. 'a sign of recognition' subst. nom. sg. n. —अहिनाणि 2 519. inst. sg. n.Pkt अहिनाण<Skt. अभिज्ञान n. G एधाण n.

अहूठ 5 51. 'three and a half' adj acc. sg. n. <Pkt. अध्धुट्ठ < Skt. अर्धचतुर्थ Pischel § 450 derives < अध्व + *तुर्थ = Skt. अर्ध+चतुर्थ, तुर्थ a supposed form on the analogy of Skt तुरीय. See Also New I.A Vol. I. No. 6. P. 401. where the derivation from अर्ध+*तुर्थ is preferred to अर्ध + चतुर्थ (S. M. Katre's art) G. ऊठ. H. अहुठ. M. अउट, अऊट.

अह्म 6 228. 'we' pron 1st. pl. nom —2 260, 499, 588, 669, 6 227. Gen–obl.— अह्मे 2·668. inst.—अह्मारु. 2·454 adj. nom. sg. m.— अह्मारां adj nom pl. n. See index अस्म.

अहेडइ 1·55. 'in the hunt' subst. loc. sg. m. < Pkt. आहेडअ < Skt. आखेटक m. – cf. G. अहेडी H. अहेर. ND.29.b 35.

आइ 1·456. 'by this' Pron. demon. sg m of the base form OG आ<Ap. आअ < Skt अदस् cf. Tessitori Notes § 89, Pischel § 429. Ap. Pāth. Intro. P. 55. § 59 of Ap. grammar. MG. आ.

आइसु 1·280, 603. 'an order' subst. nom. sg. m.–1·603; 3·4. acc. sg –आइसि 1·213 ; आएसि 1·349, आएसइं 6·339. inst. sg. m Pkt. आएस m. < Skt. आदेश m.; MG. आयस m; H. आयसु f. See word-index आयस.

आउ 5·84 'life' subst acc. sg. n. Pkt. आउ < Skt. आयुस् n. G. आयु, H. आउ, आऊ f.

आउखउ 5·73 'life' acc. sg. n.—आउखउ 5 76. acc. sg. n. आउखा 5·80, 82, 90. gen. obl. < Skt. आयुस्; ख may be due to the influence of ष in other skt case-forms of आयुस्. G. आयखु, cf. also Pkt form आउक्क.

आउज 6·255 'a kind of musical instrument'. subst. nom. sg. n. Pkt. आउज्ज < Skt. आतोद्य cf. Hc 1·156. H आउज, आउज्झ. m.

आकली 3 84. 'to understand' absl. < Skt. root. आ+कल. See Tessitori Notes §131. for the discussion of the use of such conjunctive participles as he terms absl.

आकासि 1 531. 'in the sky' subst. loc sg. m.< Skt. आकाश– m n.

आकुलउ 2·123, 695. 'distracted, agitated' adj. nom. sg. m. –आकुला 3·121. nom. pl. m. –आकुली 2·130, 308, 3.114. nom sg. f.—आकुली 2·425. gen --obl. pl. f. term. dropped —आकुली inst pl. f. term dropped Skt. lw. आकुल–

आकंपीउ 1 706. 'trembled' past part. nom. sg. n. < Ap आकंपिउ < Pkt. आकंपिअ < Skt. आकम्पितम्. cf. G. काप्यु, कंपिउ.

आकंपु 3·18. 'trembling' subst. nom. sg m. Skt. lw. आकम्प m.

आक्रंदती 2·162. 'crying loudly' pres. part. nom sg f. < Skt. pres. part आक्रन्दत्– आक्रन्दन्ती f.

आगइ 1 4, 247; 2·165, 453; 3·93, 5·125; 'formerly' adv.—1 83; 2·415. 'in the front' adv. < Pkt अग्गे < Skt. अग्रे G.H. आगे. ND. 6. a. 1.

आगलउ 1·260. 'in the front, leading' adj. nom. sg. m.—आगलऊ 1·264. nom sg. m. —आगला acc pl. m.<Skt. अग्र+taddhita इल्लक. G. आगलुं, H. अगला, आगला, आगिल.

आगलि 1·31, 79, 101, 401, 502; 2 64, 196, 252, 403, 495, 542, 6 39, 107, 133, 179, 201, 315, 337 'in the front' adv.—आगलि 5·54. 'formerly' adv. < Skt. अग्र+इल्ल with the loc ending cf. G. आगळ H. आगल. cf. PGS. Page. 179. line 12. आगलि–अग्रे, अग्रत , पुर , पुरत·, पुरस्तात्. ND. 6. a. 16.

आगलिउ 1 393. 'in the front' adv. <Skt. *अग्रिल्लकम् adv. cf. H. आगू < Ap अग्गहु, similarly < Ap. अग्गिल्लहु.

आगि° 5 51. 'fire' subst. m.—आगि 5 35,40. 'in the fire' subst loc. sg.< Pkt. अग्गि < Skt. अग्नि m. M., G. आग f., H. आगि f., आगी f.

आगिणेय 1 763. 'of fire' adj. nom. sg. m. < Skt. आग्नेय–

आघउ 2 298. 'in the front' adv. < Ap अग्गहु < Skt अग्रात् घ is the result of the aspirate influence of ह on ग in OG –आघी 6 84. 'distant, possessing a wide gulf.' adj. nom. sg. f. < Pkt. अग्गिया < Skt. अग्रिका घ in such forms is perhaps

due to the contamination by other forms of the same word. cf. MG. आघ, आघुं etc. with the sense changed later. In OG primarily it meant 'near'; but with the usual sementical growth, the relatively opposite meaning 'distant' got current in MG.

आंकणी 6 285. 'a refrain-line' subst. f. < Skt. *अङ्कनिका.

आंकिलु 5 186. marked-out, fixed' adj nom. sg. m. < Skt. अङ्क+इल्ल adj. suffix. cf. G. H. आँक < Skt. अङ्क-

आंखडली 2 382. 'an eye' subst. acc sg. f. आंख + डली a svārtha suffix. See for etymology Index · अंखि. For डली cf. Hc. 4 429. G. आंखडली f.

आंखि 2·177. 'an eye' subst. inst. pl. f. < Ap. अक्खिहि<Skt. अक्षिभ्याम् n. See word-index: अंखि. ND. 30. 6. 40.

आंखुडी 4 20. 'having stumbled' absl. of OG root. आखुडइ cf. PGS P. 215. last line. आपुडइ-आस्खलति, खुड might be due to the contamination by Pkt. खुड (Hc. 4·116) with स्खल्. G. आखडवुं, M. आखडने Bloch· आखुडणे

आचारि 6 321. 'according to rites' subst. inst. sg. m. Skt. lw. आचार m.

आछउ 2 550 'let be' v. 3rd sg. imprt. Pkt. अच्छउ; Pā अच्छतु. For details see word-index अछइ.

आज 2 212, 265, 296, 297, 431, 447, 466, 491, 545, 564, 624, 671; 5·70, 6 228. 'to-day' adv. - आजि 2 219 'to-day' adv. with a loc. ending cf. G. आजे.-आजु 1 534, 723; 3·47, 4 28. 'to-day' adv. with Ap. acc. ending. cf. H. आज, आजु. M. आज<Pkt. अज्ज<Skt. अद्य. ND. 33. b. 10.

आठ 1·212. 'eight' adj. nom. pl. f.—1·325 nom. n.—5·9 acc m. < Pkt. अट्ठ-<Skt. अष्टन् G. H. M. आठ. ND. 34. a. 6.; Bloch आठ.

आठगुणउं 5 52. 'eight-fold' adj. acc. sg. n. < Skt. अष्टगुणकम्; for आठ see word-index.G आठगणुं.

आठमइ 1·715, 'eighth' adj loc. sg. < Pkt. अट्ठमे < Skt. अष्टमे G. आठमो, H. अठवा, M. आठवा. ND. 34. a. 13.

आठवी 2·131, 281. 'having brought, having called' absl. < Pkt. root आठवइ< Skt. आस्थापयति. cf. M. with changed sense आठवणे 'to recall'.

आडणी 3·122. 'a flat wooden stool on which the dish is arranged while dining'. subst. gen.-obl. with term. dropped Perhaps it is connected with Pkt. अड्ड= Skt. तिर्यक्. G. आडणी. Bloch अडण.

आडा 2 678, 681. 'slant-wise' adv.-5·136 prepos 'in the way of' Pkt. अड्ड G. आडुं H. आडा. M. आड. ND. 34. a.27.

आण 5 6, 87; 6·366 'a command' subst. nom. sg. f. < Pkt अण्णा-आणा < Skt. आज्ञा f G. आण f. H आन f. Bloch. आण, ND.647. b. 12.

आणइ 1 436, 519; 2·218 'to bring' v. 3rd sg pres. — आणइं 5·168. v 3rd. pl pres.—आणिसु 6 26 v. 1st. sg. fut —आणिजे 2·216, 467 v. 2nd. sg. pot. — आणिउ 2·731; 5 99, 6 409. past. part. nom. sg. m.—आणीउ 2·597.

past. part. nom. sg. n. — आणी 1·517, 618, 636, 720; 6 115 past. part. nom. sg. f —आणी 6·116. past. part. nom. pl. n. [due to the influence of आणी in 6·115. आणिआ is written as आणी]— आणी 6·275. past. part. nom sg m. the contraction of आणिउ – आणी 2 141, 6 10, 202, 213, 426. absl. —आणीआ 6 115 past. part. nom. pl. m.–आणीय 1 403. past. part. nom. sg. m.-आणीय past. part. nom. pl. n.-आणीय 1 409, 771; 3 190. past. part. nom sg. f – आणीया 1 392, 449. past. part. nom. pl. m.–आण्यु 6 319, 387. past. part. nom. sg. m.–आण्या 6 383 (sic.) आण्यु past. part. nom. sg. m Pkt OG. आणइ<Pkt आणेइ, Pā आनेति < Skt. आनयति. G. आणवु. Bloch आणणे

आणंद 6 317 'joy, delight' subst. acc. sg m –6 317. nom. sg m.–आणंदि 3 220. inst. sg. m. Pkt. अणद <Skt – आनंद m

आणंदिउ 1 102, 3 220 'delighted' past. part nom. sg. m. from आणंदइ a denom. v. form from आणंद –आणंदिऊ 1 766 past part. nom. sg m. cf. G आनंदवुं -आणंदीअ 6·367 'delighted' past. part nom. pl. m ई long in the word is due to the supposed previous form आणंदिय and the final य् eliding again in the previous इ making long ई.

आंणइ 3 121, 215. 'bring'. v. 3rd pl. m. pres –आंणिय 3 29. 'having brought' absl –आणी 'brought' past. part. nom. sg. f. See word-index आणइ.

आतपि 3 215. 'in the sun-shine' subst. loc sg m. Skt. lw. –आतप m.

आथमतइ 1 730 'setting' pres. part. loc sg. n.–आथमतई 1·422 pres part. loc. sg. m – आथमिउं 2 484. past. part. nom sg. m. from OG. root आथमइ <Pkt. अत्थमइ <Pā. अत्थमेति <Skt अस्तमेति G. आथमवुं. H अथवना.

आदरि 3 103. 'to receive respectfully' v 2nd. sg. impt.– आदरी 3 199 past. pass. nom sg f. 'betrothed' cf. in that sense G आदरेली-आदरी 4·17, absl.–आदरीउ past. part. nom sg. n OG. आदरइ a denom form from Skt. subst. आदर m or from the supposed form आदरति from आ+ह 6 Atm G आदरवु, H. आदरना,

आदरी 3 199 'moist with tears' adj. nom sg f. <Skt. आर्द्र adj

आदिक्षर 6 133 'the first letter' subst. nom sg m. <Skt आदि+अक्षर of which अ is elided in the OG. word.

आदिजिणेसर° 1 10. 'The first Jina i e. Rsabha' subst. m. <Skt. आदिजिनेश्वर m Pkt. जिणेसर <Skt. जिनेश्वर.

आदेसु 1 379. 'an order' subst. acc sg. m -आदेस nom. sg. m. Pkt. आदेस <Skt. आदेश m

आधउं 6 332. 'half.' adj. nom. sg. n. आधि 3 164 adj. nom sg. f –आधि 2 676. adj loc sg m. used as an adv. 'in the half' Ap. अद्धउं< Pkt., Pā. अद्धअ < Skt. अर्धम् G. अध° in compounds H आधा M आधा. ND. 35. a. 3. Bloch आधा.

आधानु 1·231. 'bearing a foetus' subst. acc. sg. n. Skt. lw. आधान n cf. G. ऑाधान n.

आधोरण 3·166 'the driver of an elephant' subst. acc. sg m. Skt. lw. आधोरण m.

आंधउ 1·181. 'blind' adj. nom. sg m. <Skt. अन्ध–

आप° 6·424 'one's own'; originally a subst, it is used at times as an adj. owing to the influence of compound in Skt.–आपइ 3·148 'in their own' adj. loc. sg. n. Ap Pkt. अप्प–<Skt. आत्मन् m. G. आप (as a pron.), adv. expression: आपोआप, आपनआपस etc. H. आप OG. adj. sense appears to have vanished in MG. Bloch आप, ND. 36. a. 26.

आपणहारु 1·191 'One who gives' a noun of agency used as an adj. nom. sg. m. See. Tessitori : Notes § 135 from. OG. root आपइ < Skt. अर्पयति, See word-index आपि.

आपण 3 99. 'One's own' reflexive pron used adj. acc. sg. n –आपणइ 6·114. adj. inst. sg f.–आपणइं 6 333. adj. loc. sg. n.–आपणउ 2 229. adj nom. sg n; 6 108. adj. acc. sg. n.–आपणा 1 680 adj. nom. pl. m; 2 396. adj. gen–obl. used as acc. sg. n.; 2 195 adj. gen–obl. sg. m.; 5·182. adj gen–obl. pl. n.–आपणां 2 102, 691. adj. gen–obl. pl. n.–आपणी 6 290. adj acc sg. f.–आपणीय 1 205. adj. nom. sg. f. cf. Tessitori· Notes § 92 "The reflexive pronoun has the following bases आप-, आपण-, आपणप-, आपोप-, पोत–which are all derived from Skt. आत्मन् through Ap. अप्प– and अप्पण-. The base आपण –is used both adjectively (in the formation of the possessive genetive) and pronominally (as a substitute for the first personal pronoun plural)" cf. Divatia GL. I P. 370. (foot–note) for the full discussion; also Dave. Study. P. 35. which follows Divatia. G. आपण– adj. used. H. आपन. ND. 36. a 27.

आपणपउं 6·262. 'oneself' reflex. pron. acc. sg. f.–आपणपुं 1·305. reflex. pron. acc. sg.m –आपणपइं reflex. pron inst. pl. n. Tessitori. Notes § 20. intensive reflex. pron. अप्पण+अप्प < Skt. आत्मन्+आत्मन्; Divatia GL. I P. 370. ft. note < Skt. आत्मत्व n ; Dave Study Index P. 119. follows Divatia. Pkt –प्प <Skt.–त्व See. Pischel § 300. But an intensive form in G. आपआपणु runs counter to Divatia's explanation. cf. H. अपनपो-पौ.

आपणि 1 109, 338; 6 371. 'by one's self' reflex. pron. inst. sg. the same in all genders, the use is practically adverbial. Ap. आपणइ <Skt. आत्मना. cf G. आपणे, with the 1st person pron. meaning.

आपि 2 7. 'to give' v. 2nd sg. impert –आपिउ 5 127. past part. nom. sg. m.–आपिय 3·203. past. part. nom. sg. n.–आपी 1 205, 2 11.

past. part. nom. sg. f.–आपीउ 1 660. absl.–आपीय 1·438. absl.–आपीयउ 1 247. past. part. nom. sg. m –आपु 6·202 v. 2nd. pl. impert.–आप्यां 1·581. past. part. nom. pl. n. All these forms are from OG. root आपइ < Pkt. अप्पइ, अप्पेइ <Pā अप्पेति < Skt. अर्पयति. G. आपवु,

आफरिउ 2·128 'swollen' past. part. nom. sg. m. Pkt. आप्फुरिअ–<Skt आस्फुरित. cf. G. आफरवुं v. आफरो subst. H. अफरना, अफराना.

आफली 3 120. 'having stumbled' absl.–आफलीउ 1 245. past. part. nom. sg. m. OG. आफलइ < Pkt अप्फालइ <Skt. आस्फालयति cf. G. आफळवुं, अफळावुं ND. 36. a 19.

आबूय 4 1. 'the mount Ābu' subst. loc. sg m. with term. dropped Pkt. अब्बुय < Skt. अर्बुद–m. G. आबु. Long ऊ of आबूय seems sporadic.

आभइ 2 265. 'in the sky.' subst. loc. sg f. OG. आभ <Pkt. अब्भ < Skt. अभ्र n. G. आभ, H. आभ.

आभिडइं 1 515 'to dash against, to touch' v. 3rd. pl. pres. Pkt. अब्भिडइ Hc. 4 164, Dn. 1 78-under अब्भिडिय, Ap. Pāth. vocabulary. = सगच्छति, G आभडवु H. अभिरना.

आमली 3 63. 'having twisted' absl. from. Pkt आमलइ, आमलेइ=Skt. आमृद्नाति Hc. 4 126 G. आमळवु

आमिष 3 168 'meat' subst acc. sg n Skt lw आमिष. n

आंपणइ 3 29. 'one's own' adj. loc. sg. n. See. word-index आपण

आंविलवर्धमानु 1 786. A kind of penance in which a person takes rice pulse etc. moistened or boiled in water only once a day without adding ghee etc to it, with a full fastday intercepting in an increasing regular series. For full details see Antagadadasao Ed. M. C. Modi Notes. P. 121. subst. acc. sg. n. Pkt. आयंबिलवड्ढमाण < Skt आचाम्लवर्धमान. Barnett derives आयंबिल from Skt. आ+अम्ल+इल with य Sruti coming in between आ+अ. See. Antagada dasao Ed. M C. Modi Notes P. 114.

आंविली 2 248. 'a tamarind-tree' subst nom sg. f.–2 250. acc. sg. f Pkt. अम्बिलिआ f. (see जंबुद्दीपप्रज्ञप्ति २) < Skt. अम्लिका f. G. आंवली. ND. 22 a 7.

आंमला 3 103. 'a destroyer' subst. gen-obl. used as inst sg. m. derived from आ+मृद् See word-index आमली.

आंमलि 3 63. 'tamarind trees' subst. nom pl. f. See Word-index आंविली.

आयस 6 230, 251, 319. 'an order', आयसु 6 111. subst. acc. sg m Pkt आएस < Skt. आदेश m. See word-index आइस

आरउ 5 79, 81, 89. 'an aeon-metaphorically it is the spoke of a wheel in the form of time' subst acc. sg m <Skt आरक m. n

आरडइ 2 116, 5 30. 'to cry' v. 3rd. sg pres.–आरडता 5 56. 'crying' pres. part. nom. pl. m. lw. Pkt. आरडइ < Skt. आरटति G. आरडवु

आराधइं 5 100. 'to please, to worship' v. 3rd. pl. pres.–आराधिसु 1·448 v. 1st. sg. fut.–आराधतउ pres. part. nom. sg. m. Skt. आराधयति. G आराधवुं.

आराम 6 157. 'a garden' subst. nom. pl m. Skt. lw. आराम m.

आरांमि 3·7. 'in a garden' subst. loc. sg m. Skt. आराम m.

आरिज 5 12 'of Arya races, civilized races' adj. acc. pl. m. Pkt आरिय <Skt. आर्य.

आरोडइं 1·80. 'to block, to stop, to besiege' v. 3rd. pl. pres.–आरोडिउ 1 306. past. part. nom. sg. m.–आरोडीउ past. part nom. sg. m. Pkt. आरोडइ <Skt. आरुणद्धि. cf. रोडिसि in समराइच्चकहा Ed. Jacobi P. 575: कुविओ य तओ दूओ जमलोयं पत्थिओ तुमं नूणं। **रोडिसि** जो कुमारं इय भणिउं निग्गओ चेव ॥

आल 3 68. ' fraud, falseness, attributing wrong' subst. acc. sg. m n.–आलि 5 151, 160, subst. inst. sg. m. n. used as an adv.–आलिहिं 1 202, आलिं 2 71. subst. inst. sg m. n. used as an adv. cf. G आळ, एळे cf. PGS P. 221. last line: मृषावादि सहसातकरि आल अभ्याख्यानु दीधउं

आलवि 3 68. 'having musically sung' absl.–आलवीउ 6 259. past part. nom. sg. m. from OG. Pkt. root आलवइ <Skt. आलपति

आलस 3 136 'idleness' subst. acc sg. n. Pkt. आलस्स < Skt. आलस्य n. G. आळस, H. आलस, M. आळस. Bloch. आळस

आलिंगिउ 1 103. 'embraced' past. part nom. sg. m. Pkt. आलिंगिअ < Skt. आलिङ्गित.

आली 2·15. 'to give' past. part. nom. sg. f. Pkt. आलाअ < Skt आलात from आ + ला G. आलवु.

आलोकु 3·217. 'vision of perfection' subst. nom. sg. m. Skt. lw. आलोक m.

आवइ 1·73, 194, 210, 282, 307, 487, 500, 512, 533, 573, 583, 673, 689; 2·298, 452, 617, 5 72; 6 282 etc., 'to come' v. 3rd. sg. pres.–आवइ 1 281, 5 5; v. 3rd. pl. pres — आवइ 1 378, 687; 2 231, 659, 3 47, 133, 5·30; 6 367, 371; v. 3rd. pl. pres.—आवउ 5 118. imprt. 2nd. pl.—आवउं 6 42, v. 1st. sg. pres.—आवए 1 343. v. 3rd. sg. pres. — आवतउ 5 89. pres. part. acc. sg. m. n —आवती 2·38, 6 102, pres. part acc. sg. f.— आवंतउ pres. part. nom. sg. m.–आविउ 1.204, 311, 534, 598, 688, 693, 695; 2·330, 3·127, 5 103, 179, 6 51, 62 194, 199, 207, 219, 230, 343, past part. nom. sg. m –आविउ 2·564, 5·50, past. part. nom. sg. n.— आविउ 1 528, 632, past. part. nom. sg. n. — आविज 2 219. v 2nd. sg. pot.— आविन 1 410, आवि 1·410. आवी 1 493. 2nd sg impert.— आविय 3·77. absl. — आविय 3 116 past part. nom. sg. f. — आविया past part. nom. pl m. — आविसिउं 2 596 3rd. pl. fut –आविसुं 1st pl fut –आविसिइं 1 546. 3rd. pl. fut —आवी 1 466, 491, 609, 654, 6 84, 204, 248, 307, आवीनइ 6 342 absl. — आवी 1 99, 109, 588, 628, 6 114, 186. past. part nom. sg f. — आवीइ 1 338. v. 3rd. sg. pres.

passive. आवीउ 1·397. past. part nom. sg. n. – आवीउ 6 113, 324, 335, 368. past. part. nom. sg m — आवंऊ 1 640. past. part nom. sg. m.–आवियउ 1 440. past. part. nom. sg. m. – आवीया past. part nom. pl. m.–आवोया past part. gen. –obl. pl. m.–आवीसिइ 6 197. 1st. pl. fut.—आवेइ 1 537 v. 3rd. sg. pres. — आवेऊ 1 623. past. part. nom sg. m. Mark its similarity with absl. — आव्यउ 6 271. past. part. nom sg. m.— आव्या 1 597, 5 26, 6 403, past. part. nom. pl. m. – आव्या 6 211. past part. nom. pl f in the place of usual आवी.—आव्यु 6 250. past. part. nom. sg m. आव्यु 1 492. past. part. nom. sg. m. a case of contamination with n. form.— आव्यो 1 178, 179, 690. past. part nom. sg. m. Pischel § 254 Ap. आवइ < Skt. आयाति, See Hc. 4 367 illustrative St. 1, Hc. 4 419. ill. St 3, Hc 4.422. ill. St 1. By the side of Pkt आयइ, Ap. आवइ is formed according to Pischel by the addition of व Sruti. Pischel's derivation in his Materialen P. 60 from आ+अव् 'to come' is not acceptable. See Divatia GL I P. 245 where he has, while accepting Ap and OG आवइ<Skt आयाति, has given as the illustration of the intervention of व Sruti in G Shahidulla in 'Les Chants Mystiques de Kānha et de Saraha' P 221. under आवइ suggests it < Skt. आगमति on the strength of the expression Ap. अमणागमण (cf. G. आवागमण 'coming and going'.) < Pkt आअमण-गमण < Skt. आगमण–गमण, so आअमण can easily give according to him आमण and आवण or *आगमति > Pkt आअमइ > Ap. आमइ – आवइ But this is quite far–fetched. Dave. Study. P. 120 <Skt. आपयति 'to cause to reach' ='to come' cf. ND. 30 a. 39 ff. which it follows. See also S. K. Chatterji. Origin and Development of Bengali § 773. Modi Ap. Pāth. Index P. 117. आवइ <Skt. आयाति. So also Jacobi: Bhavisattakaha P. 130. Ap. आवइ < Skt. आयाति

आवइ 6 55. 'to understand' v. 3rd. sg. pres. Perhaps आवडइ < Skt. आवर्तते contaminated with आवइ< Skt. आयाति,or it may be from Pkt अवेइ<Skt. अवैति. cf. M. आवडणे.

आवासि 1 462 'a residence' subst. loc. sg. m.,–आवासह 6 162. subst. gen-obl. sg. m. Skt lw. आवास m.

आवाठउं 1·697. 'stood' past. part. nom. sg n. OG आवाठउ–अवाठिउं<Ap. उवट्ठिअउ<Pkt. उवट्ठिअअ<Skt. उपस्थितकम् . See index अवाठो.

आस 3 164 198; 6 52 'hope' subst nom sg. f.–आस 1 625, 4 12; 6 284. acc sg. f –आस 6 428 acc pl f. Pā., Pkt. आसा<Skt. आशा f. Bloch आस.

आसण 3 213. 'an yogic posture' subst gen–obl sg. n. term. dropped. Skt. आसन n.

आसनउं 5 73. 'finished, coming to completion'. past. part. nom. sg. n. Skt. आसन्न.

आसमुद्द 1 421. 'upto the sea' adv. Pkt आसमुद्द<Skt. आसमुद्रम्.

आसत्थामता 1 755. 'As'vatthāmā' subst. nom. sg. m. Skt. अश्वत्थामन् m

आसा° 1·376. 'a hope' subst f. Pkt आसा < Skt. आशा f. see Index आस, आसि.

आसातन 5 190. 'irreverence to a respectable person or a thing' subst. nom. sg. f. Skt. आशातना.

-आसारंगि 3 104 'by the revelry of hope' subst. inst. sg. m. See word--index आसा+रंग.

आसासिउ 1 508. 'was consoled' past part. nom. sg. m. Pkt. आसासिअ<Skt. आश्वासित.

आसांचरीजि 6 384. 'departed' v. 3rd. sg. pres. passive. used in impersonal construction. Pkt. आसंचरिज्जइ<Skt आसंचर्यते. cf. G. सांचरवुं.

आसि 6·358. 'a hope' subst. nom. pl. f Pkt आसा< Skt. आशा. cf. word--index आस, आसा

आसीस 6 381. 'a benediction'. subst. acc. sg. f.<Skt. आशिस्.

आंसू 2 487. 'tears'. subst. inst. pl. n. OG. आसुइं <Ap. and Pkt. अंसुहि See. Hc. 1 26, com. <Skt अश्रुभिः G. आंसु, M. अंसु, असूं; H. अंसु, अंसुआना, ऑसू. ND. 32. a. 27.

आह 1·72 'now' adv. Originally an ablative form of the demonstrative आ base in OG <Ap. आअहो or आअहं<Skt. अदस् abl. अमुष्मात् meaning अतः or अथ The analogy is in जाहं or ताहं in OG. meaning यावत् or तावत् cf. Tessitori. Notes § 89.

आहड° 6·153. 'the name of a city' subst.

आहणइ 1·292. 'strikes' v. 3rd. sg. pres. Ap. Pkt. आहणइ< Skt. आ+हन्; G. हणवुं; M. हणणें.

आहव 2 499. 'a battle' subst. nom. sg. n. Skt. lw. आहव m.

आहेडइ 1·22, 68. 'in the hunt' subst loc. sg. n. Pkt. आहेडअ<Skt. आखेटक n. cf. H. अहेर.

आहेडी 1 566. 'by a hunter' subst. inst. sg. m.—आहेडी 5·53. nom. pl. m Skt आखेटक+ इन् suffix G. आहेडी. See index अहेडइ.

इ 1 143, 146, 5·126; 6·41. 'a particle for emphasis' 'even' indecl. cf. Hc. 2 217. इ-जे-राः पादपूरणे ।; also cf. in Ap., Hc. 4 383 ill. 2, Hc. 4 384 ill. 1, <Pkt. वि, अवि<Skt अपि. MG. य Dave' Study. P. 121.

इक 1 590. 'one, only' indefinite pron. also at times used as a numeral adj. adj nom sg. f—इक 5·24, 110. indef. pron. nom. sg m—इक 5 85, 6·386. adj. nom. sg. m.—इक. 2·673, 6 355. indef. pron. nom. pl. m—इक 2·381; 6 193. adj. acc. sg. f.— इकु 5 93, 109 pron. nom. sg. m.—इकु 1·264. adj. nom. sg. m.—इकु 5·137. adj. acc. sg m.—इकु. 1 577, 769, 5 137, 184. adj acc. sg. n.–इकि 2 689; 5 69, 109, 110. pron. nom. pl. m—इकि 1·461 (i) adj. acc. sg. f.—इकि 1·461 (ii) adj. inst. sg. f. —इकि 2·674. adj loc. sg. m. OG. इक<Pkt. इक्क= Skt एक For the doubling

of क् see. Pischel § 90–91, § 435; Tessitori· § 80; H. इक, Punjabi इक्क.

इक्क 1·664. 'one' adj. nom. sg. f Pkt. lw. इक्क–See index इक

इक्किक्कइं 1·421. 'single' adj. (intensive इक्क+इक्क) inst. sg. n. G. एकेक–cf Hc. 3·1. एक्केक्कं.

इगुणहत्तरि° 'sixty–nine' adj. <Pkt. इगुणसत्तरि (See Pischel §245 र for त) <Skt एकोनसप्तति f. cf. G. अग्न्योतेर. See Pischel § 446, Tessitori Notes § 80. Hc. 1 210. Some pronounce in G. अगन्योसित्तेर.

इग्यारइ 6 175. 'eleven' adj. nom. pl. m. Ap. एग्गारह <Pkt. एक्कारस <Skt. एकादश–, G. अग्यार, अगीआर. M. अकरा. cf. Pischel § 443, Tessitori: Notes § 80. ND. 58. a. 41, Bloch अकरा.

इग्यारमइं 1·421. 'eleventh' ordinal numeral adj. loc. sg. m. <Skt. एकादशतम, in OG. suffix मउ is added, see Tessitori: Notes § 82. G. अगीआरमो.

इछीय 1 398 'desired' past. part. nom. sg. n. Pkt. इच्छिय < Skt. इच्छित G. इच्छयुं

इण 1·787, 6·94 'this' demon. pron. loc. sg. m.–इणि 2·619, 6·39, demon. pron inst sg. m –इणि. 1·506 demon. pron. loc. sg. m.– इणि. 1·41, 89. loc. sg n –इणइ 2·624 inst. sg. m The form is from the pron. base एग–also इण–cf. Pischel § 431; also see Index अणि परि. Tessitori Notes § 89.

इण परि 1 631; 5 20, 77, 128; 6 30,35, 118, 135, 186, 246, 280, 313, 344, 365, 413.–इणि परि 6·219, 342, 363, 383, 385, 403.–इणि परिइं 4 35 –इणइं परि 6 346. 'in this manner' adv. phrase, See word index अणि परि.

इंद° 2·601. 'god Indra' subst. sg m Pkt. इंद–<Skt. इन्द्र m.

इंदपत्थु 1 659 'the town of Indraprastha' subst. acc. sg. n. Pkt इंदपत्थ–<Skt. इन्द्रप्रस्थ.

इंदपुत्तु 1·383, 612. 'the son of Indra, Arjuna' subst. nom. sg m. Pkt. इंदपुत्त– <Skt. इन्द्रपुत्र m.

इंदकीलु 1 563. 'the peak by the name of Indrakila' subst. acc. sg. m. Pkt. इंदकील– <Skt. इन्द्रकील m.

इंदु 1·339. 'god Indra' subst. nom. sg. m. Pkt. इंद–< Skt इन्द्र m.

इंद्रहं 1 237, 603. 'god Indra' subst. gen. sg. m.–इंद्रु 1 575 nom. sg. m.–इंद्रि 1 581, 582. inst. sg. m. Skt. lw. इन्द्र m.

इंद्रचंडु 1·694. 'the name of a king' subst. nom. sg m. Skt इन्द्रचण्ड m.

इन्द्रसभां 5·67. 'assembly of Indra' subst. loc. sg f. Skt. lw. इन्द्र+सभा

इंद्राइसि 1·606. 'by the order of Indra' subst. inst sg m. इंद्र+आइसि, see index आइस.

इंद्रिलोकि 1 579. 'in the world of Indra' subst. loc sg. m. Mark the influence of loc. term इ on इद्र also, a characteristic phenomenon often observable in OG poetry.

इम 1 56, 80, 82, 91, 138, 305, 306, 321, 339, 351, 409, 411, 483, 624, 626, 641,

723, 2·20, 61, 176, 187, 237, 239, 251; 3·52, 207, 5 76, 6·106, 107, 112, 123, 144, 153, 173, 223, 224, 278, 285, 297, 298, 305, 331, 360, 384, 416. 'in this way' adv. Ap. एम्व Hc. 4 418.=Skt. एवम्; See Pischel § 261.= एव along with एवम्, Tessitori Notes § 98 (3) following Pischel <Skt. एव. Dave Study index.P.121. under इम derives it inadvertantly from Skt. एवमेव which is = Ap. एम्वइ referred to by Hc. 4 332 ill 2; 4·423 ill·2; 4·441. ill 1, of course with the influence of Skt एवमपि. MG. ऍम. cf. Shahidulla: Dohakos'a P. 222. Notes on एवइ.

इस 1 653. 'such' adj. demon. loc. sg n. used in the adv. phrase इस परि 'in such a manner'.–इसा 5·152 nom pl. n.–इसिउं 2 259. adj. demon. acc. sg n.–इसिंउ 2 263, 540, 709. adj acc. sg. n. used as an adv. meaning 'thus'.–इसा 1 692, 6 190. nom. sg. f.–इसी 5·151. acc. sg. f.–इसीय 1 161. nom. sg. f. <Sk. इदृशिका f, 1·313. acc sg. f. –इसुं 1 492. nom. sg. m – इसु 1 496, 507, 6 103. pron. nom sg n –इस्युं 6 221. adj demon. nom. sg n.–इस्यु 6 421. pron. acc sg. n cf. Pischel § 121 where the details of Ap. अइस are given. See Hc. 4·403. <Pkt. एरिस–Pā. इदिस <Skt. ईदृशिक

इह 2 700 'this' pron. demon. nom. sg. m –इह 2 732. nom. sg. n.–इह 1·156, 683; 2·620. nom. sg. f. –इह 2·621. acc. sg. f.–इंह 1·453. loc. sg. n. <Ap. इहइं. Ap. एहु <Pkt. एहो <Skt. एषः cf. Pischel § 426.; also Hc. 4·362. MG (poet.) एह.

इह 6·121. 'here' adv –इहं 6 51. adv.–इहा 4·27. adv. Dave. Study Index P. 121. gives a very curious etymology for इहां. इह, इहं, इहा are all connected with Ap. इहिं <Pkt. एअम्हि <Skt. एतस्मिन्. cf. Tessitori: Notes § 98 (2), cf. MG. अहिं.

इण 1·460. 'this' adj. demon. inst. sg m.–ईण 2·700 adj. demon. inst. sg n.–ईणइ 2 187, 616. pron demon. inst. sg. m.–ईणइं 6 398. pron. demon. inst. sg. m. –ईणि 1·200, 3·206 adj. demon. loc. sg. m.–ईणि adj. demon. loc sg. n. For etymology etc. See. Pischel § 426; Tessitori. Notes § 89; Dave Study index. under ईणइं P. 122. <Ap. एण–inst forms एण एणइ etc. See. Modi. Ap. Pāth. grammar § 57. P. 54.<Pkt. एएण <Skt. एतेन and एनेन.

ईण परि 5 44. 'in this manner' adv. phrase –ईण परिइं 6 62. adv. phrase. See index अणि परि, इण परि.

ईम 1 252, 317, 547; 2 693, 5 36; 6 165, 400. 'in this manner' See index इम.

ईसर 1 570, 6·239. 'lord' subst. nom. sg. m. Pkt ईसर Hc. 1 84–2 92; <Skt ईश्वर m. cf. H. ईसर.

ईह 2·705. 'of them' pron demon. gen–obl pl. m.

	–ईहं 3·168. adj. demon. loc. sg m. OG pron. base ई=इअ=Pkt एअ <Skt. एतद् MG. ए Colloquial G. इ.
ईहां	2·726. 'here' adv. See index इह for etymology etc.
ईंह	1·302, 499, 678 'of them' pron. demon gen–obl. pl. m.–ईहा 1 703. pron. demon. gen–obl. pl. m OG. base इ=इअ= Pkt. एअ= Skt. एतद्.
उअहाणउ	1·665. 'a maxim' subst nom. sg m. Pkt. उवक्खाण< Skt. उपाख्यान–n. G. ओखाणो, उखाणो m n. M. उखाणा, ND. 44 a. 35.
उकडच्छी	5 67. 'women with fascinating eyes' subst nom. pl. f Pkt. उक्कड+अच्छी <Skt. उत्कट+अक्षी
उच्चरी	2 315. 'sounded' past. part nom. sg f Pkt. उच्चरिआ <Skt. उच्चरिता G. ओचरी, v. ओचरवु. H. उचरना.
उच्छव	6 266. 'a festival' subst. acc. sg. m. Pkt उच्छव < Skt. उत्सव m. G. ओच्छव, उच्छव, H. उच्छव.
उच्छाह	6 334 'zeal' subst. nom. sg. m.–उच्छाहु 3 104. nom. sg m. Pkt उच्छाह <Skt. उत्साह m. G. H. उच्छाह, also H. उच्छाव
उछाह	6 132. 'zeal' subst nom sg. m.–उछाहि 6 43, 269, inst sg m. Pkt. उच्छाह < Skt. उत्साह See index उच्छाह H. उछाह
उछग	6 338. 'earnest, anxious' adj. nom sg m. Pkt. उच्छअ+रंग <Skt. उत्सव+रङ्ग G. उछंगी, उछरंगी.
उज्जलो	4·22. 'bright' adj. nom. sg. m. Pkt. उज्जल <Skt. उज्ज्वल, G ऊजळो, M. उजळ, Bloch उजळ.
उट्ठीय	1·763. 'arose' past. part. nom. sg. m. Pkt. उट्ठिअ < Skt. उत्थित. The lengthening of इ is due to the influence of य MG. v. ऊठवुं, H. ऊठना, Bloch: M. उठणे.
उडवा	1 543. 'cottages' subst. nom pl m Pkt उडव <Skt. उटज m. पाइअलच्छीनाममाला–'उडवो तावसगेहं'.
उतई	1 475. The expression is used twice in the same line in the sense of 'On this side and on the other side' Ap. एउ or इउ cf Ap. Path. modified to उ in OG. + तइ loc form for त्र cf. OG अनेतई=अन्यत्र PGS P 207 column 1, line 27. The use of this adv. is rare even in OG. However ND. 46 a 1 उ pron < Skt. असो, Pā. अमु, Pkt असो, अहो, also see ND. 47 b. 16 under उता. cf. H उत = 'thither'.
उतपत्ति	5 134 'birth' subst nom sg. f Skt. उत्पत्ति f.
उत्तरु	1·695, 716. 'Prince Uttara' subst. nom. sg m.-उत्तरि 2 497, उत्तरिइ 2 597. inst. sg. m Skt. उत्तर m.
उत्तरकूंयरि	1 654. 'by Princess Uttarā' subst inst sg f. उत्तर+कूंयरि, see word index कूंयरि for etymology etc. Skt उत्तराकुमारी f.
उत्तरगोग्रहु	1 653. 'the final capture of cows'. subst nom sg. m. Skt. lw. उत्तरगोग्रह.

उतरी — 2·591. 'having descended' absl. from Pkt. उत्तरइ <Skt. उत्तरति. G. ऊतरवुं See index ऊतरइ M. उत्तरणे; H. उत्तरना. Bloch. उतरणें.

उत्सव° — 1·690. 'a festival' subst. sg. m. – उत्सवु 1·690. nom. sg. m. – उत्सवु 1·767. acc. sg. m. – उत्सवि 3·168. loc. sg. m. Skt. lw. उत्सव m.

उत्संगि — 1·410. 'a lap' subst. loc. sg. m. Skt. lw. उत्संग m.

उदइ — 1·597. 'at the rise' subst. loc. sg. m. OG., Ap. उदउ <Pkt. उअओ <Skt. उदयः cf. G उदे, H. उदै.

उदासु — 3·186. 'dejected' adj. nom. sg. m. cf. Skt. उदासीन 'indifferent' with a changed sense, or possibly from Pkt. उयास < Skt. उदाश adj cf. G. उदास. H. उदास. M. उदास.

उद्धसी — 2·316. 'stand on ends, horripilate' v. 3rd pl. pres. The present word is an illustration of wrong resanskritization Skt. root is उद्+हर्षति. cf. Pkt. उच्धुसिटा (Dn. 1·115., 2 200) 'horripilated' from Skt. उद्+हर्षित contaminated by हृष्ट, the latter giving घु in the Pkt. equivalent.

उद्ध्वसिवा — 1 497. 'to destroy' infini. OG. उध्वसइ; Pkt. उध्वंसइ< Skt उद्ध्वंसते cf. MG. धमवुं from Skt. ध्वसते with a changed meaning.

उधि — 2 628. 'limit' subst. nom. sg. f. Pkt ओहि m. <Skt. अवधि m. G. अवध.

उप — 5·17. 'water' subst. gen-obl. sg. n. term. dropped. Skt. अपस् f.

उपकारु — 1·375. 'obligation, benevolence' subst. nom. sg. m. Skt. lw. उपकार m.

उपगारु — 1·579, 602. 'obligation, benevolence' subst. nom. sg. m.—उवगारि 1 573. inst. sg. m. Ap. उवगारु; Pkt. उवयार; Skt. उपकार.

उपदेसि — 1·262. 'instruction' subst. inst. sg. m Skt. उपदेश m.

उपराठी — 2·144, 146. 'adverse'. In later OG. the word appears as ऊफराठी-cf. Bhima's Prabodha-Prakaśa 3·14.; Karmana's Sitāharaṇa. उपराठि P. 28. St. 40 and elsewhere. It is traced by some to Skt. उपरिस्थ or उपरिस्थित through Pkt. उवरिट्ठ or उवरिट्ठिअ. But another etymology is suggested. In M. उफराटणें 'to turn over; to turn upon the contrary face or side', and adj. उफराटा 'reverse, inverse, on the wrong side'. The etymology for this word is sought in विपरीत cf. Katre The Formation of Konkani. Annals B. O. R. I Vol. XIX Part I. Page 46. (1938).

उपरोधि — 1 795. 'obedience' subst. inst. sg. m. Skt. lw उपरोध m.

उपाइ — 6 223. 'a remedy, a way' subst. acc. sg. m. Skt. उपाय m.

उपाउ — 6 223. 'a remedy' subst. nom. sg. m.–उपाइ 1 436. inst. sg. m.–उपाइं 1 456, 2·708. inst. sg. m. Skt. उपाय m.

उबाडि — 2·104. 'a squib, a burning faggot'-subst. inst. sg n

उम्मअ+ल्लिअ suffix=Pkt. उम्मुअ <Skt. उल्मुक m , G. उमाड, उमाडियुं, उंबाडियुं, M. उबाळा cf. index उंबाडु.

उमी 1 496. 'becoming warm' absl. from denom. v. from Pkt. उम्ह<Skt. ऊष्मन्. cf. H ऊमना 'to be excited' cf. M. ऊब, H. ऊमेक, ऊब G. ऊमक 'zeal'= Dn.1 87. उव्वा=Pkt उम्हा.

उमेलि 2 502. 'raise up' v. 2nd. imprt. sg. causal उम्मेलइ< Skt. उन्मेलयति cf. G. उमेळवु, ऊमळवुं M. उमलणे, उमळणें, उमाळा.

उंबाडु 3 37. 'a burning faggot, a squib.' subst. nom. sg n. See. index उबाडि.

उरतउ 2 136. 'repentence' subst. nom. sg. m.–उर[तु] 2 380. nom. sg. m. Pkt. अवरत्तय or अवरत्तेय cf. Dn. 1 45.< Skt. *अपरक्तिक from root अप+रज्ज्, some derive it from Pkt आउरत्त<Skt. आतुरत्वम् n. but this has no historical backing

उरि 6 377. 'breast' subst. loc sg. n. Skt. उरस् n. G उर. H. उर.

उलोचिहिं 1 332 'a canopy' subst. inst. pl. m. Skt. उल्लोच m. G. उलेच, उलेचो.

उलंघिउ 1·383. 'transgressed' past. part. acc. sg. n. Skt. lw. उलंघते.

उल्लट 6 261. 'ferment of joy' subst. acc. sg f. cf. Dn. 7 81. Pkt. उल्लट perhaps from Skt. root उद्+लुट्; or it may be from उद्+नट् 'to dance up' cf. G. ऊलट. Bloch. उलटणें, ND. 54·b 43.

उल्लसइ 4 13. 'to appear bright' v. 3rd. sg pres Pkt. उल्लसइ< Skt. उल्लसति cf. G. उल्से, हुलसे.

उवएसिं 1 762. 'instruction' subst. inst. sg. m. Pkt. lw. उवएस- <Skt. उपदेश m.

उवलो 2·170. 'rolled about' past. part. nom. sg. f. Pkt. उव्वलिआ<Skt. उद्वलिता.

उसप्पिणि 5·106. 'the aeon of increase, the upward revolution of the wheel of time consisting of six periods or Āras, the era of increase equal to 10 × crore × crore of Sāgaropamas'. subst. acc pl. f. Pkt. उस्सप्पिणी < Skt. उत्सर्पिणी [उत्सर्पन्ति शुभा भावा अस्यामित्युत्सर्पिणी ।]

उसर 5·67. 'dance' subst. acc. sg. n. Pkt. उस्सरह <Skt. ओत्सरस n. cf. Virasimha's Uṣā–harana line 75 भरहछंदि भुंगल भरहरि अवला ऊभी ऊपर करइ. Karmana's Sitā–harana St. 257 मेघाडम्बर छत्रइ रावण रा ऊसर मंडावइ ।

उहिं 1 613. 'there' adv. from pron. उ loc. sg cf index उतइं.

उहुण 6·227. 'this year' adv cf. PGS. P. 179 column 3 अहुण ऐषम. अस्मिन् संवत्सरे वा। ibid. p. 208. अहुणउं ऐषम । According to the above the adv. seems to be related to Skt. एष = Ap. एहु + णउ the genetive postposition or probably a kind of suffix related to Skt. suffix–तन as in अद्यतन, etc. It may be related to Pkt. अहुणा <Skt. अधुना. G. ओण.

ऊकलंबइं 5·38. 'hangs down with strangulation' v. 3rd. pl. pres. Pkt. उक्कलंबइ, cf. PGS. P. 213. Column.

2. line. 24. ऊकलेवइ उत्पूर्वः [उद्वेल्लते], M. उकळवणें (metathesis)

ऊकालइं 5 41. 'to boil' v. 3rd. sg. pres. causal. Pkt. उक्कलइ <Skt. उत्कलयति cf. Vicāra-sāra-prakarana (Agamodaya-Samiti Publication) P. 257 'उम्मिणोदगं तिदुक्कलियं' Pkt. उक्कलिय = boiled. cf. PGS P 212. column 1. line 14. OG. ऊकलइ उत्पवति G. उकळवुं causal उकाळवुं, H उबलना caus उबलान, M. उकळणें. Bloch. उकळणें, ND 43. b. 32=Skt. उत्कालयति.

ऊगमतइ 1 309 'rising' pres part loc. sg. f. from the v. OG ऊगमइ <Pkt. उग्गमइ <Skt उद्+गम् cf. G ऊगवुं, M. उगवणे, H उगना, उगवना Bloch उगण.

ऊगरए 1 468. 'is saved' v. 3rd sg pres. Pkt उग्गरइ <Skt उद्गरति 'to fall up, i e. to be saved. G ऊगरवुं ND 44 b. 33.

ऊगारउं 1 468. 'to save' v. 1st sg. pres. causal Pkt. उग्गारइ from उग्गरइ, see index ऊगरए-ऊगारिउ। 1 668. past. part. nom. sg. m -ऊगारिवा 2 84. inf. G उगारवुं, H उगिलवाना, उगिलाना cf. Chatra-prakaśa (Published : Nāgari Pracarini Sabhā) P. 15. 'गिल्यो कुंडलखंड उगिलाय।' cf. also. M. उगारणे, उगारिणे with slightly changed sense.

ऊगिउ 1·481, 485; 6 140. 'arose, dawned' past. part nom. sg. m Ap उग्गिउ <Pkt. उग्गओ from. Pkt. उग्गइ <Skt उद्+गम् giving to Pkt two root-bases उग्ग- and उग्गम-. G. उगवुं past. part. उग्यो; H. उगना cf. PGS. P. 210. Column. 2. line. 3. OG. ऊगइ [उद्गच्छति वि०] उदस्तु; also cf. Hc. 4 33. उग्गइ = उद्+घट् may mean 'shooting up of a plant', which also has its equivalent in G. ऊगवुं. See index ऊगमतइ.

ऊघाडइ 6·306. 'opened' past part. loc. sg. m. -ऊघाडी 5 60. past. part. nom. sg. f.,-ऊघाडीय 6·107. absl. Ap. उग्घाडिअइं <Pkt. उग्घाडिअम्मि; Pā. उग्घाटितम्हि; Skt. उद्घाटितस्मिन् from Pkt. उग्घाडइ <Pā. उग्घाटेति <Skt उद्घाटयति Hc. 4 33. Pkt. उग्घाडइ, PGS. P. 214. column. 2. line. 24. ऊघडइ उद्घटयति. G. उघाडवुं; H. उघाडना, उघारना, M. उघडणें. ND. 45. a. 33.

ऊचउं 5 80, 82. 'tall, high' adj. nom. sg. m. Pkt. उच्चअ cf. Hc. 1 154. <Skt. उच्चक G. ऊंचुं, H ऊँचा, M. उंचा. Bloch. उच, उंचा, ND. 43. a. 32.

ऊचरइ 6 297. 'to speak' v. 3rd. sg pres. Pkt. उच्चरइ <Skt. उच्चरति. G ओचरवुं, ऊचरवुं, H. उचरना.

ऊचाट 6 282. 'anxiety' subst. nom sg. m. Pkt उच्चाड cf. Hc. 2 193 उच्चाडिरीए connected with Skt. root. उत् + चट् and Skt. subst. उच्चाटा. G. H उचाट M. उंचाट Bloch उचटणे, ND. 45. a. 49

ऊछलीय 1 237. 'rose upward, sprang upward' past. part nom. sg. f. Pkt. उच्छलिया <Skt उच्छलिता from Skt. उच्छलति-ते. G. उछळवुं; H उछरना, उच्छलना, उछलना, M उचलणें, उसळणे. Bloch. उसळणे, ND. 46. a. 27.

ऊछालई 5 34 'to throw up' v. 3rd. pl. pres. causal. of Pkt.

उच्छळइ <Skt. उच्छलति-ते. G. उछाळवुं

ऊछाहि 6·320 'zeal' subst. inst. sg. m. See index उच्छाह.

उजलि 6 2. 'On the mount Ujjayanta i.e. Girnār' subst. loc. sg. m. Skt. उज्ज्वल = उज्जयंत. m.

ऊजली 6 270. 'bright' adj. nom. sg. f. Pkt. उज्जला Skt. उज्ज्वला. G. ऊजळी, H. उजरी, उजले, M. उजळ. cf. index उज्जलो.

ऊजाईउ 1 30. 'carried out of the way' past. part nom. sg. m from उज्जावइ the causal of Pkt उज्जाइ <Skt. उद्यातिं. cf. PGS. P. 213. column. 1 line 14. ऊजाइ उद्याति cf. PGS. P. 135. line 17 धाइं राणा, ब्राह्मग घरमण, ऊजाणा G. ऊजावुं

ऊजेणी° 6 29. 'the town of Ujjayini' subst. f. – ऊजेणो 6 14. subst. nom. sg. f. – ऊ... 6·342. subst. acc. sg f. – ऊजेणी 6 342. gen-obl. sg. f. – ऊज्जेणीअ gen-obl. sg. f. Skt. उज्जयिनी f. Pkt. उज्जइणी f.

ऊडण 2 84. 'a shield' subst. nom. sg. n. Pkt. अड्डण <Skt. अट्टन n. cf. H. ओडण m. Bloch· M. ओडण connects with Deśya: ओड्डुनं उत्तरीयम्। J. A. O. S. Vol. 60. Gray Fifteen Pkt. Indo-European Etymologies P 361ff, under अड्डण.

ऊठइ 1 39, 294, 349, 6·355. 'to get up, to rise' v. 3rd. sg. pres.–ऊठइं 1·295. v. 3rd. pl. pres.–ऊठउ 2 194. 2nd. pl. impert. – ऊठिउ 1·501. past. part. nom. sg. m.– ऊठी 6·358, 388. absl. – ऊठीउ 1·287, 413. past. part. nom. sg. m. Pkt. उट्ठइ <Pā. उट्ठाति<Skt. उत्+*स्थाति G. ऊठवुं; H. उठना. M. उठणें. For. Pkt. उट्ठइ. cf. Hc. 4·17, OG. ऊठइ cf. PGS. P. 191. column. 2. line 26. ऊठइ उत्तिष्ठति. Bloch उठणे; ND. 47. a. 24

ऊठवणी 1 722. 'leadership, start' subst. nom. sg. f. Pkt. उट्ठावणा <Skt. उत्थापना cf. M. root. उठावणे 'sally forth, start up vehemently'; G. root उठाववुं.

ऊठाडइ 1 96, 290 'to raise up' v. 3rd. sg. pres. caus. of उट्ठइ–ऊठाडउ 1 505 2nd. pl. imprt. G. उठाडवुं, H. उठाना M. उठाविणे.

उडिउं 1 707. 'darted up' past. part. nom. sg. n. – उडी 2 419, 676, 6 307. absl.– ऊडीउ 1 707. past. part. nom. sg. m. from Pkt. root उड्डइ <Skt. उड्डयते. cf. Ṣaḍbhāṣā–Candrikā उड्डिअ =उत्क्षिप्त. For OG. form PGS. P. 214. column. 2. line 15. ऊडइ उड्डीयते अथवा उड्डयते. G. ऊडवु; M. उडणे; H. उडना. Bloch उडणे, ND. 47. b 3.

ऊडाडयां 2 684. 'sent off flying' past. part. nom. pl. n. of ऊडाडइ the caus. of ऊडइ. G. ऊडाडवुं cf. G. idiom. माथु ऊडाडी नाखवुं. in the present context. H. उडाना M. उडविणे.

ऊणिय 3 195. 'wanting, lacking' adj. nom. sg. f. Pkt. ऊणिया <Skt. *ऊनिका cf. Skt. ऊन. G. ऊणु M. ऊन H. ऊन. Bloch उणा.

ऊतजिइ 6 239. 'is abandoned' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. उत्तजियइ <Skt. उत्यज्यते. cf. G. तजवुं.

ऊतर 6·136. 'a reply' subst. acc. sg. m. Skt. उत्तर m.

ऊतरायणि 3 60. 'the period when the progress of the sun is northward from the tropic of Capricorn'. subst. loc. sg. n. Skt. उत्तरायण n. Bloch· उतराण, G. M. उतराण.

ऊतारउं 1 569. 'to bring down' v. 1st. sg. pres. ऊतारीइ 6 325. v. 3rd. sg. pres pass. Pkt. अवतारइ <Skt. अवतारयति caus of अवतरति G. उतारवुं.

ऊतावली 3·92. 'hasty' adj. sg. f. Pkt. उत्तावल = उत्ताव + अल (Suffix) <Skt उत्ताप 'haste' + इल्ल G उतावळो, H. उतावला, M. उतावळा. Bloch उतावळ ND. 47. b. 25

उत्तमपणइ 6·329. 'On account of nobility' subst. inst. sg. n. Skt. adj उत्तम+Ap. abstract noun suffix-प्पण. cf. Hc. 2 154, 4 437: Pischel §§298, 300, 597: <Pkt. °त्तण<Vedic °त्वन. G. suffix-पणुं.

ऊद्दालिउ 2 375. 'snatched forcibly' past. part. nom. sg m.-ऊद्दालिय 1 407. past. part. nom. pl. n. Pkt. उद्दालिय <Skt. उद्दालित past. part. cf. Kāh. Pr. II St. 16. ऊदाली लीधां हथीयार.

ऊध° 5·34. 'downward' adj Pkt. उद्ध with the opposite sense <Skt. ऊर्ध्व. G. ऊंधुं, H. ऊंधा. cf. Dn. 1. 106. उध्द्धवओ=उत्क्षिप्त ND. 43. b. 3. <Skt* अवमूर्ध=G. ऊंधुं.

ऊधसइं 3·83. 'tumble down' v 3rd. pl. pres. Pkt. उध्धुसइ <Skt. उद्ध्वंसते, with a changed sense cf. G. धसवुं. See. index उद्धसिवा.

ऊधर्या 1 793. 'adapted' past. part. nom. pl. m. Pkt. उद्धरिअ <Skt. उद्धृत. G. ऊधखुं; H. उधरना.

उध्रसइं 2 665. 'to rise on ends' v. 3rd. pl. pres. For. etymology see उद्धसी: Pkt. उद्धसइ <Skt. उद्+हर्षति.

ऊन्हां 6·213. 'warm' adj. nom. pl. n. Pkt. उण्ह Hc. 4 343. <Skt. उष्ण. G. ऊनु. Bloch: ऊन.

ऊपजइ 5·16. 'are born' v. 3rd. pl. pres.—ऊपजइं 5·27. v. 3rd. pl. pres —ऊपजंति 5·69. v. 3rd. pl. pres. Pkt. उप्पज्जइ <Pā. उप्पज्जति <Skt. उत्पद्यते. G. उपजवु, H. उपजना, M उपजणे Bloch उपजणे, ND. 52. b. 25

ऊपनउ 1·226. 'was born, was produced' past. part. nom. sg m.—ऊपनउ 1·776, 777. nom. sg. n. —ऊपनओ 1 230. nom. sg. m —ऊपना 1 358 nom. pl. m.—ऊपनुं 1 773. nom. pl. n.—ऊपनउ 1·49. nom. sg. m. Pkt. उप्पण्ण <Pā उप्पन्न <Skt. उत्पन्न G. उपन्युं, उपनुं cf H. v. उपनना, उपनाना, similarly G. v. उपनवुं

ऊपम 5 142. 'a simile' subst. nom. sg. f. Skt उपमा. The length of ऊ is due perhaps to the primary stress on the initial letter.

ऊपर 2·390. 'above' adv. cf. G. ऊपर, see index ऊपरि.

ऊपरि 1·601, 617, 2 357, 588, 604, 644; 3·122, 131, 145; 5·122, 123, 172, 6·132, 171, 416. 'on, upon' Pkt. उप्परि <Pā and Skt. उपरि. For Pkt. प्प in उप्परि see. Pischel §§ 128, 148. ND. 51. a. 42.

ऊंपरिइं 6 83. 'on, upon' prep. ऊपरि+इं the analogical addition of a loc. term. see index: उप्परि.

ऊपाई 1·296. 'to produce' v. 3rd. pl. pres. Ap. उप्पायइहि <Pkt. उप्पाअयन्ति <Skt. उत्पादयन्ति.

ऊपाइं 1 460. 'by a remedy' subst. inst. sg. m. Long ऊ sporadic. Ap. उपाएँ <Pkt. उवाएणं- <Skt. उपायेन.

ऊपाडइ 5 172. 'to uproot take up' v. 3rd. sg. pres.—ऊपाडइं 5·170. 3rd pl. pres.—ऊपाडि 5·154. 2nd. sg. imprt.—ऊपाडिउ 1·615, 2·505 past part. nom. sg. m.—ऊपाडी 1·503, 588, 5 42, absl.—ऊपाडीनइ 6 362. absl.—ऊपाडीय 3 190. past part. nom. sg. f. Pkt. उप्पाडइ <Pā. उप्पाडेति <Skt. उत्पातयति G. उपाडवुं, H. उपाडना, Bloch. उपडणें.

ऊभउ 1 478, 6·107. 'stood' past. part. nom. sg. m.—ऊभी 1 637, 2 397. past. part. nom. sg. f.—ऊभीया 1 334. past. part. nom. pl. n.—ऊभीआ 6 379. past part. nom. pl. n. For etymology etc Pischel. § 300. Hc. 2·59, वोर्ध्वे ॥ ऊर्ध्व शब्दे संयुक्तस्य भो वा भवति । उब्भं उद्धं ॥ Pischel follows the same Sūtra. The v. form according to him is the denom. Pkt. उब्भइ from which the past part. are formed. cf. Ap. pāth. where both adj. and v. forms occur. Also see Pischel § 300 for other forms. G. adj. ऊभुं and v. ऊभवु especially in Kāthiāwar dialects. M adj. उभा, H. adj. उभा, v. उभना. Bloch: उभा, उभणे, ND 43. b. 8

ऊभीठउ 5·116. 'thrown out' past part. nom. sg. m. Pkt. उब्भट्ठ <Skt. उद्भ्रष्ट. cf. H. root उचिठना, उबीठना.

ऊमणदूमणउ 6·230. 'anxious and worried' adj. nom. sg. m. Pkt. उम्मणदुम्मणओ <Skt. उन्मनोदुर्मना.

ऊमाहिउ 2·300. 'become ready, warmed up' past part. nom. sg. m.—ऊमाहिय 3·153. past. part. nom. sg. f. Pkt. उम्हाइय <Skt. ऊष्मायित.

ऊर° 6 69. 'thighs' subst. m. Skt. ऊरु m.

ऊरिणु 1·21. 'without debts, debtless' adj. acc. sg. n. —ऊरीण 1 399. adj. nom. sg. f. Skt. उद् + ऋण. = Pkt. उद् + रिण; OG. ऊरिण. G. उरणियुं, H. उरिण, उरिन.

ऊलग 4·36. 'service' subst. nom. sg. n. cf. Dn. 1·164. ओलुग्गो=सेवक; cf Ap. Pāth. Word-index ओलग as a denom. where it is connected with Skt. अवलग्न. But some consider it of Dravidian origin. See Transactions of the Seventh All-India Oriental Conference, Baroda: 'Kanarese words in Jnāneswari' P.946. Bloch: ओळंगणे.

ऊलट 6 99, 206. 'zeal' subst. acc. sg. f.—ऊलट 6·371. inst. sg. f. with term. dropped—ऊलटपूरि 6·404. 'by the flood of zeal' subst. inst. sg. m.—ऊलटि 6·54, 114 inst. sg. f. For etymology etc. see index उल्लट.

ऊलालइ 6 362. 'to throw up' v. 3rd. pl. pres. cf. Hc. 4 36. Pkt. उल्लालइ = उन्नमयति. <Skt. the causal of the root उद् + लल्—उल्लालयति cf. G. उलाळवु; H. उलारना, cf. Dn. 1·136 उण्णालियं = Skt. उन्नमितम्. Bloch. उलाळा, ND. 54, a. 3.

ऊवेखइ 6·102. 'to neglect' v. 3rd. sg. pres. Pkt. उवेक्खइ <Skt. उपेक्षते. For OG., cf. PGS. P. 211. column line 20 ऊवेपइ उपेक्षते। G. उवेखवु.

ऊस 2·291. 'bulls' subst. pl. m. Pkt. उसह <Skt. ऋषभ.

ऊसना 1 514. 'were lost' past. part. nom. pl. m. Pkt. Pā. उस्सन्न <Skt. उत्सन्न cf. Dave: Study P. 125. under ऊसनउ.

ऊससइं 1·711. 'to breathe' v. 3rd. pl. pres. Pkt. उस्ससइ < Skt. उत्+ श्वसिति.

ऊसासह 5·16. 'a breath out' subst. gen–obl. sg. m. Pkt. उस्सास <Skt. उद्+ श्वास m. Bloch: उसास.

ए 1·49; 2·27, 408; 3·24; 5 68, 95; 6·103, 137, 167, 274 etc. 'this, that' pron. nom. sg. m.—ए 1·119, 122; 2·30; 6·82, 104 'this' pron. nom. sg. f.—ए 2 259; 6·104 (2) pron. nom. sg. n.—ए 2·528; 6 183 pron. acc. sg. m. —ए 2·697 pron. acc. sg. n.—ए 1·780. pron. nom. pl. m.—ए as a demonstrative adjective ए 1·529, 665, 669; 2·234, 545; 5·105; nom. sg. m;—ए 1·498, 643; 2·96, 101, 169, 176, 450, 550, 568, 570, 628; 3·43; 6 172. nom. sg. f. –ए 1·580; 2 443, 499, 562; 3·50; 5·139; 6 92, 277, 398; nom. sg. n.—ए 1 648; 2 270, 610; 5 143; 6 185; acc. sg. m.—ए 2·236; 6 170, 182 acc. sg. f.—ए 2 164 gen–obl. sg. m.—ए 2·512. adj. loc. sg. n.—ए 1 358, 423, 546, 663; 2 35. nom. pl. m. –Pkt. एअ <Skt. एतद् cf. Pischel. §426. G. ए m. f. n. also as demon. adj. cf. Tessitori· Notes § 89. OG. ए and its forms. Dave: Study P. 126.

ए 1·330, 767 etc.; 6 101. etc. a metrical expletive also found in MG.

एअ 6·240. 'this' demon. adj. nom. sg. m. see index ए.

एआक्षर 6·78. 'these words' subst. nom. pl. m.;—एआक्षर 6·81. acc. pl. m. एअ demon. adj. + अक्षर Skt. lw.=एआखर.

एउ 2·192, 475; 5·8. 'this' demon. pron. nom. sg. m.—एउ 2·660. demon. pron. nom. pl. m.—एउ 2·668. demon. adj. nom. sg. f.—एउ 1·385, 456. demon. adj. nom. sg. f. cf. Ap. एउ Ap. Pāth. Intro. Gram. § 58 P. 54; for OG. form cf. Tessitori. Notes. § 89.

एक 1 190. 'one' adj. nom. sg. f.—एकइ 3·102 pron. nom. sg. f. Skt. एका+अपि (=इ) see. Index under इ–एकइं 6 192. adj. inst. sg. f.—एकि 1 79; 2·678, 681, 688. indef. pron. nom. pl. m.—एकि 2·683, 684, 685. indef. pron. gen.-obl. pl. m.—एकि 1 458; 636; 2 675; adj. inst. sg. m.—एकि 3 70. adj. loc. sg. m.–एकु 1·25, 187, 225, 271, 388, 566. adj. nom. sg. m.—एकु 1 152, 679, 784 adj. nom. sg. n.—एकु 1·513 adj. acc. sg. m.—एकु 1·355, 674. acc. sg. n.—एक 1 484, 630. adj. inst. sg. m. Skt. lw. एक adj. as well as indef. pron. For various Pkt. forms. etc. cf. Pischel

§ 435, for OG. cf. Tessitori Notes § 80. Bloch एक, ND. 56. a. 33.

एकंतु 1 528, 677, 'solitude' subst. acc. sg. n.–एकंति 1 206, 3 52, loc. sg. n. Skt एकांत m. n. Pā, Pkt. एक्कंत–, H. इकंत.

एकमना 5 100. 'with one mind' adj. nom. sg. pl. Skt. एकमनस

एकचक्रपुरि 1 521. 'the name of a town' subst. loc. sg. n.

एकवार 1 657 'once' adv. Skt. एक+वार cf. कतिवारान्, बहुवारान्, adv. वारंवारम् etc. G. एकवार cf. Tessitori: Notes §98. for OG. usage.

एकसरा 1 454 'all at one time' adj. nom. pl. m. cf. PSM under एक्कसरय (Pkt.)=Skt. एकसरक, the words like सम, सदृश (=G. सरखुं) meaning 'like' also mean 'with' in IAV. cf. M. एकरास, but H. एकसर 'all together', अकसर, इकसर also meaning 'alone'. ND. 58. a. 18. cf. H. दुसरा, तीसरा, S. K Chatterji Beng. Lang. P. 700.

एकलव्यु 1 267. 'the name of a person' subst. nom. sg. m. Skt. एकलव्य.

एकलउ 2 613. 'alone' adj. nom sg. m.–एकलु 2 608 adj. nom. sg. m.–एकला 2 552. adj. inst. sg. m.–एकले 2 556. adj loc. sg. m–एकली 3 41. adj. nom. sg. f. Pkt. एक्कल, in Skt. एकल see Skt. Dictionary by V. S. Apte, Pkt. form probably formed by एक्क+अल्ल suffix. G. एकलो, H. एकल, एकला, इकला, अकेला, M. एकला. cf. Pischel. §595. for Pkt forms. Bloch. एकला, ND. 57. b. 45.

एकवीस 5 89 'twenty-one' adj. nom. pl. n.–एकवीस 5 87; adj. acc. pl. n. Ap Pkt. एक्वीस and एकवीसइ, Skt. एकविंशति, for Pkt. forms etc. cf. Pischel. § 445. Tessitori Notes §80. G. एकवीस, M. एकवीस, H. इक्इस, इक्कीस. ND. 57. b. 4.

एणइ 2·183. 'by him' pron. inst. sg. m. see index इण. Bloch एणे; Bloch § 203.

एतई 1·189, 308, 356, 440, 500, 584, 617, 691, 623, 632, 644. 'in the meantime' adv. showing time connected with Skt. pron. एतद्, the adv. form is loc. sg. n. of pron. adj. एतउ <Ap. एत्तिउ cf. Hc. 4 341.<Skt. *अयत्य. *ययत्यः cf. Pischel. §153. Tessitori: Notes 93 (1) 'this much'.

एतलं 1 391. 'in the meantime' adv. from. loc. sg. n. of OG. एतलउ 'this much' <Ap. एत्तुलउ cf. Hc. 4 435. cf. Pkt. एत्तिल Hc. 2 157; Skt. *अयत्य+इल्ल suffix. The present. adv. is the loc. sg. n. form from एतलउ which has its equivalent in G. एटलो (loc. sg. n. form used adverbially being एटले), Mārwāri form ईतरो cf. Tessitori Notes § 93 (2), Pischel. § 153; Dave Study P. 127. word index. H. इतना-इतनेमे, एतना.

एतलइ 2 337, एतलइं 2 39, 193, 197, 'in the meantime' adv. G. एटले See index एतलं.

एता 6 292 'so many, this much' pron adj nom. pl. m.–एति 2 490. pron.

adj. inst. sg. n.–एती 6 181. pron. adj. nom. sg. f.–एतूं pron. adj. nom. sg. n. See index एतइं for details. H. एता.

एय 2 330 'this' demon. adj. nom. sg. m. Pkt. एअ <Skt. एतद्, G. ए. See index ए.

एरसउ 2 129. 'such' demon. adj. acc. sg. m. Pkt. एरिस cf Pischel. §§121, 245. <Skt. ईदृश, cf. also Hc. 1 105, 142.

एवडउं 6·92. 'so big' pron. adj. nom. sg. n.–एवडा 5·100 pron. adj. nom. pl. m.–एवडा 5 136. acc. pl. m.–एवडा 5 46. nom. pl. n.–एवड्ड 1 232. nom. sg. n. cf. Tessitori: Notes 93(3) Ap. एवडउ Hc. 4·408 <Skt. - ईवत् like यावत्, तावत्; for JMg. एवड्ड see Pischel. §149. G. एवडो.

एवंविह 6 260. 'of such sort' adj. acc. pl. m. Pkt. lw. एवंविह <Skt. एवँविध.

एस 2 524. 'this' demon. adj nom sg. m.–एसु 1 452. demon. pron. nom. sg. m. <Pkt. एसो <Skt. एष·

एह 2 18, 34, 6 61, 117. 'this, that' pron. nom. sg. m.–एह 2 267; 6 145, 159. pron. nom sg. n. एह 2·93. pron. nom. sg. f.–एह 1 157 [with रहइं], 2 444, 508; 3 93 [with रइं]; 6 180, 185, 191, pron. gen-obl. sg. m.–एह 2 240 [with नइ] pron. gen-obl. pl. m. –एह 2 82. [with ममी] pron. gen-obl. sg. f. As demon. adjective –एह 5 7, 142, 6 236. pron. adj. nom. sg. m.–एह 1·159, 682; 2 260, 6 84, 235, 238; adj. nom. sg. f.–एह 2 84, 6 199. adj. nom. sg. n. –एह 2 31; 6·178. adj. acc. sg. m.–एह 6·300. adj. acc. sg. f.–एह 6 31. adj. acc. sg. n.–एह 2 209. adj. inst. sg. n.–एह 5·146. adj. gen.–obl. sg. m.–एह 2 86. adj. gen-obl. sg. f.–एह 6 174. adj. gen-obl. sg. n. –एहु 5 13, 172. pron. nom. sg. m.–एहु 1·443, 596, 690. adj. nom. sg. m.–एहु 1·246, 350 adj. nom. sg. n. In direct cases OG. एह, एहु <Ap. एहु <Pkt. एसो <Skt. एषः, in other cases एह=pron. ए + term. ह which may be a contamination in OG. from. Ap. term. ह, हो, etc.

एहु 1 662 'such' pron. acc. sg. n.–एहु adj. acc. sg. m. a contracted form of एहवउ. See index एहवउ.

ओकली 3·76. 'ripples' subst. acc. pl. f. Pkt. उक्कलिआ <Skt. उत्कलिका f. G. ओकरी, ओकळी f.

ओडविउ 2 651. 'made ready against' past. part. nom. sg. n. from Pkt. v. आउड्डइ < Skt. आवर्तते, cf. G. ओडववुं H. ओडना.

ओढणि 6 326. 'upper garment' subst. nom. sg. f. cf. Dn. 1 155. ओड्डण connected with अवउंडण <Skt. अवगुंठन n. cf. PGS. P. 212. column. 2. line 2 उ (ओ) ढइ अवगुंठते प्रावृणोति । cf. Ap. Path. word-index, Ap. ऊडण G. ओढणी H M. ओढणी. Bloch ओडण, ओढण, cf. ND. 61. b. 50.

ओधि 2 267. 'limit' subst. nom sg. m. Pkt. अवहि, ओहि Skt. अवधि ; G. अवध, See index उधि.

ओयणु 1·74 'a garden' subst. nom. sg. n. Pkt. उवयण, Skt. उपवन n.

ओरडी 3·118. 'a room, an apartment' subst. loc. sg. f. probably from Pkt. अववरअ.+इ suffix<Skt. अपवरका 'an inner apartment' G. ओरडी f, also ओरडो m. Bloch ओंवर.

ओरस 3·119. 'a stone for rubbing sandal-wood for paste' Pkt. ओहरिसो Dn. 1 169, also ओहंसो Dn. 1 168.<Skt. अवघर्षक m. G. ओरसिओ.

ओलखीउ 6·274. 'recognised' past. part. nom. sg. m.–ओलखी 2 579. absl.–ओलखीतु 2·454. 'acquaintence' past. part. nom. sg. m. used as a subst.–ओलखावउं 2 513.v.1st. sg. pres. caus. 'to make recognise'. from Pkt. v. उवलक्खइ <Skt. उपलक्षयति–ते. G. ओळखवुं. cf. PGS. P. 216. column. 2. line. 1. ऊलषइ उपलक्षयति, M. ओळखणें v., ओळख subst. Bloch. ओळखणें.

ओलग 2 57, 668 'service' subst. nom. sg. f. See index. ऊलग.

ओलवी 2·380 'assuage, cool down' v 3rd. sg. pres. pass. Pkt उल्हवियइ cf. Pkt. root. उल्हवइ=विध्मापयति Hc. 4 416. probably the variant of Pkt. root ओल्लइ a denominative of उल्ल<Skt. *उद्र=आर्द्र Hc. 1 82. cf. Pischel. §111. G. ओलववुं, M. ओलविणें, ओलावणें

ओलंभा 6·296. 'taunts' subst. nom. pl. m –ओलमा 6 144. subst. acc pl. m. Pkt उवालंभ, ओलंभ<Skt. उपालम्भ m. G. ओळभो, H ओलंवा, ओलंमा cf. for OG. root, PGS. P. 215. column. 1. line 20 ओलभइ उपालभते

ओसप्पिणि-सप्पिणि 5·96 'the cycles of decrease and the cycle of increase' subst. acc pl. f. Skt. अवसर्पिणी–उत्सर्पिणी f

क 3 6 'or' conj. See index कइ for details.

कइ 1 208 (कइ...कइ), 628 (कइ... कइ). 302 (किसुं...कि), 723 (Singly), 2 42, 44, 99, 320, 543 (कि कइ), 544, 660, 700, 6 108 (कइ...कइ), 394 (कइ...कइ), 'or' conj. Ap काइं (cf. for use Ap. Path. P. 103. text line 268 in the sense of कि an interrogative particle) <Skt. कानि. It is also possible that it may be from किं directly cf. Tessitori Notes § 108, Divatia GL. I P. 11-23. very exhaustive and detailed discussion, wherein his efforts for के = 'that' for its Persian origin are worthy of note, Bhandarkar Wilson Phil Lect. P. 126. G के, M. कीं, H. कि, की cf. की तनु प्रान कि केवळ प्राना। विधि करतब कछु जाइ न जाना ॥ Tulasi-Ramāyana 226. for two कि as in OG., in folksongs two के are found in G. Also note Hc 4 367 किम· काइं-कवणौ वा। ND 91. a. 27

कइ 1 723 'some' indef. pron. sg. f Ap. कवि <Pkt. कावि <Skt. कापि.

कइच्छरी 2 384. 'some celestial damsel' subst. nom. sg f. कइ+अच्छरी <Skt कापि + अप्सरा. cf. index. अपछर in OG. and अच्छरा in Pkt.

कइय 4·1. 'when ?' adv. Pkt. कइ, कइय <Skt. कदा + अपि or च.

काई 1·551. 'which' inter. pron. nom. pl. n. Ap. Pkt. काइं <Skt. कानि.

कउण° 2 443. (with त्रु) 'who, which' inter. pron. sg. m.–कउण 2 541, 696. pron. nom. sg. m.–कउण 2·41 (i) nom. sg. m.–कउण 2·41 (ii) pron. gen-obl. sg. m.–कउण 2 458 adj. nom. sg. n. : Ap. कवण = किम् cf. Hc. 4 367 <कि+पुन according to Jacobi and others while Pischel. § 428 sees in it कि = कव् as found in classical Skt. words कवोष्ण, कवाग्नि etc. and in Pkt. कवट्टिअ (कव् + अर्दित Pischel §246). OG. कवण, कउण, कुण, कमण (rare) etc., G. कोण vulgar G. कुण, H. कौन, M. कोण. cf. Parsi-G. dialect forms of एवण, तेवण= ए, ते on the line of कवण. Bloch कोण = क पुन § 58, 76, 204.

कउतिग 1 242 'curiosity, wonder' subst. acc. sg. n.–कउतिग 6 74. acc. sg. n.–कउतिगि subst. inst. sg. n.–कउतिगु 1·246, 721. subst. nom. sg. n. Pkt. कोउय, कोउग; Skt. कौतुक n. G. कौतक vulgar G. कौतिक, H. कौतिक, कौतिग;

कउरव° 1 670, 675 'the scion of Kuru' adj. used subst. sg. m.–कउरवाह 1 721. subst. gen-obl. plu. m.–कउरवि 1·751. subst. inst. pl. m –कउरवु 1 467. adj. nom. sg. m. <Pkt. कउरव <Skt. कौरव m.

कउल 2·152. 'a morsel' subst. acc. sg. m. Pkt. कउल <Skt कवल m. n. G. कोळिओ, H. कौर. Bloch कवळ.

कंक 1 650. 'the name assumed by Yudhisthira when he lived in disguise with the Virāta King'. subst. nom. sg. m. Skt. कङ्क m.

कचोलां 6 209. 'cup-shaped vessels, porringers' subst. pl. n. Pkt. कच्चोल, कच्चोलय, G. कचोळु, कोचलुं, H. कचोरा. Cf. ND. 68. b 27 joins it with कट्टोरग.

कंचण 6 3, 115; 'gold' subst. n.–कंचण 6 176. nom. sg. n.–कंचणु 3 110. subst. nom. sg. n. Pkt. कंचण <Skt. काञ्चन n. G. कंचन; H. कंचन.

कंचनवन्नि 1·170. 'of golden hue' adj. nom. pl. f. Pkt. कंचणवण्णिआ <Skt. कांचनवर्णिका cf. G. वान <Pkt. वण्ण <Skt. वर्ण.

कज्जि 1·379, 471 (as a postpos.) 'in the purpose of' subst. loc. sg. n.–कज्जिहि 1 382. loc. sg. n. Pkt. कज्जि <Skt कार्य. Used generally as a post-position denoting dative sense. G. काजे, काज, M. काज, H. काज.

कटकु 1 620, 623, 727. 'an army, a camp' subst. nom. sg. n.–कटकु 1 633. subst. acc. sg. n.–कटकिइ 2 414. subst. loc. sg n. Skt. lw. कटक n.

कटीरकि 3 140 'a hollow part, a cave' subst. loc. m. Skt. कटीरक m. n. 'a cavity, a hollow' connected with Skt. root कट् 'to surround, to encompass, cover or screen'.

कडाहिं 5 41. 'an iron pan' subst. loc. sg. m. Pkt. कडाह <Skt कटाह m. G. कडाइ f कडो, कढो m. H. कडाही f. कडा m. M. कढई f. Bloch कढई

कडि 2 445; 3 159. 'waist' subst loc. sg. f. Pkt कडि

<Skt. कटी f. G. केड्य, केड f. M. कड्ये.

कडिचीरु 1 419. 'a lower garment worn on loins, a loin-cloth' subst. nom. sg. n.- कडिचीरि 1·421. inst. sg. n. Pkt. कडिचीर <Skt. कटी-चीर n.

कडुउं 1 368. 'bitter' adj. acc. sg. n. Pkt. कडुअ <Skt. कटुक G. कडवुं, M. कडू, H. कडुआ. ND. 70. b. 17.

कड्ढीयं 1 419 'snatched' past. part. nom. sg. n. from Pkt. कड्ढइ = skt. कर्षति Hc. 4·187., Pā कड्ढति. For derivation. J. Bloch 'Langue de la Marathe' §112, S.K. Chatterji The Origin & Development of Bengali Language §272. कड्ढइ as the denominative from past. part. कृष्ट i.e. *कृष्टति For other views see Shahidulla Les Chants Mystiques P. 222; J. A. O. S. 1921. P. 465 for the view of M. Bloomfield. G. काढवुं; M. काढणे, H. कढना. ND. 86. a. 19 J. A. O S. Vol 60. Gray Fifteen Pkt. Indo-European Etymologies P 361-369. = *कर्ध = Indo-European kṛzd

कढावीयउ 1 751. 'was made to be taken out' past. part. nom. sg. m. from the causal of Pkt. कड्ढइ cf. G. कढाववुं, H. कढाना, कढवाना, कढ-राना, कढलाना, M.

कणगावलि 1·784. 'a kind of penance which, when graphically represented by the units of fasts of which it consists, assumes the shape of a gold necklace'. subst. nom. sg. f. For the details of this penance refer Ratnacandraji Mahārāja Ardhamagadhi Dictionary Vol. II P. 390; M. C. Modi: Antagada-dasāo and Anuttarova-vāiya Notes P. 114. Skt. कनकावलि f.

कणय 6 91. 'gold' subst. nom. sg. n. Pkt. कणय, कणग < Skt. कनक n.

कंटि 5·46. 'a thorn, a pointed end' subst. inst. sg. m. Pkt. कंटअ <Skt कंटक m. n. G. काटो m. H. कंट, काँटा m. M. काँटा, काटा m.

कंठि 1 203, 337, 2 395. 'a neck' subst. loc. sg. m. Skt. lw. कण्ठ m. n.

कथाप्रबंधु 1 538 'the structure or the formation of a story' subst. nom. sg. m. Skt. lw. कथा + प्रबंध m.

कथीर 5·33. 'an alloy of tin and lead, zinc, a thing of no value'. subst. acc. sg. n. G. कथीर, H. कथीर, कथील, M. कथील.

कनेउर 1 344. 'an ear-ornament' subst. nom. sg. n. Pkt. कण्णऊर is changed on the analogy of ornaments like णेउर, केऊर to कनेउर in OG. <Skt. कर्णपूर n.

कंत 2 395. 'a lover, a husband' subst. sg. m.–कंत 2 334, 6 235. subst. nom. sg. m –कंत 6 292. subst. acc. sg. m.–कंत्‌ 1 157 subst. nom. sg. m. Ap. Pkt. कंत <Skt. कान्त G. कंथ, H. कंत, कंथ.

कंद 5·170, 172. 'a bulbous root, a root' subst. acc. sg. m. Skt lw. कन्द m. n cf. G. कांदो. Bloch: under कादा.

कंधि 1 482, 511. 'a shoulder' subst. loc. sg. m Pkt कंध, खंध<Skt स्कन्ध m. G कांध, खाध, H. कंध, कंधा, M. खांद. ND. 83. b. 8–17.

कन्न° 1 156. 'a bride' subst sg. f.—कन्न 1 655. subst. nom. pl. f. Pkt. कण्ण<Skt. कन्या

कन्न 1 677. 'Karna' subst. gen-obl. sg. m.—कन्न subst. voc. sg. m. Pkt. कण्ण < Skt. कर्ण m.

कन्ह 1 686, 779. 'Kṛṣna' subst. nom. sg. m.-कन्ह 1 676, 762. subst. gen–obl. sg. m.—कन्हु 1 666, 671, 715, 750. subst. nom. sg. m – Pkt कण्ह<Skt. कृष्ण m. G. कहान, कान. For further details Pischel; §52. H.कान्ह. Bloch कान्हू.

कन्हड° 1 655, 696. 'Kṛsna' subst. sg m —कन्हड 1 681, 767. subst. nom. sg m.-कन्हडि 1 760, 765. subst. inst. sg. m. Pkt. कण्ह+ड suffix G. कानुडो, कानडो; H. कान्हर.

°कन्हई 2·56, 58. 'near' postpos.- कन्हइं 2 211. postpos cf. Tessitori: Notes· §71 (1) "कन्हई (कन्हइ, कन्हि, कन्हलि कइ) is from Ap. कण्णहि<Skt. *कर्णस्मिन् (=कर्णे) as already surmised by Mr. Trumpp. P. 401. of his Sindhi Grammar. It means 'Near' generally, but in particular cases it may be understood either in the sense of locative 'near to', or of the accusative-dative, "Towards, to", or of the ablative "From near>from." ... "This postposition is found largely spread amongst the Indo-Aryan vernaculars and it is everywhere used in the general meaning of the accusative-dative. From O. W. R. कन्हइ are derived Gujarati–कणे,–कण, which occur only as an appendage to adverbs, as in अहीं–कणे,–कण (see Belsare's Gujarati Dictionary, P. 86), and Kumāoni–कणि, which still finds a large employment as a postposition of accusative-dative". G. कने 'near', H. कने. cf. PGS. P. 178. column. 1. line. 13 'कन्हइ–पार्श्व समीपं–एपा योगे षष्ठी'. ND. 72. a. 4.

°कन्हलिं 6·351. 'near' postpos see कन्हइं for details कन्ह+ल suffix.

कपालि 5 32. 'on the forehead' subst. loc. sg. m. n. Skt. lw. कपाल m. n. 'a skull' G. कपाल n. 'a forehead'; H. कपार, कपाल, M. कपाल–ळ. ND. 73. b. 17.

कपावइ 2·303. 'to get cut' v. 3rd. pres. causal of OG. कापइ< Ap. Pkt. कप्पइ (cf. Hc. 4 357: कप्पिज्जइ) through कत्तइ <Skt. *कृत्तति (=कृत्–कृन्तति) cf. Ap. Pāth. Intro. Ap. Grammar P. 44 § 42 (छ), tor such other formations. For the other view see Pischel· §566. G prim. कापवुं, caus कपाववुं, H. काटना, कटना caus कटादेना, M. कापणें cf. Tessitori Notes § 142. ND. 74 a. 41 derives it from कल्पयति and cf. कृपाण. Bloch : कापणें.

कपूरि 3·135 'camphor' subst. inst. sg. m. Pkt. Pā कप्पूर- <Skt कर्पूर m. G. कपूर, M. कापूर, H. कपूर. ND.74. a. 16. Bloch कापूर.

कवंध 1 746. 'a headless trunk' subst. nom. sg. n. Skt. lw. कवन्ध m. n.

कमणि 1 41. 'by which' pron. adj. inst. sg. n. OG. Ap. क्वण, See index कउण for details.

कमलागेह 6·159. 'the abode of Laxmi–the goddess of wealth' subst. nom. sg. n. Skt. lw कमलागेह n.

कमलंतरि 6 134 'within a lotus' subst. loc. sg. n. कमल + अंतरि <Skt. कमलान्तरे.

कमलिणि° 1 196 'a lotus plant' subst sg. f. Pkt. कमलिणि <Skt. कमलिनी f.

कमलु 1 584. 'a lotus' subst. nom. sg. n. Skt. lw. कमल n.

कमीरु 1 667. 'the name of a demon whom Bhima killed' subst. nom. sg. m.–कमीरि subst. inst sg. m Pkt. किम्मीर <Skt. किर्मीर.

कंपाविउ 6 355. 'was shaken' past. part. nom. sg. m. of the causal of कंपइ <Skt. कम्पते, G. कंपाव्युं Bloch . कंप

कर 2 167. 'a hand' subst acc. sg. m.–करु 2 154. subst. nom. sg. m.–करु 1 312. acc. sg. m.–करि 1 294, 742, 2·150, 168. inst sg. m –करि 2·377; 3 207, 6 106, 258. loc. sg. m.–करे 2·223. loc. sg. m. Skt. lw. कर m.

करअलि 6 327. 'on the palm of hand' subst. loc. sg. n. Pkt. करअल < Skt. करतल n. cf. G. हथेली<Pkt. हत्थअलिआ <Skt. हस्ततलिका.

करइ 1 519 567, 570, 585, 625, 644, 652, 784, 2 243, 3. 69, 177, 212, 5 22[1], 22[2], 24, 49, 72, 93, 96, 106, 120, 6 15, 138, 188, 199, 263, 397, 402 'to do' v. 3rd sg. pres.—करइं 1 756, 2 664, 5 112, 117, 153, 158, 6 187. v 3rd. sg. pres.—करइं 1 235, 289, 361, 571, 2 140, 343, 3 68, 132[1], 132[2], 136, 146, 5·28, 35, 39, 65, 67, 113, 177 v. 3rd. pl. pres.—करई 1 470. v. 3rd sg. pres.—करए 1 21, 242, 767. v. 3rd sg pres.–करेइ 1 219, 220, 243 v. 3rd. sg. pres. करेई 1 87, 112. v. 3rd sg. pres.–करउ 1·569; 2 8, 148, 706, 5 183, 189, 6 10, 171 v. 1st. sg. pres.–करुं 1 125, 628. v. 1st. sg. pres –करूं 2 396. v. 1st. sg. pres.-करउ 5·122. v 2nd pl pres.–करंति 5 169 v. 3rd. pl. pres. cf. Ap. करंति <Skt. कुर्वन्ति–करंति 6 130, 289. v 3rd. sg. pres. contamination through the pres. part. करंत.–करि 1 525, 2 382, 442, 3 39, 5 70, 6 79 v. 2nd. sg. imprt.–करिन 2 94. v. 2nd. sg. imprt.–करउ 1 57, 278, 370, 431, 447, 5 118, 150, 182, 6 76 v. 2nd. pl imprt – करु 2 392. v. 2nd. pl. imprt –कर 2 573. v. 2nd. sg. imprt.– करउ 5 130. v. 3rd. sg. imprt.–करउ v. 3rd. pl. imprt.–करिजे 2 320. v. 2nd. sg. pot.–किज्जइ 1 657. v. 2nd. sg. pot – करिसु 1·495, 6 94. v. 1st. sg. fut.–करिसि 6 93 [with a negative particle म, making imprt. sense] v. 2nd sg. fut –करसिइ 2 704; करिसइ 5 58, करिसिइं 3 627.

3rd. sg. fut –करेसिइ 1 548. v. 3rd. pl. fut.–करीजइ 1·307, 2 565. v. 3rd. sg. pres. pass –करीइ 1·486. v. 3rd. sg. pres. pass.–कीइ 6 150 v. 3rd sg pres.pass.–कीजइ 1·145, 150, 208, 304, 450, 722, 2·57, 107, 431, 451; 5 51, 6·73, 143, 297 v. 3rd. sg. pres. pass –कीजइं 3 33, 120. v 3rd. sg.pres. pass –कीजइं 3 136. v. 3rd. pl. pres. pass.-कीजिसि 2 551. v. 3rd sg. fut. pass.– Participles — करतउ 5·41. pres. part. nom. sg. m.– करता 2 673. pres. part. nom. pl. m.–करतां 6·224, 305. pres part. loc. sg. m –करंतउ 1 73, 114. pres. part. nom. sg m – करंतउ pres part. acc. sg. m.– करंतु 1 500 pres. part. nom sg. m.– करता 1 100. pres. part. gen–obl. used as acc. pl. m.–करंता 6·23. pres. part. nom. sg. m.– करंता 6 403. pres part. loc sg. m. (loc. absl.) – करंता 5 71 pres part. gen-obl. pl. m –करिउ 1 654 past part. nom. sg. m. – कर्या 2 675. past. part. nom pl m – करी 1 643. past. part. nom. sg. f. – करीआ 1 289. past. part. nom. pl. m.–किउ 1 539. past part. nom. sg. n.–किउ 1. 579, 665 past part. nom. sg. m —कियउं 1 367. past. part. nom. sg. n —किया 6 210. past. part nom. pl. m.—कीया 6 414. past. part. nom. sg. n.—कीउ 1 602, 696, 6 177, 275, 310 past part. nom. sg. m.–कीउ 1 361. past part. nom. sg. n.—कीउं 5 42; 6 145, 399. past part. nom. sg. n.—किद्धउ 1 275, किद्धु 1·266. past part. nom. sg. m.—कीध 2 206 past. part. nom. sg. f.— कीधउ 1 445, 684, 2·456, 732; 5 185, 412; 6 146, 251. past. part. nom. sg. m. – कीधउं 2 469, 479, 5·125, 129. past part. nom. sg. n. – कीधुं 1·580 past part. nom. sg. n.–कीधू 2·230. past. part. nom. sg. n.–कीधा 5 98, 112, 6 237. past. part. nom. pl. n.–कीधी 1·399, 2·410, 446; 5·11, 97; 6 32, 222. past part. nom. sg. f.–करि 1·677. absl.–करिउ 1 312. absl.–करी 1 449, 493, 499, 528; 2 131, 132, 160, 215, 223, 226, 266, 310, 343, 377, 688; 3 201, 4·16, 5·25, 28, 33, 41; 6 42, 206, 264, 291, 331, 416. absl -करीउ 1·180, 293, 322, 511, 577, 725, 733, 734, 742, 748 absl –करीय 5·37, 6 38. absl.-करेउ 1 482, 619, 623, 6 193, absl.–करी–नइ 1·520, 543, 6 266 absl.– °करी–नइ 6·166, करीनइं [with गुणहि] 6 191, absl. used as the inst. post–position in the sense of 'with, by'.– करवि 3 132. absl. – करेवि 1 392, 393 absl.—करवउ 5·105, करिवउ 6 229, करिवउं 2·501. pot. part. nom. sg. m.–करेवु 1 153. pot. part. nom. sg. n.–करिवा 1 426; 3 78. inf. of pur. – करेवा 2 211 inf. of pur.–Causal Forms–करावइ 1 739 v. 3rd. sg. pres. caus –करावुं 1·627. v. 1st. sg. pres. caus –करावि 1 493. v. imprt. 2nd. sg. –करावीउ 1 395; 6 117. past part. nom. sg. m. causal. For etymology etc. of various forms see grammar. ND. 136. b. 45 Bloch. करणें

करण 1 303. 'Karna' subst. voc. sg. m.–करणिहिं 1·290. subst. inst. sg. m.–कण्णु 1 260, 264, 294, 312, 679, 742, 749. subst. nom. sg. m.–कण्णु >subst. acc. sg. m. Skt. कर्ण m

करणइ 3 43. 'a kind of flower-plant' subst. nom. sg. f. Pkt. कणइर, कणयार, कण्णिआर, कणिआरो m. Hc 2.95.+इआ f. suffix <Skt. कर्णिकार m. G. कणेर, करेण f., H. कनिआरी, कनियार, कनीर, कनेर, M. कणेरी. Bloch कणेर

करणकतूहलि 3 202. 'by the curiosity of the proper time' subst inst sg. n. करण 'a period of the day' Skt. lw. करण +कतूहलि<Skt. कौतूहलेन.

करतार 6 394. 'a creator' subst. nom sg. m. Skt कर्तृ m G करतार, किरतार, H. करतार.

करवक° 3 41. 'a kind of a tree–a species of amaranth' subst. sg. m. Skt. कुरवक m.

करम° 1 171; 6 118. 'an action' subst. sg. n.–करमि 5·11, 62. inst. sg. n. Skt. कर्मन् n. G. करम–n.

करमाइ 5 73. 'to fade, to wither' v 3rd. sg. pres Pkt. किलम्मइ<Skt. क्लाम्यति, cf. PGS P. 213 column. 2. line 3 कुरमाइ म्लायति क्लाम्यति। G करमावुं, M. करमणे,

करंवक 3 131. 'a kind of food-prepared by mixing flour with curds.' subst. gen-obl. sg n. with term dropped Skt. करंभक n. करंभ–करंव m.; Pkt. करंब m=दध्योदन cf. Dn. 2 14, G. करमो, करमलडो, करमलो, कलवो GL. I P 336, 384.=Skt. कल्यवर्त m rather doubtful.

करयल 1 244. 'a palm of hand' subst. abl. sg. n with term. dropped—करयलि 1·84, 291, 584. subst. loc. sg. n.–करयले 1·346. subst. loc. sg. n. see index करअल.

करवड 2 377 'a kind of vessel' subst. acc. sg. n.–करविय 3 132.=करवइ subst. inst. sg. n. Pkt. करव, करविया <Skt. करक m n. करकिका f. G करवो m. करवडुं n. H. करवा m. ND. 77. a. 34.

करवत° 3 46. 'a saw' subst. sg. n –करवत 5·32, 6·294 subst. acc. sg. n. Pkt. करवत्त<Skt. करपत्र n G. करवत, H. करवत, M. करवत. ND 77. a. 7.

करवती 3 208 'a small saw' subst. sg. f. Pkt करवत्तिआ < Skt. करपत्रिका f. G. H. करवती f.

करवाल 6·287 'a sword' subst. nom. sg. m.–करवालु 1 742 subst. nom. sg. m. Skt. lw. करवाल m.

कराल 1·134. 'frightful' adj. acc. sg. n Skt. lw. कराल.

करालिउ 5 33. 'put in a frightful condition, tormented' past part. nom. sg. m.–करालिय 3·52 past part. nom. pl. f. a denom. from कराल–past part. Skt. करालित, Pkt. करालिय.

करिआलि 6 308. 'in the palm of hand' subst loc. sg. n See index करअल. The influence of final इ in लि has influenced र to be changed to रि.

करुणाए 3 43. 'to take pity' v. 3rd. sg pres. denom. Skt. करुणा.

करिंदो 1·308. 'the best of elephants' subst. nom. sg. m. Pkt. करिन्दो < Skt करीन्द्र m.

करोडि 1 726. 'ten of a million' subst. acc. sg. f. Pkt. कोडि –for adventitious र् inter-posed see Hc. 4 399. अभूतोऽपि क्वचित्।, GL. I P. 433-435. for र् inter-position in G. and OG.; Tessitori: Notes § 31. gives a detailed list which is followed by GL., Pischel § 268. for Pkt group <Skt. कोटि f. G. करोड H. करोर, ND. 77. b. 3. doubts connection with कोटि.

कर्णि 2·70. 'by Karna' subst. inst. sg. m. Skt. lw. कर्ण m.

कण्र्ण 2·532. 'Karna' subst. acc. sg m. Skt. lw. कर्ण m.

कलइ 4.9. 'is considered' v. 3rd. sg. pres. pass. the contracted form of कलियइ–कलिज 2 442 'to understand, to consider' v. 2nd. sg. pot. <Ap. कलिज्जहि,–कलीसइ 2 534. v. 3rd. sg. fut pass. Skt कल्यति; Bloch कळणे G. कळवुं

कलकलइ 2 311. 'to roar, to cry out' Onomatopoetic v. 3rd. sg. pres.–कलकली 2 307. past part nom. sg. f. Pkt. कुरुगुरइ=Ap. कुलुकुलइ, denom. form. कलकलयति from Skt. कलकल m. For OG. form PGS. P. 214. column 1 29. कलकलइ कलं करणति। G. कलकळवुं, ककळवुं, H. कलकलना; M. कल्कलणें

कलगलीय 1 704. 'made an uproar' past. part nom. pl. m. Pkt. कलगल <Skt. कलकल m. –from it the denom. v. कलगलइ. See index कलकलइ.

कलयल 1 724. 'noise, uproar' subst. nom sg m. Pkt. कलयल<Skt. कलकल m.

कलपतरो 1·227. 'the desire-yielding celestial tree' subst. nom sg. m. Skt. कल्पतरु m.

कलपांत° 2·417. 'the end of the world or the universal destruction of the close of Brahmā's day i. e. 1000 Yugas or 432 million years' subst sg m. Skt. कल्पान्त m.

कलपांत° 2·600 subst. sg. m See index कल्पांत.

कलहिजण 1·217. 'brawlers, quarrelling persons' subst nom. pl. m. Skt. कलहिन्+जन m. (= Pkt. जण).

कलहु 1 220. 'a quarrel' subst. acc. sg m. Skt. lw. कलह m.

कली 3·41. 'a bud' subst. nom. sg. f. Pkt. कलिया < Skt. कलिका f. G. कळी, H. करी, कली, M. कळी.

कलपद्रम 5 165. 'a desire-yielding celestial tree' subst nom. sg m. Skt. कल्पद्रुम m.

कलपा 1 680. 'fixed' past part. nom. pl. m. Pkt. कप्पिआ, Skt. कल्पिता·; G. कल्या.

कवडप्रपंच 1·242. 'the network of fraud' subst. acc. pl. m. Pkt. कवड (<Skt. कपट) + Skt. प्रपञ्च m.

कवण 2·302, 581, 582 'who' inter. pron. nom. sg. m.–कवण 2·583 pron. acc. sg. n –कवण 2·304. pron. gen-obl sg m.–कवण inter. pron adj. nom sg. f.-कवण 2 41, 584 inter. pron adj. gen-obl. sg. f.–कवणु 1 361. pron. adj nom sg n. For etymology etc. see index कउण. कवण 2·394. 'some' indef pron. adj gen-obl. sg. f. possibly an extension of the original interrogative sense made sporadically by the writer.

कवित° 6 135 'poetry' subst. sg. n.–कवितु 3 227. subst. acc. sg. n.–कवित्त 2·732. subst. nom. sg. n Skt. कविता f.

and कवित्व n.- Pkt कविअ f. and कवित्त n. G. कवीत n.; H कवित्त, M. कवित, कवीत.

कच्चूंवरि 1 344 'on the braid of hair' (?) Pkt. कय (<Skt. कच) + उव्वरि (<Skt. उपरि) cf. भरतेश्वरबाहुबलीरास. st. 71 कसतूरीय कुसुम कपूर **कुच्चूंवरि** महमहइ ए । may mean 'mixed powder' G. कचुंवर n.

कसत्तुरीय 1·345 'by musk' subst. inst sg. f.–कत्तूरिय 3 156 inst. sg. f Skt. कस्तूरिका, कत्तूरी f.

कस्मली 2 241. 'darkened, became turbid' past part. nom. pl. f. from the denom. कस्मलइ<Skt. कश्मलयति from कश्मल n. Pkt. कस्मलिय<Skt. कश्मलित.

कंसाल 6 258 'cymbals of bronze' subst. nom. pl. n –कंसाल subst acc pl. m. Pkt. कंसआल<Skt. कास्यताल n. cf. G कांसां, कासीजोड.

कहइ 2·95, 318, 591, 5·48, 6 125, 304. 'to tell' v 3rd. sg. pres.–कहेई 1 140. v. 3rd. sg. pres.-कहइ 6·245. v. 3rd sg. pres. pass.–कहइ 3·23, 6 61, 167, 183 v. 3rd. pl. pres.–कहउं 1 679; 3 53, 109, 5·2, 141. v. 1st. sg. pres.–कहीउं 1 489. v. 1st. sg pres. pass –कहीयइ 1 312. v. 3rd. sg. pres. pass.–कहीजइं 2 75. v. 3rd. pl pres. pass.–कहंति 6 57. v. 3rd. pl. pres.–कहाइ 2 232 v. 3rd. pl. pres. pass.(?) or=कहेइं-कहाइं 5·47. v. 3rd. pl. pres. pass.–कह 5 36. v. 2nd. sg. imprt.–कहि 1 40, 2 105, 195, 543; 3 194, 6 102, 126, 184 v. 2nd. sg. imprt.–कहिन 2 93, 381, 560 v. 2nd sg. imprt.–कहिनि 3·196. v. 2nd. sg. imprt.–कहउ 6·24, 39 v. 2nd. pl. imprt.–कहु 2 244, 431 v. 2nd. pl. imprt.–कहउ–न 6 49. v 2nd. pl. imprt.–कहीसइ 2 48 v. 3rd. sg fut. pass.–Participles–कहंतउ 1 192 pres. part. nom. sg. m –कहता 6 355 pres part. nom. pl m.–कहाणउ 6 417. past. part. nom. sg. m.–कहिउ 5 180 past part. nom. sg. m.–कहिउं 2 497, 5 125, 6·201, 204, 248. past part. nom. sg. n.–कहीउ 6 316, 337. past part. nom. sg n.–कहीउं 1·313, 6 179. past. part. nom. sg. n.–कहउ 4·23 (=कहिउ) past. part nom. sg. m – कही 6 232. past. part. nom. sg. f.–कही 1 603, 6 319. abs.–कहीनइ 1 371. abs –कहिवा 6 315. inf.– कहावइ 6 80. v. 3rd sg. pres caus. used as pass.–कहावइ 3 23.v. 3rd. pl pres. caus - कहावइं 1 599. v. 3rd. pl. pres –कहावउ 1 136 v. 2nd. pl pres. Pkt कहेइ, कहइ< Pā. कथेति<Skt. कथयति G. कहेवुं, H कहना. ND. 81. b. 1.

कहीअ 5 120. 'where' pron. loc. sg. of inter. pron. क–used as an adv. of place Ap. कहि+इ or अ an expletive of intensity <Pkt. Mahārāṣṭri कम्मि, AMg कंसि<Pā. कम्हि<Skt कस्मिन्+चित् PGS. P. 207. column. 1. line. 21. कहिया कदा. ND. 81. b. 19.

कां 1 19, 2 560 'why' adv. the contracted form of काइं, see index काइं cf. Kāthiawadi G. का 'why'. Bloch: का <Ap. कहा (कुत).

काइं 1 552, 678, 5 152, 'why' adv –कांइ 1 199, 6 134. adv.—कोइ 1·556, 2·146,

392, 633, 658, 668, 706, 6 83. adv.–काई 1·198, 492, 553; 6·146, 231. adv.—काई 2 498, 562. adv. – काइ 3·196. adv. cf. Hc 4·367. किम. काइं–कवणों वा। In Ap. काइं <Skt. कानि is used in the sense of 'why' cf. Pischel: § 428. G. काय in poetry = 'why'.

काइं 2·704 'some' pron. indef. acc. sg. f. Skt. <काम् + चित्.

कांई 2 196; 5 3, 121; 6 301, 393. 'in the least, in a little measure' a form of pron. क–in direct case pl. n. used as an adverb < Skt. कानिचित्.

कांई 6 49, काई 2·552. 'some' indef. pron. acc. sg n. <Skt. कानिचित् pl. used as sg.

काज 2·470, 3 178, 6 199. 'a work, a purpose' subst. nom. sg. n. The काज (3·178) betrays Hindi influence–काजु 1 559, 580; 3 48. subst. nom. sg. n.–काजो 1·315. subst. nom. sg. n.—काज 1 551, 5 98, 125, 6 30 subst. nom. pl. n.–काज 6·49, 228. subst. acc sg. n – काजि 1 524; 2·159, 260, 556, 583 'for, in the purpose of' subst. loc sg. n used post–positionally MG. काजे-काजिहिं 2·235 subst loc. sg. n. used as a post pos. meaning 'for'. Pkt. कज्ज n. < Skt. कार्य n. G. काज; M. काज, H. काज. ND. 85. a 20, Bloch काज.

काजल° 1 345, 374; 6 66. 'Collyrium' subst sg n. Skt. कज्जल n. G. काजळ, M. काजळ; H. काजर. Bloch काजळ.

काजलवाइ 3·200 'darkened' past. part. nom. sg. f. < Skt. कज्जलायिता.

कांजी 6·90. 'rice–gruel' subst. nom. sg. f. Pkt. कञ्जिअ n, Skt. कञ्जिक n. cf. Amarkośa 19. 39. 'अवन्तिसोमधान्याम्लकुञ्जलानि च काञ्जिके' G. कांजी, M. कांजी; H. कांजी.

काटकि 1·352. 'thunder' subst. inst. sg. n. (onomato) G. काटको.

काठीआ 5·136. 'door–keepers, watchmen' subst. nom. pl.m. Pkt कट्ठिअ Dn. 2·15. commentary < Skt. *काष्ठिक

काढइ 1 533. 'to pull out, to draw' v. 3rd. sg. pres –काढि 2 215 v. 2nd. sg. imprt.– काढिउ 1·576. past. part. nom. sg. m.–काढीवा 2 206. int.–काढीइउ 1 422. past part. nom. sg. m.–काढवी 1 412. = काढवइ v. 3rd. sg. pres. caus. see for details index. कड्ढीय. ND. 86. a. 19.

काणणि 1 196, 426. 'grove, forest' subst loc. sg. n. Pkt. काणण<Skt. कानन n.

काणि 5 97. 'a visit of condolence' subst. nom. sg. f. Pkt. कहाणिआ<Skt. कथनिका. G. काण f. cf. index सुहकाणि f.

कान° 1 312, 3 155 'an ear' subst. sg. m. – कानि 1 344. subst. loc. sg. m. Pkt. कण्ण <Skt. कर्ण m. G. कान m, M. कान, H. कान. ND. 86. a. 49, Bloch. कान.

कांने 3·141. 'on the ear' subst. loc. sg. m. See index कान°.

कांधि 1·493 'a shoulder' subst. loc. sg. m. Pkt. खंध, कंध< Skt. स्कन्ध m. G काध, H. कंध, कंधा M. खाद f. See index कंधि.

कान्हि 1 717. 'Kṛṣṇa' subst. inst. sg. m. See index कन्ह.

कापडी 3·102. 'a traveller' subst. gen-obl. sg. m Pkt. कप्पड=पथिक, Dn 2·7. Skt. कार्पटिक: m. G. कापडी.

कामु 1·125. 'a desire, lust' subst nom. sg. m. – कामि 1 186. subst. inst. sg. m. Skt. lw. काम m.

काम 6·80 'a work' subst. nom. sg. n.—काम 6·237. subst. nom. pl. n.—कामि 6·100 inst. sg. n. Pkt. कम्म<Skt. कर्मन् n. ND. 87. b. 43. Bloch. काम.

कामालय 6 98. 'love-chamber' subst. loc. sg. m. Skt. lw. कामालय m.

कामिणि 2 82. 'an amorous lady' subst. nom. sg. f.—कामिणी 6 328. subst. nom. pl. f. Pkt. कामिणी < Skt. कामिनी. G. कामिनी

कामिय 3·226 'a desiring person' subst gen-obl. sg. m. Skt. lw. काम+इन् possessive suffix. Ap. कामिह > OG. कामिय.

कामुकि 1 435. 'the name of a forest' subst. loc. sg. n. Skt. lw. कामुक n.

कांपइ 2·681. 'to tremble, to shake' v. 3rd. pl pres.—कांपी 2·293. past. part. nom. sg. f.—कापंति 5·55. v 3rd. pl. pres. G कापवुं, H. कांपना. Bloch कंप.

कांम 2 230 'work' subst. nom. sg. n. Pkt कम्म < Skt. कर्मन् n. see index काम.

कांमु 3·1. 'cupid' subst. nom. sg. m. Skt. lw. काम m.

काय 5 190. 'any' indef. pron. nom. sg. f. Pkt. काइ<Pā काचि ≤ Skt. काचित्. G. काइ.

कायर° 1·298. 'timid' adj. m.—कायर 6 86. adj. as a subst. nom. sg. m.—कायर 2·340 adj. as a subst. nom. pl. m.—कायर 6 350. adj as a subst. gen-obl. sg. m. Pkt. काअर < Skt. कातर. G. कायर, H. कायर.

काराणि 1·41,486,570;2·209,5·108; 6·222. 'due to the cause, on account of' subst inst. sg. n.—कारणि 2·541. subst. loc. sg. n. Skt. lw कारण n.

कालउ 5 188. 'lisping' adj. nom. sg. n. connected with Skt. कल adj. G. कालुं.

कालकुमरु 1·688. 'the name of a prince' subst. nom. sg. m. काल+कुमरु, for कुमरु see index कुमर.

कालमुहउ 6·300. 'angry-faced' adj. nom. sg. m कालमुही 2 201, 6·186. nom sg. f.-Pkt. कालमुहओ < Skt. कालमुखक, MG कारमो, काळमो, cf. G phrase 'एने काळ चड्यो'= 'He got angry'

कालु 1 502, 5 77. 'period, time' subst. nom. sg. m.—कालि 3·206. loc. sg. m. Skt. lw. काल m.

कालु 2 160. 'black, tarnished' adj. nom. sg. n.—काली 2 45, 219, 621, 669. 'dark' adj. nom. sg f.—काली 1 455. adj. loc. sg. f.–Pkt. काल (cf Dn. 2 26.), Skt. काल. G. कालु, H. कारा, काला; M. काळा. ND. 90. b. 32

काष्ट 2·246 'faggots' subst. acc. pl n. Skt. काष्ठ n G. काष्ट n.

कासगि 1·603. 'an act of stopping the activities of the body and meditating upon the soul' subst. loc. sg. m. Pkt. काउसग्ग ≤ Skt. कायोत्सर्ग m.

कासमीर° 2·1; 6·4. 'the country of Kashmır' subst. sg. n. Skt. काश्मीर.

कासीसर° 1 175.' the kıng of Kaśi'. subst. sg. m. Pkt. कासीसर < Skt. काशीश्वर m.

कांस 3·10. 'Kamsa, the maternal uncle of Krsna' subst. sg. m. Skt. कंस m.

काहल° 1·724. 'a kind of musical ınstrument' subst. sg. n. —काहली 2·307. nom. sg f. —काहली 6·350 subst. acc. sg. f. Skt lw.—काहल n. from which is made subst. f. काहलिका < Pkt. काहलिआ and OG. काहली.

कि 1 353, 2·350, 510, 526, 543 (thrice कि and twıce कइ), 683; 3·109, 5 92 'or' see ındex कइ. ND. 91. a. 27.

किण 6 199. 'by what' pro. ınst. sg. n. with परि making an adv. phrase to mean 'by what way' < Skt. केन. MG. केनि पेरे.

किम 1 8, 277, 719, 2 56, 364, 475, 476 658, 3·37; 4·34, 5 141; 6 24, 104, 137, 242, 'how' interrog. adv. —किमइ 1 23, 196, 2, 135, 266, 402, 451, 563, 566, 647, 702, 5 54, 100, 104, 6 409 'in some way or the other, somehow' —किमइ 1·477, 592; 5·21 'wıth great dıfficulty' – किमइ 2·103, 630, 646; 6 238. 'ın no way' – किमइं 3·24. ' ın no way ' adv. Ap. केम्व Hc. 4·418. ıll. 1. <Skt. *केव on the analogy एव cf. Tessıtori Notes: §98 (3), किमइ=किम+इ (<Pkt. वि, इ < Skt. अपि) G. केम lıke जेम, तेम, एम; केमेय 'somehow'.

किमइ 2·627. 'something' indef. pron. acc. sg. n. Pkt. किमइ < Skt. किमपि.

किमइव 1·673. 'with great difficulty' adv. see. ındex किमइ under किम; contamınatıon of Pkt. किमवि<Skt. किमपि.

किमए 1·416. 'with great dıfficulty, somehow' adv. किमइ+ए a metrical expletıve, see. किमइ under किम.

किंपि 2 72 'somethıng' pron. acc. sg. n. Pkt. lw. किंपि< Skt. किमपि

किरतार 6 145. 'the Creator' subst. voc. sg m. < Skt. कर्तृ. MG. करतार; H. करतार.

किरि 1·18, 335, 338; 2 338, 408, 420, 571, 726, 3 155; 6 69. 'Verıly' ındecl. Pkt. किर, Ap. किर cf. Hc. 2 186, Hc. 4 349. cf. Pıschel. 259. OG. किर+इ (<skt. अपि), Skt. किल. The other explanatıon which ıs more plausıble ıs Skt. किं+रे=OG. कि रि. See Bloch: किर.

किर 3·110 'Verıly' ındecl. lw. Pkt. किर; see ındex किरि.

किलकिल 5 28. 'a cry lıke kıl–kıl' onamato. subst. acc. sg. n. G. किलकिल; H. किलकिल, M. किलकिल m.

किलकिलाट 2 343. 'the cry of kıl–kıl' onomato. subst. acc. sg. n. Pkt किलकिलत्त < Skt. किलकिलत्व n. G. किलकिलाट m.; M. किलकिलाट m.

किव 1·259. 'Krpa–the preceptor of the Pandavas' Pkt. lw. किव<Skt कृप m.

किवहरि 1·259 'the house of Krpa' subst loc. sg. n. Pkt. lw. किवहरि<Skt. कृपगृह.

किवि 1·285. 'some' indef. pron. nom. pl. m. Pkt. केवि < Skt. केऽपि.

किसउं 1·104. 'How' interrog. adv.–किसिउं 2 312, 532, 565, 572. 'What' inter. adv. –किसुं 1·107, 136, 266, 302, 450, 528 'What' inter. adv. Ap. कइस cf. Hc. 4 403; Pkt. केरिस, Mg. किदिस, Skt. कीदृश, for further details etc. see. Pischel §121; for its OG and MG. evolutes etc. Divatia GL. II P. 94–97. Tessitori Notes. § 94 also gives sufficient details and data. G.–शुं, H. कइसा, M कसा.

किसिउं 6 145, 184 'of what kind' inter pron nom. sg. n. –किसुं 6·73. pron adj nom. sg. n.–किस्यू 2 380. pron. adj. nom. sg n. किसिउ 6 195 pron. adj. nom. sg m.–किसिउं 6 127. pron. adj nom. sg. n.– किसी 2 89. pron adj. nom. sg. f. — किसी 2 512. pron adj. inst sg. n.—किसाइ 1 551. pron. adj. nom. pl. n. < Skt. कीदृशकानि, for details of etymology etc see index किसउं.

किहां 2 185, 271, 696, 6 39, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 128 'where' pron adv through the loc, though Hc 4 355 सवादेईसेहां I traces it through abl. case Tessitori. Notes §61 supports Hc, See Divatia GL II P. 110 Ap. कहा < Pkt. कम्हा < Skt कस्मात् G. क्या.

किहइं 6·299. 'anywhere' adv. Ap. कहिं a loc. form of pron क (meaning Skt. कुत्र) + अपि; cf. G. क्यांय Ap. कहि+इ (<Skt. अपि) < Pkt. कम्हि < Skt. कस्मिन.

किहांइं 4·30. 'anywhere' adv. किहा+इ. see index किहां and इ.

किहिं 3 44. 'anywhere' adv. किहा+इ see index किहा and इ.

किह्यां 2 380 'anywhere' adv. किहा+इ.

किही 2 712. 'by some' pron. inst. pl. m. Skt. कैः+अपि.

°की 6·284. 'of' a postpos. < Pkt. किय < Skt कृत. cf. for such use G. O. S. XIII P. 42. line 7. (V. S 1266) दुंदुहि वाजी देवकीय चालीय तिहिं सुरवर, K. Pr. I. line 77. भाजी देस देवकइ पाटणि (V. S. 1512.) cf. Divatia GL. II p. 100. cf. Hc. 2·148. for कीय used genetively. H. gen. term.–को, की etc.

कीम 5·36, 6·181. 'how' adv.– कीमु 1 351. 'how' adv.– कीमइ 'howsoever' adv. कीम+इ i e. Skt. अपि. For etymology etc. see index किम.

कीवाचारु 1 650. 'eunach–teacher' subst. nom. sg m. Skt. क्लीव or क्लीव 'eunach'+आचार्य m. 'a teacher.'

कीवे 2 549. 'eunach' subst. voc. sg f. Skt. *क्लीवा f.

कीसी 1 650 'some' indef. pron. nom. pl. n. Ap. कइसाइ < Skt. कीदृशानि.

कीहं 2·261. 'where' adv. being the contracted form of किहा. see index किहां.

कु 6 412. 'who' interr. pron. nom. sg. m. Ap. कु<Pkt. का < Skt. *क m. G को, see index को.

कुंअरि 3·112; 6·71, 93, 99, 120, 124, 141, 143, 151, 162, 182, 420. 'a maiden, an unmarried daughter' subst. nom. sg. f. Pkt. कुमरो < Skt. कुमारी f. G. कुंवरी, and in combinations like हेमकुंवर or हेमकोर,–कुंवर and–कोर H. कुंवरि, कुंवरी, M.

कुंअरु 1·716. 'a prince' subst. nom. sg. m. Pkt. कुमरो cf. Hc 1·67 which gives the option of कुमारो and कुमरो in Pkt < Skt. कुमार m. G. कुंवर, H. कुअर; M. कुंवर m. see index कुमर.

कुंआरि 6·101, 114, 321 'a princess, an unmarried daughter' subst. nom. sg. f–कुंआरि 6·77, 329 gen–obl. sg. f. Skt. कुमारी. G. कुमारी a Skt. lw. preserves the original sense of 'a princess'; but MG. कुंआरी f. कुंवारो m. carries the exclusive sense of 'an unmarried girl' and 'an unmarried boy' respectively. G. कुंवरी f. and कुंवर m carry the exclusive sense of 'a prince' and 'a princess' respectively in MG. It is not so in Pkt. or OG.

कुखिहिं 1·358 'in the womb' subst loc. sg. f. Pkt कुक्खि <Skt. कुक्षि f G. कूख f.

कुंचुकिइ 2·441 'by the garment' subst. inst. sg. m Skt. कंचुक m.

कुटंब 2·127. 'a family' subst. nom pl. n –कुटंबह 6·389. subst. gen-obl. sg n. Pkt. कुडंब, Skt. कुटुम्ब n. colloquial G. कटम. Bloch कुटुंब.

कुटीरडइ 2·115. 'hut' subst. nom. sg m. Skt कुटीरक in कुटीर+ड suffix.

कुडुंबउ 5·156. 'a family' subst. nom. sg. n. Pkt. कुडुंब < Skt. कुटुम्ब n.

कुण 2·38, 105, 106, 296, 298, 301, 582, 696, 5·58, 6·237 'who' inter. pron. nom. sg. m.–कुण 1·119. pron. nom. sg. f.—कुणि 1·641, 2·72, 107, 299, 667; 3·110, inter. pron. inst. sg. m–कुणि 1·640. inter. pron. inst. sg. m.—कुणइं 3·194. inter. pron. inst. sg. m.–कुणहिं 1·187, 349, 6·169, 412. inter. pron. inst. sg. m.–कुण 2·297 gen-obl. sg m.—कुण° [–नई] 2·93. inter. pron. gen-obl. sg. m.—कुणह 6·236, 296. inter. pron. gen–obl. sg. m.—कुणहि 6·296. loc. sg. m. For details of derivation etc. see index कउण and कवण.

कुंण 2·303, 443. 'who' inter. pron. nom. sg. f.—कुंण 2·534. inst. sg. m. see index कुण.

कुणहइ 1·140, 198 'anybody' indef. pron. gen–obl. sg m. कुणह+इ.

कुणवु 1·588. 'a family' subst. acc. sg. n.—कुणबि 1·220, 413, 463, 518, 435, inst. sg. n. — कुणबीय 1·780. 'family–persons' subst. nom. pl. m –कुणबिहिं 'family persons' subst. inst. pl. m. Pkt. कुडुबो < Skt. कुटुम्ब n cf. G कणबी 'a family–man'—a name of a particular community in Gujarat. M. कुणबी. cf. Divatia GL. I. P. 82, 85, 108, 464.

कुतिग 2·4. 'curiosity', desire' subst. nom. pl. n.—कुतिगि 2·732. inst. sg. n.—कुतिगिइं 2·646. inst. sg. n. Pkt. कौतग, skt. कौतुक n.

कुंती° 1 375 'Kunta, the wife of Pandu' subst sg. f —कुंती 1 425. gen-obl sg. f —कुंती 1·618, 677 inst. sg. f. Skt. कुन्ता. G कुंती.

कुपात्र 3 95. 'an unworthy person' subst. acc. sg. n lw. Skt. कुपात्र n.

कुपीउ 1 412, 6 31. 'got enraged' past part nom. sg m. Pkt. कुविअ < Skt. कुपित. G कोप्यो.

कुमर 1 200 'a prince, a boy' subst. inst. sg. m.—कुमरिं 1 325. inst. pl. m —कुमरो 1 290 acc. sg m. For details see index कुंअरु.

कुमरि 3 153, 192. 'a daughter, a princess' subst. nom. sg. f. see index कुअरि.

कुमारि 1 161, 3 161 'a daughter, a princess' subst. nom. sg f. see index कुंआरि

कुमारु 1 172, 3 220. 'a prince, a son' subst nom sg. m. —कुमारि 1 173, कुमारिं 1 188 inst. sg m. see index कुंआरि

कुंभीय 3 108. 'an elephant' subst. nom. pl m. Skt कुंभिन् m.

कुयरि 1 212. 'a daughter' subst. nom pl. f see index कुमरि and कुंअरि.

कुर° 1 165 'the name of a famous king, Kuru' subst sg m. Skt. कुरु.

कुरुखेत्रि 1 697 'On the field of Kuruksetra' subst loc. sg n. Skt कुरक्षेत्र n

कुरुदलि 2 471 'an army of Kauravas' subst. loc. sg. n Skt कुरुदल n.

कुरुनरिंदु 1 11. 'King Kuru' subst nom. sg. m कुरु+नरिंदु Skt कुरुनरेन्द्र m.

कुरुनाथि 2 53. 'the lord of Kurus' subst. inst. sg. m. Skt. lw कुरुनाथ m

कुरव 1 132, 249. 'Kaurava' subst. sg m.—कुरवु 1 661. nom sg. m. Ap. Pkt. कुरव < Skt. कौरव m.

कुरंगू 1 31. 'a deer' subst. nom. sg. m. Skt. lw कुरङ्ग m.

कुरमाणि 1 59. 'became dejected' past. part nom sg. f. from कुरमाइ (OG. root) <Pkt. किलामइ<Skt. क्लाम्यति For OG. form cf. PGL. P. 213. column 2. line 3 कुरमाइ म्लायति क्लाम्यति G. करमावु

कुररी 2 315. 'a female osprey' subst nom. sg. f. Skt. कुररी f.

कुलंछणु 1 458. 'a bad stigma' subst nom. sg. n Skt. कुलाञ्छन n Pkt °लंछण, Skt. °लाञ्छन n.

कुलु 1 307 'a family, a race' subst nom. sg. n.—कुलह gen.-obl. sg n.—कुलि 1 19, 5 134. subst. loc. sg n. Skt. कुल n

कुलदेवलि° 1 213 'a family goddess' subst. sg. f. Skt कुलदेव + OG. suffix लि f cf G. देवलि.

कुलबोई 2 188 'the submerger of the family' subst. nom. sg. f. कुल Skt +बोई from बोलइ < Skt ब्रूडति cf. G. कुळबोळी.

कुलमंडणु 1 11, 165. 'the ornament of the family' subst nom. sg. n. Skt. कुलमंडन n.

कुलवट 3 9. 'the custom of the family' subst. nom sg. f. कुल+वट, वट f. <Pkt वट्टि, विति < Skt वृत्ति f. cf. G वट f. 'hereditary prestige'

कुलसिणगारी 1 122. 'an ornament of the family.' subst. nom.

sg. f. कुल+सिणगारी–Pkt. सिगार <Skt. शृंगार. cf. G सणगार.

कुली 3 114. 'a bud' subst. nom. sg f. Pkt. कलिआ < Skt. कलिका. OG. form in the particular case has उ in कु is sporadic. G कळे; H. कली, M. कळ f.

कुसलु 1 615. 'welfare' subst. nom. sg. n. Pkt. कुसल < Skt कुशल.

कुसुधउ 3 203. 'ill-omened' adj acc sg n. Skt. कु+शुद्ध cf. G. सूध=Pkt. सुद्ध <Skt. शुद्ध

कुसुमह 1·337, 344, 373 'a flower' subst gen–obl. pl. n. Skt. lw कुसुम n.

कूइ 5 10. 'a well' subst. loc. sg. m. Pkt. कूअ<Skt. कूपः m; G. कुवो. ND. 102. a. 13.

कूंकूय° 1·334. 'saffron' subst nom sg n. Pkt. Skt. कुंकुम n. G कंकु, M. कुंकूं n.

कूजइ 2 3. 'to warble' v. 3rd. sg. pres. Skt. lw. कूजति.

कूंचीय 6 106 'a key' subst. nom. sg. f. Pkt. कुंचिगा < Skt. कुञ्चिका f. G. कुंची; H. कुंची, कुंजी, M. कुंजी, कुंजिका

कूटइ 1·249; 2 251. 'to pound, to beat' v. 3rd. sg. pres. —कूटियइ 2 169. v. 3rd. sg. pres. passive –कूटतउ 1·252 pres part. nom. sg. m —कूटीनइ 5 185. obsl. Pkt कुट्टइ, Skt. कुट्टयति, Pā कुट्टेति. G कूटवुं, H. कूटना; M कुटणें. ND. 96. b. 38.

कूड 1·619. 'a fraud' subst. nom. sg n.–कूड 2 131. subst acc sg. n.-कूड 2·260, 5 152 subst. gen-obl n.—कूडह 1 665. subst. nom. sg. n. कूड 1 477, 675. subst. nom. sg. n.-कूड 1 449. subst acc sg. n. -कूड़ 1 748. subst nom sg n –कूडि 1·749. subst. inst. sg. n.—कूडिहिं 1 404 subst. inst. sg. n.=adjective=कूड 1·217, 275 2·134 adj. nom. sg. m —कूडउ 1·535. adj. nom. sg. n. कूडउं 6·80 adj. nom. sg. n.–कूड 2 149 adj. voc. sg. m.–कूडउ 1·756. adj. nom. sg. m.—कूडी 2 578. adj. nom. sg f.—कूडा 1·242. adj. acc. pl. m. —कूडा 1 665. adj. gen-obl. sg m.—कूडउं 1·738. adj. acc. sg n. used as an adv. Pkt. कूड adj कूड subst < Skt कूट adj. कूट subst. m. n. G. कूडुं adj. कूड subst.

कूडीउ 1·402. 'fraudulent' adj acc. sg. n. Pkt. कूडिअ < Skt. कूटिक adj

कूंण 2 294. 'who' pron. nom. sg. m. see index कउण, कुण.

कूंती 1·313. 'Kunta, the mother of Pāndavas' subst. inst. sg f.

कूप° 1 262. 'Kṛpa, the preceptor of Kauravas and Pāndavas' subst. sg. m Skt. कृप m.

कूपल 5 144. 'a bud' subst. nom. sg. m. Pkt. कुपल, कुंपल Hc. 1 26; Skt. कुड्मल m. Pischel § 277. G. कुंपळ f.

कूंभार 5 14. 'a potter' subst. gen-obl. sg. m term. dropped Pkt कुंभआर, कुंभार Hc 1 8 >Skt. कुम्भकार m; G. कुंभार, H. कुम्हार, M. कुंभार. ND. 99 b. 29 Bloch· कुंभार.

कूंभी° 5 27. 'a small pot' subst. sg. f. Pkt कुंभिआ < Skt. कुम्भिका f.

कूंयरु 1·142, 693 'a prince' subst. nom. sg. m.–कूंयरु subst. acc. sg. m.–कूंयर

2·635 subst. voc. sg. m.–कूंयर 1·259, 273. subst. nom. pl. m.–कूयर 1 329. subst. acc pl m.–कूंयरह 1 263. gen –obl. pl. m –कूंयर 1 315. gen. –obl pl. m. (dative sense)–कूंयरि 1 145; 2·470, 506. inst. sg m. For etymology etc see index कुंअर, कुमर. ND. 99. b. 9.

कूंयर 2 465. 'a princess' subst. nom. sg. f. Skt. कुमारी f. cf. G. कुंवर in nouns like हरकुंवर, हरकोर etc.

कूयरि 1·143, 192, 343. 'a princess' subst. nom. sg. f.–कूंयरि 1 143. subst. inst. sg. f. see index कुंआरि.

कूयार 1·343. 'a prince' subst. nom. pl m see for details index कुंआर

कूंयारि 1 323, 533. 'a princess' subst. nom. sg. f. see index कुंआरि.

कूंयारी 1·123. 'a virgin' subst. nom. sg. f. see for etymology index कुंआरि G. कुंवारी.

कूर 3 127. 'rice' subst nom. sg. m. Skt lw. कूर m. n. Pkt. कूर Dn. 2 43. com. G. कूर.

कूरि 3 433 'cruel' adj. inst sg. m Pkt. कूर < Skt. क्रूर.

कूलीय 3 160. 'in the morsel–i e. mouth' subst. loc sg. f. Pkt. कउलिय, Skt. कवलिका f. cf G. कोळिओ.

कूलु 1 561 'a shore' subst. nom. sg. m. Skt lw. कूल.

कृपइं 1 265. 'Kṛpa' subst. inst sg. m. Skt. कृप. a sporadic change.

कृतंवर्म 1 755. 'Kṛtavarmā' subst. nom. sg. m. Skt. कृतवर्मन् m.

कृतारथ 5 157. 'with one's aim fulfilled' adj. nom. pl. m. Skt. कृतार्थ. G. कृतारथ.

कृत्या° 1 626. 'a female deity to whom sacrifices are offered for destructive and magical purposes.' subst. sg f. Skt. lw. कृत्या.

कृपु 1·698, 755. 'Kṛpa' subst. nom sg m. Skt. lw. कृप m.

कृपागुर 1 283 'Preceptor Kṛpa' subst. nom. sg. m.–कृपागुरि 1 669. subst. nom. sg. m. Skt. कृप+गुरु m.

कृपाणपाणि 2 520. 'having a sword in hand' subst. acc. sg. m. Skt. lw. कृपाणपाणि m.

कृष्णा 2 50. 'Kṛṣṇā, Draupadī' subst nom. sg. f. Skt. lw. कृष्णा f.

कृष्णि 1 654. 'by Krisna' subst. inst sg m.–कृष्णि inst. sg. m. Skt. lw. कृष्ण.

केइ 1 276. 'some' indef pron. nom. pl. m. Pkt. केइ, केवि < Skt के+अपि

केउर 3 143 'a bracelet' subst nom sg. m. Pkt. केऊर, Skt. केयूर m.

केकाण 6 87. 'a horse' subst. nom sg. m. G. केकाण.

केकिय 4 12. 'a peacock' subst. gen.–obl. pl. m Skt. केकिन् m.

केडइ 1 28, 593. 'at the back, behind' adv.–केडइ 1 466, 475. 'afterwards' adv. from. subst. loc. sg. f. Ap. कडिहि, Pkt. कडि–, Skt. कटि, cf Tessitori· Notes §110 for OG. form G. केडे in both the adv senses. Bloch कड.

केतकि 2 158. 'a Ketaka creeper' subst nom. sg. f.–केतकिइ

2 114. subst. loc. sg. f. Skt. lw. केतकी.

केतनि 3 14. 'sign' subst. loc. sg. n. Skt. lw. केतन n.

केता 6 389. 'how many' inter. pron adj. nom. pl. m – केती 1 479. 'how much' inter. pron adj. nom. sg. f.–केती 6 195. 'how many' inter. pron. adj. acc. pl. f.–केते 3 198. 'how many' inter pron. adj. loc. pl. m. Ap Pkt केत्तिअ (cf Hc. 2·157, 4 383 for Ap.) < Skt. *कयत्तिय (=कियत्) Pischel §153, cf. G. केटलुं, H. कितना, M. किती

केते 6 44, 62. 'some' indef. pron. adj. loc. pl. m.

केथउं 5 42. 'somewhere' pron. adv. Ap. केत्थु Hc. 4 405. Pischel §107,§194. <Skt. कथा (Vedic). Pischel §194. accounts for the vocalic change in Pkt. due to the Vedic accent, though there is another view to base the change on the analogy of एत्थु=इत्था (Vedic form=अत्र) G. coll. in Surat district केथे; M कुठे.

केमि 2 10. 'somehow' adv केम+इ 'even'; for केम see index किम्, कीम G. केमे.

केमु 3 49. 'how' pron adv. for etymology etc see index किम, कीम etc G. केम.

केरउ 1 10, 132. 'of' postpos. nom sg. m.–केरउ 2 657. nom. sg. n.–केरा 1·314, 2 73. nom. pl. m.–केरी 1·37; 2 573. nom. sg. f.–केरो 1·165 nom. sg. m. (going with मंडन which is treated as m) Ap. केरउ Hc. 4 359, 373, 420 etc. Pkt. केरो Hc 1 246, 2 147, 148 cf Pischel. §176. <Skt. *कार्यक by epenthesis. G. केरुं (in poetry).

केलि 2 153. 'amorous sport' subst. acc. sg. f.–केलि subst inst. sg. f. Skt. lw. केली f

केलीहर 3 50 'a plantain bower' subst. acc sg. n Pkt. केलीहर, कयलीहर Hc. 1·167. < Skt. कदलीगृह n.

केवडी 3·46. 'a kind of shrub bearing yellow and fragrant blade-like flowers–Pandanus odoratissimus (Bot.)' subst. acc. sg f. Pkt. केअई, the OG. form केअअ+डी suffix < Skt. केतकी f. G. केवडी, H. केवडा, केवरा, M. केवडा ND. 103. b. 40. Bloch केवडा.

केवडीआलउ 3 139. 'made up of Kevadā flowers' adj. nom. sg m केवडिअ+अलउ suffix. G. केवडिआलो.

केवडी 3 46 (2) 'how big' inter. pron. adj. acc. sg f –केवडु 1 246 inter. pron. adj nom. sg. n. Ap. केवड Hc. 4·408., Pkt. केवड्य for which see Pischel §149. cf. Vedic form कीवत्; also cf. AMg form एवड्. G. केवडो, M केवढा.

केवलनाणु 1 773 'perfect knowledge, omniscience' subst. nom. sg. n. Skt केवल+Pkt. नाणु<Skt. ज्ञान n. cf. G नाणवुं a denom. from नाण 'to test'.

केवलनाणी 5 48. 'an omniscient being' subst. nom pl. m. केवलनाण+Pkt. ई < Skt. इन suffix See index केवलनाणु.

केवलज्ञानु 1 600. 'perfect knowledge' subst. acc. sg. n. lw. Skt. केवलज्ञान n.

केवलि 1 535, 539. 'One who possesses perfect knowledge, an omniscient being' subst. sg. m.–केवली 3 218, 4 32. nom. sg. m. Skt. lw. केवलिन् m.

केवि 1·284, 747. 'some' indef. pron. nom. pl m. Pkt. केवि <Skt. केऽपि

केसर 3 59. 'the Bakul tree' subst. gen–obl. sg m. Skt. lw केसर.

केसरयालां 2·324. 'coloured with saffron' adj. nom pl n. Skt. केसर+इअल्ल a suffix.

केसरि 3 74. 'a lion' subst. nom sg. m. lw. Skt केसरिन्

केसवु 1·440. 'Keshava' subst. nom sg. m.—केसवि 3 136. inst. sg m. Pkt. केसव < Skt. केशव m.

केसि 1 408, 555 'by hair' subst inst sg m. Pkt. केस<Skt. केश m.

केसि° 3 10 'a demon named Keśin' subst. sg m. Skt. केशिन् m

केह 1 471 'some' indef pron. gen–obl. pl m. के+ह , ह< Pkt. हु, Pa. खु, Skt. खलु

केहइ 6·152. 'some' indef. pron. adj loc sg. n. Ap कहि+इ; Pkt. कम्हि+इ, Skt. कस्मिन्+अपि.

को 1·631. 'who' inter. pron. nom sg. m–को 2 238, 616. with न (negative) 'anybody' G. को न 'nobody' (poetry), को inter pron. Pkt को, Skt. क ND. 105. b 27.

कोइ 1 155, 339, 2 64, 2·714, 4 20, 5 51, 56, 111, 112, 117, 137, 153, 155, 6 46, 146, 180(1), 184, 274, 280, 305 'any, some' indef pron. nom. sg. m.–कोइ 2 2, 43, 47. indef. pron nom sg. f–कोइ 1 286, 2 466, 5 164, 6 180, 223. indef. pron. adj. nom sg. m.–कोइ 1 362. adj. nom. sg. f.–कोइ 1 124. pron adj. acc. sg m–कोइ 5 4. pron. adj. nom. sg. n.–कोई 1 293, 370, 506, 743, 2 175, 185, 252, 447, 712, 6·301 pron. nom sg. m.–कोई 1 322, 2 18, 699, 6 391. pron. adj. nom. sg m.–कोई 2 60 pron. adj. nom sg. n–कोइय 3 205. indef pron. nom sg. m. Pkt. कोइ<Skt. कोऽपि m. the same form extended to f. and n. through analogy. ND. 105 b. 39.

कोइल 2·3. 'a cuckoo' subst. nom. sg. m.–कोइल 3·38. voc nom. sg m. or f. Pkt. कोइल<Skt. कोकिल m. कोकिला f G. कोयल, M. कोकीळ, H. कोइल, कोयल f. ND. 106. a. 8.

कोटं 1 373. 'on the neck' subst. loc. sg f. OG. form not well–known in Pkt. < Skt. क्रोडी f. 'a part of body between shoulders' with its meaning extended to 'neck' G. कोट f.

कोडाकोडि 5 79. 'a crore of crores' subst. nom. pl. f. lw. Pkt. कोडाकोडि < Skt. कोटाकोटि f

कोडि° 2 115, 5 51. 'a crore' subst. sg. f.–कोडि 1 342, 2 350, 388, 549, 615, 6·382. nom sg f.–कोडि 2·373, 6 174. nom pl. f–कोडि 2 241, 507, 536, 3 134, 5 86, 6 115. acc sg. f. Pkt. कोडि, Skt. कोटि. f. cf. G. करोड, क्रोड, M. कोड, H. करोर.

कोडि 3 133. 'with love' subst. inst sg. m. Pkt. कुड्ड Dn. 2 33; Hc. 2 174, may be connected with Skt. कौतुक n. G. कोड.

कोदण्डो 1 84 'a bow' subst. nom. sg. m. Skt. lw. कोदण्ड m.

कोपि 1 94; 5 72. 'with anger' subst. inst. sg. m—कोपि 2·312. inst sg. m. Skt. lw. कोप m.

कोरक° 3 53. 'a bud' subst m. n. Skt. lw. कोरक m. n.

कोलाहलु 1 77. 'a bustle' subst. nom sg m. Skt lw. कोला-हल m.

कोहग्गि 1 420. 'by the fire of anger' subst inst sg. m lw Pkt. कोहग्गि Skt. क्रोधाग्नि m.

क्याहइं 5 116. 'anywhere' adv. from. pron. loc. कहिं+इ G. क्याय.

क्रमु 1·739. 'an action' subst. nom. sg. n—क्रमि 5 184. inst. sg. n Skt. कर्मन् n.

क्रमि 1 53. 'in order' subst. inst. sg. m. Skt lw. क्रम m.

क्षणि 1 300. 'in a moment' subst. loc sg. m. Skt lw. क्षण m.

क्षीरहरो 1 223. 'a milky lake' subst nom. sg m. Skt. lw. क्षीरहद. m.

खइ 1 184. 'by consumption' subst. inst. sg. m. Pkt. खय < क्षय m. G. खइ.

खडखडइ 2 350 'to clang' onomato. v. 3rd. sg. pres—खडखडी 1 354 v. 3rd. sg. pres. by the contraction of the final अइ to ई Pkt. खडहडइ. G. खडखडवुं. M. खटखटणे.

खडग° 2 350 'a sword' subst. m.—खडगह 5·149. subst. gen—obl. sg. m. Skt. खड्ग m. G. खडग, H. खडग.

खडोखली 3·76. 'a pleasure tank' subst. loc. sg. f. an OG. word cf. PGS. P. 188. column 1. line 22; खडोखली दीर्घिका.। cf. Pkt. Deśya—खड्डोलय cf. Samaraicca-Kaha P 393 line 3: also खड्डा Dn. 2 66. 'a ditch.'

खणु 1 355 'a moment' subst. acc. sg. m.—खणि 1 35, 366. loc. sg. m. Pkt. खण; Skt. क्षण m.

खणीय 1 459 'dug' past. part. nom. sg. f.—खणीय 1 707. past. part. nom. sg. m.—खणावइ 6·168. 'to get dug' caus v. 3rd. sg. pres—खणावता 6 169. past. part. (caus) gen—obl. sg. m. Pkt खणइ, Skt. खनति. G. खणवुं, M. खणणे Bloch. खणणें

खंडोखंडि 5·28. 'to pieces' subst. loc. sg. m. Ap. खंडहो+खंड. Bloch: खांड.

खत्र 5 112. 'good' adj. nom. pl. n. see index अखत्र.

खंति 6 192. 'pleasure, desire' subst. nom. sg. m—खंति 6 76. inst. sg. f. 'with pleasure' Pkt. खंति<Skt. क्षान्ति f. with a change of sense through 'patience' to 'pleasure, desire.' G. खंत m. खात f

खंधि 3 84 'on the shoulder' subst. loc. sg. m Pkt. खंध<Skt स्कंध m G. खांध, कांध, M. खांदा. See index कंधि Bloch खाद.

खंधवालि 2 299. 'by the mane' subst. inst. sg. m Pkt. खंधवाल<Skt. स्कंध+वाल literally meaning 'hair on the shoulder.'

खंधागलि 3 84. 'the sport by mounting on the shoulders' subst acc sg. f. Pkt. खधगेली<Skt स्कंधकेली f.

खपइ 3 168. 'is used' v. 3rd. sg. pres.- खपीजाइं 5 173 'are used away, are worn away' v. 3rd. pl. pres. pass. Skt. क्षप्यते in OG खपइ acquires active sense G खपवुं, M. खपणे, H. खपना. ND. 114. b. 9. Bloch: खपणें.

खप्पर 1·667. 'a potshred' subst. nom. sg. n. Pkt खप्पर< Pā कप्पर-<Skt. कर्पर n G. खप्पर, M. खपरी, H. खप्पर. cf. Hc. 1·181, also Pischel. ND. 114. a. 21. Bloch खापर.

खमउ 1 446, 558. 'to pardon' v. 2nd. pl. imprt. Pkt. खमइ, Pā खमति, Skt. क्षमते. G. खमवु

खमण° 1 645. 'a fast' subst. sg. n. Pkt. खमण, खवण<Skt. क्षपण n.

खमि 1 225. 'forgiveness' subst. loc. sg. m. Pkt. खम Skt. क्षम.

खंभा 6 69. 'pillars, trunks' subst. nom. pl. m. Pkt. खंभ Hc. 2 28., Pischel: § 306. G खांभी. ND 120. b 47 Bloch खाब.

खरउ 5 153, 6 282. 'real, correct' adj nom. sg. m.– खरी 6 169. adj. nom. sg f. Pkt. अक्खर<Skt. अक्षर, Dave Study P. <Skt. खर 'sharp' a very doubtful etymology. G खरुं, M. खरा. ND. 115. b. 42.

खरहर 3·127. 'with a cracking sound' onomato. adv. Pkt. खरहर, G खरर.

खलकती 6·327. 'clanging' onomato. pres. part. nom. sg. f ND. 117. a. 17–25.

खलहिउं 1 601. 'a calamity due to others' adj. nom. sg. n. Pkt. खलाइय<Skt. खलायित a denom. past. part. from खल.

खवखोजि 2 331. ? Ms. does not read well.

खवे 1 84, 291. 'on the shoulders' subst. loc. pl. m. Pkt. खवओ Dn. 2 67 खवओ स्कन्ध m 1. G. खभो, M. खवा; Bloch खवा.

खाइ 2·613 'to eat' v. 3rd. sg. pres. – खाईइ 2 646. v. 3rd sg. pres. pass. – खाय 2 226 v. 3rd. sg pres. – खाजइ 2 103. v. 3rd sg. pres. pass. – खातउ 5 36. pres. part. nom. sg m. – खावा 5 111. infin. G. खावुं, H. खाना. M. खाणे ND. 120. a. 40.

खाखसि 2 226. 'a yawn' subst. acc. sg. f. (?)

खाजां 3 127. 'a kind of eatable' subst. nom. pl. n. Pkt. खज्जाइं<Skt. खाद्यानि. G. खाजां, M. खाजें, H. खाजा. ND 119. b 5. Bloch खाजे

खाटकी° 5 55. 'a butcher' subst. sg. n. Pkt. खट्टिक m. Dn. 2·70. खट्टिको सुणवइम्मि। cf. Skt. खट्टिक m. G. खाटकी.

खाणि 5 60. 'a mine' subst. acc. sg. f. Pkt. खाणी cf. Dn. 2·66. खड्डा खाणी, in the commentary on the same Hemacandra notes Skt. खानि, the usual Skt. equivalent is खनि·-खानी f. G. खाण, M. खाण H. खानि, खान. Bloch खाण.

खांड 2·571; 6 215. 'sugar' subst. nom. sg. f. Pkt. खंडा f.

Skt. खण्ड m G. खांड; H. खांड, M. खांड.

खांडासग्गु 1·284. 'a contest of swords' subst acc. sg. m. through Pkt. *खग्ग=Skt. खड्ग ; Skt. खड्गश्रम m. MG. खांडु 'a sword'. ND. 118. b. 49 Bloch खाडा

खांतिइं 6 55. 'with patience' subst. inst. sg. f. Pkt. खंति < Skt क्षान्ति f. MG. खांत f.

खांपण 3 99 'a defect' subst. acc. sg. f. Pkt. खवण = *खव्वण= Skt. क्षपण cf. also खवडिय Dn 2 71 G. खांपण.

खालि 6 272 'a gutter' subst. loc. sg. m Pkt. खल्य m. < Skt. क्षालक m. G. खाळ; H. खाल;

खासरूं 6·88. 'a shoe' subst. nom. sg. n see. Dave' Study, derives from खासिअं in Hc. 1 181; while Belsare Etymo G. E. Dictionary connects it with Persian -खास°. Both of these etymologies are without authority and conjectural. G. खासडुं ; M. खासडा, खासडा.

खिण 6 293. 'a moment' subst. nom sg. m. — खिणि 1 568 loc. sg. m see index खण for etymology etc.

खिपइं 5 91 'to wear away' v. 3rd sg pres.—खिपंति 5 174. v. 3rd. pl. pres. Pkt. खवइ, Skt. क्षपयति G खपवुं, H. खपना; M. खपणें.

खींच [इ] 2 228 'is dragged' v. 3rd. sg. pres. pass Pkt. खेंचइ = Skt कर्षति, G. खेंचवुं, H खींचना, खेंचना, M. खेंचणें ND. 128. a. 16

खीजइ 1·195; 3 28. 'is dejected' v. 3rd sg. pres — खीजिउं 1 587 past. part. nom. g. n. — Pkt. खिज्जइ Skt. खिद्यते G. खीजवु 'to be angry and scold', H. खीजना, खीझना, M. खिजणे. ND. 122. a. 36. Bloch. खिजणे

खीणइ 1 134. 'to be emaciated' v. 3rd. sg. pres a denom. from past. part. Pkt. खीण < Skt. क्षीण

खीर° 2 571 'milk cooked with rice' subst. sg. f. — खीर 6 215 nom sg f Pkt. खीर <Skt. क्षीर n. G. खीर f, M. खीर f H. खीर m Bloch. खीर; ND. 112. b. 38.

खीरोदक° 6 264. 'milk and water' subst. sg. n खीर+उदक 'water' n.

खुटकइ 2 110. 'to rankle' v. 3rd. sg. pres. Ap. खुडुक्कइ Hc 4 395 an onomato verb. G खटकवु, M. खुडक्णें, H. खटकना. Bloch खुडक्णे.

खुडत 1 476 'stumbling' pres. part nom. pl. m from the denom. v. of the past part. खुड्ड Dn. 2 74=त्रुटित< Skt *क्षुत्त, also cf Pkt. खोडा Dn. 2·80 'a lame person'. G. आखडवुं, खोडावु Cf. ND. 123 b. 26 < skt. खुण्डते cf. कुण्ड; Bloch: खुळा.

खुंटियइ 2 156 'is plucked' v. 3rd pres. pass. Pkt primitive form. खुट्टइ, खुडइ = तुडति Dn 2 75 commentary, Hc. 4 116. < a denom. of Skt. *क्षुत्त, see. index खुड्ड G खुटवुं; M. खुटणे, खुंटणें, खुडणे

खुभ्या 1·299. 'agitated' past. part. nom. pl m. Pkt खुहिय Skt. क्षुभित. H. खुभना, M.

खुरि 1 707. 'by hoofs' subst. inst. pl. m. Skt. lw. खुर m. G खरी f., H. खुर, M. खुर, खुरी f. ND 124. b. 29

खुसई 1·300 'to come close' v. 3rd. pl. pres. Pkt. खुसइ (cf. खोसिय = destroyed पिंडनिर्युक्ति P. 321) < Skt. कुश्यति 'to come very close, to embrace' For OG. cf. PGS. P. 215. column 2. line 13 घुसइ गोपायति ढौयते. G. खोसवुं, H. खोसना, cf. M. subst. खोसडा 'a thrust'. ND. 131. a. 28.

खूटवइं 2 342. 'to lessen' v. 3rd. sg. pres. causal from OG. खूटइ, Pkt खुट्टइ 'to be finished' <a denom. from Skt *क्षुत्त G. खुटववुं, M. खुटविणें, H. खुटाना.

खूटा 2 560. 'ending, finishing' past. part. (used as a subst) gen-obl. n. sg. Pkt. खुट्ट = त्रुटितम् Dn. 2 74 <Skt. *क्षुत्त G. खूट्युं, Bloch. खूटणे.

खूणइ 5 120. 'in the corner' subst. loc. sg. m. Pkt कोण्ण Dn. 2 45. < Skt. कोण m. G. खुणो, M. खूण,

खूंटइ 3 70. 'to pluck' v. 3rd. sg. pres. see index खुंटियइ for details.

खूतउ 1 748, 5·13. 'clogged, plunged' past. part. nom. sg. m. Pkt. खुत्त Dn. 2·74= निमग्न < Skt. *क्षुत्त G. खूतवुं, M. खुंतणे.

खूंपु 1 344 'a flower screen worn by a bridegroom on his forehead, representing a coronet and covering the upper part of his body with flower-strings.' subst. nom. sg. m-खूंप 3 139. subst. acc. sg. m. Pkt. खुंपा Dn. 2 75. खुंपा वुट्ठिताणम्मि 'a screen to protect from rain.' G. खूंप m.

खूंपइ 3 141. 'to plunge, to be stuck up' v. 3rd. sg. pres. Pkt. खुप्पइ Hc. 4·101; Dn. 2 75 commentary खुप्पइ= मज्जति See Pischel § 286.= *क्षुप्यति=अवसादने a very fanciful derivation. A denominative from *क्षुत्त=खुत्तइ and खुप्पइ cf. Ap. Pāth. Intro. P. 44. Grammar §43 (छ).

खेउ 3·57. 'dejection' subst. acc. sg. m. Ap. खेउ<Pkt. खेओ<Skt. खेद m.

खेचरु 1·45, 574. 'a demigod moving through air' subst. nom. sg. m. Skt. lw. खेचर m.

खेजडी 2·13. 'Sami tree, Prosopis spicigera' subst. f.-खेजडी 2·592. subst. acc. sg. f. G. खीजडो.

खेडइ 2·447. 'to take forth' v. 3rd. sg. pres.-खेडउ 2·635. v. 2nd. pl. imprt.-खेडउं 2 515. v. 2nd. pl. imprt. -खेडिउ 2 637. past. part. nom. sg. m.-खेड्या 2 365. past. part. nom. pl. m.- खेडविउं 2·652. past. part. causal. nom. sg. m.- खेडिसु 1·685. v. 1st. pl. fut. Pkt. खेडइ=कर्षति (cf. सुपासनाहचरिय 276. quoted in Pāia-sadda-mahannavo.), cf. खेडिअ=कृष्ट Dn. 1 136 G. खेडवु, M. खेडणें.

खेत्रि 1 697. 'a field' subst. loc. sg n. Pkt. खेत्त < Skt. क्षेत्र n. G. खेतर, खेत, H. खेत. ND. 126. a. 42, Bloch. खेतें.

खेमु 3 50. 'happiness' subst. acc. sg. n. Pkt. खेम<Skt. क्षेम n. G. खेम n.

खेलइ 1·25, 3·228. 'to play' v. 3rd. sg. pres.-खेल्इं 3·27, 76. v. 3rd. pl. pres.-खेलंती 1 116. pres. part. nom. sg. f. Pkt. खेल्लइ, खड्डइ Hc.

2·168, Dn. 2·65; Pischel· §206, Skt. क्रीडति. G. खेलवुं, H. खेलना, M खेळणें. ND. 127. b. 12, Bloch: खेळ.

खेहा ·6·341 'dust' subst. inst. sg. n. Pkt. खह often used in OG. may be connected with Skt. क्षोद. G. खेह, H. खेह.

खोसिइं 2 672. 'will lose' v. 3rd. sg fut. OG. खोइ < Pkt. खवइ < Skt. क्षपयति. G. खोवुं, H. खोना.

खोडि 5·90. 'limit' subst. nom. sg. f. Pkt. खोडि cf. खोडो= सीमाकाष्ठं Dn. 2 80. Bloch: खोड.

गइंवरु 1 709. 'the best of elephants' subst. nom. sg. m–गइवरि 1·709. inst. sg. m.–गइंवरि loc. sg. m. Pkt. गयवर < Skt. गजवर. See index गयवर, गयमर.

गई 1 69, 541, 590, 2 54, 142, 257, 6 99, 140, 247, 315. 'went' past. part. nom. sg. f.–गईं 1·565. nom. pl. f. [गई] अ 2·39. past. part. nom. sg. f.–गईय 2·217. past. part. nom. sg. f. Pkt. गय < Skt. गता, गईय < Pkt. गइय < Skt. *गतिका or य may be an OG. metrical expletive. G. गई See index गय.

गउखि 3 161. 'a trellissed window' subst. loc. sg. m. Pkt. गवक्ख < Skt. गवाक्ष m. G. गॊख, गॊखलो H गौख, गौखा.

गउरी 2·603. 'a cow' subst. nom. pl. f. Skt. गौरी with a changed meaning on the analogy of गो f. 'a cow.'

गगनि 5·34. 'sky' subst. loc. sg. n. Skt. lw. गगन n.

गंगा 1 38. 'Ganga, the mother of Bhiṣma and the first wife of S'āntanu' subst. nom. sg. f.–गंगे 1·107. voc. sg. f.–गंग 1·42. nom. sg f. –गंग 1 207. loc. sg. f. Skt. lw. गङ्गा f.

गंगवणे 1·30. 'in the forest of Gangā' subst. loc. sg. n. Skt, गङ्गा+वन n.

गंगानंदणु 1 178. 'the son of Ganga, Bhiṣma' subst. nom. sg. m. Skt. गङ्गानन्दन m.

गंगेउ 1·52, 168, 413, 698, 714, 2 272. 'the son of Gangā, Bhisma' subst. nom. sg. m.–गंगेय 1 772. subst. gen. obl. sg. m.–गंगेयकुमारि 1·173. subst. inst. sg. m. Skt. गांगेय m.

गज 2 355. 'an elephant' subst. nom. sg. m. गजु 1 725. nom. sg. m.–गजिइं 2 355. inst. sg. m.—गजह 5 70 gen–obl. sg. m. Skt. lw. गज m.

गजगति 3 113. 'possessing an elephant's gait' adj. nom. sg. f.

गजवड° 6 326. 'a kind of silk cloth' subst. sg. m.-गजवडिइं 2 531. inst. sg. m. cf. in OG. PGS. P. 136. 1 14-17. किस्यां ते वस्त्र-हंसवडि गजवडि etc. cf. G. गजियाणी f.

गज्जइ 1 217. 'to roar' v. 3rd. pl. pres. Pkt. गजइ<Skt. गर्जति G. गाजवुं, H. गजना, M. गाजणें. Bloch. गाजणे.

गंजणहार 6·16. 'One who overpowers' subst. nom. sg. m. a noun of agency from v. Pkt. गंजइ cf. Hc. 4. 409.< Skt. गञ्जति 'to roar'. G. गांजवुं, H. गंजना.

गडमडत 1·712. 'resounding' pres. part. nom. pl. m. from onomato. v. गडमडइ. G. गडमडवुं.

गढ° 6·299. 'a fort' subst. sg. m.—गढ 6 156, 299. nom. sg. m. Pkt. गढ Dn. 2 81. may be connected with Skt. root ग्रह् G. गढ, M. गड, H. गढ.

गणइ 3·95. 'to consider' v. 3rd. sg. pres.–गणी 6·198. absl.–गणावीउं 6 322. past. part. caus. nom. sg. n. Pkt. गणइ, Skt. गणयति, G. गणवुं, H. गणना, M. गणणे.

गणहर 6 407. 'the principal disciple of the Tirthankara' subst. nom. sg. m —गणहर 5 1. voc. sg. m. Pkt. गणहर <Skt. गणधर m.

गणधार 5 129. 'the principal disciple of the Tirthankara' subst. acc. sg. m. see index गणहर.

गणि° 5·181. 'the head of an order of monks' subst. sg. m. Skt. गणिन् m.

गतिमागु 1 759. 'a passage' nom. sg. m. Skt. गति+OG. मागु <Pkt. मग्ग < Skt. मार्ग m. cf. G. माग 'space'.

गदाधरु 3 89. 'a mace-holder' subst. nom. sg. m. Skt. lw. गदाधर m.

गंधमायण 1 563. 'the name of a mountain' subst. acc. sg. m. Skt. गन्धमादन m.

गंधारि 1 768. 'princess Gandhāri' subst. inst. sg. f. Skt. गान्धारी f.

गंधारि 1·211. 'the country of Gāndhāra'. subst. loc. sg. m. Skt. गांधार m.

गंधारी 2 100. 'a bearer of fragrant materials' subst nom. sg. f. Skt. गन्धहारीन्+ई f.

गभु 1 216. 'a foetus' subst. nom. sg. m. Pkt. गब्भ < Skt. गर्भ m. G. गरभ, गाभो, जरभ all in different senses derived from Skt. गर्भ. see index गरभ.

गभेलड 1·154. 'with a hidden sense' adj. acc. sg. n. Pkt. गब्भिल्ल <Skt. गर्भिल्ल.

गमेई 1 113. 'to spend time' v. 3rd. sg. pres. caus.—गमिउ 1 653. past. part. nom. sg. n. Pkt. गमेइ. Skt. गमयति.

गम 3 37. 'understanding, a way' subst. acc. sg. f.—गंमु 5 4. nom. sg. n. Pkt. गंम <Skt गम्य n. G. गम.

गमइ 6 238. 'to go, to become clear' v. 3rd. sg. pres.—गमेसिउं 2·10. v. 1st. pl. fut.-गमीजइ 2 58. v. 3rd. pl. pres. pass. Pkt. गमइ <Skt. गम् 'to go'. cf. G. गमवुं 'to like'.

गमण 5 2. 'going' subst. acc. sg. n. Pkt. गमण. n. <Skt. गमन n.

गमार 2·642, 6·136, 137 'a fool, a loser' subst nom. sg m —गमारु 3 170, 5·153. nom. sg. m Skt. गम+कार. गम being related to G. गमाववुं, M गमावणें, H गमाना= Skt. गमयति 'to lose'. G. गमार, H गमारि, गॅवार.

गय° 1·712; 2 421. 'an elephant' subst. sg. m. Pkt. गय <Skt गज m.

गयवर 6 345, 'a fine elephant' subst. nom. sg m —गयवर 1 704, 6 353, 361 nom. pl. m.—गयवरि 6 345. inst. sg. m. Pkt. गयवर, Skt. गजवर m.

गयमर° 2 348. 'a fine elephant' subst. sg. m. cf. गयवर in the index. cf. G. proper name गेमल m.

गयउ 1·31, 656, 686, 2·117, 224, 320, 391. 'went' past.

part. nom. sg. m.–गयऊ 1 384. nom. sg. m–गयओ 1 24. nom. sg. m.–गया 1 521. nom. pl. m.–गयाइं 6·139. nom. pl. f. Pkt. गय <Skt. गत. G. गयो.

गयणु 1 297. 'sky' subst. nom. sg. n.–गयण 1 745. loc. sg. n.–गयणि 1 371, 568, 600; 6·341. loc. sg. n.–गयणे 1·342. loc. sg. n.–गयणह 1·161, 237, 247 abl. sg. n. Pkt. गयण<Skt. गगन n.

गयणंगणि 1 225. 'in the courtyard of the sky' subst. abl. sg. n. Pkt. गयण+अंगण<Skt. गगन+अङ्गन n. cf. आंगणु in G.

गरभ° 5 51. 'a foetus' subst. sg. m. Skt. गर्भ m. see index गभु.

गर व्रु 1·304 'pride' subst. nom. sg. m. Skt. गर्व m.

गरुउ 1·699; 'big, principal' adj. nom. sg. m.–गरुउ 3 95. acc. sg. n.–गरुउं 6 433 adj. nom. sg. m.–गरुआ 5·129 acc. sg. m.–गरुया 5·189 gen.–obl. sg. m. Pkt. गरुओ; Pā. गरुको; Skt. गुरुक., cf. the existence of गर–base in गरीयस् and गरिष्ठ. G. गरवो, गरूओ, H. गरु, गरुअ, गरुआ. cf. Pischel § 123. for the change of उ to अ and other Pkt. forms.

गलगलीया 1 704. 'roared' past. part. nom. pl. m. from OG. गल-गलइ; Ap. and Pkt. गुलगुलइ onomato. root.

गलुं 1 634. 'a neck, a throat' subst. nom. sg. n.–गलि 1 365, 518. Skt. गल–m. G. गळुं n ; M. गळा m., H. गला m.

गली 6 212. 'sweet' adj. nom sg. f. From Pkt. गुलिय, Skt. गुळिता a past. part. from the denom. गुल m. 'molasses', G गळी.

गविल 6·213 'of milk' adj. nom. pl. n. Pkt. गव्विल्ल<Skt. गव्य+इल्ल suffix.

गहगहइ 6·435. 'to be glad, to be pleased' v. 3rd. sg. pres.–गहगहीइ 1·288, past. part. nom. sg. m.–गहगहिउ 2·306, 589. past. part. nom. sg. m.–गहगहिउं 6·248 nom. sg. n.–गहगही 6·178. past. part. nom. sg. f.–गहगही 1·678. absl. Ap. गहगहइ an onomato. root H. गहगहाना;

गहिलउ 5·188. 'stupid' adj. nom. sg. n. used as an adv. Pkt. गहिल्लउ <Skt. ग्रह+इल्ल suffix. G. घेलुं, H. गहिला.

गहिली 3·118. 'mad' adj. nom. pl. m. Skt. ग्रह+इल्ली f. See index गहिलउ.

गहीय 1·389. 'having taken' absl. from OG. Pkt. गहइ< Skt. गृह्णाति.

गाइ 2·289, 623. 'cows' subst. nom. pl. f.–गाइ 1·651, 2·362, 641. acc. pl. f. Pkt. गावी Hc. 2·174.; Pischel §393 for various Pkt. forms for the mention of this word by Patanjali see Mahābhāsya (Nirnaya-sagar Ed.) Vol. I page 5, also Pischel. Einleitung. §8, Skt. गो f. G. गाय, H. गाइ, गाई; M. गाई.

गाइं 3·147, 6 253. 'to sing' v. 3rd. pl. pres.–गाई 1 363. v. 3rd. sg. pres. pass.–गाइसिउं 4 2. 1st. pl. fut.–गाइसु 3·4. 3rd. sg. fut.–गाईय 1 360. past. part. nom. sg. n.–गाईउ 1 745. past. part. nom. sg. n. Pkt. गायइ <Skt. गायति. G. गावुं, H. गाना, M. गाणें.

गाऊ 5 80. 'a Krośa–one mile and a half.' subst. acc. pl. m. Pkt. गाउ, गाउअ and गाऊअ<Skt. गव्युत n. G. गाऊ.

गांगलि 2·73. 'the name of a sage' subst. gen.–obl. sg. m.

गांगेउ 1·282,2 269,609. 'Bhisma, the son of Gangā' subst. nom. sg. m. Skt. गांगेय m., see index गंगेउ.

गाजइ 2 295, 338, 348, 407, 459 'to roar, to cry' v. 3rd. sg. pres.–.–गाजइं 1 503; 6·361. v. 3rd. pl. pres.–गाजिउ 2 600 past. part. nom. sg. m. Pkt. गज्जइ <Skt. गर्जति. G. गाजवुं, H. गजना, M. गाजणें.

गाडर 5 55. 'Sheep' subst. nom. pl. n. Pkt. गड्डरिया, cf. गड्डरा Dn. 2 84. G. गाडर n.

गाढउ 5·29, 185. 'much' adv. see index गाढा.

गाढा 6·414 'many, much' adj. nom. pl. n.–गाढी 6·55. adj. inst. sg. f. Skt. lw. गाढ–G. गाढुं, H. गाढा.

गानि 1 219. 'song' subst. loc. sg. n. Skt. lw. गान n. G. गान.

गामि 1 781, 2·427. 'a village' subst. loc. sg. m. Pkt. गाम–Skt. ग्राम m. G. गाम, M. गाँव, H. गाँव.

गाय° 2·487, 595. 'cows' subst. sg. f. G. गाय.

गायण 3·25, 68. 'a song' subst. acc. sg. n. Pkt. गायण n., Skt. गायन n.

गायत्रीय 2·433, 439. 'cows' subst. acc. sg. f. Skt. गायत्री f. meaning 'a holy strophe' is confounded with गो f. 'a cow' M. गायत्री 'a cow'.

गायंति 5·178. 'to sing' v. 3rd. pl. pres. see index गाइं.

गाह 5·185. 'a grip' subst. nom. sg. m. Pkt. गाह m., Skt. ग्राह m.

गाहिय 3 85. 'entered' past. part. nom sg. n.–गाहिउ past. part. nom. sg. n. Pkt. गाहिय < Skt. गाहित.

गिउ 1·30, 439, 732, 2·246, 379, 729, 730, 6 298, 392. 'went' past. part. nom. sg. m.–गिउ 2 329, 3 41. past. part. nom. sg. n.—गिउं 2 262, 5 143. past part. nom. sg. n.-गिया 1·563, 786, 789, 5·126. past. part. nom. pl. m. Pkt. गय <Skt. गत. see index गयउ.

गिणई 1 469. 'to consider, to count' v. 3rd. sg. pres.–गिणं 1 393. v. 3rd. sg. pres. see index गणइ.

गिरिसंधि 3·214. 'in the vicinity of Girnar' subst. loc. sg. m. Skt. गिरि+संनिधि by contraction or संधि means 'a joint, a valley'.

गिरुआ 6 5. 'big' adj. nom. sg. m. —गिरुआ 6 157. adj. nom. pl. n.—गिरूइ 6 39. adj. inst. sg. m.—गिरूइ loc. sg. f. see index गरूउ.

गुड 1·712. 'an elephant's armour' subst. nom. pl. m. Skt. गुड m.

गुडगुडया 2·326. 'sounded' past. part. nom. pl m. onomato. v. गुडगुडइ. G. गडगडवुं, M. गडगडणे, H. गडगडना.

गुडि 2 348 'an elephant's armour' subst. nom. sg. f. –गुडि 6·361. nom pl. f. Skt. गुडा f.

गुडिया 6 353 'covered with armours' past. part. nom. pl. m. Skt. गुडित.

गुण 4 2. 'merits' subst. acc. pl. m.–गुणि 2 346, 4 22. subst inst. pl. m –गुणि 2 6. loc. pl. m.—गुणहि inst. pl. m.–गुणह 5·141. gen–obl. pl. m –गुणिहि 3 195. inst. pl. m.–गुणिइं 4 10. inst. sg. m. Skt lw. गुण m.

गुणि° 4 4. 'meritorious' adj. Skt. गुणिन् m. G. गुणी.

गुणि 1·708. 'the string of a bow' subst. loc. sg. n. term. dropped Skt. lw. गुण m.

गुणइ 1·790 'to repeat' v. 3rd. sg. pres. Skt. गुणयति.

गुभाजणी 1 692. 'the share in land' subst. acc. sg. f. Skt. गो 'earth'+भाजन 'division'.

गुरु 1 261, 267, 268, 277, 698, 'a preceptor, an elder' subst. nom. sg. m.–गुर° 1·262, 265, 266, 271, 277, 383; 6 418.–गुर 1 283. subst. nom. sg. m.–गुरा 1·420 nom. pl. m.–गुरि 1·274, 278, 668; 5·180, 6·112. inst. sg. m.–गुरिं 1·316. inst. sg. m.–गुरिहिं 1·275. inst. sg. m. Skt. गुरु, G. गोर, H. गुर.

गुरुनंदणु 1 740 'the son of the preceptor, Aśwatthāman' subst. nom. sg m.–गुरुनंदणि 1 289. inst. sg. m. Skt. गुरुनंदन m

गुरुड° 2·156, 462 'an eagle' subst. m.–गरुड 2 613. nom. sg. m. Skt. गरुड m.

गुरुडासणि 2 680. 'on an eagle seat' subst. loc. sg. n. Skt. गरुड+आसन n.

गुरुया 5·1. 'big' adj. nom. sg. m. See index गरुया.

गुहिर 1 330, 6·349. 'deep, grave' adj. nom. pl. n. Pkt. गुहिर cf. Pāialacchināmamālā.; Skt गभीर; contamination due to the analogy of गुहा G. घेरुं; H. गहिरा, M. गहिरा.

गूझ 1·313. 'secret' subst. nom. sg. n. Pkt गुज्झ<Skt गुह्य n. G. गुजुं 'a pocket', गुज, M गूज, H गूझा.

गूडिय 3 108 'caparisoned' past. part. nom. pl m. Pkt. गुडिअ<Skt. गुडित.

गूढ 2·348. 'deeply' past part. used as an adv. Skt. lw. गूढम्.

गेलि° 3·118 'play' subst. f. Skt. केली f. G. गेल.

गेहि 1·159; 2·117, 364; 3 190, गेहि 2 257. 'a house' subst. loc. sg. n. Skt. lw. गेह n.

गोअम 5·129. 'the name of the first disciple of Lord Mahāvīra' subst. inst. sg m term. dropped. Pkt. गोअम; Skt. गोतम m.

गोतम° 5·130. see index गोअम.

गोपिय 3 9. 'cowherds' subst. nom. pl. f. Pkt. गोपिय< Skt. गोपिका f.

गोरडी 3·118. 'women' subst. nom. pl. f. Skt. गोरी+डी suffix. G. गोरी, गोरडी (in poetry).

गोरंभउ 3·187. 'confusion' subst. nom. sg. m. G. गोरंभो m.

गोरस 3·119. 'milk' subst. nom. sg. n. Skt. lw. गोरस m.

गोरू 6·27. 'cattle' subst. acc. pl. n. cf. G. गोवंदरु, गोवारु which suggests Skt. गो+वृन्द, Ap. गोवन्द्र. H. गोरू.

गोविंदि 1·748 'by Krsna' subst. inst. sg. m. Skt. lw. गोविंद m.

गोवाल 2 34; गोवालु 1 656. 'a cowherd' subst. nom. sg m. Pkt. गोवाल < Skt. गोपाल m. G. गोवाळ; H. गुवार, गुवाल, ग्वाल. M. गोवळा, गोंवळा.

ग्वाल° 2 292, 429, 485 'a cowherd' subst. used in compound with बाल. H. ग्वाल m.

ग्या 1 649; 2·16. 'went' past. part. nom. pl. m. cf. index गिउ, गयउ sg. which being contracted have given the present form.

ग्रास 5 66. 'lands given for maintenance' subst. acc. sg. m. Skt. ग्रास m. G. गरास, गिरास, H..

घट 2·692. 'a body' subst. loc. sg. m. Skt. घट m. 'a pitcher' the sense being extended to 'a body' M. G. घट 'a body'.

घटपट 6·258 'with a jingle' adv. onomato. of the sound of cymbals. cf. G संतो, परम गुरुजीए **घटपाट** ज माक्यो, ए तो अलख धणीने आराधे ॥ –भोजो भगत where 'घटपाट' should mean after the present reference 'the jingle of cymbals' and not 'a firm seat' as Belsare's dictionary notes. It may also be connected with the learned noise of घट and पट the pet illustrations of Naiyāyikas.

घटइ 6 104, 227. 'to be proper' v. 3rd. sg. pres.–घटइ 2 271. 'to be possible' v. 3rd. pl. pres.–घटिसि 2 46. 'might probably be' v. 2nd. sg. fut.-Skt. घटयति. G. घटवुं, M. घटणें, H. घटना.

घड° 1·712. 'a temple of an elephant' subst. m. Pkt घड < Skt. घट m.

घडिउं 2 85. 'formed' past. part. nom. sg. n. From OG. Pkt. घडइ<Skt. घटयति. G. घडवुं, M. घडणे, H. घडना.

घडीय 6 284. 'a measure of time' subst. nom. sg f. Pkt. घडिआ<Skt घटिका f. G. घडी, M घडी, H. घडी.

घडुउ 1 693. 'the name of the son of Bhima-Ghatotkaca' subst. nom. sg m. –घडुया 1 589. gen.–obl. sg. m. A diminutive OG form from Ap. Pkt. घडुक्कय Hc. 4. 299<Skt. घटोत्कच cf. H घटूका Pischel §150 for other Pkt. references

घण 1 764. 'a cloud' subst. nom. sg m.–घण° 2 295. subst sg. m.Pkt घण<Skt. घन m.

घणउं 2 694. 'much, many' adj. nom. sg. m –घणउं 6 73, 93. nom. sg. n.–घणउ 5 39, 6·42, 416. acc. sg. m.–घणउं 6 148. acc. sg m –घणउं 5 49, 61, acc. sg. n. –घणी 5 189. nom. sg. f.–घणी 2 119, 284, 5·24, 93. nom. pl. f.–घणी 6 139. acc. sg. f.–घणा 5·26, 6 218. nom. pl. m.-घणा 1 495. acc. pl. m. Pkt. घणअं<Skt. घनकम्. G. घणुं, H. घन.

घणुं 1 305, 525, 589, 4 29, 6 178. 'much, exceeding' adv –घणउ 6 382, adv Skt. घनकम् MG. घणुं adv.

घणी वार 5 49 'often' adv. phrase OG. घणी+वार. G. घणीवार.

घणी परि 5 65. 'in many ways' adv. phrase OG. घणी+परि G. घणी पेर.

घणेरउ 6·10. 'more' adj. acc. sg. m.–घणेरउं 5·49. acc. sg. n. Adj. comparative degree of घणउं 'much' see index through Pkt. घणयर<Skt. घनतर. MG घणेरुं, H. घनेरा.

घमकार 6 257. 'jingle' subst. nom. sg. m. Onomato. word. G. घमकार.

घर° 1 611; 5 107, 111, 116; 6 111, 186. 'a house' subst. n.–घर 1 670 nom. sg. n.–घर 3 203, 6 415. loc sg. n. term. dropped –घरह 5 163, 6 27. gen-obl. sg. n.–घरि 1·138, 167, 175, 302, 310, 334, 387, 432, 453, 521, 671. 683, 2·34, 41, 67, 184, 436, 479, 587, 669, 3 108, 178, 5·75, 135; 6·19, 24, 25, 34, 63, 99, 158, 197, 199, 219, 230, 247, 273, 275, 278, 333, 335, 379, 432. loc. sg. n.–घरे 1 48, 241 loc.

sg. n. Pkt. घर Hc. 2. 144 <Skt. गृह n. G., H., M. घर n.

घरनारि 1·162, 215, 498. 'a house-wife' subst. nom. sg. f. Skt. गृह+नारी f. G. घरनारी f.

घरवारि 5·107, 165. 'at the door of the house' subst. loc. sg. n. OG. घर+बारि (<Skt. द्वारे). G. घरबारणे.

घरिसूत्तु 1·257. 'the manager of the house' subst. nom. sg. m. –घरसूत्तु 1·238. acc. sg. m. –घरसूत्तो 1·125. acc. sg. m. Pkt. घरसूत्त (A Bahuvrihi compound) < Skt. गृहसूत्र m.

घरिसूत्र 6·390 'the house management' subst. nom. sg. n. a Tatpuruṣa compound. Skt. गृहसूत्र n. G. घरसूत्र n.

घरणि 1·258, 611. 'a wife' subst. loc. sg. f.–घरणीं 6·229, 401. subst. f.–घरणी 5·107; 6·18. nom. sg. f.–घरणी 6·334. gen–obl. sg. f.–घरणी, 6·411. loc. sg. f. Pkt. घरणी, घरिणी <Skt. गृहिणी f. G. घरणी, H. घरनी.

घल्लइ 1·92. 'to throw, to form' v. 3rd. sg. pres. Pkt. घल्लइ Hc. 4·334.=Pkt घत्तइ Hc. 4·143 being a denom. from Pkt. घत्त < Skt. घात्य Pischel §281.—घाल्इ 5·42, घाल्इं 5·62. v. 3rd. pl. pres. –घालिसि 2·154. 2nd. sg. fut. (with म in the imprt. sense)–घाल्उ 2·236. 2nd pl. imprt.–घालिउ 1·207, 253, 615; 2·183, 181, 361. past. part. nom. sg. m.–घाली 1·633. past. part. nom. sg. f.–घालीया past part nom. pl. m. G. घाळवुं; H. घालना; M. घाळणें.

घाउ 1·92. 'a slash, killing' subst. nom. sg. m.–घाइ inst. sg. m. Pkt. घाअ<Skt. घात m. G. घा, घाय, घाव, H. घाव, घाउ; M. घाय, घाव.

घाई 1·628. 'with haste' inst. sg. m. used as adv. cf. PGS. P. 189. column 2. line 14. घाथि सउं सहसैव । cf. M. घाई 'haste'.

घांचण 5·91. 'piercing' subst. acc. sg n. from घचण through Pkt. घत्तन n. cf. G. root. घांचवुं.

घाटडी 6·326. 'a white-specked cloth' subst. nom. sg. f. from Skt. घाट+डी suffix. G. घाटडी.

घाटा 2·262. 'hidden, concealed' adj. nom. pl. m. Skt. गाढ.

घाटि 5·62. 'on the washing place on the bank of a river or tank' subst loc. sg. m. Pkt. घट्टो=नदीतीर्थम् Dn. 2·111.; Skt. घट्ट perhaps later Skt. G. घाट, M. घाट, H. घाट.

घात 2·570. 'death' subst. nom. sg. f. Skt. lw. घाति f.= killing.

घाय 2·399. 'a blow' subst. nom. sg. m. Pkt. घाअ< Skt घात m.

घारिय 3·81. 'intoxicated' past part. nom. pl. m. Pkt. घारिअ<Skt. घारित from घृ–घारयति.

घाहु 1·675. 'an army' subst. nom. sg. m. Skt. ग्राह m.

घी 6·214 'ghee' subst. sg. n. Pkt. घिय<Skt. घृत n. G. घी, H. घी; M. घी.

घुग्घुर° 6·257. 'a bell' subst. m. Skt. घर्घर m. G. घुघरो; M. घुंगरु, H. घुंघरु.

घुंगा° 6·253. 'an onomato. sound' adv.

घुणणँ 6·257. 'an onomato. sound' adv.

घुंटीइ 2·155. 'to pound' v. 3rd. pres. pass. adenom. from. Pkt. घुट्ट=Skt. घृष्ट. G. घुंटवुं, H. घूटना, घोंटना.

घूमिइं 2·711. 'to whirl about, to be dazed' v. 3rd. pl. pres. pass.—घूमंत 3·81 pres. part. nom. pl. m. Pkt. घुम्मइ Hc. 4·117, Dn. 2·109. com. = Skt. घूर्णते G. घुमवुं, H. घुमना, M. घुमणें.

घृताची 3·148. 'the name of a heavenly damsel' subst. nom. sg. f. lw. Skt. घृताची f.

घोंगनि 6 253. 'an onomato. sound' adv.

घोडइ 1 633. 'a horse' subst. loc. sg. m.—घोडा 2 419. gen-obl. pl. m. Pkt. घोडओ, Skt. घोटक m.

घोरइं 2·715. 'to snore' v. 3rd. pl. pres. Pkt. घोरइ, Skt. घुरति. G. घोरवुं, M. घोरणें, H. घोरना.

घोल 6 216. 'curds from which water is taken out' subst. nom, sg. m.—घोळ 3 131. subst. acc. sg. m. Skt. lw. घोळ m. तत्तु सस्नेहमजलं मथितं घोलमुच्यते-सुश्रुत. H. घोर m.

घोलण 5 91. 'rolling' subst acc. sg. n from root Pkt घोलइ Hc 4 117=Skt. घूर्णते G घोळवुं, M. घोळणे-subst. घोळण; H. घोलना.

चउक 1·333. 'a courtyard' subst. nom. pl. m Pkt. चउक्क Dn. 3·2=Skt. चत्वर < Skt. चतुष्क. G. चॅाक, H. चौक, M. चौक.

चउथउ 1 651, 6·28, 392. 'fourth' adj. nom. sg. m.—चउथउं 5 85. adj. nom. sg. n.-चउथउ 6·22, 396. acc. sg. n.-चउथऊ 1·785 adj. nom sg. m. Pkt. चउत्थ < Pā चतुत्थ < Skt. चतुर्थ, G. चॅाथुं, H. चौथा, M. चौथा.

चउदसि 1·455. 'fourteenth' adj. loc. sg. f. Pkt. चउद्दस,-Skt. चतुर्दश-G. चौदमुं-चौदस 'the fourteenth date'; H. चौदह; चौदस, M. चौदा-चौदस.

चउदइ 5·19. 'fourteen' subst. nom. pl. m. Pkt. चउद्दह-Skt. चतुर्दश - G. चौद See index चउदसि.

चउरासी 5·78. 'Eighty-four' adj. acc. sg. n. Pkt. चउरासी-चउरासीइ < Skt. चतुराशीति G. चॅारासी; H. चौरासी, M. चौर्यायशी, चौर्याशी f.

चउरी 1·376. 'a square enclosure in which the bride and bridegroom are married'. subst. loc. sg. f. Pkt. चउरिया < Skt. चत्वरिका. G. चॅारी, M. चौरी, M. चौरी.

चउविह 3·225. 'of four kinds' adj. acc. sg. m. Pkt. चउव्विह < Skt. चतुर्विध

चउवीस 5·170. 'twenty-four' adj. nom. pl. m. Pkt. चउव्वीसं < Skt. चतुर्विंशति-चउवीसं 1·71. adj. acc. pl. n. G. चॅावीस; H. चौवीस, M. चौवीस.

चउवीसमउ 5·127. 'twenty-fourth' adj. nom. sg. m. Pkt. चउव्वीसइम < Skt. चतुर्विंशतितम. G. चॅावीसमुं. H. चउबीसवा.

चऊद° 5·76, 123. 'fourteen' adj.-चऊद adj. nom. pl. n. Pkt. चउद्दह < Skt. चतुर्दश See index चउदसि & चउदइ.

चऊदहोत्तर 1·792. 'fourteen hundred and ten' adj. loc. sg. n. चऊद+दह+उत्तर < Skt. चतुर्दश+दश+उत्तर.

चऊदमइ 1·736. 'fourteenth' adj. loc. sg. n. Pkt. चउद्दसम < Skt. चतुर्दशतम G. चौदमुं.

चक्कवट्टि 5 18. 'a suzerain; a sovereign of the six continents of Bharatksetra'. subst. nom. sg. m. Pkt. चक्कवट्टी < Skt. चक्रवर्तिन्.

चक्रवृत्ति° 5 161. See index चक्कवट्टि.

चक्रव्यूहु 1 731. 'a circular military arrangement' subst. nom. sg. m. Skt. lw. चक्रव्यूह m.

चक्रि 1 292. 'a disc' subst. loc. sg. n. lw. Skt. चक्र n.

चंगा 1 168. 'good, nice' adj. nom. sg. f.— चंगि 3 47. loc. sg. m. Pkt. चंग Dn. 3·1, Skt. चङ्ग, G. चांगु, H. चंग, M. चांग, चांगला.

चचपट 6 252. 'onomato. for the sound of cymbals' abv.

चंचलि 1 340. 'sharp' adj. loc. sg. n. Skt. lw. चंचल.

चट्ट 6 57. 'a pupil' subst. acc. sg. m. Pkt. चट्ट cf. H. चट+साल 'a school'.

चडइ 3·84, 145; 5·70, 135, 139 'to ascend, to come up' v. 3rd. sg. pres.—चडई 1·218, 564, v. 3rd. sg. pres.—चडइं 5 152 v 3rd pl. pres. चडउ 2·464. v. 1st. sg. pres.—चडतउ 5·77. pres. part. nom. sg. m.—चडंत 3 191. pres. part nom. sg. f.—चडावइ 1 95, 281 v. 3rd. sg. pre. causal.-चडावंउ 1 233. past. part. nom. sg. m.—चडावीउ absl.—चडावइं 5·23. v. 3rd. pl. pres. caus — चडाविय 3·19. past. part. nom. sg. m.—चडि 5 160. 2nd sg. imprt.—चडिआ 6 356. past. part. nom. pl m.—चडिउ 1 94, 386, 576, 578, 740, 5 72. past part. nom. sg. m —चडिउं 1·584. past part. nom. sg. n.—चडी 1 56, 6·106. past. part. nom. sg. f.—चड्या 2 365. past. part. nom. pl.—चडी 3·152 absl.—चडीउ 1 178, 251, 317, 340, 583, 701, 734. past. part. nom. sg m.—चडेवि 1·788. absl. Pkt. चडइ Hc. 4 206=आरोहति. G. चडवुं, M. चढणे, H. चढना.

चढि 2 592. 'to climb' v. 2nd. sg. imprt. – चडीनइं 2 597. absl see index चडइ.

चतुरपणउं 6 221. 'cleverness' subst. acc. sg. n. चतुर+पणउं suffix for an abstract. noun. G. चतुरपणु n.

चत्ति 5 162 'mind' subst. loc. sg. n. Skt. चित्त-n.

चंद° 2 85, 601 'the moon' subst. m.–चंद 1 223. subst. acc. sg. m.–चद 1 248, 289. nom pl. m.–चद 3 37. voc. sg. m.–चंदु 1 339. nom. sg. m.–Pkt. चंद, Skt चंद्र m. G. चांदो, M. चांद, H. चाँद. m.

चंदणु 1·197. 'sandal-wood' subst. nom. sg. n.–चंदणि 1 334 subst. inst. sg. n. Pkt. चंदण-, Skt. चन्दन n

चंदनि 3 35 (1), 144. 'sandal-wood' subst. inst. sg. n. Skt. lw. चन्दन n.

चंदनि° 3 35. (2) 'moon—light' subst. f. Pkt. चंदणी f, Skt. चन्द्रिका f. G. चंदनी, चादनी, M. चादणी, H. चाँदनी.

चंद्रप्रभु 1 240 'the name of the eighth Tirthankara' subst. nom. sg. m Skt. चन्द्रप्रभ m.

चंद्रापीडु 1 694. 'the name of Arjuna's friend' subst. nom. sg. m. Skt चन्द्रापीड m.

चपलु 1·576. 'pert, overwise' adj nom. sg. m. Skt. चपल.

चमर° 1 337. 'a chowrie' subst. m. n Pkt. चमर Hc. 1 67; <Skt चामर. G. चमर, H. चमर, चँवर,

चरण 5 67 'a foot' subst. loc. sg. m. term, dropped. Skt. lw. चरण m.

चरती 2 289. 'grazing' pres. part. nom. pl f. lw. Skt. चरति 'to graze' G. चरवुं, H. चरना, M. चरणें

चरितु 1·164. 'a life-story' subst. acc. sg. n. taken as m. in the context. Skt. lw. चरित n.

चरिय 6 7. 'a life-story' subst. acc. sg. n. Pkt. चरिअ–चरिय <Skt. चरित n.

चरी 6 430, 431, 438 'a life-story' subst. nom. sg n. Pkt. चरिय, the final य by samprasārana changes itself to इ and coalesces with the preceding इ giving OG. चरी < Skt. चरित n.

चपेट 6 33. 'a slap' subst. nom. sg. f –चपेटा 2 505. inst. sg. f. Skt. lw. चपेटा

चमकति 3·113. 'to sparkle, to be surprised' past. part. nom. sg. f.—चमकी 6·260. able. Pkt. चमक्कइ<Skt. चमत्करोति, G. चमकवुं, चॅाकवुं, H. चौंकना, चमंकना, चमकना, M. चौंकणें.

चंपकवन्नी 6 65. 'of the colour of Campaka flowers' adj. nom sg f चंपक+वन्नी (from Pkt °वण्णी <Skt.° वर्णी)

चर 2 282. 'a spy' subst. nom. pl. m. Skt. lw. चर m.

चरड 5 202. 'a robber' subst. nom. pl. m. Pkt चरड connected with Skt root. चरति. चर 'a vagrant' + ट a svārtha suffix. Later Jain Skt. uses the word चरट m.

चरीइ 6 431. 'a life-story' subst. sg n. < Skt चरित n. see index चरिय, चरी etc.

चरीउ 1 7. 'a life story' subst. nom. sg. n —चरीउ 1·599, acc sg n. see index चरिय, चरी, चरीइ etc.

चरीतु 1 790 'a life story' subst. acc sg n. see index चरीउ etc.

चरीतो 1 5 'a life story' subst. nom sg n used as m. see index चरीतु etc.

चरु 1 573. 'wealth' subst. acc. sg. m. from Skt. चरु 'a vessel'. G. चरु.

चलइं 1 617. 'to walk' v. 3rd. pl pres —चलिय 1·423. past part. nom. pl. m – चलावइ v 3rd sg pres caus Pkt चलइ<Skt. चलति, H चलना, M चलणे.

चलण° 1 504. 'a foot' subst. m.– चलणु 1·274, 277. subst. nom sg. m —चलणे 1·499. loc sg m Pkt. चलण<Skt. चरण m. Pischel § 257.; Hc. 1 254.

चलचींत 6·36 'of an unsteady mind' adj. nom. sg. m. चल + चींत. see index चींत 'mind'

चल्लइ 1 22,55 'to walk' v. 3rd. sg pres —चल्लई 1 383. v. 3rd sg. pres.—चल्लेइ 1 510 3rd sg pres.—चल्लीउ 1·68. past part nom. sg. m.— चल्लीयउ 1 672. past. part. nom sg m Pkt. चल्लइ Hc. 4·231 < Skt चलति G. चालवुं, H चालना,

चवीयला 1·787. 'fallen' past. part. nom pl. m from root च्यु 'to fall' *च्यवित+इल्ल

चाउरि 1·320, 3·121. 'in the pandal' subst. loc. sg. n. Pkt. *चव्वर<Skt. चत्वर n.

चाकुला 3·121. 'a circular cloth-seat' subst. acc. pl. m. Pkt चक्क+उल्ल<Skt. चक्र+उल्ल. G चाकळो.

चाखी 2 208. 'observed, seen' past part. nom. sg. f. Pkt. चक्खिआ < Skt. *चक्षिता G. चाखवुं with a changed sense.

चाणूर 3·10. 'the name of Kamsa's wrestler' subst. acc. sg. m. lw. Skt. चाणूर.

चांदलु 6·288 'the moon' subst. nom. sg. m. चाद+डउ from Pkt. चंद+उल्ल suffix G. चादलो.

चांदुलउ 1·329. 'the moon' subst. nom. sg. m. See index चांदलु.

चांदुलडइ 1·151. 'the moon' subst. loc. sg. m. चांद+Pkt. suff. ठल्लडउ G. चादलडो (in poetry).

चांपीयइ 2·648. 'to tread' v. 3rd. sg. pres. pass.—चापी 2. 294. v. 3rd. sg. pres. Ap. चंपइ Hc. 4·395. ill. जा वप्पीकी मुंहडी चम्पिज्जइ अवरेण, Skt. चंपयति 'to go' G. चांपवुं; H. चापना, M. चापणें.

चांमर 3·149. 'a chowrie' subst. nom. pl. n. skt. चामर.

चार 6·378 'four' adj. acc. pl. n. Pkt. चउर<Skt. चतुर्; G. चार; H. चारा, M. च्यार.

चारण 1·788. 'the name of a sage' subst. nom. sg. m. Skt. चारण m.

चारि 5·61. 'grass' subst. acc. sg. f. Pkt. चारि from Skt. चरति 'to graze', G. चार f.

'चारितु 3·211. 'an observance of vows' subst. acc. sg. n. Pkt. चारित्त<Skt. चारित्र n.

चारिसु 6·27 'to graze, to feed' v. 1st. sg. fut. caus. of चरइ, G. चारवुं, M. चारणें; H. चराना, चारना.

°चारिहिं 2·91. 'by walks' subst. inst. pl. m. Skt. lw. चार 'movement'.

चालइ 1·478, 3·113, 6·70. 'to walk' v. 3rd. sg. pres.—चाल्इं 1·463. v. 3rd. sg. pres.—चाल्इं 1·522, 687; 5·175 v. 3rd. pl. pres. —चालउ 2·235; 6·152. v. 2nd. pl. imprt.—चालंतउ 6·37. pres. part. nom. sg. m. चालंता 6·341 gen-obl. sg. n.—चालतां 6·139. pres. part. nom. pl. m,— चालिउ 1·483, 619; 2·362, 473, 724 past. part. nom. sg. m.—चालीउ 6·112. past part. nom. sg m.—चाल्या 3·152; 6·266 past. part. nom. pl. m.—चाली 2·604. past. part. nom. sg. f. — चाली 2·16. absl. see index for details चलइ, चल्इ.

चास 1·663. 'a furrow' subst. acc. sg. m. Pkt. चास Dn. 3·1, G. चास, H. चास,

चित्ति 1·62, 639, 641, 2 19, 363, 5·4, 138, 164. 'mind' subst. loc. sg. n. Skt. lw. चित्त n.

चित्रामिं 1·185. 'a picture' subst. loc. sg. n. Skt. चित्र+मयट् suffix used in Svārtha sense. G. चित्रामण=Skt. *चित्रत्वन.

चित्रसाली 2·97. 'a painting-hall' subst. nom. sg. f. Skt. चित्रशाला f.

चित्रंगदु 1·694. 'the name of the king of Gandharvas'. subst. nom. sg. m.—चित्रंगदि 1·582. subst. inst. sg. m. —चित्रंगदह 1·613. abl. sg. m. Skt. चित्राङ्गद m.

चिंत 6·235. 'anxiety' subst. nom. sg. f. Pkt. चित<Skt. चिन्ता.

चिंतु 1·209. 'a mind' subst. acc. sg. n. Skt. चित्त n.

चिंतइ 1·140, 3·169. 'to think, to contemplate' v. 3rd. sg. pres.—चिंतंति 1·639. v. 3rd. pl. pres.—चिंतिउ 1·204. past. part. nom. sg. m.— चिंततउ 3 169. pres. part. nom. sg. m. Pkt. चिंतइ <Skt. चिन्तयति.

चिंध 1·746. 'a sign, i. e. a flag, an ensign' subst. acc. sg. n. Pkt. चिंध. Hc. 2·50; Pischel § 267, <Skt. चिह्न n. cf. G. denom. चींधवुं.

चिय 1·151. an emphatic indeclinable. Pkt. चिअ, च्चिअ Hc. 2·184. <Skt. चैव.

चिह 2·236 'a pyre' subst. gen. obl. sg. f. Pkt. चिआ <Skt. चिता. For the advent of ह in OG. चिह see for Pkt. Hc. 1·183–186, for Ap. see. Ap. Pāth. Intro. P. 38. § 34. G. च्हें.

चिहुं 1·301, 655, 2 363, 373, 633, 5 2, 3, 4, 121, 6 264, –चिहु 2 649, 655. 731, 5·64. 'four' adj, gen-obl. pl. m. f. n. probably from Ap. चउ+हु=Skt. चतुर्णाम् or on the analogy of बिहु, त्रिहु. cf. Tessitori Notes. § 81

चीठी 1 533. 'a note of instructions' subst. acc sg. f. cf. OG. form in PGS. P.165. 1. 10. रायना आदेशभणी तलारे सर्वनगरलोकनां नामनी चीठी लषी etc. Probably connected with Pkt. चिट्ठिआ <Skt. *चेष्टिका. G. चीठी, M चिटी–ठी–ट्ठी, H. चिट, चिट्ठा, चिट्ठी.

चींतवइ 6 103. 'to contemplate' v. 3rd. sg. pres. caus –चींतविउ 2·71. past. part. nom sg. n., the caus. is used in the primitive sense. see index चिंतइ G. चींतववुं.

चींति 1·32, 127, 186, 3·57, 148, 231.–चीति 6·81. 'mind' subst. loc. sg n Skt. चित्त n.

चींतीजइ 1·723. 'is contemplated' v. 3rd. sg. pres. pass. from चिंतइ, the long ई is perhaps due to a false analogy with चींत 'mind'.

चीनउं 2·181. 'marked' past. part. nom. sg. n.–चीनी 2·488. past. part. nom. sg f. Pkt. चिन्हिअ <Skt. चिह्नित. G. चीनवुं.

चीर 6 217. 'clothes' subst. nom. pl. n. Skt. चीर n.

चुक्केवि 1·67. 'having missed' absl. Pkt. चुक्कइ Hc. 4·177. Pischel. § 566. चुक्क <Skt. *चुक्न and denom. चुक्कइ; cf. Divatia· GL I. P 240 though he does not attempt derivation, Dave: Study: index: च्युत्करोति which is unwarranted. Probably Skt च्युत > Pkt. *चुत्त=चुक्क Ap. Pāth. Intro P. 44 § 43 (छ) G चूकवुं; H. चूकना, M चूकणे.

चुणणि 6 309. 'for collecting i e eating' inft originally चुणण subst loc. sg. n. <Ap. चुणणहिं from Pkt. चुणइ Hc. 4·238=Skt. चिनोति G. चणवुं; चुनवुं.

चुंबि 2·153. 'to kiss' v. 2nd. sg. imprt. Pkt. चुंबइ <Skt. चुम्बति G. चुंबवुं.

चूकइ 1·719. 'to miss, to lose' v. 3rd. sg. pres.—चूकंति 3·180. pres. part. nom. sg f.—चूकिय 3 194. past. part. nom. sg. f.—चूकी 2·239. past. part. nom. sg. f. see index for details चुक्केवि.

चूरइ 1·726, चूरए 3 10. 'to pound to dust' v 3rd. sg. pres.–चूरता 3 127. pres. part. pass. nom pl. m. चूरियइं 2·369. v. 3rd. pl. pres. pass. Pkt. चूरइ <Skt. चूरयति cf. G. चूरो, M. चूरणे.

चूंटइ 3 70. 'to pluck' v. 3rd. sg. pres. Pkt. चुंटइ < Skt. चुन्तति=कृन्तति G. चुटवुं, H. चुंटना; M. चुंटणे.

चूडिय 3 158. 'a bangle' subst. nom. sg. f. cf. Pkt. चुड Dn. 3·18=Skt. वल्यावली G. चुडी – चूडी 6 327. subst. nom. sg. f.

चूनउ 1·246. 'pounded to dust' past. part. nom. sg. m. Pkt. चुण्ण <Skt. चूर्ण+क. cf. G. चूनो.

चूब 5·30. 'a touch' subst. acc. sg. n. Skt. चुम्ब m. 'a kiss'.

चौदपंच्यासीइ 6·437. 'in the 1485th (year)' adj. loc. sg. n Pkt. चउद्दह + पंचासीइ < Skt. चतुर्दश+पञ्चाशीति G. चौद+पंचाशं

च्यारि 1·498, 5·79, 102; 6·19, 23. 'four' adj. nom. pl. m — च्यारि 1·655. nom. pl. f. – च्यारि 1·659, 6·330. nom. pl. n. Ap. चारि (in Pkt. Pingala) presupposes according to Pischel §439. *चात्वारि, *चातारि, *चाआरि and चारि though the usual Pkt चत्तारि<Skt. चत्वारि G. चार. cf. Tessitori Notes §80.

छ°. 6 284. 'six' adj. Pkt. छ < Skt षष् cf Pischel § 441, §211. G. छ cf. Tessitori: Notes §80

छइ 1·169, 187, 233, 292, 453, 492, 530, 598, 622, 626, 679, 2 219, 398, 515, 5 6, 15, 46, 101, 105, 117, 132, 142, 153, 161, 180, 189, 6·191, 250, 303, 390. 'to be' v. 3rd. sg. pres. –छइं 6·175, 231, 341 v. 3rd sg. pres –छई 1·325, 603, 680, 5 9, 24, 31, 39, 55, 65, 68, 102, 124, 136, 138, 161 v. 3rd pl pres –छइ 5·93, 6·171, 237, 391. v. 3rd. pl pres छउं 5·185 v. 1st. sg pres see index अछइ.

छट्ठउ 1·684 'sixth' adj. nom sg. m –छट्ठउ 5·89. acc. sg. m.– छट्ठीय 1·417 adj gen–obl. sg. f.–छट्ठिहि 3 137. 'on the sixth day' loc. sg. f. Pkt. छट्ठ Skt. षष्ठ G. छट्ठो.

छडइ 1·610 'sixth' adj. loc. sg n. from OG. छट्ठ.

छडउ 1·334. 'sprinkling' subst. acc sg. m. Ap छडय cf. Bhavisattakatha (GOS. XX) I 9 1. खंचिय मेडणि तंड- विय वण्णु वहुपरिमलचंदणच्छडय दिण्णु; Pkt. छडा See Paialacchi-nāmamālā <Skt.(जल-)च्छटा cf. M. सडा, H छडा.

छंडइ 1·743 'to abandon' v. 3rd sg. pres.––छंडि 1·674. v. 2nd. sg. imprt.––छंडेउ 3·187. past. part. nom. sg. m.––छंडी 6·229. absl.– छंडावइ 1·738. v. 3rd. sg. pres. caus. – छंडाव्या past. part. caus. nom. pl m. Pā छड्डेति, Pkt. छड्डइ Hc. 2·36= Skt. छर्दयति, छर्दति. G. छांडवुं, M. साडणे, H. छाडना, छडना.

छते 2·189, 5·110. 'being' pres. part. loc. sg. m. from the v. छइ; used in the loc. absl. usage, still so used in MG. See index छइ and अछइ for other details.

छत्राकारि 5·124. 'in the shape of an umbrella' subst. inst. sg. m. छत्र+आकार.

छंदिहिं 6 257 'musical notes' subst. inst. pl. m. Skt. छंदस् n G छंद.

छविउ 6 172 'struck, touched' past. part. nom sg. m. Pkt. छवइ, छव्वइ, छिवइ Hc. 4 182=स्पृशति, G. छोववु, H. छुवना, छौना

छम्मास 6·305 'six months' subst. nom. pl. m ––छंमास 5 72. subst. acc. pl. m. छन्+मास <Skt. षण्+मास.

छयलपणइं 6·291. 'cleverness' subst. inst. sg. n Pkt. छइल्ल Dn. 3·24=विदग्धः 'clever' + Ap. प्पण suffix=Pkt. त्तण, Skt. (Vedic) त्वन G. छॅल, H. छैल, छैला, M. छॅल.

छलु 1 758. 'a deceit' subst. nom. sg m. — छलइं 3 30. inst sg. m. Skt. lw. छल G. छळ.

छलि 2 439, 'having deceived' absl. from denom. छलयति cf. G. छलवु.

छाईउ 1·744. 'covered' past. part. nom. sg. m.—छाईउं past. part. nom. sg. n. Pkt. छाइअ < Skt. छादित G. छायुं.

छाजइ 2 268, 436. 'to be fit' v. 3rd sg. pres. Pkt. छज्जइ Hc.4 100=राजति<Skt.मज्जति. G. छाजवुं, H. छाजना, छजना M. साजणें.

छांटइं 3 79. 'to sprinkle' v. 3rd. pl. pres. Pkt. छंटइं cf. छंट Dn. 3 33 =जलच्छटा G. छांटवुं, H. छाँटना, M.

छांडइ 5·13. 'to abandon' v. 3rd. sg. pres—छांडइ 2 711 v. 3rd pl. pres—छांडइ 2·390, छाडी 2·633. v 2nd. sg. imprt.—छाडिउ 2 285 past. part nom. sg m.—छांडी 2 144, 632, 637 absl. see index छंडइ

छानउ 6 291 'hidden' past part. nom sg. m. Skt. छन्न G छानुं

छाली 5 55. 'a goat' subst nom. pl. f Pkt छाली=छागी Hc. 1 191 Skt. छागल m—छागली f. The form may be from Pkt *छायल

छार 5 153, छारु 5 175. 'ashes' subst. acc. sg. m. Pkt छार Hc 2 17 <Skt. क्षार m G. छार, H. छार.

छायउ 2 406. 'covered' past. part nom. sg m.—छायउ 6 344 past. part. nom. sg. n.—छाया 2 486. past. part nom. pl. m. — छायु 6 341. past part nom. sg m. see index छाईउ.

छायां 5 145. 'in the shade' subst. loc. sg. f. Skt. lw. छाया.

छाहडी 5 37. 'shade' subst. acc. sg f. Pkt. छाह+डी svārtha suffix. Hc. 1·249. <Skt. छाया. H. छाँह, छाँहीं, G. छाय.

छिलरुं 6·85. 'a pool' subst. nom. sg. n. Pkt. छिल्लर Dn. 2 28. Skt. छिद्र+ल suffix. G. छिल्लर H. छीलर.

छीपइ 3 30. 'to be touched' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. छिप्पइ Hc. 4 257. < Skt. स्पृश्यते.

छुरी 1 285. 'a knife' subst. inst. sg. f. Pkt. छुरिआ < Skt. क्षुरिका cf. Hc. 2 17. Pkt छुरो=Skt. क्षुर. G. छरो छरी, H. छुरी

छूटइ 2 252. 'to be free' v. 3rd sg. pres.—छूटइं 2 345,5·57, 100, v. 3rd. pl. pres.—छूटइ 2·655. 3rd. pl. pres.—छूटइ 6·279. 'when released' past. part. loc. sg. m.—छूटीइ 6·150 3rd. sg. pres. pass.—छूटउं v. 1st. sg. pres.—Ap. छुट्टइ. G. छूटवुं, H. छूटना, M. सूटणें.

छेदिसु 1·108 'to cut' v. 1st. sg. fut.—छेदिउं 1·736. past. part. nom. sg. m. — छेदिउं 1·739. past. part. nom. sg. n.—छेदीउ 1 758. past. part. nom. sg n. — छेदिवा 6·109. inf. Skt.* छेदति G. छेदवुं, H. छेदना, M. छेदणें.

छेह 5·80,99, 6·62,146. 'an end' subst. nom. sg m.—छेहु 1·690. nom. sg m—छेहु 5·168 acc. sg. m Pkt छेय < Skt छेद m. G. छेह, H छेह.

छोडउं 2·507, 'to untie, to release' v. 1st. sg. pres—छोडिय 3 185. v 3rd. sg. pres. pass—छोडिउ 1·188 past part nom. sg m.—छोडिवि 1 605, छोडी 2 254, छोडीनइ 6·311. absl. Pkt. छोडइ<Skt. caus. of छुटति-छोटयति. G. छोडवुं, H. छोडना, M. सोडणे.

ज 1·442; 2 267, 316, 480, 526, 3·95. 'a particle for

emphasis' OG. जि, Ap. जि < Pkt. जे, जेन्=य्येव, य्येव cf. Hc. 4·341,387 etc.; for य्येव Hc. 4·302. < Skt. एव For fuller details see Pischel: §150, §336. G. ज; M. च,

जइ 2·403, 471, 702, 3·183, 195, 5 27, 54, 122; 6·52, 149, 202, 240, 243, 294. 'if' conj. Pkt. जइ < Skt. यदि OG जइ, Ap. जइ M जइ

जइलच्छि 6·365 'splendour of victory' subst nom. sg. f. OG. जइ + लच्छि, Skt. जय + लक्ष्मी

जइवंत 6·225. 'the name of the goddess' subst. nom. sg. f. Skt. जयवती f.

जउ 1 30, 616, 669, 2 566, 701; 6 42, 226, 384. 'if' conj. Ap जउ, Pkt. जओ, Skt. यतः, in MG. जो is exclusively used for 'if'.

जु 1 535. 'if' conj. see index जउ.

जउ 2 537. 'who' relative pron. nom. sg. m. Ap. जु, Pkt. जो; Skt. य..

जग° 4 23. 'world' subst. n.–जग 1 497 acc. sg. n.–जगु 1·707. nom. sg. n.–जगु 1 21. acc. sg. n.–जगि 1 226, 359, 362, 372; 2 2, 3 1, 6 180, 373, 374. loc. sg. n. Skt. जगत्; G. M. H. जग n.

जगगुरु 3 222. 'the leader of the world' subst. nom. sg. m. OG. जग+Skt. गुरु.

जगडइ 3 5. 'to afflict, to maltreat' v. 3rd. sg. f. Pkt. and Ap. जगडइ=Skt. कदर्थयति cf. Dn. 3 24. जगडिओ=विद्रावितः कदर्थितश्च.

जगति 3 113. 'in the world' subst. loc. sg. n. Skt. जगती f.

जगदीश्वरु 4 35. 'the lord of the world' subst nom. sg. m. Skt. जगत्+ईश्वर.

जगनाह 5·185 'the lord of the earth' subst. voc. sg. m. जग+नाह; Skt. जगत्+नाथ m.

जगनीक 6·15. 'the name of a king' subst. nom. sg. m.

जगबंधव 3·216. 'a relation of the world' subst. nom. sg. m. Skt. जगत्+बान्धव m.

जगवंच 3·201. 'a cheater of the world' subst. voc. sg m. Skt. जगत+ञ्चः

जडइ 2·349. 'to stick,' v. 3rd. sg. pres. Pkt. जडइ cf. Dn. 3·41. जडियं=खचितम्; Skt. जटति. G. जडवुं, M. जडणें, H. जड़ना.–जडी 5·6. 6·243, 268. past. part. nom. sg. f. जड्या 2·360, past. nom. pl. m.

जडह 2·160. 'a dull one' subst. voc. sg. m. Skt. lw. जड.

जण 2 438. 'a man' subst. nom. sg. m.–जणु 1·538. nom. sg. m.–जण 1 664. nom. pl. m.–जण 1·533, 551. gen.–obl. sg. m. term dropped. Pkt. जण, Skt. जन m. G. जण, M. जण.

जणणि 2 469. 'mother' subst. inst. sg. f. Pkt. जणणि; Skt. जननी.

जणमेलु 2 555. 'a crowd of people' subst. nom. sg. m. Skt. जन+मेल m.

जणवइ 1 280 'a king' subst. nom. pl. m. Pkt. जणवइ; Skt. जनपति m.

जणावइ 1·308. 'to declare' v. 3rd. sg. pres a causal form of OG. जाणइ. G. जणाववुं.

जनम° 1 235; 5·98. 'a birth' subst. m.–जनम 2 48, 329 nom. sg m.–जनमि 1 153, 200, 224, 5 167. loc. sg. m. Skt. जन्मन् n. G. जनम m. H. जनम.

जनोई 2 17. 'a sacred thread' subst. nom. sg. f. Pkt. जण्णोवईय<Skt. यज्ञोपवीति. G. जनोई, H. जनेऊ, M. जानवे n.

जन्हु° 1·37. 'king Jahnu, the father of Gangā' subst. m. Skt. जह्नु m.

जम° 1 95, 530. 'Yama, god of death' subst. m. Pkt. जम Skt. यम m. G. M. H. जम.

जमण° 1·115, 249. 'the river Yamuna' subst. f.–जमण 1 160. gen–obl. term dropped. Skt. यमुना. G. जमना.

जंपइ 3·91. 'to speak' v. 3rd. sg. pres –जंपइ 6 375. v. 3rd. pl. pres. Pkt. जंपइ Hc. 4 2=Skt. जल्पति Pischel· §296. H. जंपना.

जंपउ 1·96. 'unrest' subst. acc. sg. m.–जंपु 3 17. subst. nom. sg. m. connected with the Pkt. root. झंपइ= भ्रमति Hc. 4 161. cf. G. अजंपो. cf. H. झंपना.

जंबूदीव 6 11. 'the Jambu–dvipa' subst. acc. sg. m. Pkt. जंबुदीव, Skt. जंबुद्वीप m.

जंम 5 159. 'birth' subst. nom. sg. m. n. Pkt. जम्म, Skt. जन्मन् n.

जंमण° 5 168. 'birth' subst. n. Pkt. जम्मण Hc. 2·174. com.<Skt. जन्मन् n.

जयमाला 1·176. 'the garland of victory' subst. nom. sg. f. lw. Skt. जयमाला f.

जयजयकारु 1·356, 579. 'the sounds of victory' subst. nom. sg. m. Skt. जयजयकार m.

जयवंता 2 605. 'Victorious' adj. voc. pl. m. Skt जयवत् G. जयवंत.

जयद्रथु 1.699. 'Jayadratha, the brother-in-law of Duryodhana' subst. nom. sg. m. –जयद्रथि 1 733. inst. sg. m. Skt. जयद्रथ m.

जयसायर 6 37. 'a proper name' subst. nom. sg. m. Skt. जयसागर m.

जयसेहर° 3 227. 'the name of a writer' subst. m. Pkt. जयसेहर< Skt जयशेखर m.

जरद् 6 359 'an armour' subst. acc. sg. m.

जरासिंध° 1·688, 701. 'Jarāsandha, the King who was Kṛṣṇa's enemy' subst m.–जरासिंधु 1·689, 700, 3·11. nom. sg. m. Skt. जरासंध.

जलद्° 4 11. 'a cloud' subst. m. Skt. lw. जलद् m.

जलु 3 78. 'water' subst. acc. sg. n.–जलि 1·274; 3·78. loc. sg. n. Skt. lw. जल n.

जलजीवि 1·274. 'an aquatic animal' subst. inst. sg. m. Skt. lw. जल+जीव m.

जलंतु 1.500. 'burning' pres. part. nom. sg. m. from root OG, Pkt. जलइ<Skt. ज्वलति. G. जळवुं, H. जलना, M. जळणें.

जव 3·61. 'when' conj. Ap. जउ <Pkt. जओ<Skt. यत cf. G. जव (in poetry), H. जव

जसवाउ 1·539 'the word of fame' subst. nom. sg. m. Pkt. जसवाअ<Skt. यशोवाद m.

जसु 1·745 'fame' subst. nom. sg. m. Ap. जसु<Pkt. जसो <Skt. यशः n. G. जस m.

जसी 2 315, 6 312. 'like which' adj. nom. sg. f. Ap. जइसो Hc. 4 402.<Pkt. जारिस Pischel. §121. for the phonetic evolution and various forms<Skt. यादृश. H. जैसा.

जाइ 1 194, 202, 328, 458, 509, 526, 576, 670, 686, 691; 2 71, 273, 632, 3 175; 5·16, 64, 71, 116, 130; 6 128, 293 'to go' v. 3rd. sg. pres.–जाइ 1·430. v.

3rd. pl. pres.–जाइं 1·259, 435, 476, 543, 610, 631, 754; 5·23, 25, 48, 44, 103, 128–जाउं 2·56, 402, 493 v. 1st. sg. pres.–जाए 2 202. 3rd. sg. pres.–जा 2·592, 6·101. 2nd. sg. imprt.–जाअ 2 618. 2nd. pers. imprt.–जाउ 1·586. 2nd. pl. imprt.–जाउ 2 707. 3rd. pl. imprt.–जाइसिइ 2·402; 3 94. v. 3rd. sg. fut.–जाइसिउं 4·1. 1st. pl. fut. जासउं 6 228. 1st. sg. fut.; जासिउं 2 364, 6 40. 1st. pl. fut.; जासिउ 6 39. 2nd. pl. fut. जासि 2·424. 3rd. sg. fut. –Participles – जाई 1·536, 701; 2·411, 6 38, 152, 404. absl.–जाईइ 2 645. absl. जाईनय 5 21, 148. absl. –जाईउ 1·143, 201, 775. absl. –जाईनइ 1 648. absl.–जाएवि 1·424, 770. absl.– जाएवा, 5·127. infl.–जई 2 90, 5·67 69; 6 314. absl.–जईइ 6·149. v. 3rd. sg. pres. pass.–जतूं 2·558. pres. past. acc. sg. n.–जंति 6·352. v. 3rd. pl. pres.–जति 5·55. pres. part. nom. pl. n.–जईअ 1 602. absl.–जायउ 1 432. imprt. 2nd. sg.–जातउ 6 293. pres. part. nom. sg. m.–जात. 6·267. pres. part. gen-obl. sg. n. जावा (+postpos. नी) 5·177. gerund subst. gen.-obl. sg. n. Pkt. जाइ<Skt. याति G. जवुं; (Kāthiawār dialect) जावुं, H. जाना; M. जाणें. cf. ND. 214 a. 44–50.

जाविय [इ] 3·110. 'is allowed to go' v. 3rd. sg. caus. pass. Pkt. जाईयइ <Skt. याप्यते. G. जवावुं See. जाइ.

जाई 2 93. 'a wife' subst. nom. sg. f.–जाई 2 195. 'woman' voc. sg. f. Pkt. जाइ; Skt. जाया. H. जाई.

जाउ 1·168, 757, 2·582; 6·391. 'born' past. part. nom. sg. m. Pkt. जाअ, Skt. जात. cf. G. °जायो 'born' in the compound word माडीजायो.

जाग 5 109. 'a sacrifice' subst. acc. sg. m. Skt. याग m. G. H. जाग m.

जागिउं 1·504. 'to be awake' past. part. nom. sg. n.–जागिउं 1·254. जागी 2 725. absl. जागइ 2·166. v. 3rd. sg. pres. Pkt. जग्गइ<Skt. जागर्ति. G. जागवुं, H. जगना; M. जगणे cf. ND. 213. a 45–50.

जांघ 1·753. 'a thigh' subst. nom. sg. f. Skt. जंघा f. G. जांघ, H. जाँघ, M. जांग.

जाजरी 5·115. 'worn out' adj nom. sg. f. Pkt. जज्जर, Skt. जर्जर; G. जाजरुं; H. जाँजरा.

जाणइ 1 64, 477, 587, 2 523, 4·32; 6 234, 280. 'to know' v. 3rd. sg. pres.– जाणइ 6·394 2nd sg. pres. जाणइ 3rd. pl. pres.–जाणइं 5·19, 6 116. 3rd. pl. pres.–जाणउं 6 12, 182 जाणूं 2·25, 110. जाणुं 1·670. v. 1st. sg. pres.– जाणउ 2 280, 6·393. v. 2nd. pl. pres.–जाणंति 6·72 pres. part. nom. sg. f. used as a v.–जाणिय 2·230=जाणियइ v. 3rd. sg. pres. pass.– जाणियइं 2 261. 3rd. pl. pres. pass.–जाणीइ 1·198; 6 105, 426. v. 3rd. sg. pres. pass.- जाणीजइ 1·307 3rd. sg. pres. pass.–जाणि 2·519, 612, 5 45, 52, 82, 86, 87, 135, 6 185, 396. जाण 6 183, जाणिन 2 532 v. 2nd. sg. imprt.– जाणउ 2 528, 547 v. 2nd. pl. imprt.–जाणउ 1 198. 3rd. sg. imprt. – जाणिसुं 1·416. जाणसु 3 204. v. 1st. pl. fut.–जाणेजि 1 651; 2 622. v. 2nd. sg. pot.–जाणिजउ

1·452. v. 2nd. pl. pot.-जाणत 6·295. v. 2nd. pl. condit.-जाणी 1 98, 313, 601, 5·181, 6 9, 163, 274, 275, 292, 313, जाणीय 6 117. absl.-जाणी 2·99. past. part. nom. sg. f.-जाणीया 6 292. past. part. nom. pl. m.-जाणीउ 1·209. past. part. nom. sg. n.-जाणीउ 1·331. past. part. nom. sg. m.-जाणिउं 2·643. past. part. nom. sg. n.-जाणइं 3·204. past. part. loc. sg. n.-जाणेवा[+ नी] gerundive. gen-obl. n.-जाणहार 6·41. agent-noun. nom. sg. m. ..Pkt. जाणइ <Skt. जानाति. G. जाणवुं, H. जाणना, M. जाणणे.

जाण° 6·52. 'knowledge' subst. sg. n. Pkt. जाण, Pā ञान, Skt. ज्ञान n., while G.H.M. जाण f.

जाण° 6·262, 'a knower' subst. sg. m.-जाण 6·88, 110, 180. subst. nom. sg. m. Pkt. जाणि <Skt. ज्ञानिन्. G. जाण.

जाणपणुं 6·185 'knowledge' subst. acc. sg. n. Ap. जाणप्पणु, Pkt. जाणत्तण; Skt. ज्ञान+त्वन n. G जाणपण n.

जाणे 1 299, 588, 2·338, 600, 653, 5·161, 6 14, 68, 136, 159, 288. 'as if' adv.-originally v. 1st. sg pres. Pkt. जाणे <Skt. जाने from ज्ञा. G. जाणे.

जाणउं 6 97 'going' past part. nom. sg. n. used as a noun-जाणउ 6·122. past. part. nom sg m. See index root जाइ See Tessitori. Notes: §126 (2). In Kathiāwār dialects the words like मराणो, वंचाणुं etc. are past part. of this type. For Sindhi, see Trumpp. Sindhi Grammar §45, Kellogg: Hindi Grammar § 560–6; for Pkt. Pischel: § 562.

जातइं 1·692. 'by self' subst. inst. sg. f. Skt. जात्या G. जाते.

जातक° 1·201. 'astrological calculation of nativity' subst. n. Skt. जातक n.

जातमात्र 1 160. 'the moment, she was born' adj. nom. sg. f. lw. Skt. जातमात्र.

जातीस्मर 6 421. 'the recollection of previous births'. subst. acc. sg. n. Skt. जातिस्मर m.

जात्र 6 225. 'a pilgrimage' sub. nom. sg. f.-जात्र° 6·232. subst. f. G. जात्रा.

जादर° 1·346. 'a white silk garment, usually worn by the bride during the marriage ceremony' subst. n.-जादर 6·88. subst. nom. sg. n. cf. for contemporary OG. usage GOS. XIII P. 85 St. 20. मरगद जादर कंचुयउ फुडफुल्लहं माला, PGS. P. 136. l. 14. क्रिस्यां ते वस्त्र-सूथिला, संग्रामां, दाडिमा, मेघवनां, पांडुरा, जादरां, काला etc. cf. G. जादरनुं कापडु.

जादव° 1·700 'One belonging to Yādava clan' subst. m.-जादवु 4 11. nom. sg. m. used for Nemi-nātha; जादव 3 105. nom. pl. m. Skt. यादव m. G. जादव, H. जादव.

जाम 1 210, 487, 501, 590, 601; 2 460, 3 182, 6 141, 271, 311, जामुं 1 634, जामु 3·87. 'so long as, when' adv. Ap. जाम, जामु <Pkt. जाव < Skt. यावत्.

जामलि 4·11, जामलिहि 1·324. 'like, similar' used as a post. pos. Pkt. जामल; Skt. यामल from यमल 'a pair'. For जवल =Skt. यमल 'side by side'

see Ap. Pāth. Word-index and उध्द्दरण ७. पं. १२०, for जमलो 'similar, equal' see. GL. II P. 115. cf. M. जवळ 'near'; See Dave. Study. Word - index under जमलउ.

जायउ 1 206. 'born' past. part. nom. sg. m.–जाया 1·553, past. part. nom. pl. m. Pkt. जाय<Skt. जात.

जालिजा 2 150. 'to burn' v. 2nd. sg. poten. Pkt. जाल्इ<Pkt ज्वाल्यति. G. बाल्वुं by the side of बाळवुं; M. जाळणें.

जालिय 3·154. 'a kind of neck-ornament'. subst. nom. sg. m Pkt. जालिय<Skt. जालिकः cf. G. जाळियो.

जासक° 3·45. 'plentiful' adj. nom. sg. f. G. जासक.

जां 1·32, 70, 80, 82, 203, 289, 365, 387, 485, 509, 558, 565, 578, 631, 754, 2·19, 53, 59, 462, 464, 499, 503, 625; 5·183, 6·439. 'as long as, when' adv. Ap. जासु<Pkt. जाव<Skt. यावत् G. ज्यां.

जांई 2 552 'to go' v. 3rd. sg. pres. See index जाई

जांण 3 95 'to know' v 2nd. sg. imprt.–जाणिय 2 629 absl. –जाणि 2·287. absl. see index जाणइ

ज्रि 1·133, 143, 150, 183, 205, 489, 637, 2·52, 84, 94, 100, 419, 504, 535, 563, 684, 722, 3·53, 97, 176, 5·113, 126; 6·163, 203, 205, 235, 238, 391, 394, 420 'a particle of emphasis' see index ज

जिको 2·494; 6·304. 'whoever' indef pron. nom. sg m. – जिके indef. pron. nom. pl. m. Pkt. जि+कोइ<Skt. यः+कोऽपि. G. जे कोइ.

जिणु 1·775. 'Lord Jina' subst. acc. sg. m.–जिण 2·276. subst. acc. sg. m.–जिण° 3·5. subst. m.–जिणधर्म° 5·8. 'Jainism' subst. m., जिणधंमु 5·4. subst. nom. sg. m. जिण+धंमु (=Ap. धम्मु, Pkt. धम्मो, Skt. धर्म m.) जिणनाह 5·162, 168. 'Lord Jina' subst. nom. sg. m. जिण+नाह (=Pkt. नाह; Skt. नाथ m.)–जिणवर° 5·6. 'the best of Jinas' subst. m.–जिणसासण 5·132. 'the order of Jinas' subst. nom. sg. n.–जिणिंइ 4·23. subst inst. sg. m.= Skt. जिनेन–जिणिंद 3·145, 172, जिणिंदु 3·107. 'the lordly Jina' subst nom. sg., जिणिंद 5·170. nom. pl. m, जिणंद 1·395, 3·188. subst. acc. sg. m., जिणिंदह 1·1. gen.-obl. sg. m. Pkt. जिणिंद–Skt. जिनेन्द्र—जिणेसरु 1·16, जिणेसर 3 18, 74, 127, जिणेसरो 4 26. 'Lord Jina'. subst. nom. sg. m., जिणेसर 6·1, 2, 3. acc. sg. m.– जिणेसरह gen.-obl sg. m. Pkt. जिणेसर=जिण+ईसर, Skt. जिनेश्वर–जिणभूयण 1·776. 'the temple of Jina' subst. nom. sg. n.

जिणीय 1 179. 'having conquered' absl. from. Pkt. जिणइ Hc. 4·241; Pischel §473 < Skt. *जिनाति cf. M. जिंकणें.

जिम 1 54, 113, 125, 139, 141, 195, 248, 283, 310, 329, 422, 470, 522, 622, 702, 710, 711, 728; 2 3, 36, 121, 204, 311, 369, 384, 468, 535, 602, 677, 714, 717; 3 23, 32, 43, 50, 56, 74, 75, 81, 102, 124, 128, 173, 185, 191, 208, 4 20, 5 10, 14, 34, 94, 6 21, 70, 147, 287, 382, 426. 'as, like' adv. cf. Tessitori:

Notes §98 (3). Ap. जिवँ Pischel §261; §336. Hc. 4·330, 336, 347 etc. Tessitori Notes §98(3):< Skt. *यिव on the analogy of एव, तिव, किव etc. G. जेम, H. जिमि, ज्युँ, ज्यों.

जिमु 1·71. 'as, like' adv. word-index जिम.

जिम 6·356. 'Yama, god of death' subst. gen.-obl. sg. m. Pkt. जम<Skt. यम cf. Nepāli. जेम=यम ND. 223.

जिमवा° 6 197, 207, 216 'to dine' a gerundive noun. gen.-obl. sg. n. used to show the force of infinitive-जिमाडेसु 6·203. v 1st. sg fut. caus. Pkt. जिमइ, जेमइ Hc. 4·110. = Skt. भुङ्क्ते. G. जमवुं, H जिमना; M. जवणे. ND 216. b. 18. believes it to be of Austro-Asiatic origin.

जिसउ 6 244. 'like' pron. adj. nom. sg. n.-जिस्या 6 67. adj. nom. pl. m.-जिसा 1·359. adj. nom. pl. m.-जिस्यां 6 287. adj. nom pl. m. Ap. जइसउ Hc. 4 403. Pischel §81, §121. Tessitori: Notes §94 (1)<Skt. यादृशक. H. जैसा, M. जसा.

जिसिइ 2 632. 'so as to' conj.-जिसिइं 2 580, 588-जिसि 2 8, 230. from. यादृशेन, for other details see जिसउ.

जिहां 2·383, 6 175, 250, 'where' pron. adv. Ap. जहां Hc. 4·355. Pischel : §427: Tessitori: Notes §61, §90. ablative sg. of. pron ज=यत्<Pkt. जम्हा <Skt. यस्मात्. But Divatia GL. II P. 85, 110, Divatia's art. in Sir Ashutosh Mookerjee Vol. III. 3. 'Ablative termination in Gujarati' believes it as loc. sg. of ज i. e. through जम्हि<Skt. यस्मिन् which is to a certain extent a correct standpoint. G. ज्या, H. जहाँ. cf. ND. 81. b. 19-27. for Prof. Turner's note on कहाँ "The suffix-हाँ which occurs also in त्याहँ, यहाँ, वहाँ, जहाँ may be referred either (1) to the suffix of Skt. इह 'here', कुह where?; or (2) to that of Skt. कथम् how?, तथा 'thus' etc. or probably (3) to the ending of the locative in-अस्मिन्. Pkt.-हि (J. Bloch. P. 206.)".

जीउ 1 668. 'life' subst. nom. sg m. Pkt. Pā. जीवो, Skt. जीव m. For other Indo-Aryan evolutes ND. a. 28-39.

जीण 2 323. 'the horse-armour' subst nom. pl. m. Pkt. जयणं=हयसनाह Dn. 3·40. G. जीन; H जीन, M. जीन. ND. b 29-31. "lw. H. ज़ीन fr. Pers." Belsare: GD. a Pers lw.

जीतउ 3 1, 11, 6 364, जीतउं 5·160. 'won, conquered' past. part. nom. sg. m.-जीतइ 1 297. part. part. loc. sg. n. (in loc. Absl use) -जीती 2 92. past. part. nom. sg. f. Pkt. जित्त, for the consonant - doubling of this type cf. Vedic Accent theory of Pischel §194. According to Turner ND. 217. b. 14-23. "Pkt. जित्त conquered (formed in place of जिअ < Skt. जित after the analogy of other past. part. in-त्त.)" G. जीत्यो is from Pkt. जित्तिओ.

जीपी 6 29. 'having won' absl. Pkt. जिप्पइ cf. Ap. Pāth.

Intro. p. 44 §43 (छ) - a denom. from past part. जिप्प-जित्त=Skt. जित. cf. जीतउ.

जीभ 5 141. 'a tongue' subst. nom. sg. f.-जंभ 5 47. nom. pl. f.-जीभ 2·329. acc. sg f. Pkt. जिब्भा, Pā जिव्हा <Skt. जिह्वा f. G. जीभ; H. जीभ; M. जीभ. ND. 218. a. 9-20.

जीमइ 1·193. 'to dine' v. 3rd. sg. pres.-जीमतां 3·126. pres. part. gen.-obl. pl. m. See index जिमइ.

जीराउलि 6·3. 'the name of a town' subst. loc. sg. n. Pkt. जीराउल.

जीव 5·22. 'soul' subst. nom. pl. m.-जीवह 1·91, 93; 5·7, 22, gen. obl. sg. m. Skt. lw. जीव m.-जीवि 5·97. subst. inst. sg. m.

जीवडा 5·44. 'by the self' subst. nom. sg. m. Skt. जीव+डा Pkt. suffix.

जीवदानु 1·538. 'a lease of life' subst. nom. sg. n. Skt. lw. जीव+दान n.

जीविय° 2 622. 'life' subst. sg. n. -जीविय 3 174. gen.-obl. pl. m.-जीवी° 6·127. 'a life', subt. n.-जीवी 6 426. acc. sg. n.-जीवी 2 431. gen-obl. sg. n.-जीवीउ 1 497. acc. sg. n Pkt. जीविअ <Skt. जीवित n.

जीवइ 2·696 'to live' v. 3rd. sg. pres.-जीवे 2 543. v. 2nd. sg. imprt. जीवतइं 2·203. pres. part. loc. sg. f.-जीवंतां 1·477. pres. part. gen.-obl.pl. m.-जीविवा 2·562. gerundive. gen obl. sg. n. (+नइं), जीविवा 2·108. gerund. gen-obl. sg. n. used as an infinitive

जु 1·120, 2·191, 3·206. 'who' relative pron. nom. sg. m.-जू 1·312. nom. sg. m.-जउ 2·537. nom. sg. m.-जो 1·43, 155, 790, 2·538. nom. sg. m.-जि 2·522, 3 136. nom. sg. m -जे 2·298, 434, 439, 447, 3 9, 10, 228; 5·104; 6·74, 170, -जु 1·4; 1·120 (=Skt. usage 'that' connective) 2·548. nom. sg. n.-जे 6 147. nom. sg. n. जं 1 685. 2 497, 643, 6 125.-nom. sg. n.-जे 4 31; 5·39, 100, 128, 147, 157, 174, 177, 432. nom. pl. m.- जं 6·237. nom. pl. n.-जिणि 1·315, 2 490, 3 1, 11, 17, 155, 374. जीणइं 2 214. जेणि 2·48. जेण 1 549, 4·21. nom. sg. m.-जीणइ 2 92; जीण 1·357. inst. sg. f.- जिणि 5·167. inst. sg. n. -जेहे 5 125. inst. pl. m.-जसु 1·358; 5 172, 6 341, 374 जासु 1·210, जास° 6·6. जस, 5·130.; जंई (+ लगइ) 1 688, जेह 1·286. (+रहइं), 5·142, जेहइ 5·47; जीहं 5·162; जीहि 5 164, जीहं 5·166, जीह 6·119, जिहि 5·4; जिहि 5 168. gen.-obl. sg. m.-जेह 6·222. nom. sg. n.-जिहं 6·158, जीह (+नइं) 2 428, जीह 3 126. (absl. cons.), जीह 5 170, जेह [+नइं] gen. obl. pl. m.-जीह 2·277, 278, जीणि 2 275, 279, 274, 276. loc. sg. m. -जिणि 3 5. loc. sg. f For etymological information in Pkt. see Pischel §427; for OG. Tessitori. Notes. §90, Dave. Study P. 32 (Grammar) and word index under जे P. 143; ND. 223. b. 26-35. Skt. यः, यस्य, Pā. यो, यस्स, Aśok. Inscription dialect यो, ये, ए, यस, अस; Pkt. जो, जस्स, Ap. जो, जु-जासु, जसु, जस्स, जहो. For the details of Ap. forms see Ap. Pāth. Intro. P.

53. (grammar), for historical and comparative study of Mod. IAV. See Bloch: L'Indo-Aryan.

जीह 2·220. 'Where' rel adv. originally loc sg n. form of the relative pronoun ज- see index जु and under it loc. sg. form जीह.

जु 1·271, 475, 594, 742 an emphatic particle like जि; perhaps due to an analogical extension to जु of the idea of जि which might have been wrongly conceived as being connected with the relative pron. यत्.

जु 1·416, 535, 539. जो 5·48, 5·49 जउ 1·130, 616, 669 'if' conj. see index जउ for details.

जुअलइं 1·239. 'a pair' subst. nom. sg. n. Pkt. जुअल, Skt. युगल.

जुगतुं 6·121, 181. 'proper' past part. used as an adj. nom. sg. n.-जुगती 6 84. adj. nom. sg. f. Pkt. जुत्त, Skt. युक्त. an instance of Svarabhakti in G. जुगतुं.

जुगलाधरम 5·78. 'duties of pairs' subst. nom. sg. m. Pkt. जुगल+OG. धरम.

जुडियां 1·703. 'came opposite together' past. part. nom. pl. n. from v. Pkt. जुत्तइ cf. Pkt. usage जुडिय PSM. from. past. part. जुत्त=Skt. युक्त. cf index जोडी. for other Mod. IAV. See ND. 230. a. 13–16. M. जुटणें, जुळणे, H. जुटना. cf. G. जोटो=a pair, and H. जूटि=a pair.

जुव्वणि 1·53. 'youth' subst. loc. sg. n Pkt. जुव्वण–जोव्वण n. Pā योव्वन n., Skt. यौवन n, For the doubling of Hc. 1·159. for जोव्वण; Hc. 2 98. जुव्वण, Pischel § 90; ND. 224. b. 49 f. G. जोबन n., M. H. जोबन m. cf. index जूवण

जुहार 6·38. 'salutation' subst. acc. sg. m. OG. usage, of PGS. column. 2 line. 30: जुहारु=नमस्कार.।, G. जुहार, M. जोहार, H. जुहार cf H. root जुहाना i.e. जुह+Pkt. आर <Skt. कार.

जूजूउं 6·298. 'separate, divers' adj. acc. sg n. used as a subst., for OG. cf. PGS. P. 207. col. 2. line 3. जूउ =पृथक्, also see Dave. Study P. 142. जूउ and जूजूआ. Pkt. जुअ–जुअ, Skt युतयुत. G. जूजवुं. cf. Hc. 4 422 ill. 14 पृथक्पृथगित्यस्य जुअंजुअ.।, also Dn. 7·73.

जूठिलु 1 431,478, जूठिलो 1·391, जूठिलु 1 562. 'Yudhisthira' subst. nom. sg. m Pkt. जहुट्ठिलो Hc. 1·96, 107, 254, Pischel §118 <Skt. युधिष्ठिर m.

जूनुं 1 350. 'old' past. part. used as an adj nom. sg. n. Pkt. जुण्ण. Hc. 1·102, Pischel §58 <Vedic Skt. जूर्ण. ND. 234. a 48–50. G. जूनुं, H. जूना, M. जुना.

जूवटउ 1 404. 'gambling' subst. acc. sg. n. Pkt. जूअ+टउ a suffix<Skt. द्यूत n. G. जूगटुं, H. जुवा, M. जुगा. see ND. 221. b. 37–41.

जूवणु 1 202. 'youth' subst. nom. sg. n.-जूवण 1 65. loc. sg. n. See index जुव्वण.

जुहिय 3·45. 'Jasmine plant' subst. nom. sg. f. Pkt. जूहिया <Skt. यूथिका. G. जुई, M. जुई, H. जूही. ND. 219. a. 44–45.

जेउ 1·472; 2 534. 'As, in a way that' pron. adv. Ap. जँव Pischel § 336, 261, Hc. 4 344, 367 ill. 4. etc. <Skt. *येव, *यिव on the analogy of इव and एव in Skt. to mean 'यथा'. G. जेम, H. जिमि cf. Tessitori: Notes §'98 (3).

जेतलई 6 109. 'while' adv. originally loc. sg. n. of the quantitative pron. adj. from pron. ज=यत्. Ap. जेत्तुलउ Hc. 4 435; Pischel, §153, Tessitori: Notes § 93, Pkt. जत्तिअ. Acc. to Pischel, some such form as Skt. *यत्य+इक suffix. should be at the back of Pkt. form. Ap. has जेत्त+उल्ल suffix. G. जेटलुं; H. जितना, Mār. जितरो. cf. for OG. usage PGS. P. 179. col. 2 10 जेतलउं=यावत्, यावन्मात्रं.

जेती 1 90. 'as much' pron. adj. loc. sg. f. Pkt. जत्तिअ <Skt. *यत्य+इक Pischel: § 153, Tessitori § 93 (1).

जेम 1 128, 2 157, 654, 640, 'as, in a way that' adv. see index under जेउ.

जेवडी 3·48. 'of which size' pron. adj. nom. sg. f. Ap. जेवडउ Hc. 4 407; Pischel §434= Skt. यावत् Tessitori Notes: § 93 (3).

जेसंगदे 6 168. 'A proper name' subst. nom. sg. m. Skt. जयसिंहदेव m.

जेहउं 2·611. 'like which' pron. adj. nom. sg. m.–जेहा 6 356. pron. adj. nom. pl. m.–जेहवी 6 286. pron. adj. nom . sg. f.

जोअण° 6 11. 'a measure equal to six miles' subst. n. Pkt जोअण, Skt. योजन n cf. G. जोजन.

जोअइ 1·487, जोवइ 2·179; जोइ 1·33; 3 67, 6 31, 45, 163, 281. 'to see' v. 3rd. sg. pres.–जोअइं 2·678, जोइं 1·295, 2·678, 689, 3 26. v. 3rd. pl. pres.–जोइ 1 666, 678, 5 81, 89, 136, 137, 140, 176; जोइन 3·183. v. 2nd. sg. imprt.–जोउ 5·129, 6·398; जोयउ 1 468. v. 2nd. pl. imprt.–जोइजउ 1 455. v. 2nd. pl. pot.–जोईइ 2 555, जोई 2 484 v. 3rd. sg. pres. pass.— Participles — जोई 1·514, 2 173, 186; 6·420 (used as an inft.) absl.–जोउं 6 298. inft.–जोया 6 299. past. part. nom. pl. m.–जोअंतां 5·26; जोवतां 2 330 pres. part. gen–obl. sg. m.–जोतिय 3 141. जोयती 1·513, जोवती 2·377. pres. part. nom. sg. f.–जोतइं 3 204. pres. part. loc. sg. n.–जोवा 1 280, 531; 6·207. gerundive gen. obl. sg. n. used as inft. Ap. जोवइ; Pkt. जोअइ, जोइ cf. Tessitori Notes: § 137. <Skt. द्योतयति cf. Divatia's remarks GL. I P. 243. footnote 98. For detailed discussion ND. 646. a. 6–46. Turner agrees to the above derivation while he writes "H. जोना, जोवना, जोहना; Punjabi जोहणा, जुहणा, G. जोवुं to consider, to look for or at, see (cf. meanings of जोख्नु group and of Singhalese जुंबणु) but these can represent (with J. Bloch S V. जोपावणें) Skt. द्योतते Shines, द्योतयति makes manifest Pā. जोतेति" ND. 644. a 22–27. Dave Study. 143. under जोइं "see" tries to derive from Skt. योजयति > Pā. योजेति > Pkt. जोएइ, जोअइ and जोइ

ostensibly on the authority of ND.

जोड 1·375 'a pair' subst. nom. sg. f.–जोड 2 323, 445 'a waist-band (?), reins (?)' –जोडि 5·133. 'a group' subst. nom. sg. f. For etymology and discussion see जोडी.

जोडी 1 494, 3·188. 'having joined' absl. Turner's view जोडइ<Skt. *योतत्ति See ND. 225 a. 28–35, G. जोडवु, H. जोडना, M. जोडणें. cf. the subst. therefrom जोड, जोडि. See index· जुडियां.

जोत्र्या 2 446. 'yoked' Past. part. nom. pl. m. from a denom. v. जोत्रियइ from OG. जोत्र n., Pkt. जोत्त, Pā योत्त, Skt. योत्र n., योक्त्र n. G. जोतर, जोतरुं, H. जोत, M. जोत. See ND. 224. b. 11–19.

जोयणु 1·75 'a measure equal to six miles' subst. nom. sg. n. used as. pl.–जोयण° 5 82. subst. n. For etymology etc. see index जोअण°.

जोवन° 6·377. 'youth' subst. n. see index जुव्वणि, also index जूवणु.

जोवणभरि 5·104. 'in the burden of youth' subst. loc. sg. m. जोवण+Skt. lw. भर m. For जोवण see index जोवन.

जोसी 3 201. 'an astrologer' subst. voc. sg. m. Pkt. जोइसिअ, Pā जोतिसिअ, Skt. *ज्योतिषिक from ज्योतिष् n 'astronomy' G. जोशी, H. जोसी, M. जोशी. See ND. 223. b. 17–22.

ज्वलंती 2 105. 'burning' pres. part. loc. sg f. from Skt. ज्वलति.

झखइ 2·123 'to grieve' v 3rd. sg. pres.=झंखइ the anusvāra being dropped from झं metri causa. Pkt. झंखइ Hc. 4·140=संतपति, also according to Hc. 4·148=विलपति cf. G. झंखवुं=to yearn, Skt. काक्षति.

झंखिउ 1 707. 'became dim' past. part. nom. sg. n. See झखइ.

झझणण 6·254. 'in a jingling manner' onomato. adv. G झणण cf. Pkt. झणज्झणइ= to make a jingling sound. M. झणझण, H. झनझन.

झमकारु 1·346. 'jingle' subst. nom. sg m. Skt. झंकार or झमत्+कार. An onomato. subst. G. झमकारो, H झमकारा; M. v. झमकणे 'to glitter'. ND. 229. a. 27–32 under झमक्क.

झमाल 2·654. 'a stinging insect' subst. pl. m. connected with झामइ=*मायति, झाम+आल suffix 'burning, stinging'. cf. G. झिमल 'a stinging insect'.

झमालो 1·130 'glittering' adj. nom sg. m. (रयण the subst. qualified being treated as m.) झम्म 'glitter' +आल suffix. ND. 229. b. 20–34. under झण्टवु and झम्म (40–42). झम्म seems to be an onomato. word cf. G. झाक–झमाल 'glittering'.

झंपावइ 1·592. 'to throw oneself in, to jump in' v. 3rd. sg. pres. cf. Pkt. झंपइ=भ्रमति Hc. 4 161. from which झंपावइ is a causal form. cf. also Skt. झम्पा='a jump'. G. झंपावुं, झंपाववुं, झपलावबु, Pischel § 326. झंपइ=क्षपति 'to throw'.

झरइं 1 428. 'to drip, to flow' v. 3rd. pl. pres. Skt. *झरति =क्षरति can be anticipated by Skt. words like झर·, निर्झरः, Pkt. झरइ Hc. 4 173 =क्षरति cf. Pischel, § 326.

झलइं 1·285. 'to hold' v. 3rd. sg. pres. cf. ND. 223. b. 29. wherein Turner connects it with झाल=Skt. ज्वाला. Some connect it with धृ putting the equation of घ=झ. Its etymology is doubtful. G. झाल्वुं

झलकइं 5·144. 'to shine, to glisten' v. 3 d. sg. pres.–झल्कंति 5·9. 3rd. pl. pres. झलकती 6·327. झलकंति 6·351. pres. part. nom. sg. f. Ap. झलक्कइ cf. Hc. 4·395. झलक्किअउ=Skt. ज्वलत्+कृत cf. ND. 230. b. 42–50. G. झळकवुं, H. झलकना, M. झलकणे.

झलमलीय 1 744. 'to flicker with light' past. part. nom. pl. f. from v. झलमलइ a reduplicated verb.–form of झल –cf. ND. 230. b. 34–38. G. झळमळवुं such forms have an onomatopoetic background. H. झलमलाना; M. झळमळणे.

झलहलइं 1·344. 'to glisten' v. 3rd. pl. pres.–झलहलीय 1·354. past. part. nom. pl. m. in the sense of 'shook, agitated' cf. Skt. झलज्झला 'the noise of falling drops, the flapping of elephant's ears'. A reduplicated form of झल–with an onomatopoetic base. cf. ND. 231. a. 12–28 where झल= 'a sudden movement' is shown by Turner as being at the back of so many words with varying shades of meaning G. झळहळवुं 'to shine'. H. झरझरना 'to make pattering noise'.

झलरी 6 256. 'a kind of musical instrument, cymbals' subst. nom. sg. f. Skt. lw. झल्लरी. G. झालर.

झागड 6·256. an onomatopoetic. adv.

झाटक 6 354. 'a blow' subst. inst. sg. m. A subst. formed from झट* 'quickly' cf. Pkt. झड+त्ति=Skt. झट्+इति. cf. झडइ=शीयते 'to impel, to give a blow' Hc. 4·130. G. झाटक f., झटको m. H झटका, M. झटका cf. ND. 228 a 38–41.

झायइ 1·201. 'to contemplate' v. 3rd. sg. pres. Pkt. झायइ < Skt ध्यायति.

झांपइं 2 682 'to attack' v. 3rd. pl. pres. see index. झंपइ.

झांप 2·151. 'a leap' subst. acc. sg. f. Skt. झम्पा f. cf. झंपावइ, झापइं in the index.

झाल 1·141; 6 286. 'a flame' subst. nom. sg. f. Skt. झला 'sunlight, glittering light' by the side of Skt. ज्वाला. Thus in G. झॅाळ 'a flame', झाळ 'a flame, a sun-shine'.

झाल 5 119. 'anger' subst. acc. sg. f. a figurative extension of the meaning of झाळ 'a flame.' See index झाळ.

झालइं 1 285. 'to hold' v. 3rd. pl. pres. see index झलइं.

झिझिम 6 258. onomato. adv.

झुणण 6·256. an onomato. adv.

झूझ 1 571, 2 712. 'a battle' subst. acc. sg. n –झूझ 1 569, 733. subst. acc sg. n.–झूझि 1 737. subst. inst. sg n.–झूझि 1 734. subst. loc. sg. n. Pkt. जुज्झ < Skt. युद्ध n G. जुझ, H. झूझ, M. जुझ ND. 220. a. 1–3.

झूझार 2 453. 'a warrior' subst. nom. sg. m. झूझ+आर (< Skt. –कार). M. झुंजार.

झुझु 1·100. 'a battle' subst. nom. sg n.–झूझि 1·217. subst loc. sg. n See index झूझ.

झूझइ 1 507, 740, 737, 2·476, झझइ 2 512. 'to fight' v. 3rd. sg. pres.-झूझइं 1·570, 6 346, 356, 358. v. 3rd. pl. pres - झूझउं 2 471. v 1st. sg pres.–झू झसि 1·303 v. 2nd. sg. fut. used with म in the imprt sense –झझंता 1 316. pres. part. nom. pl. m.–झूझतां 1 608, 2 358, 701, झूझंता 6·363. pres. part. gen. obl sg. m.– झूझंतां 6 361. pres. part. gen –obl. pl. m. – झूझिवा 1 732. झूझेवा 1 295, 509, झूझवा 2 574 gerund. used as inft.–झूझिवा(+नी) 2 570. gerund. gen.–obl sg. n. 'for fighting'.–झूझी 2 563, 569 absl. Pkt. जुज्झइ Hc. 4 217 झुज्झइ Hc. 4·379 in the form झुज्झंतहो < Pā युज्झति<Skt. युध्यते. G. जुझवूं, झूझवुं, H. जुझना, M. जुजणे, झूजणे. ND. 220. a 4–8.

झूंटि 2 161, 205, 483. 'a snatch, a sudden attack' subst. inst. sg f. cf Pkt. झंटइ=भ्रमति Hc. 4·161. also झंटइ=प्रहरति 'to deal a blow' cf. झंटिअ Dn. 3 55 =प्रहृतम्. Turner quotes and compares झुंटणं=प्रवाह. Dn. 3.58. and understands a word in Pkt like झुंट suggesting sudden motion. झंट also may be added by its side. G. झुंट, v. झुटवु. ND. 235. b. 30–34.

झूबइं 5 115. 'to hang out' v. 3rd. sg. pres –झूंबिम्हि 2 135. 'to make a tussle' v. 3rd. sg. fut.–झुंबि 2 483, झूंबिय 2·205. 'having clutched' abl. Pkt. झुंबइ 'to hang' as suggested by Pkt. झुंबणग= Skt. प्रालम्ब m. OG. झुंबइ लम्बते cf. PGS. P. 213. column. 2. line. 23. ND. 236. a. 16–22. झुम्म and झुम्मिनु. G. झुमवुं.

झूरइ 6 162. 'to pine away' v. 3rd. sg. pres.–झूरियइं 2 371. v. 3rd. sg. pres. impers. const. Pkt. झूरइ, also जूरइ= खिद्यति Hc. 4 132. < Skt. जूरयति 'to decay' G. झूरवुं; H. झूरना, M. झुरणे. ND. 236. a. 40–50.

टंपावइ 2.304. 'to make jump across' v. 3rd. sg. pres. from the causal of टंपइ< Pkt. *टप्पइ For the detailed explanation see ND. 240 b. 13–21. G. टपावvुं, H. टपाना. M. टापरणें.

टलइ 4 32. 'to be away' v. 3rd. sg. pres. Skt. टलति 'to be confused or disturbed'; Pkt. टलइ. ND. 240. b. 41–49. G. टळवुं, H. टरना, M. टरणे.

टलक्कइ 3 18. 'to rend' v. 3rd. sg. pres. The v. seems to be the extension of टलइ something like Skt. टलत्+कृत and from this the denominative टलक्किअ and then टलक्कइ cf. ND. 241. a. 17–20. cf. M. टरकणे 'to tear, to rend split', H. टरकना.

टलटलइ 2·312. 'to wriggle, to tremble' v. 3rd. sg. pres. Pkt. टलटलइ = 'to tinkle' which cannot be connected with the present root.-टलटलीया 1 705. 'shook' past. part. nom. sg. m. The root appears to be the reduplicative extension of टलइ. G. टळटळवुं, टटळवुं; M. ट टरणे. Pkt. टिरिटिल्लइ= भ्राम्यति. Hc. 4 161.

टलवलइ 2 121,312, 5 29. to wriggle, to tremble' v. 3rd. sg. pres.–टलवली 2·308. past. part. nom. sg. f. A sort of reduplication by

the composition of टळइ+वळइ (<Skt. वलति 'to bend'). G. टळवळवुं.

टालेइ 3 50, टालए 3 12. 'to remove' v. 3rd. sg. pres. – टालिय 3 178. 'having stopped' absl.–टाली 2 259. 'without' absl. used as a postpos. The root is the causal of टळइ. G. टाळवुं.

टेव 5·189. 'a habit' subst. nom. sg. f. cf. टेक, also टेक्कर 'a place' Dn. 3 3.< *टेक्कइ<Pkt. थक्कइ<Skt. स्थगयति or *स्थक्यति with Pkt. ठवइ=Skt. स्थापयति. ND. 247. a. 18–22. G. टव f., H. टेव. f.; M. टेव m. Also words in M. टेप=टेप 'a resting-place'; टेव are connected with Pkt. ठवइ. See index ठवइ.

टोल 3 18, 171. 'a residence, a house' subst. nom. sg. m. cf. Tribhuvana-dipaka-Prabandha· Text P. 2. verse 5. ज घटशुद्ध अजाणता करइ कयाकल्लोल । पडतुं घर ते परहरी गिरिसिरि मंडइ टोल ॥. cf. Skt. प्रतोली. Thus Pkt. *टोल ND. 247. b 41–49.

ठवइ 1 203, 464. 'to put, to place' v. 3rd. sg. pres.– ठविउ 1 174, 4 23. 'placed, installed' Ap. ठवइ Hc. 4·357. ill. 357.=Pkt. ठवइ= *स्थपयति Skt. स्थापयति. cf. Skt. स्थेमा m. Pkt ठेअ 'durable'; G. टव (see index) 'an established trait, a habit'– M. ठेवणें.

ठाउ 1·594, 5 171, 188 'a place· the sense sometimes being extended to a condition, time' subst. nom. sg n.–ठाइ 1·260, 509, 591; 5·28. subst. loc. sg. Ap. ठाउं<Pkt. ठाम, Pā. थाम< Skt. स्थाम n. G. ठाम n. H. ठॉव, M. ठाव m. See ND. 250. b. 23–28.

ठाकुर 5 65. 'a lord' subst. nom. sg. m. Pkt. ठक्कुर m. Skt. ठक्कुर m. G. ठाकोर, ठक्कर, ठाकर, H. ठाकुर, M. ठाकुर m. cf. ND. 251. a. 6–14. The word seems to be of a foreign expression. The word is as old as Haribhadra who has used it in his Samarāicca-Kahā, i. e. the first half of the eighth century A. D.

ठाण 6 12. 'a place' subst. nom. sg. n.–ठाणि 1·491, 6·152. loc. sg. n. Pkt. ठाण <Skt. स्थान. n. cf. G. थाणुं, H. थाना. M. ठाणे n. ND. 251. a. 40.

ठामु 1·627. 'a place' subst. acc. sg. n.–ठाम 2 60. subst. nom. sg. n.–ठामि 2 217. subst. loc. sg. n.

ठीक 6·116. 'fairly many' adj. acc. pl. n. Pkt. ठिअक्क for the double क्क see Pischel. §194<Skt. स्थितक, G. ठीक, H. M. ठीक. ND. 251. b. 21–26.

ठेलइ 2 38. 'to push' v. 3rd. sg. pres.–ठेली 2 402. absl. Pkt. *ठलइ<Skt. स्थलयति in a sense of 'removing from the place'. H. ठेलना, G. ठेलवुं, M. ठेलणे.

डस्यउ 6 272. 'bitten' past part. nom. sg. m. from root Pkt. डसइ Hc. 1 218., Pā. डसति; Pkt. दंशति cf. Pischel: §222 for Skt. द=Pkt. ड. ND. 257. a. 43–48. G. डसवु, M. डसणे. H. डसना.

डामर 3·149. 'splendour' subst. nom sg. m. cf. Skt. डम्बर m. and डामर m.

डारइ 1 726, 2 526. 'to frighten' v. 3rd. sg. pres. caus. of

OG. डरइ=Pkt. डरइ. Pischel §222; Hc. 4·198, also Hc. 1 217. <Skt. दरति, after comparing the equivalents of other languages Turner presupposes Skt. *दिरति ND. 257. a. 3–10. for a causal form: ND. 256. b. 47–50. H. डराना, G. डराववुं, M. डराविणे primitive form H. डरना, G. डरवुं, M. डरणे.

डाल 1 203. 'a bough, a branch' subst. loc. sg. f.–डालि 3 71. subst. acc. sg. f.–डालि 5 144. subst. acc. pl. f. Pkt डाली f. Dn. 4 9=Skt शाखा <Skt. दार m. 'spliting' by the side of which cf. दल m. 'a small shoot' ND. 259. a. 37–41. G. डाळी, डाळ f. also डाळुं n. H. डाला m.

डाविय 3·19. 'Having pressed' absl. डावइ=डावइ or दावइ. Pkt. दप्पइ 'to be arrogant to' from<Skt दर्पति and दृप्यति cf. Skt. दर्भति 'to fear'. ND. 302. b. 36 under दप्काउनु and ND. 309. b. 21–26. under दाब्नु G. दाववुं. dialectal डाववुं, H. दाबना, M. दाबणे

डाहा 6·195. 'clever' adj. nom. pl. m.–डाहिम 6·182, 290. 'cleverness' subst. acc. sg. n. डाह+इम suffix for abstract nouns.–Pkt. *दाहो through दक्खो cf. Pischel: §323. क्ष through Pkt. क्ख=Pkt. ह. and also the analogy of Pkt. दाहिण= Skt. दक्षिण Hc. 1 45, Pischel: §65. For द् to ड, or rather the cerebralization of dentals cf. Pischel §218–223, Hc. 1·205–208, 215–217, for OG. Divatia; GL. I. 453 –455 gives an illuminating discussion with G. examples. Divatia GL. I. 379, 380. Skt. दक्षिणक=Pkt. दाहिणउ=G. डाह्यो by propounding the loss of the final consonant and does not agree to derive it from Skt. दक्ष. It is however not convincing. An attempt is made to derive it from Skt. दग्ध, Pā. Pkt. *दग्ध (Dave. Study 144) cf. विदग्ध in Skt.

डुंगरि 4 1. 'a mountain' subst. loc. sg. m. Pkt. डुगर=Skt. शैल Dn. 4·11., ND. 260. b. 34–36. G. डूंगर, H. डोंगर and डूंगर, M. डुंग.and डोंगर.

डूंगर 2 159. 'a mountain' subst nom sg. m.-डूंगर. 1 503. subst. nom. pl. m. see index डुंगरि.

डूंब° 2 67. 'a man belonging to the low untouchable class'. subst. sg. m. (डूंब+नइ). Pkt. डुंब, डोम्ब cf. Dn. 4 11. डुम्ब m.=श्वपच m ; Skt. डोम्ब. ND. 261. a. 6–17. J Prazyluski derives it from an Austro–Asiatic Origin. His article in Journal Asiatique. 1926. P. 35. 'Le Udumbara'. For its English Translation in 'Pre–Aryan and Pre–Dravidian in India'. P.C. Bagchi. P. 160. H. डोम, M. डोंब.

डोकर 5·114, 120. 'an old man' subst. nom. sg. m.–डोकर° 5·112, 117. (+नी) subst. m. It is difficult to trace its etymology. cf. PGS. P. 188. column. 1. line. 3. OG. डोकर=Skt. डोल्लकर, ND. 262. a. 25–33. connects it with 'डोक=a neck';

See also Belsare. GD. under डोकरी. cf. G. डोसो. G. डोकरो, H. डोकरा, M. डोकरा.

डोकरि 1·461. 'an old woman' subst. nom. sg. f. See index डोकर of which it is a f. form. G. डोकरी.

डोलइ 2·418. 'to tremble' v. 3rd. sg. pres.—डोलइं 2·714. 'to move to and fro' v. 3rd. sg pres.—डोलतउ. 3·107. pres. part. nom. sg. m. Pkt. डोलइ<Skt. दोलयति. G. डोलवुं; H. डोलना. ND. 263. a. 11–16.

डोलिय 3·191. 'a swing' subst. loc. sg. f. Pkt. डोलिआ< Skt. दोलिका As meaning 'a litter' Hemacandra considers it a deśya word. cf. Dn. 4 11. cf. ND. 263. a 1-10. H. डोला, G. डोल (cf. डोलनो ओच्छव).

डोहलऊ 1·217. 'a desire of a pregnant woman'. subst. nom. sg. m. Pkt. डोहल Hc. 1·217.; Pischel. §222, §244. cf. G. डोलो 'gain, profit'

ढक्क° 1 724 'a drum' subst. sg. f.—ढक्क 6 348. subst. nom. sg f. Skt. ढक्का f. H. ढाक.

ढमक्कइ 6 347. 'to make a sound (of a drum)' v. 3rd. sg. pres. onomato ढम+क्रिय (<Skt. कृत) = ढमक्किय A denom. v. from it. G. ढमकवुं, H. धमकना cf. M ढमकें = a child's drum.

ढमढमी 2·313. 'to beat (of a drum)' = ढमढमई last अइ contracted to ई. v. 3rd. sg. pres. Onomato. v. from the sound of a drum. G. ढमढमवुं, ढमढम, ढमढमा = 'the sound of a drum', ढमढम = 'a drum'.

ढलइं 3·149. 'to spill, to drop down'. v. 3rd. pl. pres. Pkt. ढलइ <Skt. ध्वरति, G. ढळवुं, H. ढलना, ढरना, M. ढळणें ND. 264. b. 31–36.

ढाउ 6·41. 'importunity, intense desire' subst. nom. sg. m. Pkt ढाव.

ढाक 2 313. 'a drum' subst nom. sg. f. see index ढक्क°

ढाडइ 1·96. 'to give' v 3rd. sg. pres. M. धाडणें.

ढालु 5·77. 'slope' subst. nom. sg. m. from ढालइ the causal of ढलइ G. ढाळ, H. ढाल, M. ढाळ.

ढूकडी 5 6. 'near' adj. nom. sg. f. Pkt. ढुक्क adj. 'near' <Skt. ढौकित. G. ढूकडुं.

ढोल 6 347. 'a drum' subst. nom. sg. n.—ढोल 2·337. subst nom. pl. n. Pkt. ढोल, Skt. ढोल. m. G ढोल, H. ढोल m, M. ढोल. ND. 268. b. 46–49.

ढोलई 1·471; ढोलइं 2·713. 'to roll down, to pour down'. v 3rd. pl. pres.—ढोलि 2 561; 3·92 v. 2nd. sg imprt.—ढोलियइ 2 159. v. 3rd. sg pres pass see. ढलइ—*ढुलइ <Skt. ध्वरति, ढोलइ is the causal from *ढुलइ G. ढालवुं, H ढोरना, ढोलना ND. 269. a. 5–8.

ढोर° 5·61 'cattle-oxen, cows etc.' subst. n—ढोर 3 204. nom. sg. n. Skt धुर्य n. 'one who can be yoked'. G. ढोर; M. ढोर, H. ढोर.

ण 2·385. 'not' adv. lw. Pkt. ण, Skt. न.

णाह 1·642. 'lord' subst. voc. sg. m lw. Pkt. णाह <Skt. नाथ m. cf. G. नावलिओ <Pkt. नाह+उल्लिअ.

णी° 2 554. 'one's own' adj. Pkt. णिय <Skt. निज.

तउ 1·65, 131, 161, 174, 272, 287, 307, 312, 341, 414, 435, 477, 481, 502, 543,

585, 592, 670, 715, 717, 725, 731, 733, 740, 2·239, 267, 288, 366, 368, 404, 409, 412, 448, 452, 472, 567, 597, 636, 637, 639, 697, 703, 705, 3 31, 54, 168, 183, 196, 5·99, 113, 134, 179, 6·52, 104, 150, 243, 295. 'then, sometimes used after 'if' as a connective, therefore'. conj. Pkt. तओ <Skt. तत G. तो through Ap. तउ.

तउं 2·579, 581, 5 70. 'thou' pers. pron. nom. sg. m.– तइ 2 626. acc. sg. m.–तइ 1·538, 6 409. inst. sg.–तइं 2·563. acc. sg. –तइं 2·498, 514, 583. inst. sg.–तइं 1·490, 2·203. loc. sg. Ap. तुहुं <Pkt. तुमं, Pā तुवं < Skt. त्वम् G. तूं, H. तू, M. तूं For Pkt. forms. Pischel· §421., for IAV. forms ND. 270. a 10–18.; for OG. forms Tessitori: §86.

तं 1·210, 685. 'that' demon. pron. nom. sg. n.–तं 2·589 acc. sg. n. –तंजि 1 46, 144. 'that very' demon. pron. nom. sg. n. तं+the emphatic particle जि for which see index. Pkt. तं <Skt. तद्

तउणी° 5·108. 'a baking pan' subst. f. Pkt. तवणि <Skt. तपनी f Dn. 2 59. com. तवणीति प्रसिद्धमपूपादिपचनभाण्डं च।

तक्षण 3·65, 165. 'that very moment, at once' comp. subst. used adverbially. Skt. तत्क्षणम्

तडा 1·74, 115. 'a bank' subst. gen-obl sg. m –तडि 1 73, 160, 3 85. subst. loc. sg. m.–तडे 1·249. loc. sg. m. Pkt. तड <Skt तट m. G तेड.

तडि 1 74, 115, 2·40, 79, 180, 202, 224, 386, 397. 'near'. Pkt. तडम्मि < Skt तटे colloquial G तेडे.

तणइ 1·215; 2·52 'the postposition for the genetive case. It is adjectivally related to the noun qualified taking its gender and number.' nom. sg. f –तणइ 1·9, 436, 3 150, 6·118, 162, 402. तणइं 1·63, 275; 3 213, 6 419. inst. sg. m.– तणइ 1·224, 2 202; 5·74 loc. sg. m.–तणइ 1·448. inst. sg. n.–तणइ 1·241, 257; 5·134, 6 6, 189, 197 loc. sg. n – तणइ 6·239 = तणउ metri causa nom. sg. n.– तणउ 1·791; 2·398; 5·3, 4, 77, 121, 155, 188, 6· 236. तणउं 1 453. nom. sg. m – तणउ 1 5, 685, 2, 167, 408; 3 324, 5 22, 124, 6·74, 185, 230. acc. sg. m.– तणउ 6·423, तणउं 1·758; 2·110, 652, 5 14. nom. sg. n.–तणउ 6·141, 167, तणउं 1 164, 790, 3 42, 6·413 acc. sg n.–तणी 1 54, 323, 490, 772, 2 96, 119, 348, 3 117, 4 7, 5 8, 60, 73, 138, 6 64, 115, 158, 222, तणीअ 5·108. तणीय 1·637, 717 nom. sg. f.–तणी 5·24, 93, 6 174, 370, तणए 1·212 nom. pl. f.-तणी 1·549, 625, 2 421; 5·122, 154, 6 187, 188, तणीअ 5 97 acc. sg. f. –तणी 2 371, 406. inst. sg. f.–तणी 2·233. gen.–obl. sg. f.–तणी 1·271, 2 86, 98. loc. sg. f.–तणी 2·386, 692, तणं 1 410. loc. sg. m.–तणी 6·425, तणे 2 419 inst. sg. m.–तणे 1·499, 2·479, 576. तणा 1 296, 2·172 तणी 1·529 loc. sg. n.–तणा 6·51; तणे 2·6, 346. loc. sg. m.–तणां 1 298; 2·254, 593, 6 27, 30, 165; तणा 1·495 acc.

pl. n.–तणां 1·133, 2·478, 705, 722, 5·46, 47, 51, 6·218, 357 nom. pl. n.–तणा 2 253. nom. pl. n.–तणा 2 188, 342; 5·32 gen-obl. pl. n –तणुं 1 483,580, 634. nom. sg. n.–तणुं 1 305, 308, 525, 6 154; तणूं 2 496 acc. sg. n.–तणु 1 120, 589, 2 599, तणुं 6 127 nom. sg. m.–तणा 2·233, 687; 6 361. nom. pl. m.–तणा 2 691; 3·216, 4·2, 6 7, 60. acc. pl. m.- तणा 6 302. voc. pl. m. cf. for the discussion Divatia GLL. II. p. 18, 20, 21, 24–25, 81 f, 85, 97. His leanings are to derive it from the Taddhita (Skt.)–तन; but is not very clear about its etymology.–तणउं is found in Ap. cf. Hc. 4·361, 379, 380 etc. but cannot be traced in Pkt. For OG. cf. Tessitori §73 (4) where he discusses various derivations and derives it from Pkt. अत्तणओ, the first अ being dropped < Skt. *आत्मनक. cf. Pischel §401. More strange is the derivation by Dave Study. P. 58. when he attempts to derive it from < Skt. तनयः simply because of phonetic similarity. In deriving one has well to mind Hc. 4 425; तादर्थ्ये केहिं–तेहिं–रेसि–रेसि–तणेणाः ।; here the तादर्थ्य-निपात तणेण is mentioned along with other तादर्थ्य–निपातs bearing close resemblance with pronominal forms; similarly there is a possibility of deriving it from a ponominal form of तद् G. तणुं

तणइ 1·623. 'a post position simply giving the accusative sense to the pronoun, acting without adjectival value'. Hence very well connected with तणेण of Hc. 4 425.–तणी 4 4. 'on account of'.

ततकाल 6·211, 300. 'that very time' loc. sg. m. used adverbially with the loc. term. dropped Skt. तद्+काल.

ततखिणि 6·172. 'that very moment' loc. sg. m. used adverbially. Pkt. तक्खण < Skt. तत्क्षण–cf. G. टाक्णुं, See. index खिग, खण, cf. G. ततखेव (poet.); ताकणे (coll. in the north of Gujarat), Bengali. तखन.

ततक्षण 6 206. 'the very moment' loc. sg. m. used adv. See. index. ततखिणि G. ततक्षण.

तपइ 6·439. 'to shine' v. 3rd. sg pres. Pkt. तपइ < Skt. तपति. G. तपवुं; H तपना, M. तपणे–तपति 3·31. 'to burn. v. 3rd. sg. pres. Skt. lw. form –तपीय 1 786. 'having practised penance' absl.

तंदुलवेयालीयसूत्र° 1 793. 'The 14th Sūtra of the 29 Vaikālika Sūtras of the Jain canon.' subst. Pkt. तंदुलवेयालिय < Skt. तण्डुलवैकालिक–

तपु 1·361. 'penance' subst. nom sg. n.–तपु 1 784, 786 acc. sg. n.–तपह 1 367; 6 415. gen–obl. sg. n. Skt. lw. तपस् n.

तवल° 2·341. 'a musical instrument like a tambourine' subst. n. a lw. from Pers. or Arabic तब्ल or तब्लह n.

तमी 2 222. 'a night' subst loc. sg. f. lw. Skt तमी f.

तंबोल 1·347. 'the betel-leaf.' subst. acc. pl. n.–तंबोलीय 1 347. 'reddened with the betel' past. part. nom. sg. f. from the denom. of तंबोल. Pkt. तंबोल, Pā. तंबूल–, Skt. ताम्बूल n. G. तंबोल; M. तांबूल, H. ताबोल. ND. 273. a. 38–43. Turner notes J. Prazyluski's discussion as to the Austro-Asiatic origin of the word, in Bulletin de la société de Linguistique XXIV – 3. pages 255–258. See Bagchi Pre-Aryan and Pre-dravidian in India. P. 15–19. Where J. Prazyluski's article on 'the Names of Betel' is translated. Marco Polo has 'tembul'.

तरइं 1·274. 'to swim' v. 3rd. pl. pres.–तरीजइ 1 8. 3rd. sg. pres. pass. – तरिसिइं 5·147. 3rd. pl. fut. Pkt. तरइ <Skt. तरति. G. तरवुं, H. तरना, M. तरणें ND. 275. a. 3–8.

तरणि 1·336. 'the sun' subst. nom. sg. m. Skt. lw. तरणि m.

तरतर 3·71. 'with cracking sound' adv. onomato. cf. v. in G. तडतडवुं, H. तडतडाना, M. तडतडणें. cf. Pkt. तडतडा 'cracking sound' ND. 271. a. 36–43.

तरुआ 3 114. 'a tree' subst gen-obl sg m Ap. तरुअहु < Pkt. तरुअस्स < Skt. तरुकस्य.

तरुणीय 3·101. 'young ladies' subst. nom. pl. f. Skt. तरुणीका. cf. ND. 274. a. 35–41 cf. Romani Gipsy dialect 'terni' noted by Turner.

तरुयर° 1 203. 'the best of trees, hence ordinarily, a tree' subst. m.–तरुयरु 1·376. nom. sg. m.–तरुयर 1·81, 483. acc. pl. m. lengthening sporadic. Skt. तरु+वर.

तळाव 6·168. 'a pond' subst. acc. sg. m.–तळावि 1 640. loc. sg. m. Pā. तळाकं, Pkt. तळाअ, Skt. तडाग ND. 275. b. 28–26. connects it with Skt. तळ–

तळि 1 384, 3 27. 'bottom' subst. loc sg. n. Skt. lw. तळ n. ND. 275. b. 14–18.

तळिआं 6 379. 'the covering on the floor' subst. nom pl. n.–तळीया 1·333. subst. nom. pl m. Pkt. तल्ल Dn. 5·19, तलिम Dn. 5·20. The word is related to Skt तळ=a surface. The word is found in OG.

तव 3 62, 105. 'by that time' adv. It seems to be related to तेम्व according to S. K. Chatterji O.D.B.L. P. 856, just as एम्व and जेम्व are the Ap. forms for अव and जव, cf. ND. 18. b. 39–47, Tessitori: §98 (3) In Guj. poetry. अव, जव, तव are found in use. This word may have a relation to Ap. जउ, तउ Pkt जओ, तओ and Skt. यत. and ततः changed to the temporal sense. cf. Pischel §261.

तहि 1 512, 5·163, 6·226, तहि 1 257, 763, 3·12, 'there' adv. of place being the loc. sg. n. of the demon. pron. त='that' cf. Tessitori §98(2).–तहँ [इ] 2 456. तत्र+एव. G. तहि.

ताम 1 83, 204, 319, 501, 558; 601, 717, 2·49, 459; 3 181, 6 142, 271, 311. ता 1 34, 202, 289, 485, 566, 558, 590, 631,

634; 2 20, 461, 463, 501, 502; 3·127, 5·183, 6·439, ताम 3·88 'then' Ap. ताम (Hc. 4·406. ill. 1.), तॉव (Hc. 4·395, ill 3), Pkt. ताव < Skt. तावत्, Pischel §261. Dave· study P. 146 under तां gives a fanciful Pkt. form; for OG. form. cf. Tessitori· Notes §98(1) takes the derivation of ता=तहा<Pkt. तम्हा<Skt. तस्मात् and says "of which the two former (i. e. जा and ता) are commonly used in connection with लगइ 'upto, as far as' and in much the same meaning as Skt. यावत् and तावत् (for which reason they might likewise, though with less probability, be explained as being contracted from Ap. जाम and ताम)."

तांडऊ 1·615. 'a head' subst. nom. sg. n. Skt. तुण्डकम्.

ताणीउं 1 555. 'dragged' past. part. nom. sg. n. (used in an impersonal construction) ताणिउ 2 598. past. part. nom. sg. n. –ताणीय 1 408. past. part. nom. sg. f.–ताणिय 3 128. absl. Skt. *तानयति cf. Skt. तनोति, Pkt. ताणिअ 'Stretched' G. ताणवुं, M. ताणणें, H. तानना ND. 279. a. 34–38

ताखणि 1 99. 'the very moment' subst loc sg. m. used adverbially see index ततक्षण, ततखिण.

ताजिउ 1 413. 'abandoned' past. part. nom. sg. m. causal –used in a primitive sense=त्यक्तः Pkt. ताजइ< Skt. त्यजयति. G primitive form. तजवु

ताजइ 2·296. 'to disregard' v. 3rd. sg. pres. Pkt. तज्जइ Skt. तर्जयति.

ताडइं 2 161. 'to beat':v. 3rd. sg. pres.–ताडइं 2 692 v. 3rd. pl. pres.–ताडिउ 2 505, 506. past. part. nom. sg. m. Pkt. ताडइ<Skt. ताडयति.

ताय 1 425, 448 'a father' subst. gen–obl. sg. m.–तायह 1·401, 437, 524 subst gen–obl. sg. m.–ताउ 1 491, 505. nom. sg. m.–ताएण 1 402. inst. sg. m. Ap. ताउ, Pkt. ताओ, Skt. तात.

तातउं 5·33. 'heated' past. part. acc. sg. n.–ताती 5·41. past. part. loc. sg. f. Pkt. तत्त, तत्तअ<Skt. तप्त, तप्तक. G. तातुं, H. ताता cf. M. तातवणें cf. ND. 278. b. 15–20.

तापु 4 32. 'heat' subst. nom sg. m.–तापिइं 5 37. subst. inst. sg. m. Skt. lw. ताप m. G. H. M. ताप.

तारिसिइ 4 14. 'to take across, to save' v. 3rd. sg. fut. Pkt. तारेइ, Pa. तारेति, Skt. तारयति. G. तारवुं, H. तारना, M. तारणें ND 260. b. 46–50.

तार 1·329. 'a star' subst. inst. pl. m. Pkt. तारअ n. तारा f.; Pa. तारका, Skt. तारका f, तारक n. G. तारो m, M. H. तारा m. An Indo–European word. ND 280 b 25–36.

तालु 6 252. 'a pair of cymbals' subst nom. sg. m.–ताल 1 236, 6·258. subst. nom. pl. m. Skt. ताल m. cf. Skt. ताड m 'beating'. J. Bloch. Bull. SOS. V. 4. suggests Dravidian origin cf. Canarese, Telugu and Tamil तट्ट 'to tap, to strike' ND. 281. a. 5·21. G. M. H. ताल m.

ताव° 3 85. 'heat' subst m. Pkt ताव<Skt. ताप m. G. ताव 'fever'.

तिजीइ 6 238. 'to abandon' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. त्यज्यते.

तित्थ 1·387. 'a sacred place' subst. nom. pl. n.–तित्थु 1·564. nom. sg. n. Pkt. तित्थ<Skt. तीर्थ n. See index तीथि.

तिनि 2 675. 'three' adj. of number. pl. n. Pkt. तिण्णि, Pa. तीनि, Skt. त्रीणि. G. त्रण, H. M. तीन ND. 283. a. 44–49. Tessitori Notes §80.

तिन्नि 1 175. 'three' adj. pl. f. see index तिनि.

तिम 2 158, 3 24, 4 19, 5·10, 14, 6 58, 147. 'in that manner'–तिमइ 5·54, 100, 104. Ap. तेम Hc. 4 418., Ap. तेवँ Hc 4 343, 397, 491; तेवँइ Hc. 4 439. For Pkt. Ap. Pischel. §261. Skt. तथा = *तेत्र on the analogy of एत्र, तेव+अपि=Ap तिमइ. For OG. forms. cf. Tessitori Notes §98 (3). G. तेम, H तिमि also OG. तिमि.

तिमरि 2 509. 'darkness' subst. inst. sg. n. Skt. तिमिर n.

तिर्यलोकि 2 47. 'the world to lower beings' subst. loc. sg. m. Skt. तिर्यक्+लोक.

तिलउ 1·345. 'a saffron-mark on the forehead.' subst. nom. sg. m Ap. तिलउ, Pkt. तिलओ, Skt तिलक m. G. टीलुं, टीलो, H. टीला, M. टीला ND. 244. b. 38–42 cf. टिक्क Dn. 4·3.= तिलक cf. G टीको, thus there was the word टिल also.

तिलपत्थु 1 659. 'the proper name of a village' subst. nom. sg. m. Skt. तिलप्रस्थ m.

तिविल 6·257 'a drum' subst. nom. sg. n. See index तवल, probably connected cf. GOS. XIII सप्तक्षेत्रिरासु (V. S. 1327) Stanza 50. line. 1. Page 52: तिविला झालरि भेर करडि कंसाला वाजइ ।

तिसउ 1 293. 'like that' pron. adj. nom. sg. m.–तिसिउ 6 163. acc. sg. m. Ap. तइस Hc. 4·403, Pkt. तारिस Skt. तादृश. For OG. forms cf. Tessitori Notes: §94. For Pkt and Ap. forms cf. Pischel §121. H. तैसा M. तसा cf. index. जिसउ.

तिहुअण° 3 112 'three worlds' subst. sg. n.–तिहुयणि 1 155 subst. loc. sg. n.–तिहूयण° 1 13. subst. sg. n. the sporadic lengthening probably on the analogy of भू=earth.–तिहूयणु 1·355. nom. sg. n.–तिहूयणि 1 581. loc. sg. n.–तिहूणि 1 168. loc sg. n. a case of elision due to the stress on हू Pkt. तिहुयण< Skt त्रिभुवन n.

तीछे 1 35, 145, 294, 317, 540. 'there' adv. Ap. तित्थु Hc. 4 404 <Skt *तत्था on the line of Vedic इत्था Pischel. §293. cf. M. तिथे. For OG. use cf GOS. XIII सप्तक्षेत्रिरासु (V. S 1327) P. 51. St. 46 last line तउ सचिहि आग्रहु करीउ तीछे रहाविय ।.

तीथि 1 789 'a sacred place' subst loc sg. n. Pkt. तित्थ <Skt. तीर्थ. cf. index तित्थ also तीरथ.

तीथंकर 5·169. 'the prophet-who makes a ford i. e a new doctrine of salvation'. subst gen.-obl. sg. m. Pkt. तित्थयर<Skt. तीर्थंकर.

तीर 6 359. 'arrows' subst. nom pl. m.–तीरह 6·359. loc. pl. m. Skt. lw. तीर m.

तीरइं 6·188 'throughout, across, near' subst. loc. sg. n. used as a postposition–तीरि 2·411. 'near' subst. loc. sg. n. a postposition, connected with Skt. तीर m. 'a bank'.

तीरथ° 4·27. 'a sacred place' subst. nom. sg. n.–तीरथराउ 5·171. 'the best of the holy places' subst. nom. sg. m.–तीरथराउ 5·1 acc. sg. m.–तीरथवासि 1·381. 'in the residence of a holy place' subst. loc. sg. m. For etymology etc. see index तित्थ and तीथि.

तु 1 198, 434, 443, 678, 2·24, 100, 108, 240, 248, 255, 262, 362, 363, 375, 505, 564, 623. 'then' for etymology etc. see index तउ.

°तु 6·174 'from' postpos. Tessitori: Notes. §72 (2) derives तउ (तु) in OG. < OG. हूंतउ <Ap. होन्तउ (cf. its ablative postpositional use Hc. 4·355, 373)<Skt. भवन्तकः cf. Divatia GLL. II. 102. also agrees with Tessitori's view. For its use cf PGS. P. 173. line. 12. The use has disappeared from the MG.

तुंवर 3·147. 'the name of a sage who is an authority on music along with–Nārada'–तुंवरि 3·219. inst. sg. m. Skt. तुम्बुरु.

तुरक 2·353. 'a horse' subst. loc. pl. m. Skt. तुरग transformed into तुरक by the contiguity of पायक to acquire assonance. Also cf. G. तुरकी चाल=A manner of the prancing of horses, also M. तुरकी चाल

तुरगु 1·709. 'a horse' subst. nom. sg. m,–तुरग 1·743. acc. pl. m.–तुरगि 1·709; तुरगे 2 356. subst. inst. sg. m.–तुरग 2·356. gen. obl. sg. m. Skt. lw. तुरग m.

तुरंगम 1 284. 'a horse' subst. gen. obl. sg. m. Skt. lw. तुरङ्गम m.

तुरिया 2 630 'a horse' subst. nom pl. m.–तुरंय 2·635. acc. pl. m. Pkt. तुरय, Skt. तुरग m. G. तुर, तुरि, तुरी H. तुरय, तुरी.

तुररी 2 315. 'a kind of trumpet' subst. nom. sg. f. The additional intervening र for a sort of assonance, the right word often found is तूरी. Pkt. तूर–; Pa तुरियं n.; Skt. तूर्य n. G. तूर n; तुरी f. तुराइ f. H. तूर, तूरही. ND. 287. b. 36–39.

तुरंतउ 1·287; तुरंतु 1 506. 'hastening' pres. part. nom. sg. m. Pkt. तुवरंत from तुरइ, Pa. तुरति, skt. तुरति–तुरते and त्वरते. G. तुरत, H. तुरंत. ND. 287. b. 14–19.

तुहितउ 1 416. 'even then' conj. Pkt. तहवितओ=Skt. तथापि ततः. Tessitori Notes §110. derives तुहइ 'Nevertheless, yet' from तउहि <Skt. ततो हि though the note shows that Tessitori has in his mind Skt. तथापि cf. G. तोय=तत. अपि with which the old form तुहि seems to have been mixed up.

तुहुंजि 6 203. 'only then' conj. तउ+हु+जि=तत.+खलु+एव in Skt. see index for the etymology of OG. words separately. G. तोज Tessitori: Notes §110.

तुलइ 2·82. 'to be an equal' v. 3rd. sg. pres. Pkt. तुलइ, तुलेइ, Pa तुलेति, Skt. तुल्यति

ND. 288. a. 45–50, b. 1–6. H. तुलना, M. तुळणे.

तूठी 6·109. 'satisfied, contented' past. part. nom. sg. f. Pkt. तुट्ठा <Skt. तुष्टा. cf. G. v. तुठवुं, H. तूठना,

तूर 1·706. 'trumpets' subst. nom. pl. f.–तूर. 2·351. nom. sg. f. See index तुररी.

तूसिइ 1·277. 'to be satisfied' v. 3rd. sg. pres. Pkt. तूसइ Skt. तुष्यति

तूंछीइ 1·512. 'to feel thirsty' v. 3rd. sg. pres. cf. Dn. 5·14 तुच्छ=अवशुष्क 'dried up' <Skt. *तृष्ट=तृषित. thus Pkt. *तुच्छइ <Skt. तृष्यति.

तूंबु 1·368. 'a gourd' subst. acc. sg. n. Pkt. तुंब n. Pa. तुंब m. n. Skt. तुम्ब, तुम्बक m. G. तुंबडुं. J. Przyluski, Journal Asiatique 1926. P. 31. considers this a lw. word from Austro-Asiatic. See Bagchi Pre-Aryan and Pre-Dravidian in India. P. 153. f. where the whole art of Przyluski is given.

तृणा 1·471, तृणह 2·159 'straw' gen.-obl. sg n.–Ap. तृणहो, तृणहु, तृणस्सु <Skt. तृणस्य. For the preservation of ऋ in Ap. see. Hc. 4·329. Skt तृण n.

तृशूल° 2·106. 'a trident' subst. sg. n. see index त्रिसूल.

तेउ° 5·17. 'lustre' subst sg. n. Ap. तेउ, Pkt तेअ, Skt. तेजस्.

तेजि 1·336, 3·23, तेजइं 2·525, तेजिहिं 4·24. 'lustre' subst. inst. sg. n. Skt. तेजस् n.

तेजलु 4·24. 'the name of Tejapāla' subst. acc. sg. m. तेज+Suffix उलउ.

तेडइ 1·146. 'to call' v. 3rd. sg. pres.–तेडी 1·118. absl.–तेडीउ 1·397. past. part. nom. sg. m.–तेडिउ 6·206. past. part. nom. sg m.–तेडवि 6·318. तेडी 2·269, 609 absl. –तेडउं 2·544. v. 1st. sg. pres– तेडउ 6·42 < Skt. तटयति 'to bring near' G तेडवुं.

तेतलु 1·416. 'that much' adj. of quantity nom. sg. m.– तेतलइं 6·109. 'in the meantime' adv. originally adj. of quantity loc. sg. n., 'the quantity-idea being transferred to time. cf. Tessitori Notes. §93 (3) "the singular locative forms एतइ जेतइ and एतलइ, जेतलइ etc. are commonly used in the function of adverbs of time and, more rarely, of place". Again in Notes §98 (2) he says, "एतइ, जेतइ, तेतइ, केतइ and एतलइ जेतलइ, तेतलइ and केतलइ. which are generally used in the temporal meaning and sometimes (एतलइ at least, see P. 389) in the locative meaning also." Ap. तेत्तुल Hc. 4·435, Pkt. तत्तिल Hc. 2·157, also Pkt. तित्तिअ Hc. 2·156.=Skt. तत्रत्य. cf. Pischel §153 for Pkt. evolutes G. तेटलुं, तेटले.

तेती 1·90. 'that much' pron. adj. of quantity nom. sg. f Ap तेत्तिउ Hc. 4·341.; Pkt. तित्तिअ Hc. 2·156.= =तत्रत्य place idea being transferred to quantity OG. तेतो, तेती, तेतुं.

तेत्रीस 1·342. 'thirty-three' adj. of number nom. pl. m.– तेत्रीस 5·45. acc. pl. m. Pkt. तेत्तीस, Pa तेत्तिंस, Skt. त्रयस्त्रिंशत् G. तेत्रीस, H. M. तेतीस ND. 289. b. 5–8.

तेम 2·718. 'in that manner' conj. see index तिम.

तेर 5·136. 'thirteen' adj. of number, nom. pl. m. Pkt. तेरह, तेरस, Pa तेरस, तेळस, Skt. त्रयोदश. For Ashok. inscriptions equivalents see ND. 289. b. 20 29. G. तेर, H. तेरह, M. तेरा.

तेरमउ 1 648. 'thirteenth' adj. of number. Ordinal acc. sg. n.–तेरमउं 2 262. nom. sg. n.–तेरमइ 1 731. तेरमईं 1 415. loc. sg. n. Pkt. तेरहम, तेरसम Pischel §449. Skt. त्रयोदशनम. OG. forms Tessitori. Notes §82. G. तेरमुं, H. तेरहवा, M. तेरावा m. तेरावे n.

तेरिमूं 2 10. 'thirteenth' adj. acc. sg. n. see. index. तेरमउ.

तेल 5 41. 'oil' subst. acc. sg. n.–तेलह gen. obl. sg. n. Pkt. तेल्ल Hc. 2·98.; Pischel §196. where doubting of ल्ल is noted. ND. 290. a. 22–27. Pkt. तेल्ल–तिल्ल–Pa तेल, Skt. तैल. Turner remarks 'the origin of ल्ल is not clear; doubtful whether <Skt. *तैल्य" G. M. तेल n; H. तेल m.

तो 5 93. 'then' conj.–तोइ 1 684, 2·100, 6·241. 'even then' probably ततः+अपि, or तहवि<तथा+अपि G. तोय, See index तउ, तु.

तोरणि 3·117, 6 324, 'an arch–pendent' subst. loc. sg. n. Skt. तोरण n. 'festooned archway.' G. M. H. तोरण n. ND. 291. b. 1–6

तोलइ 1 155; 2 238, 417, 466. 'a balance, comparison' subst. loc. sg. m. Skt. lw. तोल m. G. तोल; H. तौल, M. तोल. In the present context in all places the form तोलइ can be taken as v. 3rd. sg. pres. cf. G. तोलवुं.

तोलि 1·496. 'to weigh' v. 2nd. sg. imprt.–तोलिय 3·20. past. part. nom. sg. n. Skt. तोलयति G. तोलवुं, H. तोलना, तौलना.

त्रंबक 1 330, 724. 'a kind of musical instrument' subst. nom. pl. n. Pkt. तंवक्क, also तंबुक्क, connected probably with Skt. ताम्रक 'copper'

त्रटके 3·94. 'a coquettish movement' subst. inst. sg. m. perhaps the word is onomatopoetic in origin. cf. Nepali तडका 'sprightly, brisk' ND. 271. b. 4–5. त्र in the word त्रटके is probably the result of oversanskritization.

त्राट 3 1?2 'a plate, a flat dish' subst. nom. sg. n. G. टाट.

त्राठा 2 687. 'alarmed, afraid' past. part. nom. pl. m. From the Pkt. *तट्ठ<Skt. त्रस्त.

त्रासिसिइ 3 94. 'to be afraid' v. 3rd. sg. put. a denominative from. Skt. त्रास m.G. त्रासवुं, H. त्रासना, M. त्रासणे.

त्रिगवि 1·720. 'having taken the support of three arrows' absl. the meaning given is supported by the story. Connected with Skt. त्रिक 'a group of three' and probably a denominative therefrom.

त्रिजंच° 5 50, 63. 'insects, small life' subst. n. Pkt. तिरिअंच Skt. तिर्यच् n.

त्रिण्णि 6·336. त्रिन्नि 1·179. 'three' adj. nom. pl. f.–त्रिण्हइ 1 179. acc. pl. f. probably with इ <Skt. त्रीणि.–त्रिन्हइ 1 755, 6 123, त्रिण्णि 6 115, त्रिणि 5 80, 81; 6 391. nom. pl. m.–त्रिण्हिइं 6 160, त्रिन्हिइं 6·154.

nom. pl. n.–तिन्हि 1·175. nom. pl. f. Pkt. तिण्णि. <Skt. त्रीणि. See index तिनि.

त्रिभवन° 5 142. "three worlds" subst. sg. n. Skt. त्रिभुवन, see index तिहुअण.

त्रिसिउ 5·33 'thirty' past part. nom. sg. m. Pkt. तिसिय< Skt. तृषित. G. तरस्यो, H. त्रिसित,

त्रिसूलि 5·34. 'a trident' subst. loc. sg n. Skt. त्रिशूल n. m. Pkt. तिसूल

त्रिहउं 1·324, त्रिहु 1·182, 362, 5 50, 80, त्रिहुं 1 539, 6 390 'three' adj. of number cardinal pl. used for all genders cf. Tessitori Notes. §81. "The cardinals 2, 3, 4 have the gen.–obl. forms बिहुं, त्रिहुं, चिहुं of which the first likewise occurs and two others might either be derived from Ap. तिहुं, चउहु, if such forms ever existed, or be explained as having been formed after the analogy of बिहुं. They are used instead of the direct forms in all cases, whenever a definite meaning is required, thereby exactly coinciding in both origin and usage with the so-called "Aggregatives' of Hindi (See Kellogg. Hindi Grammar 223)" See also Dave Study· P. 39. where he calls these gen–obl. forms but offers different explanation.

त्रीजउ 1 653, 2 585, 6 21, 27. 'third' adj of number cardinal. nom. sg. m.–त्रीजउ 5 83. acc. sg. m.–त्रीजउं 1·231. acc. sg. n.–त्रीजइ 5·84. inst. sg. m. त्रीजी 1 176. nom. sg. f.

त्रीसे 1·229. 'thirty' adj. of no. ordinal loc. pl. m. Pkt. तीस, Pa तिंस, Skt. त्रिंशत्. G. त्रीस, H. M. तीस. ND. 286. a. 37–40

त्रूटइं 5 38 'to break' v. 3rd. pl pres – त्रूटि 3 164. past. part. nom. sg f — त्रूटउं 3 205 acc. sg. n. Pkt. तुट्टइ Hc. 4 116 <Skt. त्रुट्यति Pischel §486 shows तुट्टइ = Skt. त्रुट्यति while by the side of the same Pkt. तुडइ = Skt. त्रुटति. G तूटवुं; M तुटणे, H. तूटना, टूटना. ND. 245. 6 34–37.

त्रेवडी 3·139. 'by proper arrangement' subst. inst. sg f. Pkt. ति+वत्ति also वट्टि, Skt. त्रिवृत्ति (?) G. तेवड, त्रेवड f.

त्रोटि 5 85,90 –त्रोडी 5·126. 'limit' subst. nom. sg. f. connected with v. त्रोट्यति 'to break, to divide i. e. to limit, to bind' Skt. *त्रोटिका

त्रोडइ 1·254. 'to break' v. 3rd. sg. pres –त्रोडए 3 207. 3rd sg. pres.–त्रोडिय 3 82 past. part. nom. sg. f –त्रोडी 5·36. absl Pkt. तोडइ< त्रोट्यति cf. Pischel 486. G. तोडवुं, त्रोडवुं, M. तोडणे, H. तोड़ना ND 291. a. 23–28. Hc. 4 116.

त्रोडए 3·71. 'to pick something from a tree' v. 3rd. sg. pres See index त्रोडइ. Here the word has acquired a special meaning even in Pkt. G तोडवुं.

तूं 1 90, 499, 2·7, 22, 41, 137, 214, 578, 618, 3·37; 6 34, 52, 94, 227, 240, 241, 408, 417 'thou'

pron. 2nd. pers. nom sg. all genders –तुं 1·252, 664, 674, 678. nom. sg.– also see index तउ nom. sg – तूंहजि 6 394 'thou alone' nom. sg. cf. Tessitori Notes §104 for emphatic particles, also see index जि–तूं 1·502; 2 2, 4, 41 (2), 42, 44, 46, 58, 136, 190, 200, 211, 617, 620, तू 4 32, तूय 1 350, तुह 1 668–तुज्ज 1·155; 2·43, 336, 388, 466, 491, 541, 584, 590, 644; 6·92, 205, 240, 284 तुज्झ 3 98, 102, 168, 193, 194, 6 80. Ap. तउं For various forms in Ap. and Pkt. Pischel §§420. 421, 422; for OG. forms Tessitori Notes §86 Also see introduction grammar. Dave Study. P. 30–31. Also Bloch: L' Indo–Aryen. P. 145, 191–195. Pkt. तुमं, Pa. तुवं, Vedic. तुवम्=त्वम् in Skt. G. तुं, H. तू; M. तूं cf. ND. 270. a. 10–18

तूंहलि 3 202. 'to you' pers. pron. 2nd sg dative. तुंह gen. obl. form + लि=नइ a post-position of the dative. Sometimes लइ is found to denote the dative postpo in Ap. in Puspadanta's Mahāpuranu. I. 4 6. (Ed Dr. P. L. Vaidya) ' नहि अम्हह लइ काणणु जि सरणु, अहिमाणे सहु वरि होउ मरणु ।'

तेरा 2 74 'your' pron. adj nom. pl. m तुह gen–obl. form 'of thee' + केरा. For केरा see index केरउ. H. तेरो; G तारो. ND. b. 36 39.

ताहरउ 2 94, 138, 'your' pron. adj nom. sg. m. – ताहरउ. 2 48; ताहरूं 2 416, 424, ताहरउं 6·277 nom. sg. n – ताहरु 2 492; ताहरूं 2·643; ताहरु 3·38. acc. sg. n. – ताहरइ 2·24, 175, 413, 422, 432, 587, 6·294. loc sg. n.– ताहरे 3 94; ताहरइं 3 101 s. inst. sg. m. Ap. तुहारउ < तुह+केरउ. cf. Hc. 4·434. युष्मदादेरीयस्य डारः । ill. 1. संदेसें काइं तुहारेण. G. तारो–त्हारो.

तुहि 1·431. 'thou too' pron. 2nd. pers. nom. sg. Ap. तुहुं + emphatic particle इ.

तुम्ह 1·446, 603; तुम्हि 1·105, 136, 137, 279, 444, 494, 524; 2·12, 239, 280, 392; 5·26; 6·10, 39, 228; तम्हे 6·393. तुम्हे 1·455, 553. 2nd. nom. pl. for all genders.– तुम्हि 1·551, 554, 682, 5 139. inst. pl.–तुम्ह 1·12?, 448, 495, 546, 556, 609, 616, 689, 2·238; 5·138, 6·42, 130, 195, 6 197, 229, तुम्हह 1·130; तुम्हा 1 445. gen–obl pl.–तुम्हारउ 1·106, 452, 5·186 [तुम्ह+केरउ] adj. nom. sg. m. – तुम्हारं 1 106. adj. nom. sg. n. –तुह्मारां 2 727 adj. acc. pl. n. – तम्हारइ 6·231 gen. obl. pl. m. For तुम्हारउ see Hc. 4 434, Pischel §434; for OG Tessitori: Notes §87 For other Pkt. forms: Pischel. §422; and other OG forms Tessitori: Notes §87. G. तमे, H. तुम, M. तुह्मी Skt. *तुष्मे; Pa. Pkt. तुम्हे ND. 283. b. 49–50, 284. a. 1–8 Bloch L' Indo–Aryen p. 192.

ते 2·436, 3 204, 206, 218, 228, 5 21, 74, 89, 119, 104, 188, 6·38, 58, 61, 77 pron. pers. 3rd or demon. pron. or adj. nom sg. m. –ति 3 177, ती 1 194, 2 589, 3 64; ते 2·40, 318; 5·87; 6 103, 130, 169 (2), 186, nom. sg. f.–ते 1·210, 685,

ते 6·80, 147. nom. sg. n.– ते 1·134, 281, 477, 515, 575, 646, 2·15, 140, 326, 352, 662, 3·23, 136, 171, 179; 4·34, 5·5, 31, 32, 33, 35, 38, 39, 40, 42, 54, 56, 57, 58, 62, 102, 124, 147, 157, 6·23, 123, 154, 333, ति 1·781, 2·75, 271, 354, 676, 711; 3·68, 132; 5·166, 168, nom. pl. m -ति 2 578; 3·83. nom. pl - f.– ति 2·715; ते 2 595 nom pl. n.– ते. 3 192; 6·53, 57, 59, 159, 311. acc. sg. m.– ति 1 96. ते 2·37, 5·148 acc. pl. m. – ते 6·271, 329, acc. sg. f.– ते 6·74, acc. sg n. – तिण 6 241, तिणइ 6·198, तिणि 1·53, 168, 174, 449, 732, 2·80, 166, 284, 720, 4·10, 5·47, 108, 6 47, 125, 245, 285, 319, तिहिं 5·127, तीणइ 2·208; 6·201, तीणइं 6 38, 43, 56, 103, 186, 232; तीण 1·69, 293, 380, 735; तीणं 1 59, तीणह 1·13. तीणि 2 192, 399, 3·30, ते 3 187, तेण 6 387. inst sg. m.–तिण 6·312, तीणइ 6 308, तीणि 2 575. inst. sg. f.–ताइं 3·82. inst. pl. f.- तेउ 6 193. abl. sg. m.-तस 6 96; तसु 1 94, 126, 167, 188, 190, 212, 258, 277, 315, 563, 564, 736, 791, 3·13, 29, 6 12, 18, 19, 63, 132, 132 (2), 366, तास 6 7, 33, 64, तासु 1 12, 92, 159, 6 435, तिह 2·144, तीह 2 435; तीहं 5·4, 6, 52, 53, 66, 68, 161, 176, तेह 1·262, 625, 2 37, 142, 252, 281, 438, 448, 554, 6 53, 55, 56, 166, 393, 419, तेहं 6 272. gen. obl. sg. m. n.–तिह 6 263; तीह 2 607, 688, तीहं 5·56, 59, 70, 125, 158, 163, 6·432. तींह 1 263, 326, 554, 664, 4·8, 32, तेह 2 56, 76, 267, 6·171. gen. obl. pl. m. n.–तसु 1 49, 169, 324, 6·278, तास 3·163; तसु 1·327, तेह 6·74, 220, 222, 225, 307. gen. obl. sg. f.– तांह 2·504, तिणि 1·16, 19, 260, 311, 366, 449, 568, 612, 697, 5·28, 6·17, 37, 49, 168, 198, 211, 346, 410, तिहां 2·336; 4·20, 5·78; 6·13, 14, 41, 158, 160, 168, 175, 176, 204, 248, 249, 323, 404; तिहि 6·38, तिहिं 6·48, 2·78; 6 114, 143, 270, 380, 403; तीणइं 6·33; तीणि 2·280, 427, 6·63, 95, 160, तीणं 1·522, 531; तीह 2 515; 3·125; 5 101, तीहइ 6·76, तीहं 5·43, 16; तींह 1 177 loc. sg. m n.–ति 2 718; तीणी 6·71; तीणं 1·271. loc. sg. f. Also see index स, सु etc. Pkt. forms see Pischel. §§ 423–425. For. OG. forms. Tessitori Notes § 90; For the evolution of this pronoun in Mod. Indian languages. Bloch L'Indo-Aryen. P. 195–198.

तेउ 6·76. 'that very' pron. 3rd. pers. nom. sg. m.= =ते+हु=Skt. सः+खलु–तेउ 6·163. acc. sg. m. Skt. तम्+खलु– तेहज 3·226. स.+खलु+एव–तेह 6 192. acc. sg. f. Skt. ताम्+खलु, तेह 6·237. acc. pl. n. Skt. तानि+खलु.

थउ 2 612. 'became' past. part. nom. sg. m –थई 2 144, 207, 314. absl. see index थाइ Pkt. थिअ<Skt. स्थित.

थलचर 5 58. 'a land animal' subst. m. Pkt. थलयर<Skt. स्थलचर m.

थवणी 1 205. 'a souvenir' subst. nom. sg. m. Pkt. थवणिआ< Skt. स्तवनिका.

थप्पिउ 3·7.' placed' past. part. nom. sg. m.–थापए 3·225. v. 3rd. sg. pres.–थापिय 3·8. past. part. nom. pl. f. थापिउ 1·13 past. part. nom. sg. n.–थापीयउ 1·240. past. part. nom. sg. m. <Skt. स्थापितक–थापी 6·422. absl. cf. Pkt. थापण, थप्पण i. e. थप्पइ <Skt. स्थाप्यते. G. थापवुं, H. थापना. M. थापणें. ND. 206. a. 38–48.

थंभ 1·334, 396. 'a pillar' subst. loc. pl. m.–थंभि 1·325 loc. sg. m.–थंभे 1·281. loc. pl. m. Pā. थमो; Pkt. थंभ; Skt. स्तंभ m. H. थाव; G. थंभ, थांभलो ND. 296. b. 6–12; Hc. 2 9, Pischel: § 308.

थंभीय 1·325. 'stopped, kept steady' past. part. nom. pl. n from v. Pkt. थंभइ, Pā. थंभति, Skt. स्तम्भते. G. थांभवुं; H. थामना, M. थावणें ND. 296. b 20–28.

थाइ 1·353, 508, 526, 535, 651; 2·72, 557, 558; 5 42, 73, 94, 107, 116, 118, 142, 6·84, 127, 184 'to be' v. 3rd. sg. pres.–थाइ 5 25, 128 v. 3rd pl. pres.–थाईय 2 62. absl. Pkt. थइ, ठाइ; Pa ठाति, Skt. *स्थाति, G. थवुं

थाकी 1 481 'exhausted' past. part. nom. sg. f.–थाकीय 3 200. past part. nom. sg. f. Pkt. थक्कइ 'to halt', 'to be tired' Hc. 4 16 G. थाकवुं; H. थाकना; M. थाकणे ND. 295. b 7–13. Pischel § 488=*स्थक्यति

थाकि 6 101. 'through' post. pos. being the loc. sg. form of the past part. Ap. थक्किउ <Skt. *स्थकित–cf. Tessitori· Notes §72 (4)(5), Dave: Study P. 58. believes this to be the absolutive form of थक्कइ see index थकी; cf. GL. II. 158–162. where Divatia's opinion is towards considering the abl. form of थक्किउ, where he refers to the opinion of Tessitori. G. थकी.

थाट 1 406. 'pomp' subst. acc. sg. m. <Skt. *स्थात on the line of ठाणो=मान: Dn. 4·5. G. ठाठ, H ठाठ, M. ठाट. ND. 250. b. 29–36.

थानक° 6·174. 'a place' subst. sg. n.–थानकि 5·173, 6·156. subst. loc. sg. n. <Skt. स्थानक n. G. H. थानक n.

थाल 6 200. 'trays' subst. nom. pl. m.–थाल 6 371. acc. pl. m.–थालि 3·127. loc. pl. f. Pa. Pkt. थालि f. थालं n. also cf. Pkt. थल्लिआ <Skt स्थाली, स्थालिका f., स्थालं n. G थाळ m., थाळी f., H थाल m , थाली f., M. थाळा m थाळीf. ND. 296. b. 44–50.

थांपणि° 1 525. 'a deposit' subst. f. Pkt. थापणिआ, थप्पणिआ < Skt. स्थापनिका f The nasalisation due to the influence of the final nasal, an OG. peculiarity. cf. Dave Study 149 under थापणि. G. थापण. See index थप्पिउ H. थापन.

थाहरइ 6 142 'a place' subst. loc. sg. n. Pkt. थाह Ap. Path. Intro. P. 39 §37 (3) ख. <Skt. *स्थात with ड the Svārtha suffix. G. ठर, H. थहरि.

थाहरी 3·40 'your' adj. pron. pers. 2nd. nom. sg. f.= ताहरी, see index ताहरउ Mārwāri influence. Mār. थारो =G. तारो.

थिउ 2 117, 118, 194, 'was' past part. nom. sg. m. see index. थउ-थिया 5 68.

past. part. nom. pl. m –थिया 6 330. past. part. nom. pl. n.

थिका 2 681. 'standing, being' past. part. nom. pl m. –थिक्‍ा 2 268 past. part gen -obl. pl. m. See index थाकि contaminated with थिअ=Skt. स्थित. G. थकुं

थुणीजइ 1·7. 'to praise' v. 3rd. sg. pres. pass –थुणिउ 2 540. past. part. nom. sg. m. Pkt. थुणइ Hc. 4 241. Pischel: §494 <Skt. स्तुनोति.

°थुं 1·442. 'from' post. pos. GL. II 103–106, 158–164. Ap. थिअउ<Skt. स्थितकः, Tessitori Notes §72 (6) derives थी–थउ as derived from Ap. हतइ–हतउ as distinguished from थकी–थकुं from Ap. थक्कइ–थक्किकउ

थूकइ 2·438. 'to spit' v. 3rd. sg. pres Pkt. थुक्कइ<Skt. थुत्करोति. G. थूकवुं, H. थूकना, M. थूंकणें. ND. 298. a. 9–12.

थोड़ा 6 218. 'a few' adj. nom. pl. n.–थोडइ 6·364 adj inst. sg. m.–थोडी 2·442. adj. acc. sg. f. Pkt. थोअ+ड<Pa. थोक <Skt. स्तोक. G थोडुं; M.थोडा. H. थोरा ND. 300 b. 16-23; Hc. 2·125, Pischel: §230.

थ्या 5·62, 173 'became, were' past part. nom. pl. m. the contraction of थिआ. See index थिउ.

दक्षण 3 163. 'clever' adj. nom sg. f. Skt. दक्षिण. cf. G. दखलण, दखणातो etc.

दक्षिण 3 32. 'Southern' adj acc. sg m lw Skt. दक्षिण–दक्षिण-गोग्रहु 1 652. 'the capture of cows in the southern direction' subst. acc. sg. m. cf. ND 301. a 23–27.

दखी 6·221 'having seen' absl. Pkt. दक्खइ, Hc. 4·32. notes दक्खवइ=दर्शयति evidently the causal of दक्खइ. Pischel: §554. दश्=Pkt.दंसइ by the side of दक्ष्=Pkt. दक्खइ, on the analogy of सदृश् by the side of सदृक्ष etc. cf. causal forms. G. दाखववुं, M. दाखविणे. also G. subst. दाखडो or दाखलो Also note the Skt. aorist form अद्राक्षीत्, thus Skt. *द्रक्ष्यति, thus H. देखना, G देखवुं, M. देखणें. cf. ND. 318. a. 13–25.

दडदडी 2 309. 'a kind of tabor' subst nom. sg. f. an onomato noun. cf. दडि in Dhanvāla's Bhavisayatta-kahā.

दडवडंतु 1·728. 'running' pres. part. acc. sg. m cf. Dn. 5·35. दडवडो=धाटी 'an attack', Hc. 4·422. ill. 14. दडवडउ = अवस्कन्द:. An onomato. word perhaps remotely connected with द्रु 'to run' + वृत् 'to be'. G. दडवडवुं.

दडा 1·261. 'a ball' subst. gen. obl. sg m. cf. Pkt. दलो= लोष्ट Dn. 4·7. Possibly Pkt. दड + डओ suffix<Skt. दति f according to Dave. Study. 149. OG. दड्डो, G. दडो m.

दड्डीय 1·420 'burnt' past. part. nom. sg m. from दग्धयति i.e. *दग्धित Hc. 1·217, Pischel §222.

दढी 5·110. 'having burnt' absl. from Pkt.दड्डइ See index दड्डीय. H. दढना.

दंती 1·728. 'an elephant' subst. acc. sg. m. lw. Skt. दन्तिन m.

दंतूसलि 1 726. 'a tusk' subst. inst. sg. m. Ap दंतहु सल्लु<Pkt. दंतस्य सल्ल. cf G. दंतूसळ.

दमनकि 3·44. 'a particular kind of flower – Artemisia

Indica (?)' subst. inst. sg. m. Pkt. दमणअ<Skt. दमनक m. G. दमणो, डमरो, दमरो; H. दमना, दमन cf. ND. 303. b. 5–11.

दरसण 6·130. 'a sight' subst. acc. sg. n.–दरिसण° 5·176 subst. n. Pkt. दरिसण Hc 2·105< Skt. दर्शन. G. दरसन, H. दरशन. n. all through.

दरिद्र 2·277. 'poverty' subst. acc. sg. n. Pkt. दारिद्दं<Skt. दारिद्र्य n. OG. form has on it also the shadow of adj. दरिद्र. G. दळदर n. 'poverty'.

दर्या 2·727. 'having taken pity' absl. Pkt. दयइ<Skt. दयते.

दल 1·696, 741; 2 500 'an army' subst. nom. sg. n. –दल 1·232; 6·343. acc. sg. n.–दल° 2·366. subst. n.–दलु 1·697. nom. sg. n.–दलु 1·24, 634. acc. sg. n.–दल 1·687. nom. pl. n.–दलि 2·290, inst. sg. n –दलिहि 1·378; दले 1 329 inst. pl. n.–दलि 1 73, 698, 2·337; 6 368. loc. sg. n.–दले 6 344. loc. pl. n. Pkt. दल, Skt.–दल 'an army' a later adoption in Skt., originally meaning 'a part, a fragment'. G. दळ, M दळ, H. दल. ND. 305. b. 33–39.

दलि 2·127. 'on the petal' subst. loc. sg. n. Skt. lw. दल n. 'a petal' G. दळ.

दलउं 1·702. 'to pound' v. 1st. sg. pres –दलउ 1 577. v. 2nd pl. imprt.-दलिउं 2·500. past part. nom. sg. n.–दलीइ 1·438 v. 3rd. sg. pres. pass –दलिउ 1·495. 1st. sg. fut.–Pkt. दलइ, Pa. दलति; Skt. दलति 'to split' G. दळवु; M. दळणे, H. दलना. ND. 306. a. 22–29.

दलवइ 1·82. 'a commander of an army' subst. nom. sg. f. Pkt. दलवइ<Skt. दल+पति. cf. M. surname दळवी.

दव 3 43. 'conflagration, fire' subst. nom. sg. m.–दवि 5 58. inst. sg. m. Pkt. दव Dn. 5·33=Skt. दव m. G. दव, H दवा.

दवदंति 3 197. 'a proper name in Jain mythology=दमयंती in Hindu mythology.' subst. nom. sg. f.

दस° 5·92 'ten' adj. of number.–दस 1·190, 3·65. nom. pl. m.–दस 5·18. nom. pl. n.–दसह 1·231. gen. obl. pl. m. Pkt. दस, Pa. दस, Skt. दशन्. G. दस, M. दस, H. दस. ND. 306. b. 3–10. –दसइ 2·351. loc. pl f. in conjunction with दिसि

दसार 3 22, 65. 'The members of Daśārha clan i. e. Yādava clan.' subst. nom. pl. m.–दसारह 1·231, gen.–obl pl m. Pkt. दसार<Skt. दशार्ह m

दह° 1·78, 80, 503, 280, 6·31. 'ten' adj. of number. Pkt. दह Hc. 1·262. along with दस<Skt. दशन् Coll. G. दह, M. दहा. ND. 306. b. 3–10, Pischel· §442, Tessitori: Notes· §80.

दहइ 1·198 'to burn' v. 3rd. sg. pres.–दहेई 1·141 v. 3rd. sg. pres.–दहिसु 2·336. 1st. sg. fut.–दही 5 175. absl.–दही 2·482. past. part. nom. sg. f. the contraction of दहिअ. Ap. दहइ, दहेइ, Pkt. दहइ, Skt. दहति.

दाउ 1·464, 2·376. 'an attack, a swift throw' subst. acc. sg. m. cf. Pkt. दाओ+प्रतिभू 'a bail, a surety' Dn. 5·38. The word is used in our texts with the root देइ 'to give' which lends support to Turner's view ND.

307. b. 27–32. <Skt. दातु 'a share' or दाम 'giving' being used as a cognate noun. However, cf. Persian–दाव 'a stroke or a move in a game.' G. दाव m. 'turn'; H. दाऊ m. 'turn', M. दावा m. 'a revenge.' cf. index. दाव.

दाखइ 1·101. 'to show' v. 3rd. sg. pres–दाखउं 2·496 1st. sg. pres.–दाखि 2·164, 240. 2nd. sg. imprt.–दाखीउ 1·721. past. part. nom. sg. n.–दाखो 6.290; दाखिय 3·224. absl. cf. index दखी for more details. Pkt. दक्खइ and दक्खवइ both mean 'to show.'

दाघु 1·762. 'burning' subst nom. sg. n.–दाघ 2 258. nom. sg. m.–दाघ 2 245, 255. acc. sg m.–दाघि 2 235. loc. sg. m. Pkt. दाघो Hc. 1·264, Pischel §266, cf. Skt. निदाघ. Sometimes the घ, turned into a pure aspirate in Skt., may be originally Indo–European. cf. G. डाघो, H. दाग 'a spot.' डाघु ' persons who carry dead bodies for burning.' ND. 308. b. 11–12. takes डाघ<Pers. दाग 'a spot'.

दाझइ 2·104. 'is burnt' v. 3rd. sg. pres. pass.–दाझइं 5·58. v. 3rd. pl. pres. pass. Pkt. दज्झइ<Skt. दह्यते G. दाझवुं, H. दाझना.

दाणव° 1·232, 457. ' a demon ' subst. m.–दाणव 2·63. nom. sg m.–दाणवि 1·433. inst. sg. m. Pkt. दाणव<Skt. दानव m.

दातार 5·180. ' a giver ' subst. nom. sg. m. Skt. दातृ. G. दाता with the reminiscence of ऋ in Skt. extended word. दातार also in G.

दाधां 1 467 'burnt' past. part. acc. pl. m. Pkt. दद्ध through Ap. acc. form दद्धइं. <Skt. दग्ध. G. दाधवुं also compounds दाधावळ्युं, दाधारंगु. H. दाधना, दाध.

दानिं 1·21. 'charity' subst. inst. sg. n.–दानिधर्मि 'in the duty of charity' 2 529. subst. loc. sg. m. mark the extension of the case-termination also to दान. Skt. lw. दान n. giving.

दांन° 3 67. 'charity, giving' subst. sg. n. See index दानिं.

दांनव 3·138. 'a demon' subst. nom. pl. m. see index दाणव

दांत 5·113. 'teeth' subst. nom. pl. m H. G. M दात. Pkt. Pa. Skt. दंत ND. 308. a. 22–31.

दारिद्र° 1·471 'poverty' subst. sg. n. Skt. दारिद्र्य n. Pkt. दालिद्द n. See index दरिद्र.

दालि 3·128 'pulse, lentils' subst nom. sg f. Pkt. दालि connected with Skt. root दलति cf. ND. 310. b. 16–21. Turner notes· दालः=a kind of grain. G. दाळ f. M. दाळ f.; H. दाल f.

दाव 1·776. 'an offering' subst. nom. sg. m see index दाउ. Also note that here the cognate verb with this दाव is दीजइ.

दासपण 2 198. 'servitude' subst. inst. sg. n. Ap. दासप्पण n. Pkt. दासत्तण, Skt. *दासत्वन=दासत्व. G. दासपणुं

दासि 2·204. 'a female servant' subst. nom. sg. f. Skt. दासी f.

दाहिणउं 1·33. 'right' subst. acc. sg. n. Pkt. दाहिण Hc. 1·45. <Skt. दक्षिण See index डाहिम where the details are fully given.

दाहु 2·243, 3 24. 'burning' subst. acc , sg. m lw. Skt. दाह m. G दाह.

दिइ 1 385, 6 136, 177; 6 144, देई 3 210. 'to give' v. 3rd sg. pres.– दियइ 1 411, 464. 3rd. sg. pres.–दिइं 3 134, 5 30, दिइ 6 381. v. 3rd. pl. pres.–दिउं 1 692. v. 1st. sg. pres.–दिइ 6·108, दइ 2 151. v. 2nd. sg. imprt –दिउ 1 702, 6 4. 2nd. pl. imprt. –दियउ 1 674. 2nd. pl. imprt. दीउ 1·532. 2nd. pl. imprt. देयसि 2 137. 2nd. sg. fut.–दिन्हउ 1·762; दिन्हउं 1 676. past. part. nom. sg. n –दिन्हीय 1 213. past. part. nom. sg f. – दिद्धउ 1·553, दिद्धऊ 1 538, 606, दीधउं 1·255, 280, 2 70, 470, 480, 6 332, 340, दंधउ 6 388, दीधुं 1·315, 492; 6·196. दीधु 1 466, past. part. nom. sg. n.–दीधउ 1 265; 2 455, दीधु 6 405, दीधउं 2·644, दिउ 6 112. दीउ 1·582. past. part. nom. sg. m.–दीधी 2 409, 667, 6·33, 271, 309, 320. दीधिय 3 111. past. part. nom. sg. f. – दिंत 1·646. pres. part. nom. pl. m –दिंती 1·368. pres. part. nom. pl. f.-देई 2 255, 6·320, 410, देविणु 1·270, 272, 2·376. absl.–दवी 1 130. pot. part. nom. sg. f. Pkt. देइ cf. Hc. 2·206, 3·131. etc. Pischel: §474, §500 derives from दयते=to give a share. Turner. ND. 311. b. 50 accepting the above derives more probably ददाति contaminated with नयति. But Skt. ददते = Pkt. दअइ–दयइ–देइ is still more probable. Also see P. Tedesco. JAOS. 43. P. 358 ff. For full discussion with Mod. IV equivalents in full see ND. 311. b. 34-50, 312. a. 1–7. G. देवु, H. देना, M. देणें.

दिज्जई 1 658; दीजइ 2 108 'to be given' v. 3rd. sg pres. pass of दिइ–दीजइ 3 135, 6 296, दीजइं 1·372, 398, 404, 776, 6·296, 3rd. pl. pres. pass.–दीजत 6·294. v. 3rd. sg. pot.–दीजतउ 3 178 pres. part. acc. sg. m. Pkt. दीज्जइ <Skt. दीयते.

दिवारइ 6 170, दिवारी 1 334. 'to cause to give' v. 3rd sg. pres. caus.–दिवारीय 1·459. past. part. nom. sg. f. See Tessitori. Notes: §141 (3). a causal form with आर <Pkt. affix आड Hc. 4·30. G. देवराववुं.

दिखाडइ 1 293. 'to show' v. 3rd. sg. pres.–दिखाडइं 1·284, 713, 3rd. pl. pres.-दिखाडि 2·214, 384, 2nd. sg. imprt. causal of दिखखइ–देक्खइ <Skt. *दक्षति See index दखी and देखइ. causal affix आड <Pkt. affix आड. G. देखाडवुं, H. दिखाना.

दिगिदिगि 6·256 'a sound-word for a drum' onomato adv.

दिट्ठऊ 1·563. 'seen' past. part. nom. sg n –दीठउ 1·223, 234, 311, 2·726, 6·37, 142, 310. nom. sg. m. दीठा 3 58. nom. pl. m.–दीठउं 5·54, 60. nom. sg. n.–दीठइं 1·490, 3 43. loc. sg m –दीठी 1 116, 488, 2·80, 143, 171; 6·47, 270, nom. sg f. –दीठीय 3·61. nom pl. f. Pkt. दिट्ठ, Pa. दिट्ठ, Skt. दृष्ट. G. दीठुं; H. दीठा. M. दीठ (poet.) 'sight'. ND. 259. b. 45–50.

दिट्ठंति 6·246. 'instance, example' subst. inst. pl. m Pkt. lw. दिट्ठंत <Skt. दृष्टांत m.

दिणयर° 1·597, 630. 'the Sun' subst. m.–दिणयरो 1·330, दिणयरु 1·744, दिणयर 6 382. nom. sg m. Pkt. दिणअरो <Skt. दिनकर.

दिणू 1 769 'a day' subst. acc. sg. m.–दिणि 1·311, 730, 731, 736, 776, loc. sg. m. –दिणु 1 481. nom sg. m. used in the sense of 'the Sun'. Pkt. दिण m. n., Pa. दिनं n., Skt. दिन m. n. G. M. H

दिवस 1·631. 'a day' subst. nom. pl. m.–दिवसु 1 513. acc. sg. m.–दिवसह 1 597. gen-obl sg. m –दिवसि 1 379, 527, 714, 715, 722, 6 306. loc. sg. m.–दिवसि 1 230. loc pl. m. Skt lw. दिवस m. n. G. दिवस m.

दिनि 2 242. 'a day' subst. loc sg. m See index दिणू.

दिवि° 1 190, 428. 'a lady, a queen' subst. sg. f. Skt. देवी f cf Pkt. दिव=देव.

दिसा 3 178. 'initiation into monk's order' subst. acc. sg. f. Pkt. दिक्खा <Skt. दीक्षा on the analogy of दिक्खइ. <root दृश्. However it is found unusually.

दिसि 2 488. 'a direction' subst nom. sg f.–दिसि 2 241, 247, 678. nom. pl. f –दिसि 2 384 acc. sg f –दिसि 2 88. acc pl. f –दिसि 3 149, 225 loc. sg f.–दिसि 1·78, 80, 280, 503, 744; 2 351, 3·6, 31, 6 264 loc. pl f. found in almost all instances with दह i. e. दहदिसि 'in ten directions' may be an adverbial usage.

दीख 3 184 'initiation into monk's order' subst. acc. sg. f. Pkt. दिक्खा <Skt. दीक्षा f. see index दिसा.

दीण° 5 31. 'poor' adj.–दीण 5·182. adj. acc. sg. m. Pkt. दीण <Skt. दीन.

दीधति 2 517 'rays' subst. nom. pl f Skt. दीधिति f.

दीपइ 3·30. 'to shine' v. 3rd. sg pres –दीपइं 3 5. 3rd. pl. pres. Skt. दीप्यते, G. दीपवुं, M. दीपणें, H दीपना Pkt. दिप्पइ, Pa. दिप्यति.

दीव 6 11. 'an island' subst. acc. sg. m. Pkt. दीव <Skt. द्वीप m.

दीरघि 1 75 'length' subst. loc. sg n. Pkt. दीहर <Skt. दीर्घ adj Hc. 2 171. confused with दैर्घ्य n. 'length' cf. H. दीरघ.

दीवउ 6 91. 'a lamp' subst. nom. sg. m –दीवडउ 6 287 subst. nom sg. f. दीवअ+ suffix डउ Pkt. दीवअ <Skt. दीपक m. G दीवो, M. दिवा, H. दीया.

दीविय 3 174. 'a lamp-stand' subst. nom. sg. f. Pkt. दीविआ <Skt. दीपिका. G. दीवी, M. दिवली.

दीस 1 309 'direction' subst. loc sg. f.–दीसि 1 461. loc. sg. f length of दी on the analogy of दीसइ. See index दिसि.

दीसइ 1 119, 365, 592, 692, 2 47, 420, 489, 553; 3 140, 142, 5 3, 121, 'is seen' v. 3rd. sg. pres. pass –दीसइं 1 300, 2 247, 485, 3 6, 6·157. v. 3rd. pl pres. pass –दीसंति 5 84. v. 3rd. pl. pres. pass. Pkt. दिस्सइ or दीसइ <Skt दृश्यते G. दीसवुं, H. दिसना, M. दिसणे

दीहु 1 455, दीह 2 212 'a day' subst nom sg. m.–दीहा 1 113 दीह 2 58, 6 292. nom. pl. m –दीह 5 24, 95. acc. sg. m.–दीह 5·26, 93,

108, 187. acc. pl. m.–दीहंमि 1 268, 382 दीहि 2·536. loc. sg. m –दीह 5·68. loc. pl. m. Pkt. दीह, दिअह, दिअस, दिवह Hc. 2 263. <Skt. दिवस m. See index दीहाडा.

दीहर 3 50. 'long' adj acc. sg. n. Pkt. दीहर Hc. 2·171. Pischel. §132 §354: (Metathesis) <Skt. दीर्घ.

दीहाडा 6·161. 'days' subst. acc pl. m.–दीहाडे 6 44, 62. Pkt. दीह+आड suffix. G. दहाडो

दुआरी 6 153, दुआरि 6 387. दूआरि 1 227. 'door' subst. loc. sg. n. Pkt. दुआर Hc. 1·79, Pischel: §139 an instance of Svarabhakti=Teilvocalism. <Skt. द्वार n. H. दुआर. ND 316. b. 9–19.

दुक्ख° 5 3, 60, 74, 121, 6 423. 'misery' subst. sg. n –दुक्ख 5 44, 47, 51. nom. pl. n.–दुक्ख 1 764, 519, 5 40, 50, 52. acc. sg. n.–दुक्खि 1 471 inst sg. n.–दुक्खअ° 5 32 subst. sg. n –दुख 5 61. acc. sg n.–दुखि 2 65 loc. sg n.–दूख 1·135, 473; दूखु 1·198, 528 nom. sg. n – दूख 1 131, 5 86. acc. sg. n.–दूख 1 495. acc pl. n – दूख 1 59. inst. sg. n –दूखह 1 588. gen. obl. sg. n. Pkt. दुक्ख <Skt. दुःख n. ND. 313. b. 1–11. remarks 'the word has been influenced by the learned form दुःख–and by its opposite सुख, hence... short in Hindi and the simple ख in Chanda'.

दुज्जोहण° 1·611, दुजोहण° 1 657, दुरयोधन° 1 238. 'the eldest of the Kaurava brothers' subst. m.–दुजोहण 1 289, दुजोहणु 1 301, 314; दुरयोधनु 1·751, 673 दुर्योधनु 1 230, 409; nom. sg. m.–दुरजोधनि 1·307; दुरयोधनिहि 1·255 inst. sg. m.–दुरयोधनह 1 434. दुर्योधनह 1 443. gen–obl. sg. m. Pkt. दुज्जोहण <Skt. दुर्योधन m.

दुट्ठ 1·418. 'evil' adj. nom. sg. m. Pkt. दुट्ठ <Skt. दुष्ट.

दुट्ठत्तणि 1 217. 'evil nature' subst. inst. sg. n. Pkt. दुट्ठत्तण < Skt. *दुष्टत्वन.

दुट्ठमणु 1·673. 'evil-minded' adj. nom. sg. m. Pkt. दुट्ठमणो < Skt. दुष्टमनस् m.

दुंडदुडी 1·647. 'a kind of tabor' subst. nom. sg. m. Onomato. word. G. डुगडुगी.

दुंदुहि 1 236, 342, 647, 745. 'a kind of drum' subst. nom. sg. f. Pkt. दुंदुहि <Skt. दुंदुभि f.

दुन्नि 1·169. 'two' adj. of no. nom. pl. m.–दुन्नि 1·167. adj. of number. nom. pl. f.–दुन्नि 1·668 acc pl. f. Hc 3·120. in Pkt., Hc. 3·119. in Ap. note बिण्णि by the side of which the form दुण्णि < Skt. *द्वीनि probably supposed on the the analogy of त्रीणि For Pkt. Pischel § 437; for OG. Tessitori §80: his texts do not possess the form दुन्नि but have the form बिन्हि. Generally the Eastern regional languages of India have the form दोन while the Western have बन्ने. M दोन, H. दोनि, दोन ND. 313 a. 15–25.

दुरंग 6 337. 'bad' adj acc. sg. n an OG. formation meaning perhaps 'possessing bad appearance' दुर्+रंग or दुर+अंग.

दुराचारि 1·555. 'possessing a bad course of conduct' adj. inst. sg. m. Skt. दुराचार adj.

दुरीउ 1·256. 'a sin' subst. nom. sg. n. Pkt. दुरिअ<Skt. दुरित n.

दुरीय 1·409. 'sinful' adj. nom. sg. m. Pkt. दुरिअ or with यश्रुति, दुरिय<Skt. दुरित used as an adj. on the analogy of पाप adj. or दुर् (=दुष्ट) +इत (the course of conduct) forming an adj. compound.

दुर्जनि 2 204. 'a bad person' subst. inst. sg. m Skt. lw. दुर्जन m.

दुल्लह 5·159. 'unobtainable' adj. nom. sg. m. Pkt. दुल्लह< Skt. दुर्लभ.

दुल्लभ 5 132 'unobtainable' adj. nom. sg. n. Pkt. दुल्लभ< Skt. दुर्लभ adj.

दुसासणु 1·699. 'Duhśāsana-one of the principal Kauravas.' subst. nom. sg. m.–दुःसासणि 1·555. inst. sg. m. Pkt. दुस्सासण<Skt. दु शासन m.

दूअ° 1·562. 'a messenger' subst. m.–दूउ 1·530. nom. sg. m. Ap. दूउ; Pkt. दूओ, Skt. दूत m.

दूउ 1 534, 686. 'a message' subst. nom. sg. n. in the sense of Skt. दौत्य n.

दूत° 2 25. 'a messenger' subst. sg. m – दूतु 1 319 subst. nom. sg. m., Skt. lw. दूत m.

दूजण 1 624. 'a bad man' subst. nom. sg. m.–दूजणिहिं 1 408. inst. sg. m. Pkt. दुज्जण< Skt. दुर्जन m. See index दुर्जनि.

दूझइ 2 669. 'is milked' v. 3rd. sg pres. pass. Pkt. दुज्झइ <Skt. दुह्यते. G. दूझवुं

दूधइं 6 212 'milk' subst. inst. sg n. Pkt. Pa. दुद्ध<Skt. दुग्ध n. G. M. H दूध. ND. 314. a. 26–34.

दूमइ 1·91. 'to be pained' v. 2nd. sg. pres.–दूमिइ 1 254. दूमियइ 3rd. sg. pres. pass.– दुमीउ 1·245. past. part. nom. sg. m. दूमातउ 6·59. pres. part. nom. sg. m.– दूमीय 1 69. past part. nom. sg f.–दूमीय 1 229. absl. Pkt. दूमइ. दुम्मइ Hc. 4 23. <Skt. passive form दूयते cf. Pischel § 536 through दुव्वइ (Just on the line of धुव्वइ, रुव्वइ, सुव्वइ etc) =दुम्मइ and दूमइ. Probably contam. by दम् – 'to distress'. G. दुमवुं, दुमावुं.

दूयभावि 1·656. 'in the capacity of a messenger' subst. inst. sg m. दूय (= Skt. दूत–) + भावि (= Skt. भावेन). See index दूय.

दूरि 3 136, 6 6. 'at a distance' adj. loc. sg. n. – दूरिहिं adj. loc. sg. n. used adverbially. Pa. Pkt. दूर –, Skt. दूर. G.M.H. दूर.

दूसमि 5 87. 'the fifth Ārā (= part of the cycle of time) of the decreasing and second of the increasing aeon'. subst. loc. sg. m. Pkt. दुस्सम, दुसम, दूसम <Skt. दुष्षम.

दूहविइ 6 58. 'is pained' v. 3rd. sg. pres. denom. from दूह = दु ख = दुहावइ in Pkt.=Skt. दु खापयति, and its passive in Pkt. दूहावियइ or दुहाविज्जइ and OG. दूहविइ.

दृष्ट्युमनि 1·739. 'by Dhristdyumna' subst. inst. sg. m. Skt. धृष्टद्युम्न m.

दृष्टिइं 2·247. 'sight' subst. inst. sg. f lw. Skt. दृष्टि f.

°दे 6 168. 'a lord' subst. nom. sg. m. the final vowel dropped due to the penultimate stress. G. दे = देव m. See index देउ.

देउ — 1·240, 570, 5·99. 'lord' subst. nom. sg m. – देउ 5·182. voc. sg. m. Ap. देउ = Skt. देव m. See index °दे and देव.

देउर° — 3·80. 'husband's younger brother' subst. sg. m. Pkt. देअर, दिअर Hc. 1 146; Pa. देवरो; Skt. देवर m. देवृ m. G. दियर, डेवर; H. देवर, M. देर, दीर. ND. 318. b. 34–38.

देउलि — 6 268. 'a temple' subst. loc. sg. n. Pkt दउल Hc. 1 271, Pischel §168: < Skt. दवकुल n. G. देवळ n.; H. देवल n.; M. देऊळ n.

देखइ — 1 70, 489, 6 421. 'to see' v. 3rd. sg. pres. – देखउं 3·46. 1st. sg. pres. – देखी 3·199. past. part. nom. sg. f. – देखीउ 1 185. past. part. nom. sg. n. – दखि 2·414, 489, 500, 621, 644. v. 2nd. sg. imprt. – देखतां 2·619. pres. part. gen. obl. sg m. – देखती 6·262. pres. part. nom. sg. f. – देखिवा 6 130. inft. – देखी 1·102, 467, 567, 586, 589, 2 558; 3 165, 6 35, 43, 53, 57, 59, 77, 143, 154, 167, 200, 263, 308, 352, 397; देखिय 3 192, देखीय 3 126; देखीनइ 1·728, 6 312. absl. Pa. दक्खइ, Pkt. डेक्खइ Hc. 4 181; Pischel §554 suggests the contamination of दक्खइ into देक्खइ by the influence of पेक्खइ, see index दखी. Ap. देखइ; Aśokan dialect देखइ. For details see J. Bloch Festschrift für Wackernagel pp. 143 ff., also ND. 318. a. 13–25 G. देखवुं; H. देखना, M. डेखणें

देवु — 1·397. 'a lord, a god' subst. nom. sg. m. – देवि 1 629, 748. – देवहं 5 179. gen. –obl. sg. m. – देव 2 204. देवा 2·421. voc. sg. m. – देवा 2·238. voc. pl. m. – देवीय 1·771. inst. sg. m. lw. Skt. देव m. See index: देउ.

देवि — 1 111, 377, 2·141; 6·107. 'a queen, a goddess' subst. acc. sg. f. – देवि 2·53; 5 2. voc. sg. f. – देवी 1 108. देवि 1·408, 768. nom. sg. f. Ap. देवि f. Skt. देवी f. The word देवि (Ap.) in OG. has turned to दे in some instances like मालणदे, रूपांद etc.

देवक° — 1·214. 'the proper name of a king' subst. m. Skt. देवक m.

देवचंद्र° — 1·795. 'the name of the teacher of the author of the Panca-Paṇḍava-Rāsa.' subst. m. Skt. lw. देवचन्द्र m.

देवशर्म° — 1·521. 'the name of a Brāhmaṇa' subst. m. Skt. lw. देवशर्मन् m.

देवादेवी — 1 149. 'gods and goddesses' subst. nom. pl. m. Skt. देव + देवी.

देवलोकह — 5 64. 'the celestial world' subst. gen. obl. sg. m.– देवलोकि 5 65. subst. loc. sg. m. Skt. lw. दवलोक m.

देवरूप — 2·14. 'having the divine form' adj. nom. pl. m. Skt. lw. देवरूप an adj. compound.

देवर — 3 98. 'the husband's younger brother' subst. voc. sg. m. see index दउर.

देवंग — 2 98 'the name of the eldest of the Kicakas' subst. voc. sg. m.–देवाग° 2·235. subst. m.–देवअंगु 2·78. nom. sg. m. Skt. देवाङ्ग m.

देस° 5 101, 6 366. 'a country' subst. sg. m.–देस 5·12. nom. pl. m.–देसि 1·211, 399, 522, 541, 775, 2 276, 279, 280, 282, 3 74, loc. sg m. Pkt. देस, Skt. देश m.

देहरइ 6·249 'a temple' subst loc. sg. n. Ap. देहरय, also देहुर contam. by देउल <Skt. दवगृहक n. G. दहेरूं, H. देहरा.

देहु 1 245, 350. 'a body' subst. nom. sg. m.–देहु 1·141, 3 35. acc sg. m.– देहिं 2 258. inst. sg. m. Skt. lw. देह–m

दैवु 1 469 'destiny' subst. nom. sg. n –दैव° 2 570. subst n.–दैव 2 658, दैवि 1 553, दैविं 1 751, दैविहि 6 147, 237. inst. sg. n.– दैवह 1·125, 418, 423 gen. obl. sg. n. Skt. lw. दैव n.

दैवचिंता 6 105. 'the idea of fate' subst. nom. sg. f. Skt. lw. दैवचिन्ता f.

दैवत° 3 18. 'a god' subst. n.– दैवति 2 166 subst. inst. sg. n.– Skt. lw. दैवत n.

दो 1 84, 284. 'two' adj. of number. nom. pl. m. Pkt. दुवे, Pa. द्वे, Skt. द्वौ m. H. दो, M दोन In AMg. दु, दो forms are found. For details see Pischel §436; Hc. 3 119, 120; For the bifurcation of दो and बि bases in Mod. IAL. see ND 313. a. 15–25.

दोरउ 6 310, 313. 'a thread' subst. nom sg. m.–दोरइ 6 279 loc. sg m. Pkt दवरो = तन्तु m. Dn. 5·35, also. दारो and दोरो = कटिसूत्र Dn. 5·38. In late Skt. दवरक m., दोर m are found. G. दोर m.; H. डोरा m, M. डोर, डोरा m. ND. 262. a. 33–41.

दोस 6 236, 296 'a fault' subst. nom. sg. m.–दोस 2. 137. acc sg. m.–दोसि 1 171. subst. inst. sg. m Pkt. दोस <Skt. दोष m. H. दोस m. ND. 321. a 2–6.

दोहिली 6 205. 'difficult' adj. nom. sg. f. Tessitori Notes § 6 दोहिल < *दुहिल <Ap. दुल्लह < Skt दुर्लभ. Dave. Study 152 accepting the above etymology remarks, 'the etymology is not certain' the derivation is possible through Pkt. दोह + इल्ल suffix and Pkt. सोक्ख, सोह + suffix इल्ल. G. has the word सोहलुं, सोह्यलुं. G. दोहलुं.

दोहिलउं 5 110. 'misery' subst. nom. sg n. दोह + इलउं svārtha suffix. See index दोहिली.

दौंदो 6 253. 'an onomatopoetic word' adv.

द्रउडइ 1 250. 'to run' v 3rd. sg. pres. Skt. द्रवति and द्राति; Pa. दवो=running, Pkt. दवए = to run The verb from Skt. द्रुत. cf. PGS. 212. column. 2. line 16, OG. द्रउडइ द्रुताटयति. i. e. 'makes quick' = 'runs' G. दोडवु, M. दवडणे, H. दौरना. cf. Ap. दवट्टि = शीघ्रम् Mahāpurānu of Puspadanta XXIX. 6·3. = G. दोट 'running' ND. 314 a. 3–13.

द्रम 5 143. 'a tree' subst. acc. sg. m. Skt. द्रुम m.

द्रमद्रमीय 1·745. 'sounded' past. part. nom. sg. f. an onomato. v. cf OG. usage PGS. P. 215. column. 2. line 9 द्रमद्रमइ द्रमद्रमति. Also cf. Hc 3·138. दमदमाइ, दमदमाअइ and M. दमदमाट = 'A loud beating of drums' M. दुमदुमणे.

द्रमकी 2·309. 'sounded' past. part. nom. sg. f. – द्रमक्या 2·309. past. part. nom. pl. m. cf. with a different sense. G. दमक्वुं; H. दमकना 'to flash' also onomatopoetic.

द्रव्यिइं 6·184. 'wealth' subst. inst. sg. n. skt. lw. द्रव्य n.

द्रहद्रहीय 1·342. 'sounded' past. part. nom. sg. f. an onomato. verb. द्रहद्रहइ meaning the sounding of दुंदुभी.

द्राख 6·309. 'grapes' subst. nom. pl. f.–द्राखह 3·58 gen. obl. pl. f. Pkt. दक्खा < Skt. द्राक्षा f G. दराख, द्राख f. H. दाख. ND. 308 b. 1–6.

द्रूपदह 1·407. 'King Drupada' subst. gen.–obl. sg. m. Skt. द्रुपद m. The lengthening of उ is on the analogy of द्रूपदी where ऊ is the representative of औ of Skt. द्रौपदी f.

द्रूपदी° 2 15. 29, द्रूपदिं 1 375, द्रूपदं 1 370. 'Draupadi, the queen of Pandavas' subst. sg f. – द्रूपदि 1 584, 636, 2·162, द्रूपदीय 1 417. nom. sg. f –द्रूपदि 1·327. acc. sg. f –द्रूपदीय 1 361. inst. sg. f.- द्रूपदिय 2 249. gen. obl. sg. f.–द्रूपदी 1·410. voc. sg. f. Skt. द्रौपदी f.

द्रेठि 3·141, 6 32, 420. 'a sight' subst. nom. sg. f. – द्रेठि 2·144, 632. subst. acc. sg. f.–द्रेठि 1 630. inst. sg. f.– द्रेंठि 1 515. loc. sg f. Ap. द्रेहि Hc 4·422 ill. 6., Pischel· §66 AMg. देहइ pkt. देक्खइ and again दृष्टि = Pkt. दिट्ठि Again for र् in द्रेठि see Pischel §268, Hc. 4 399 for OG Tessitori. Notes §31; Divatia, GL. I. page 433–434. H. दीठि.

द्रोणु 1·261. 'Droṇa – the military teacher to the Pandavas and the Kauravas' subst. nom. sg. m. Skt. द्रोण m.

द्रौपदीअ 1·511. 'Draupadi' subst. acc. sg. f. See index द्रूपदी.

द्वापरि 1·302. 'in the Dvāpara age' subst. loc. sg. m. Skt. द्वापर m.

द्वारावती 1·686. 'the capital of Yādava clan' subst. acc. sg. f. lw. Skt. द्वारावती f.

द्वैतवणि 1·543, 610. 'the name of the forest to which the Pandavas went into exile' subst. loc. sg. n. Skt. द्वैतवन n.

धउलउं 5 115. 'white' adj. nom. sg. n. Pkt. धवल–, Skt. धवल– G. धॉळा, H. धौला, धौरा, H. धवल, धवळ, धवा.

धड 2·344. 'a trunk' subst. nom. sg. n.–धड 1·710, 2·357, 690, 6·357. nom. pl. n.–धड 2 689, acc. pl. n.–धड 2 387 loc. sg. n. Pkt धड probably connected to Skt. धृत (?). G. M. धड, H. धड़ ND. 323. a.7-10.

धडहड 6·357 'with a dinning sound' onomato. adv. cf. G. H. धडधड.

धडहडिउ 2·617. 'sounded' past. part. nom. sg. m. of the onomato. v. धडहडइ. Pkt. धडहडिय. cf. M. धडाडणे, H. धडधडाना; G. धडधडवु.

धण° 6 13. 'wealth' subst n.–धण 5 131. subst. nom. sg. n. pkt. धण < skt. धन n. G. धन; M. धण, धन, H. धन n.

धणिउ 4 25, 26. 'fortunate, lucky' adj. nom. sg. m OG. form presupposes pkt. धणिअ=धण्ण+इअ < Skt. धन्य+इत.

धणिय 1 421, धणी 'a lord, master' subst. nom. pl. m.–धणी

2 590. subst. nom. sg. m -pkt. धणिअ 'a rich man, a master', Pa. धनिको, Skt. धनिक m G. धणी; H. धनी, M. धनी, धणी m. Dn. 1 148, ND. 323. b. 18–23.

धणियाणी 1 526. धणीआणी 2·147. 'a lady, a mistress'. subst. nom sg. f. The feminine form of धणिय+आणी suffix for a feminine base. G. धणीआणी 'a wife, the mistress of the house',=cf. धणिआ=पत्नी Dn. 5·58. M. धनीण, H. धनि, धनिया, धनी. G. धण 'a young woman' = Ap. धण.

धणुह 1 291, 350 'a bow' subst. nom. sg. n -धणुहधरु 1 276. 'a bow-bearer' subst. nom. sg m.-धणुहवेदु 1 265. 'the lore of wielding a bow' subst. nom sg m pkt. धणुह Hc. 1 22, Pischel 263, धणुह=*धनुष=Skt. धनुस् on the analogy of other forms in ष्. H. धनुआ m. धनुहियाँ, धनुही f. 'a small bow', धनुष and धनुस m. G. M. धनुष्य n. see index धनुष.

धतुंरा 6·239. 'the poisonous white thorn-apple, Datura alba or Datura fistulosa' subst. gen. obl. sg m. skt धत्तूर m, lexicons give Skt. धूर्त m, धूर्तकृत् m. G. धंतुरो, धतूरो m., H. धतूरा, M. धुतरा m. ND. 323. a. 38–42.

धिधिकट 6·255. 'an onomato adv. for the sounding of drums'.

धन 6·119, धनु 6 374. 'fortunate' adj. nom sg. m.-धनु धनु 1·357, 358, 375, धन धन 6 262, 333, 427. originally adj. but used interjectionally. Pkt. धण्ण, Skt. धन्य

धनदिहिं 3·7. 'the lord of wealth–Kubera' subst. nom. sg. m. Skt. lw. धनद m.

धंनु 5·166 'fortunate' adj. nom. sg. m.-धंन 5 157. nom pl. m. Skt. धन्य adj. see index धन.

धनुपु 1 351. 'a bow' subst. nom sg n.-धनुप 5 45. nom. pl. n.-धनुपु 1 95, 233. subst. acc sg n -धनुपकला 1·61. 'the art of archery' subst. nom. sg. f.-धनुपबलि 1·238. 'by the strength of a bow' subst. inst. sg. n -धनुपवेदु 1 582 'the lore of archery' subst. nom. sg. m. see index धणुह

धंधइ 5 111. 'an occupation' subst. nom. sg. m. Ap. धंधउ–see Bhavisayatta-kahā 6 2. 8. मं तुहुं करि असगाहिं धंधउ 'don't persist in a wrong idea' (GOS. XX). Shahidulla Les chants Mystiques P. 223. धंधा='doubt, confusion'. Dn 5·57. gives धंधा=लज्जा. Jacobi. Bhavisayatta-kaha 94 8. derives it from. Skt. द्वन्द्व cf. ND.323. b. 47–50, and 324. a 1–4. G. धंधो m also cf. धाधल n. H. धंधा m, M धंदा m. cf. Hc. 4 161. ढण्ढुल्लइ=भ्रमयति

धंधोलइ 1·747. 'to disturb' v. 3rd. pl. pres.-धंधोलियइ 2 158. v. 3rd. sg pres. pass -धंधोलिसीए 1 238. v. 3rd sg. fut. Ap धंधोल्यि=Skt. भ्रमित, OG. form PGS. 214. Column. 1. line. 16 धंधोलइ दुतं धूनयति. cf. Hc. 4 161. ढण्ढल्लइ, ढुण्ढुल्लइ=भ्रमयति. G. ढंढोळवुं, H. ढंढोरना, ढंढोलना, M. ढाढुळणें.

धबके 2·341. 'stroke' subst. inst. sg. m cf. Ap. root धबक्कइ, also धबक्कि त्य–धबक धबक an onomato. expression like दबक etc. G. धबको m.; H. धमक f., M. धमका m.

धमधमिउ 2 305. 'sounded' past. part. nom. sg. m. onomato. word. Pkt. धमधमइ <Skt. धमधमायते. G. धमधमवुं; H. धमाधम f. subst. M. धमधम or धमधमा adv. cf. ND. 324. a. 49–50, b. 1–3.

धम्मु 1 380; 5·159. 'religion' subst. nom. sg. m. Pkt. धम्म m. <Skt. धर्म m.

धम्मपुत्त° 1 612. 'the son of Dharma — Yudhisthira' subst. m. Pkt. धम्मपुत्त- < Skt. धर्मपुत्र m.

धयरट्ठ 1·768. 'Dhṛtarāṣtra–the father of Kaurvas.' subst. nom. sg. Pkt. धयरट्ठ m. <Skt. धृतराष्ट्र m.

धयराठ° 1·241. 'Dhṛtarāṣtra' subst. m. Pkt. धयरट्ठ. m. < धृतराष्ट्र m. see index धयरट्ठ

धयवड° 3·175. 'a banner–lit. the cloth of the banner' subst. m.–धयवड 1·712. subst. nom pl. m. Pkt. धयवड– <Skt. ध्वजपट m.

धर 1 705, 2 293. 'earth' subst. nom. sg. f.–धर. 2 341. subst. acc. sg. f. –धर 1 497, 2 554, धरा 2·521.; धरि 1 390. subst. loc. sg f.–धरहि 1·421. subst. gen. obl. sg. f. Pkt. धर, Skt. धरा. H. धर, G. धर.

धरमंडलि 1 746. 'the circle of the earth' subst loc. sg. n. OG. धर+Skt. मंडल n.

धरइ 1·231, 2 243, 4·15, 5·74, 6 237, धरेई 1 291, 369, धरए 1 783. 'to bear, to hold' v. 3rd. sg. pres.–धरइं 1·774, 3·22, 5·67, 110, 148, 150, 177. v.3rd. pl pres.–धरउ 5·145. v. 2nd. pl. imprt.–धरंति 5 84. v. 3rd pl pres.–धरि 5 151. v. 2nd. sg. imprt.–धरेसिउं 6·24. v. 2nd. pl. fut.–धरीये 3 180. 'to keep in the same state, to keep up.' v. 3rd. sg. pres. pass.–धरतउ 3 169, धरंतउ 6·219. pres. part. nom. sg. m.–धरंति 6·247. pres. part. nom. sg. f.–धरंऊ 1 216. past. part. nom. sg.m.–धरिय 6 8; धरी 2·161, 6 36, 206, धरिउ 1·599, धरेउ 6·163, धरी–नइ 1 555, धरेवि 1 408, 629, 6 99, 318, 340, 370, 414. absl.–Pkt. धरइ, Pa. धरति; Skt. धरति. G. धरवुं, H. धरना, M. धरणे. ND. 325. a. 47–50, b. 1–3.

धरणि 1 297, 352. 'earth' subst. nom. sg. f.– धरणिहिं 1·236. 748. loc. sg. f. Skt. धरणी f. G. M. धरणी, H. धरनी.

धरम° 5·136. 'religion' subst. m.–धरम 5·180; 6.429. subst. nom. sg. m.–धरमइं 5·165, धर्मिमइं 5 165, धरमिहिं 6 429, 430. subst. inst. sg. m.–धरमह 1·286, 6·398. subst. gen. obl. sg. m. Skt. धर्म m. G. H. धरम; M. धर्म m.

धरमी 5 175, 6 17. 'a religious person' subst. nom. sg. m Skt. धर्मिन् m.

धरमपूतु 1 226. 'the son of Dharma — Yudhisthira'. subst nom. sg. m. Skt. धर्मपुत्र m.

धरहडी 1·355. 'shook with a sound' past. part. nom. pl. m. the contraction of धरहडिआ. see index धडहडिउ. H. धरहरना.

धरानायक 2 163. 'the lord of the earth' subst. nom. sg. m. Skt. lw. धरानायक m.

धवल° 3·117. 'a kind of song sung by women on auspicious occasions like marriage.' Pkt. धवल cf.

Ghosh: Prakrta Pingala· p. 213. line 2.=Skt. धवल m. G. धॅाळ n.

धवलहरो 1·453. 'a big mansion-painted white' subst. nom. sg. m -धवलहरे 1 36. subst. loc. sg. m. Pkt. धवलहर n. < Skt. धवलगृह n. H. धौरहर m , धौलहर m., धौलहरा m. Also H. धरहरा m. cf. Nepali धररा, धरारा 'a tower' is possibly connected with this expression. See ND. 324. b. 39–40.

धसइं 3 83. 'to rush' v. 3rd. pl. pres.–धसउं 5 187. v. 1st. sg. pres. Pkt. धंसइ, Pa. धंसति, Skt. ध्वंसति. G. धसवुं, H. धसना, M. धसणें represent Skt. *ध्वसति as found for example in past. part. ध्वस्त cf. Hc. 4·91. धंसाडइ=मुञ्चति a causal form of धंसइ.

धसक्कइ 1 297. 'to slip (of a land on a hillside after rain), to break with a shock.' v. 3rd. sg. pres. extension of धसइ with क्क<Skt. ध्वंसत्+कृत=Pkt. *धंसक्कय. G. धसकवु, H. धसकना, M. धसकणें. cf. Pkt. धसक्किय 'much perturbed' and Pkt. धसक्क 'a shock'.

धसमसंतु 1 729 'to run to make an attack' pres. part. nom. sg. m. धसमस्या 2 352. past. part nom pl. m. A reduplicated form from धसइ=धसमसइ. G धसमसवुं, H. धसमसाना.

धाइ 1 28, 566, 2 614, धाए 2 163. 'to rush, to run'. v. 3rd sg. pres–धाइ;2 292, धाइं 1 280, 755, 3·83, 5·28. v. 3rd. pl. pres.–धायइं 1 79. v. 3rd pl. pres.-धाउ 2 415. v. 2nd. pl. imprt. used as sg.–धाउ 1 506 v. 3rd. sg. imprt.–धायउ 1·276, 507, 729, 2 288, 367, 405. past. part. nom. sg. m.–धाया 1·276, 632, 2·485. past. part. nom. pl. m.–धाइं 1·517. past. part nom. sg. f.–धाउता 2·690. pres. part. nom. pl. n.–धाउतइं 2·387. pres part. loc sg. n.–धाइ 2·412, धाईनइ 5 34; धाविय 3 116. absl. Pkt. धाइ, धाअइ Hc. 4 240, regularly Pkt. धावइ; cf. also Pischel. §165, Pā. धावति, Skt. धावति, G. धावुं, H धावना, M. धावणे. ND. 327. a. 9–16.

धाणुक 2 349 (1). P 'an archer' subst. nom. sg. m. Pkt. धाणुक्क<Skt. धानुष्क m.

धान 6 213. 'corn' subst. nom. pl. n. Pkt धण्ण<Skt. धान्य n. cf. Skt. धाना=parched grain. H. धान m. G. M. धान n. ND. 327. a. 42–50.

धानुकी 1 771. 'an archer' subst. inst. sg. m. see index धाणुक

धामिय 3·226 'a religious person' subst. gen. obl. sg. m. Pkt. धम्मिय< Skt. धार्मिक m. also see index धरमी.

धायरट्ठ 1 282, धायराठ 1·181. 'Dhṛtarāstra,' nom. sg. m.=धायरट्ठ 1 213. gen. obl. sg. m. used in a dative sense. see index धयरठ.

धार° 2 350. 'a blade, an edge' subst. f.–धारि 3·46. subst. nom. sg. f. another evolute from धारा–धारु 5·149. subst. nom. sg. m. still another evolute from धारा–धारहिं 2 106. subst. loc sg. f.

धांधांधपमु 6·252. an onomato. adv. expressing the sound of a tabor.

धारण 3 214. 'the steady abstraction of mind,' subst.

acc. sg. f. Skt. धारणा f. (a Yogic term).

धिग 1·474. 'fie!' interj.–धिगु धिगु 1·473 interj.–धिगु रि धिगु रि 1·474. 'Oh, fie!' interj. Pkt. धिअ, धी<Skt.धिक्; Ap. धिगु; OG रि=Pkt. रि<Skt. रे. cf. H. रि, धिग. M. धिग्.

धिधिकट 6 255. 'an onomato. adv. for the sound of drums.'

धीय° 1·419. 'a daughter' subst. f.–धीय 1·357, 407. subst. nom. sg f.धीय 1 212. subst. nom. pl. f. – धीय 1 137, 321. acc. sg. f.–धीय 1 133. gen.– obl. sg. f. Pkt. धीआ, Mg. धीदा<Skt. दुहिता f. by falling out of a vowel उ from दु and its combination with हि i. e. धीदा, the Skt. दुहिता presupposed. Pischel· § 148, § 392. H. धिआ, धी, धीय, धीया f., G धी f.

धीरु 1 260 'patient, wise' adj. nom. sg m Skt. lw. धीर.

धीवर° 5 57. 'a fisherman' subst. m lw. Skt. धीवर m. G. धीमर, ढीमर, ढीम्मर m., H. धीमर, धींवर m., M. धीवर m.

धुणह 6 361 'a bow' subst. n. see index धनुष, धणुह n

धुरा 2 290. 'a yoke' subst. nom. pl. f. Skt. धुर् f. धुरा f.; धुर m.

धुरि 1 282, 6 19. 'at the head' subst. loc. sg f –धुरि 4 17. 'in the beginning' loc. sg f –धुरि°(+लगइ) 'beginning' equivalent to G. idiom धरथी, cf. also धरमूळ्थी, धर धडी धर दहाडो 'from the very day and the very moment' Pkt. Pa. धुर–m. n.; Skt. धुर m. G. धुर n. 'yoke'; H. धुरा m. M. धुर f. see index धुरा, also ND 330. b 40–46.

धुरि 2 305 'long' adj nom sg. m. Pkt धूरिय=दीर्घ Dn. 5·62 G. धोरी adj.

धुसइं 1·79, 711. 'to rush' v. 3rd. pl. pres. see index धसइ. cf. PGS. 215. c. 2. 1. 21. धुसइ, ध्वंसते.

धूअ 6·64; धूय 1·37, 190, 490. 'a daughter' subst. nom. sg. f.–धूय 1·175. nom. pl. f. Pkt. धूआ f. Hc. 2·126.; Pischel § 65, § 148, § 212, § 392 with other Pkt. forms. धूदा, धूया. Pallava Grant Inscription quoted Pischel· § 65: gives a form दूवा f. 'a daughter'.<Skt. *धुक्ता=Skt. दुहिता. M. धूव f.

धूजइं 6 357. 'to shake' v. 3rd. pl. pres.–धूजती 3 55. pres. part. nom. sg. f.–धूजवइं 2 341. 3rd. pl. pres. caus. –Pkt. धुज्जइ<Skt. धूयते a passive form. G. धुजवु.

धूणइ 2·503; 5 119. 'to shake' v 3rd. sg. pres.-धूणी 2 651. absl.–धूणाविया 1 360. past. part. nom pl. n. (used as sg.) from causal धूणावइ. Pkt धुणइ, धुणाइ Hc. 4 59, Pischel §503:<Skt. धूनोति, धुनाति and धूनयति, Pā. धुनाति. G. धूणवुं, H. धुनना, M. धुणकणें; धुनकणें. ND. 330. a. 14–22.

धूंबड° 2·161. 'wild, vehement' adj. (+धाइं). Pkt धुम्म+ड svārtha suffix<Skt *धूम्रट cf H. धूम f. 'noise, bustle', G. धूम 'vehement'. cf. G. धूम मार मार्यो. M. धूम f. 'ardour'. ND 330. a. 43–50

धूरइं 3 189. 'to become sad' v. 3rd pl. pres. a varient for Pkt. झरइ=Skt. क्षयति cf. also Skt. ध्वरति.

धूर्जट 2 521. 'God Shiva' subst. nom. sg. m. Skt. धूर्जटी m. H धूजट, धूरजटी.

धूलि 1 744; 2 242, 419. 'dust' subst nom. sg. f.–धूलि 2 247. inst. sg. f. Pkt. धूलि

f.; Skt. धूलि f. m. G. धूळ f.; M. धूळ f., H. धूळ, धूर f. ND. 331. a. 15–26. tries to show it to be an Indo-European word "Skt. धूलि f.<IE. dhuzdi*, cf. Old Slavonic dŭzdi 'rain' ...and with inserted nasal German. dunst, English dust."

धृष्टद्युमनु 1·696. 'Dhrstadyumna- a warrior on the side of Pandavas.' subst. nom. sg. m. Skt. धृष्टद्युम्न m.

धेंकट 6 255. an onomato. adv. expressing the sound of a drum.

धोईयइ 2 556. 'to wash' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. धोवइ, धुवइ, Pa. धोपति, धोवति, Skt. धावति, from Pkt. धोवइ in H. धोना, G. धोवुं, while from Pkt. धुवइ in M. धुणें, धुवणें. cf. also subst. धोबी from Pkt. धोवइ ND 329. b. 45–50, 330. a. 1–3.

धोंकार 6 361. 'the twanging sound of a bow' subst. nom. pl. m. धों. onomato. +कार Skt.

धोरिउ 4 13. 'a bull' subst. nom. sg. m. Pkt. धोरेय<Skt. धौरेय m. 'a bearer of the yoke i. e. a bull.' G. धोरी, धोरियो m. H. धोरी, धौरा m.

धोरणि 2·345, 3 117. 'a series' subst. nom. sg. f. Pkt. and Skt. धोरणि, धोरणी f.

ध्याइं 5 173. 'to contemplate' v. 3rd. pl. pres.–ध्याउ 5·181. v. 2nd. pl. imprt.– ध्याइयइ 4 35. v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. ध्यायति.

ध्यानु 1 629, 5 169. 'contemplation' subst. acc. sg. n.– ध्यानि 1·595. subst. loc. sg. n. lw. Skt. ध्यान n.

ध्रसक्कइं 1·298. 'slip down, break with a crash' v. 3rd. pl. pres.–ध्रसक्कीय 1 705. past. part. nom. sg. f. see index: धसक्कइ cf. Pkt. धसक्किय 'feeling much confused so as to feel the heart slip.' The coming of र् in ध्र according to Hc. 4 399.

ध्रसूकइं 2 339. 'to slip down in fear' v. 3rd. pl. pres. a varient of ध्रसक्कइ. see index ध्रसकइ, धसकइ.

ध्रासकि 1·352. 'a shock' subst. inst. sg m G. ध्रासको, धासको m. see index ध्रसकइ, धसकइ and धसूकइ.

न° 2·31. contraction of नइ introducing a direct object, see index नइ (3).

नइ 1 469, 577, 5 24, 93, 108, 139, 6 16, 17, 189. 'and' conj see index अनइ, note the disappearence of the initial vowel from अनइ. gives the form नइ. Tessitori § 2 (4). G. ने. See index अनइ.

नइ° 1·273. 'a river' subst. f. Pkt. नइ<Skt. नदी f.

नइ 6·227, 228, नइं 2·142, 164, 240. 'used to introduce an indirect object, or to imply the dative sense of 'for' '–post. pos.– नइं 2 242, 393, 654; ने 2·662. a post. pos. used to introduce a direct object. Tessitori: §69. 'The postpositions of the accusative are but postpositions of dative, that are employed simply to denote the direct object of the verb. The use of the same postpositions for both the dative and the accusative is common to most of Neo-Indian vernaculars.

In the Old Western Rājasthānī the dative postpositions that may be used for the accusative are नइं, प्रति and रहइं." Again ibid. §69 (1) states 'नइ is the most common of the three in the accusative sense. + + + Modern Gujarati has ने and Mârwârî नइ and नइं' Ibid §71 (2) OG नइं, कन्हइं <Ap. कण्णहि <Skt. *कर्णस्मिन् (= कर्ण), also see Trumpp: Sindhi Grammar. P. 401: Also Tessitori· 'On the Origin of the Dative and Genetive Postpositions in Gujarati and Marwari' J. R. A. S. 1913. pp. 553–567. Also the genetive postposition – नउ, he derives from lost कन्हउ on the plea that O. W. R. has no tendency to change ण to न so as to help us to derive नउ from OG and Ap. post. pos. तणउ or from dative post. pos. नइ <OG. कन्हइ as a later development. See Tessitori: 73: (5). We have however in our work. 1 626 पूत्रु पुरोहितनउ इम भणइ 'कल्यानउ वरु छइ अम्हतणइ.' where तणइ=नइ giving the object–sense. Why not OG. नइ from OG. Ap. तणइ a loc. form of तणउ–the change of ण to न a special change? Also cf. PGS. P. 29. line 19. वलाकाई भणित दंत हूया, तांहकरो जोइसीयणां वचन हसतउ हूंतउ दर्शनमात्रिहि जि दुर्भिक्षु भांजी करी गाजतउ हूंतउ।, also in Kan. Pr. P. 98. st. 202· जेह पसाइं कीधां काज तेहणे ते विणसाडयूं काज।. Both the above illustrations show the existence–तण and its forms behind नउ, नइं etc. Also see Divatia GL. II p 81 तुं from Pkt. तण <Skt taddhit–तन. For तणउ see index. Dave. Study· P 57. नइ <Skt.नयेन following Bloch: Langue de la Marathe pp. 204-5. which is quite unwarranted in face of the above evidence. Dave himself is not sure when he writes. "This change may not have taken place in the Skt. stage or even in the early Pkt stage, for we have no records of the use of नय–in this sense. But the development does not seem improbable" (P. 58). cf. Hc. 4 425 for तणेण and Hc. 4·361. etc. for तणउं, तणा etc. which show a sort of parallalism with the forms of नउं. G. ने.

नउ 1·182, 266, 439, 530, 626, 688, 2 305, 306, 5 59, 99, 150, 164; 6 216; तु 2·29, 6 159. post. pos. of the possessive case. nom sg. m.–ना 1 480; 2 316, 324, 355, 366, 427, 625, 5 53, 66, 136 nom. pl. m. this post–position is used to show in general at times the genetive relation without corresponding case–change.– नउ 2 650, 5 150 (2), 6·29, 200, नां (=नउं) 2 688, उ 1 545, 2 342. acc. sg. m. –ना 1·691 acc. pl. m.–नइ 1 6, 759, 3 19, 6 161, 207; नइं 1·262, 2 708, 3·77; 4 36, ने 2·341. inst. sg. m:–नां 4 4, ना 2 235, 291, 411, 417, 602, 3 180. in these cases ना goes with the qualified substantive

in different cases.–नइ 1 462, 5·152, 6·272, 307, नइं 2 79, 462, नईं 1·541, नय 2 231. loc. sg. m.–नउ 1 185, 695, 5·146, 171, 176, नु 2·443, 500, नुं 1 670, 6 248, 399, नूं 2 70, 469. nom. sg n.–ना 2·477, नां 2 370, 684, 689, 5·125. nom. pl. n.–नउ 1 735, नउं 2 562, 5 176, नुं 1 497, 627, 638, 6 166, 185, 198, नूं 2 508, 548. acc. sg. n.–नां 2 705. acc. pl. n.–नइ 2 450, 565, 6·303, नइं 2 76, 379, 387, 394, 566, ने 1 476, 2 290. 407, 5 55. inst. sg. n.–2 127. inst. pl. n.–ना 2·179, 444, 476, 683. post. position is used to show a genetive connection but does not agree with qualified substantive in case. –नइ 1 697, 698, 2·183, 184, 3 155, 5 135, 6 270, 273, नइं 2 67, 391, 397, 426, 471, 509. loc. sg. n. नईं 2 93, नइ 2 55, नइ 5·161, नी 1 479, 2 89, 97, 147, 317, 333, 389, 570, 3 41, 173, 183, 5 85, 90, 131, 133, 134, 142, 144. 158, 189, 6 181, 191, 192, 220, 225, 393, 411. nom. sg. f –नी 2 517. nom. pl. f. [used simply as a genetive connective] –नइं 2 267, नी 1 544, 689, 2 294, 318, 507, 523. 549, 663, 3 212, 5·71, 112, 117, 126, 177, 189. acc sg f.–नी 1 585, 2·595; acc pl. f –नी 2 295, 531, 5 29, 32 inst sg. f.–नी 2 106. loc sg. f. The adjectival nature of the post-position is manifest, but it is at this stage in a process of confusion. See GL. II pp 146-154. for the derivation of the post-position, Tessitori's views criticised, and Divatia's views given. G. नो, नी, नुं, ना, ना, ने.

नकुलु 1 239, 593, 651. 'Nakula –one of the Pandavas' subst nom. sg. m.– नकुलि 1 750 inst. sg. m. Skt. lw. नकुल m.

नखे 2 156 'nails' subst inst. pl m. Skt lw. नख m. n.

नगरि 1 378, 2 422. 'a city' subst. loc sg n. Skt lw. नगर n.

नच्चइं 1 710. 'to dance' v. 3rd. pl. pres. Pkt नच्चइ, Pa. नच्चति, Skt नृत्यति. G. नाचवुं, H. नाचना, M नाचणे. ND. 339. a. 18–29. See index नाचइ

नचावइं 2 220 'to make dance' v. 3rd sg pres. causal of नच्चइ–नाचा,–नचावणहार 2 29. 'one who teaches another to dance' an agent. n.–नचाविउ 5 11. past. part. nom. sg m G. नचाववुं, H. नचाना, M. नाचविणे Pkt. नच्चावेइ; Pa. नच्चापेति; Skt. नर्तयति= *नर्तापयति. ND. 334. a. 40–43.

नट्टारंभ 6 229. 'the activity of dancing' subst nom. sg. n Skt नाट्य=Pkt. नट्ट + Skt. आरभ m.

नड 1 710 'an actor' subst. nom pl m –नड 2 220. subst acc pl. m. Pkt. नड, Skt. नट m = नृतु m. Pa. नटो ND 339 a 27-29, also ND 334 b. 17–25.

नडिय 3 197. 'obstructed, afflicted' past. part nom. sg. f. Pkt. णडिअ=खेदित, वञ्चित: Dn. 4 18, G नडवु, H. नटना, M नडणें–probably Pkt. नडिय–*नड्डिअ Skt. *नष्टित.

नत्थीय 1·324. 'is not' v. 3rd. sg. pres. Pkt णत्थि<Skt. नास्ति almost indeclinably used. नत्थि+euphonic य.–नत्थी 5 3; 5·121.–नथी 2·43, 185. G. नथी.

नद्द 6·347. 'sound' subst. nom. sg. m. a Pkt. form *नद्द arisen from Skt. नाद and नर्द m. both meaning 'a sound'.

नंदग्रामि 6 408. 'the village of Nandagrāma' subst. loc. sg. m. Skt. नन्दग्राम m.

नंदणु 1·10, 66, 133, 183, 228. 'a son' subst. nom sg. m. –नंदण 1·169; 6 19. nom pl. m.–नंदणु 1 101. acc. sg. m. –नंदणह 1·430. gen. form used as acc. pl m. Pkt. णंदणो<Skt. नन्दन m.

नंदणी 1 214. 'a daughter' subst. nom sg. f. Pkt. णंदिणि< Skt. नन्दिनी f

नमइं 1 614. 'to bow to, to salute' v. 3rd. sg. pres.–नमइं 1 775. v. 3rd. pl. pres.-नमियइ 3·14. v. 3rd. sg pres. pass.– नमेवा 2 77. inft. of purpose. –नमिय 4·3; नमी 1·526, 599; नमीउ 1 564; नमीय 1·387, 425, 444; नमेवि 5·181. absl. Pkt. नमइ<Skt.नमति. G. नमवुं, H. नमना, M. नमणें.

नयण 6 66. 'an eye' subst. nom. pl. n.–नयण 1·327. acc. sg. n.–नयणि 1 340; 3·162; 6 163. inst. sg. n.–नयणे 1 181. subst inst. pl. n.– नयणि 1 764. loc. sg. n.–नयणे 1 374. loc. sg. n. used as pl.–नयणह 1·31. gen. obl. pl n –नयणांह ablative. pl. n Pkt नयण<Skt. नयन n. G नयण, नेण n.; H. नयन, नैन m. M. नयन n. ND. 649. b. 50, 650. a. 1–4.

नयणलां 2 89 'an eye' subst. nom. pl. n.–नयणले 6 282. loc. sg. n. Pkt. नयण+ल Svārtha Taddhita. G. नेणलां.

नयर° 6 36, 40, 153, 154, 164, 170, 180, 228, 266, 301, 302, 384, 385, 'a city' subst. n.–नयरु 1·158, 336. subst. nom. sg. n.–नयरह 6 47. gen. obl. sg. n.–नयरि 1·180, 335, 529, 761, 792; 2 175, 413, 432, 6 63, 160, 168, 271. loc sg. n. Pkt. णयर<Skt. नगर n. cf. G. –नेर; M.–नेर added to the names of the towns e. g. चापानेर, अमलनेर etc. H. नैर.

नयरी° 6·370 a town' subst. f.– नयरी 6 14. nom sg. f Pkt. नयरी f.<Skt. नगरी f.

नरके 5 25. 'a hell' subst. loc. sg. n. Skt. lw. नरक. m. n. G. नरक.n.

नरग° 5·32, 39, 47. 'a hell' subst. n. Pkt नरग<Skt. नरक m. n.–नरगे 5 43, 49. loc. pl. n.- नरग 1 369 acc. sg. n

नरय° 5·48. 'a hell' subst. n. Pkt. नरय<Skt. नरक. m n.

नरु 1 532, 2·439. 'a man'. subst. acc. sg. m. Skt. lw. नर m.

नरनरीउ 1·349. 'to shout' absl. OG. नरनरइ–probably a reduplicated form for intensity from Pkt. णदइ< Skt. नदति. cf. for OG. form PGS. P. 211. column 2. line 15. 'नरनरइ नदति'.

नरनारि 6·170. 'men and women' subst. nom. pl f. a copulative compound Skt. नर+Skt. नारी f.

नरनाह 1 213. 'a king' subst. gen. obl. sg. m. Skt. नर m.+Pkt. णाह m –Skt. नाथ m =नरणाह –नरनाह. See index नर and नाह.

नरपवरु 1·312. 'the best of men' subst nom. sg. m. Skt नर+Pkt. पवर–Skt. प्रवर=नरपवरु.

नरवइ° 1·376, 651. 'a king' subst. m –नरवइ 1·39. subst. nom. sg. m.–नरवइ 2 508. acc. sg. m. – नरवइं 1·214. gen. obl. sg. m. Pkt. णरवइ< Skt. नरपति m.

नरवरु 1 159, 166, 211, 341, 640. 'the best of men' subst. nom sg. m.–नरवर 1 348. subst. nom. pl. m, नरवरह 1·607. gen.–obl. sg. m. Skt. lw. नरवर m.

नराहिवु 1·371. 'a lord of men, a king' subst. nom. sg. m. –नराहिव 2 76. nom. pl. m. Pkt. णराहिव<Skt. नराधिप m.

नरिंद° 1 165, 6 9. 'a king' subst. m.–नरिंद 1 335, 645, 6 317. नरिंदु 1 186, 339, नरिंदो 1 138, 391, 6 421. nom. sg m.–नरिंदह 1 37, 321. gen. obl. sg. m –नरिंदु 1 331. acc. sg. m.–नरेंद्रे 2 710. inst. sg. m. Pkt. नरिंद<Skt. नरेन्द्र m:

नरेस 6 265. 'a king' subst. nom. sg. m. Pkt. नरेस< Skt. नरेश m.

नरेसरो 1 328, नरेसर 6 15, 343, 364, 385. 'a king.' subst. nom. sg. m. Pkt. नरेसर< Skt. नरेश्वर m.

नलि 3 197. 'King Nala' subst. inst. sg. m. Skt. lw. नल m.

नवउ 1 395, 6 168, 223, 227, 'new' adj. nom. sg. m.-नवउ 1·279, 520. acc. sg. m.– नवउं 1·477. acc. sg. n. Pkt. नवअ<Skt नवक–G. नवुं.

नवनवउं 3 140. 'quite new' adj. nom. sg. n. reduplicated form for intensity. See index नवउ.

नवमइ 3 209 'ninth' adj. of number. ordinal. inst sg. f. lw. Skt. नवमी cf. G. नॅाम f.

नवमइं 3·209. 'fresh understanding' subst. inst sg. f. Pkt. नवमइ<Skt. नवमति m.

नवरसि 3 33. 'fresh emotion' subst. inst. sg. m. Skt. lw. नवरस–m.

नवलउ 3·36. 'new' adj. nom. sg. m. Skt. नवल adj. G. नवलुं.

नवसर 3 157, 207, 377. 'having nine strings' adj. nom. sg. m. Skt. नव 'nine' + सर m. 'a string, a necklace.'

नवि 1·70, 109, 193, 254, 286, 277, 515, 535, 552, 553, 556, 621, 622, 682, 743; 2 156, 399, 552, 576, 616, 012, 3 30, 102, 199, 5 8, 19, 42 57, 61, 116, 140; 6 96, 105, 136, 150, 183, 222, 236, 238, 239. 'not even' adv.–नव 3·209. 'nct even' adv. Pkt. णवि <Skt. न+अपि for Ap. णवि see Hc. 4 340, 353, 438. ill., Pkt. णवि–Hc. 2·178: णवि वैपरीत्ये ।, also Dn. 4 18 Commentary. G. नव 'not' (poet.), Tessitori Notes § 103.

नवकारु 1 596. 'a special litany of salutation used by Jainas' subst acc. sg. m. Pkt. णवकार Pischel: §251=Pkt णमोक्कार, णमोयार, नवयार for these Pkt. forms see Pischel. §195, §306.<Skt. नमस्कार m. G. नवकार, नोकार m. a special term prevalent among the Jainas.

नही 4 7, 5 4, 7, 13, 51, 56, 152, 164, 6·84, 121. नहीं 2 420, 6 158, नहिं 3 51. 'not' indecl. cf Hc. 4·419. Skt. नहि=Ap. नाहिं. Tessitori Notes §103 agrees with Hc. probably न+OG. हुइ and हुइं<Ap. Pkt. हुवइ, होइ<Skt. भवति,

gives in G. नहीं, नही, नहि, नहिं. M. नाहिं found also in Ap. can be understood from न+Pkt. आहवइ<Skt. आमवति cf. M. root. आहणें 'to be'. See Bloch: Langue de la Marathe p. 292. cf. also H root हय. Also see ND. 337 b. 6–15. S. K. Chatterji: Origin and Development of Bengali Language P. 1039 derives. B. नय through *न+असती (Skt. (अस्ति). Of course in all these views the contamination with Skt. नहि does take place.

नहीय 1·200, नहींय 3 44 'not' indecl. नही + emphatic particle य see index इ.–नहीत 2 626. 'If it is not so' indecl. नही+तु cf. G. नहीतो–नहींयतु 2 240 'if it is not so' indecl. नहीं+य+तु.

नहु 2 511; नहुं 2 462 'not certainly' indcl न+हु an emphatic particle. Hc. 2 198; Pischel. §94, §148 derives Pkt. हु–खु–क्खु< Skt. खलु becoming ख्लु by the dropping of the medial अ.

नाग 1 743. 'a serpent' subst. acc. pl m. Skt. lw. नाग m.

नागराइ 1 606. 'a king of serpents' subst. inst sg. m. Ap. णायराएं<Pkt. णायराइण<Skt. नागराजेन

नागड 6 253. 'a kind of musical instruments' subst. nom. pl. n.

नागिणी 2 154. 'a she-snake' subst. gen. obl. sg. f. Skt. नागिनी. G नागण.

नाखइं 6 264. 'to throw' v. 3rd sg. pres –नाख्यउ 6 311. past. part nom. sg. m. Pkt. णिक्खिवइ<Skt. निक्षिपति. G. नाखवुं, नांखवुं, H. नाखना is equated with नाघना=Skt. लंघयति can raise the possibility of another etymology.

नजाणिउं 2 103. 'not knowing' adj. acc. sg. n. न+जाणिउं past. part. of जाणइ. see index जाणइ.

नाच 6·247, 265. 'dance' subst. acc. sg. n. Pkt. णच्च=Skt. नृत्य n. Dn. 5 8. G. नाच m. H. नाच m. M. नाच. ND. 339. a. 8–13.

नाचइ 3 148; 6 226. 'to dance' v. 3rd. sg. pres. – नाचइं 1·235, 6 380. 3rd. pl. pres.–नाचता pres. part. nom. pl n –नाचतां 6 234, 268. pres part. gen. obl. sg. f.–नाचती 3·26. pres. part. acc. sg. f.–नाची 6·261. past. part nom sg. f.–नाचेवउं 6 245. pot. part. nom. sg n see index नच्चइ.

नाठा 2·23, 261, 688. 'fled' past. part. nom. pl. m.–नाठे 1 415. 'disappeared' past. part. inst pl. m. Pkt. नट्ठ; Pa. नट्ठो, Skt नष्ट. cf. H. नाठना 'to run away, to disappear', H. नाठा 'an heirless person.' G. नाठुं 'fled away,' M. नाठा 'vile,' नाट 'lost, bankrupt.' ND. 339. a. 43–50, b·1–4.

नाण° 6 407. 'knowledge' subst. n.–नाणु 1 679 773. nom. sg. n. Pkt. नाण<Skt. ज्ञान n. cf. G. root. नाणवुं. 'to test.'

नात्र 3 95. 'a marriage' subst. acc. sg. n.–नात्रइं 3 80. loc. sg. n <Skt. *ज्ञात्रक n ; cf. Skt. ज्ञात्र m. 'a relation,' Pā. ञातको 'a kinsman'. In OG. नात्र had the sense of 'marriage' and not as in

MG. नातरूं 'a widow's marriage'. For example, in मृगाकलेखारास of वच्छ st. 43. कुमर घरमाहिं आवीउ ए जोसी बोलाविउ। आविउ जोसी करइ वात 'नातरूं' करावउ॥. Here 'नातरूं'= marriage, as the girl whom the young man desired was a virgin. cf. G. नातो='relation'. नातरूं came to be recognised as the informal marriage by a widow as opposed to लग्न or पाणिग्रहण–a formal marriage with due religions rites. cf. ND. 339. b. 36–45.

नादउद्रि 1 792. 'A town–known as Nandoda at present' subst loc. sg n. Skt. नादपद्र or नन्दपद्र as Divatia suggests. We have नादोद and नांदोद both obtainable from the Skt. forms suggested. See GL. I. 78, 81.

नादिं 6 349, नादिइं 2 418. 'sound' subst. inst. sg. m –नादि 2·3. subst. loc. sg. m. lw. Skt. नाद m.

नादु 1 569. 'persistence' subst. acc. sg. m. lw. Skt. नाद m. 'sound' with a changed meaning.

नानाविह° 6 12. 'of various kinds' adj. Pkt. णाणाविह<Skt. नानाविध.

नामु 1 151, 183, 2 491, 582. 'a name' subst. nom. sg. n.–नामु 2 438, 4 22. subst. acc. sg. n.–नामि 1 52, 158, 168, 183, 189, 443, 2 28, 75, 568, नामि 3 8; नामिं 1 38, 162, 167, नामिइं 6 75, 125, नामी 1 190, 2·394. inst. sg. n –नामि 5·130, नामिइं 6 6. loc sg. n. Skt. lw. नामन् n cf. ND 337. b. 43–50, 338. a. 1–3. G. नाम, H. नाउँ, M. नाव.

नामइ 1 352, नामइ 3·128. 'is bent' v. 3rd. pres. passive of the causal base.–नामी 1 121. absl. नामीउ 1 557. past. part. nom. sg. m. Skt. नामयति. G. नमाववुं, H. नवाना, M. नमविणें. Pkt. नमेइ, Pā. नमेति. ND. 352. a. 36–42.

नारगी 5 30. 'a hell–dweller' subst nom. sg. m. Pkt. नारगी<Skt. नारकिन् m.

नारंग 3 47. 'an orange–tree' subst. loc. sg. m. Skt. नारंग m.

नारद° 1 769. 'the name of a sage' subst. m.–नारदु 2 11. nom. sg. m. – नारद 2 11. inst. sg m –नारदह 1·379. gen –obl. sg. m. used as abl. Skt. नारद m.

नारि° 1 379, 2 436, 670. 'a woman' subst. f.–नारि 1·162, 169, 324, 362; 2 43, 102, 111, 176, 483; 3 162, 6 129. nom. sg. f.– नारीय 3 174. nom. sg. f. (य added as a particle of emphasis)–नारी 2 450, 634. nom. sg. f.–नारि 1·327; 3 184. acc. sg. f.–नारीय 3 32. acc. pl. f.–नारि 2 385. voc sg. f.–नारिय 3 36, 123. gen. obl. sg. f. Skt. lw. नारी f., Pkt. नारि; G. नार, नार्य f.

नारिरूपिं 2 699. 'in tha shape of a woman' subst. inst. sg. n. OG. नारि +Skt रूप n.

नावइ 1 672. 'to make known' v 3rd. sg. pres. Pkt. णावइ<Skt. ज्ञापयति.

नावइं 5 92. 'not to come' v. 3rd pl. pres. न+आवइं for Samdhi see Tessitori Notes: 103. See index आवइ.

नाशिक 1 775. 'the town of Nāsika' subst. acc. sg.

n. Skt. नाशिक n. – नासिकि 1·240. subst. loc. sg. n.

नासइ 2·439, नासइं 2·614; नासि 2·175. 'to run away' v. 3rd. sg. pres.–नासइं 1·79; 2·673. v. 3rd. pl. pres.–नासंतां 6·360. pres. part. acc. pl. m.–नासी 261, 102, 271; 6·352. absl. Pkt. णसइ, णस्सइ, णासइ; Pā. णस्सति, Skt. नश्यति with changed meaning. G. नासवुं, H. नासना. cf. for other Modern Indians: ND. 342. a. 9–20.

नाह° 3 150. 'lord, master' subst. m.–नाह 6 131; नाहु 3 23, 84; नाहुं 3·210. subst. nom. sg. m.–नाह 2·212; 6 97, 120. voc. sg. m.–नाह 6 320. inst. sg. m. Pkt. णाह<Skt. नाथ m. cf. G. नाव, नावलो, नावलिओ–Ap. णाहुलु m. H. नाह. cf. GLLIP. 125, 315 (Guj. Ed.).

नाहिय 3·85=नाहइ 'to take bath' v. 3rd. sg. pres.–नाहिय 3 153. past. part. nom. sg. f. Pkt. ण्हाइ Hc. 4 14, Pischel. §313: Pā. न्हायति<Skt. स्नाति; G. नाहवुं, H. नहाना, M. नाहणें. ND. 352. a. 29–35.

निअ° 6 79, 100. 'one's own' adj. Pkt. निअ<Skt. निज.

निउंत्रीउ 1 618. 'invited' past. part. nom. sg. m. Pkt. णिमंतेइ, Pā. निमंतेति, Skt. निमन्त्रयते. G. नोतरवुं, H. न्योतना, नेवतना, ND. 347. b. 12–14.

निकंदनि 3·34. in an adj. compound–तावनिकंदनि 'destroying heat.' adj. inst. sg. n. ताव (=Skt. ताप) + Skt. निकन्दन.

निकांमु 3·43. 'very much' adv. Skt. निकामम्.

निकालिजा 2 149. 'to drive out' v. 2nd. sg. pot. Pkt. णिक्कालेइ <Skt. *निष्काळयति cf. Skt. निष्काल्य having driven out, and perhaps Skt. निष्करोति drives out. For the details of etymology ND. 343. a. 6–26; for G. निकळवुं see ND. 343. b. 17–21. G. M. निकाल 'a passage, disposal'. H. निकालना; M. निखाळ्ने.

निकुंची 2·676. 'compressed' past. part. nom. pl. m. Pkt. णिकुंचिय<Skt. निकुञ्चित fr. Skt. root. निकुञ्चति.

निगहिय 3 189. 'controlled' past. part. nom. pl. m. Pkt. णिग्गहिय<Skt. निगृहीत.

निगोदि 5 15. 'a vegetable kingdom in which one body contains infinite souls' subst. loc. sg. m.–निगोदह 5 21. abl. sg. m.–निगोदह 5 94. gen. obl. sg. m. Pkt. णिगोअ, Skt. निगोद m.

निगोद्र 3·142, 157. 'round' adj. nom. sg m.

निघिणु 1·199. 'merciless' adj. nom. sg. m. Pkt. णिग्घिण< Skt. निर्घृण.

निछमाली 2 46. 'possessing the winking of the eyes' adj. nom. sg. f. Skt. निमिष+आली suffix (metathesis).

नितु 1 55; 2·140; 3 16; 5·102, 173, 189; 6 4. 'always' adv.–नित् 1·533. adv. Skt. नित्यम् adv. G. नित.

निद्दलउं 1·232. 'to pound' v. 1st. sg. pres. Pkt. णिद्दलइ<Skt. निर्दलयति.

निधांनु 3·42. 'a receptacle' subst. nom. sg n. Skt. निधान n.

निनाद 2·460. 'sound' subst. nom. sg. m.–निनादि 2 602. inst. sg. m. Skt. lw. निनाद m.

निनिखुणि 6 254. Onomato. adv. representing the sound of a musical instrument.

निबंधु 1·442. 'understanding, compact' subst. nom. sg. m.–निबंधि 3 213. 'taking a position' subst. inst. sg. m. Skt. lw. निबंध m.

निमंत्रइ 2 536. 'to invite' v. 3rd. sg. pres. Skt. निमन्त्रयते. cf. निउत्रीउ in the index.

निम्मल 6·414. 'pure' adj. nom. pl. n. Pkt. णिम्मल<Skt. निर्मल.

निर्म्मलो 4 21. 'pure' adj. nom. sg. m. see index निम्मल. Mark the hesitation between Skt. and Pkt. forms.

निय° 1 62, 101, 304, 432, 658, 670, 779. 'one's own' adj. –निय 1 424, 425. adj. acc. pl. m.–निय 1 425. gen. -obl. sg.m. Pkt. णिय<Skt. निज adj.

नियय° 1·48. 'one's own' adj. Pkt. णियय<Skt. निजक adj.

नियाणु 1 367. 'begging a fruit according to one's own desire before death as a reward of one's own penance' subst. nom. sg. n.–नियाणु 1 369. subst. acc. sg. m. Pkt. णियाण<Skt. निदान n. the term belongs in this sense specially to the Jaina Theology.

नियुंज्या 2 13. 'arranged' past. part. nom. pl. n. Pkt. निउंजिय from निउंजइ<Skt. नियुनक्ति.

निरक्षिय 3 49. 'having observed' absl. Skt. निरीक्ष्य from Skt. root निरीक्षते.

निरखइं 1 340. 'to observe' v. 3rd. pl pres –निरखी 2 474. absl. Pkt. णिरिक्खइ<Skt. निरीक्षते. G. निरखवुं, H. निरखना, M. निरखणे.

निरगुण 6 292. 'possessing no merits' adj. acc. sg. m. Skt. निर्गुण cf. G. नगणो.

निरधार 3·45. 'with certainty' subst. inst. sg. m. used as an adv. Pkt. णिद्धार< Skt. निर्धार m. 'certainty'.

निरदलुं 1 634. 'pounded, destroyed' past. part. nom. sg. n. Skt निर्दल्यति cf. index निद्दलउं

निरमल 5·176; 6 217. 'pure' adj. nom. sg. n. Skt. निर्मल, see index निम्मलो.

निरलोभी 6 189. 'greedless' adj. nom. sg. m. Skt. निर्लोभिन् adj.

निरवाणु 1 788. 'absolution, final beatitude' subst. acc. sg. n.–निरवाणि 6·241. subst. loc. sg n. Skt. निर्वाण n.

निरवाहु 1 426. 'carrying out' subst. acc. sg m. Skt. निर्वाह m.

निरवूं 3·162. 'happy' adj. acc. sg. m. through *निरवुअ <Skt. निर्वृत 'happy' cf. OG. निरुरु='free from worries', by metathesis from Skt निर्वृत. G. नरवुं, नरु 'healthy', also G. नवरुं 'leisurely'.

निराकरी 4·18. 'discarded' past. part. nom. sg. f. Pkt. निराकरिय–<Skt निराकृत.

निरास 6 160, 305 'disappointed' adj nom. pl. m. Pkt. णिरास–, Pā. निरासो; Skt. निराश adj. G. H. M. निरास, G. निराश a Skt. lw. ND. 348. b. 12–16.

निरीक्षण 3·32. 'defenceless' adj. acc. pl. Skt. नीरक्षण adj.

निरूतउ 1 312; निरुत्तु 2 256. 'certainly' adv. Ap. निरुत्त=Pkt. णिरुत्त=निश्चितम् Dn. 4 30.< Skt. निरुक्त 'explained, expressed, defined'. M. निरुता or निरुतें (poetry).

निरुपमी 2 221. 'incomparable' adj. nom sg. f. Skt. निरुपम– The length of उ possibly on the analogy of रूप– rather sporadic.

निरेहणा 2 428 'without the desires satisfied' adj. nom. pl m. Pkt. निरेसण–<Skt. निरेषण 'without a desire'.

निरोपम 6 19. 'incomparable' adj. nom pl. m. Skt. निरुपम– cf. index निरूपमी.

निरोल 6 216. 'an order' subst. nom. sg. m. Pkt. णिरोव+ळ see PSM. for निरोव cf. M. निरोप

निर्जणइ 2 537. 'to conquer, to win' v 3rd. sg. pres.–निर्जणिउ 2 539. past. part nom. sg. m. OG. निर्+जिणइ cf. PGS P. 210 column 1. line 6. जिणइ=विजयते, Pkt. णिज्जिणइ cf. Pkt. जिणइ Hc. 4 241, Pischel § 473: Pā. जिनाति, Skt जयति.

निर्जलि 2 121. 'a waterless place' adj. used as a subst. loc. sg. n. Skt. lw. निर्जल–adj.

निलउ 6 433. 'a place' subst. nom. sg. m. Pkt णिलय< Skt. निलय m.

निलाडि 1 210, 3 154. 'a forehead' subst. loc. sg. n. Pkt. णिलाड see PSM, णिडाल Hc. 1 47, 257, Pischel §260, §354.<Skt. ललाट n. cf. G. निलवट, नीलवट, लिलवट (poetry) cf. GL. I. 379, 381, 457.

निव 1 385. 'a king' subst. gen obl. sg. m. Pkt. णिव <Skt. नृप m.

निवसइ 1 35; 6 17, 158 'to dwell' v. 3rd. sg. pres. Pkt. णिवसइ <Skt. निवसति.

निवारइ 2 765, 2 525. 'to keep back' v. 3rd sg. pres.– निवारी 1 765. absl.–निवारीउ 1·760. past. part. nom. sg. m.–निवारी 2·213. past. part. nom. sg. f. Pkt. णिवारेइ<Skt. निवारयति. G. निवारवुं, H. निवारना, M. निवारणें.

निविरइ 6 245. 'happy' adj. inst. sg. m. OG निवरु cf. GOS. XIII P. 72 चर्चरिका st. 13. जइ लखमीधरु वोलिय पेखिवि वहु य पलास। तउ हियडउ निंवरु थिउं मुक्क कुटुंवह आस॥ cf. Pkt. णिव्वित्त Dn. 4·32, णिव्विर PSM.<Skt. निर्वृत. G. नवरुं. cf. index निरवूं

निवेस 6 406. 'places' subst. nom. pl. m. Pkt. णिवेस< Skt. निवेश m.

निवेसइं 3·139. 'to put' v 3rd. pl. pres Pkt. णिवेसइ<Skt. निवेशयति.

निश्चइ 6 197; निश्चइं 5·178, निश्चं 1 44, निश्चइ 5 147, 6·94, 147. 'with certainty, certainly' subst inst. sg. m. used adv. Skt निश्चय m. G. निश्चे.

निसंबला 1·472 'without food' adj. nom. pl. m. Pkt. निस्+संवल cf Dn 6 8. संवल=पाथय n. Skt शंबल m. n. 'provision for a journey.

निसुणि 2 385. 'to hear' v. 2nd. sg. imprt.–निसुणउ 1·150, 156, 367; 6 8, 50, 74 v. 2nd. pl. imprt –निसुणउ 6 302 v. 3rd. pl. imprt.–निसुणी 2 438, 498, 6 233, 260, 300, 316, 317, 395, निसुणीउ 1 138, 154, 547, निसुणी–नइ 6 31. absl. Pkt णिसुणइ < Skt. निशृणोति.

निसिदीस 3 102. 'day and night' adv. Pkt णिसि Hc. 1 8.+ Pkt.दिअस–दियस–OG. दीस.

निसिभरी 6·221, 281. 'for the whole night' subst loc. sg m. निसि+भरि=Pkt निसिभरम्मि cf.

GOS. XIV. कुमारपाळ-प्रतिबोध–the portion of सक्षेप–P. 5. l. 19 इय चिंताए निद्दं अलहतो निसिभरम्मि नरनाहो। < Skt. *निशाभरे cf. G. रात्रीभर, दिवसभर.

निहालि 5 32. 'to observe' v. 2nd. sg. imprt–निहालि 2·225. past. part. nom. pl. n.–निहालि 5 143, निहाली 2 596. absl Pkt. णिहालेइ < Skt. निभालयति. G. निहाळवुं, न्याळवुं. H. निहारना, M. निहाळणे. ND. 348. a. 12–15.

निहणीय 1·757 'having killed' absl. Pkt. णिहणइ < Skt निहन्ति Pā. हनति cf ND. 636. b. 5–14. G. हणवु, H. हनना, M. हणणे.

निहाइं 1 504. 'a blow' subst. inst. sg. m. Pkt णिहाअ < Skt. निघात m.

नीकली 3 41. 'came out' past. part nom sg. f. See index निकालिजा Pkt. *णिक्कलेइ < Skt. *निष्कलयति, G नीकळवुं, H. निकलना

नीगमइ 6 161 'to spend (time)' v. 3rd. sg. pres. caus–नीगमउ 1 648. v. 2nd. pl. imprt.–नीगमि 5 151. v. 2nd. sg. imprt. Pkt णिग्गमेइ < Skt. निर्गमयति.

नीझणी 3 39. 'silent' adj nom. sg. m. Pkt. निज्झुणि Hc. 1 52 झुणी-ध्वनि Pischel. §299, Skt. निर्ध्वनि adj.

नीझर 1·428. 'a stream' subst. nom. pl. m. Pkt. णिज्झर < Skt. निर्झर m. In Skt झर–is a Pkt. lw Pkt. झरई=Skt. क्षरति Pischel: §326: , Hc. 4·173. G. झरो.

नीठर 3 89 'merciless' adj. acc. sg m Pkt णिट्ठुर, Pā. निट्ठुर, Skt. निष्ठुर. G नठोर, H. निठुर, M. निठूर. ND. 344. b. 34–37.

नीद्र 2 718. 'sleep' subst. loc. sg. f.–नींद्र 6 140, 282. nom. sg. f.–नींद्र 2 715. loc. sg. f. Pkt. णिद्दा, Pā. निद्दा, Skt. निद्रा. G. नींद, नीदर f, M. नींद f., H. नींद f. cf. also G. निजवुं, M. निजणें through णिज्जा 'sleep' cf. Dn. 4 25 णिज्जो=सुप्त ND. 345. a 29–35

नीद्रभरि 2 717. 'with the heaviness of sleep' Skt निद्रा+भरेण. see index नीद्र.

नींद्रलडी 2 716. 'sleep'. subst. nom. sg. f नीद्र+लडी the svārthā suffix see index नीद्र.

नीपजं 1 398 'to take place, to be produced' v. 3rd. sg. pres Pkt णिप्पज्जइ < Skt. निष्पद्यते. G. निपजवुं, H. निपजना; M. निपजणे नीपजं-form in the present case in the contraction of नीपजइं, in OG. नीपजां form is also found.

नीपनउ 1 792. 'was born, was produced' past. part. nom. sg. m Pkt. णिप्पण्ण < Skt. निष्पन्न-G नीपन्युं, also a root नीपनवुं.

नींमीउ 1·794. 'was composed' past. part. nom. sg. m. Pkt. णिम्मिअ < Skt. निर्मित. G. निरम्युं

नीय° 1 305, 491, 649, 761, 6 99. 'one's own' adj. see index निय–

नीरि 1 487. 'water' subst. acc. sg. n.–नीरहि 5 145. subst. inst. sg n –नीरि 1 250, 253, 2·420, 3 49, 76 Skt. lw. नीर n.

नीरंगु 3 28. 'without colour or attachment' adj nom. sg. m. निर्+रंगु For रंग='colour, pleasure' probably a Skt. lw. रङ्ग m. Pkt रंग m. PSM. see ND. 526. b. 30–41.

नीरज 3 49(1). 'a lotus' subst acc. sg. n. Skt. lw. नीरज n.

नीरज 3 49(2). 'without the touch of रजस् quality–i. e. the passion'. adj. nom. sg. m. Skt. lw. निस्+रजस् in an adj. compound.

नारद्° 2 417 'a cloud' subst. m. Skt. lw. नीरद m.

नीरस 2 111. 'without attachment' adj. loc. sg. m. निस्+रस in an adj. compound.

नीलजु 1·199. 'shameless' adj. nom. sg. m.–निलज 2·154. adj. voc. sg. m. Pkt. णिल्लज्ज <Skt. निर्लज्ज.

नीली 3·125. 'green–i. e. wet' adj. nom. sg. f. Skt. नील–cf. GOS. XIII P. 50. st. 38 नीलउत्री विचि पूजमाहि सोहइ अतिचंगी। वितपति दीसइ रूयडे तिणि नवनवभंगी ॥ OG. नीलउत्र =G. लीलोत्री f. the word नील acquiring the sense of लीट–'green'. G. लीलुं, H. नीला and लीला 'blue' ND. 350. a. 39; GL. I. 458.

नीसंक 3·82. 'without doubt' adv. Pkt. णिस्संक<Skt. नि.शङ्कम्.

नीसत 6 352. 'cowards' subst. nom. pl. m. Pkt. णिस्सत्त <Skt. निःसत्त्व.

नीसरइ 5·21; 6 306. 'to come out' v. 3rd. sg. pres.–नीसरइं 2 666. v. 3rd. pl. pres.–नीसरिउ 6·36. past. part. nom. sg. m.–नीसरी 6·169. past. part. nom. sg. f.–नीसरी 3·106. absl. used as inft. with सक्इ. Pkt. णिस्सरइ <Skt. निःसरति.

नासाण° 2·305, 407. 'drums' subst. n.–नीसाण 1·330, 6 349; नीसाणा 1·724. nom. pl. n. Pkt. णिस्साण<Skt. निस्स्वान n. The word is different from Pers. निशान 'a mark, an ensign' with which the original word came to be later confused.

नूपर 3·159. 'an anklet' subst. nom. pl. n. Pkt. णूउर<नूपुर n. m. see index नेउर.

नृत्यकारी 2 449 'a female dancer' subst. nom. sg. f. Skt. नृत्यकारिणी f.

नृपहो 2 605. 'king' subst. voc. sg. m. Skt. lw. नृप m.

नृपतइं 6·321. 'a king' subst. inst. sg. m. lw. Skt. नृपति. m.

नेउर 1·347; 3·143. 'a bracelet' subst. nom pl. n.–नेउरी 6 256. 'a small bracelet' subst. nom. pl. f.–नेउर 3 80. in an adj comp. सुनेउर nom. pl. f.–Pkt. नेउर Hc 123; Pischel: §126: dialectal *नेपुर=Skt. नूपुर. G. नेवर, नेपुर; H. नेवर, नेवल, M. नेवर with a changed sense. Pkt. णेउर probably on the analogy of Pkt. केऊर=Skt. केयूर m. see index नूपुर–GL. I. 126=नेवर.

नेठाउ 3·209. 'a place' subst. loc. sg. n. Pkt. णिट्ठाह<Skt. *निस्थात

नेमि° 1·1, 773; 3·16; 4 2. 'the name of the 22nd Tirthankara' subst. m.–नेमिनाहु 1·116. 'Lord Nemi' subst. acc. sg. m. Skt नेमि, see index नाहु.

नेमि 2·118. 'range' subst. loc. sg. m. Pkt. णिअम<Skt. नियम m. G नेम, नीम; H नेम; M. नेम. m.

नेसाल 6 47. 'a school' subst. nom sg. f.–नेसालइं 6·71. subst loc. sg. f. OG. नेसाल or लेसाल cf. त्रि. दी. प्र. p. 8. st. 62: के लेसालइं पढावइं छात्र. < Pkt. लेहसाल f. < Skt. लेखशाला f. For detailed discussion whether it should be derived from: लेखशाला or नयशाला see Divatia: GL I. 457. Dave: Study: derives it from

नयशाला without much ground.

नेसालीया 6·57. 'student' subst. nom. pl. m. from नेसाल–, see index नेसाल.

नेहु 3·36; नेह 6 419. 'love' subst. nom. sg. m.–नेह 3 174; 6·163. acc. sg. m.–नेह 3·189, नेहइं 3·111; नेहि 3·153. inst. sg. m. Pkt. णेह Hc. 2 77 etc.; Pischel. §313:<Skt. स्नेह m. G. नेह m.; H. नेह m.

नेहिय 3 184 'to love' absl. from. OG. subst. नेह, the Pkt. v. form सिणेहइ<Skt स्निह्यति.

नैव 2·103. 'not at all' adv. न+एव Skt. lw. न+एव=नैव.

नोलखीइं 1 522. 'are not recognised' v. 3rd. pl. pres. pass. न+ओलखीइं joined in a samdhi. see index ओलखइ.

पइठउ 1 591, 594, 6 272. 'entered' past. part. nom. sg. m.–पइठा 1 77. past. part. nom. pl. m.,–पइठी 3 78. past. part. nom. pl. f. Skt. प्रविष्ट, Pā. प्रविट्ठो, Pkt. पविट्ठ, पइट्ठ–, G .पॅठुं; M. पैठा, H. पैठना. See ND. 390. a. 5–11. cf. M. पेठ 'a street' =Pkt. पइट्ठ Dn. 6·66.

पइदिणि 1·532. 'every day' adv. loc. ending. Skt. प्रतिदिने; Pkt. पइदिणम्मि.

पइसइ 1 732, 2·105, 114. 'to enter' v. 3rd. pers. sg. pres.–पइसइं 2 679. v. 3rd. pers pl. pres –पइसीइ 6 149. v. 3rd. eg. pres. pass. Skt. प्रविशति, Pā. पविसति, Pkt. पइसइ. H. पैसना, G. पॅसवु. ND. 370. b 29–34.

पइसारउ 1·335. 'made to enter' past part. nom. sg m. of पइसारइ the causal form of पइसइ For causals by the addition of आर after the root see Tessitori Notes § 141 (3) (b). The causal form पइसारइ is found in Ap, see Jacobi's भविसयत्तकहा of धणवाल.

पउढाडउ 1 454 'to make one lie down' v. 3rd. pers. pl. imprt. of पउढाडइ causal form of पउढइ. For causals in आड Tessitori: Notes. §141. (3) (a). cf. in OG. PGS. P. 21 1. b. l. 27. पुढइ<Skt. प्रौढायते (?), G. पॉढवुं–caus. पॉढाडवुं Belsare: Guj. Dict. connects the form with प्र+सुप्त. Transactions of the seventh All India Oriental Conference 1933, P. 937 ff. gives Kanarese पहुड – 'to sleep', 'to lie down.'

पउतीयां 2 468. 'a loin-cloth–generally smaller in width than long dhotis' subst. acc. pl n. Pkt. पोत्त–पोत्तग 'cloth, loin-cloth'. H. पोतिया, G. पोतिउं. In Skt. Dict. पोतः='cloth'. Belsare: Guj. Dict <Skt. प्रोत 'something woven'+इक suffix. cf. ND. 391. b. 47–50,– 392. a. 1–7. See Hemachandra Anekārth. 2 178. प्रोतं ग्रुम्फितवाससोः ।

पकवांनु 3·118. 'the cooked food–generally rich and dainty food' subst. acc. sg n.–पकवान 6 213. subst. nom. pl. n. Skt. पक्वान्न n. G. पकवान n. H. पकवान n.

पक्खर 6 359. 'the armour for a horse' subst. acc. pl. n. Pkt पक्खरा 'a horse-armour' cf. Dn. 6·10. 'पक्खरा तुरयकवचे'. G. पाखर f.,– also a verb पाखरवुं; H. M. पाखर. f. In Pkt. पक्खर n. is found

पक्खाउज 5 67. 'a kind of drum–a musical instrument'.

subst. pl. f.; Skt. पक्षातोद्य n.; Pkt. पक्खाउज्ज n. G. पखाज f.; H. पखावज f.; M. पखवाज m. cf. ND. 365. b. 22–26.

पक्खि 1 664 'on the side' subst. loc. sg. m. see पख.

पक्खिया 5 30. 'birds' subst. nom. pl. m. Pkt. पक्खिअ < Skt. पक्षिक.

पक्षीया 2·716. 'birds' subst. nom. pl. m. Skt पक्षिन्+क suffix.

पख° 1·794, 'a side' subst. m.–पखइं 2·405. subst. loc. sg. m –पखि 1 100, 687; 2·633; पखे 2 649, 655. loc. pl. m.–पखउ 1 307 subst. nom. sg. m.;–पखउ 1·674. subst. nom. pl. m. Skt. पक्ष m.; Pā. Pkt. पक्ख m. G. पख. For further discussion see ND 373. a. 3–15. पखउ < Skt पक्ष+क m.

पखइ 2·560. 'on behalf of' subst. loc. sg. m. adverbially used. See पख°.

पगार 6 156, 299. 'a rampart' subst. nom. pl. m. Skt. प्राकार.; Pkt. पागारो, पायारो.

पगि 2 402. 'a step' subst. inst. sg. n.-पगि 6 310, 313, 369, subst loc. sg. n. Skt. पदक >Pkt. पअग>OG. पग cf. पाग =Skt. पदक in OG. MG. पग=a foot; H. पग. See ND. 357. a. 8–10.

पंख°. 5·59. 'a bird' subst. n. Skt. पक्षिन् m. Pkt. पक्खि m; sometimes पंखि and पंख=Skt. पक्ष m G. पंखी n. H. पंखी m ; पंख=पक्ष·; पांखरू =a bird See ND. 398. b. 27–34 under पाँख्; also ND. 373. a. 4–15. under पाख.

पंख 6 310. 'wings' subst. acc. pl. m. See for discussion पंख.°

पंखाला 2 662. 'standing on sides' adj. nom. pl. m. पंख+आल suffix. See पंख.°

पछइ 2·116; 6 418, पच्छइ 6 112, 406, पछो 1·362; पच्छि 1 557. 'then, afterwards' adv. Skt. पश्चा (Vedic) पश्चात्; Pā. पच्छा, पच्छातो; Pkt. पच्छ, पच्छा. G. पछी, H. पीछे (पच्छि contaminated by पीठ< Skt. पृष्ठ, cf also Skt. पिच्छ, पुच्छ etc.) ND. 358. b. 19–38.

पच्छेवाणु 1·465 'rear' subst. nom. sg. n. Skt. पश्चात्+*त्वन noun-suffix > OG. वणु cf. अगेवाणु, cf PGGS. P· 187. b. 20, 21. OG. अगेवाणु= Skt. अग्रानीकं, OG. पाछेवाणु= Skt. पश्चादनीकं.

पंच 1·359, 363, 370, 423. 'five', adj nom. pl. m.–पंच 1 222. adj. nom. pl. n.– पंच 2 9. ins. sg. m.–पंचइ 1·248, 376, 403, 472, 540, 646 adj. nom. pl. m पंच+इ (emphatic particle),–पंचह 1·419, 435, 520, 625, पंच+ह (<Pkt. हु emphatic particle),–पंचह 1·5, 314. adj gen. pl. m. Skt. पंचन्; G. पाच. For Pkt. forms. Pischel. § 440.

पंचग्गलउं 1·259. 'with five in the front' adj. nom. pl. m. probably adv. used. Skt. पंच+अग्रिलकम्.

पंचपंचाल 1 757. 'five sons of Pāncālī' subst acc. pl. m. Skt. पञ्च+पाञ्चाला.

पंचवाणं 1·359. 'five–arrowed god, God of Love' subst. gen. sg. m. Skt lw. पञ्चबाण m.

पंचमउ 1 18. 'fifth' adj of umber (ordinal) nom. sg. m. Skt. पञ्चमक

पंचमगति° 1·359. 'the fifth condition i. e. absolution' subst. m.

पंचालि 1 513, 1 433. 'the daughter of the Panchāla king' subst. nom. sg. f. Skt पाञ्चाली f

पंचावनि 3·127. 'fifty-five' adj. of No. loc. pl. m. Pkt. पञ्चावण्णा, पणपन्ना=Skt. पञ्चपञ्चाशत् Hc. 2 174 regarded as a Deśya formation, cf. Dn. 6 27. पंचाहियपण्णासाए पञ्चावण्णपणवण्णा। cf. Pischel: §440. for Pkt. forms, Tessitori Notes· § 80 for OG. forms.

पंचेंद्रीं° 5 24. 'five-sensed' adj. Skt पञ्चेन्द्रिय-

पंच्यासीइ 6 438. 'eighty-five' adj. loc. sg. m. cardinal used as an ordinal. Skt. पञ्चाशीति, Pkt. पंचासीइ. G. M. पंच्यासी, H. पचासी. ND. 357. b. 29–32, Pischel: §446. for Pkt. forms, Tessitori: Notes. §80 for OG. forms.

पंजरइं 6·306, पंजरि 6·314. 'in the cage' subst. loc. sg. n. Skt. lw. पञ्जर m. n.

पटउलां 2 719, पटउलीया 2 721, पट्टउलडा 6 116. 'A kind of fine silk cloth worn by women' subst. nom. pl. n.–पटउला 2 705, पटउलीयां 2 468. subst. acc. pl. n. Skt. पटोल n. 'a kind of cloth', there are words like पट्टोपधानं and पट्टांशुकम् in Skt. (see Apte's Sans. Dict.) Probably पट्ट+दुकूल n. might suggest the origin. G. पटोळुं, sometimes in poetry पटकूळ n.

पटउलीय 3 160. 'a kind of fine silk garment' subst. nom. sg. f. G. पटोळी. see. पटउला for discussion of the word.

पटलि 2 525. 'by the thickness' subst. inst. sg. n. Skt. lw. पटल n.

पडइ 1·737, 2 344, 440, 462, 557, 4·20; 6·350. पडइं 3·99, 5 119. पडि 3 99. 'to fall'. v. 3rd. pers. sg. pres.–पडइं 1 515, 516, 708, 2·357, 3·120. v. 3rd. pers. pl. pres –पडंति 6 359. v. 3rd pers. pl. pres.–पडउ v. 3rd. pers. sg. imprt.– पडिसिउं v. 1st. pers. sg. fut –पडिउ 1·508, 578, 2 116, 258, 698; 5 29, 72, 107, 111, 120, 6·273, 274. पडीउ 1·719, past. part. nom. sg. m.–पडिया 5 138. past. part. nom. pl. m.–पड्या 2·674 past. part. nom. pl. m.–पड्या 4 14 past. part. acc. pl. m.–पडी 1 161, 647; 6 268. पडीय 1·225. past. part. nom. sg. f.–पडिउं 1 584. past. part. nom. sg. n. – पड्यां 2 689. past. part. nom pl n. – पडिइं 2 387. past. part. loc. sg. n.–पडी 2 679, पडीउ 1·701. absl. – पडतउ 2 399, 5·77. pres. part. nom. sg. m – पडता 2 660. pres. part. acc. pl. n.–पडंता 1 476 pres. part nom. pl. m.–पडंता 1 285. acc. pl. m.–पडंती 1 516. pres. part. nom. sg. f. (used as a finite verb). Skt. पतति, Pā पतति; Pkt. पडइ. G. पडवुं; H. पड़ना; M. पडणें. ND. 367. b. 13–24.

पडखतउ 2 393. 'Observing' pres. part. nom. sg. m.—पडखि 2 549. v. imprt. 2nd. pers. sg. Skt. प्रतीक्षते; Pkt. पडिक्खइ, OG. पडखइ cf. PGS. 211. a. 22. पडपइ प्रतीक्षते, प्रतिपालयति cf. Kānh. Pr. Khanda. 1. St 176. पडखु कटकु करी मेलावु कान्ह जेतलइ आवइ।

पडवडहु 1 624. 'to apprehend, to know' v. 2nd pers. sg. imprt. Skt. *प्रतिपद्य = प्रतिपद्यध्वम् > Pkt पडिवडहु > OG पडवडहु.

पडहु 1·624, पडहउ 6 172. 'a drum' subst. nom. sg. m.— पडह 6 170. subst. acc. sg. m. Skt. पटह m. Pkt. पडहो; G. पडो in the idiom 'पडो वगडाव्यो' = proclaimed.'

पडिवजुं 1·414. 'to accept' v. 2nd. pers. pl. imprt. Ap पडिवज्जहु > OG. पडिवजउ–पडिवजु The Anuswāra is sporadic. Skt. प्रतिपद्यते; Pkt. पडिवज्जइ; OG. पडवजइ

पडिहाइ 6 242. 'to appear, to look well' v. 3rd. pers. sg. pres. Skt. प्रतिभाति>Pkt. पडिहाइ. A Pkt. lw. in OG.

पडिहारु 1 602 'an attendant at the door' subst. nom. sg. m. –पडिहारिहि 1·320. subst. inst. sg. m. Skt. प्रतिहार m.; Pkt. पडिहारो, G. पडिआर. cf. Hc. 1·206.

पढइ 1 260, पढए 1·51, 789. 'to learn' v. 3rd. pers. sg. pres.–पढइ 1·262. v. 3rd. pers. pl. pres.–पढिवा 1·259. inf.–पढावइ 1·61. v. 3rd. pers. sg. pres. causal of पढइ. Skt. Pkt. पठति, Pkt. पटइ. G. पढवु, H. पढना M. पढणे. ND. 361. b. 13–15.

पढम 5 172. . 'first' adj. of no. (ordinal) nom. sg. m,—पढम 6·1. acc. sg. m. Skt. प्रथम an extension of प्रतम 'foremost'; Pkt. पढम. In OG. a lw. from Pkt.

पणमइ 1 583. 'to bow' v. 3rd. pers. sg pres.–पणमउं 1 494. v. 1st. pers. sg. pres.– पणमंति 1 646. pres. part. used as v. 3rd. pers pl. pres. contam. by the similar Skt. form. –पणमिउ 1·384. past. part. nom. sg. m.– पणमीया 1 616. past. part. nom. pl. m.–पणमिअ 6 107. past. part. nom, sg. f.–पणमी 1·87, 321, 504. 545, 2·473; पणमीय 6·1.; पणमीय 1·425, 437, 691; 6·7, पणमीउ 1·163; पणमीनइ 6·48; पणमेवी 1·1. absl. Skt. प्रणमति; Pkt. पणमइ.

पणासइं 6 6. 'are destroyed'– hence an extension of the meaning–'run away' v. 3rd pl. pres. pass. of पणसइ. Skt. प्रनश्यते > Pkt. पणस्सइ. cf. G. नासवुं H. नासना; M. नासणे. ND. 342. a. 9–20.

पणि 2·209, 5 80. 'also' adv. Skt. पुनः अपि, Pā पन, Pkt. पुणवि OG पणि H. पुनि 'again'; G. M. पण 'but.' ND. 363. b. 1–4.

पंडव° 1·5, 164. 'the sons of Pāndu' subst. pl. – पंडव 1·767 . acc. sg. m. 'Yudhisthira'—पंडव 1·654. subst. nom. pl. m. –पंडवि 1·301, 653, 655; 2·9 subst. inst. pl. m.—पंडवह 1·460 subst. gen. pl. m.— पंडवह 1 606; पंडवाह 1 658. subst. dat. pl. m. Skt. पाण्डव; Pkt. पंडव.

पंडवडा 1·540. 'Pāndavas' subst. nom. pl. m. पंडव+डा suffix.

पंडिति 6·49. ' a learned man ' subst. inst. sg. m. Skt. पण्डित m.

पंडु° 1·241. 'Pāndu' subst. m. —पंडु° 1 764. 'Pāndavas' subst. m —पंडु 1 182, 184, 186 'Pāndu' subst. nom. sg. m.—पंडिदेवीय 1 771. 'king Pāndava i.e. Yudhisthira' subst. inst. sg.

m.–पड्डकुमारि 1·188. 'prince Pāndu' subst. inst. sg. m Skt. पाण्डु m, Pkt. पड्डु.

पत्थु 1 271, 507 'the son of Pṛthā––Arjuna', subst. nom. sg. m —पत्थि 1·613. subst. inst. sg. m. Skt. पार्थ m. Pkt. पत्थ.

पथि 2 345. 'a road' subst. loc. pl. m. Skt. पथिन् m. assuming the base पथ in some case–inflexions. The पथ base is adopted in OG.

पदु 5 169. 'a place' subst. acc. sg. n.—पदि subst. loc sg. n. Skt पद n.

पदमसरि 6 18. 'a proper name–– Padmaśri' subst. nom. sg. m. Skt पद्मश्री f.

पद्मनी 2 112. 'a noble woman' subst. acc. sg. f. Skt. पद्मिनी f.

पंथ 3 224. 'a road' subst. acc. sg. m.–पंथि 5 175. subst. loc. sg. m. Skt. पथिन् m., In some of its inflexions पंथ is the base. It is adopted by OG. and MG. पंथ m.

पभणइ 1·121, 431; 6 276. 'to speak' v. 3rd. sg. pres.– पभणिसु 1 164. v. 1st. pers. sg. fut Skt. प्रभणति, Pkt. पभणइ.

पभावइ 1 389. 'Prabhāvatī, the name of a Vidyādhara princess' subst. nom sg. f. Skt. प्रभावती, Pkt. पभावइ f.

पमुह 1 387. led by–at the end of a Bahuvrihi compound' adj. acc. pl. n.– 1·387. adj. acc. pl. m. Skt. प्रमुख, Pkt. पमुह.

पय 1 1, 87, 321, 425, 444, 448, 545, 609, 646; 6 7. 'foot' subst. acc. pl. n. Skt. पद n. 'a step' and पद m. 'a foot', Pkt. पय. G. पग m.

पयठउ 2 263. 'entered' past. part. nom. sg. m. – पयठा 2·24, 265. past. part. nom. pl. m. Skt. पविष्ट; Pkt. पइट्ठ. G. पेठो see. पइठउ. in the word–index.

पयडउ 1·642. 'manifest, revealed' adj. nom. sg. m. Skt. प्रकटकः, Pkt. पयडओ, Ap. पयडउ.

पयंडु 1 336, पयडो 1 85. 'terrible' adj. nom. sg. m. Skt. प्रचण्ड, Pkt. पयंड.

पयसियइ 2 385. 'to enter' v. 3rd. pers. sg. pot. see पइसइ in the word–index.

पयालि 1 602. 'nether world' subst. loc. sg. m. Skt. पाताल, Pkt. पायाल and पयाल m. OG = Pkt. lw.

पयासिउ 1 677. 'revealed, exposed' past. part. nom. sg. n. Skt. प्रकाशित, Pkt. पयासिय. OG. = Pkt. lw.

पयोदु 2 600. 'a cloud' subst. nom. sg. m. Skt. पयोद m. OG. = Skt. lw.

पयोहर 6 67. 'breasts' subst. nom. pl. m. Skt. पयोधर m. Pkt. पयोहर. OG. = Pkt. lw.

परठीउ 1 582. 'installed' past. part. nom. sg. m Skt. प्रतिष्ठापितः > Pkt. पइट्ठविओ. with the influence of र् of Skt. प्र परिट्ठविओ, OG, परठेउ. see ND. 364. a. 38–43.

परणउ 1 322. 'to marry' v. 3rd. pers sg. imprt. – परणउ 1 494. v 2nd. pers. pl. imprt –परणीइ 6·420. 3rd pers sg. pres. pass.–परणी 6 155. past. part. nom. sg. f.– परणी 6 128, परणीय 6 101; परणीनइ 6 79. absl. Skt. परिणयति, Pkt. परिणेइ. G. परणवुं.

परदलि 3 193. 'opposite army' subst. loc. sg. n. Skt. परदल.

परदेसडइ 6 101. 'a foreign land' subst. loc. sg. m. परदेस m. f. 3 suffix. Skt. परदेश m; Pkt. परदस m.

परदेसि 6 97. 'a foreign land' subst. loc. sg. m. see परदेसडइ in the word-index.

परधान 6 177. 'a minister' subst. nom. sg. m. Skt. प्रधान adj. = 'principal'.

परभवि 6 94. 'next birth' subst. loc. sg. m. Skt. परभव m.

परभवह 1·450. 'insult, discomfiture' subst. gen. sg. m. Skt. परिभव. m.

परभवी 2·53. 'insulted' past. pass. part. nom. sg. f. Skt. *परिभविन, Pkt. परिहविअ; OG. परभवी.

परभावइं 6 419. 'power' subst. inst. sg. m. Skt. प्रभाव m.

परमाणंदो 6 422. 'great joy' subst. nom. sg. m.–परमाणद 6 383. subst. inst. sg. m. term being dropped. Skt. परमानंद m.; Pkt. परमाणंदो OG.= Pkt. lw.

परमाधामी 5·25, 28. 'a class of gods who punish the hell-beings' subst. nom. sg. m. Skt. परमाधार्मिक m; Pkt. परमाधम्मिअ–परमाहम्मिअ.

परमेठि 1 630. 'lordly being' subst. gen. pl. m. Skt. परमेष्ठिन् m.; Pkt. परमेट्ठि m.

परमेसरु 1 17. 'great lord' subst. nom. sg. m.–परमेसरी 3·106. subst. inst. sg. m. Skt. परमेश्वर m ; Pkt. परमेसर. coll. G. परमेसर m.

परवसि 5·62, 68. 'under the dependence of others' subst. loc. sg. n. Skt. परवश्य n.

परवाली 6 67. 'coral' subst. nom. sg. f. Skt. प्रवालिका f. cf. G. परवाळुं n.

परही 2 109. 'away' adv. originally pro. loc. sg. m. Ap. परहि, skt. परस्मिन् cf. अरइं परइं Tessitori. Notes: §101. G. परां, अरां परां.

पराए 2·707. 'away, at a distance' adv. originally pro. loc. sg. m. = Skt. *परकस्मिन्.

पराघउ 2 297. पराधुं 1·486. 'far' adv. Ap. पर+अग्गहुं, Pkt. पर+अग्ग–, Skt. *पराग्रक–cf. G. आघुं=Skt. अग्रम् 'far' cf. Tessitori Notes: § 21 for the change of ग् to घ् and §147 for the discussion of term हुं. It is more probably abl. term.

पराण 6·350. 'life' subst. nom. sg m. Skt. प्राण m. Coll. G. पराण m.

पराणउं 2·26, 'strength' subst. nom. sg n. (?), Skt. प्राण m. = 'life' hence secondarily is OG. 'strength'. cf. सपराणउं in the index.

पराणि 5·52. 'forcibly, with force' adv. Originally. subst. inst. sg. m. of पराण m. 'life, strength'. G. पराणे 'forcibly'.

पराभव° 1 759. 'insult, discomfiture' subst. nom. sg. m. –पराभवि 2 182, 203. subst. inst. sg. m. Skt. पराभव m.

पराभवी 1·400. 'having insulted' absl. of the v. पराभवइ=Skt. पराभवते.

°परि 2·171. 'in' prep. Skt. उपरि but Ap. उप्परि; G. पर; M. वरि; H. पर.

परि 1·631; 653, 2·295, 512; 3 90; 5 29, 44; 6 186, 199, 214, 219, 246, 425; परिइं 4 35; परे 4·32. 'in the manner' see. इणि परि in the word-index. Also ND. 365 b. 24–28. Bloch

believes the word to be connected with the Dravidian. See. New Indian Antiquary Also see. the Report of the Seventh All-India Oriental Conference, Baroda· P.937 ff notes Kanarese परी, परि ='way, kind': Tessitori: Notes § 4.

परी 2 573. 'of the enemy' pron. gen-obl. sg. m. Ap परइं + adventitious इ=परेषाम् in OG. used often in a sg. sense.

परिक्खइ 1 268 'to examine' v. 3rd. pers. sg. pres. Pkt. परिक्खइ, Skt. परीक्षते G परखवुं, H. परखना, M. परखणें.

परिक्षां 1·271. 'examination, test' subst. loc. sg. f. OG. term. of loc. आं=इं, हिं, म्मि in Ap. and Pkt., Skt. परीक्षा f.

परिजलइ 1 475. 'to burn' v. 3rd. sg. pres. Pkt. परिजलइ Skt. परिज्वलति G. पजळवुं 'to be digested' and जळवुं 'to burn'.

परिणउ 1 327. 'to marry' v. 2nd. pl. imprt.–परिणए 3 22. v. 3rd sg. pres –परिणेसिइ 1 44. v. 3rd. pers. sg. fut.–परिणीजइ 1·47. v. 3rd. sg. pres. pass.–परिणी 6·331. past part nom. sg. f –परिणिय 3 101 past. part. nom. pl. f.–परिणेवुं 1·152. pot. part used as a finite verb.–परिणिवा 6 112. परिणेवा 6 324. inft –परिणी 1 48; परिणीय 1 205, परिणेवि 1 377. absl.–परिणावइ 1 209. v. 3rd. sg. pres. causal.–परिणाव्यो 1 180. past. part. nom. sg m. (caus.)–परिणावी 6·321. past. part. nom. sg. f. (caus.)–परिणावेवा 1 177. inft. (caus.) Pkt. परिणयइ; Skt. परिणयति. see. index. परणइ.

परिणमिउ 1·256. 'resulted' past. part. nom. sg. n. Skt. *परिणमितम्=परिणतम्. G.परिणम्युं.

परिदलि 1·691. 'in the enemy's army' subst. loc. sg. n. Skt. परदले.

परिभव 1·480. 'insult'. subst. nom. pl. m. Skt. परिभव m.

परिभवी 1·550. 'insulted' past. part nom. sg. f. Skt.परिभूता.

परियण° 3·86. 'love' subst. m. Skt. परिणय=प्रणय (?).

परिवाडी 1·164. 'fashion. mode' subst. inst. sg. f. Pkt. परिवाडी; Skt. परिपाटी.

परिवारिहिं 1 378, परिवारि 1·318, परिवारि 6·39, 207, 'Retinue' subst. inst sg. m. Skt. परिवार m.

परिवारीय 1 761. 'having been surrounded' absl. of परिवारइ = Skt. परिवारयति.

परिवेषण 6·201. 'serving the meals' subst. nom. sg. n. Skt. परिवेषण n.

परिहरउ 1·560. 'to carry, to keep, to kidnap' v. 2nd. pers. pl imprt.–परिहरि 3·184. 'to give up' v. 2nd. pers. sg. imprt.–परिहरियइं 3·54. v. 3rd. pers. pl. pres. pass –परिहरीउ 1 388. absl. Pkt. परिहरइ; Skt. परिहरति.

परीठवीउ 1 765. 'consoled' past. part. nom. sg. m. Pkt. पज्जवट्ठिअ – Skt. पर्यवस्थापित contam. with परिट्ठविअ= परिस्थापित.

परीसइं 3 131. 'to serve' v. 3rd. pers. pl. pres. Pkt. परिवेसइ Skt. परिवेषयति. H. परीसना; G पीरसवुं;

परीयणि 1·761 'a retinue' subst. inst. sg. m. Pkt. परिअण; Skt. परिजन m.

परंगि 3·116. 'On another's body' subst. loc. sg. n. पर+अंगि Skt. पर + अङ्ग n.

पर्पट 2 369. 'a sort of crisp bread made up of flour and spices' subst. nom. pl. m. Skt. पर्पट m. (probably an onomatopoetic word) G. पापड m.

पलंतु 5·69. 'running away' pres. part. nom. sg. m. Skt. पलायमान:

पलाणउ 6·121. 'to ride on a horse' v. 2nd. pers. pl. imprt.–पलाणइं 3 151. v. 3rd. pers. sg pres. Pkt. पल्लाणइ; Skt पर्याणयति G. पलाणवुं.

पलाति 5 113. 'running away' subst. acc. sg. n. Skt. पलायन n.

पलासि 1 531. 'flesh–eater' subst. inst. sg m. Pkt. पलासि Skt पल+अशिन.

पलोइ 6 141. 'to observe' v. 3rd. pers. sg. pres. Pkt. पलोअइ Skt. प्रलोकयति.

पल्योपम 5 44. 'A period of time counted by the measure of a well as a unit viz. that time which is required to completely empty a well which is one yojana long and one yojana wide by removing one hair after every 100 years when it is filled up closely by the ends of hair' subst. nom. pl. m.–पल्योपमि 5 80. subst. inst. pl m. Skt. पल्योपम m.

पल्लवि 3·70. 'sprouts' subst. acc. pl. m. Skt. पल्लव m.

पलाति 5·113. 'running away' subst. acc. sg. f. Skt. *पलायिति.

पलासि 1 531. 'a flesh–eater i. e. a demon' subst. inst. sg. m. Skt. पल+अशिन्.

पवण° 2·126. 'wind' subst. sg. m.–पवणह 1 228. subst. gen- obl. sg. m.–पवणिहिं 1·227. subst. inst. sg. m. Skt. पवन m.; Pkt. पवण. m.

पवनह 6·139. 'wind' subst. gen. obl. sg. m. Skt. lw. पवन m.

पवाचिउ 1·451. 'was read out' past. part. nom. sg. m. Skt. प्रवाचित, Pkt. पवाइअ.

पवाडउ 6·9. 'a song of glory' subst. acc. sg. m.–पवाडइ 1·317; पवाडइं 1 652 subst. loc. sg. m.–Belasare. Guj. Dict. connects the word with M. पोवा, पाव; G. पावो 'a bag–pipe'; but it is possible that it might be connected with Skt. प्रवाद or rather प्रपात, cf. the expressions like चैत्यप्रवाडी=चैत्यपरिपाटी; परिपाटी and its likely counter part परिपाट (>प्रवाड and पवाड) may have relation with –प्रपात. 'पवाडु' is used as the name of a metre for example in Kanh. Pra. G. पवाडो.; M. पोवाडा, पोंवाडा, पवाडा; Transactions of the 7th All India Oriental Confference Baroda· P. 946 gives Kanrese· पवाड 'Marvellous' and उप्पवाड 'a song to rouse people'.

पसरि 1·68. 'spread' subst. inst. sg. m. Skt. प्रसर m. M पसर m. ND. 370. a. 42–44.

पसरि 2 114. 'having spread' absl. of पसरइ='to spread'–पसरी 5·144. past. part. acc. pl. f.–पसरीजइ v. 3rd. pers. sg. pres pass. Skt. प्रसरति; Pkt पसरइ. G. पसरवुं; H. पसरना, M. पसरणे.

पसाउ 5 188 'favour' subst nom. sg. m.–पसाउ 1 278, 577,

5 130, 182, 182. acc. sg. m –पसाइं 2 707; पसाइं 2·4, पसाई 2 94. inst. sg. m. Skt. प्रसाद m. Pkt. पसाअ m. G. पसाय–in the word पसायतुं, in OG. पसाय, H. पसा, पसाउ, पसाव.

पसाउलइ 6 336 'favour.' subst. inst. sg. m. cf. पसाअ+svār-tha–suffix. उल=पसाउल. see. index पसाउ.

पसारिय 3 200 'to spread' v. 3rd. sg. pres. contaminated form of पसारइ, the causal of पसरइ–पसारी 6 310. absl. Skt. प्रसारयति caus. of प्रसरति, G. पसारवु, H. पसारना ND. 370. a 47–50, b. 1–2.

पसुबंधन 3 185. 'tying of the animals' subst. nom. sg. n. Skt. पशुबंधन n.

पहचइ 5 88. 'to reach, to come near' v. 3rd pers. sg. pres. see index पहुचई for derivation etc.

पहती 5 108. 'reached' past. part. nom. sg. f see index पहुतउ for derivation etc.

पहर 1 740, 5·9. 'a watch, space of three hours' subst. acc pl. m. Skt. प्रहर m, Pkt. पहर m. G. पहोर, M. पहार, H. पहर. Turner thinks, प्रहर 'is prob a sanskritised Pers pahra (Mod. Pers. pehre)' cf. ND. 370. b. 45–50.

पहरणि 3·160. 'dress' subst. loc. sg. n. See index पहिरण.

पहारिं 1·753. 'a stroke' subst. inst. sg. m. Skt. प्रहार m.

पहिरण 1 346. 'dress' subst. acc. sg. n – पहिरणि 6 326. subst. loc. sg. n. Skt. परिधान n., Pkt. परिहाण (by metathesis) = पहिराण and पहिरण. Note the remarks of Prof. N. B. Divatia in GLL I. P. 448 etc. where he compares the word with Pers. पीराहीन and पीराही. ND. 390. a. 39–46. where Turner controverts the view of Bloch that पहिरण is the sanskritised pers. word and says "but this seems unnecessary esp. in view of the fact that already in Atharva–veda परिधानम् means under–clothing". G. पहेरण, H. पहिरना; M. पहेरण.

पहिरीजइ 6 243. 'to put on' v. 3rd. pers. sg. pres. pass. पहिरी 6·210, पहिरीय 6 113. absl. Skt. परिदधाति, Pkt. पहिरइ. G. पहेरवुं, H. पहिरना ND. 390. a. 47ff.

पहिलउं 1 282, 3·125, 196, 5·113; 6 1, 38, पहिलुं 1·86, 221, 286, 488, 531, 6 11; पहिलूं 6 25, 'firstly' adv.–पहिउलउ 1 171, पहिल्उ 1 385, 6·19, 25, adj nom. sg. m.; पहिलउ 1·702. adj. acc. sg. n.–पहिली 5 187, 6 212; पहिलीय 1 212. adj. nom. sg. f. Skt. *प्रथिल, Pkt. पहिल्ल –H. पहिला; G. पहेलो, M. पहिला cf. ND. 390 b. 34–39. Pischel § 449.

पहिलेरइ 1·368. 'first' adj. loc. sg. m. Skt. *प्रथिल+तरे.

पहुचई 1·387, पहुचेई 1·86, पहूचए 1 331, पहुचइ 1 600. 'to reach' v 3rd. pers. sg. pres –पहुचउ 2 401. v. 2nd. pers pl imprt G. पहोंचवुं, H. पहूचना M. पोहचणें. Pkt. पहुत्तइ and पहुप्पइ from past. part. पहुत्त <Skt प्रभूत, Turner's view पहुत्त <Skt. प्रभुत्व- and from that the verb. पहुत्तइ ND 393. a. 19–31. Divatia, GLL. I. P. 244.

from. प्राप्नकं–पत्तउं–पहुत्तउं, and पहुतउं, प्होत्युं, प्होंच्युं. ND. 393. a. 19–31; Pischel· § 286, §299. favours *प्रभुत्वति. Still Turner's comment supports our case: "But pk. पहुच्चइ and पहुप्पइ may be the analogical formations from past. part. पहुअ < Skt. प्रभूत–(replaced by पहुत्त–sufficient) after the type सिच्चइ: सित्त (< Skt. सिच्यते: सिक्त·) or लिप्पइ; लित्त–(< Skt. लिप्यते: लिप्तः).

पहुतउ 1·36, 48, 191, 331, 336, 390, 438, 485, 629, 645; 3 85; 5·104; 6 44, 427. पहुतु 1·138, 339, 341; 2·78 पहूतउ 1·115, 173, 302, 371; पहूतु 2·255; पहूत 3·166; 6·385; पहूतऊ 1·319. 'approached, reached' past. part. nom sg. m.– पहुतला 1·772 past. part. nom. pl. m.+ल suffix.– पहुतंय 3·161; पहुंती 2 178 past. part. nom. sg. f.–पहुतां 6·333. past. part. nom. pl. f.–पहुतुं 1 761; पहुतउ 1 655. past. part. nom. sg. n. All these are derived from पहुतइ. For derivation etc. see पहुचई.

पहींय 1 194. 'far, away' adv. < Ap. परहिंय=Skt. परस्मिन् च. cf. परहु PGS. P. 206; परां=of a distance in MG

पाउं° 6 256 'a foot' subst. sg. m.–पाउ 1 478. subst. nom. sg. m –पाइं 1·630. subst. inst. sg. m.–पाइ 1·615; पाए 1·347, 701. subst. loc. sg. m. Skt पाद m ; Pkt. पाअ m. G. पाय, H. पाँव; M. पाव m. cf. G. पा m. a quarter. ND. 371. b. 23–35.

पाइं 5·33. 'to make drink' v. 3rd. pers sg pres. caus. of पिइं–पाई 6 275. absl. G. पावुं or पीवराववुं. Skt. पाययति. H. पिलाना. ND. 381. b. 37–42.

पाउधारो 1·105. 'to accept respects' v. 2nd. pers. pl. imprt. A composite verb-form < Skt. पाद। धारयत. G. पधारो.

पाखइ 1·148, 727, 5·110; 6 358. 'without' prepo. Tessitori: Notes §75. OG. पाखइं < Ap. पक्खहिं < Skt. *पक्षस्मिन् PGS. P. 178. 1. 21: पाखइ=विना, अंतरेण, ऋते. G. पाखे.

पाखती 2 430 'around' adv. Skt. पक्षती loc. sg.

पाखरिया 2·325; 6 353. 'saddled' past. part. nom. pl. m. verb पक्खरड fr. the Pkt. पक्खरा=अश्वसंनाहः Dn. 6 10. G. पाखरवुं See index पक्खर.

पागि 1·572, 3·105; 5·35. 'foot' subst. loc. sg. m. Skt. पादक m > Pkt. पाअग=OG. पाग cf. See index पगि.

पांख 2·156. 'a wing' subst. nom. sg. m. Pkt. पक्ख; Skt. पक्ष m. G. पाख see index पंख.

पाछइ 1·288, 573; 5·94. 'behind' adv., adj. loc. sg. is used as adv.-पाछी 5·118. adj. loc. sg. is used as an adv. See index पछइ

पाछलि 1 480, 487. 'behind, at the back' a loc. sg. form used as adv. Pkt. पच्छा+इल–suffix. G पाछळ.

पाछपीलि 1·756. 'from behind' a loc. sg. form used as an adv. -kt. पश्चात्त्व > Pkt. पच्छप्प > OG. पाछप+इल adj. suffix i. e पाछपील.

पाछउ 1 70, 437, 583, 617; 2·559, 6 269. 'back behind' adj. nom. sg. m.– पाछा 1·111, 289 adj. nom. pl. m.–पाछां 1·432. adj.

nom. pl. n.–पाछी 1 526, 590. adj. nom. sg. f. Though adj. in form, these forms are adv. in tone. See index पछइ G. पाछु 'on the contrary'.

पांच 1 780, 781, 783, 2 23, 66 139. 'five' adj. nom. pl. m. –पांचइ 1 551, 638, 646, 2 587. nom. pl. m; पाचइ 1 360. acc. pl. m. पाच+इ (emphatic particle) –पाचह 1 789. nom. pl. m. पांच+ह (fr. हिं emphatic particle) – पांचह 1·365, 369, 778, पांचे 1·621 पाच 2 191 gen. obl. pl. m.– पांचि 1·693 inst. pl. m. Skt. पञ्च, Pā and Pkt. पंच G. M. H. पांच ND. 372. a. 6–13.

पांचमउ 2 33. 'fifth' adj. nom. sg. m.—पांचमुं 1 660 पाचमु 1 786. adj. nom.s g. n.– पाचमइ 5 87. adj loc. sg. m Skt. पञ्चम, pa and Pkt. पंचम. G. पाचमो, H. पाँचवाँ, M. पाँचवा. ND. 372. a. 14–18.

पांचसइं 5·45. 'five hundred' adj. nom. pl. n. Skt. पञ्च+शतानि >Pkt. पंचसआइं=OG. पाचसइं. G पांचसें.

पाटा 6 60. 'writing-boards' subst. nom. pl. m.–पाट 3 121. 'boards for seats used while sitting at a dinner'. subst. acc. pl. m.–पाटि 1 174, 391, 777, 6·433, 435, पाटे 1·621. 'pedastal' subst. loc. sg. m Skt. पट्टः (prob. fr. Skt. पत्र–√पत्+र suffix. or. Austro-Asiatic acc. to J. Przluski in BSL XXV. 71.), Pa. and Pkt. पट्टो. G पाट m ; पाटलो m. H. पाट m. M. पाट m. cf. ND. 373. b. 14–25, ND. 373. b. 37–45, ND. 374. a. 3–8

पाटी 1·191. 'a writing board' subst. acc. sg. f.–पट्टी 6 60. acc. pl. f. Skt. पट्टिका f. 'a strip', Pkt पट्टिआ f. G. पाटी.

पाठविउ 1·544, 602. 'sent' past part. nom. sg. m.–पाठवी 2 132 past part. nom. sg. f –पाठवी 2·282. absl. Skt. प्रस्थापित<Pkt. पट्ठाविअ and पट्ठविअ G. पाठव्यो and v. पाठववुं, M. पाठविणे.

पाडइ 1 96, 250, 527, 734, 746; 2·162, 5·30, 'cause to fall–used also idiomatically e. g. बूब पाडइ i. e. shouts etc.' v. 3rd. pers. sg. pres –पाडइं v. 3rd. pers. pl. pres.–पाडिसु v. 1st. pers. sg fut –पाडिउ 1·741, पाडीउ 1·716, पाडीयउ 1·253. past. part. nom. sg. m.– पाड्या 2 65. past. part. nom. pl. m –पाड्यां 2 683. past. part. nom. pl. n.– पाडती 3 76. pres. part. nom. sg. f. Skt. पातयति, pā. पातेति, Pkt. पाडेइ G. पाडवुं, H. पाडना, M. पाडणे. ND. 377. b. 1–24.

पाड 6·255. 'a drum' subst. nom. pl. m. Skt. पटह m.; Pkt. पडह. G. पडो.

पाडल 3 55. 'a kind of red flower' subst sg. f. Skt. पाटला f., Pkt. पाडल.

पाडु 3 38. 'a present, an obligation' subst. nom. sg. m. Skt. प्राभृत n.>Pkt. पाहुड. G. पाड m. in the idiom. पाड मानवो.

पाणि 2 17. 'a hand' subst. loc. sg. m Skt lw. पाणि m.

पाणी° 1 486, 6 129 'water' subst. sg. n –पाणी 1 721. subst. nom. sg n –पाणी 1·635; 5 61. पाणीय 3 79. acc. sg. n –Skt. पानीय n.; Pkt. पाणीय n. G. पाणी n. H. पानी m. M. पाणी n. ND 375. a. 41 ff.

पांड° 2·34. 'Pandu, the father of Pandavas' subst. nom. sg. m. Skt. पाण्डु m.

पांडवे 2·327, 363. 'Pandavas' subst. inst. pl. m. Skt. lw. पाण्डव m.

पांणीय 3·128. पांणी 3·130. 'water' subst. acc. sg. n. see index पाणी.

पातकु 1·208. 'a sin' subst. nom. sg. n. Skt. lw. पातक n.

पात्र 3·95. 'a fit person' subst. nom. sg. n. Skt. lw. पातक n.

पात्र 5·146. 'leaves' subst. acc. pl. n. through scribe's mistake पत्र is in MS. पात्र. Skt. lw. पत्र n.

पाधारउ 1·325. 'to accept respects' v. 2nd. pers pl. imprt.–पाधारिसउ 1·447. v. 2nd. pers. pl. fut. see. index पाउधारो.

पाधर 3·89. 'tamed' adj. nom. sg. m.—पाधरे 2·479. 'desolate' adj. loc. sg. n. contaminated for nom. Pkt. पद्धर = ऋजु Dn. 6·10. G. पाधर, पाधरो.

पाथरिउ 2·127. 'spread' past. part. nom. sg. m. Skt. प्रस्तारित >Pkt. पत्थारिअ G पाथर्युं, पाथर्यु Skt. v. प्रस्तारयति; Pā. पत्थारेति, पत्थरति; Pkt. पत्थारइ ND 362. b. 40–47.

पान 3·160. 'a betel leaf' subst. nom. sg. n.–पानह 6·218. gen. obl. pl. n. Skt. पर्ण n. > Pkt. पण्ण n. G. पान ND. 375. b. 29–32. H, M. पान, also see ND. 375. a. 31–38.

पांति 3·124. 'a line' subst. loc. sg f. Skt. पङ्क्ति f. > Pkt. पंति f. H. पाँति; G. पंाति, a kind of arithmetic-process; पाथी 'parting of hair.'

पांन 3·117. 'leaves' subst. nom. pl. n. see index पान.

पापु 1·469. 'a sin' subst. acc. sg. n. Skt. lw. पाप n.

पापी 2·167. 'a sinner' subst. sg. m.—पापी 1·758. subst. nom. pl. m.—पापिय 3·203 voc. sg. m. पापीया° 2·164. subst. gen. obl. sg. m. Skt. lw. पापिन् m.

पामइ 1·196, 294; 3·228; पामी 6·422; पामइं 1·600, 663. 'to obtain' v. 3rd. pers. sg. pres–पामइं 1·134, 379; 5·54, 56. पामंति 5·169, 178. v. 3rd. pers. pl. pres.–पामउ 1·137. v. 2nd. pers. pl. pres.–पामुं 1·124. v. 1st. pers. sg. pres. – पामिसउ 1·787. v. 2nd. pers. pl. fut.–पामीइ 1·561. पामी 6·409. v. 3rd. pers. sg. pres. pass.–पामीयउ 1·221. पामिउ 5·99. past. part. nom. sg. m.–पामीय 3·4, 6·110. absl. Skt. प्राप्यति, *प्रापति, Pā. पापेति; Pkt. पावेइ, पावइ पामइ.=OG. पामइ G. पामवुं, M. पावणें, H. पाना ND. b. 37–43.

पाय 1·437, 494, 616, 691; 2·38, 77, 419, 473, 724; 3·159, 5·154, 181, 190; 6·243. 'foot' subst. m. used in all the cases and numbers in the base-form. Skt पाद m > Pkt. पाअ m. G. पाय See index पाउ.

पायक 1·743. 'a foot-soldier' subst. acc. pl. m.–पायक 2·353 gen–obl. pl. m. Skt. *पादिक >Pkt. पाइक्क Hc. 8·2·138. OG. पायक. Pischel. § 164, § 194.

पायकी 2·647. 'a sinner' subst. nom. sg m. Skt. पातकिन् >Pkt. पायकी.

पायडीउ 6·259. 'brought forth' past. part. nom sg. m. Skt. प्रकटित, Pkt. पाअडिओ.

पाया 1·638. 'made to drink.' past. part. nom. pl. m – पाइ 1 721. past. part. nom. sg. n Skt. पायित, Pkt. पाइअ. See index पाइं. G. पायुं.

पायालि 5·143. पायालिहिं 6·149. 'nether world' subst. loc. sg. m. Skt. पाताल m. Pkt. पाआल m.

पारकी 2 648. 'belonging to others' adj. nom. sg. f. Pkt. पारक्क Hem. 8·2. 148; Pischel. § 598. <Skt. परकीय= *परकृत. G. पारकुं, H. परका.

पारणइ 1 645. 'concluding a fast, eating and drinking after a fast' subst. loc. sg. n. Skt. पारणा f. G. पारणुं n.

पारधी 1·57, 72, 82. 'hunting' subst. acc. sg. f. Skt. पापर्द्धि f.; Pkt. पारद्धि. cf. Hem. 8. 1·235. पापर्द्धौ रः ।; Dn. 6·77. cf. G. पारधी 'a hunter'.

पारधिवसणु 1 23. 'a vice of hunting' subst. nom. sg. n. Skt. पापर्द्धिव्यसन n.

पारधीउ 1·27. 'a hunter' subst. acc. sg. m. Skt. पापर्द्धिक m.; G. पारधी m.

पारा° 5·29. 'mercury, quicksilver' subst. gen. obl. sg. m. Skt. पारद; Pkt. पारअ. G. पारो, H. M. पारा ND. 376. b. 39–42.

पारि 5 48. 'on the other bank' subst. loc. sg. n. Skt. पार n. ND. 376. a. 32–40.

पार्थिं 2 598. 'the son of Pṛthā' subst. inst. sg. m. Skt. पार्थ m.

पालइं 5·149. पाल्यं 5 5. 'to protect' v. 3rd. pers pl. pres.– पालए 3 12. v. 3rd. pers. sg. pres.–पालि 2nd. pers. sg. imprt.–पालिउं 6·398. past. part. nom. sg. n.–पालती 2·190. pres. part. acc. sg. f. Skt. पाल्यति, Pā. पालेति, Pkt. पालइ. G. पाळवुं, H. पालना, M. पाळणे ND. 377. b. 44 ff.

पाला 2 661. 'a guard' subst. nom. pl. m. Skt. पालक m. >Pkt. पालअ. G. पाळो m. ND. 377. b. 26–29.

पालिं 1 636. 'a bank, a dam' subst. loc. sg. f.-पालि 3·129. subst. nom. sg. f.–पालि 3·205. acc. sg. f. Skt. पालिका, Pkt. पालिआ. G. पाळ f. means 'that which stems the water to flow away.' Turner derives from Skt. पालि f. line; Pa. पालि, पाळि f. line, row, Pkt. पालि. f. a bank, पाली f. a line cf. ND. 377. a. 49–50, b. 1–8. H. पाली f. 'row', M. G. पाळ f. edge, parapet.

पाव° 1·68. 'a sin' subst. sg. n. Pkt. lw. पाव n. <Skt. पाप n.

पावनि 3 127. 'holy, pure' adj. loc. sg m. Skt. lw. पावन.

पावली 3 92. 'a step' subst. acc. sg. f. Pkt. पाअ + उल्लिआ Svārtha Taddhita G. पावली 'a step.' See index पाउ.

पाविय 3 110 'brought' past. part. nom. sg. f. Skt. प्रापिता> Pkt. पाविअ

पास° 6 3 'the name of a Tirthankar' subst. sg. m. Skt. पार्श्व m., Pkt. पास m.

पासि 1 86, 121, 188, 192, 262, 546, 586, 599, 627, 772, 778, 783, 2·178, 401; 3 29, 90, 5 104, 6 71, 307; पासइं 2 674; पासि 1 136. 'by the side of, in the vicinity of, through, from' subst. loc. sg. m used as a post. po. Skt. पार्श्व>Pkt. पासम्मि Ap पासहि G पास. Tessitori Notes § 72 (7), § 74 (3).

पासि 5 104. 'a noose, a tie' subst. inst. sg. m.—पासह 1·605 subst. gen. obl. sg. m. Skt. पाश m >Pkt. Pa. पासो m. G. पाश, H. पासा.

पासहरा 1·78. 'the holder of the noose' subst. nom. pl. m. Pkt. पासहरो <Skt. पाशधर:

पासु 1 203. 'a noose to hang with' subst. nom. sg. m. G. फासो. m.

पाहण 1 246. 'a stone' subst. nom. pl. m—पाहणि 1·245. subst. inst. sg. m. Skt. पाषाण m., Pkt. पाहाण (Hem. 1·262.), पाहण m. G. पाणो m. H. पाहाण. ND. 371. a. 9–15.

पाहि 5·57, 6 317. 'from, through, than' subst. loc. sg. m. used as a postpos. Skt. *पक्षस्मिन् >Pkt. पक्खम्मि > Ap. पक्खहिं = OG. पाहिं, पाहि. Tessitori: Notes § 72 (8), § 79 its use with the comparative degree. OG. पइं, G. पे; M. पाहून.

पाहरी 2 302. 'a guard' subst. nom. sg. m. Skt. प्राहरिक m.> Pkt पाहरिअ m.

पिंडि 3 144. 'a body' subst. loc sg. m. Skt. lw. पिण्ड m.

पिय 1·192. 'a beloved' subst. nom. sg. m.—पियं subst. gen. obl. pl. m. Skt. प्रिय >Pkt. पिय m.

पिय 1 429. 'a father' subst. nom. sg m. Skt. पिता> Pkt. पिअ.

पियामहि 1 427. 'a grandfather' subst. inst. sg. m Skt. पितामह> Pkt पिआमह m.

पीइं 1 635. 'to drink' v. 3rd. pers. sg. pres—पीउ 1·721. v. 2nd pers. pl. pres.—पिजइ 3·130. v. 3rd. pers. sg. pres. pass. Skt. पिबति, Pa. पिवति, पिबति; Pkt. पिअइ, G. पीवुं; M. पीणें, H. पीना. ND. 378. b. 43–50.

पीडिउ 5·37, 117. 'afflicted' past. part. nom. sg. m. Skt. पीडित>Pkt. पीडिओ. G पीड्यो. ND. 382. a. 29–38.

पीठी 6 325. 'a kind of fragrant pounded paste' subst. nom. sg. f. Skt. पिष्टिका> Pkt. पिट्ठिआ. G. पीठी; also cf. पीठो 'flour' in G. ND. 380. b. 19–26.

पीण 6·68. 'fat' adj nom. pl. m. Skt. पीन; Pkt. पीण.

पींडारडे 2 409. 'a cowherd' subst. inst. pl. m. Skt. पिण्डहर: 'one who serves for emolument'>पिण्डार and sporadic form पींडार+ड svārtha taddhita. G. पींढारो.

पीत्रीयउ 1·438. 'an uncle' subst. nom. sg. m. Skt. पितृव्य m. cf. G. पितराइ.

पीधउ 2 640. 'drunk' past. part. nom. sg m. see index. पीइं, for such past. part. and their formation see Tessitori: Notes. §126. (3).

पींपलि गच्छि 6 433, पींपल गच्छिहिं 6 5. 'the Pippla Gaccha–a particular fold of Jain monks to which Hirānanda, the author of Vidya–Vilasa belonged' subst. loc. sg. m.

पीय 1·424. 'father' subst. acc. sg. m. See index पिय.

पीयाणउं 2·644; 6 340. 'march' subst. nom. sg. n.—पीयाणु subst. acc sg. n. Skt. प्रयाणक n.; Pkt. पयाणअ.

पीयामहु 1 791. 'a grandfather' subst. nom. sg. m. see index: पियामहि.

पीरीयाखि 1 777. 'King Parikshita' subst. nom. sg. m. Skt.

परीक्षित; Pkt. परिक्खिय. Mark vowel-influence in the word-change.

पीहरि 1 60. पीहरिं 1 69. 'father's house' subst. loc. sg. n. Skt. पितृगृह n.; Pkt. पिइहर n.; OG. पीहर and G. पियर.

पुच्छीउ 1 671. 'asked' past. pass. nom. sg. m. See index पूछइ.

पुछदंड 2 603. 'with tails raised up like a stick' adj. acc. pl. f. Skt. पुच्छदंड (a Bahuvrihi compound).

पुण 1 127, 222, 442, 612, 2 246, 5 7, 57, 102, 139, 147, 6 96, 103; पुणि 2·116, 214, 440, 570, पुणु 1 184, 466, 679. 'but, also, even' conj. and adv. Skt. पुनर्, Pa. पुन, पन; Pkt. पुणो, उण, पण; Ap. पुणु. G. पण, H. पुनि; M. पण cf. Hem. 4·426; ND. 363. a. 36-41.

पुण° 6 409. 'merit' subst. sg. n Skt. पुण्य, Pkt. पुण्ण. See पुन्न and पुण्यु in the index.

पुण्यु 1·469. 'merit' subst. acc. sg. n -पुण्यह 6 416. gen. obl. pl. m. Skt. lw. पुण्य n.

पुण्यवंति 1·208. 'meritorious' subst. inst. sg. m. Skt. lw. पुण्यवत् m.

पुत्तु 1 12, 49, 110, 168, 182, 206, 383. 'a son' subst. nom. sg. m. Skt. पुत्र m.; Pa., Pkt. पुत्त. G. M. H. पूत. ND. 385. a. 5-18.

पुत्रु 1·582. 'a son' subst. acc. sg -पुत्रवंत 1 554 subst. nom. sg. f. Skt. lw. पुत्र m.

पुदगल° 5 97, 99. 'atoms' subst. nom. pl. n Skt. पुद्गल.

पुन्न° 1 221. 'merit' subst. sg. n.-पुन्नह 1·311 subst. gen. -obl. sg. n -पुन्निहि 1·256. subst. inst. sg. n.-पुन्नपभाव 1 468. 'the power of merit' subst. nom. sg. m. Skt. पुण्यप्रभाव m.- पुन्नयभाविहिं 1 221. subst. inst. sg. m. Skt. पुण्य, Pkt. पुण्ण n.

पुन्न° 1 222. 'complete' past. part.-पुन्नमनोरहु 1 222. 'with desires fulfilled' adj. nom. sg. m Skt पूर्णमनोरथः>Pkt. पुण्णमणोरहो

पुरराउ 1 575. 'the lord of city' subst nom sg. m. Skt. पुरराज >Pkt पुरराओ > Ap. पुरराउ.

पुरष° 1 218 'a man' subst. sg. m.-पुरषि 1 380 subst. inst. sg. m Skt पुरुष m.

पुरिष 1 369. 'man' subst. nom. pl. m Skt. पुरुष, Pkt. पुरिस m.

पुरुषु 1 191, 598. 'a man' subst. nom. sg. m. Skt lw. पुरुष m.

पुरु 1 659. 'a town' subst. nom. sg n.-पुरि 1 16, 112, 165, 447, 449, 655, 766; 3 214, 6 3. Skt. lw. पुर n.

पुरु 6 34. 'to fill' v. 2nd. sg. imprt.-पुरिन 6 284. v. 2nd. sg. imprt.-पुरीइ 6 152. v. 3rd. sg pres. pass. Skt. पूरयति. G. पुरवु, H. पुरना; M. पूरणे.

पुरेंद्री 2 51, पुरिंद्रो 2 96, 196; पुरत्री 2·40. 'an elderly married woman' subst. nom. sg. f. Skt. पुरन्ध्री f.

पुरोहितु 1 443, 464 'a chaplain' subst. nom. sg. m.

पुरोचन 1 443. 'the name of Duryodhana's chaplain' subst. nom. sg. m. Skt. lw. पुरोचन m.

पुलाइ 1 29, 256. 'to run away' v. 3rd sg. pres. - पुलाइं 1 476. v. 3rd. pl. pres. Skt. पलायते>Pkt. पळायइ G. पळवु, M. पळणे, H. पलना.

पुलिंदइं 1 636; पुलिदि 1·641. 'a person of a wild tribe' subst. inst. sg. m. Skt. पुलिन्द m.

पुवभवि 1 780. 'the previous birth' subst. loc. sg. m. Skt. पूर्वभव m., Pkt. पुव्वहव, पुव्वभव m.

पुहतउ 2 78. 'reached' past part. nom. sg m.–पुहतां 6·153. past. part. nom. pl. n. see index पहुतउ.

पुहवी 6·139. 'earth' subst. acc. sg. f. Skt. पृथिवी, पृथ्वी f. > Pkt. पुहवि.

पुहवीतलि 1 635. the surface of the earth' subst. loc. sg. n. Skt. पृथ्वीतल n.

पूगउ 1 271, 502. 'to arrive, to reach, to be fulfilled' past. part. nom. sg. m. – पुगइ 3 60 past part. loc. sg. m –पूगी 2·628; 6·52, 270. nom sg f. G. पुगवुं; H. braj. पुगनउं–formed from the past. part. *पुग्ग – which (on the analogy of verbs of the type Skt. भज्यते: भग्न: > Pkt. भज्जइ भग्गो) replaced Pa. Pkt. पुण्ण–(Skt. पूर्ण:) as past part. to Pkt. पुज्जइ (< Skt. पूर्यते is completed) ND 383. b. 39–50. cf. index पुज्जई and पूज्जइ.

पूजइ 2 4, 3·182; 6 175 'to be filled' v. 3rd. sg. pres. pass. – पूजती pres. part. nom. sg. f. Skt. पूर्यते > Pkt. पुज्जइ. cf. Punjabi पुज्जणा 'to reach' etc ND. 383. b. 39–50.

पूजउं 3 193. 'to worship' v. 1st. pers. sg. pres.–पूजीयं 1 776. v. 3rd. pers. sg. pres. pass. contracted form of पूजीयइं. Skt. पूजयामि. G. पूजवुं.

पूछइ 1 40, 118, 528; 6 46, 318; पूछइं 3·166 'to ask' v. 3rd. pers. sg. pres –पूछइं 1 779. v. 3rd. pl. pres.–पूछूं 2 381. v. 1st. pers. sg. pres – पूछिउ 2 269, 6·38, 200; पूछिया 6 389 (=पूछिउ); पूछीइ 1·536. past part nom. sg. m.–पूछिआ 6 406. past part. nom. pl. m.–पूछिउं 1·615. past. part. nom. sg. n.–पूछी 6·312. past. part. nom. sg. f.–पूछी 6 389. absl. Skt. पृच्छति, Pā. पुच्छति, Pkt. पुच्छइ. G. पुछवुं; M. पुसणे, H. पूछना. ND. 384 a. 46–50. b. 1-2.

पूठप 1·779, पूठि 1 718, 'behind, at the back' subst. loc. sg. n. used as a prepo. Skt. पृष्ठ n. > Pkt. पिट्ठ, पुट्ठ, पट्ठ–G. पूठे 'behind'.

पूंठि 2 409. 'back' subst. nom. sg f. Skt. पृष्ठिका, Pkt. पुट्ठी, पिट्ठी, पट्ठी; G. पूठ f, H. पीठ f.; M. पाठ f. ND. 380. a. 43–50.

पूणइ 2·504. 'to be finished' v. 3rd pers. sg. pres. A v. from the past part. पूर्ण; Skt. पूर्णयती, Pkt. पुण्णेइ–पुण्णइ; OG. पूणइ.

पूतली 1 326, 333, 5 40. 'a doll' subst. nom sg. f. Skt. पुत्रक· 'a son'–'a small boy' and so पुत्रिका and पुत्तलिका a sanskritised Pkt. form. Pkt. पुत्तलिआ, H. पुतली, M. G. पुतळी f. ND. 385. a. 18-25.

पूत्त 1 222. पुत्त 1·258 'a son' subst. nom. sg. m. – पूत्तु 1·60, 60, 106, 109, 237. 'a son' subst acc. sg. m.– पूत्ति 1 108. subst. inst. sg. m. Skt पुत्र m.; Pkt. पुत्त; G. पूत, the contamination पूत्त is prob. due to the hasitation between पुत्त and पूत. H.M.G. पूत m. ND. 385. a. 7–17.

पूत्रो 1·286, पूत्रु 1 626. 'a son' subst. nom. sg. m. Skt. पुत्र contaminated with पूत the OG. form.

पूरुं 1·625. 'to fulfill' v. 1st. pers. sg. pres.–पूरंति 5 20. 76. 3rd pers. pl. pres.–पुराइ 5·71. v. 3rd. pers. pl. pres. pass.–पूरियइ 2 372. v. 3rd. pers. sg. pres. pass.–पूरउ 6·428. v. 3rd. pers. sg. imprt.–पूरिउं 6 34, पूरंय 6·26. absl. -पूरिय 3 17. past. part. nom. sg. m.–पूरिय 3·156; पूरी 2 197, 203, 6·192. past. part. nom. sg. f.–पूरियां past part. nom. pl. n. Skt. पूरयति, Pa. पूरेति, Pkt. पूरइ. H. पूरना, G. पूरवुं, M. पूरणे. ND. 386. b. 21–27.

पूरो 1 311. 'a flood, filling in' subst. nom. sg. m.–पूरि 3 31, 228. subst. inst. sg. m.–पूरिहिं 2 126. inst. sg. m. Skt. पूर m., Pkt. पूर m. M. G. H. पूर m. ND. 385. b. 25.

पूरव° 6 161. 174, 336, 363. 'previous' adj. Skt. पूर्व,–पूरवभव° 6 118. 'a previous birth' subst sg. m.-पूरवभवह 6 406. subst. gen. obl. pl. m.

पूरविलइ 1·367. 'previous' adj. loc. sg. m Skt. पूर्विल्ल–

पूराविया 1 334. 'were filled' past. part. nom. pl. m. Skt. पूरायित–G. पूराविउं.

पूरिय 3 8. 'a town' subst. nom. sg. f. Skt. पुरिका f.

पेखइ 1 34, 83, 565, 'to see' v. 3rd. pers. sg. pres –पेखी v. 2nd. pers. sg. imprt –पेखी 2 703, पेखीउ 1·219. absl –पेखता 1 419. pres. part. gen. obl. pl. m. Skt. प्रेक्षते, Pkt. पेक्खइ. G पेखवुं.

पेट 6 34. 'a belly, stomach' subst. acc. sg. n. Pkt. पट्ट-, पिट्ट–n., cf. Skt. पिटक n, पेट–m. n. 'a basket'; H. पेट m.; पेट n ND. 388. a. 48–50; b. 1–14.

पेलई 5 52. 'to push, to press' v. 3rd. pers. pl. pres.–पेलि 5·154. v. 2nd. pers. sg. imprt. Derived fr. *प्रेल्यति cf. Skt. प्रेरयते is driven forward (pass. of प्रेरते moves, प्रेरयति sends Pkt. पेरइ sends) Pkt. पेल्लइ. H. पेलना, M. पेलणें. ND. 389 a. 22–27.

पेलावेली 5 126. 'frequent urge' subst. sg. f. Skt. *प्रेरापेरि cf. PGS. P. 209. a. 17. पेलावेल्लि=प्रेराप्रेरि cf. पेल्इं in the index.

पोकारु 1·275. 'a cry' subst. nom. sg. m. Pkt पुक्कार m. (Skt. *पुत्कार. m.) G. पोकार m. fr. Pkt. v. पुक्कारेइ, पुक्कारइ. H. पुकारना, G पोकारवुं, M पुकारणें. ND 383. b. 16–20.

पोलि° 6 299 'a street-gate, a street' subst. sg. f.–पोलि 6 156, 271. subst. nom. pl. f.–पोलि 1 336. subst. acc sg. f.–पोलि 1·319. subst. loc. sg. f. Skt. प्रतोली f., Pkt. पओलि, OG. पोलि, G. पोळ f. H. पौल f.

प्रकटसरीर 1 638. 'with bodies revealed' adj. nom. pl. m. Skt. (in Bahuvrihi com.) प्रकटशरीर–

प्रकासि 3 30. 'lustre' subst. inst. sg. m. Skt. प्रकाश m. Pkt. प्रकास.

प्रज 2 308. 'subjects' subst. nom. sg. f. Skt. प्रजा f.

प्रणमी 2 724, 6 173. 'having bowed' absl from प्रणमइ. Skt प्रणमति, Pkt. पणमइ.

प्रतपु 6 382 'toshine' v. 3rd. pers sg. imprt. Skt. प्रतपति, Pkt पतवइ

प्रतिमल्ल 2 607. 'an equal opponent' subst. nom. sg. m. Skt. lw. प्रतिमल्ल m.

प्रतीठिउ 1 391, 777. प्रतिठीउं 1·184. 'installed' past. part. nom. sg. m. Skt. प्रतिष्ठित-; Pkt. पइट्ठिअ. with Skt. influence in OG.=प्रतीठिउ.

प्रभ° 5 181. 'lord' subst. m.–प्रभ 5 130, 185; 6 382. subst. nom. sg m.–प्रभ 5·186. voc. sg. m. Skt. प्रभु m.

प्रभावइं 6 407; प्रभावि 1·597; प्रभाविइं 6 415. 'prowess, power' subst. inst. sg. m. Skt. प्रभाव m.

प्रमाणु 1·305; प्रमाणुं 1 367. 'authority' subst. acc. sg. n. Skt. lw. प्रमाण n.

प्रियंवदु 1·544. 'a sweet-speaker' subst. nom. sg. m. Skt. lw. प्रियंवद m.

प्रयुंज्या 2 14. 'used' past. part. nom. pl. m. Skt. प्रयुजित- (=प्रयोजित).

प्रलउ 1 302. 'destruction' subst. nom. sg. m.–प्रलइ 2 311. subst. loc. sg. m. Skt. प्रलय m.

प्रवहण 6 26. 'a boat' subst. acc. sg. n. Skt lw. प्रवहण n.

प्रवाहिउ 1 207. 'set afloat' past. part. nom. sg. m. of v. प्रवाहइ=the causal of प्रवहइ Skt. प्रवाहयति. Pkt. प्रवाहेइ.

प्रवेस 6 251. 'entrance' subst. nom. sg. m.–प्रवेसि 1·759. subst. inst. sg. m. Skt. प्रवेश m.; Pkt. प्रवेस m.

प्रससा 5 158, 166 'praise' subst. acc. sg. f. Skt. प्रशंसा f.; Pkt. पसंसा f.

प्रसिद्धउ 1 182. 'famed' past. part. nom. sg. m. Skt. प्रसिद्ध

प्रसिद्धिइं 5·181. 'fame, publicity' subst. inst. sg. f. Skt. lw प्रसिद्धि f.

प्रस्तावि 6 95. 'incident' subst. loc. sg m. Skt. lw. प्रस्ताव m.

[प्रह:] 1 703. 'morning light' subst. nom. sg. f.–प्रहि 6·140. subst. loc. sg. m. Skt. प्रभा>Pkt. पहा. The sense is transferred to प्रभात>Pkt. पहाअ.

प्राणि 2 167, 3 19, 6·364 प्रांणि 3 20 'power, strength' subst inst. sg. m. Skt. प्राण m. G. पराणे.

प्रामीइ 6·110. 'to obtain' v. 3rd. pers. sg pres. pass.–प्रामी 6 269. absl. see index पावइ. G. पामवु, cf. Tessitori: Notes: §31 for euphonic र् to पा in पामइ.

प्रासादु 1·395. 'a palace' subst. nom. sg. m. Skt. lw. प्रासाद m.

प्रियदाहि 6 133. 'the pangs of a lover' subst. loc. sg. m. Skt. प्रियदाह m.

प्रियमेलउ 3·198. 'the union with the lover' subst. nom. sg. m. Skt. प्रियमेलक m. Pkt. पिअमेलअ–cf. G. मेळो 'meeting'.

प्रीमि 1 703, प्रेमि 3 79. 'love' subst. inst. sg. m. Skt. प्रेमन् m. n.

प्रीय 6 240. 'a lover' subst. nom. sg. m. Skt. प्रिय m.

फण 2 303 'a hood of a snake' subst. acc. pl. f. Skt. फण m. फणा f. Pa. Pkt. फण m. f. H. फन m. M. फणी f. G. फेण f. ND. 401. a. 21–25.

फणमंडप 2 461. 'the spread of hoods' subst. nom. sg. m. Skt. फणा+मण्डप m.

फरी 5·179, 6·196. 'having turned i. e. again' absl. of फरइ–फिरइ. used as a particle. G. फरी, H. फिर.

फलहली 3 125. फलहुल 6 212. 'a kind of cake made of ground pulse' subst. nom. sg. f. Skt. फुल्लपौलिका Pkt. फुल्लओलिअ f. H. फुलौरी 'a small puffed cake of fruit and

pulse fried in ghee.' Turner: <*फुल्लपूर – 'puffed cake' cf. Skt. फुल्ल and पूर– m. cake (cf. पूरी f.'a cake'). ND. 408. a. 39–44.

फलंति 6 358. 'to be fruitful' v. 3rd. pers. pl. pres.–फलिउ 2 545. past. part. nom. sg. m.–फलिया 4 28. past part. nom. pl. m.–फलिय 3 60, 63. past part. nom. pl f. फलू 6·119. past part. nom. sg. n. Skt. फलति, Pkt. फलइ. H. फलना, M फळणे, G. फळवुं. ND. 402. b. 47 ff.

फलि 4 6. 'fruit' subst. inst. pl n. Skt. lw. फल n. G. फळ n.

फाड 5 109. 'a piece of cloth' subst. acc. sg. n. see index. फाल.

फांदइ 2 462. 'struggling grip' subst. loc. sg. m. Skt. स्पन्द m.>Pkt. फंद cf. Hc. 4 127, 2·53· H. फांद m.; G. फंद m. ND. 403. b. 44–50.

फाल 3·120. 'a piece of cloth' subst. loc. sg. m. cf. Pkt. फालिअ n. prob. from Skt. *स्फाट्यते (a pass. fr. स्फटति 'to crack')>Pkt. फाडेइ cf. also Skt. स्फाल्यति. From this rt. फाड, फाल, फालिअ are the derivatives. G. फाळियुं, (चो-)फाळ etc. cf. ND.405. a. 32–36.

फालडी 6·326. 'a kind of garment worn by women'. subst. nom. sg f. G. फाळी f. See index फाल for etymological details.

°फालीय 1 346. 'a kind of garment worn by a woman' subst. nom. sg. f. cf. index फालडी.

फारक 1 743. 'a warrior carrying Spharaka weapon' subst. acc. pl. m. Pkt. फारक < Skt. स्फारक.

फिरति 6·47. 'a turn, a round' subst. acc. sg. f. फिर+ति a noun suffix. See index फिरइ.

फिरइ 1 486, 585, 2·458; 5·10, 14, 14, 49, 96, 106, 'to move, to turn' v. 3rd. sg. pres – फिरइं 1·326, 473; 2 201, 5 53. v. 3rd. pl. pres. – फिरउ 5·183. 1st. pers. sg. pres. फेरंतउ 1·287. pres. part nom. sg. m.– फिरतइं 5 97. फिरतइ 6 47. pres. part. inst. sg. m.– फिरता 5 102. फिरता 2·511. pres. part. nom. pl. m.– फिरीउ 2 423. past. part. nom..sg. m.–फिरिउ. 2·463= फिरउ 3rd. pers. sg. imprt.– फिरिया 1 662, 2·430, 653. past. part. nom. pl. m.– फिरी 2·631, 5 179, 6·264. absl.–फिरेवुं 1 525. pot. part. nom sg. n. H. फिरना; G. फरवुं, M. फिरणें–prob.< *स्पिरति fr. IE. *speré, Pkt. फिरइ. cf. also Skt. root. स्पृत् 'to avoid'. cf. for the detailed examination of its Indo-European nature in connection with Skt. group. ND. 406. a. 43-50, ND. 651. a. 9–26. Skt. स्फुर् belongs also to the same group.

फुड 1 500 'distinct' adj. nom. pl. m. Skt. स्फुट> Pkt. फुड.

फुणिंदु 2 461. 'a big serpent' subst. nom sg. m. Skt. फणीन्द्र m.>Pkt. फणिंद m.

फुरकीय 3·126. 'throbbed' past. part. nom. sg. f. Skt. स्फुरत्+कृता > Pkt. *फुरक्रिय = OG. फुरकीय. G. फरकी. M. फरकणें. Turner connects with *फर् (perh. <*Spara–cf. फिरइ).

फुरसराम 2 539. 'Parashurama' subst. nom. sg. m. Skt. परशुराम m.

फुल 5·146. 'a flower' subst. nom. pl. n. Skt. फुल्ल–also

Pa. and Pkt. फुल्ल–'fully blown'. G. M. फूल n. H. फूल m. ND. 408. b. 46–50; 409. a. 1–4.

फूटइं 2·656. 'to burst, to break' v. 3rd. pl. pres.–फूटी 3·205. past. part. nom. sg. f. Skt. स्फुट्यते (pass. स्फुटति)>Pkt. फुट्टइ. G. फुटवुं, H. फुटना, M. फुटणें. ND. 409. b. 38–47.

फूरकिय 3·163. 'throbbed' past. part. nom. sg. f. See index फुरकीय.

फूल° 6·128. 'a flower' subst. n. See index फुल.

फूलि 4 6. 'blossomed' adj. nom. sg. f. Skt. फुल्ला. See index फुल.

फेट 5 179. 'the break' subst. nom. sg. m. Skt. स्फेट m. (<Skt. root. स्फेटयति 'to destroy') > Pkt. फेड m. See index फेडइ.

फेडइ 1 147; 2 277, 448. 'to break' v. 3rd sg. pres.–फेडउं 1 627. v. 1st. sg. pres.–फेडसिउं 2·331. v. 1st. sg. fut.–फेडिउ 1·753; 2·638. past. part. nom. sg. n.–फेडी 2·270, 610.= फेडि 2nd. pers. sg imprt. Skt. स्फेटयति >Pkt. फेडइ Hc. 4 358. G. फेडवुं, H. फेडना; M. फेडणें.

फेरिउं 2·658. 'turned, changed' past. part. nom. sg. n. Pkt. फेरण n.<Skt. root. *स्फरयति. H. फेरना; M. फेरणे, G. फेरववुं ND. 410. b. 7–13.

फेर 5·136; फेरा 5·100. 'turn' subst. nom. pl. m. see index फेरिउं.

फेरी 2·574. 'a turn' subst. nom. sg. f. see index फेरिउं.

फोडइ 6 359, फोडए 3 207. 'to break' v. 3rd. pers. sg. pres. फोडइं 2·354. v. 3rd. pl. pres Skt. स्फोटयति > Pkt. फोडेइ G. फोडवुं, H. फोडना; M. फोडणें. ND. 411. a. 39–47.

वइट्ठऊ 1·320, 564; वइठउ 1·234, 491, 6·48, 250, 307, 314 'sat' past. part. nom. sg. m.–वइठा 1·376, 629; 3·134; वइठला 1·343. past. part. nom. pl. m.–वइठी 1·117, 119, 584, 2 79, 180. past. part. nom. sg. f. Skt. उपविष्ट; Pkt. उवइट्ठ, G. बेठो, cf. H. बैठना. ND. 459. a. 43–47; Divatia. GLL. I. p. 130. Tessitori Notes. § 5 (3).

वइतालीस° 5 45. 'forty-two' adj. of number. Skt. द्वि-द्वा-चत्वारिंशत्; Pa. द्वाचत्तालीस–, Pkt. बायालीस–G. M. बेतालीस; H. बयालीस. ND. 421. b. 10-13. Tessitori Notes § 82; Pischel: § 445.

वइसइ 2 106, वइसइं 1·282; 2 680. 'to sit' v. 3rd. pers. sg. pres.–वइसिइं 3·124=वइसइं v. 3rd. pers. pl. pres.–वइसिन 1·410. v. 2nd. pers. sg. imprt.–वइसी 1·126 absl. Skt. उपविशति, Pkt. उवइसइ; Ap. वईसइ, G. बेसवुं, H. बैसना. Divatia: GLL. I. p. 130. Tessitori Notes: § 5 (3). Hc. 4.423. (1), Pischel: § 300.

वक° 1 530. 'the name of a demon whom Bhima killed' subst. m.-वकु 1·667. subst. nom. sg. m. Skt. वक m.

वग 1·536. 'the name of a demon' subst. m. – वगु 1 537. subst. acc. sg. m. Skt. वक m.> Pkt. वग m.

वडुया 1·529. 'young boys' subst. voc. pl. m. Skt. वटुक m.> Pkt. वडुअ m. G. वडवो m.

वंदीयण 1·219. 'bards' subst. acc. pl. m. Skt. वन्दिजन>Pkt. वंदिअण, with यश्रुति and the

consequent influence of य, the penultimate इ is lengthened—a case of common occurrence in OG. वंदियण m. -

वत्रीस° 3 101. 'thirty-two' adj. Skt. द्वात्रिंशत् f. Pa. वत्तिंस; Pkt. बत्तीस, H. बत्तीस, G. बत्रीस; M. बत्तीस. ND. 418. a. 44–47, Pischel §445. Tessitori Notes § 80.

बद्धइ 6 279. 'tied' past. part. loc. sg. m. Skt. बद्ध–.

बंध 1 708. 'bonds, shackles' subst. nom. pl. m. Skt. बन्ध m.

बंधव 1·393, 781, 3 75. 'brothers, relatives' subst. nom. pl. m.–बंधव 6 20, बंधवु 1 174, 180. subst. nom. sg. m.–बधवि 1 667. subst. inst. sg. m –बवधि 1 392, 3 214; बंधविं 1 301, बंधवइं 3 101. subst. inst. sg. m. Skt. बान्धव m.

बंधुर 3 75. 'lovely, beautiful' adj. nom. pl. m. Skt. lw. बन्धुर–

बप्पीहड 6 125. 'Cātaka bird' subst. nom. sg. m. Pkt. बप्पीह m. Dn. 6·90. बप्पीहो=चातक, Hc. 4 383. i, ii. H. पपीहा m, G. बप्पैया. m.

बंबाल 1·337. 'the group, the cluster' subst. nom. sg. m. Hc. 4·102. बमालेइ=पुञ्जयति, Pkt बमाल m =पुञ्ज m. also cf. intermediate OG form बवाल in GOS. XIII P. 3. st 4. जलदजालबवाले नीझरणि रमाउल!, prob. connected with बिंब+अल svārtha suffix.

बंभण° 1 261, 521. 'a Brahmin' subst. m.–बंभणु 1 527; बंभण 2·18, 193. subst. nom. sg. m. Skt ब्राह्मण. m.> Pkt. बंभण Hc. 4 280. cf. G. बामण m. G. (collo.) भेमण etc. M. बामण m. H. बाम्हन m. ND. 438. a. 3–10.

बंभणी 1 368. 'a Brahmin woman' subst. nom. sg. f. see index बंभण, G. बामणि. f.

बंभणवेसि 1 540 'in the dress of a Brahmin' subst. inst. sg. m. Skt. ब्राह्मणवेशेन.

बंभंड 1·353. 'universe' subst. nom. sg. m Skt. ब्रह्माण्ड m.> Pkt. बंभड m.

बयठउ 2 264. 'sat' past. part. nom. sg. m. see index बइट्ठउ.

बयसियइ 2 386. 'to sit' v. 3rd. pers. sg pres pass. see index बइसइ.

बलु 1·483, 3 20. 'strength, power' subst acc. sg. n – बलि 1 206, 2, 28, 290, बलि 1 238, 254, बलिहिं 1 736. subst. inst. sg. n. Skt. बल n.

बलु 1·441. 'Balarama, the elder brother of Krishna'. subst. nom. sg m. Skt. बल m.

बलवंधु 1 441. 'strong' adj. nom. sg. m. Skt. बल+बन्ध m. prob. contaminated by बलवंतु. See index बलवंड.

बलवंड 2 553, 572, 664. 'strong' adj. nom. sg. m.–बलवंड. 2·686. adj. nom. pl. m. cf. बलवंधु.

बलवंतु 3 107. 'strong' adj. nom. sg. m. Skt. बलवत्; Pkt. Ap. बलवंत–G. बळवंत

बलि 2 14. 'powerful' adj. nom. pl. m Skt. बलिन् m. Dn. 6 88 cf. index बलीअ.

बलिभद्रि 1·779. 'Balabhadra' subst. inst. sg m. Skt. lw. बलभद्र m.

बलीअ 6 366. 'powerful' adj. gen. obl. sg m.–बलिया 2·502. adj. gen. obl. pl. m. Skt बलिन् or बलिक> Pkt. बलिअ Dn. 6 88. G. बळियो m.

वलियउ 3 206. 'strong' adj. nom. sg. m. See index वलीअ.

वल्लवु 1 650. 'the name assumed by Bhima when he stayed at Virāta's court' subst. nom. sg. m. Skt. वल्लव m.

वहत्तरि 1 51. 'seventy-two' adj. acc sg f. Skt. द्वि-or द्वासप्तति, Pkt विसत्तरि, वावत्तरि; H. वहत्तर; G. वोतेर; M. वाहत्तर. ND. 421. a. 39-42. Tessitori: Notes §80; Pischel § 446

वहिनडीय 1 231. 'sister' subst. nom. sg. f. वहिन+डीय the Svārtha suffix. See index वहिन.

वहिन° 2 77, 79. 'sister' subst. f.– वहिन 2 55. subst. nom. sg. f.–वहिन 2 93. voc. sg. f.– वहिनि 2·129. subst. nom. sg. f –वहिनि 3 92. voc. sg. f Skt. भगिनी f.; Pa. भगिनी f.; Pkt. भइणी f., भइणिआ, वहिणी f. H वहिन, वहनी; G. वहेन f.; M वहिण ND 459. b. 37-44.

वहुवार 6 135. 'many times' adv. com वहु 'many'+वार 'time, turn' G. वहुवार

वहूय 1 76. 'many' adj. nom. pl. m.–वहूय 1 113. adj. acc. pl m. Skt. वहु.

वाइ 2 133; वाई 2 93, 109, 137 'woman' subst voc. sg. f –वाईउ 2 392. subst voc. pl f. Pkt. वाइया, G. वाई; M. वाई; prob.<Pkt. माइअ< Skt मातृका f.

वाणु 1 567, 568 'arrow' subst. nom. sg. m –वाण° 2 507 subst m.–वाण 2·655. nom. pl. m –वाणि 1 292, 747; 5 60 subst. inst. pl. m. Skt. वाण m.

वाणावली 2 694. 'a series of arrows' subst acc. sg. f. Skt. वाण+आवली f.

वाणपजरि 2 694. 'the cage of arrows' subst. loc. sg. n. Skt.वाण+पञ्जर m. n.

वादर 5·15. 'a one-sensed gross soul' subst. nom. pl. m. Skt. वादर m

वाधउ 5·104. 'tied' past. part. nom. sg. m.–वाधा 1 482. past. part. nom. pl m.– वाधी 5·163. past part nom. sg. f. Skt. वद्ध.

वांधई 3 205 'to bind, tie up, fasten' v. 3rd. pers. sg. pres.–वांधी 6 413= वाधीइ v. 3rd. sg. pres. pass –वांधंति 5·9. extended from वाधंत pres. part. nom. sg m.– वाधी 1 187, 2 236, 237, 361, 445, 6 313 वाधीय 1 250. absl.–वाधिउ 6 310, वाधीउ 1 253. past. part. nom.– sg. m.– वाधिउं 6 410 past. part. nom. sg. n.–वांधी 3 129. past part. nom. sg. f.–वाधीआ 6 379, वाध्या 2 321 past part. nom. pl. n. Skt. वध्नाति, *वन्धति, Pa. वंधति; Pkt वंधइ H. वांधना; M. वांधणे, G. वांधवुं. ND. 430 a. 19-30.

वांधव 2 74. 'relatives' subst. nom. pl m. Skt वंधव m. G वावव, see index वंधव m.

वाप° 1 526, 6 30, 35, 138, 395, 399, 401. 'father' subst m.–वापि 6 24 वापइ 6 337. subst. inst sg. m. Pkt. वाप्प–Dn 6 38 commentary· 'वप्पो सुभट । पितेत्यन्ये।'; Ap. वप्प–H वाप m. M वाप m. G वापा m वापु m ND. 434. a 44-47 Pischel· § 305

वापडां 5·56 'wretched, pitiable, poor' adj. gen. obl pl. m.–वापुडा 2 458 adj. nom. pl m. cf in Ap. Hc. 4 387. प्रिय एम्वहि करे सेल्लु करि छड्डहि तुहुं करवालु। जं कावालिय वप्पुडा लेहिं अभग्गु कवालु ॥ वप्प+उड adj. suffix. H वापड़ा, वापुरा, G. वापडो, M वापडा. ND. 420. b. 43-44.

बाबर° 5·75. 'a wild tribe' subst. m. Skt. बर्वर m. Pkt. बब्बर; G. बाबरो.

बार 1 386; 5·144, 150; 'twelve' adj –बार 1·381. adj. acc. pl n.–बार 5·146. adj. nom pl. m.–बार 5 146. adj. acc. pl. m. Skt. द्वादश–, Pa. द्वादस, Aśokan Pkt. दुवादस–, दुवाडस, Pkt. दुवालस, बारस, बारह. H. बारह, M. बारा, G. बार ND. 435 a. 44–49.

बारह° 1 75 'twelve' adj –बारह 1 415. adj. acc. pl. n.– बारह 5·151. adj. acc. pl. n See index बार.

बार 6 107. 'door' subst. acc. pl n.–बारि 1 645, 3·166, 5 27, 63, 163, 6 273 loc. sg n. Skt द्वार n.; Pa. द्वार n, Pkt. दुवार, दार, बार (Hc 1 79) n. H. बार m.; M दार n. but बारी f. 'a window'. G बार n. ND. 316. b 9–19.

बाल 1 116, 140, 159, 176, 195, 347, 518, 3 113, 6 65. 'a girl' subst nom. sg. f –बाल 1 235, 6 211, 380. subst. nom. pl f –बाल 1 177, 179, 488, 3 72. subst. acc sg f. Skt. बाला f. G (poet) बाळ f. <Ap. बाल f.

बाल 1 133. 'children' subst. nom pl. n –बाल 1 502. acc pl. n. Skt. बाल m., G बाळ n 'children'

बालिय 3 52. 'a girl' subst. nom. pl f. –बालिय 3 177. subst. acc. sg. f. Skt बालिका f > Pkt बालिआ f. Ap. बालिअ, OG. बालिय, with the elision of final य to its penultimate इ, there is another OG. form बाली f.

बाली° 1 85. 'a girl' subst. f – बाली 1 637, 2 97, 226, 620. subst. nom. sg. f.– बाली 1·126. 2·621. subst. acc. sg. f.–बाली 2·220. subst. acc pl f. See index· बाली f.

बालप्पणि 1·171, 556 'childhood' subst. loc sg n.– बालापणि 5 103. subst. loc sg. n.– बालपणइ 6 337, 6 417. subst. loc sg. n –बालपणा° 6 399. subst gen obl. sg. n. Skt. *बालत्वन (= बालत्व) n.; Ap. बालत्तग = बालप्पण n. G. बालपण n H बालपन, बालापन m.

बालो 1 85, 310 'a child' subst. nom. sg m Skt. बाल m, Pkt. बालो m

बालइं 5·35. 'to burn' v. 3rd. pl. pres – बालइं 2 395. v. 1st. sg pres –बाली 5 153. बालिय 3 177(2) absl. OG. बालइ= the caus. of बलइ < *बलति (=Skt. ज्वलति) H. बलना, G. बळवु, M जळणें. ND 425. a. 36–40 caus H बालना, G. बाळवुं, M. जाळणे ND 436. b 46–48.

बाह 6 67 'a hand' subst. nom. pl m.–बाह 1 484 subst. inst. sg. m –बाहु 2 625. subst acc pl. m Skt बाहु m., Pa बाहु m बाहा f; Pkt. बाहु m f; बाहा f Hc. 1 36. H. बाह f. 'an arm'; M. बाही f., cf. G बाय f. 'a sleeve' but prob. in old poet. 'बांय=an arm' cf बांय झालवी 'to help' ND. 430. b. 11–18

बाहुशृङ्गार 3 108. 'the decoration of hands' subst. nom. sg. m. Skt lw बाहु+शृङ्गार m. cf. G. शणगार m

बाहरि 6 36, बहिरि 6 249. 306. 'outside' adv sometime prepo. Skt बहिस्, Pa. बाहिरो, Pkt. बाहि, बाहिं, बाहिर Hc. 2 140 H. बाहिर; G. बहार; M. बाहेर. ND. 428 a. 11-18.

वि 1·326. 'two' adj. nom. pl. f.–वि 2 663. adj. acc. pl. m.–n –विन्हइ 4 8, 19, 27. adj. nom. pl. m. the n. form is used for m. Skt. द्वेनि, Ap. विण्णि; G. बन्ने (used in all genders).–Skt द्वे Ap. वि, G. बे cf. Tessitori Notes § 80. cf. विण्णि with तिण्णि on the analogy of which the form is made. Aś. (Girnar) Pkt. द्वे, Pkt. वे. ND. 313. a. 15–25. Pischel: §300.

विमणी 3 78. 'two-fold' adj nom. sg f Skt. द्विगुणा; Pkt. विउणा = OG. विमणी through the intermediate form विवणी. G. बमणुं. Dave Study *द्विर्मणितम् (Skt.)>OG. विमणुं is quite fanciful. cf. Hc. 1 94.

विहु 1·687; 2 287, 4 19, 32; 5·15, 23, 82, 83, 90, विंहु 1·84, 291, 674; 2·345; 3 115, 6·344, 347 'both' adj. used for all cases and genders. वि+हुं (emphatic particle) cf. G. बेउ cf. for बेउ Tessitori Notes §104. The aspiration of उ to हु is to make the particle more emphatic–or prob. due to the influence of the gen. obl. form विहुं cf. Tessitori: Notes: §81. "The cardinals 2, 3, 4 have the gen. obl. forms विहुं, त्रिहुं, चिहुं of which the first occurs in Ap. and the two others might either be derived from Ap. तिहुं, चउहुं, if such forms ever existed, or be explained as having been formed after the analogy of विहुं They are used instead of direct forms in all cases, whenever a definite meaning is required, thereby exactly coinciding in both origin and usage with so called 'Aggregatives' in Hindi (See Kellogg's Hindi Grammar §223)".

विहामणी 2·324. 'terrifying' adj. nom. sg. f. वीह+आवण adj. suffix. (Skt. suffix· आवन) >OG. विहामण. G. विहामणुं- See index: वीह–.

वीज° 1·54. 'the second day of the lunar month' subst. f. G. बीज f. see index· वीजउ.

वीजउ 1 14, 172, 506, 696, 2·191, 586, 5 81, 137, 6 20, 26, 'second, another' adj. nom. sg. m.–वीजा 5·65, 128. adj. nom. pl.m.–वीजी 1 484=वीजइ. adj inst. sg. m.– वीजा 1 597=वीजइ adj. gen. obl. sg. m.–वीजां 1·496. adj. gen. obl. pl. m.–वीजऊ 1 784. adj. acc. sg. n.–वीजी 1 215. adj. nom. sg. f. Skt, द्वितीयकः >Pkt. विइज्जओ (Hc. 1·5) >Ap. विइज्जउ>OG. वीजउ. G. बीजो. cf. Tessitori: Notes: §82; Pischel: §449.

वीझउं 2 472. 'to fear' v. 1st. pers. Skt. *विभ्यामि (=बिभेमि) >Ap. विज्झउं=OG. वीझउं.

वीडां 2·322, 3·135; 6 218. 'a roll of betel–leaf' subst. nom. pl. n. Skt. वीटक n.> Pkt. वीडग–n. H. बीडा m G. बीडुं n. M. विडा m. ND. 447. a. 24–43.

वीहइं 2·76. to fear' v. 3rd. pl. pres. –वीहंउ 5 185. 1st. sg. pres.–वीह 2·577. 2nd. sg. imprt.–वीहना 2 601. past. part. nom. pl. m –वीहता 2·340. pres. part. nom. pl. m.– विहंतइ 6 33. pres. part. inst sg. m. Skt. बिभति >Pkt. विहेइ (Hc. 4·238) contam by Skt.

*भीतयति (an usual case of forming a v. from a past. part.) > Pkt. वीहेइ and वीहइ (<Skt *भीतति) Hc. 4 53. Pischel §501. however accounts for वीहेति< Skt. भीषयति. G. वीहुं. cf. Dave Study P. 166.

वीहावीयउ 1 433.=वीहावियइ 'frightened' v 3rd. sg. pres.; the caus. form of वीहइ Skt. *भीतापितेत्ति >Pkt वीहाविअेइ. G. बिवडावबुं.

बुद्धि 2·281 'an idea' subst. nom. sg f –बुद्धिइं 6 192. subst. inst. sg. f Skt. बुद्धि f.

बुंब 1 527. 'a shout' subst acc. sg f.–बुंबारवु 1 578. subst. nom. sg. m. बुंबा+रव Pkt. बुंबा (onomato.) G. बूम f.

बुलइ 1·56. 'to speak' v. 3rd. sg. pres See index· वोलइ.

बुल्लावइ 6 124. 'to call' v. 3rd. sg. pres. caus. of बुलइ: see index बुलइ and वालइ.

बूक° 1 724. 'a kind of musical instrument' subst. f. Pkt. बुक्का f. cf ढक्काढक्कहुडुक्कासंबुक्काकरडिपमिईणं आउज्जाण (Supāsanāha–Cariya. P. 195).

वूझइ 2·475. 'to know' v. 3rd. sg. pres –वूझवी 6 246. absl fr. caus वूझवइ Skt. *बुध्यति (=बुध्यते)>Pa. बुज्झति, Pkt. बुज्झइ; OG. वूझइ. H. बूझना, M. बुझणे, G. वूझवुं. ND 452. a 37–48.

बूडा 1 593. 'sank, drowned' past. part. nom. pl. m. वूडी 2 420. past part. nom. sg. f. Pkt. बुड्डइ G. बुडवुं, H. वूड़ना, बुडना, M. बुड़णे. ND. 453. a. 16–22. See index वोलइ (2).

बूंब 2 293. 'a shout' subst. nom. sg. f. – बूंबा 2 162, 412, 5 30 subst acc. sg. f.–बूंबह 2 293 subst inst. pl. f.–बूंबारवइ 2·410. subst. inst. sg. m. बूंबा+रव m. see index बुंब.

बृहन्नडा 2·449. 'the name of Arjuna when he was in disguise at the court of King Virata' subst. nom. sg. f. Skt बृहन्नला f.

बे 1 289. 'two' adj. nom. pl. m.–बे 1 291. adj. nom. pl. n.–बे 1 595 adj. nom. pl. f.–बई 1 314, 503 adj. nom. pl. m. बे+ई (emphatic particle) cf. Tessitori: Notes · § 104. –बेउ 1·100, 110, 239, 295, 296, 300, 311, 390, 482, 570, 571, 593, 603, 620, 703, 750, 3·26, 27, 75, बेऊ 2·360. used in all cases and all genders. cf. Tessitori. Notes § 104. also see index बेहुं.–बेह 1 770. prob. contracted from बेहु with gen obl. sense. See index बि.

बेइन्द्रिय° 5 23 'two-sensed' adj. बे + Skt. इन्द्रिय.

बेटउ 1·103, 171, 181, 6·396. 'a son' subst. nom. sg. m. –बेटउ 1 98 acc. sg. m. – बेटऊ 1 777. nom. sg. m. – बेटा 1·190, 316, 6 391; बेटां 1 241 nom. pl. m.–बेटा° 5 109, 110, 155. gen. obl. sg m –बेटे 5 110 loc. sg. m –बटे 6 390. inst. pl. m. Pkt. बिट्ट–m. H बेटा m., M. बेटा, G बेटो m. ND. 455. b. 37–38.

बेटी 1 47, 130, 6·303; बेटीय 3 221 'a daughter' subst. nom. sg f. Pkt बिट्टी f. H. G M. बेटी f. Hc 4 330. ND. 455. b 32–36.

बेठां 1 278. 'sat' past part. nom pl n. See index: वइट्ठुऊ

बेडी 1 117, 119. 'a boat' subst. loc. sg. f. Skt (lex.) बेडा f.; Pkt बेड–, बेडअ–m, बेडा f. cf. Dn. 6 95. बेडो=नौ ; बेडी f.

H. वेडा f.; G. वेडो m.; M. वेडा m. ND. 456. a. 19–22.

वेडीवाहा 1 118, 120, 127, 142, 147. 'a boatman' subst. gen. obl. sg. m.–वेडीवाहइं 1·144. subst inst. sg. m. Skt. वेडावाहक– m.> Pkt. वेडीवाहअ–.

वेलि 2·686. 'a cow' subst. acc. pl. f. a f. form extended from Pkt. वइल्ल – m. Dn. वइल्लो=वलीवर्द m G. वेल m.; H. वैल m; M. वेल m.

वेहू 6 366. 'both' adj. See index· वेहुं.

वोकड 5·55. 'a goat' subst. nom. pl. m. Pkt वोक्कड–m. Dn. 6 96. 'छागम्मि वोक्कडो'; G. वोकडो m; H. वंका –m; M. वोकड m. Skt. (lex.) note वुक्क m. 'a he–goat' cf. ND. 460. b. 6–13.

वोधि 1 63. 'knowledge' subst. inst. sg. m. Skt. वोध m.

वोधिलाभ° 5·134. 'attainment of knowledge' subst. m. Skt. lw. वोधिलाभ m.

वोधीउ 1·760. 'preached' past part. nom. sg. m. Skt. वोधित<Pkt. वोधिअ, G. वोध्यो.

वोल 2 506, 634 'speech' subst. acc. sg. m. Pkt. वोल=कोला–हल: Dn. 6 90. connected with वोल्ल = वदति. cf. Pkt. वोल्ला f. H. वोल m. G. M. वोल m. ND. 461. b. 10–14.

वोलइ 1·26, 42, 154, 251, 303, 479, 489, 504; 2·50, 174, 237, 272, 442, 465, 506, 609, 634; 3·88; 6 25, 26, 27, 28, 32, 40, 70, 78, 82, 119, 151, 180, 182, 204, 233, 267, 285, 302, 328, 369, 378, 384, 400, 407, 412, 500 'to speak' v. 3rd. sg. pres.–वोल्इं 1 340; 3·171 (2), 4 34. v. 3rd. pl. pres.–वोलि 3·38; वोलिन 1·305. 2nd. sg. imprt–वोल्जिु 6·7. v. 1st. sg. fut.–वोलिइं 1·496. वोल्जिइ 1·366. v. 3rd. sg. pres. pass.–वोलिउं 1·601. वोलिउ 1·624. past. part. nom. sg. m. –वोलउं 6 96; वोलिउं 6·398, 399; वोलिउ 5·188. past. part. nom. sg. n. – वोली 6 246. past. part. nom. sg. f.–वोलतउ 3·107; वोलतु 2·578, pres. part. nom. sg. m.–वोलती 2·49. pres. part. nom. sg. f. – वोलावइ 1 193; 6·59, 135, 232. v. 3rd. sg. pres. (caus.) — वोलाविउ 6·49, 100, 231; वोलावीउ 6 194. वोलाव्यउ 6·309. past part nom. sg. m. (caus)–वोलाव्या 6 24. past. part. nom sg. pl. (caus.) – वोलावी 1·194, 523. past. part. nom. sg. f. Pkt. वोल्लइ=कथयति Hc. 4 1. H वोलना; G. वोलवुं, M. वोलणे. J. Bloch. Bull. SOS. V.4. p. 742 suggests Dravidian origin for the word. ND. 461. b. 32–39; causal form. Pkt. वोल्लावइ, H. वुलाना; G वोलाववुं, M. वोलाविणें ND. 461 b. 18–21.

वोलइ 1·250. 'to drench, to drown' v. 3rd. sg. pres. caus. वुडइ–वोलइं 3 171 (a) v. 3rd. pl. pres.–वोलियइ 2·160. v. 3rd. sg. pres. pass.—वोलिउ 2·510. past part. acc sg. n. <Skt. *वोडयति, वोलयति; G. वोळवुं; H. वोरना; M. वोळणें. ND. 453. a. 16–22. G. वुडवुं; डुववुं (Metathesis) are the primitive forms for caus. वोळवुं

भइ 1·476; 2 76, 379; 5 55; 'fear' subst. inst. sg. n. Skt. भय n. G भो m.<Ap. भउ<Skt. भय n.; G. (collo.) भें m,

भंइंसि 2 669. 'a buffalo' subst. nom. sg. f. Skt. महिषी f.; Pkt. महिसी; H. भैंस f. G. भेंस. f. M. म्हैस f. ND. 483. a. 42–50.

भक्ष 2 223. 'eatable' subst. acc. pl. n. orig. the pot. part. Skt. भक्ष्य n.

भक्ष्य 2·225 'eatable' subst. nom. pl. n. Skt. भक्ष्य n. See index भक्ष.

भगताविउ 6 219. 'fed' past. part. nom sg. m. from the v. *भुक्तापयति from भुक्त the past. part भुज् > Pkt. *भुगतावइ, and the OG. form in past. part. भगताविअ–

भगति° 1·266. 'devotion' subst. f.–भगति 1 499, 519. subst. acc. sg f.–भगतिइं 5 184. subst. inst. sg. f. Skt. भक्ति f. G (coll.) भगति f.

भगदत्तु 1·699, 741. 'the name of a warrior' nom. sg. m.–भगदत्ति 1 725. subst. inst. sg m. Skt. भगदत्त m.

भंगि 1 279, 3·10, 5 40, 6 203. 'way, fashion' subst. inst. sg. f. Skt lw. भङ्गि and भङ्गी f.

भंजइ 1 20 'to break' v. 3rd. sg. pres –भंजिउ 1·389. past. part. nom. sg. m. Skt. *भंजति (=भनक्ति) > Pkt. भंजइ Hc. 4 106, Pa. भंजति. H भजना, G. भाजवुं, M. भांजणें ND. 472. a. 47 ff.

भट्टु 1·650. 'a respectful title for a Brahmin' subst. nom. sg m. Skt. भट्ट m

भड° 1 507, 2 387. 'a warrior' subst. m –भड 2 344; भडो 1 239 subst. nom. sg m. -भड 1·620, 677, 2 323, 366. subst nom. pl. m.–भड 1 96, 2·383, 536, 691. subst. acc. pl. m –भड 2 372 subst. gen. obl. pl. m –भडि 2 321. subst. inst. pl. m. Skt. भट m. > Pkt. भड m G. भड m.; H. भट.

भडिवाउ 1·20. 'fame as a warrior' subst. nom. sg. m. Skt. भट+वाद m. The additional इ is merely euphonic. Pkt. भडवाओ.

भडत्थ 5·35. 'roasted' past. part. nom. sg. m Skt. भृष्ट the past part. भ्रस्ज् > Pkt. भट्ठ– cf. G. भडथावुं 'to be fried' presupposing the primary form भडथवुं.

भडांवली 2·426. 'hesitation' subst. nom. sg. f Derivation etc. is difficult to trace.

भडिअ 2·248. 'rooted out by hands' past part. nom. sg. f. Skt. *भ्रष्टिता < Pkt. भट्टिआ–, OG. भडिअ. prob. contam. by G. form भडवुं 'to fight against'.

भडी 2 347. 'a contest' subst. acc. sg. f. prob. an abstract noun from भड < Skt. भट 'a warrior'.

भणइ 1·104, 457, 529, 547, 558, 616, 626, 661, 679, 681; 2·194, 334, 725; 3·167; 5 113, 6 8, 76, 93, 97, 107, 111, 120, 137, 148, 197, 224, 236, 244, 265, 333, 390, 391, 428. 'to speak' v. 3rd. sg. pres –भणं 1·409, 414. v. 3rd. sg. pres.–भणइ 6·432. v. 3rd. pl. pres.–भणइं 1 6; भणुं 1 258. v. 1st. sg. pres.–भणेसि 3·86. 2nd. sg. pres. with म imprt. sense.–भणीजइ 1·52, 144; भणिइ 5·8, 149, 171; 6 18; भणीइं 5·156. v. 3rd. sg. pres. pass.–भणिउ 1 657; भणिइं 5·118. past part. nom. sg. n.–[illegible] 1 692; 6·198. past [illegible] nom. sg. f.–भणी 1·3[illegible] 582; 6 112, 1[illegible] 6·173; भणि[illegible] 6·[illegible]

1·576. absl.–भणतां 6·55. pres. part. gen. obl. sg. m. Skt. भणति, Pa. भणति; Pkt. भणइ. H. भणना, G. भणवु. ND. 468. b. 40–46.

1 689, 2·617; 6·174, 186, 266, 340 'towards' post. pos –भणी 6·111. 'for' post. pos. Tessitori. Notes: §71(4) "भणी is the contracted form of the loc. sg. भणिउ 'said' ". See also Tessitori: Notes: §131. G. भणी 'to'; OG. has also the sense of 'for'; illustrations have been given by Tessitori in the §s of his Notes referred to. In Ap. भणेवि is found in the sense of 'towards, for' and prob. absl. भणी is suggested as the origin of the post pos.

भणावइ 6·53. 'to teach' v. 3rd. sg. pres caus. of भणइ–भणाविउं 2 563. past part. nom. sg. n. Skt. *भणापयति> Pkt. भणावइ. G. भणाववुं.

भंडार 5 3, 6 164, 423, भंडारु 5 121. 'a store-house' subst. nom. sg. m –भंडारि 5 74. subst. loc. sg. m. Skt. भाण्डागार n.; Pkt भंडाआर, भंडार m.; H. भंडार m; G. भंडार m, M. भाडार n ND 464. a. 26-31.

भतारो 1 200. 'husband' subst. nom. sg. m.–भतार 1 363, 370; 2·233. subst. nom. pl. m.–भत्तार 2 139. subst. nom pl. m –भतारिहिं 1 108. subst. inst. sg. m. Skt. भर्तृ contam by forms like भत्तारो, भर्तार. etc.>Pkt. भत्तु; OG. भत्तारो. भतार. m. G. भरथार m.; H. भरतार.

भद्रिउं 1 621. 'done well' past. part. nom. sg. n. from Skt. noun–verb भद्रयति. Skt. भद्रित–>Pkt. भद्दिअ.

भद्रु 1 253. 'a good person' subst nom. sg. m. Skt. lw. भद्र–

भमइ 1·520, 2·378, 3 33, 5·12, 108. 'to wander' v. 3rd. sg. pres.–भमउं 1·233. v. 1st. sg. pres.–भमंतउ 1 292. pres. part. nom sg m.–भमी 5·75. absl.–भमिया 4 29. past. part. nom. pl. m. Skt. भ्रमति; Pa. भमति, Pkt. भमइ. G. भमवुं; H. भवँना, भवना.

भमाड्या 2·66. 'made to wander' past. part. nom. pl. m. Skt. *भ्रमाटिता (=भ्रामिता)>Pkt. भमाडिआ. G. भमाड्या. cf. ND. 469. a. 42–49 Hc. 4·161. notes Pkt. भमाडइ=Skt. भ्रामयति, by the side of भमावइ and भमाडेइ Hc. 4·30; Pischel: §554.

भमरडउ 2 113. 'a bee' subst. nom. sg. m. Skt. भ्रमर m.> Pā. Pkt. भमर+डउ Ap. Svārtha suffix. G. भमरो, H. भउंरा m.; M. भोंवर m ND. 480. b. 1–6. In G. भमरडो m.='top'.

भमरि 2·157. 'a bee' subst. inst. sg m see index भमरडउ.

भंमरभोलिय 3·191. 'simple-minded' adj. nom. sg m In Ap. Path Uddharana 1. 1. 22. णम्मय वाली भुंभलभोली णं भमइ सलोणी होरत्ति ।, Pischel Materilien. P. 53. verse. 16. from the Sarsvatikanthābharana of Bhoja. वाली भुंभरभोली उल्लसिअणिअंसणो ।. In OG., GOS XIII. Neminātha–Fāgu St. 12. 1. 5–6, भम्मरभोली नेमिजिणवीवाह सुणेई ।. नेहगहिल्ला गोरडी हियडइ विहसेई। Narasimha Mehta's lines in G. quoted by Belsare in his G. Dict. दहीं दूध ने करमलडो माही साकर घोळी । मारा वहालाजी आरोगे पिरसे भमरभोली ।. G. भमरभोळी often used as भोळ भम्मर. H. भमरिभूलान. Skt. विह्वल+*भ्रमुलक>

Pkt. भिम्भल (Hc. 2·58.)+ Pkt. भोल्लअ–भोलअ (quoted as Pkt. Desya word, Chatterji Origin and Development of Bengali Language P. 212.<भ्रम्+उल्ल.) Prof. Pischel· §354. considers भुमरभोली the intensive form of v. भुल् which according to him is derived from v. भ्रम Hc. 4 105. हुल्इ (Metathesis)= भुलइ>Pkt. भुल्लइ Hc. 4·177.; for भंमल–Pischel §209.

भयणि, 1 622 'sister' subst. nom. sg. f.–भयणि 1 388. subst. acc. sg. f Skt. भगिनी f.> Pkt. भइणी f. See index वहिन–.

भर 2·314. 'Onomato. sound of a Bheri–a musical instrument'.

भरई 1 471. 'to fill' v. 3rd. sg. pres –भरइ 3·118. v. 3rd. pl. pres –भरिउ 2 721, 6 20, past part. nom sg. m – भरी 2 359, 3 79, भरेवी 1 131, भरेवि 6·371. absl. Skt., Pa. भरति, Pkt. भरइ. H. भरना, G. भरवुं, M. भरणे. ND. 470. b. 11–22.

भराविया 1 396. 'were filled' past part. nom. pl n. Skt. *भरापितानि (=भरितानि) > Ap. भारवियाइं, OG. भराविया caus. of भरइ=भरावइ, H. भराना, M. भराविणे, G. भरावुं. ND. 469. b. 31–35.

भरतार 6 94, 124. 'a husband' subst. acc. sg. m.–भरतार 1 428 भरतारह 6 242. subst. gen. obl. sg. m See index भतार.

भरह 6 234. 'a dramatic performance' subst. nom. sg. n. Skt. *भरत n. an extension from भरत 'the primeval sage who composed the science of drama' > Pkt. भरह (Hc. 1·214).

भरहंखंड 6 12. 'the continent of Bharata–India' subst. acc. sg m. Skt भरतंखंड m. >Pkt. भरह+खड.

भरहरी 2 314. 'sounded' past. part. nom sg. f. > भरहरइ an onomato root for the sound of a Bheri.

भरि 6·122. 'in the fullness of' subst. loc. sg. m. Skt. भर m. cf ND. 469. b. 38–42.

भलउ 3 181, 4 12. 'good' adj. nom. sg. m –भला 1·348, 6 171, 346. adj. nom. pl. m.–भला 2 598. adj. acc. pl. m.–भलीय 3 112. adj. nom. sg f –भली 2 624. adj nom. pl. f.–भलं 2 416, 563. adj nom sg. n.–भले 6 202. adj. inst. sg. m.– भले 2·321. adj. inst. sg. m.–भलइं 5 24. adj. inst. sg. n. used adv.–भली परि 2 277. 'in a good manner' adv. phrase see index परि –भलेरा 6 171. 'better' adj. nom. pl m –भलेरइ 1 591. adj. loc. sg. n. Skt. *भल्ल (=भद्र) = भल्ल (used by Vāmana in his Alamkāra–Sūtrās in the sense of 'a rustic')>Pkt. भल्ल–, Ap. भल्लउं, G भलुं, H. भला, M. भला. ND 471. a. 35–45; भलेरा=Skt. भद्र+तर a comparative form See Tessitori Notes §79. G भलेरुं < Pkt. भल्लयर–, भल्लअर–.

भलखंड 5 38. 'a piece of spear' subst nom. pl. m. Skt. भल्ल+खंड m. Skt. भल्ल m. a kind of arrow, also भल्ली f. Pa. भल्लको m. a kind of copper, Pkt. भल्ली–f. a spear. भल्लोड–m. n. a tip of arrow. H. भाला m., G भालो m.; M. भाला m ND. 476.

a. 7–11. M. भल n. 'the head of a spear'.

भल्ली 2·98. 'a spear' subst. nom. sg. f. see index: भलखंड.

भव 1·793. 'a birth' subst. nom. sg. m.- भवू 1·779. subst. acc. sg. m.–भवि 1·367, 368, 780; 3·171; 6 94; भवि 1·787. subst. loc. sg. m.–भवह 1·777. subst. gen. obl. sg. m.– भवह 5 170. subst. gen. obl. pl. m. Skt. lw. भव m.

भवपंकी 4·14. 'mud of births' subst loc. sg. m. Skt. lw. भव+पङ्क m.

भवसड 3·171. 'a hundred of births' subst. acc. sg. n. Skt. भव+शत n. > Ap. भव + सड See index. सड.

भवनि 2·391. 'mansion' subst. loc. sg. n. Skt. lw. भवन–n.

भविक° 4 12. 'a person aspiring to absolution' subst m. Skt. भव्य > Pkt. भविअ–; resanskritized भविक.

भविय° 5 156 'one aspiring to absolution' subst. m.– भविया 6 8. subst. voc. pl. n.–भवियह 5 172. subst. gen obl. pl. m. Skt. भव्य >Pkt. भविअ. OG. भविय with यश्रुति

भाइगु 5·135. 'luck, fate' subst. acc. sg. n. Skt. भाग्य n. > OG. भाइग–Guj. (coll.)=भायग n.

भाई 2·94, 138. 'brother' subst. nom. sg. m.–भाई 2 561. subst. voc. sg. m.–भाईय 1·406; 3 124. subst. nom. pl. m.–भाईय 1·348. subst. gen. obl. sg. m. Skt. भ्रातृ, भ्रातृक m.; Pa. भाता, भातिको and भातुको; Pkt. भादा, भाडुअ, भाइ, भाइअ. Hence two bases भाइ and भाउ in modern languages. H. भाई; G. भाइ, M. भाई and भाऊ ND. 472. a. 1–14.

भाउ 1·439, 484 'brother' subst. nom. sg. m. cf. Hc. 1·131; see index भाई.

भाउ 6·146. 'attachment' subst. acc. sg. m. Skt. भाव m.> Ap. भाउ m.

भाख 5·19. 'speech' subst. acc. sg. f. Skt भाषा f.>OG. भाख; sometimes G. (poet.) भाख f.; H. भाखा;

भागि 2·287. 'part, division, portion' subst. inst. pl. m.–भागि 5·84. subst. loc. sg. m. Skt. भाग m. G. भाग m.

भाजइ 2 347. 'to share' v. 3rd. sg. pres.– भाजइ 2·267. 'to break' v. 3rd. sg. pres.– भाजउं 2 580. 'to break' v. 1st. sg. pres.–भाजउ 2 576. 'run away' v. 1st. sg. pres. See index भंजइ.

भांजइ 2 408; 3 212. 'to break, to part' v. 3rd. sg. pres. see index भंजइ.

भाण 6 91. 'the sun' subst. nom. sg. m Skt. भानु m. >Pkt. भाणु OG. भाण, G. भाण m.

भाथा 1·84, 291. 'quiver' subst. nom. pl. m.–भाथा 2 598. subst. acc. pl. m.–भाथे 5·69. subst. loc. pl. m. Pkt. भत्थ, m. f. an extension of the meaning of Skt. भस्र, भस्रा, भस्री 'a leather bag; a pair of bellows', G. भाथो m. H. भाथा m. M. भाता m. ND. 492. b. 13-19.

भामिणि 6 242. 'a woman' subst. gen obl sg. f Skt. भामिनी f.>Pkt. भामिणी f.

भाय 1 457. brother' subst. voc. sg. m. see index भाई.

भारती 2 92. 'the goddess of learning' subst. nom. sg. f. Skt. lw. भारती f.

भारमाली 2·451. 'bearer of the burden of' subst. nom. sg. f. Skt. भार+मालिन् (?).

भारी 1 316 'great, heavy' adj. nom. pl. m.–भारी 2·522, 730. adj. nom. sg. m. Skt. भार+इन्.

भालइं 1·285. 'spears' subst. nom. pl. n. Skt. *भल्लानि. see index भलखंड.

भालडी 2 68. 'spear' subst. inst. sg f. Skt. भल्ली+ड a svārthā suffix. see index भलखड.

°भाला 2 323. 'a spear' subst. m. see index भलखंड.

भावइ 1 685; 2 618, 660, 6·56. 'to bring attachment, to be to one's taste' v. 3rd. sg pres a denominative from भाव 'attachment' = भावयति G. भाववुं, M. भावणे.

भावि 6 56, 204, 420. 'attachment' subst. inst. sg. m. Skt. lw. भाव m.

भाष 6 309, भास 5 178. 'speech, a poetic division' subst. inst. sg f. see index भाख–.

भासइ 2 20. 'to speak' v. 3rd. sg pres. Skt. भाषते>Pkt. भासइ. cf. G. भाखवुं.

भिउड 2 505. 'a brow' subst. nom. sg. f. Skt. भृकुटि >, Pkt. भिउडि f. M. भिंवइ f. Pischel § 124.

भिडइ 1 287. 'to come close, to fight' v. 3rd. sg. pres – भिडइं 1 710. v. 3rd. pl. pres.–भिडिउ 1 253; भिडिऊ 1 621. past. part. nom. sg. m –भिड्या 1 620, 2 359. past part. nom. pl. m.– भिडेउ 1 752; भिडेवा 1 501. inft –भिडी 2 383. absl.– भिडतउ 1 249; भिंडतु 1 506. pres. part nom. sg. m. Pkt भिडइ (cf. Pkt अब्भिडइ) <Skt. *भिटति. H. भिडना, G. भिडवुं; M. भिडणें. cf. भीडवुं in G. 'to close' cf. also भटवुं. ND. 478. a. 9–17.

भितरि 6 9. 'inside, within' prepos. Skt. अभ्यन्तरे > Pkt. भित्तर 'a gate' Dn. 6 105; अब्भितर The case of the loss of the initial vowel cf. Pischel. § 141 ff. for such cases in Pkt., Tessitori Notes· § 2 (4) for the loss of initial अ in OG; Tessitori· Notes· § 75 for the list of prepositions in use in OG where भीतरि< Skt. अभ्यन्तरे is mentioned. Divatia GLL I P. 372 for MG G. भीतर, H. भीतर; M. भितर–भितरीं, ND. 477. a. 32–38; ND. 653. a. 4–13.

भिराडी 2 2. 'bold, of high passions' adj nom. sg f. G. (coll Kath) भिराड adj. cf. M. भिरड, भिरडी, भिरंड 'a fit of passion' prob. भिड+आल adj. suffix, भिड to be connected with भिडइ 'to come close, to combat'.

भिल्ल° 2 290. 'a man of Bhil Tribe' subst. m. Skt भिल्ल–; G. भील.

भिली 6 212. 'mixed' past part. nom. sg. f. Pkt. भिळइ–the caus in Pkt भेळयति prob. >Pkt मिळइ 'to meet' confounded with its opposite मिल्लइ and भिल्हइ 'to release' and the consequent spirantization of म to भ. G. भळवु, caus. भेळववु, M. भेळणें. Turner traces <*भेल–in Pkt. भेलेइ 'mixed' <*भेल्ल– with further possible connections with *भेट–*भेट्ट (v. भेटवु) etc. G. भेटवुं. ND. 483 a 18–27

भीजइ 3 28, 96 'to be pierced' v 3rd. sg pres. Skt. भिद्यते >Pkt. भिज्जइ and OG. भीजइ

G. भींजवुं is different<Skt. अभ्यज्यते 'is anointed' for which see ND. 476. b. 38–46.

भींडइ 2 278. 'to come close' v. 3rd. sg. pres.–भीडी 2. 598. absl —भींड 5 69. past. part. loc. sg. m. the contrac. भीडिए. see index भिडइ.

भीतरि 6 12, 221, भीतरी 1·313. 'in'. prep. see index भितरी.

भींनउ 3 87. 'pierced through, separate' past part. nom. sg. m.–भीनउं 2 182. past. part. nom. sg. n. Skt. भिन्नक-and *भिन्नित.

भीनी 2·487. 'moistened' past. part nom sg. f. past. part. of भीजइ<skt. अभ्यज्यते further contam. and confused with भिन्न the past. part. of भींजइ <skt भिद्यते G. भींजुं, H. भीनना 'to be wet' For भीजवुं cf. ND. 476. b. 38–46. H. has भीजना by the side of भीनाना. M भिनणें. 'to pierce'.

भीमसेनु 1 585. 'Bhimasena' subst. nom. sg. m. skt. भीमसेन m.

भीमि 1 465, 509, 536, 621; 2 225, 374; भीमिं 2 228, 375, भिमिइं 2 248, भीमिहिं 1 434, 752, 2·372 'Bhima' subst. inst. sg m.–भीमह 1 255. subst. gen. obl. sg. m. Skt. भीम m.

भींभली 2 351. 'agitated, confused' adj. nom, sg. f. Skt. विह्वला >Pkt. भिब्भल Hc. 2 58, Pischel: §209. cf. ND. 477. b. 27.

भीलिं 1 637. 'a Bhill' subst. inst. sg. m see भिल्ल–in the index.

भुइं 1 663; 2 410, 420. 'ground, earth' subst. nom. sg. f –भुंइं 1·479. subst. nom. sg. f.–भुंइं 1 90. subst. gen. obl sg. f.–भुंइं 5 90. subst. loc. sg f, skt. Pa. pkt. भूमि f. G. (coll.) भुंइं, भों, भोंय f , H. भूं, भूईं f.; M. भुंई f. ND. 478. a. 25–34.

भुजावलि 2·28, 643. 'by the strength of hands' subst. inst. sg. n. skt. भुज+बल n., भुज m. becomes also भुजा f. in Pkt. and भुजा f. in G.

भुय° 1·85. 'a hand' subst. m.–भुयदंडि 'by the club-like hand' subst. inst. sg. m. भुय+दंडि =Skt. भुजदण्डेन. skt. भुज m>Pkt. भुअ and भुय.

भुयणि 1·182. 'world' subst. loc. pl. n. Skt. भुवन n. > Pkt. भुअण and भुयण n.

भुलउ 2·560. 'mistook' past. part. nom. sg. m pkt. भुल्लिओ from pkt. v. भुल्लइ. See index भंमर – भोली. Pischel: §354; Chatterji Origin and Development of Bengali Language P. 212. भुल्लइ Hc. 4·105. Turner accepts rather doubtfully Pischel's view. G. भुलवुं, H. भूलना, M. भुलणें. ND. 481. a. 26–33.

भुहि 2 557. 'ground' subst. loc. sg. f. prob. the contract. of भुंइं+हि or भू+हि, or the additional ह due to the influence of the spirant.

भूचरु 1·45. 'a man, a dweller on earth' subst nom. sg. m. Skt. भूचर m.

भूपह 6 230. 'a king' subst. gen. obl. sg. m. Skt. lw. भूप m.

भूपालि 6·300. 'a king' subst. inst. sg. m. Skt lw. भूपाल m.

भूमि 5·29. भूमिं 1·516 'earth' subst. loc. sg. f Skt. lw. भूमि f.

भूयवलि 1·20; भुयवलि 1 663. 'strength of hands' subst. inst. sg. n. see index. भुयावलि. The lengthening of भु is sporadic.

भूयण° 1 228. 'world' subst. n.–भुयणि 1 233. subst. loc. sg. n.–भूयणि 1 324 subst. loc. pl. n. see index भुयणि. Note the sporadic lengthening of उ.

भूयण 1·776. 'mansion' subst. nom. sg. n. – भूयणु 1 34 subst. acc. sg. n. Skt भवन n. 'a mansion' contam. with Skt. भुवन n. 'a world'. MG. भुवन and भवन both are used to mean 'a mansion' due to the same contaminating tendency.

भूरइ 2 604. 'the dust of the earth' subst. nom. sg. f.–भूरइं 3 189. subst. loc. sg. f. Skt. भूरजस् n.>Pkt भूरअ-n In. G. रज is f. OG has from Pkt. रअ, रय and then रइ in f.

भूरिश्रवा 1 699. 'the name of a warrior' subst. nom. sg. m. 148 Skt. भूरिश्रवस् m.

भूलई 6·195. 'to err, to mistake' v. 3rd. pl. pres.–भूला 5·20. 'bewildered' past. part. nom. pl. m. contraction of Pkt. भुल्लिआ. See index भुलउ.

भूवलइ 2 81. 'bracelet-like earth' subst. loc sg n. Skt. भूवलय n.

भेउ 5 127. 'secret' subst. nom. sg. m.—भेउ 6 313 acc. sg. m. Skt. भद m.> Pkt भेअ m

भेट 5 179. 'meeting' subst. nom sg. f connected with Pkt. भिडइ<Skt. *भिटति. Later Pkt. भिट्टा f 'a present' probably an extension of the meaning of 'भिट्टा' 'meeting' as on a formal meeting some present is given. G. भेटो m. See ND. 482. a. 45–50.

भेटि 6·367. 'a present' subst. acc sg. f. see index भेट; G. भेट f, H. and M भेट f. ND. 482. a. 45–50.

भेटिउ 6 52, भेटीउ 1 261, भेटीयउ 3·221. 'met, came close, embraced' past. part. nom. sg. m. Pkt. भिड्डिज्जइ; H. भटना, G. भेटवुं, M. भेटणे, ND 482. b. 11–19.

भेडउ 2 635. 'meeting' subst. acc. sg. m. further change of भेटउ to भेडउ. See index. भेट, भेटिउ etc.

भेडया 2 366. 'met' past part. nom. pl. m.< भेडिआ and भेटिआ. See index भिडइ; भेटिउ.

भेडवए 1·250. 'to cause to fight' v. 3rd sg. pres. caus. of भिडइ. see index भिडइ.

भेडि 1·304. 'meeting' subst. nom. sg. f. see index भेट.

भेदि 1·604, 5 15 'a secret, a division' subst. inst. sg. m. Skt. भेद m.

भेद्या 2 674. 'pierced through' past. part. nom. pl. m. Skt. भेदिता >Pkt. भेइआ. OG भेदिआ and भेद्या. G. भेद्या.

भेरि 2·314. 'a drum' subst. nom. sg. f.–भेरिअ 6·259. subst. gen. obl. sg. f. Skt. भेरी f.

भेली 2 551 'to collect' absl. of the caus. भेलइ of मिलइ. See index मिलइ.

भेली 2 424 'to put to disorder' =भेलइ v. 3rd. sg. pres.–भेली 2·636. absl. prob Skt. *भिन्नति>Pkt. भिल्लइ G भेलवुं and its caus. भेलाडवुं.

भोअणनंदन 6·131. 'the planet of Mars' subst. nom. sg. m. Skt. भुवननंदन m. 'the son of earth i. e, Mars.'

भोगल 3·212. 'a bolt' subst. acc. sg. f. Skt. भूमि+अर्गला f.> OG भुइं+Pkt. अग्गल = भोगल G. भुंगळ f.

भोगवि 6·277, 400. 'to enjoy' v. 2nd. sg. pres., भोगवइ the denom. from भोग m. 'pleasure' G. भोगववुं, H. भोगना.

भोजनु 1 519. 'food' subst. acc. sg n. Skt. भोजन n.

भोज्य 2 225. 'eatable' subst. nom. pl. n. Skt. भोज्य.

भोलवी 2·379. 'to cheat' absl. Pkt. भोलवइ; G. भोळववुं. G. adj. भोळुं, see index भुंभरभोळी ND. 484. b. 43–47.

भोलाटी 1 513. 'deluded, deceived' past part. nom. sg. f. < *भोल+आट्+इता= भोलाटिता–भालाटिअ.

भ्रंति 3 51 'delusion' subst. nom. sg f.–भ्रंति 1·147. subst acc. sg. f. Skt. भ्रान्ति f.> Ap. भंति Hc. 4·360 OG. भ्रंति.

म 1·148, 252, 303, 431, 447, 496, 675, 2 149, 150, 151, 152, 153, 154, 196, 200, 239, 320, 382, 577, 559, 621; 3 37, 38, 86, 92, 100, 5·151, 154, 160, 6 34, 93, 185 etc. 'not' a prohibitive particle used with 2nd. pers. impert., pot. or fut. Skt. मा; Pa. मा; Pkt म.

मइण° 5·96 'the god of love' subst. m. Skt. मदन m. > Pkt. मअण and with यश्रुति–मयण>OG. मइण cf. G. मेणो intoxication'. (coll.)

मइ 1 44, 104, 105, 130, 150, 153, 161, 199, 303, 309, 445, 616, 643, 669, 680; 2·99, 200, 209, 402, 482, 500, 540, 552, 579, 622, 643; 644, 645, 3·48; 5·113; 6·79, 399. etc. 'by me' pron. 1st. pers. sg. in all genders.–मइं 1·493, 494, 2·190, 296, 559 'me' pron. 1st. pers. acc. sg. in all genders.–मइं 3·209. 'me' pron. 1st. pers. loc. sg. in all genders Skt. मया and मयि > Pkt. मए > Ap. मइ Hc 4 377 prescribes the use of मइं in Ap. for inst., loc, acc. sg.; Pischel §418; G. H. Tessitori Notes §83. G. मे, H में, in H it is also used as an oblique form. M. मि. ND. 486. a. 1–4.

मउड 1·375, 581. 'a crown' subst. nom. sg m. Skt. मुकुट m.; Pa. मुकुट m; Pkt. मउड. m. cf Hc. 1·107; Pischel: §123. G. मोड m.

मउडउधा 1 146 'a leader' subst. acc pl. m. prob. Skt. मुकुट+धा 'the bearers of coronets–leaders', in OG. मुड्धा; cf. Kanh Pr. II 69 ढोरसमुद्र लगइ मुड्धा अह्म घरि दंड लई आवइ।, Kānh Pr. II. 82 राणा, राय, मलिक, मुड्धा, खान बोलावो आणि। G (coll.) मड्धा.

मउरी 1·376. 'blossomed' past part nom. sg. f. Skt. मुकुलिता the past part. of the v मुकुलयति: subst. मुकुल n.> Pkt. मउलिअ and मउरिअ: subst मउल Hc. 1 107 and मउर. Pa. मकुल m. G. मोरवुं: subst. मोर and मोळ, H. मौलना, मौरना. subst मौर and माळ cf. ND. 521 b. 1–7.

मओलीआं 2·722. 'turbans, head-dresses' subst. nom. pl. n. Skt. मौलिकानी > Pkt. मउलिआइं OG. मउलिआं or

मओलीया, G. मोरियुं 'a particular type of turban'. cf. also मोळ्युं n. in G.

मग्गइ 1·611. 'to seek, to ask' v. 3rd. sg. pres. Skt. मार्गति (=मार्गयति), pā. मग्गति, Pkt. मग्गइ and मग्गेइ. G. मागवुं, H. मांगना, M मागणे cf. ND. 500. b 8–18.

मग्गि 1 472, 612, 672. ' road, path'subst. loc. sg m. Skt. मार्ग m > Pkt. मग्ग m. G. माग m. 'space'. Cf. G. idiom. आ मग, पेले मग ' this way, that way' etc.

मंगल 1 372 'a round by the hymeneal alter' sub st. acc pl n. Skt lw. मङ्गल n.

मच्चइं 1 711. 'to be intoxicated' v 3rd. pl. pres Skt माद्यति >Pkt मज्जइ and then in OG. मच्चइ. (Cf. J. Bloch 'Langue de La. Marathe' P. 381), Turner > *मच्यते cf. Skt. Dhātupātha मचते grinds, is arrogant, cheats (<IE. *mnq) See ND. 437 b 38–50, 438. a 1 –6, ND. 653 a 29–38 G मचवुं 'to be engrossed in' caus मचाववुं, H. मचना 'to raise, to be excited' caus. मचाना, M. मचणे, caus मचविणे. Cf. Pkt. मच्चइ=Skt माद्यति Hc. 4 225.

मच्छइ 1 272 'a fish' subst. loc. sg. m Skt· मत्स्य m. pa., Pkt मच्छ m. G मच्छ m. माछलो m M. मासा m. H. माछ m. ND. 501.a.17–25.

मज्झ 6 4. 'me' pron. 1st gen.-obl. sg. in all genders. see. मझ in the index.

मझ 2 618, 3 176, 6 24, 34, 41, 80, 92, 183, 202, 284, 288, 303. 'my' pron. 1st. pers gen. obl. sg. in all genders.–मझ 2 83, 379. 'me' pron. 1st. acc. sg. in all genders.–मझ 2·94; 6·304. 'me' pron. 1st dat. sg. in all genders. Skt. मह्यम् > Pa मय्हं, Pkt. मज्झं> Ap. मज्झु cf. Hc. 4 379 for Ap. form, also see Pischel: § 418, Tessitori· Notes § 83, Geiger· § 104. for Pali forms. G. मुज–; H. मुझ–, M. माझा.

मज्झि 5 183.'middle' subst loc. sg. m. used as postpo. Skt. मध्ये > Pkt. मज्झम्मि > Ap. मज्झि H माँझ, मद्दा, में, G. मा, महिं, मांह, M. माझ ND. 499. a. 29–39, ND. 501. a. 50. ff., Tessitori Notes § 74 (5), (6), (7).

मज्झारि 5 74, 163, 6·368. मझारी 1 201, 228, 400, 409, 5 18, 27, 39, 50, 92, 157; 6 40, 153, 170. 'in' post-pos. Tessitori. Notes: § 74 (4) writes "मझारि–this post–position is Ap. *मज्झआरे> Skt. *मध्यकार्ये, an adj formed from मध्य by the same affix कार्य which is used to form pronominal possessives Dn. 6 121. Hemacandra gives मज्झआर as an equivalent of मज्झ (<Skt. मध्य). It being an adj. in origin, O. W. R. मझारि is capable of being construed both adjectively and substantively." Cf. ND 501. b. 1–12. G. मोझार, M. माझारीं. cf. also G. मझियारु 'joint', H. मझार.

मंच 1·281 'a high seat' subst. acc. pl m –मंचि 1·283. subst. loc. pl m. Skt lw. मञ्च m G माचा m मांचडो m , M. माच m , H माचा and मांचा m ND. 501. a 1–6.

मंजावइ 6·60. 'to get cleansed' v. 3rd. sg. pres caus of

मांजइ. Skt. मार्ष्टि and मार्जति; Pa. मज्जति, Pkt. मज्जइ; G. माजवु-caus. मंजाववुं, H. माजना, M. माजणे, माजणें. ND. 501. a. 44–49, ND. 653. a. 49 ff.

मंजूस 1·309. 'a coffer, a chest' subst. nom. sg. f.–मंजूसं 1 207. subst. loc. sg. f. Skt. मंजूषा f.; Pkt. मंजूसा; G. मंजूस, मंजूश f.; H. मंजूसा f.

मढ° 6 299. 'a monastery' subst. m.–मड 6 156. subst. nom. pl. m. Skt. मठ m. n.; Pkt. मड m. n. H. मढा, मढैया m ; G. M. मढी f. ND. 494. a. 46. ff.

मणसमाधि 1 196. 'the consolation of mind' subst. acc. sg. f. मण + Skt. समाधि f. see index: मणि.

मणा 6 158. 'want, deficiency' subst. nom. sg. f. prob. Skt. मनाक् adv. > Pkt. मणा Hc. 2·169. which later might have acquired in OG. subst. use. G. मणा f.

मणि 1 2, 201, 764 'mind' subst. loc. sg. n. Skt. मनस् > Pkt. मण n. see index मनु.

मणिमइ 1·34. 'made of jewels' adj. acc. sg. n. Skt. मणि-मय.

मणिच्चूडु 1 694. 'a proper name' subst. nom. sg. m.–मणिचूडु 1·390. subst. acc. sg. m.–मणिचूडह 1·385, 388. subst. gen. obl. sg. m. Skt. मणि-चूड m.

मणुय° 5 76, 167. 'a man' subst. m. Skt. मनुज m. > Pkt. मणुअ m.

मणूअ 1·496. 'man' subst. gen. obl. pl. m. Skt. मनुजानाम् > Ap. मणुयहं contracted to मणूअ in OG. see index मणुय°.

मणूं 2 241 'man' subst. gen. obl. pl. m. see index मणूअ.

मणोरथ 6·83. 'desire' subst. nom. sg. m. Skt. मनोरथ m. > मणोरह m.

मणोरहु 1 222. 'desire' subst. m. see index पुण्णमणोरहु Pkt. lw. मणोरह m. <Skt. मनोरथ m. see index मणोरथ.

मणोहर 6 67. 'attractive to mind' adj. nom pl. m. Skt. मनोहर > Pkt. मणोहर.

मंड 3·58. 'forcibly' adv. Pkt. मड्डा = Skt. बलात्कार आज्ञा Dn. 6 140 , also cf. Ap. मड्डाणइ= बलात्कारेण in Apabhramsa-Kāvya-Trayi. (G. O. S. XXXVII) II. st. 10. G. माड.

मंडइ 3·152. 'to adorn' v. 3rd. sg. pres –मंडिउ 3 187 'begun' past. part. nom. sg. m. Skt. मंडयति > Pkt. मंडइ, मंडेइ. Probably the Skt. root is borrowed from Dravidian: J Bloch. Bull. SOS. V. 4. p. 741. in view of Kanarese माडु 'to do'; Tamil: मण. 'to decorate, to polish'. ND. 502. a. 40 ff.

मंडण 2·1. 'an ornament' subst. nom. sg. n.–मंडणह 6·131. subst. gen. obl. sg. n. Skt. मण्डन n.> मंडण n.

मंडपि 3·122. 'a temporary structure erected on festive occasions' subst. loc. sg. m. Skt. lw. मण्डप m.

मंडव 3 58. 'a temporary structure erected on festive occasions.' subst. nom. pl. m. Pkt. lw. मंडव m. > Skt. मण्डप m. G. मांडवो m. H. मँडुआ m.; M. माडव m. ND. 86. a. 9. ff.

मंडावउ 1 279. 'to get begun' v. 2nd. pl. imprt. मंडावइ caus. मंडइ.—मंडाविउ 1 177, मंडावीउ 6 323. past. part. nom. sg. m. of मंडावइ. G. मंडाववुं. See index मंडइ.

मंडाण 6·154. 'a beginning, a laying-out' subst. acc. sg. n. a noun. from मंडावइ. G. मंडाण.

मत 3.62. 'idea' subst. gen. obl. sg n. with term. dropped. Skt. lw. मत n.

मति 2 15. 'idea' subst. acc. sg. f. Skt. lw. मति f.

मत्सर 1 288. 'pride' subst. nom. sg. m.–मत्सरु 1 660. subst. acc. sg. m.–मत्सरि 1 701. subst. loc. sg. m. Skt. lw. मत्सर m.

मत्स्यदेसि 1 648. 'the country of Matsyas' subst. loc. sg. m. Skt. मत्स्यदेश m.

मदि 2·133, 459. 'intoxication' subst. inst. sg. m. Skt. lw. मद m. used in com. मदि+मातउ.

मद्रकि 1 215. 'Mādri' subst. nom. sg. f. माद्री+क svārtha suffix, or मद्र+किय–' one belonging to Madra country'.

मद्रधूय 1·215. 'the daughter of the king of Madra' subst. nom. sg. f. Skt. मद्र+धूय =Skt. (दुहितृ).

मद्री° 1 425. 'Mādrī' subst. f. Skt. माद्री f.

मधुकरि 3 39 'a bee' subst. voc. sg. f. Skt. मधुकरी f.

मन 1 57, 451, 2 561, 594, 3 39, 209. 'not' adv. prob. म<Skt. मा+Skt. न.

मन° 1 72. 'mind' subst. n.–मन 2·182. subst. nom. sg. n. मनु 1·91, 662, 2 730. subst. acc. sg. n.–मन 1·298. subst. acc. pl. n.–मन 3 44. मनह 1·596; 6 96, 106, 153. subst. gen. obl. sg. n.–मनि 1 59, 65, 68, 140, 204, 218, 232, 288; 2 118, 141, 334, 371, 426, 472, 474, 3·165, 6 41, 58, 77, 103, 189, 192, 198, 199, 297, 320, 338, 383. मनि 1 723. subst. loc. sg. n. Skt. मनस् n., Pa. मनो, Pkt. मणो. H. G. M. मन n.

मनचींतिउ 1 364. 'contemplated by mind' adj. nom. sg. m. Skt. मनस+चिन्तित.

मनमथ° 3·31. 'god of love' subst. m. Skt. मन्मथ m.

मनमोर 6 290. 'the peacock-like mind' subst. nom. sg. m. Skt. मन+मोर (< Pkt. Pa. मोरो <Skt. मयूर m.) cf. G. मोर.

मनरंगि 6 54. 'pleasure of mind' subst. inst. sg. m. Skt. मन. + रङ्ग m.

मनरसि 3 217. 'the sentiment of mind' subst. inst. sg. m. Skt. मनस् + रसेन.

मनवंछितु 1 499. 'desired by mind' adj. acc sg. n.–मनवछित 6 30. adj acc. pl. n. Skt. मन + वाञ्छित.

मनसाल 2 638 'a shaft in mind, pain of mind' subst. nom. sg. n. Skt. मन. + शल्य n. See index साल.

मनाविसु 3 79. 'to pursuade, to console' v. 1st. sg. fut.–मनावी 1·108. past part. nom. sg. f.–मनावी 6 247. absl.–मनाविवां 1 754. inft. Skt. मानयति > Pā. मानेति, Pkt. माणेइ. H. मनाना, M मानविणे, G. मनाववु ND. 492. a 40–45.

मनिशउ 2 263. 'an idea' subst. nom. sg. m. Skt मनीषा f. treated as *मनीष m cf. G. मछा f

मनु 2 728. 'man' subst. gen. obl. pl. m (term. dropped) Ap मणुयह. H. मनुआ m Skt. मनुज m. > Pkt. मणुअ m.

मनुक्ष° 2·223. 'a man' subst. m. Skt. मनुष्य m.

मंत्र 1 618. 'mystic formula, incantation, political consultation' subst. inst. sg. m.–मंत्रइ 2 535. subst. inst. sg. m.–मंत्रु 1·453, 596, 630. subst. nom. sg. m.–मंत्रु 1 401, 545, 623. subst. acc. sg. m.–मंत्रह 1·436. subst. gen. obl. sg. m.–मंत्रि subst. loc. sg. m. Skt. lw. मन्त्र m.

मंत्रीसर° 6 54, 75, 193, 196. 'a prime minister' subst. m. –मंत्रीसर 6 278, 335. subst. nom. sg. m.–मंत्रीसरि 6 363. subst. inst sg. m. Skt. मान्त्रन् + ईश्वर m. (> Pkt. ईसर m.).

मंदिरि 2·16. ' a mansion' subst. loc. sg. n. Skt. lw. मन्दिर n.

मंदिरडउं 2 319. 'a mansion' subst. acc. sg. n. Skt. मन्दिर + डउं svārtha suffix. G. मंदिरडुं (poet.)

मन्नइं 3 68. 'to consider' v. 3rd. pl. pres. Skt. मन्यते; Pa. मञ्ञति, Pkt मण्णइ. H मानना; M मानणें, G. मानवु ND. 504. a. 19– 34.

मपधुनि 6 254. 'Onomato. for the sound of a drum' four out of resumbling of सप्तस्वरास. adv.

मम 2 137. 'not' adv. म + म; the repetition is for emphasis cf. मन in the index, also see म in the index

मयगल 6 70. 'an elephant' subst. nom. sg. m. Skt. मदकल adj > Pkt. मयगल subst. cf. Dn. 6 125. G. मेगल (poet.).

मयण° 5·106, 164 'god of love' subst. m –मयणि 1 338. subst. inst. sg. m –मयणह 1 176, 6 113. subst. gen obl. sg. m. Skt. मदन m. > Pkt. मयण m. cf. index मइण°.

मयणातुर 1·490. 'sick with love' adj. nom. sg. f. Skt. मदन+ आतुरा.

मरइ 2 128, 244, 344, 434, 5·13, 120 'to die' v 3rd. sg. pres.–मरइं 1·652, 5·110. v. 3rd. pl. pres.–मरि 1·252; 2·149. v. 2nd. sg. imprt.–मरिसइ 1·481. v. 3rd sg. fut.–मरीजइ 2 566. v. 3rd. sg. pres. pass.– मराणा 2·429. past. part. nom. pl. m –मरत 2 244. past. part. loc. sg. m.–मरी 2·150. absl.–मरिवा 2 113, मरेवा 2·212. inft. Skt. *मरते (=म्रियते) > Pa. मरति, Pkt. मरइ. H. मरना; M. मरणें, G. मरवुं. ND. 494. a. 48. ff.

मरमु 1 284. 'secret' subst. acc. sg. n. Skt. मर्मन् n.

मरणु 1 294. 'death' subst. acc. sg. n.–मरणि 1 91. subst. inst. sg. n. Skt. lw. मरण n.

मरूउ 3 44 'bud' subst. nom. sg m. Skt. मुकुल m > Pkt. मउर and मउल. G. मोर, मरवो and मोळ all m. See index मउरी.

मंळइ 2 616. 'to meet' v. 3rd. sg. pres.–मळिआ 6 373. past part. nom. pl. m. See index मिळइ.

मलिउ 2 227. 'embraced, crushed' past part. nom. sg. m. Skt म्रदति, *मृदति (=मृद्नाति) > Pkt मलइ, मलेइ Hc 4 126.; Pischel §244, §294 H. मलना, M. मळणें. ND. 495. b. 43–49.

मसवाडउ 5 66. 'the monthly remuneration' subst. acc. sg. m. Skt मासवृत्तक n. > Pkt. मासवट्टअ–In OG. मसवाडउ = मास cf. PGGS P. 125. सात मसवाडा नइ वहइ=सप्तमासान्दी वहति.

मसा 2 654. 'a mosquito, a gnat' subst. nom. pl. m. Skt. मशक m. > Pkt. मसअ m.

मसाण° 2 306 'a burning ghat' subst. n. Skt. श्मशान n. > Pa. सुसान n. Pkt. मसाण n. and सुसाण n. H. मसान, G. मसाण, M. म्हसण, मसण n. ND. 496. a. 36–43.

मसि 2 510. 'soot, ink' subst. gen.–obl. sg. f. term dropped. Skt. मषी f.; Pa. Pkt. मसि f., H. मसी f. 'ink'. G. मसी f., मेश f. M. मसी f.; मस f. ND. 496. a. 36–43.

मस्तकु 1 739. 'head' subst. nom. sg. n. Skt. मस्तक n.

मह 1 657 'my' pron. 1st. pers. gen. obl. sg. all genders Pkt. मह, Ap. महु. Pischel § 418.

महमहइं 4 6 'to smell sweet' v. 3rd.pl.pres.–महमहती 3 161. pres. part. nom. sg. f. Pkt. महमहइ Hc. 4 78. G. म्हेकवुं, महमहवुं (coll.) मघमघवुं.

महतउ 6·274, 279, महितु 6 314. 319, महुतउ 6·194, 269. 'a minister' subst. nom. sg. m.–महितउ 6·340 subst. acc. sg. m.–महिता° 6 270, 298, 299, 304 महुता 6 81. subst. gen. obl sg m Skt महत्, Pkt. महंत, Ap. महंतउ, OG. महतउ and महंतउ. G. महेतो m.

महती 6·316. 'wife of a minister. subst. nom. sg. f.–महती° 6 315. subst. f. see index महतउ. G. महेती f.

महातपि 3 215. 'great penance' subst. loc. sg. n. Skt. महातपस् n.

महारउं 1 414. 'my' adj acc. sg. n.– महारी 1 134. adj. gen. obl. sg f.–महारइ 6 101. adj. loc. sg. n. Pischel § 43. मह (=मम) + आर (*कार<Skt. कार्य)=महार–in Ap. Tessitori: Notes § 83. G. मारुं. See Turner ND. 518. bt. 3; Dave: Study p. 172.

महारिसि 2 11 'a great sage' subst. nom. sg. m.–महारिषि° 2 73. subst. m. Skt महा+ऋषि m. (>Pkt. रिसि)

महाविदे 5·158 'Mahā–Videha, the name of a country' subst loc sg. m. Skt. महाविदेह m

महासईय 1·42. 'a great truthful woman' subst. nom. sg f. Skt. महासती + का svārtha Taddhita>Pkt. महासईय f.

महाहवि 2 539. 'a great battle subst. loc. sg. m Skt. lw. महाहव m

महिम° 3·16 'greatness' subst. m. Skt. lw. महिमन् m

महियां 5 66. 'buttermilk' subst. acc. pl n. Skt. मथित–, Pkt. महिअ 'churned'. G. महीडा 'churned curds, buttermilk' (pl. n.) मही n., मही f. ND. 498 b. 21

महिली 1·664, 2 317, 333, 371, 677. 'a woman' subst. nom sg. f.–महिली 1·482 subst. acc. sg. f.–महिलीय 1 361. subst. nom. pl. Skt. महिला f. *महिलिका f.

महीअलि 6 374, 429, 431. महीयलि 1 662, 6 382, महीयले 1·361. महीतलि 2 205. 'the surface of the earth' subst. loc sg n.

महुर 6 252. 'sweet' adj. nom. sg. m.–महुरी 6 82. adj. inst. sg. f. Skt. मधुर > Pkt. महुर–.

महेलीय 1·363 'a woman' subst. nom sg. f. Pkt. महेला Hc. 1 146 महेलिआ.

महोच्छवु 1 180, 231. 'a great festival' subst. acc. sg. m. Pkt. महोच्छव m. < Skt. महा+उत्सव m. cf. G. ओच्छव m.

माइ 1·431, 505; 2·470, 5 118; माई 2 110. 'mother' subst. voc. sg. f.–माइ 1 552 subst. nom. sg. f.– माइ 1·594, 599, 2 473. subst. acc. sg. f. Skt मातृ f.>Pa माति and मातु, Pkt. माइ and माउ. G. मा, माइ. माव्डी, माडी M. मा, माइ, H. माँ, माई, माऊ ND. 499. a. 25–28, a 40–46; b. 21–27.

माइ 3·160, 5·27. माँइ 2 291. 'to contain' v. 3rd. sg. pres. Skt. माति>Pkt. माइ, G. मावुं.

माउलउ 1·61. 'maternal uncle' subst. nom. sg. m. माउले 1 401 (contracted माउलइं) subst. inst sg. m. Skt. मातुल m.>Pkt. माउल m

माखी 3·99. 'a fly' subst. nom. sg. f. Skt. मक्षिका > pa. माक्खिका; Pkt. मक्खिआ, मच्छिआ f. G मांख माखी f. H. मांखी, माछी f. M. मास, माषी f. ND. 500 a. 43–50.

मागइ 1·126, 5·33, 114, मांगइ 1·143. 'to seek, to ask for, to request' v. 3rd. sg. pres.–मागइं 5·109. v. 3rd. pl. pres –मागउं 5 184; मागूं 2·5. v. 1st. sg. pres.–मागुं 6·111. v. 1st. pl. pres.–मागि 1 499, 572; 2 593. v. 2nd. sg. imprt. –मागीसिइं 6 193. v. 3rd. sg. fut. Skt. *मार्गति (=मृगते, मार्गयति) Pa. मग्गति, Pkt. मग्गइ. H. मांगना, G. मागवुं, M. मागणे. ND. 500.b. 8–18. See index, मग्गइ.

मागु 1·759. 'a way' subst. nom. sg. m.–मागु 1·587; मागो 1·64. subst. acc. sg. m.–मागि 1 463, 3 62, मांगि 3 106. subst. loc. sg. m. Skt. मार्ग m. > Pkt. मग्ग. G. माग 'space'; H. मॅंाग f. 'the streak between the parting of hair', M. मांग m 'a track'. See index मग्ग.

मार्गण° 2·118. 'an arrow' subst. m. Skt. lw. मार्गण m.

माचंती 3·26. 'being intoxicated' pres. part. nom. sg. f. of माचइ > मच्चई. See index मच्चइ.

माछिली 2·121. 'a fish' subst. nom. sg. f. G. माछली f. < Pkt. मच्छ+इल्ली the svārtha suffix. See index: मच्छइ.

माझारी 6 106. 'in, inside' postpos. see index: मज्झारि.

माज्झिल्हे 2·332. 'middle' adj. loc. sg. m. or n. Skt. मध्यमे > Pkt. मज्झिमम्मि, Ap. मज्झिमहि. See index मज्झि, G. माझिम.

माझिला 1 793. 'occurring within' adj. nom pl. m. < Skt मध्य+इल्ल. G. मांहिला, M. माझला See index मज्झि.

मांजिवा 6 237. 'to cleanse' inft. of मांजई. G. माजवुं. See index मंजावइ.

माटि° 1·266. 'earth' subst. gen. obl. sg. f. Skt मृत्तिका>Pa. मट्टिका, Pkt. मृट्टिआ G. माटी, H. माटी, मट्टि, मिट्टी f.; M. माटी ND. 501. b. 48.

मॉडइ 3 90. 'forcibly' adv. see index मंड

माडइ 1·209 'to begin' v. 3rd. sg pres. see index मंडइ.

माडी° 1 622. 'mother' subst. f –माडी 1 479, 498; 5 114. subst. nom. sg. m.–माडी 1·3, 163, 482, 583. subst. acc. sg. f.–माडी 2·1; 6·108. subst. voc. sg. f.–माडिय 3 104 subst. gen. obl. sg. f.–माडीय 3·190. subst. inst. sg. f. Pkt. माअ + डी suffix (>Skt. मातृ)=OG, G. माडी. see index माइ.

માણઉં 2 548. 'to enjoy' v 1st. sg. pres. Skt. मानयामि cf. Dn 6 130. माणियं=Skt. अनुभूतम्. G. माणवुं.

માણસ° 5 103, 159. 'a man' subst. m –माणसु 3·204. subst. nom. sg. m–माणस 2 276. subst. nom. pl. m.–माणस 2 270, 610 subst. acc. pl. m.–माणसुं 1·492. subst. nom sg. n. (refers either to a man or a woman; hence neither m. nor f but n.) Skt मानुष m. and मनुष्य m., Pa Pkt माणुस. m. H. मानुस, G. माणस, M. माणूस m. ND. 503. b. 7–24.

માણિક° 6·381. 'a jewel' subst. n.- माणिक 3 177, 6 116. subst. acc. sg. n. Skt. माणिक्य n. >Pkt. माणिक्क G. माणेक n., H. माणिक m.; M. माणीक n.

માણુ 1·702. 'pride' subst. acc. sg. n. Skt. मान>Pkt. माण n.

માણુસહં 1 467. 'man' subst. acc. pl. m. Skt. मानुष and मनुष्य m. see index माणस.

માણુસહાણિ 1·491. 'human smell' subst. nom. sg. f. Skt. *मानुषघ्राणिका f.>Pkt. माणुस-घाणिआ and माणुसहाणिआ f.

માંડ 2·572. 'forcibly' adv. see index मंड.

માંડઇ 1·404, 477, 742, 2 389 461, 712, 3·122, 133, 'to begin, to adorn' v. 3rd. sg. pres.–मांडी 2·148=माडइ v. 3rd. sg. pres.–मांडि 1 675. v 2nd. sg. imprt.– मांडिसु 6 25. v 1st. sg. fut.– माडीय 1·731, मांडिउ 2 286. past. part. nom. sg m.– मांडी 2 631, 633. absl. See index मंडइ.

માંડઇ 3·90. 'a temporary structure erected on festive occasions' subst loc. sg. m Pkt. मंडव>OG. मांडव and माडअ. see index मंडव.

માંડણી 2 356, 3·122. 'arrangement' subst, nom. sg. f. Skt. मण्डनिका>Pkt. मंडणिआ and OG. माडणी, G. मांडण f., माडणी f., M. मांडणी f.

માંડવે 2 328. 'a temporary structure erected on festive occasions' subst. loc sg. m. see index: मडव.

માંડી 6 215. 'a kind of small thin cake' subst. nom. sg f. Skt. *मण्डिका (= मंडक m)>Pkt मंडिआ (cf. Dn. 6 117. मंडिल्ल=अपूप) and OG. मांडी cf. M माडा, H. मांडा In Skt. मण्ड m. 'a preparation made from the scum of boiled rice' >Pkt मंडी, M. माडी, H. मॅाड m.

માતઉ 2 133, 459. 'intoxicated' past. part. nom. sg. m. Skt. मत्तक>Pkt. मत्तअ and OG. मातो. G. मातुं, मातेलुं, H. माता, M. मात 'pomp' ND. 502 b. 3–10

માથઉં 5 115. 'head' sbst. nom. sg. n.–माथइ 1 375; 5 109. subst. loc. sg n. Skt. मस्त n. मस्तक m. n ; Pa. मत्थो, मत्थको m.; Pkt. मत्थ–, मत्थअ m. n. H. माथ, माथा m., G. माथुं n.; M. माथा m. ND. 502. b. 43–50.

માદલ 6·380 'a drum' subst. nom. pl. m. Skt. मर्दल, m.; Pkt मद्दल m.; M. मादळ, मांदळा m., H. मॅादर m.

માનઇ 1 402, 622, 5 109, मानइ 3 241 ,242 ,107 'to regard, to honour, to consider'

v. 3rd sg. pres.–मानि. 3·24; 6·241; मानु 3·86. v. 2nd. sg. imprt.–माननि 3 86. 'to enjoy' v. 2nd. sg. imprt. –मानसिउं 3·38. v. 1st. sg. fut.–मानीजइ 1 46. v. 3rd. sg. pres. pass.–मानिजि 2 522 v. 2nd. sg. pot.–मानिय 3 196. मानी 1·58; 6 176. past. part. nom sg. f.–मानिउं 1 682. past. part. nom. sg. m.–मानिउं 6 96. मांनीउं 1 405. past. part. nom. sg. n –मानिय 3 21. absl. Skt. मानयति, Pa. माणेति; Pkt. माणेइ G. माणवुं 'to enjoy'; मानवु 'to consider, to regard' ND. 504. a. 32–34.

मानती 6 262. 'believing' pres. part nom. sg f. of v. मानइ < Pkt. मण्णइ < Skt. मन्यते. See index मन्नइ.

मानु 1 517; 676. 'pride, respect subst. nom. sg. n.–मूानु 1 658, 674, मांन 2 508; 3 158, मान 6 36. subst. acc. sg. n.–मानि 1 448, मानि 1·304, subst. inst. sg. n.–मानि 6 340. subst. loc. sg. n. Skt. lw. मान n.

मानवी 2·46, 99. 'a woman' subst. nom. sg. f. Skt. lw. मानवी f.

मांम 2 552. 'pride' subst. nom. sg. n. Skt. माम m.; G. मांम n.

माय° 1 424; 6·138, 401. 'mother' subst. f.–माय 1 429. subst. nom. pl. f. see index माइ.

माया 1 643. 'delusion' subst. nom. sg. f. Skt. lw. माया f.

मायापासु 3·185. 'the fetter of delusion' subst. nom. sg. m. Skt. माया + पाश (> Ap. पासु).

मारइ 1·199, 501 'to kill, to beat' v. 3rd. sg. pres.–मारि 1 621=मारइ v. 3rd. sg pres.–मारइं 1 633, 5 62. v 3rd pl. pres.–मारउं 2 702, 708, मारूं 1 628. v. 1st sg. pres.–मारि 2·559, 6 355 v 2nd. sg. imprt.–मारिसि 1·502. मारिसिए 1·456. v. 2nd. sg. fut –मारीशइ 1·506, मारिसिइ 2·620; मारिसिइं 2 186. v. 3rd. sg. fut.–मारीजइ 6·360. v. 3rd. sg. pres. pas –मारिउ 1 622, 667; 2 209. मारीउ 1 434, 733, 749. past. part. nom. sg. m.–मारी 2·204, 214, 373. past. part nom. sg. f.–मारतउ 2·210. pres. part. acc. sg. m –मारिवा 2 83. inft. Skt. मारयति; Pa. मारेति, Pkt. मारेइ. H. मारना; G. मारवुं, M. मारणें. ND. 505. a. 39–50.

मारु 5 43. 'beating' subst. nom. sg. m. Skt. मार m. H. मार f ; G M. मार m. ND. 504. b. 42–48.

मारो 1 199. 'god of love' subst. nom. sg. m Skt. lw. मार m.

मारग° 1·389. 'path' subst. m.–मारगि 1 519; 2·650; 6·123, 267, subst. loc. sg. m. Skt. मार्ग m. OG. मारग, G. मारग. see index मग्गु.

माल 1 337, 365, 373, 518, 3 64; 5 10 'a row, a garland' subst. nom. sg. f.

माल्ल° 1 571. 'a wrestler' subst. m. Skt. मल्ल m.

मालति 2 157. 'a kind of flower-creeper' subst. nom. sg f. Skt. मालती f.

मालवदेस 6 13. 'the country of Mālavā' subst. nom. sg. m. Skt. मालवदेश m.

मालवराउ 6·415. 'the king of Mālavā' subst. nom. sg. m. Skt. मालवराज m.

माल्हंती 6 70. 'to walk in a care-free manner' pres. part. nom. sg. f Pkt. मल्हइ cf. Dn. 6 119. मल्हणं=लीला. G. महालवुं.

मावीत्रह 1 288. 'parents' subst. gen. obl. pl. n. Skt. मातृ+पितृ->OG. मात+इत्र=मावीतर-G. मावितर

मासे 1 229. 'month' subst. loc. pl. m. Skt. lw. मास m.

माहरउं 2 182, 185. 'my' adj. nom sg. n.-माहरा 2 139; 5 26. adj nom. pl. m.-माहरा 2 390, 404, acc. sg. m.-माहरा 2 145, 147, 478. adj. gen. obl. sg. m.-माहरइ 6 238. adj. loc. sg. n. -माहरी 2 140, 3 40 adj. nom sg f. See index. महारउ.

माहि 1 4, 72, 207, 233, 234, 255, 263, 273, 454, 554, 591, 596, 624, 686 715, 719, 751, 770, 2 227, 510, 3 69, 92, 112, 4 8, 5 3, 14, 16, 17[1], 17[2], 23, 38, 42, 47, 57, 61, 63, 64, 88, 90, 94, 95, 103, 105, 121, 132, 142, 187, 6 36, 44, 96, 102, 105, 128, 129, 149, 162, 178, 190, 269, 301, 385, 366, माहिइं 2 656, माहे 1 542, 690, 2 201, 6 47, मांहि 2 145, 151, 191, 236, 281, माहिं 2 440, 666 'in' post-pos. sometimes adv. See index मज्झि.

माहोमाहि 1 300, 6 142, माहोमाहइं 6 354. 'among one another' adv. Ap. मज्झहो मज्झहिं<Skt. *मध्यस्य मध्यस्मिन् OG. माहोमाहि cf. Ap. अण्णहो अण्णु = G. अन्योअन्य cf. हाथोहाथ, आपोआप etc. Tessitori: Notes: §92 and foot-note 30 in that section. For अण्णहो अण्णु in Ap. see my Art. on Cahumuhu Sayambhu and Tihuyana Sayambhu-Apabhraṃśa poets· Bhāratiya Vidyā (Guj. and Hindi) Vol. I. No. 3. P. 266. line 95.

मित्तह 1 388. 'friend' subst. gen. obl. sg. n.-मित्तइ 1 394. subst. inst. sg. n. Skt. मित्र n. > Pkt. मित्त n. H. मीत m. ND. 507. b. 44 ff.

मित्र 1 390. 'a friend' subst. acc. pl. n.-मित्रह 6·411 subst. gen. obl. sg. n. Skt. lw. मित्र n.

मिलइ 5 29, मिलए 1 466; मिलीइ 1 475. 'to meet' v. 3rd. sg pres.-मिलउ 3 193. v. 1st. sg. pres -मिलइं 1·669. v. 3rd. sg. pres. pass.-मिलिउ 1 507, 678, 1 664, 695, मिलिउं 1 664, 695; 2 499. past. part. nom. sg m.-मिलिया 1 289, 342; 3. 25, 4 27; मिलिया 1 110, 224, मिलीय 6·367. past. part. nom. pl. m.-मिली 1 636, 2 242, 293, मिलीय 1 744. past. part. nom. sg f.-मिली 2 241, 6 377 past part. nom. pl. f.-मिलीउं 6 424 past. part nom sg. n. मिलीय 1·704. past part. nom. pl n -मलिआ 1 440, मिलवा 2 300, मिलिइं 2·645 (=मिलिउ) inft.-मिली 1·518, 541, मिलेउ 1 698. मिलेवि 1 635 absl. Skt. मिलति, Pkt मिलइ, H. मिलना; G. मळवु, M. मिळणें. ND. 509. a. 36-44.

मिसु 2 132, 688. 'a pretext, an excuse' subst. acc. sg n. -मिसि 2·101, 218, 4 36; 6·207, मिसि 1 275, मिसेण

1 403, subst. inst. sg. n. skt. मिष n. > Pkt. मिस n.

मिल्हिय 3 210. 'having abandoned' absl. Pkt. मेल्लइ Hc. 4 91.=मुञ्चति. G. म्हेलवुं.

मिहर 2 484. 'the sun' subst. nom sg. m. Skt. मिहिर m.

मीठीय 3·61. 'sweet' past part. nom. sg. f. Skt. मृष्ट 'polished, savoury, sweet'; Pa. मट्ठो 'polished' Pkt. मिट्ठ–, मट्ठ–; H. मीठा; G. मीठुं, M मिठ ND. 507. b. 32–40

मुक्ति° 5·146. 'absolution' subst. f. Skt. lw. मुक्ति f.

मुक्तिपुरी 2·546. 'town of absolution' subst. gen. obl. sg f. Skt. lw मुक्तिपुरी f.

मुकलावइं 1 424 'to send for' v. 3rd. pl. pres.–मुकलावी 1 564; मुकलवी 1 111 absl. Skt. मुक्त+ल>Pkt. मुक्कल and from that the v. मुक्कलावइ cf. मुक्कलत्तेरं Dn 6·147. G. मोकलुं. Pkt. मोक्कलइ. Hc. 4·366. मोकल 'free'. ND. 510. b. 5–12.

मुकुंदिइं 2 68. 'Mukunda-god Krishna'. subst. inst. sg. m. Skt मुकुन्द m

मुक्तावलि 1 785. 'the name of a penance' subst. nom sg. f. Skt मुक्तावलि f.

मुखिइं 3 17. 'mouth' subst. inst. sg n–मुखि 5 119. subst. loc. sg. n. (used as an abl.) Skt. lw. मुख n.

मुगति 5 148, 180 'absolution' subst f.–मुगति 5 6 subst. nom sg f–मुगति 5·177. subst. acc sg. f Skt मुक्ति f; see index मुकति.

मुचकोडी 5·118. 'having twisted' absl Skt. *मुचत्+कृत fr. that formation the verb *मुचक्कृतति > Pkt. *मुचक्कडइ and OG. मुचकोडइ G. मचकोडवुं cf. ND. 488. a 11.

मुझ 1·88, 91, 135, 200, 252, 410, 492, 502, 558, 683, 702; 2·212, 294, 329, 335, 483, 504, 671, 672; 6 108, 234, 235, 268, 290 293. 'my' pron 1st. gen obl. sg. in all genders. see index मझ.

मुणिवर 1·368. 'the best of sages' subst. dat sg. m. Skt मुनिवर m.>Pkt. मुणिवर m

मुणिंद° 1 794. 'the best of sages. subst. m –मुणिद 1 645. subst. nom. sg. m. Skt. मुनीन्द्र m.> Pkt. मुणिंद m.

मुणीइ 1·19. 'to know' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt मुणइ Hc. 4 7. < Skt. मनुते cf. Pischel § 489.

मुद्रा 1·188. 'a seal' subst nom. sg m. Skt. lw. मुद्रा f.

मुद्री 1 430. 'Mādrī' subst nom. sg. f. the vowel-contamination of आ to उ is due to the contiguity of the word कुंती.

मुनि 2 69. 'a crest-jewel' subst. nom sg. m. Skt. मणि m.

मुनि 1·366. 'a sage' subst. inst. sg. m. Skt. lw. मुनि m.

मुंद्र 1 299. 'sea' subst. nom. pl. m. Skt. lw. समुद्र m.

मुरकीय 3 126. मुरकी 6 125. 'a kind of sweets' subst. nom sg. f. Pkt. मुरुक्कि f. G. मरकी f.

मुरारी 1 397. 'Krishna, the enemy of Mura' subst. nom. sg. m. Skt. lw. मुरारि m.

मुह 1·446. 'my' pron gen. obl. sg. in all genders Ap. मह <Pkt. मज्झ <Skt. *मह्य-

मुह 2 484. 'face, mouth' subst. nom. sg n.–मुह 5 118. subst. acc sg. n.–मुहि 6 125, 165, 328, 378

subst. inst. sg. n.–मुहि 2 152, 183. subst. loc. sg. n. Skt. मुख n.>Pkt. मुह n. H. मुँह n. G. म्हों n. ND. 517. a 8–13.

मुहकाणि 1 446. 'a visit of condolence' subst. nom. sg. f. Skt. मुखकथानिका f. > Pkt. मुहकहाणिआ f. G. मोंकाण f. Belsare. Pkt. मुहविक्कोणो > Skt. मुखविकूणन n.

मुहडु 1·506. 'face' subst. acc. sg. n. Skt. मुख+ड > Pkt. मुहड–, G. म्होंडु n.

मुहरां 5·12. 'soldiers, pawns in chess' subst. nom. pl. n. G. महोरुं n.; H. मोहरा m, M. मोहरा prob. Skt. मुख > Pkt. मुह + ड (=र)suffix.

मुहतउ 6·204, 650. 'a minister' subst. nom. sg. m.–मुहतु 6·200 subst. acc. sg. m.–मुहता° 6 100, 248, मुहुता° 6·267. subst. gen. obl. sg. m. See index महतउ.

मुहतानंदन° 6 142. 'the son of a minister' subst. m.–मुहतानदन 6·113. subst gen. obl. sg. m.–मुहतानंदन 6 117. subst. nom. sg. m. मुहता+ Skt. नन्दन.

मुहरइं 6 380. 'front' subst. loc. sg n. Skt. मुख+ड > Pkt. मुहड–and OG. मुहड and मुहर. cf G.मोखरे. Coll.G. मोरे.

मुहा 2 227. 'falsely' adv. Skt. मुधा>Pkt मुहा.

मू 2 150, 5 180, 189, मूं 1·294, 446, 2·7, 60, 133, 135, 214, 304, 320, 391, 393, 470, 480, 495, 707, 3 37, 45, 5 187, 205. 'my' pron 1st. pers. gen. obl. sg. in all genders Ap. मुहु > OG. मु and मूं the Anusvāra due probably to the influence of the nasal मू Tessitori: Notes: §83.

मूंहरइ 2 26, 60 'for me' pron. 1st. pers. gen. obl. sg. for all genders. मूं+रहइ (<हरइ by metathesis) see index मूं and रहइ.

मूउ 2 696, मूउं 1·658 'dead' past. part. nom sg. m.–मूआ 1·553, मूआ 2 572. past part. nom. pl. m.–मूअइइ 2 33 past. part. gen. obl. sg. m.–मूया 2 569. past. part. gen. obl pl. m.–मूंए 2 571. past part. loc. sg. m.–मूई 1 556. past. part. nom. sg. f. Skt. मृत > Pa. मतो, As'ok. inscriptions show variations, मत, मुट, मट. Pkt. मअ, मुअ मिअ. H. मुआ, G. मूओ, मुओ. M. मेला (< मय + अल्ल) ND. 520. b. 5–16.

मूंकइ 1·718; 2 437. 'to put, to serve (food)' v. 3rd. sg. pres.–मूकइ 2·340. v. 3rd. pl. pres.-मूकि 3·37. v. 2nd. sg. imprt.–मूंकउ. 6·25. v. 2nd. pl. imprt.–मूकिय 3 194, मूकीय 3 125; मूंकी 6·212, 215. past. part. nom. sg. f.–मूक्यां 6·209; मूंक्यां 6 209, 213. past. part. nom. pl. n.–मूकी 6 302. मूंकीनइ 1 729. absl. Skt. मुक्त >Pa and Pkt. मुक्क from which the v. form. *मुक्कइ which in OG. मूकइ and due to the contamination with मुंचइ or the nasal–influence of मू, मूंकइ. G. मुकवुं, M. मुकणे. ND. 510 b. 10–12, Bloch § 94, 231–252, Dave: Study. P. 173-174. etc.

मूझइ 2 557. 'to faint' v. 3rd. sg. pres. Skt. मुह्यति > Pkt. मुज्झइ. cf. G. मुझावु ND. 512. a. 13–22.

मूंछ 2·441, 577. 'moustaches' subst. acc. sg. f. Skt. श्मश्रु m. n. > Pkt. मंसु (Hc. 1 26.), मस्सु m. n. OG. मूंछ f. (Anaptyxis) G. मूछ f; H. मूंछ f cf. M. मुचके n.

मूंछीयइं 1 635. 'to faint' v. 3rd. pl. pres. pass. Skt. मूर्च्छति > Pa. मुच्छति, Pkt. मुच्छइ. cf. ND. 511. b. 48.

मूंझइ 1 195, 741. 'to faint' v. 3rd. sg. pres. See index मूझइ.

मूंढ 2·152. 'a fool' subst. voc. sg. m. Skt. मूढ m.

मूंद्रप्रभावि 1 204. 'power of the seal' subst. inst. sg. m. मूंद्र+ प्रभावि.

मूरख 6·104, 142, 234, 240. मूरखु 5·153. 'a fool' subst. nom. sg. M.–मूरख 2·135, 577. subst. voc. sg. m–मूरख 6 57, 163. subst. acc. sg. m.–मूरख 5 187. subst. gen. obl. pl. m. (term. dropped)–मूरखि 1 445. subst. inst. sg. m. Skt. मूर्ख m.

मूरखचट्ट 6 57, 143, 417. 'a foolish pupil' subst. nom. sg. m. see index मूरख+चट्ट.

मूरति 6 43. 'form' subst. acc. sg. f. Skt. मूर्ति f.

मूरतिवंतउ 6 21. 'incarnate' adj. nom. sg. m. Skt. मूर्तिमत् adj.

मूल॰ 4 18. 'a root, a beginning' subst. n.–मूल 5 140 subst. nom. sg. n.–मूलि 3·155. subst. loc. sg. n. Skt. lw. मूल n.

मूलगउं 6 128. 'basic' adj. nom. sg. n. Skt. मूलगत > Pkt. मूलगअ. G. मूळुं in the compound word समूळुं, M. मुळगो m. 'a boy'. See. Bloch. 390. a. 8.

मूली 2 248. 'uprooted' past. part. nom. sg. f. Skt. उन्मूलिता > Pkt. उम्मूलिआ abbreviated to मूलिआ and OG. मूली.

मृत्य॰ 2 710. 'death' subst. m. Skt. मृत्यु m.

मृत्यलोकि 2·44. 'mortal world' subst. loc. sg. m. Skt. मृत्युलोक m.

मृगनाभिइं 3·161. 'musk' subst. loc. sg. f. Skt. मृगनाभि f.

मृगलोअणि 6·378. 'faun-eyed' adj. nom. sg. f. Skt. मृगलोचना > Pkt. मिअलोअणी f.

मेगल 1·711. 'an elephant' sub. nom. pl. m. G. मेगळ m. H. मयगळ. m. See index. मयगल.

मेघाडंबर 3·147. 'a canopied seat upon an elephant' subst. nom. sg. m. Skt. lw. मेघ+ आडम्बर m.

मेछु 2 408. 'disguise, falsehood subst. acc. sg. n. Skt. मिथ्य– > Pkt. मिच्छ n. Ap. मिच्छु and prob. OG. मेछु.

मेडे 1 343. 'upper floor' subst. loc. sg. m. cf. Pkt. माळ m. the upper storey of a house' and also Pkt माडिअ n.=गृह Dn. 6 128. The comparison explains ळ>ड़. Pkt. माळ > OG. मेड m. G. मेडो m.

मेलि 3 77. 'harmony' subst. inst. sg. m. Skt. मेळ m. G. मेळ m.; M. मेळ m.; H. मेळ m ND. 518. b. 8–12.

मेलावउ 5·111. 'meeting' subst. nom. sg. m.–मेलावइ 6 329. subst. loc. sg. m. Skt. मेलापक m.

मेलिउं 1·588. 'given up, released' past. part. nom. sg. n. see index. मिल्हइ, मेल्हइ.

मेली 2·423 'having brought together' absl. Skt. मेलयति caus. of मिलति.

मेल्हावणइ 6 332. 'meeting' subst. loc. sg. n. the form मेलावण. contam. with मेल्हावण n.

मेल्हइ 2 37, 5·72, 119. 'to abandon, to release' v. 3rd. sg. pres.–मेल्हइ 5·32, 38. v. 3rd. pl. pres.–मेल्हि 2·109. v. 2nd. sg. imprt.–मेल्हउ 1·604, 5 37. v. 2nd. pl. imprt.–मेल्हिसि 2 394. v. 2nd. sg. fut.–मेल्हि 2 710 मेल्हिउ 1·187. मेल्हिउं 1 567, 568, मेल्हीउ 1·725. past. part. nom. sg. m.–मेल्हिय 3·32. मेल्ही 1 365, 518. past. part. nom. sg. f.–मल्हि 2·270, 610, मेल्ही 1 24, 103, 550, 2 364, 401; 6·228, 574, मेल्हीउ 1·466, 716, मेल्हेवि 6·339. absl. See index मिल्हिय.

मेल्हाविउ 1·277. 'got freed' past. part. nom. sg. m.–मेल्हावी 1 613. absl. from root मेल्हावइ the causal form of मेल्हइ.

मेह 2 338. 'a cloud, rain' subst. nom. sg. m. Skt. मेघ m. >Pkt. मेह m. G. मेह m.

मेहल 3 159. 'girdle' subst. nom. sg. f. Skt. मेखला>Pkt. मेहल f.

मोकलि 2 133. 'to make free, to bid farewell, to send v 2nd. sg. imprt.–मोकलिउ 2 546. past. part. nom. sg. n.–मोकलीउ 6 386. past. part. nom. sg. m.–मोकलावी 1 594; मोकलावीय 6·45, 111. absl. of the caus. मोकलावइ from the primitive form मोकलइ. See index मुकलावइ.

मोटा 1 300. 'big' adj. nom. pl. m.–मोटी 1 446. adj. nom. sg. f <Pkt. मुट्ट–, मोट्ट–as found in मुट्टिम–and मोट्टिम– <Skt. महत् (?), G. मोटुं, H. M. मोटा. ND. 520. a. 10–13.

मोडइ 3·71. 'to bend, to twist' v. 3rd. pl. sg. pres.–मोडइ 1 81. v. 3rd. pl. pres.–मोडउं 2 507, 508, 516. v. 1st. sg. pres.–मोडिय 3 185. past. part. nom. sg. m.–मोडतु 1 483. pres. part. nom. sg. m.–मोडी 2·167, 253, 441, 577. absl. cf. Skt. मोटन subst. n. Pkt. मोडेइ. G. मोडवुं, M. मोडणें, H. मोडना, मोनी ND. 520. b. 18–24.

मोती 6 332. 'pearl' subst. n.–मोतय 3 141, 6 116. subst. nom. pl. n.–मोतीए 6 371. subst. inst. pl. n. Skt. मौक्तिक n.>Pkt. मोत्तिय–H. मोती m. G. M. मोती n. ND. 520. a. 20–24.

मोदिक 5 66. 'a kind of sweets' subst. nom. pl. m. Skt. मोदक m.

मोभी 2 398 'a cross-beam in the roof of a hous , front' subst. loc. sg m. Pkt मुब्भ Dn. 6·133=गृहमध्ये तिर्यग् दारु, मोब्भ, Dn. 8 4=गृहोपरि तिर्यग्दारु. G. मोभ m.

मोरी 6·28. 'my' adj. (1st. pres. sg. in all genders) nom . sg f Ap. मह + gen post. pos रउ (> –एरउ,–केरउ)> मोरउ, मोरू Tessitori Notes §83 "Quite exceptional मेरउ and मारउ both of which seem to point to the East and bear an analogy to the Braja and the Bundeli oblique forms मो–and मे–" cf ND. 518. b. 3–6.

मोलियां 2 467 'the head-dress' subst acc. pl. n. See index गओलीआ.

मोहइ 2 276. 'to faint, to be in-fatuated' v. 3rd. sg. pres.-मोहिउ 1 186. past. part. nom. sg. m. Skt. मोहयति> Pkt. मोहेइ, मोहइ. G मोहवुं.

मोहनी° 5 133. 'a kind of action which makes one forget right and wrong.' subst. n. Skt. मोहनीय.

मोहराज 5 101. 'a king in the form of infatuation' subst. nom. sg. m. Skt. lw. मोहराज m.

य 1·200, 205, 343, 370, 2·131, 240, 150, 3·17, 44, 132, 148, 164, 173, 190, 212. 'even, also' adv. See index अ.

यशोधर° 1·783. 'a proper name' subst. m. Skt. यशोधर m.

यादवराइं 3·199. 'the king of Yādavas' subst. inst. sg. m. >Skt. यादवराजेन.

युधिष्ठिर° 1 224; युविष्टर° 2·21, 703. 'Yudhisthira-a proper name' subst. m. युधिष्टिर 2 585. subst nom sg. m.–युधिष्ठिरि 1 615; युधिष्टरि 1·366. subst. inst. sg. m. Skt. युधिष्ठिर m.

युद्धसत्रि 2·537. 'sacrifice in the form of battle' subst. loc. sg. m. Skt. lw. युद्धसत्र m.

यम° 2 184. 'the god of death' subst. m.

यम 2·442. 'in this manner' adv.>Ap. इम. see index: इम.

रइ° 1 38. 'the wife of Kāmadeva' subst m.

रइहीणु 1 71. 'bereft of Rati' adj. nom. sg m. <Skt. रतिहीन m.

रईय 1·394. 'formed' past. part. nom sg. f. Pkt. रइय–> Skt. रचिता.

रखवाल 2 33, रखवालो 1·94. 'a protector' subst. nom. sg. m. रखवाल 1·89. subst. nom. pl. m. Skt. रक्षापाल m.>Pkt. रक्खवाल–m. G. रखवाळ m. ND. 526. a. 28–33.

रखवालुं 1·525. 'protecting, guarding' subst. acc. sg. n. G. रखवाळुं n. रखवाळी f. See index. रखवाल m.

रखि 3·209. 'to protect' v. 2nd. sg imprt. Skt. रक्षति<pa. रक्खति, Pkt. रक्खइ. H. रखना, रखना, G. राखवुं M. राखणे ND. 532. b. 5–25.

रखे 2 334. 'lest.' adv. < रखि 'to protect' v. 2nd. sg. imprt. G रखे. See index रखि. Dave· Study· P. 175. >Pkt. रक्खेज्ज.

रंकु 1 310. 'poor man' subst. nom. sg. m. Skt. रङ्क m

रंग 3 47. 'colour, pleasure' subst. nom. sg. m.–रग 6 370. subst. acc. sg. m.-रंग 3·180. subst. acc. pl m.–रंग 3 226, रंगि 1·193, 3·9, 6 23, 203, रगिइं 3 56, 194, 381. prob. Skt. lw. रङ्ग m. or Pers. रंग H.G M. रंग m. ND. 526 b. 30 41.

रंगंगणि 6 251 'stage' subst loc. sg. n. Skt. अंगन, अंगण n. रंग + अगणि.

रंगभूमि 5 11. 'a stage' subst. nom. sg. f. Skt. lw. रंगभूमि f.

रचइं 3 98 'to form' v. 3rd. pl. pres.–रचवउ 6 223. pot. part nom. sg. m.–रची 1 531. past. part. nom sg. f Skt. lw. रचयति. G. रचवुं. ND. 527. b. 5.

रज 2 406 'dust' subst. inst. sg. n. Skt. lw. रजस् n.

रंजि 6 290. 'to give pleasure' v. 2nd sg. imprt.–रंजवइ 5 137. v. 3rd. sg. pres. (caus.)–रंजिउ 5 137, 6 263, 265, 397. past. part. nom.

sg. m.-रंजिआ 6·154. past. part. nom. pl. n Skt. lw. रञ्जयति.

रंजण 6 335. 'pleasing' subst. n. Skt. रञ्जन n.>Pkt. रंजण n.

रडइ 1 195, 2 557. 'to weep' v. 3rd. sg. pres -रडइं 1 516. v. 3rd. pl. pres -रडी 2 344. absl.-रडता 1 219. pres. part. nom. pl. m.-रडती 1 611. pres part. nom. sg. f. Skt. lw. रटति>Pkt. रडइ. M रडणे, G. रडवु, ND. 528. a. 33–40. The meaning contam. with *रुदति.

रडयड 1·244 'a rolling sound' adv. onomato. word.

रडवडइ 2 358. 'to roll' v. 3rd. sg. pres.-रडवडइं 1 710. v. 3rd. pl. pres.-रडवडी 1'353 = रडवडइ v. 3rd. sg pres. onamato. word. G. रवडवुं, रडवडवुं, M. रटमटणे.

रढइं 1 503 'to roll' v. 3rd. pl. pres. Skt लुठति.

रणु 1·742 'a battle' subst. acc sg. n.-रणि 1 716, 734, 741. 2 508 subst. loc. sg. n. Skt. lw. रण n.

रणरसु 1·295. 'delight of battle' subst acc. sg. m. Skt. lw रणरस.

रणवणीयां 1·706. 'sounded' past part. nom. pl. n. > onomato v. रणवणइ.

रणवाइं 1·631. 'challenge of battle' subst. inst. sg. m. Skt. रणवाद->Pkt. रणवाअ.

रणकीआं 6·380. 'sounded' past. part. nom. pl. n. Skt. रणत्+कृतानि>Pkt. रणक्किआइं. G रणकवुं, H. रनकना. cf. ND. 529. a 37–44.

रणांगण 2 693, रणांगणि 2 331, 378, 541. 'field of battle' subst. loc. sg. n. See index रणंगणि. Also ND. 529. a. 37–44.

रतन° 5·140. 'a gem, a jewel' subst. n. Skt. रत्न n. G. रतन n.

रतनभरी 1 309. 'studded with gems' subst. nom. sg. f. Skt रत्नभरिता > Pkt. रयणभरिआ.

रतिवाउ 1 756. 'at the fall of night' adv. orig. subst. acc. sg. m. Skt. रात्रिपात > Pkt. रत्तिवाअ

रथालि 2 661. 'the lines of chariots' subst nom. pl. f. Skt. रथ + आली.

रथु 1 748. 'a chariot' subst. nom sg m.-रथु 1·685. subst. acc sg. m.-रथि 1 578 subst. loc. sg. m. Skt lw. रथ m.

रमइ 1 193, 520. 'to sport, to make dalliance with' v. 3rd. sg. pres.-रमइ 3 9. रमइ 3 29, 115. v. 3rd. pl. pres.-रमउ 1 648. v. 2nd. pl. imprt. Skt. रमते, pa. रमति, Pkt. रमइ. G. रमवुं, H. रमना, M. रमणे. ND. 530. a. 3–14

रमाडउ 1 279. 'to make one play' v. 2nd. pl. imprt.-रमाडिय 3·104=रमाडइ v. 3rd. sg. pres. causal of रमइ G. रमाडवुं.

रमणि 2 213. 'a damsel' subst. nom. sg f.-रमणी 1·206. subst. gen obl sg f. Skt. रमणी f.

रमलि 1 73, 243; 3 73, 6·23. 'sport, hunt' subst. acc. sg. f -रमलि 3·82. subst. inst. sg. f. used as adv - prob. Skt. *रमणिका>Pkt. रमणिआ and रमलिआ f. OG. रमलि.

रमापति 3 29. 'the husband of Laxmi *i.e*, Vishnu' subst. nom. sg. m. Skt. lw. रमापति m.

रंभ 3 148. 'Rambha, a celestial damsel' subst. nom. sg. f.–रंभ° 6·64 subst. f. Skt. रंभा f.

रयण° 6 243. 'a gem, a jewel' subst. n.–रयणु 1·35, रयण 1 207. subst. nom. sg. n.–रयण 5·161. subst. nom. pl. n.–रयण 1·310. subst. acc. sg. n.–रयण 6 381. subst. acc. pl. n.–रयणे 6 268. subst. inst. sg. n.–रयणि 6 322. subst. inst. pl. n. Skt. रत्न n.> Pkt. रयण n.

रयणउरु 1 158. 'the name of a town' subst. nom. sg. n. Skt. रत्नपुर n > Pkt. रयणउर.

रयणमए 1 394. 'bedecked with gems' adj. nom. sg. f. Skt. रत्नमयी > Pkt. रयणमई.

रयणसिहरु 1 159. 'the name of a king' subst. nom. sg. m. Skt. रत्नशेखर m.> Pkt. रयणसेहर.

रयणायरु 1 8. 'sea' subst. nom. sg. m. Pkt. रत्नाकर m. > Pkt. रयणायर m.

रयणावली 1·754. 'a kind of penance.' subst. nom. sg. f. Skt. रत्नावली f.> Pkt. रयणावली f.

रयणीय 6 122. 'night' subst. loc. sg. f. Skt. रजनी f.> Pkt. रयणी f. G. रयणी f.

रल 1 422, 527. 'a despicable thing' subst. nom. sg. m.

रलियामणउ 4·15. 'pleasing to the mind' adj. acc. sg. m. रली + आमणउ adj. suffix G रळियामणुं See index रळी, रळिआमणुं.

रली 2.372, 5 103. 'Joy, desire, eagerness' subst. nom. sg. f.–रली 2 318, 5·103. subst. acc. sg. f. prob. Skt. रति=(*रतली f with the Svārtha suffix ल) < Pkt *रयलि and OG. रली. See Belsare. Guj. Dict. under रळी f. used upto the middle of the 19th century. See index. रळियामणउ.

रलीउ 5·103. 'to earn' absl. v रळइ. G. रळवुं, H. रलना.

रविनंदन 6 126. 'the son of the sun i.e, the planet of Saturn' subst. nom. sg. m. Skt. lw. रविनंदन m.

रसि 3 179, 6 265, रसि 6 348. 'sentiment' subst. inst. sg. m. Skt lw. रस m.

रसवती 1·436. 'Cooked food' subst. acc. sg. f. Skt. रसवती f. G. रसोइ, See index रसोइ.

रसना 2 86. 'tongue' subst. loc. sg. f. Skt. lw रसना f.

रसाउलु 1 7. 'full of interest' adj. nom. sg n.–रसाउल 1 795. adj. nom sg. m. Skt. रसाकुल> Pkt रसाउल.

रसाल 6 234, रसाल 6 438. 'full of interest' adj. acc. sg. n.–रसाल 6 70. adj. acc. pl. n. Skt. रस+आर्द्र > Pkt. रस+अल्ल; though Hc, 2·159. रस+suffix अ.ल gives in Pkt. रसालो G. रसाळ, H. रसार, रसाल, M रसाल, रसाळ.

रसिका 3 179. 'a woman of taste' subst. nom. sg. f. Skt. lw. रसिका f.

रसंत 3·165. 'making sound' pres. part nom. pl. m. Skt. रसति.

रसोइ 1·618. 'cooked food' subst. nom. sg. f. Skt. रसवती>Pkt Ap. रसवइ. OG. रसोई. G रसोइ; H. रसोई f. ND. 530. b. 44–46.

रह 2 414. 'a chariot' subst. nom. pl. m >Skt. रथ> Pkt. रह m.

रहवइ 1·726. 'master of a chariot' subst. nom. sg. m. Skt. रथपति> Pkt. रहवइ m.

रहइ 1 71, 478, 3·215; 5·15. 'to stay, to stop' v. 3rd. sg. pres -रहइं 2·630. v. 3rd. pl. pres -रहिउ 2 542= रहउ v. 1st sg pres -रहि 3·92. v 2nd sg. imprt.- रहु 2 495 v. 3rd. sg imprt -रहियो 2 12 v. 2nd. pl pot.-रहिसि 6 34. v 2nd sg. fut.-रहतू 1·575. pres part. nom. sg. m.-रहीउ 1·288, रहिउ 1 351, 618 2 222, 6·134, 278. रह्यु. 6·291. past. part. nom. sg. m. रहिया 2 271, 686, 3 105, 4·8, रह्या 1 480, 521, 2 61, 631.-रही 1·637 past. part. nom. sg. f.-रही 1 595, 603, 2 62, 102, 211, 335, रहोय 2·49, 3·64. past. part. nom. sg. f.- रह्यां 6 160. past. part. nom pl. n.-रहण 3 39.-रहिवा 6 121. inft.-रहिय 6 277. रहीनइ 5 114. absl. Skt. रहति 'to have' रहयति > Pa. रहति 'to leave', Pkt. रहेइ रहइ 'to leave alone', later Pkt. रहइ 'to stay, to stop' G रहेवुं, H. रहना, M. रहाणें ND. 531. a. 22–39.

रहावइ 1 62. 'to make one dwell, to keep' v. 3rd. sg. pres.- रहावइ 3·159. v. 3rd. pl. pres -रहाविउ 1 509, रहावियउ. 1 720. past. part. nom. sg. m.-रहाविउ 1 509. past. part. nom. sg. n. रहावइ the caus. of रहइ. contaminated by रहावइ<Pkt, रखावइ<Skt. *रक्षापयति, G. रहाववु रखाववुं, M. राहाणे राहणे H. रहाना.

रहण 1 447 'staying' subst. acc. sg. n. a subst. from. रहइ

रहइ 6 56, रहइं 1 157, 286, 359, 394, 445, 548, 692, 702, 770, 791, 2 15, 57, 135, 136, 195, 302, 653, 6 144, 190, 205; रहिं 1·492, 680; 5 52, 109, -हरइं 2 60, 3·93, 6·296. (metathesis) 'for, to, of etc. being the postpos. for. acc. dat. poss. Tessitori Notes §71 (6) OG. रहइ, रहइं, रहिं, हइं, रइं<loc. of अर-, उर, अवर- अवरहिं in Ap.<Skt. अपरस्मिन् He remarks 'This post-position has gone lost in Gujarati, but has survived in Mārwāri under the form रइं." Dave: study: P. 59. curiously enough derives it from Skt. गृहे<Pkt. घरम्मि <Ap. °हरहि, घरहिं. Probably. gen-obl. term. हं + केरइं<ह + एरइं-हरइं-रहइं (by metathesis), by the side of this the comparable forms are तणउ-तणइ नउ-नइं. तणइ and नइं being the term. for acc. and dat in G. Also cf. रेसि, in this sense See index रेसि, हइ etc.

रहिय 3 66 'without' past part. nom. sg. m. used as an adj.<Skt. रहित from रहयति.

राउ 1 28, 36, 55, 67, 104, 126, 173, 278, 282, 301, 308, 388, 397, 400, 431, 440, 463, 467, 478, 484, 558, 586, 594, 741, 768, 2 295, 423, 535, 581, 639, 699, 6·168, 223, 263, 369, 383, 391, राओ 1·19, 90, 92. 'a king' subst. nom. sg. m.-राउ 2 633 subst. voc. sg. m.-राउ° 2 635. subst. m. sg.-राउ 1 505, 6·203.-राइ 1·58, 280, 366, 403, 508, 523, 576, 587, 615, 725, 752, 6·175, राइं 1·46, 209, 289, 6 176, राइहि 1·395. subst. inst. sg. m. Skt. राजा m.> Pkt. राओ

>Ap. राउ., Again in Pkt. with य Sruti राय–, रायो, रायओ. Thus in OG. राइ, राय, राउ, राय, रा are the various forms. H. राय राओ, M. राय, राव, G. रा, राय, राव, राज m. ND. 531. b. 13–18.

राउत 1·709, 2 631, 6 356. 'a prince' subst. nom. pl. m.–राउत 1 96. subst. acc. pl. m –राउतिइं 2 338, राउते 2 649. subst. inst. sg. m. Skt. राजपुत्र m.> Pa. राजपुत्तो, Pkt. रायपुत्तो, राउत्तो. H. राऊत; रावत, G. राउत, रावत m, M. राऊत m ND. 531. b. 35–40.

राखइ 1 100 'to keep, to place, to adorn' v. 3rd. sg. pres –राखउ 5 186 v. 3rd sg. imprt -राखि 2·163, 239. v. 2nd. sg. imprt –राखिउ 1·405. past. part. nom. sg. m.–राखिय 3 224, राखो 2 207. past. part. nom. sg f.-राखेवइ 1 643. inft – Skt. रक्षति, Pa. रक्खति, Pkt. रक्खइ H. राखना, रखना; G. राखवुं, M राखणें ND. 532. b. 5–25.

राख 5 184. 'lest' adv. < रक्खि 'to protect' v. 2nd. sg. imprt. See index रखे.

राखडी 6 327. a talisman tied on the hand' subst nom. sg. f. Skt रक्षिका + svārtha Taddhita ड-<Pkt रक्खिआ+ ड i e रखडी G राखडी, H. राखी, M. राखडी.

राखसु 1 500, 509, 530, 536. 'a demon' subst. nom sg. m.-राखस 1 502. subst voc sg m.–राखिस 2 210. subst. inst. sg m –राखस 1 490. subst. gen obl. sg. m. Skt. राक्षस.> Pa Pkt. रक्खस- m. H. राखस m, G. राखस m M. राक्षस–ND. 532 a. 42–46

राक्षिसि 2·207. 'a demon'. subst. inst. sg. m. Skt. राक्षस m. G. राक्षस m.

राखसि° 1·637. a demoness' subst. f.–राखसि 1 489, 517. subst. nom. sg. f. Skt. राक्षसी f.> Pkt. रक्खसी.

राखसपुरी 1 576. 'a demon's town' subst. nom. sg. f. Skt. राक्षसपुरी f. > Pkt. रक्खसपुरि f.

रागु 3 33. 'attachment' subst. nom. sg. m. Skt. राग m.

रांक 2 344, 666, 677. 'poor' adj nom. sg. m –रांक 2 573. adj. voc. sg. m. Skt. रङ्क; H रांक, रांकव, G. रांक.

राचइ 2 588. राचइं 2 111. 'to take pleasure in' v. 3rd. sg. pres. Skt. *रच्यति > Pkt. रच्चइ (रत्तइ contam. रज्जइ < Skt. राजते) H. राचना, G. राचवुं. ND. 532 b. 39–44.

राज 2 26, 59. राजा 1·243. 'a king' subst. nom. sg. m. Skt. राजन् through राजा nom sg m. and the form as compound member: राज

राजु 1 106, 152, 580. राजो 1 315; राज 2 268, 6 332. 'a kingdom' subst nom sg n.–राजु 1 112, 385, 473, 553, 3 12, 5 101, 6 15, 29, 400 subst. acc. sg. n. -राज 5·11, 98. subst. nom. pl. n.– राज 6 321. subst. gen obl. sg. n.–राज 5 123. subst. gen. obl. pl. n.– राजि 1 406. subst. inst sg. n.–राजि 1 184, 524, 526, 767, राजि 6 422. subst. inst sg n. Skt. राज्य n. > Pkt. रज्ज n. G. राज n. H राज n. ND. 533. a. 14–18.

राजकुंअरि 6·312. 'a princess' subst. nom. sg. f. Skt. राजकुमारी f. राज+कुंअरि (cf. G. कुंवरी, °कुंवर,

°कोर in proper names like जीवकोर, महाकोर etc.)

राजरिद्धि 5 162. 'royal prosperity' subst. nom. sg. f. Skt. राज+ऋद्धि f See index राज and रिद्धि.

राजसभा 6·173 'royal assembly' subst. loc. sg. f. Skt. lw. राजसभा f.

राजीमति 3 112. 'a proper name–the princess betrothed to Nemi' subst. nom. sg. f. Skt. राजीमति f.

राज्यकला 4·17. 'the art of ruling' subst. nom. sg. f. Skt. राज्यकला f.

राडि 2 249. 'a cry' subst. acc. sg. f. Skt. (lex.) राति f. a battle, Pkt. राडि f., H. राड f. 'a quarrel' G. राड f. राढ f. ND. 534. a. 43–46.

राणउ 2 527; राणउ 2 63, राणो 1·281. 'a king', a royal descendent' subst. nom. sg. m.–राणा 2 430. subst. nom pl. m. Skt. *राज्ञक > Pkt. *रण्णओ and राणओ. G. राणो m; H. M. राणा m. Turner Skt. राजन्य>Pkt. रायण्ण and राण etc. ND. 534. b. 46.

राणिम 6 90. 'kingship' subst. nom. sg. f. Skt. राज+इम m. >Pkt. राण+इमा=OG. राणिम f.

राणी 1 56, 58, 99, 167, 2 99, 6 63, राणि 1 281, राणीय 1 358. 'a queen' subst. nom. sg. f–राणीय 3 79. subst. nom. pl. f.–राणी 2 141, राणा 2 148. रांणीय 3 91. subst. acc. sg. f.–राणी 1 313, रांणीय 3 29. subst. inst. sg. f–राणीय 1 370 subst. gen. obl. sg. f. Skt. राज्ञी f.>pa. रञ्ञी f Pkt. रण्णी, राणी, राणिआ. H. रानी f. M. G. राणी f. ND. 535. a. 1–9.

रांडी 1·622. 'a widow' subst. nom. sg. f. Skt. रण्डा f. < Pkt. रण्डा f. H. M. G. रांड f. ND. 532 a 9–15.

राति° 1·542, 6 188, 235. 'night' subst. f.–राति 1·516 subst. nom. sg. f.–राति 5·24, 93, 108. subst. acc. sg. f.–राति 2 202, राति 1 463, 476. रातिहिं 1·737. subst. loc. sg. f. Skt. रात्रि f.>Pa. रत्ती f. Pkt. रत्ति f. H. रात f. M. G. रात f. ND. 534. b. 2–15.

रातउ 2.134. 'attached' past. part. nom. sg. m.–राती 6 32. रातडा 2·382. 'red' adj. nom. sg. f -राती 2 177. subst. nom. pl. f. Skt. रक्त–, रक्तक >pa. Pkt. रत्तउ. H राता, M रात; G. रातुं ND 534 b 26–32.

राधा 1 258. 'the name of the mother of Karna' subst. nom sg. m. Skt. राधा f.

राधावेधु 1 364. 'the shooting of a doll' subst. nom. sg. m.–राधावेधु 1 348. subst. acc. sg. m. Skt राधावेध m.

रानु 1 517. 'a forest' subst. nom. sg. n.–रानि 1 447, 583, 595. subst. loc. sg. n. Skt. अरण्य n., Pa. अरञ्ञ. n., Pkt. अरण्ण n. अरण्ण n. Hc. 1 66.; H. रान m., M. G. रान n. For the loss of intial अ in OG Tessitori: Notes. § 2 (4), for Pkt. Pischel §141 ff, for G. Divatia GLL. 1 p 368. ND. 645. a. 11–18.

राम° 2 65 'Rama, the son of Das'aratha' subst. m Skt. राम m.

राम 1 754. 'Parśurāma, the son of sage Jamadagni' subst. nom sg. m.–राम° 2 552 subst. m. Skt. राम m.=परशुराम m.

रामलि 1·114. 'sport' subst. acc. sg. f. Skt. *रम्य+लि (the noun-suffix in imitation लि, डि < Skt. °ति) > Pkt. रम्म+लि, OG. रामलि. See indx रामति

रामति° 5·189. 'sport' subst. f. Skt. *रम्यति > Pkt. रम्मति, OG. रामति, G. रम्त f. the shortening of आ in रामति must be due to some outside accent influence or on the analogy of the v. रमवुं in G. cf. Dave. Study. p. 176.

राय° 1·32, 86, 121, 224, 257, 318, 444, 2 179, 321; 6·189, 722, 6·188, 339. 'a king' subst. m.–राय 1 535, 669; 2 63, 282, 287, 362, 6 190, 224, 250. subst. nom sg. m.–राय 1 355, 392 subst. nom pl. m.–राय 1 470; 2 269, 609. subst. acc. sg m.–राय 1 179, 649. subst. acc pl. m.–राय 3·11. subst. inst. sg. m –रायइं 1·614, रायइ 1 323, 357, 714, राय 2 196, 232, 5 63; 6·317. subst gen. obl. sg. m.–राय 6·33. subst. abl. sg. m. see index राउ.

रायकूंयर 1 269. 'a prince subst. acc pl. m Skt. राजकुमार> Pkt. राअकुमर m.

रायणि 3 60. 'a kind of tree Obtuse-leaved Mimusopes." subst nom. sg. f. Skt. राजादनी f. > Pkt. रायणी f. G. रायण f., M. राजणी f.

राव 2 211. 'a cry, a scream' subst. acc. sg. m. Skt. राव m.

रासु 1 795. 'a poetical composition in Old Gujarati' subst. nom. sg. m.–रास 5 178. subst inst sg. m – रासि 1 7. subst loc. sg. Skt. रास m. 'a kind of dance'.

राशि 1 393. 'a collection' subst. acc. sg. m. Skt. राशि m.

राहवउ 1·432. to protect' v. 2nd. pl. imprt causal. Skt. *रक्षापयति>Pkt. रक्खावइ and रहावइ, and from that राहवइ.

राहावेहु 1·272, 322 'the shooting of a doli' subst. acc. sg. m. Skt. राधावेध m. > Pkt. राहावेह m.

रि 1·474. 'Oh' an interjectory expl. Skt. रे<Pkt. रि.

रिउ° 1 20. 'an enemy' subst. m.–रिउ 1 389. subst nom. sg. m. Skt. रिपु m. > Pkt. रिउ.

रिण° 2 307, 366. 'a battle' subst. n.–रिण 2 317, 352. subst. acc. sg. n. Skt. रण n. the adventitions इ is prob. due to the Eastern influence.

रितुपति 3 31. 'the lord of seasons *i.e.*, spring' subst. nom. sg m. Skt ऋतु+पति>Pkt. रिउ–H. रितुपति.

रिद्धि° 5 155, 6 158. 'prosperity' subst f.–रिद्धि 5 131, 161. subst. nom. sg. f. Skt. ऋद्धि f.>Pkt. रिद्धि. G. रिद्धि, H. रिद्धि, M. रिद्धि.

रिमिझिमि 6 258. 'an onomato. sound for cymbals' adv. cf. G. रमझुम.

रिव 2·573. 'a cry (?)' subst. acc sg. f

रिषि 1·379 'a sage' subst m – रिषि 1·623. subst. nom. sg. m. Skt ऋषि m.> Pkt. रिसि m H. रिसि m.

रिसह° 4 2, 13. 'Ṛsabha-the first Tirthankara of Jainas' subst. m.–रिसहु 4 21 subst. nom. sg. m.–रिसहि 4 17 subst. inst. sg m. Skt. ऋषभ Pkt रिसह m.

रिसहेसरो 4 9, 25. 'lord Rsabha-the first Tirthankara of the Jainas' subst. nom. sg. m. Skt. ऋषभेश्वर m.>Pkt. रिसहेसर m.

रीझउं 2 472. 'to be pleased' v 1st. sg. pres Skt. ऋध्यति> Pkt. रिज्झइ, OG. रीझइ, G. रीझवुं H. रीझना, M. रीझणे. ND. 537. a. 32–42

रीझु 1 296. 'joy' subst. nom. sg m. prob. OG रीझ< Pkt रिज्झि<Skt. ऋद्धि f. In. OG. रीझ f. is confounded with m. on account of अ-ending. H. रीझ f. 'satisfaction'; G. रीझ f, M. रीझ f. pleasure. ND. 537. a. 23–25.

रीरी 6 91. 'yellow pale brass' subst. nom. sg. f. Skt. रिरी f., Pkt. रीरी. Often used in OG.

रीस 1·621. 'anger' subst. inst. sg f. Skt. रुष् f.> Pkt. रुसा f. Turner. रिष् f. 'hurt'> Pkt. रिस f. G. M. रीस f., H. रिस. ND. 538. a. 40–46. The रु of रुष् being confounded with ऋ prob. has given rise to रि and then री in OG. due to the primery accent on the first syllable.

रीसइं 1·300. 'to be angry' v. 3rd pl. pres –रीसाणउ 6 32, 392. past. part nom. sg. m.–रीसाविउ 5 119. past. part. nom. sg. causal. H. रिसाना, रिसना. G. रिसावुं ND. 538. a. 50. See index रीस.

रुकमणि 3 91. 'the queen of Krishna' subst. nom. sg. f. Skt. रुक्मिणी f.

रुडेइ 1 244. 'to roll' v. 3rd. sg pres. caus. Skt. लोटयति > Pkt. रोडइ PSM. notes रोडइ 'to stop, to harm'.

रुणझुणइं 1 347. 'to sound' v. 3rd. pl. pres. see index रणझणी, and रुणझुणी.

रुद्धु 1 536. 'beseiged' past. part. nom. sg. m. Skt. रुद्ध.

रुलतां 1 548. 'wandering' pres. part. gen. obl. pl. m. Skt. *लुटति (=Skt. लुठ्यति)< Pkt. रुलइ cf. G. रोळवुं 'to roll', M. रुळणे 'to roll' ND. 540. b. 1. See index: रुडेइ.

रुंसाडइ 1 96. 'to make angry' v. 3rd. sg. pres. caus. of रुसइ, the Anusvāra on रुं is adventitious.

रुलिआउति 5 25. 'glad, satisfied' adj. nom. sg. m.–रुलीआयति 6 330. adj. nom. pl. n. G. रळियात. See index: रळी.

रूउ 2 437. 'the herd of a cow' subst. acc. sg. m. Skt. रूप n. on the analogy घन n > Pkt. रूअ> Ap. रूउ.

रूंख° 1 270. 'a tree' subst. m.–रूंख 1 503. subst. acc. sg. m. Skt. *रुक्ष m. (=वृक्ष m.) >pa Pkt. रुक्ख m. H. रूख m, M. रूख m., G. रूख n. ND. 539. a 6–10.

रूडुं 6 390. 'nice' adj. nom. sg n.–रूडिय 3 158. adj. nom. sg. f. Skt. रूप–> Pkt रूअ–in OG.+डउं=रूडउ, रूडु G रूडुं.

रूडउं 2 618; रूडु 1 98, रूडइं 1 455, रूयडइं 5 140 'well, in a nice manner' adv. see index रूडुं.

रूणझुणि 3 39. 'humming' subst. acc. sg. m. Skt. रणत्+ध्वनि m.> Pkt रणज्झुणि m. prob. also onomato. influence.

रूठउ 1 505, 754, 2 193. 'angry' past. part nom sg m–रूठा 1 497. past. part. nom. pl. m–रूठी 2 172. past. part. nom pl. f. Skt रुष्टक> Pkt. रुट्ठअ=OG.

रुठउ cf. G. रूठवुं, H. रूठना, also subst. रुठ, रुठनि.

रुंधइ 2·433. 'to beseige, to check' v. 3rd. sg. pres.—रुंधइं 1 709. v. 3rd. pl. pres.—रुधउ 2·437, 639, 649. past. part. nom. sg. m.—रुधउं 2 693. past. part. nom. sg. n. Skt. रुद्धक > Pkt. रुद्धअ—Ap. रुद्धउ, Skt. रुंधति > pa. रुंधति, Pkt. रुंधइ. H रुंधना M. रुंधणें, G. रुंधवुं. ND. 538. b. 33–49.

रूपु 1·185. 'form, beauty' subst. acc. sg. n.—रूपि 2 39, 450, 6 220. रूपइं 6·314. रूपिइं 2 700, 6 64; रूपिइ 6 303 subst. inst. sg. n.—रूपि 5·11. subst. inst. pl. n.—रूपि 2·221. subst. inst. pl. n.—रूपह 1·324. subst. gen. obl. sg. n. Skt. lw. रूप n.

रूपरेह 1 202. 'an outline of form' subst. nom. sg. f. Skt. रूपरेखा f. > Pkt. रूपरेह f. Skt. रूप+रेह (Pkt.). See index रेह.

रूपवंति 2 80. 'beautiful' adj. nom. sg. f. Skt. रूपवती f.

रूय 1·38. 'form, beauty' subst. n. Skt. रूप n. > Pkt. रूअ and रूय.

रूयवंत 1 170. 'beautiful' adj. nom. pl. f. Skt. रूपवती f > Pkt. रूयवंती.

रूसइ 1 733. 'to be angry' v. 3rd. sg pres. Skt. रुष्यति > Pkt. रूसइ G. रूसवुं, M. रुसणें, H. रूसना.

रे 1 502; 2 442, 443, 577; 3 184, 198; 5 41; 6·32, 34, 281. 'Oh, a metrical explative' expl. Skt. रे, pa. रे, G. M. H. रे. ND. 540. b. 45-50.

रेखा 2·472 'a streak, even by a small streak' subst. inst. sg. f. used as adv. Skt. रेखा f. G. रेख f.

रेणिहिं 1·330. 'dust' subst. inst. pl. f. Skt. रेणु m. G. रेण f. ND. 541. b. 23–25.

रेवति 4·26. 'the Raivataka Hills—the modern Girnar Hills' subst. nom. sg. m. Skt. रैवतक m.

रेसि 1·607; 2·232, 444; 3·73. 'For, to—the dative post-pos.' Ap. रेसि, रेसिं, (Hc. 4 425) 'for'.

रेह 1 54, 345, 374; 3·224. 'mark, streak' subst. nom. sg. f. Skt. रेखा > Pkt. रेहा f. OG. रेह; cf. G. रेख f.

रैवत 3·18. 'the Girnar Hill' subst. nom. sg. m. Skt. रैवतक m.

रोअती 2·213. 'weeping' pres. part. nom. sg. f. See index: रोयइं.

रोझ 5·54. 'a white-footed antelope' subst. nom. sg. m. Pkt. रोज्झ=Skt. ऋश्य m. Dn. 7·12. G. रोझ m. H. रोझ m.

रोडउं 2·508. 'to roll' v. 1st. sg. pres. Skt. लोट्यामि > Pkt. रोडमि, Ap. रोडेउं. See index रोडेइ, रोलइं cf. M. रोडणें.

रोपइं 3·223. 'to plant' v. 3rd. sg. pres. causal.—रोपी.अ 1·227. past. part. nom. sg. m.—Skt. रोपयति the caus. of रोहति > Pa. रोपेति; Pkt. रोपेइ. H. रोपना, G रोपवुं, M. रोपणे. ND. 54.3. a. 38–46.

रोमंच्या 6·352. 'horripilated' past. part. nom. pl. m. Skt. रोमाञ्चिताः > Pkt. रोमंचिआ, G. रोमंच्या.

रोलइं 1·470, रोलइं 1·746 'to roll' v. 3rd. sg. pres—रोली 2 636. absl. रोली 2 205,

247. past. part. nom. sg. f.–रोलिउं 2 509. past. part. nom. sg. n. Skt. *लोटति > Pkt. लोडइ OG. रोळइ. G. रोळवुं.

रोलि 3 91. 'confusion' subst. inst. sg. m. Pkt. रोल = कलहोखश्च Dn. 7·15. G. रोळ m.; H. रोल m., M. रोळ m.

रोयइं 2·677. 'to weep.' v. 3rd. pl. pres.–रोयती 2·378. pres. part. nom. sg. f.–रोयसि 2·196, 200. v. 2nd. sg. fut.–रोउं 1·595. absl. Skt. रोदिति, Pa. रोदति, Pkt. रोदइ, रोयइ. G. रोवुं, H. रोना; M. रूणा. ND. 540. a. 13–17.

रोवइ 2 180. 'to weep' v. 3rd. sg. pres. see index. रोयइं.

रोस° 1·559. 'anger' subst. m.-रोसु 1 557, 765. subst. nom. sg. m.–रोसि 1·500, 2·365, 295, रोसिं 1 295, रोषि 3 193, 194, रोसिहिं 1·251, 2 177. subst. inst. sg. m.-रोसि 1·56, 178, 576, 740, 2 194, 6 356. subst. loc. sg. m. Skt. रोष m. > Pkt. रोस m.

रोसारुणु 1·672. 'red with anger adj. nom. sg. m. Skt. रोषारुण>Pkt. रोसारुण.

रोह 2 631. 'seige' subst. acc. sg. m. Skt. रोध m. >Pkt. रोह m.

लइ 2·152, 3 184. 'to take' v. 2nd. sg. imprt -लईय 1 549. past. part. nom. sg. f.–लउ 1·573 v. 1st. sg. pres. prob. Skt. *लभाते or लाति> Pkt. लहइ or लेइ, Ap लेइ. H. लेना, G. लेवुं, M लेणे. ND. 556. b. 20–44. Pischel §588: "लाइवि=*लागयित्वा (Hc. 4·331 376. ii), लेवि (Hc. 4·395, 1·440), लेप्पिणु (Hc. 4·370, 3 404) लेविणु (Hc. 4·441 2) from ला" Prob. Pkt. लगइ and लयइ can also lead to लेइ. Dave Study: P. 179. Skt. लाति, Pa. लेति Pkt. लेइ more plausible.

लखु 1 270. 'aim, target' subst. acc. sg. n. Skt. लक्ष्य n. > Pkt. लक्ख n.

लगइ 1 65, 265,266, 302, 5·64, 6 50, 61 184, 'on account of, by' postpos.–लगइ 4·18, 6·319. 'from',–लगइ 1·459, 6·439. 'upto'–लग्गइ 1·688. 'through, on acconut of' postpos. Tessitori Notes; §72 (9). "लगइ and लगी are both from the Ap. participial locative लग्गहिं> Skt. *लग्नस्मिन् (=लग्ने)...These two postpositons are used to denote (a)upto, (b) from (c) in cosequence of." Also see ND. 552. b. 26–31. G. लगी 'upto', Also under लाइ ND. 551. b. 8–16.

लगउं 1·700. 'attached, joined' past. part. nom. sg. m. Skt. लग्न->Pa. Pkt. लग्ग; OG. लग-, लाग- See index लग्गइ

लग्गइ 1 612. 'to attach, to stick hard, to follow' Skt. *लग्यति (=लगति)>pa. लग्गति; Pkt. लग्गइ. G. लागवुं, H. लागना, लगना, M. लागणें. ND. 552. b. 40.

लगन 6 322. 'marriage' subst. nom. sg n, –लगन 3 203. subst. acc. sg. n. Skt. लग्न n. G. लगन n.

लंघिसिइ 1 380 'to transgress' v. 3rd sg. fut. Skt. लंघति Pkt. लंघइ.

लच्छिनिवास 6 75. 'a proper name' subst. nom. sg. m. Skt. लक्ष्मीनिवास > Pkt. लच्छिणिवास m

लच्छी 6·425, लछि 2·383. 'goddess of wealth' subst. nom. sg.

f.-लछि 2 38. subst. acc sg f. Skt. लक्ष्मी f.>Pkt. लच्छी f. H. लाछी G. लछ, लाछ f.

लंछणि 4 13. 'mark' subst. inst. sg n. Skt. लक्ष्मन् n. > Pkt. लच्छण cf. also Skt. लाछन n; लक्षण n.; G लाञ्छन n. 'spot, stain.'

लडावइं 1·589. 'to fondle' v. 3rd. pl. pres. caus. of Skt. ललति, *लडति-ल लयति, *लाडयति >Pkt. लालेइ G लडाववुं.

लद्धी 1·663. 'obtained' past. part. nom. sg f. Skt. लब्ध >Pkt लद्ध-G. लाधवुं, लाध्युं, लाधी etc. M. लाधणे ND. 551. a. 20–21.

ललीय 2·242 'raised up, rolled over' past. part. nom. sg. f. Skt. लल्, लडइ past. part. ललित>Pkt. ललइ and ललिअ G लळवु.

लवणिम 1·202. 'beauty, handsomeness' subst. nom. sg. n. Skt लवणिमन् n., Pkt. लवणिम f. m.

लषमी 3 173. 'Goddess of wealth' subst. nom. sg. f. Skt. लक्ष्मी > Pkt. लक्खी f; लच्छी f. G. लखमी and लखी f.

लसण 6·89. 'garlic' subst. nom. sg. n. Skt. लशुन n. > Pa. लसुन, लसुण n., Pkt. लसुण, लसण n H. लहसुन, लसुन m. G M. लसण n. ND. 550. b. 25–30.

लहइ 1 310, 5 61; 6 301, 304. 'to obtain' v. 3rd. sg. pres–लहइ 1 595, लहइं 2 428; 5 66, 75; 6 183. v 3rd. pl. pres–लहंति 5·124. v. 3rd pl. pres–लहिसिइ 3 167. v. 3rd. sg. fut.–लहो 6 220 past. part. nom. sg. f.–लही 2·319, 6 151, 176, 230, 251, 319, लहीउ 1·320, लहेवि 1 222. absl. Skt लभते, Pa. लभति, Pkt लहइ, H. लयना, G. लहवुं ND. 551. a 15.

लहकइ 66 6. 'to dangle gracefully' v. 3rd. sg. pres.–लहक्कइं 6·377. v. 3rd. pl. pres.–Skt. *लसत् + कृत > लसात्किअ in Pkt. and v therefrom. लसक्कइ and OG. लहक्कइ G. लहेकवुं, लेकवुं etc.

लहु° 1 668. 'younger' adj m–लहुडउ 1·484, 575, adj. nom. sg. m.+suffix–इउ.–लहूड 6 76. nom. sg. m., लहूया 1 480. adj. nom. pl. m.+suffix–अ<Skt. क. लहुडाईय 3 124. 'younger and others' adj. nom. pl. m. Skt. लघु+आदिका, Skt. लघु< Pkt. लहु.

लाइयइ 4·36. 'to bring' v. 3rd. sg. pres. caus. of लगति, Skt लागयति (noted in Dhātupātha.) 'to obtain'>Pkt. लाएइ, Ap. लाइवि = लागयित्वा (Pischel;§588, Hc. 4 331, 376 ii). See index: लइ. H. लाना, G. लाववुं, M. लावणे. ND. 551. b. 47. ff. See index लायसि, लावइ.

लाख° 6 11. 'one hundred thousand' adj. and some times subst–लाख 5·17, 18. adj. nom. pl m.-लाख 5 47 adj. nom. pl. f.–लाखे 5 23, 50, 64. subst. inst. pl. m. Skt. लक्ष m. n.; Pa. लक्ख n., Pkt. लक्ख m. n H. लाख m., G. लाख m, M. लाख m. ND 552. a 29.

लाख° 1 453. 'shillac, sealingwax' subst. f. Skt लाक्षा f; pa. लाखा f.; Pkt. लक्खा f. G लाख f H लाह m.; लाख m., M. लाख f. ND. 555. b. 6–9.

लाखहरु 1·475. 'the house made of lac' subst. nom. sg. n.-लाखहरे 1 465, लाखहरइ 1 464. subst. loc. sg. n. Skt. लाक्षागृह n >Pkt. लक्खाहर n. See index लाख (2)

लागिय 3·105; लागवि 3·116. absl Skt. लग्यति (=लगति) > Pa. लग्गति, Pkt. लग्गइ H. लागना, लगना, G लागवुं M. लागणें. See index लगाई ND. 552. b. 40

लांखइ 2 123. 'to throw' v. 3rd. sg pres. According to Turner: BSOS iv. 533., Skt. नंक्षति > Pkt. *नखइ > OG. नाखइ and dilectal लाखइ. cf. Tessitori: Notes §32. Divatia. GLLI. P. 121. Skt. निक्षिपति > Pkt. निक्खिवइ > G. नांखवुं; Also See for the change of न to ल in G. Divatia GLL. I. P. 456–458, in Pkt. Pischel §260.

लाछि 6 102. 'wealth' subst acc. sg. f. Skt. लक्ष्मी f.>Pkt. लच्छी f. G. लाछ, See index. लछी f.

लाज 1 208. 'shame, bashfulness' subst. nom. sg f,– लाज 1 550· subst. acc. sg. f. Skt लज्जा f. pa. Pkt. लज्जा f. G.M H लाज f. ND. 553 a. 43–50.

लाजउं 2 575. 'to feel ashamed' v. 1st. sg. pres.-लाजीजइ 1 366. v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. लज्जते>Pa लज्जति, Pkt. लज्जइ. G. लाजवु, M. लाजणे, H. लाजना

लाडण 6 324 'a bridegroom' subst. nom. sg m. Skt. *लालन m. > Pkt. *लाडण, OG. लाडण, vulgar. G लाढण 'a bridegroom.'

'लाडण 1 374. 'a bride' subst. nom. sg f Skt *लालनी > Pkt. *लाडणी, OG. लाडण f

लाडी 6 325, 328 'a bride' subst. nom. sg. f.–लाडीय 1 364. subst. inst. sg. f.– लाडीय 1 367, 373, 374. subst. gen. obl. sg. f. Skt. लाल्या > Pkt. लड्डिआ. OG. लाडी. G. लाडी f. ND. 553. b. 49.

लाधउ 1 310, 364; 2 165. 'obtained, gained' past. part. nom. sg. m.–लाघउ 5 154. past. part. acc. sg. m.–लाधइ 1 450, 3 179. past part. loc. sg. m.– लाधी 1 188, 309, 2 624; 5 179, 6 222, 299. past. part. nom. sg f.–लाध.2 68, लाधउ 5·159, लाधूं 1 517. past. part. nom. sg. n.– लाध्या 2·322. subst. nom. pl n. See index; लद्धी.

लाध 5 139. 'gain' subst. nom. sg. f. Skt. लब्धि f. > Pkt. लद्धि. G. लाध f.

लापसी 5 114. 'A sweet preparation from the flour of wheat and sugar or molasses with ghee' subst. acc sg. f. Skt. (lex) लप्सिका f, Pkt. लप्पसिआ f G. लापसी f.; H. लापसी f; लपसी f.

लाभइ 2 266, 571; 5 7, 167. लाभइं 5 59, 141. 'to obtain' v. 3rd. sg. pres. Skt. लभ्यते >Pa. लब्भति, Pkt. लब्भइ G. लाभवुं, M. लाभणे ND. 551. a. 9. ff

लायसि 2 594. 'to bring' v. 2nd. sg. fut.–लायउ 2 287. past part. nom. sg. n. See index लाइयइ.

लालरी 5 115. 'skin' subst. nom. sg f. prob. the scribe's misreading for छालरी and खालरी f.

लाल 5 119. 'saliva' subst. nom. sg f. Skt. लाला, pa. Pkt. लाला. H. लाल, राल, f. M.G. लळ f. ND. 536. a. 26–29.

लावइ 2 412. 'to bring, to give out' v. 2nd. sg pres. See index लाइयइ, लायसि.

लावर 2·123. 'sneers, biting words' subst. acc. pl. n. Skt. लवितृ from लू 'to cut' contam. by लपितृ 'speaker' =Pkt. लाविर, 'bites, sneers' G. लावरू n. G idiom 'लावरा नाखवां = to speak angry words'.

लिइं 2 384. 'to take' v. 3rd. sg. pres –लिइं 1 778, लिति 5 174. v. 3rd. pl. pres – लिउ 1 693. past. part. nom. sg m. Skt. लाति, pa. लाति, Pkt. लेइ (Hc 4 238.) Ap. लेविणु (Hc. 4 441) लेवि (Hc. 4 440). G. लेवुं, H. लेना, M. लेणें. ND. 554 a. 43–48. See index: लइ, लियइं.

लाखारांमि 3 27 'a proper name for a garden' subst. loc sg. m. Skt. लक्षाराम m. > Pkt. लक्खाराम m. OG. लाखारांम m.

लागइ 1 82, 127, 2 416, 3 62 i), 62 (ii), 93, 144, 5 190. 'to be attached to, to cling to' v. 3rd sg. pres - लागि 1 499 v. 2nd. sg. imprt.-लागइ 5 152. v 2nd. pl. imprt –लागउ 1 569, 6 41, 109 past. part nom. sg. m.-लागु 5 164. past. part. nom. sg. m.– लागी 1 141. past. part. nom. sg. f.–लागउं 2 6. past. part. nom. sg. n.–

लिखिउं 2 229. 'written' past part. nom sg n.–लिखिआ 6 78. past. part. nom pl. m. Skt. लिखित>Pkt. लिखिअ G. लख्युं

लिंपइ 3 34. 'to besmear' v. 3rd. sg. pres Skt लिम्पति; pa. लिंपति, Pkt. लिंपइ G. लिंपवुं, M. लिंपणें, लीपणे H. लीपना. ND. 557 a. 19 ff

लियइं 1 417. 'to take' v. 3rd. pl. pres.–लिय 3 178 past. part nom sg. f. see index. लइ, लिंइ.

लिविउं 1·185. 'painted by colour-pastes' past. part. nom. sg. n Skt.*लिपित (=लिप्त) > Pkt. लिविअ–cf. 'Pkt. लिवि, लिवी <Skt. लिपि, लिपी f.

लिहीजइ 1·151. 'to write' v 3rd sg. pres. pass.–लिहावउं 2·491. v. 1st. sg. pres. pass. causal. Skt. लिखति caus लेखयति > Pkt. लिहइ, लिहावइ.

लिद्ध 1 161. 'obtained' past. part. nom sg. f.–लिद्धउ 1·274, 539. past part. nom. sg. m.–लिद्धउ 1·554, 607. past. part. nom. sg n. G. लीधुं past part. लेवु< Pkt. लेइ. Tessitori Notes §126. (3) discusses past. part. ending in-धउ, see. also for Pkt. Pischel §566.; also Grierson. L.S.I Vol. IX (ii) page. 343. for such part. in modern G.

लीउ 1 532, 6 43. 'taken' past. part. nom sg m Skt. लात. See index लइ, लिइं, लियइं etc.

लीजइ 2 432,3 96, 128. 'to be taken' v. 3rd. sg. pres pass -लीजउ 2 192. v. 3rd. sg. imprt. pass. of लिइ. See index लइ, लिंइ. etc.

लींधउ 1 186, 6 308, लीधु 2 445, लीधउ 2 69. 'taken' past. part. nom. sg. m -लीधी 2 668. past. part. nom. sg. f.-लाधउ past. part. nom. sg. n.-लीधां 2 727. past. part. nom. pl. n.– लीधइ 6 6, लीधइं 5 130. past. part. loc. sg. n. See index लिद्ध.

लीया 6 353. 'taken' past. part. nom. pl. m -लीयां 2 722 past. part nom. pl. n. from Skt. लाति>Pkt. लेइ.

लीलविलास 6·76. 'a proper name' subst. nom. sg. m. Skt. लीलाविलास m.

लीह 2 622, 5 187. 'a streak, a line' subst nom. sg. f. Skt. लेखा > Pkt. लिह f. cf. G लीहो<Pkt. लिह + टी = G. लीटो f. 'a line'

लुछणडइ 6 264. 'the throwing of coins after turning them over the head of a bride-groom to the drummers' subst. inst. sg n. Skt. न्युञ्छणक n. prob. the later Skt. form. OG. न्युछणउं = Skt. न्युच्छनक See PGGS. P. 191. Column 1. line 18. Also see. Kānh. Pr. Khanda I St. 238. नारी करइ लूण लुछणां, नगरमाहिं मांड्या पेखणां cf. H. निछावर, न्योंछावर.

लुणाइ 2·274. 'to cut' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. लुनाति > Pkt. लुणइ (Hc. 4·241.), G. लणवुं, H. लुनना.

लूहेवा 6 217. 'to wipe away' inft. Pkt. लुहइ<Skt. लूषयति, G. लोहवुं.

लूसइं 5·102. 'to plunder' v. 3rd pl. pres. Skt. लूषयति >Pkt. लूसेइ, लूसइ.

लूगड 6 218. 'clothes' subst. nom. pl. n. Turner Skt, रुग्ण 'broken, infirm', Pa. लुग्गो 'broken' Pkt. लुग्गो. रुग्गो, and with the change of meaning+suffix ड. G. लूगडुं, M. लूगडे, H. लूगडी. ND 558. b. 3, Belsare: Guj. Dict. लुगडुं

लेयइं 3·72. 'to take' v. 3rd. pl. pres –लेसिइं 2 626 v. 3rd sg fut,–लेसइं 5 147. v. 3rd. pl. fut.–लेय 2 562. v. 2nd. sg. imprt.–लेउ 2 635. v. 2nd. pl. imprt –ले 5 71 लेइ 2 85, 367, 495, लेई 1·427, 441, 632, 2 132, 250, 361, 362; 3·116, 190; 6·29, 160, 200, 250, 343, 367; लेईनई 6·271. लेउ 1 60, 69, 179, 329, 390, 439, 487, 493, 508, 512, 614, 619, 620, 686. लेवि 6 413; लेविणु 1·269, 2·142. absl.–लेवा 2 246, 422. लेउ 2 73. inft –लेउ 6·313. past. part. nom. sg. m –लेईय 3·211. absl. (causal) See index: लइ, लिइं etc. for etymology etc.

लेखु 1·451. 'writing' subst. nom. sg. m. Skt. लेख m.

लोकु 1 760, 766. 'people, subjects, world' subst nom. sg. m.–लोकह 6·245 subst. inst. sg. m.–लोकि 2 42, 44. subst. loc. sg. m. Skt. लोक m.

लोच° 3 180 tonsure at the time of the initiation of a 'Jain monk' subst. m. Skt. लोच m. ND. 562. a. 19 ff.

लोटी 5·181. 'having rolled' absl. Skt लोटति, Pkt. लुट्टइ.

वइरी 1·479. 'an enemy' subst. gen. obl nom. sg m skt. वैरिन् > Pkt. वइरी, Pā वेरी. G. वेरी. Dave Study: P. 179

वउल 4 5 'the Bakula Tree' subst. nom. sg. m. Skt बकुल > Pkt. बउल cf. G. बोळ–सरी

वउलावेवा 1·430 'to give a send-off' v. inft. Pkt. वोलइ (Hc. 4·162) causal· वोलावेइ G. वोळावबुं (dialect), वळावबुं, n. from v वोळावो 'a guide'. contaminated by cau. form वलयति

वखाण 1 305; 5 158; 6·73, 397, 'praise, fame'. subst. nom. or acc., sg or pl, n. —

वखाणु 1·774. subst. acc. sg. n. Skt व्याख्यान > Pkt वक्खाण G वखाण; H. बखान; M. वाखाण Bloch: under वाखाण ND 413. b 32-39; ND. 651 a 36-44.

वखाणइ 2·524. 'to praise' v. 3rd. sg. pres. — वखाणउं 6·11 v 1st. sg pres — वखाणि v. 2nd. sg imprt. — वखाणिउ 2·400, 6·179 past part nom. sg. m. — वखाणीइ 6·429. v 3rd sg. pres pass Skt. v fr. n व्याख्यान; *व्याख्यानति > Pkt. वक्खाणइ Bloch: under वाखाण; ND. 413. b. 42 PGGS. P. 215 col. 1: वपाणइ व्याख्यानयति ।

वगोरइं 2·716. 'to manifest by a miracle' v. 3rd. pl. pres. Skt. विकुर्वति. > Pkt. विउव्वइ by Skt. influence in OG विगोरइ or वगोरइ.

वघारिउं 2·561 'to season in boiling oil' v past. part acc. sg. n. cf PGGS. P. 214 col. 1. वघारइ व्याजिघ्रति वासयति। Skt व्याघारित> Pkt वग्घारिअ. G वघारवुं ND 414. b. 31-35. H बघारना

वचनि 2·92, 193, 3. 194. 'word' subst inst. sg. n. skt. lw. वचन n

वचाइं 6·169. 'to be read' v. caus. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. वाएइ; Skt. वाचयति.

वच्चई 1 388. 'to go' v. 1st. sg. pres. Pkt. वच्चइ < वज्जइ < Skt. * व्रज्यति=व्रजति according to Pischel § 202.

वच्छरी 1·792. 'year' subst. loc sg. m. Pkt. वच्छर; Skt. वत्सर m.

वच्छि 2·200. 'a girl-child' subst voc sg f Skt. वत्सा, वत्सिका > Pkt वच्छा, वच्छि ND. 431 b. 27. cf. G वची (?) (a favourite girl child)

वछूटी 6·344. 'released' past. part. nom. pl. f. Pkt विच्छुहइ (along with past. part. विच्छूढ from which the verb. is formed) < Skt. विक्षुभ्यति. G. वछुटवुं; H. विछुटना; M. . सुटणें ND. 199. b 44.

वछेदिइं 1·586 . वछेदि 1·604 'haste' subst. inst sg m. Skt विच्छेद 'separation' = OG वछेद.

वछोडइ 3 216 'to loosen' v 3rd sg pres Skt ;- विच्छोटयति (विक्षोभयति ? = cf Pkt विच्छोअ) > Pkt Ap. विच्छोडइ (Hc. 439 cf Ap. विच्छोइअ =विरहित) G. वछोडवुं, H विछोडना. ND. 441. a. 19-24

वछोह्यां 6·295. 'separated' past. part. nom. pl.- n. verb. fr. n. Pkt विच्छोह < Skt. विक्षोभ=वियोग. ND. 441 .a. 19-24 for discussion.

वज्जइ 6 348. 'to sound' v. 3rd sg pres. pass. - वज्जावइं 6 342. v. caus. 3rd. pl pres pass -वज्जाविउ 1·624 past part caus. nom, sg. m. See index. वाजइ.

वज्जमओ 1 228. 'adamantine' adj nom. sg m. Pkt. lw. वज्जमओ <Skt. वज्रमयः.

वज्रसरीरु 1 247. 'adamantine body' subst. nom. sg. n. skt. वज्रशरीर n.

वंचइ 2·112. 'to deceive' v. 3rd sg. pres - वंची 1 619 absl Skt. वञ्चयति > Pkt. वंचेइ.

वंझि 1·552. 'sterile, childless' adj nom sg f Skt वन्ध्या > Pkt वंज्झा. G वांझणी, वांझ; M. वांझा. Bloch: under वाझा; ND. 429. a. 45.

वट्ट 3·9 'tradition' subst nom sg f Skt वर्त्मन् > Pkt वट्ट with the influence of वृत्ति, f OG वट, G वट.

वटेवाहू 1·462 'a traveller' Subst. nom. pl n probably sg used as pl. Skt. वर्त्मकवाहक.> Pkt. *वट्टअवाहओ (with the final अ of वट्टअ changing to य by the phenomenon of य-श्रुति and eventually य changing to इ i. e. वट्टइ + वाहओ) > OG वटेवाहू Dave: Study P. 182

वड° 3·124 'big' adj — वडउ 1·180 adj nom sg m – वडउं 5 135 nom sg. n.– वडइ 1 604, वडि 5·117, (?) inst. sg. m. – वडिय 3 198. nom. sg f Skt वड्र > Pkt. वड्ड - G वडा H बडा M वाड (Poetry) Bloch: §111, ND 417 b 26, Dave: Study: P. 180. For वड्ड Dn 7 29.

वडेरउं 5·135 'bigger' adj. nom sg. n. वड + इर (<Pkt- यर <Skt·तर comp suffix) See Index वड.

वडवेगि 2 412. 'with great speed' subst. inst. sg m वड+वेगि In the text· वडवेगि in which case inflexional term. of वड should be understood as dropped

वढी 5·110 'to quarrel' abst. cf PGGS P 211. विढइ= विध्य॑त कलहायते। Skt. वर्धत 'to cut'>Pkt वड्ढइ, G वढवुं.

वण° 1·94, 201, 269 'a forest' subst n — वण 1 513. subst acc. sg. n ... वण 6·86. nom. sg. n — वणि 1·34, 41, 66, 77, 89, 423, 473, 485, 486, 514, 536, 662, loc. sg. n. Probably lw. Pkt. वण < Skt. वन n. G. M. वन, H. वन

वणचरि 1 568. 'a forest-dweller' subst inst. sg. m. Skt. वनचर–m.

वणराइ 1 565. 'a forest-grove' subst. acc sg. f. Pkt. वण-राइ < Skt. वनराजि f cf. G. आमराइ < Skt आम्रराजि f.

वणवासु 1 415, 474 'residence in forest' subst. nom. sg m. —वणवासु 1 417. acc. sg. m. Skt. वनवास m.

वणस्सइ 5·18 'herb' subst gen-obl. pl m Pkt वणस्सइ < Skt. वनस्पति In G वनस्पति f.

वणिजारा 1·689 'a merchant' subst. gen - obl sg m Pkt. वाणिज्ज+आरो < Skt. वाणिज्य+ कार. G वणजारो, H. बंजारा, M. वणजार. Bloch § 42, 48, 106 cf G वणज Skt. वाणिज्य n, वाणिज्या f.

वदनि 2 88, 155 'a mouth' subst loc. sg n. lw Skt. वदन n

वदीतउ 3 11. वदीतु 2 453 'well-known' adj. nom sg. m. Skt. विदितक > OG. वदीतअ.

वद्धावइ 1 538 'to welcome,' v. caus 3rd. sg. pres. Skt. *वर्धापयति > Pkt. वद्धावेइ G. वधाववु ND. 417. a. 30.

वधामणउं 6·430 'A recital at the time of reception, reception' subst nom sg. n. – वधामणुं 6 432, 434, 436, 438. nom. sg. n वधामणइ. 6 332. loc. sg. n. Skt. *वधापन> Pkt वद्धावण-> OG. वधावणुं–, वधामण– G वधामणुं, वधामणी

वधावीइ 6·369, 373, 383 'to receive, to welcome' v. 3rd sg pres pass. वधावीउ 6 322 past part nom. sg m. वधावती 6 381 pres. part nom. pl. f see Index. वद्धावइ.

वधारइं 3·58. 'to increase' v. caus pl. pres Skt. वर्ध-+caus. suffix. कार > Pkt. वड्ढ+आर OG. वधारइ. Tessitori: § 141 (3) for caus. Dave: Study: P. 47–48.

वनु 1·80. 'a forest' subst. acc. sg n – वनि 1 187, 435, 525, 585, 732, 3·57 loc. sg. n lw Skt. वन n G. वन. ND. 419. a. 18

°वनीं 2 482. 'a small forest, a garden' subst acc. sg f. Skt वनी f

वनचरु 1 572. 'a forest-dweller' subst nom sg. m. lw Skt वनचर m.

वनंतरि 2 9, वनातरि. 2 23. 'the other forest' subst. loc. sg n. Skt. वनान्तर n.

वनवासु 1 416 'residence in the forest' subst nom. sg. m. -वनवासइ 1 495 gen. obl sg. m.-वनवासि 1·380 subst. loc sg. m. Skt वनवास m

वनरवालि 6 379, वदरवाल 1 333. 'a leafy garland put across the arch of the door on festive occasions'. subst nom pl. f Skt. वन्दनमालिका, in Pkt. by the side of वंदणमालिआ we find in Pkt. & Ap. वाणरमालिआ f, वंदणमालिआ being manifestly a Pkt form under Skt influence The concensus of forms prob. presupposes the Skt *वानरमालिका in OG. also वंदुरवाली (G. O. S. XIII P 51 सप्तक्षेत्रीरास. St. 51.)

वन्नीयए 1·15 'is described' v. 3rd. sg pres. pass. = Skt वर्ण्यते Pkt वण्णियइ.

वंदिअ 5·1. 'to bow' absl. – वंदिउ 3 220 past. part. skt. वन्दते, Pa वंदति, Pkt. वंदइ G. वंदवुं.

वयण° 1·174 'words' subst. sg. n.–वयण 6 337. nom. sg n –वयण 3 86; 5 92; 6·70. acc. sg. n. –वयण 1·426. gen. obl. sg. n.–वयणु 1·46, 148, 297, 383, 405, 414, 539, 558. nom. sg. n.–वयणु 1·43, 67, 92, 154, 340, 402, 560, 577, 657–वयणुं 1·535. acc. sg. n – वयणि 1·561, 591, 622, 788 वयणि 1 26, 562, वयणेण 1 612, वयणिहिं 1·348. inst. sg n. Skt वचन n. > Pkt. वयण. G वेण.

वयण 5·31, 141 'face' subst acc sg. n. Skt. वदन n. > Pkt वयण n

वयर 2 584. 'enmity' subst. nom sg. n –वयरो 1 290 nom. sg. m (?) Skt. वैर n, Pkt वइर n OG, वयर, वईर. G, वेर

वयराट° 2 173. 'the king of Virata country' subst. m sg.–वयराट 2 141. subst. gen. obl. m. sg Skt. वैराट m.

वयरी 1 457, 729, 'an enemy' subst. nom sg. m – वयरिहि 1 404. inst. sg. m. –वयरी 1·476, 480, 627, 690, gen. obl sg. m. Skt. वैरिन् m. See Index वइरी.

वरइ 5·21. 'to choose' v. 3rd. sg pres –वरइं 5·148. 3rd pl pres –वरीजइ 2 568 3rd sg pres pass –वरिउ 1 654, वरीउ 1 192, past. part. nom. sg. m.–वरी 6·329, 365, 383, वरिया 1 357 past. part. nom pl. m. वरी 1 655. nom. pl. f. past. part nom sg f. Skt. वृ= *वरति > Pkt. वरइ. G. वरवुं in the sense of choosing a bride or a bridegroom–to marry.

वरचीउं 6·438 'composed' past. part nom sg n Skt विरचित->Pkt विरचिअ.

वरतइ 5·43, 77, 78 'to revolve, to spread, to exist' v 3rd sg pres -वरतइं 5·157 v 3rd pl. pres -वरती 5·87 वरतीअ 6 366, वरतीय 1 399, 775 past part nom sg f.-वरतीया 6·330 Past. part nom. pl n Skt. वर्त- > OG वरत-G वर्तवुं, वरतवुं.

वरदलि 3·193 'a beautiful finger' subst nom sg n. Pkt -दलिअं Dn 5·52 'a finger' The meaning is doubtful

वरय 6·84 'boon-giving, beneficial' adj nom sg f Skt. वरद >Pkt वरय

वरस० 6 293. 'a year' subst n -वरिस 2 .62 acc sg n -वरस 1 415, वरिस 5 89 nom. pl n -वरस 2·10, वरसु 1·648, 653 acc sg. n.-वरिस 1 381, 5 87, वरीस 6 382 वरिसइ 1 386. acc. pl n. वरस. 5 85, 88, 90, gen obl pl n.-वरसि 1 610 loc. sg n. Skt. वर्ष > Pkt. वरिस G वरस n. H. बरस. ND. 424. a. 11.

वरसंति 6 225 'at the end of the year' subst. loc. sg. m. Skt वर्षान्त.

वरसति 3 109 'to rain' pres. part. nom. sg f -वरिसीइ 2·490. v 3rd sg fut. pass -वरसंति 6·288. used for वरसंतु prob metri causa. pres part nom. sg. m -वरिसी 2·273 absl. Skt. वर्षति. Pkt. वरिसइ G. वरसवुं. M वरसणे, H. बरसना. Bloch: §157; ND 424. a. 20.

वरि 3·147, 154, 157. 'on, upon' prep. Skt. उपरि; Pkt. उप्परि and उवरि >OG. and M. वरि; G. पर See Bloch: § 151, 152, 166, 174, 197. G पर M. वर, वरी H पर, परि. ND. 51. a. 42.

वरु 1·44, 364. 'a bridegroom' subst nom. sg m.-वर 1 124 acc. sg m Skt. वर m. G. वरm. cf. M. नवर= Skt. नव+वर. m. Bloch: §151. ND 421 b. 22.

वरु 1 626. 'a boon' subst. nom. sg. m.-वरु 1 572. acc. sg m Skt वर m ND. 421 b 18.

वरूउ 3 44. ' ugly, unpleasant' adj. nom. sg m. वरु, 3·21 adj. acc sg. m. Skt. विरूप > Pkt विरूव - > OG विरूउ, वरुउ etc. G वरवु.

वलइ 1 70, 617, 2 530. ' to turn' v. 3rd sg. pres.-वलउं 2·636, 706 1st. sg. pres, - वलु 3rd. sg imprt. - वलि 2. 550 (thrice) 559 2nd.sg imprt -वलिउ 3·186. past. part. nom sg m. -वलियउ 3·206. past. part. acc. sg. m -वलीया 1·111 past. part. nom. pl. m. -वलतउ 1·592 pres part. nom. sg. m.-वलतउ 6 130. वलतुं 6·93. pres part used adv. for answering in return. Skt. वलते > Pkt वलइ G. वलवुं H. वलना M. वलणे Bloch. § 46. under वलणें.

वलि 1·369, 508, 3·217, 6 283, 313, वली 1 636, 686, 2·255, 723, 3·218, 4·34, 5·5, 29, 94, 152; 6·105, वलइ 5·16 ' again, even, also' adv. the. absl. form. of वलइ वलि वलि 1 516, 3·135; वली वली 2·122; 5 16, 95, 105. ' again and again' cf. PGGS. P. 189 (a) वली वली= पुन. पुनः absl. of. OG. v. वलइ=Skt. , वलति Dave; Study. P., 181.

वँलवलेइ 2·122 'to lament' v 3rd sg pres. G वलवलवुं cf ND. 423 b. 32, and also G वलवलियुं (Onmato)

वल्लभ 2·28 'The name assumed by Bhima in the court of the king of Virata' subst nom. sg. m – वल्लभ 2·202 gen. obl sg m Skt वल्लव m.

°वल्लहउ 4 23 'a lord, a husband' subst nom sg m – वल्लह 6·141, 162; वल्हइ 6·323. subst gen-obl. sg m Skt वल्लभ > Pkt. वल्लह G व्हालो m.

वल्लही 6·132. 'a beloved' subst nom. sg f. Skt. वल्लभा > Pkt. वल्लहा, वल्लही G. व्हाली f.

ववहाररासि 5·21. 'A sort of Jiva-rāśi' or a group of sentient beings'. subst. acc. sg. m.

वश्य 2·95. 'submissive to' adj. nom. sg. f. Skt. वश्या.

वसइ 1·159, 2·88, 5 4, 162, 164, 166, 168, वसए 1·66, 257; वसी 2 90 (Metri causa) 'to dwell' v. 3rd sg. pres. –वसइं 1 781, 4·31, 5·57, 170, वसइ (इं ?) 1 543. 3rd pl. pres .– वसीइ 1·41. 3rd sg. pres. pass. –– वसीसइ 1·523. 3rd. sg. fut. pass. –वसंति 6 129. pres. part. nom. sg f – वसतइ(=इं?) pres part gen. obl. pl. m. – वसिवुं 1 381. pot. part. used as a subst. nom. sg n.– वसिउ 6·77, 189 past part. nom. sg. m –वसी 6 191. past. part. nom. sg. f. Skt. वसति < Pa वसति, Pkt. वसइ Bloch. § 46. 156. G. वसवु M. वसणे H. वसना ND. 426. b. 4.

वसणाहर 2 45. 'dweller' agent. n. nom. sg f. from √ वस् G. वसनार.

वसणु 1 23 'an addiction' subst. acc. sg. n Skt. व्यसन n > Pkt. वसण.

°वसिं 1·559 'On account of, in obedience to.' subst inst. used as post-pos. –वसि 1 771, 392, 423: 6·184 'sub loc Skt. वशे > Pkt वसम्मि, Ap वसि ND. 425 b. 22.

वसंत 3·33 'the name of a musical Rāga' subst. nom. sg. m Skt वसन्त.

वसन 2 206. 'clothes' subst. acc pl. n lw. Skt. वसन n.

वस्तिग 5 190 'the name of the author of Cihu-Gati-Caupai' subst nom sg m Skt. वस्तु + इक in OG. वस्तिग

वंस 1·675 'pedigree, family' subst acc sg m – वंस 3·51, वंसह 1·132. subst. gen. obl sg m. Skt वंश m > Pkt वंस G वंश

वहइ 1·519, 2·494, 4·22 वहेई 1 291, 'to carry' v. 3rd. sg.pres.–वहइं 5·62 v 3rd. pl pres. – वहीजइ 1·304, 3rd. sg pres pass. –वहावउ 2·492. v caus, 1st. sg. pres –वहिउं 2 67. past. part. nom sg. n. – वहंत 3·138. pres. part nom. sg. m. Skt. वहति > Pa वहति; Pkt, वहइ ND. 427. a. 10.

वहिली 1·493, वहली 2·307. 'early' adj nom..sg. f. Pkt. वहिल्ल connected prob. with Skt. वह् – Bloch § 50 Voc. under वहिला, G. वहेलुं Dave: Study. P. 181. cf PGGS. P. 180. OG, वहिलउ शीघ्रं त्वरितं मंक्षु सद्यो झटिति वा

वहू 1·481, 504, 523, 587 'a daughter-in-law' subst. nom. sg. f – वहूय 1·461. inst. sg. f. – 'वहूय 1·478. gen. obl. sg. f. °वहूअ 6·330

nom. pl. f. वहुडी 5·118 +डी suffix Voc. sg. f Skt. वधू f. > Pkt. वहु G. वहू ND. 427. b. 9.

वाइ 6·220. 'to play on a musical instrument' v. caus 3rd sg. pres. Skt. वादयति > Pkt. वाएइ cf. PGGS P. 212. col. 2. वाअइ वादयति

वाउ° 2·639. 'wind' subst. sg m. – वाउ 6 289. nom. sg m. – वाइं 1 491. inst. sg m. Skt. वात or वायु > Pkt. वाअ, वाउ In OG, the distinction bet उ ending and अ ending tends to disappear Hence the confusion G. वा m. M वाव H. बाव Bloch under वाव § 55,61; ND. 427 b. 46. Dave, Study, P. 181. under वाउ

वाउकाई 5·18. 'a being possessing an aerial body' subst. acc. pl. m Skt. वायुकाय – > Pkt वाउकाय.

वाउऊउ 2·124 'talkative' adj nom sg m cf PGGS P. 209 वाउलउ=वातालय, Skt वातुल > Pkt वाउल–Dave: Study P 181. cf. G. वेवलो.

वाग° 5 2, 6 412 'speech' subst. sg f. Skt वाच् > Pkt वाअ, OG वाग under the influence prob. of Nom. sg forms वाक् and वाग्

वागुरीय 1 76 a fowler using a net to catch birds' subst. nom pl m Skt वागुरिक > Pkt वागुरिय. G वाघरी m

वाघ 1 515 'a tiger' subst. nom. pl. m. Skt. व्याघ्र m > Pkt वग्घ G. वाघ, M. वाघ, H बाघ Bloch: §99,151 under वाघ ND. 431 a. 26.

वाघिणि 2 153. 'a tigress' subst. gen obl. sg. f Skt. व्याघ्रिणी f, Pkt वग्घिणि G वाघण f. ND. 431. a. 37; Dave. Study: P. 181.

वांकउ 5·115. 'Crooked' adj. nom. sg. m. Skt. वक्र > Pkt. वंक–G. वांको; M. वाका, H. वाका ND. 431 b. 5, Dave Study: P. 183.

वाच 1 161. 'Speech' subst. nom. sg. m. Skt. वाच्, वाचा G वाच

वाचइं 6·170 'to read' v 3rd pl pres. caus fr वच् Skt वाचयति > Pkt वाएइ by re-skt वाचइ in OG G वांचवुं M वाचणे H वाचणे Bloch. under वाचणे

वाजइ 2 435, 460, 3 150,219, 6 244 'to play on a musical instrument' v 3rd sg. pres.– वाजइं 1 78 236,337, v 3rd pl prest –वाजिउ 2 599 past par. nom sg m वाजी 1 647– past part nom sg f.. वाजीय 1 330, 6 349, वाजी 6 255 past part nom, pl m – वाजत 2 257 pres part nom sg f cf PGGS P 217 वाजइ वाद्यते Skt (pass form) वाद्यते or v fr. वाद्य– > Pkt & Ap. वज्जइ (Hc 4 406) G वागवुं, वाजवु, M वाजणे, H बाजना. Bloch. under वाजणे § 47, 106,232 ND. 415 b 27

वाजउ 6 244 'a musical instrument' subst. nom sg. n. Skt. वाद्य n > Pkt. वज्ज cf Dn. 3 58 G वाजुं. M. वाजा H. बाजा. ND. 431 b. 47.

वाजित्र° 2 418. 'a musical instrument' subst sg. n Skt. वादित्र n. > Pkt वाइत्त. G. वाजित्र.

वांची 6 173. 'read' past. part. nom. sg f.–वांचीनइ 6 81. absl See index. वाचइ.

वांछा 5·122. 'a desire' subst acc sg. f. Skt. वाञ्छा, Pkt. वांछा.

वाट 5·26; 6·281. 'a way, a road' subst. acc. sg. f —वाट 4 30. subst. loc. sg f. Skt वर्त्मन् n. > Pa. Pkt. वट्टा m cf. वट्टा पन्था: Dn 7·31. Bloch: under वाट; ND. 432 b. 33; Dave: Study: P 182. G वाट f in G idiom वाट जोवी 'to wait' as in OG वाट जोअइ M वाट, H. बाट.

वाटडी 4·19. 'a road' subst. nom sg. f.—वाटडी 1·770 gen. obl sg. f. see index वाट+डी f svārtha suffix. G वाटडी f.

वाडि 2·681. 'a hedge' subst loc sg f Skt. वृत्ति f, Pkt वाडी cf Dn. 7·43 Bloch. under वाडा, ND. 435 a 14. G. वाड f. H. बाड Dave Study P 182

वाडिय 3 69. (1) 'a garden' subst acc. sg. f —वाडिय 3 69. (2) gen obl. sg f. Skt वाटिका > Pkt. वाडिआ G. M. वाडी f. H वाडी ND 435 b. 30

वाढी 2 688 'to cut' absl.— वाढ्यां 2·478 past. part nom pl n cf PGGS. P. 215. Column 1 वाढइ वर्धयत्ययं Skt वर्धयति > Pkt वड्ढेइ G वाढवुं, Bloch under वडाचा.

वाणही 6 243 'a shoe' subst nom sg f Skt उपानह् f.> Pkt वाणहा, बाणहा & वाहणा f In OG पाणह also पाणहवज्जिउ गुरि सहिउ हिंडिसि केम कुमार ॥२४॥ G O S. XIII P. 64 See Bloch under वहाण Pa. उपाहन G वहाण; M वहाण, but Punj पाहण.

वाणी 1 225, 247; वांणी 2·7. 'Speech' subst. nom. sg f —वांणी 2 8; वाणि 3 109. acc sg. f.—वाणीय 3 222, वाणी 6 28. inst. sg. f Skt वाणी f.

वात 1·127, 313, 541, 590, 682, 683, 692, 779; 2·232, 257, 550, 3 116, 201, 5 138, 6·84, 103, 205, 300, 312 'news, a story' subst. nom. sg f.—वात 1 70, 544, 689, 2·109, 442, 6 28, 224, 276, 316, 396 subst acc sg. f —वात 2 575 inst sg f Skt वार्ता > Pa वत्ता, Pkt वत्त G. वात, H वात, M. वात ND 433 a 36

वातडी 1.772, 2 381 'talk' subst acc. sg f वात+डी f svārtha suffix Ap वत्तडी (Hc 4 432) G वातडी f.

वाति 2 580. 'wind' subst. inst. sg m Skt. वात m.

वादु 1·569. 'a discussion' subst nom. sg. m.—वादु 2 392. acc. sg m. lw. Skt. वाद m

वाधइ 5·27. 'to increase, to grow' v. 3rd. sg. pres — वाधई 1.248 3rd. pl pres — वाधतउ 1·457 pres. part. acc. sg m Skt वर्धते > Pa वड्ढति > Pkt वड्ढइ G. वाधवुं (Poet.) वधवुं, H बढना M. वाढणें ND. 417 b 46

वान 5 19 'colour' subst acc. sg m —वानि 6 324 'yellow paste applied to a bride or a bridegroom before the ceremonial bath' inst. sg. m cf. Dn 7·37. G. वान; M वाण, वान, H बान. Bloch· under वाण ND 434. a. 14.

वांतर 2·124. 'a kind of goblins' subst. nom. sg m. Skt. व्यन्तर·>Pkt वंतरो, G वंतरो, वांतरो.

वॉनि 3 103. 'colour' subst. inst sg m see index. वान.

वांद्या 6 404 'bowed, saluted' past. part. nom pl m. Skt. वन्दित- > Pkt वंदिअ OG. वांदिअ-, वांद-fr. Skt

वन्दते > Pa वंदति, Pkt वंदइ, OG. वादइ G. वादवुं, वंदवुं

वापरउ 6·439. 'to use' v 3rd. sg imprt. Skt. व्यापारयति> Pkt. Ap. वावरेइ (Hc 4·81.). G वावरवुं, वापरवुं. cf. PGGS P 210. Col. 2. वापरइ व्याप्रियते, व्यापृणोति.

वापीअ 3 7 'a well' subst nom sg f Skt वापिका > Pkt वाविअ G. वाव cf PGGS P. 188 Col 1 वावि वापी See index वावि.

वांमु 1·33; वाम 2 637 'On the left' adj used adverbially Skt. वामम् Bloch: § under वाम

वार 1 668, 2·594, 5 15. 'time' subst acc sg f. used adverbially.-वार 6 37. loc sg f. with तिणी Skt. वारम् >Pkt. वारं. G M. वार, H. बार. Bloch: under वार; ND 435. a. 31. Dave. Study: P. 182.

वारउ 1·533 'turn' subst nom sg. m. Skt. वारकं > Pkt. वारओ Ap. वारउ. G वारो, M. वारा. See वार index.

वारइ 1 651, 727 'to stop' v 3rd. sg. pres –वारउं 2·701 1st sg pres –वारि 1·660 2nd sg imprt -वारउ 1 457 3rd. sg. imprt –वारी 1 316. =वारीयइ 3rd. pl. pres pass.–वारिउ 1 402, 2 210, past. part. nom sg m – वारी 2·200 past part nom sg. f –वारि 2 662. absl Skt. वारयति> Pa वारेति, Pkt. वारेइ, वारइ ND 436 a 10, Dave: Study P 182 G वारवुं. cf. PGGS P 215 col. 1. वारइ वारयति निषेधयति

वारण. 3·186. 'an elephant' subst nom sg. m Skt. वारणः

वारणु 1 659 'the name of a town' subst. nom. sg n

वारवधू 3·26. 'a courtesan' 3 26. subst. acc. sg. f. Skt. वारवधु f.

वारणवति 1·447, 449. 'the name of a town'. subst acc. sg. f. See index वारणु

वालइ 3·188, 188, 206 'to turn back' v. 3rd sg. pres.– वाळ 2·641 वालि 2·457. 2nd. sg imprt –वालिउ 2 376, 723, वालीउ 1·437. past. part. nom sg m –वाली 2 622 past. part. nom. sg. f –वाली 2·289, 413, 603, 619 past. part. nom. pl f –वाली 2·414, 452, 493, 595, 623, 623. Caus. of √वल् = Skt वाल्यति >Pā वालेति, Pkt वालेइ, वाळइ. G वाळवुं, ND. 436 b. 30.

वालिय 3·154 'a ring' subst. nom sg. f. Prob. fr. Skt. *वालिका. G. वाळी ND. 436. b. 30.

वालंभ 6·281, 283 'a lover' subst voc sg m.–वालंभ gen. obl sg. m Skt वल्लभ G वाल्भ.

वालही 2 320 'a beloved' subst. acc sg f Skt वल्लभा>Pkt वल्लहा G व्हाली

वावि 6·157. 'a well' subst nom. pl. f See index वापीअ

वासणि 3·134 'a vessel' subst. loc sg. n Pkt. (Des'ya)= वासण, G वासण n.

वासि 1 543, 2·88 'residence' subst. loc. sg. m. Skt. lw. वास m.

वासरि 1 273, 318. 'a day' subst loc. sg. m.–वासरे 3·198 subst. loc. pl. m. Skt. वासर m.

वास्यां 6 217 'made fragrant' past part nom pl. n.–वासतु 2·88. pres part. nom sg m Skt. वासयति a denominative fr. वास 'smell' G वासवुं.

वांसउ 5 115 'a back' subst nom sg. m –वासइ 1 482; 5 70. ioc. sg m. Skt. वंश+क m>Pkt वंस+अ G वांसो m.

वाहीं 2 625. 'to carry' v 3rd sg. pres =वाहइ, idiomatically with वाहु 'to use in fight'–वाह्या 2 629 past part nom pl. m with वाहु–वाह्या 3 202 'carried' past part nom pl m वाहिय 4 19 past part nom. sg f –वाहते 2 650 'running' pres part loc sg m. Skt वाहयति > Pkt वाहेइ.

वाहु 3·151, 152 'a horse' subst. acc. sg. m. Skt. lw वाह m.

वाहइ 6 354 'to make flow' v. 3rd pl pres Skt वाहयति > Pkt वाहेइ, वाहइ.

वाहणि 5·69. 'a vehicle' subst. loc sg n. lw. Skt वाहन n

वि 1 353, 355,679, 2·287. 3 64,65 'even' adv Skt. अपि>Pkt वि cf इ in G. कोइ

विअक्खणि 6 336 'clever' adj acc pl f Skt विचक्षण>Pkt विअक्खण A lw. in OG

विउड 2 505' uneven & hence fearful' adj. nom. sg. f. Skt विकट>Pkt. विअड but under the influence of भिउड coming after it, विअड changes to विउड.

विकरालो 1 95; विकराली 6·272. (इ added metri causa) 'terrible, fearful' adj nom. sg. m.–विकराली 1 514 adj. loc. sg. n lw. Skt. विकराल

विकल 1·628. 'afflicted' adj acc pl. m. lw. Skt विकल.

विकसइं 3 57 'to blossom' v 3rd. pl. pres.–विकसती 3·56. pres part. nom sg. f. Skt. विकसति>Pkt. विअसइ with Skt. influence in OG. विकसइ G विकसवुं.

विकारि 3·62 'a temperamental change of sensuous kind' subst loc. sg. m. lw Skt. विकार m

विखंड 1·353 'turned into pieces' adj. acc. sg n lw. Skt विखण्ड–

विखंडिउ 6·419. 'broken' past. part. nom sg. m Skt विखण्डित >Pkt विखडिअ

विखासइ 2·698 'conviction' subst loc. sg. m Skt.विश्वास> pkt वीसास with the confusion of Skt ख with ष the change in OG has come to be ख.

विगत 6 220 'detail' subst. nom. sg f. Skt. व्यक्ति>pkt. वत्ति.

विगूता 2·718. 'were covered' past part. nom pl. m Skt. विगुप्त 'hidden, concealed'>Pkt. विगुत्त, OG. विगूत

विगोइं 2 690 'to make notorious' v 3rd. pl pres – विगोई 2·176, 187, 483, 690 past part. nom sg f. Skt. विगोपायति>Pkt विगोवेइ *विगोएइ > OG. विगोइ G. वगोववुं

विचक्षण 3·65. 'clever' adj. nom pl m. lw Skt. विचक्षण.

विचार 2·234; विचारु 1·361. 'an idea' subst. acc. sg. m. —विचारिं 1 174. inst sg. m.–विचारि 2·385 loc. sg m. lw. Skt विचार m. G विचार.

विचार 2·560, विचारि 3 56, 99; 5·18,63,79, विचारे 2·529 'to think' v. 2nd. sg. imprt. –विचारउ 1·107, 2nd pl. pres –विचारी 2 634 absl. Skt. विचारयति G. विचारवु.

विचत्रवार्यु 1 172 'a proper name' subst nom sg m –विचित्र-वीर्यु 1·184, loc. sg m. उ has been irregular addition.

विचाली 2·624; विचालि 3 130 'in between' subst loc sg n. विच्च+आल (Svārtha Taddhita), for विच <Skt. वर्त्मन् (Hc. 4 421) विचाली अन्तराले। Dn 7 88: भमर विचाली किस्या मरं पामर विलसिन वेडा॥ (St. 81 b. वसन्तविलास) . उचे थळइ ज एकलो वच्चाळइ एवाळा (St. 435 b. ढोलामारुरा दुहा). ND. 440. a 46

विछाहिउ 2·368. 'without lustre' past. part. nom. sg. m. a noun from Skt. adj. विच्छाय–

***विछोह** 6·412 'a breach' subst. nom. sg m Skt. विक्षोभ:> Pkt. विच्छोह–

विछोहिउ 6 138. 'separated' past. part. nom. sg. m. Pkt. विच्छोह (=Skt. वियोग Dn. 7.62)<Skt विक्षोभ. noun-verb. विच्छोहइ

विजयु 1·392 'victory' subst. acc. sg. m. lw. Skt. विजय m.

विज्जमालि 1·575 'The name of a king' subst. nom. sg. m. Skt. विद्युन्मालिन् m.>Pkt. विज्जुमालि

विज्जाहर° 1·614. 'A type of demigods' subst. m. Skt. विद्याधर >Pkt. विज्जाहर

विडंब्या 1·649 'disguised' past. part. nom. pl. m –विडवि 1 523 absl. Skt. विडम्बयति> Pkt. विडंबेइ.

विडारइ 1·735; 2·615 'to break, to destroy' v. 3rd. sg. pres.–विडारी 2·374. past. part. nom. sg. m.= विडारिउ. Skt. विदारयति

विढइं 1 503 'to fight' v. 3rd. pl. pres. see index: वढी.

विण 2·320, 3·47, 174; 6·284, 285, 289, विणु 1·200, 604, 642, 6·10, 80; विणू 1 512. 'without' prepos. Skt विना>Pkt विण Ap. विणु (Hc 4 426). ND. 443. b. 40.

विणयह 1 265. 'modesty' subst. gen. obl. sg m. Skt. विनय >Pkt. विणय.

विणासइ 1·714 'to destroy' v 3rd sg. pres.–विणासइ 1 78, 81 3rd. pl. pres.–विणासिइ 3·170. 3rd sg pres. pass. –विणासिउ 1·620 past. part. nom. sg n.–विणासि3 1·675. inft.–विणासी 1·537 579, 580. absl. Skt. विनाशयति>Pkt. विणासेइ cf ND. 443 b. 30.

विणासु 1 791 'destruction' subst nom. sg. m.–विणासु 1·625 acc. sg. m. Skt. विनाश:> Pkt. विणास–ND. 443. b.30.

विणोदि 3·170 'diversion' subst. inst. sg. m. Skt. विनोद> Pkt. विणोद.

वित्थरी 1·75. 'expanse' subst. loc. sg. m. Skt. विस्तार>Pkt. वित्थर.

विदाहु 2 243. 'deep burning sensation' subst. acc. sg. m –विदाह 6·162. inst sg. m. Skt. विदाह.

विदुर 1·183. 'the proper name' subst. nom. sg m.–विदुरह 1 280, 405, gen. obl. sg. m. Skt. विदुर m.

विदुरकुमारी 1 214. 'the proper name' subst. loc. sg. m.

विदेसी 2 66. 'foreign country' subst. loc sg. m. Skt. विदेश>Pkt विदेस–

विद्य 2 32 'lore' subst. acc. sg. f. Skt. विद्या

विद्याधरु 1·187. 'a kind of demigods' subst. nom.sg. m.– विद्याधरी 1·160. loc. sg. m.– Skt. विद्याधर m.

विद्याविलास° 6·9. 'a proper name' subst. sg m.–विद्याविलास 6·167. acc. sg. m.–विद्याविलासि 6·172. inst. sg. m. –विद्याविलासह 6·7, 155, 430. gen. obl. sg. m.

विद्यासिद्धी 1·530. 'accomplishment of learning' subst. nom. sg. m. Skt. विद्यासिद्धि f.

विनडंति 6·360. 'to afflict, to agitate' v. 3rd. pl. pres.–विनडंत 5·31. pres. part. nom. pl. m.–विनडिउ 2·583 'disguised' past. part. nom. sg. n. Skt. विनटयति> Pkt. विणडेइ, Ap. विणडइ, विनडइ (Hc. 4 385.). cf G. नडवुं. cf. Bloch: under नडणे.

विनयचट्ट 6·61, 100, 164. 'a proper name' subst. nom. sg. m.

विनवं 1 401 'to request' v. 3rd. sg. pres. Skt. विज्ञापयति> Pkt. विण्णवेइ OG. वीनवइ G. विनववुं; M. विनविणें; H. विनाना Bloch: Under विनविणे.

विनाणी 1 747 'a particular lore' subst. inst. sg. n. Skt. विज्ञान n.>Pkt. विन्नाण.

विनोदिहि 3·227. 'pleasure' subst. inst. sg. m. Skt. विनोद.

विंद 1·224. 'a group' subst. nom. pl. n. Skt. वृंद>Pkt. विंद.

विरचइं 3·65. 'to arrange' v. 3rd. pl. pres. Skt. विरचयति.

विरतंत 6·233, विरतांत 6·407 'an account' subst. acc. sg n. Skt. वृत्तान्त >Pkt. वित्तंत with the Skt. influence OG. विरतंत and विरतांत.

विरता 1 774 'turned away from the world' past part. nom pl m. Skt. विरक्त>Pkt. विरत्त

विरलउ 5·155. 'rare' adj nom. sg m Skt. विरल+क.

विन्नाणी 3·96 'knowledge' subst. inst. sg n. Skt. विज्ञान> Pkt. विन्नाण.

विपिनि 3·65. 'forest. subst. loc sg. n. lw. Skt. विपिन.

विप्रि 1·449 'a Brahmin' subst. inst. sg. m. Skt. विप्र m.

विमल 4·22. 'a proper name' subst. nom. sg m.

विमाणु 1 600 'the higher world' subst nom. sg. n.– विमांन 3·6. 'a palace' subst. nom. pl. n.–विमाणि 1·386, 583. 'an aerial car' subst. lo sg. n. Skt विमान.

विमासइ 1·715; 2·19, 697. 'to think' v. 3rd. sg. pres–विमासीइ 6·223 v 3rd. sg. pres pass used as active विमासिइ 6·105. 3rd. sg. pres. pass.– विमासि 3·89. 2nd sg. imprt.–विमासिउं 2·9,363. past. part. nom sg. n.– विमासतां 6 106. pres. part. loc sg. m.– विमासी 2·263, 272, 709; 6 153, 416 विमासिउ 1·678 absl. Skt विमृशति>Pkt. विमस्सइ OG. विमासइ. cf. PGGS. P. 210 Col. 1. विमासइ विमृशति1 G विमासवुं Dave Study. P. 184.

विमासण° 3·213 'thinking' subst sg. n. noun. fr. विमासइ.

विम्हिउ 1·641. 'astonished' past. part. nom. sg. n Skt. विस्मित >Pkt. विम्हिअ

विरहणि° 3·51. 'a woman separated from her lover' subst. sg. f. Skt. विरहिणी.

विरहानलिं 3 197. 'the fire of separation' subst. inst. sg. m. Skt. विरहानलेन.

विरहि 1·201, 2·124; विरहिं 6·285. 'separation' subst inst. sg. m. lw. Skt विरह.

विरंगू 1·32. 'full of displeasure' adj. nom sg. m Skt. विरङ्ग

विरागो 1 65. 'non-attachment' subst. nom. sg. m. Skt. विराग.

विरागीय 1·201. 'non-attached' past. part. nom. sg m. from विरागइ a noun-verb from Skt. विराग.

विराडिउ 2 506, 'afraid' past. part. nom. sg. m. Pkt. विराडइ ND. 446 a. 38.

विराधीउ 1·759. 'stopped' past. part. nom. sg. m. Skt. वि+राध् 'to stop' ND. 446 a. 38.

विरूअउं 2·627. 'an ugly thing' adj. used as subst nom sg. n. Skt. विरूपक See index वरुअ.

विरुई 1 682. 'ugly, bad' adj nom. sg. f. see index वरूअ.

विरोलियइ 2·157. 'to churn' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. विरोलइ=मथ्नाति (Hc. 4 121.) G. वलोववुं; Raj विलोवनो, H विलोना

विलउ 1 302 'destruction' subst. nom sg. m Skt. विलय.

विलक्खिय 3·192. 'saddened' past. part. nom. sg. f. Skt विलक्षिता>Pkt. विलक्खिअ cf. G वलखुं.

विलगी 2 395 'to attach' absl Skt विलगति >Pkt. विलगइ. G. वलगवुं

विलवइ 1 527, 3·192, 5·27. 'to weep, to lament' v. 3rd. sg pres — विलवइं 3 52 3rd. sg pres.- विलवंति 6 143, 144 pres part nom sg f – विलवंती 6 298 gen obl. sg. f. – विलवंत 5·31. pres. part. nom. pl. m – विलवंत 6 293 pres. part. nom. sg. f. Skt. विलपति >Pkt विलवइ

विलसइ 3·2; 6·280, 336. 'to make merry' v. 3rd. sg. pres.- विलसइं 3·59, 83. v. 3rd. pl. pres.-विलसंतउ 6 183., pres part. nom. sg. m.- विलसत 5·124 pres part nom pl m Skt विलसति>Pkt. विलसइ, G. विलसवुं.

°विलासु 3·15. 'pleasure' subst. nom. sg m. Skt. विलास m

विलेच्छु 2·376 'Mleccha' subst. nom. sg. m Skt. म्लेच्छ> *मिलेच्छ=विलेच्छ.

विलेपनु 3 144 'applying (sandal paste)' subst nom sg n Skt विलेपन n

विलोल 3 172 'hesitant' adj. nom sg n. Skt. विलोल.

विलोवतां 2 329. 'to churn' pres part. gen. obl. sg. m. Pkt. विलोडइ=OG विलोवइ G विलोववुं

विवनउ 1·171 °dead' past. part. nom sg m Skt. विपन्न > Pkt विवन्न OG विवन.

विवह परी 6 280 'in various ways' adv phrase Skt विविध >Pkt विविह=OG विवह, for परि see Index under परि

विवहारु 1 529 'custom' subst. nom. sg. m.-विवहारि 1·533. inst sg. m. Skt. व्यवहार m. >Pkt. ववहार, OG. विवहारइ इ added to initial व under the influence of य of Skt. व्य. G. वहेवार m

विवादइं 3 70. 'discussion and hence secondarily competition' subst. inst. sg. m. lw. skt. विवाद.

विशेषइं 5 159; विशेषिइं 6·61. 'in addition to, besides' subst. inst. sg. m. used adv. lw. Skt विशेष—

विश्रांमु 3 44. 'rest' subst. nom. sg. m. Skt विश्रामः

विषमी 3 173 'uneven, troublesome' adj. nom. sg. f. lw. Skt. विषम—

विस० 2·155 'poison' subst sg n.–विष 1·255 nom. sg. n. –विस 6 288 acc sg. n Skt विष n > Pkt. विस cf G. वख

विसखप्परा 1 667 'an appellation given to the Kicakas–possessing poison in their potshreds or skulls' Skt. विषकर्पराः > Pkt. विसखप्परा

विसनिरु 1·460. 'fire' subst. nom sg m –विसनरु 1 464. acc. sg. m. Skt. वैश्वानर > Pkt. वेसाणर–वइसागर. For OG cf. PGGS P. 194 col. 1 विसनरु काष्ठि न धायु=अग्निः काष्ठानां न तृप्यति।

विसमु 1·291. 'terrible, dreadful' adj. acc sg. n.–विसम 2 313 adj. nom. sg. f – विसम 1 737. loc. sg n Skt. विषम > Pkt. विसम G वसमुं.

विसमिउं 2·657 'rested' past part. acc sg n Skt. विश्रमित > Pkt विसमिअ–cf G विसामो; M. विसोंवणें ND. 449 6, 43

विसाल 6·66. 'big, extensive' adj nom. pl. n.–विसाल 1 117 adj. nom. sg. f. Skt विशाल > Pkt. विसाल

विस्तारि 5 123 'extended' past. part nom. sg f. Skt विस्तारिता > Pk. वित्थारिआ.

विहरउ 5·63. 'movements' subst acc. sg m. Skt विहार > Pkt. विहार and विहर–

विहसी 1 703, 6 140. 'blossomed' past. part. nom. sg. f Skt. विकसित > Pkt. विहसिअ or विअसिअ and अ in OG aspirated under the influence of sibilent स. OG. विहसी. cf Pischel § 206, Hc 4·365. (ill. 1.)

विहुणउं 6 46. 'without' past part. nom. sg. n. Skt. विहीन > Pkt. विहीण and विहुण G. विहोणु.

विहंसक 3·51 'destroyer' subst nom sg m Skt. विध्वंसक > Pkt विहंसअ.

विहाणइ 2 217 'morning' subst loc sg n Skt. विभानक > Pkt विहाणअ Dn 7 90 G व्हाणुं

वीज 1·299 'lightning' subst. nom sg. f Skt विद्युत् f. > Pkt विज्जु G वज, वीजळी, M विजू, विज; H बिजली Bloch under विजू

वीजांइ 2·126 'is fanned' v 3rd. sg pres pass Skt व्यजति > Pkt वीजइ (Hc. 4·5) G. वींजवु

वींजण 2·126 'a fan' subst. nom. sg. n Skt व्यजन > Pkt. वीअण; G विजणो, M. विजणा, विजना, Bloch under विजणा.

वींटी 6 268, वींटी 6 270. 'a ring' subst. nom. sg f. Pkt. विंट्टी 'a bundle' ND. 442. a 27.

वींटीउ 1 301, 3 106. 'encircled' past. part. nom. sg. m Skt वेष्टते, Pā वेट्ठेति; Pkt. विटइ See Dave· Study: P. 186, ND. 455. a. 44; Bloch. under वेढणें. PGGS P. 214. Col 1. वींटइ वेष्टते।.

वीण 6 254. 'a lute' subst. nom. sg f. –वीण 3 68. acc. sg. f. Skt. वीणा; Ap. वीण

वांतो 1·4. 'happened' subst. acc. sg. n. Skt वृत्त; Pkt. वित्त cf. G. वीतवुं, H वीतना; ND. 442. b. 29

वीतराग 5·125. 'a Jain prophet who has gone beyond attachment' subst inst. sg m. Skt. वीतराग

वीधइं 5·60. 'to pierce' v. 3rd. pl. pres. Skt. विध्यति > Pkt. विज्झइ and विंधइ. G. विंधवुं, M. विंधणे, H. बेंधना, बेधना Bloch: under विंधणे. ND. 441. b. 37; also ND. 456. b. 23.

वीध्रिउ 3 209 'pierced' past. part nom sg n वीधिउ 5 46 nom. sg m. वींधिय 3·111 nom sg f See index वींधइं

वीनती 1 87 'request acc f Skt विज्ञप्ति > Pkt विण्णत्ति, OG वीनती, G. विनति; विनत', M विनंती, विनति H विनंती Bloch under विनती ND 443 b 46

वीनवइ 1 321, 545 वीनवी 3 87 'to request' v 3rd sg pres –वीनवउं 6 74 v 1st sg pres –वीनवीउ 1 278, 320, वीनवीउ 6 317 past. part. nom sg m –वीनविया 1 444 past part. nom pl m Skt विज्ञापयति > Pkt. विण्णवेइ G. विनववुं; M विनविणें H विनौना Bloch: under विनविणें,

वीरु 1·260, 434, 2 400, वीर 2·347 'a warrior' subst. nom sg. m –वीर 2 513. voc sg m.–वीरु 2·513 acc sg. m. वीर 1 263 nom. pl m –वीरहिं 2·347. subst. inst sg m – वीरह 2·692. gen. obl pl m. Skt वीर ND 445 b 48

वीरि 2 400 'a brave woman' subst nom sg f fr Skt वीर m

वीराचारि 1 307. 'by the convention of a warrior' subst inst sg. m.

वीरप्पह 6 5 'The name of a Jain monk' subst nom sg. m Skt. वीरप्रभ > Pkt वीरप्पह See index वीरप्रभ.

वीरदेव° 6·433 'The name of a Jain monk' subst sg m

वीरप्रभ° 6 435 'The name of a Jain monk' subst. sg m

वीवाहु 1 654 'a marriage' subst nom. sg. m. –वीवाहु 3 103 acc. sg. m Skt. विवाह. Bloch under विवाह ND. 438. b. 13.

वीसमउ 5·145 'to rest' v 2nd pl. imprt –वीसमिया 4·30. past part. nom. pl. m.–वीसमियां 1 462 past. part nom. pl n Skt. विश्राम्यति > Pkt. वीसमइ. M विसवण cf. G. विसामो. Bloch under विसवणें PGGS P 214 Col. 1 वीसमइ विश्राम्यति। ND 449 b 43

वीसमी 2 222. 'to make uneven' absl a v from Pkt विसम < Skt. विषम

वीसिसउं 1 451 'to trust' v 2nd pl. imprt the Anusvāra on उ is sporadic Skt विश्वसिति > Pkt वीससइ cf PGGS P 215 Col 2 वीससइ विश्वसिति विश्रंभते ।

वुट्ठीय 1·764 'rained' past. part nom sg m वुट्ठ past part +इय the term of past part. added again. Skt. वृष्ट > Pkt वुट्ठ (Hc. 1 137) G वुठ्वुं

वूना 3 177. 'saddened' past. part. nom sg. n. Ap. वुन्न = Skt विषण्ण (Hc. 4 421) Skt विग्न > Pkt वुन्न cf. Dn 7 94 = भीत, त्रस्त. Pischel §297 a past. part. from Vedic व्रद्,* वृद्

वृतंतू 1 156, वृत्तंतू 3 192. 'an account' subst. acc sg. n see index विरतंत.

वृहन्नड 2 559 'Arjuna who stayed at the court of the king of Virata under the name Bṛhannata' subst voc. sg f. Skt. बृहन्नडा.

वेउल 3 57, 4 5 'a kind of flower' subst. nom. sg. m. Skt. विचकिल > Pkt. विअइल्ल, वेइल्ल, वेअल्ल cf. G O S XIII P. 2 वेयल वंजल्ल वउल वडो वेडस वरण विडंग 1st 17. रेवंतगिरिरासु 1. वसंतविलास St. 81. (Bhartiya Vidya:

Feb 1947 P 36): एक श्रुति वउल नइ वेउल वेउ लता नउ भेउ ।: (G O.S XIII P. 50 सप्तक्षेत्रिरासु, St 38) सउलि सिरीवालउ वेअलु अनुकरणी वाडल.

वेगि 1 476, 602, 695, 750, 2·240, 246, 594, 720, 722, 5 181, वेगिइं 6 139, वेगि 2 639, वेगिहिं 2 592 'with speed, quickly' subst. inst. sg. m The form is used as an adv. lw. Skt. वेग m

वेढि 2 90 वेडिइ 2 246 'a forest, primarily a garden' subst loc sg f. Skt वाटिका>Pkt वाडिअ OG वेडी Dave: Study P 186 wrongly interprets 'straitened circumstance' cf. G. वीड

वेद्न 3 172 'pain' subst inst sg f Skt. वेदना.

वेध 3·93 'a piercing thrust' subst. nom. sg m. – वेधि, 2 116. loc. sg. m. Skt वेध m.

वेयड्ढ 1 574. 'the name of a mountain' subst. nom sg. m. – वेयड्ढह 1 384. gen. obl sg. m. Skt. वैताढ्य>Pkt. वेयड्ढ.

वेयण 5 84 'pain' subst gen. obl. sg. f Skt. वेदना>Pkt. वेयण. cf. G वीणा (– चूंटा), वेण. cf. Bloch under वेण:

वेरइं 2·708. 'revenge' subst. inst. sg. n. Skt. वैर, Pā वेर, Pkt वइर. G वेर

वेलां 1 645; 5 61 'time' subst loc sg f. Skt. वेला, ND. 457 a. 8.

वेलि 2 155; 5 126 'a creeper' subst. nom. sg. f. – वेलि 5 154. acc. sg. f. – वेलि 3 84, 5 170 gen. obl. sg. f Skt वल्ली, Pā वेल्लि Pkt वल्ली वेल्लि G वेल, M. वेल, H बेल Bloch under वेल; ND. 457. a. 8.

वेवाहिय 3·189 'the parents of a bride and a bridegroom'. subst. nom. pl. m.–वेवाहिय 3·115 gen. obl. pl. m. Skt. वैवाहिक>Pkt. वेवाहिय. G वहेवाइ.

वेस 1 523, 649; 6 113 'dress' subst acc. sg m – वेस 6·210 acc pl. m.– वेस 5 12 °वेस 6·210. nom. pl m.–*वेसि 1·218, 261, 522 inst. sg. m. – °वेसह 1·85. gen. obl. sg m. Skt. वेष, Pā, Pkt. वेस G. वेष

वेसा° 6·314. 'courtesan' subst. f. – वेस 6 251. inst plu.f. –वेशि 6·276. subst. nom. sg. f. M. वेसवा, H वैसवा. cf Bloch: under वेसआ. Skt. वेश्या>Pkt. वेसा.

वेही करी 1 327. 'to pierce' absl. Skt. विध्यति >Pkt. वेहइ. cf. G. वेह 'a hole'; H. बेह. Bloch: under विंधणें.

व्रतु 1·686, 774, 778, 783. 'a vow' subst. acc. sg n Skt. व्रत.

व्यापए 3 225 'to spread' v 3rd. sg pres. –व्यापी 2 12 absl. Skt. व्याप्नोती > Pkt . वावेइ (Hc. 4 141)

व्यापति 3·134. 'a generalisation to start a discussion' subst. acc pl. f. Skt व्याप्ति.

व्याहणउ 6·294 'morning' subst nom. sg. n. – व्याहणइ 6 197. loc. sg. n. See index. विहाणइ.

शकुनि 1·699. 'the name of the maternal uncle of Duryodhana' subst. nom. sg. m. – शकुनि 1·750 acc. sg. m. Skt शकुनि m.

शंखु 4 15. 'a conch' subst. acc. sg. m. Skt. शङ्ख m.

शतखंड 2·675, 'consisting of hundred pieces' adj nom. sg. m. Skt. शत+खण्ड

शत्रो 1 286. 'an enemy' subst. nom. sg. m – शत्र 1 314, 546, 548 nom pl m – शत्र 1 454 acc. pl. m. – शत्रि 1 450. inst. sg m. Skt. शत्रु.

शमरसि 3·1, 'sentiment of peace' subst. inst. sg. m. Skt. शमरस

शरद्वतीसूनु 2 520. 'the son of S'arad-vat' subst. nom. sg m. Skt शरद्वत्सूनु (= कृप).

शल्यु 1·691, 698 'the name of a king, S'alya' subst nom. sg. m. – शल्यु 1 750. acc. sg m. Skt शल्य m

शल्लिहिं 1·750 'the name of a king, S'alya' subst inst sg. m. Pkt. सल्ल < Skt. शल्य

शशर्म 2 366 'the name of a king –Sus'arman' subst gen obl sg m Skt सुशर्मन् See index सुशर्म

शशि 3 165 'a rabbit' subst acc. pl m Skt शश m addition of the final इ sporadic

शाणि 2 111. 'soft' adj loc sg m (?) Skt श्लक्ष्णक

शाल 6 85 'a jackal' subst nom sg m Skt शृगाल > Pkt सियाल contracted form. in OG. See index सियाल

शिखंडी 1 785. 'the name of a king' subst gen obl. sg m Skt शिखण्डिन्

शिर 2 385 'a head' subst nom sg. n. – शिरि 2 387 loc. sg n Skt शिरस् n

शिर 2 684. 'an arrow' subst acc pl. m – शिरे 2 684 inst. pl. m. Skt. शर m addition of इ is sporadic.

शिवा° 3 15. 'the name of Neminātha's mother' subst. f.

शुधि 3·132 'purification' subst acc. sg. f Skt. शुद्धि.

शुशर्म 2·288, 362, 368 'the name of a king' subst nom. sg m – शुशर्मा 2 337. gen obl sg m Skt सुश-र्मन् See index शशर्म.

शूकर 3 165. 'a boar' subst acc. pl. m. Skt शूकर.

शृंगु 1 354. 'a peak' subst nom sg m – शृगिं 1 354 inst sg. m. Skt शृंग m

शृंगारइं 3·138. 'decoration' subst inst sg m. Skt शृङ्गार m

शोकह 3·42 'grief' subst gen obl sg. m Skt. शोक m

शोण 2 532 'red' adj. inst pl m Skt शोण

श्रीपति 3 220 'the consort of Shri, Krishna' subst nom sg m – श्रीपति 6 131 gen. obl sg m. Skt श्रपति.

श्रीपुर° 6 40 'the name of a town' subst nom. sg n. Skt श्रीपुर

श्रोत्रि 1 697 'stream' subst loc sg. n Skt. स्रोतस् n.

षु 2·710 'an arrow' subst. nom sg m. Skt इषु

स 3, 167, 169, 218, 5 120, 6·112 'that' pron nom sg m –स 1·127, 2 481, 3 64, 4 18 that' pron. nom sg. f –स 1 326 'that' pron acc sg. f Skt स m. सा f > Pkt सो, स, Ap सु, स cf H. सो Dave P. 32, ND 622. a 10

सइ 1 597. 'all' pron nom pl m. OG सवि < Pkt. सव्वि < Skt सर्वे

सइ 2 477 'hundred' subst. nom. pl n. Skt शतानि > Pkt. सयाइ, सयइं cf. G. (ब-) स

'two hundred' OG. सइं. cf. Bloch under शे M. शें, H. से, ND. 621. b. 14.

°सइर 2·170. 'a body' subst. sg. n. –सइरु 3 215. acc. sg. n.– सइर 5 22 gen obl pl. n. –सइरि 1 700 inst. sg. n.– सइरि 2 125, 659. loc. sg n. Skt. शरीर n Pā, Pkt. सरीर. OG. सइर, सयर. Dave Study: p.188 wrongly mentions सइर as a Pkt. form.

सइं 1·73, 131; 2·530, 590, 3 7, 6 177 ' by oneself' adv Skt स्वयं > Pkt. सयं, Ap सइं (Hc. 4·339.)

सइंवरि 1·328, 339. 'the ceremony in which a bride herself makes the choice of a groom from among the assemblage of candidates gathered there' subst. loc. sg. m. Skt. स्वयंवर m > Pkt. सयंवर; OG. सइंवर.

सउ 1 241, 259, 315; 6·293 'hundred' subst. (of number) nom. sg. n.–सउ 1 714, 3 171, 5 51 acc sg. n. Skt. शतम > Pā सतं, Pkt. सअ, सय. cf Bloch under शे, ND. 621 b. 14. See Index. सउ Tessitori Notes §80.

सउं 1 340, 403, 406, 435, 437, 461, 463, 6 241, 401 'with' postpos. Skt. सहितम > Pkt. सहिअं; Ap सहिउ > * सइउं OG. सिउं prob. with the influence of Skt सह > Ap. सहुं (Hc 4·419) OG. सउ, GLL. II P. 94 connects it with Skt. समम् or सह, according to Tessitori Notes' §. 70. OG. सिउ (स्यू सउं, सू, सुं) < Ap. सहुं (Hc 4 419) < Skt. साकम् (Pischel §206) cf Bloch: §198 and also under शीं in vocabulary G. शूं; H. से; M. शीं. Dave. Study: P. 192. follows Bloch. See index: सुं.

सकइ 3·106; 6·420. सक्कइं 3·84 (Anuswāra on इ being sporadic) 'to be able' v. 3rd. sg. pres. Skt. शक्नोति > Pā. सक्कोति; Pkt. सक्कइ, सक्केइ. G. शकवुं; M. सकणे, H. सकना. Bloch under सकणे; ND. 578. b. 14; Dave: Study: P. 188.

सकति 1 716. 'a kind of weapon' subst. nom. sg. f. Skt. शक्ति > Pkt. सत्ति.

सकालि 3·153 'morning' subst. loc. sg. m. Skt. सुकाल–cf. M. सकाळ. G. सवार (वा is aspirated while pronouncing = व्हा) < Pkt. सुहवार < Skt. शुभवार See ND. 586. b. 20. cf. Bloch: under सवेर.

सकुटंव 1·527. 'with family' adj. nom. sg. m. Skt. सकुटुंब adj.

सखिख 1 665. 'friendship' subst. loc. sg. n. Skt. सख्य > Pkt सक्ख.

सखीय 6 114. ' a female friend ' subst. inst sg. f – सखीअ 6 317 gen. obl. sg. f. lw. Skt. सखी f.

सगरिहिं 1 459. ' diggers ' subst. inst. pl m prob. derived from the sons of Sagara, a mythical king, who went to Pātāla by digging a tunnel. Such a semantic change in पाण्डव (=नकुल) = अश्वपाळ in OG. There is a community of diggers known as Sagara in Gujarat also.

सघलउ 6 316. ' all, whole ' adj. nom. sg n. – सघलउ 6 313 acc. sg. m. – सघला 5·116. gen. obl. sg. n. – सघला nom. pl. n – सघली 2·32 acc. sg. f. Skt सकल > pkt सयल; Ap. सगल. OG. सगल

e g G.O.S. XIII P. 49 St 25 सुरादिक जिनसेव करइं नवि सगलइं जोई. Aspiration of ग due to the influence of contiguous sibilant· Dave· Study P. 188 connecting with श्लाघ्य is unwarranted. Bloch under सगळा.

सघण 2·125. 'very thick' adj. acc. sg. f. Skt. सुघन.

संख 1·706, 3·17. 'a conch' subst. nom. pl. m Skt. शंख m. >Pkt. संख

संखप्रधांन 3 14. 'having a conch for a distinctive mark' adj nom sg. m Skt. शङ्खप्रधान.

संखेवि 5 2, संखेविइं 6·74. 'in brief' subst. inst. sg m used as an adv. Skt संक्षेपेण > Pkt. संखेवेण.

संगरि 1 608, 2·332, 358, 464. 'battle' subst loc. sg. m Skt. संगर m.

संग्रहीइ 1·315. 'to collect' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. संगृह्यते > Pkt. संगहियइ. G. संघरवुं.

संघह 1·17. 'congregation' subst gen. obl sg. m. loc. Skt. सङ्घ m.

सचराचरि 1 372 'with movable and immovable beings' adj. loc. sg. n. Skt. सचराचर.

सचेत 6 275. 'conscious' adj nom. sg. m. Skt. सचेतस् G. सचेत.

सचेतनि 3·14. 'conscious' adj. inst. sg m Skt. सचेतन.

सच्च 1 382,426 'true' adj. gen. obl. sg. n. – सच्चु 1 539, 665, adj nom. sg n. सच्च 1·560 adj. acc. sg. n –सच्चुं 1 679, 'truth' subst. nom. sg. n. Skt. सत्य n. adj. > Pkt सच्च. G साच, साचु, H सच्चा, सच, M. साच, सचा cf. Bloch under साच. ND. 596. a. 14.

सच्चवई 1 429. 'the name of a queen– 'wife of S'antanu' subst nom sg. f. Skt. सत्यवती > Pkt. सच्चवइ.

सजन° 6 46. 'One's own relative' subst. pl m Skt. स्वजन > Pkt. सजण.

सजाई 5 177 'preparation' subst acc. sg. f. an abstract n fr √ सज्ज्.

सजाती 3·54 'belonging to one's own kind' adj. gen. obl. sg m. Skt. सजाति.

सज्जइ 1 218 'to prepare' v. 3rd sg pres. Skt. सज्जति > Pkt सज्जइ, G. सजवुं, H. साजना, M साजणे. Bloch under साजणे cf. ND 581, a 10. for detailed discussion

सचकार 2 184 'open place' subst. nom. sg. m. Pkt. सचक्कार cf. Bloch: under साच

संचरइ 6·188. 249, संचरए 1·328 'to go, to start' v. 3rd sg. pres.–संचरइं 1 426. 3rd. pl. pres. Skt. संचरति > Pkt. संचरई, G संचरवुं.

°सचारि 3·55. 'movement' subst. inst. sg. m. Skt संचार m.

सांचियइं 3 119. 'to gather' v. 3rd. pl pres. pass. Skt. संचिनोति, pass. संचीयते > Pkt. संचिणइ, pass. संचियइ, cf. ND. 596. a. 32.

संजम 5 147. 'restraint' subst. gen. obl. sg. m. – संजम 6·413, 427, acc. sg. m. – संजमि 1 225 loc. sg m. Skt. संयम > Pkt. संजम.

सढाणा 1 725 'armoured' adj. acc sg. m Skt. सनद्ध > Pkt. संणद्ध > O G सणद or सणाढा cf. भरतेश्वरबाहुबलिरास of शालिभद्र (published in Bhartiya Vidya (Hindi first issue of the second

year P. 11) st. 124. जडीय जाध जडजोड जरद सन्नाहि सनाढा by metathesis सनाढा has become सणाढा in the present case.

संतकारिय 3 81. 'welcomed' past part nom. pl. m Skt सत्कारित.

सतर° 6 211. 'seventeen' adj. of no. – सतरइ 6·211. nom. pl. f (Skt. सप्तादश+अपि) Skt. सप्तादश > Pkt. सत्तरह; G. सत्तर, M सतरा, H. सत्रह Bloch under सतरा. ND 583. a. 18

सतीय 1 603. 'a chaste women' subst. nom. pl. f – सतीय 1·515, 607. gen obl. sg. f. – सत य 1 363. gen obl. pl f. Skt सती

सत्त 1 354. 'seven' adj of no. nom pl. m. Skt सप्तन् > Pkt सत्त, G ,M., H., सात. Bloch. under सात. See index सात

सत्तूकार 6·156. 'places where food and shelter are given freely' subst. nom. pl. m cf. G O.S XIII P. 96. l 2. पृथ्वीचंद्रचरित्र: जिहां लोक जिमई अपार तिसा सत्तूकार : Skt. सक्तूत्र+अगार

°सत्थु 1 507. 'a group, a caravan' subst. nom sg. m. – सत्थि 1 510, 614, 678, 'together, with' subst. loc. sg. m used as a post pos. G., H., M , स थ, in G साथे as a post-pos Bloch. under साथ ND 599. a 7

सत्थवाह 6·37, 40, 45. 'the master of a caravan, a merchant' subst. nom sg m. Skt. सार्थवाह > Pkt. सत्थवाह.

सत्यकु 1 736 'Satyaka, the name of a prince' subst nom. sg. m. Skt. सत्यक m.

सत्यवती 1 162,169 'the name of the queen of S'antanu' subst. nom sg f lw Skt. सत्यवती

सदाचारि 2 518 'good conduct' subst inst. sg. m lw Skt सदाचार m

सद्द 6 348 'a sound' subst nom. sg. m. Skt. शब्द > Pkt. सद्द G., H., M. शाद Bloch under शाद.

सनमानिउ 6 38? 'honoured, received' past part. nom. sg m Skt. संमानित. The contamination is due to the confusion between 'सम' together' and 'सत्' 'good' as found in सत्कार 'reception' G सनमान्वु

संतु 1 166 'good, quiet' past. part nom. sg. m. Skt. शान्त > Pkt. संत If may be सत् 'good' pres. part. nom sg. m Pkt. संत.

संतापु 1 470 'anxiety' subst. acc. sg. m lw. Skt संताप

संतावइ 1 195 'to cause anxiety' v 3rd. sg pres. Skt. संतापयति > Pkt. संतावेइ, संतावइ G. संतापवु, संताववुं. ND. 582 a 42.

°संतावण 3 137. 'causing pain' subst. sg n. Skt. संतापन > Pkt. संतावण.

संति 1 16, 395 'the name of the 16th Tirthankara' subst. nom. sg. m. Skt. शान्ति > Pkt संति

संतिकरउ 1 17. 'bringing peace' adj nom. sg. m. Skt. शान्तिकर+क > Pkt. संतिकरअ.

संतोस 6 297. 'satisfaction' subst. nom. sg m.–संतोस 6 126 inst. sg m. Skt. संताप > Pkt. संतोस.

संतण[b] 1·162. 'king Santanu' subst. sg. m –संतणु 1 19, 157, 166. nom. sg. m.—संतनु देवु 1·782 nom sg. m. Skt शान्तनु>Pkt. संतणु.

संधाणु 1 567 'putting the arrow on the bow' subst acc. sg n. Skt. संधान>Pkt. संधण

संनाह 6 353 'an armour' subst nom. pl m –संनाहु 1 752, सन्नाह 2 445, सनाहु 1 693. nom, sg m –सन्नाह 2 656 gen. obl, sg. m Skt. संनाह m

सपराणउ 2·64, 279, 6 16. 'strong' adj nom sg. m. Skt. सप्राण+क.

सपदि 3 53 'at once' adv. lw. Skt. सपदि.

सबलु 1·211. सबलुं 1 350. 'strong' adj. nom. sg. m. Skt. सबल.

सभां 6 194 'an assembly' subst. loc. sg f. lw Skt सभा

सभाविं 3 149 'one's own nature' subst inst. sg. m Skt. स्वभाव>Pkt. सहाव. cf. coll. G सभाव.

संमउ 6·180. 'equal' adj nom. sg m Skt सम+क–समा 2·359 adj. nom. pl m – समी 2·2, 82, 143. adj. nom. sg f. Skt सम.

समकाल 1·365. 'simultaneously' adv. Skt. समकाल.

समकित 5·5, 143, 151, 176 'the state of goodness' subst. nom. sg n Skt. सम्यक्त्व> Pkt. सम्मत्त, OG समकित has इ due to Skt. य and क is due to Skt influence

समदाय 5 155 'a group' subst. nom sg. m. Skt समुदाय.

समय[c] 1 380 'time' subst. sg m – समइ 1·735. loc. sg. m. Skt. समय.

समरई 1 596 'to remember' subst. 3rd pl. pres.–समरउं 5·2 1st. sg. pres.–समरी 1 524, 587 past. part. nom. sg. f.–समरेवी 1 2 absl. Skt. स्मरति>Pkt. सुमरइ.

समरु 1 218 'a battle' subst. acc. sg. m.–समरि 1 179, 2 351, 544, 556 loc sg m Skt. समर.

समरंगणि 6·346, समरागणि 'battle-field' subst loc. sg n. Skt समराङ्गण n.

समरथ 6 22, 343 'strong' adj nom. sg. m Skt. समर्थ

समसिउं 2 272. 'a riddle' subst. acc. sg. n. Skt. समस्या.

समहर 6·339 'a battle-field, a camp' subst. acc. sg. n – समहरि 1·742, 6·339, 368. loc, sg m

समाइ 3·176. 'to contain' v. 3rd. sg. pres Skt सम्+माति> Pkt. संमाइ, OG. समाइ G समावुं. cf. PGGS P 212. Col 1 मा माति मिमीते ND 587. b. 4

समाण 6·191 'equal' adj. nom sg. f.–समाणउ 1 197, 6·418 nom. sg. m.–समाणा 6 210. adj. nom pl. m.–समाणिय 3·222 inst. sg. f.–समाणी 2·96, 6·64, 286. nom. sg. f –समान 3·13. adj. nom. sg. m. Skt. समान>Pkt. समाण.

समुद्द 5·167 'sea' subst. gen. obl. sg. m. Skt. समुद्र> Pkt. समुद्द.

समुद्रविजय[c] 3·15. 'the name of a king' subst sg. m.

समृत्यमुद्रा 2·710 'with the seal of death' adj. nom. sg. m. Skt. समृत्युमुद्रा.

समोपीउ 1 109, 607, समोपीयउ 1·752. 'entrusted' past. part nom. sg m. Skt. समर्पित > Pkt समप्पिअ. G सोंपवुं, M सोपणे H. सौंपना. Bloch: under सोंपणे ND. 616. b. 2

समोसरणि 5 158 'an assembly' subst. loc. sg. n. Skt. समवसरण n.

संपचूड 1 608. 'a weapon which is attended by a serpent's hood' subst. gen. obl. sg. f. Skt सर्पचूडा > Pkt. सप्पचूड OG संपचूड.

संपति 5·108, संपत्ति 5 134 'property, prosperity' subst. nom. sg. f.

संपद् 3 228 'property, prosperity' subst. nom. sg. f. Skt संपद्.

संपन्नउ 1 172. 'equipped' past part. nom sg. m. Skt. संपन्न

संपूरिय 3 8 'filled' past. part. nom. sg f Skt. संपूरिता > Pkt संपूरिअ.

सप्रति 2·266, 659. 'presendy' adv. lw. Skt सप्रति

सबर 5 53 'a kind of deer' subst. nom. pl m Skt. शंबर < Pkt सबर cf Dn 8 6. G साबर, H साबर, सांबर, M साबर Bloch: under सांबर. See index साबर

संभरार्णव्रत 5 94. a kind of penance' subst. nom. sg. n.

सभरिउ 6 338 'remembered' past part. nom. sg. n – समारिय 3·36. past part. caus. nom sg. m Skt. सस्मरति > Pkt. संभरइ. G. सांभरवुं and caus समरावबुं, ND. 589 a. 37. connets it with Skt. संभरति=to collect; also note ND. 588. a. 4. Pkt. संभरइ < Skt संस्मरति (?) cf. Divatia; GLL. I. P. 319.

संभलइ 1 192 संभलए 1·790. 'to hear' v. 3rd. sg. pres. – संभलि 3·98. 2nd sg. imprt – संभली 6 278. absl. Especially. Ap संभलइ=शृणोति G. साभळवुं. See index : सांभळई.

संभावइ 1·72. 'to take a liking to, to be possible' v. 3rd sg pres – संभावीयइ 1·339. 'to be possible' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. समात्रयति > Pkt. संभावेइ.

सय° 5 86. 'hundred' adj. & n. sg. neu. – सय 5 88, 174. adj. gen obl. sg. n. See index सइ.

सयरु 2 166, सयर 2·583. 'a body' subst. nom sg. n – सयर 2 324. nom pl. n. – सयरु 1·195. acc. sg. n. – सयरि 1 515, 2 647 loc. sg. n. See index: सइर.

सयंतउ 1·371 'anxious' adj. nom. sg. m Skt. सचिंतक > Pkt. सइंतउ – OG. सयंतउ.

सयवर 3 2 'One putting on white garments' subst. nom sg m. Skt. श्वेताम्बर > Pkt सियवर, OG. सयंवर.

सयल° 6 335 'all, whole' adj. – सयलु 1·538. adj. nom. sg. m. – सयल 6 352. nom. sg. m. सयल 1·355, 744. nom. pl. f. – सयल 1 353 nom. sg. n.–सयठ 6·339. acc. pl. m. – सयल 6 389. gen obl. nom. sg. n. Skt सकल > Pkt. सयल. See index : सघलउ

सयवरु 1 177. 'a marriage by choice' subst. nom sg. m. See index सइंवरु

सर° 1·713. 'an arrow' subst. sg m. – सरु 1·763. nom. sg. m सर 2 656, 659. nom. pl. m. – सरु 1 28, 720. acc. sg m. सर 1 718. acc. pl. m. – सरि 1·735,

inst sg. m. °सर 1·570 gen obl. sg m. Skt. शर >. Pkt. सर. ND. 589. b. 36.

सर 2 339 'a head' subst. nom. sg. n. Skt. शिरः > Pkt सिर n.

सर° 3 117. 'sound' subst. m Skt. स्वर> Pkt. सर.

सरइ 6 119. 'to be accomplished' v. 3rd. sg. pres – सरिआं 5 125 past part nom. pl n, used idiomatically with काज Skt सरति >Pkt. सरइ. G. (काज) सरवुं. ND. 591. a. 33. Bloch under सरणे.

सरखी 6 202. 'like' adj. nom. pl. f Skt सदृक्ष >Pkt. सारिक्ख OG सरिखु, सरखु, G सरखु. ND. 590 a. 45.

सरगि 2 402. ' heaven ' subst loc sg. m. Skt. स्वर्ग > Pkt सग्ग, by Skt influence on Pkt. from OG सरग, G सरग.

सरगलोकि 1 173 ' heavenly world ' subst. loc. sg. m. Skt स्वर्ग +लोक, for सरग see index

सरजीउ 6 147 ' destined ' past part. nom sg n – सरज्या 6 150 gen obl. sg n Skt सर्जित > Pkt सज्जिअ G. सरज्यु, v. सरजवु.

सरणाई 6 348. ' a kind of musical instrument ' subst. nom sg f Skt. स्वरनादिका > Pkt. सरणाइआ, OG सरणाई, G सरणाइ

सरणि 1 90, 2 24. ' submission. refuge ' subst loc sg n Skt. शरण > Pkt सरण

सरणि 5 51, 56. ' a person or a thing whose shelter is sought ' adj. nom. sg n. Skt. शरण्य > Pkt. सरण्ण, with the influence of Skt. य, in OG. सरणि,

°सरमु 1 284 ' a contest ' subst. acc. sg. m. – °सरमइ 1·286 loc. sg. m. Skt. श्रम> Pkt. सम, OG. सरम.

सरवती 3 208 ' to allow to flow down' v. caus. 3rd sg. pres. Skt. *सरावयति >Pkt. सरावेइ. G. सेरववुं. ND 602. a 1

सरवर° 1 751 'a lake' subst sg n.–सरवर 1 636 gen obl. sg. n –सरवरि 1 635. loc. sg n Skt सरस्+वर > Pkt. सरवर, OG. G सरवर, सरोवर.

सरस 3 135. 'tasteful' adj nom. pl n. Skt. सरस्.

सरसति 3 109; 6 4. 'goddess of learning' subst nom sg f सरसति 1 2. acc sg. f – सरसति 6 106. gen. obl. sg. f. Skt सरस्वती> Pkt. सरस्सइ; OG. सरसति

सरसति 1 697. 'the name of a river' subst gen. obl. sg f. Skt सरस्वती>Pkt. सरस्सइ; OG सरसती.

सरसिव 6 87. 'a kind of mustard' subst nom sg m Skt. सर्षप> Pkt सरिसव, OG सरसिव; G. सरसव

सरसी 3 27. 'a lake' subst. gen obl. sg f – सरसीअ 3 72 loc. sg f lw. skt. सरसी

सरसीय 3 72. 'a lotus' subst nom pl. n Skt. सरसिज> Pkt. सरसिअ

सरसे 1·96 'equal, with, together' adj loc. sg m.– सरसा 1 442. nom pl. m – सरसी 1 304, 519, 520; सरसीय 1 417. nom. sg f. Skt. सदृश >Pkt. सरिस G. सरसु= with. See index सरिसउ ND. 590 a 45. Bloch under सरसा

सरहां 6 214. 'fragrant' adj nom pl. n. Skt. सुरभि> Pkt. सुरहि – pl. n. सुरहिंइं–

*सुरहाई-OG सरहां, सरहां, cf. G सरखु, See index सुरहां.

सर्वस. 6 29. 'everything' subst. acc. sg n. Skt. सर्वस्व > Pkt. सव्वस्स, OG. सर्वस, G. सरवस.

सराप्‌ 1.411. 'a curse' subst. nom. sg. m. Skt. शाप m. > Pkt. साव; OG. सराप, G. श्राप. (coll.) ND 590. a. 7 For the insertion of र in Ap Hc 8 4 399, Pischel: § 268 Tessitori: Notes § 31, Divatia· GLL IP. 429.

सरालउ 1 265. 'full' adj nom. sg n. =असरालउ, cf. असराल= बहुल in Ap. (पुष्पदंत's महापुराणु XIX 2 4. the equivalent is given by the writer of टिप्पणी.) The word is of unknown origin, used very often in later OG.

सरि 1 720 'a river' subst nom. sg f. Skt सरित् > Pkt. सरि.

सरिसउ 1 290, 310, 401; सरिसु 6 242. 'with, together' adj, nom. sg. m.-सरिसा 1 274. nom. pl. m -सरिसा 1 329. acc. pl m. See index सरसे.

सरीखउ 1 183. 'equal' adj. nom. sg m - सरीखउ 6 263 acc sg. m - सरीखा 6 195. gen obl. sg. m - सरीखी 6·220. nom. pl. f. Skt. सदृक्ष > Pkt सारिक्ख. G सरिखुं सरखुं. Bloch. under सारखा.

सरीर 5 84. 'a body' subst. nom. pl. n. - सरीरि 1 254. loc. sg. n. Skt शरीर > Pkt सरीर.

सलक्खण 1 170 'possessing good traits' adj. nom. pl. f. Skt. सुलक्षण > Pkt सुलक्खण

सलंभ 5 132 'Easily obtainable' adj nom. pl. m Skt. सुलभ Pkt. लंभइ=Skt. लभते, Pkt. सुलंभ-OG. सलभ

सलहीज्जइ 6 13 'to extol' v 3rd sg. pres pass Skt श्लाघ्यते > Pkt. सलहइ. (Hc.4 88.) ND. 590. a. 13. cf H. सराहना

सलवलीय 1 705. 'to move uneasily' past. part nom sg m. Skt. *सलवलित >सलवलीय. G. सळवळवुं ND 592. b 39, also ND. 592. a. 29.

सल्ल 2 608 'a shaft subst nom. sg. n. Skt शल्य > Pkt सल्ल, G. साल

सलि 1 673 'in similarity with, like, resembling' postpos ND 590. a. 45. र changed to ल perpaps contam by शील. (?)

सलिंद्री 2 170 'Sairandhri - the name assumed by Draupadi at the court of Virata' subst nom sg f Skt सैरन्ध्री

सलूणीय 1 345 'handsome' adj nom. sg f. Skt *सलवणिका (=सलावण्या) > Pkt सलोणिअ, OG सलुणी, सलूणी.

संयमनी 3 183 'a controlling rod' subst. acc sg f. Skt. संयमनी f.

सवणह 1 788 'ears' subst inst. pl n Skt. श्रवण > Pkt सवण

सवि 1 246, 2 707. 'all' pron; nom sg m - सवि 1 589, 786 2 485, 3 81, 136, 6 302, 346, सवे 1 392, 2 75; nom. pl m.- सवि 1 179. 269, 387, 454, 2 4, 6 229, सवे 2 186, 701 acc pl m. -सवि 1 643; 2 232, 6 52, 103, 232, 578, सवे 6 205, 312. nom sg. f.- सवि 1 134, 348. 356, 565, 2 289, 603, 6 271. 367; सवे 1 170. nom. pl. f - सवि 2 109, 318, 6 187, 206, 428 acc sg f. - वि 2 25 452, 5 187.

6·110 acc. pl. f. – सवि 2 253, 6 96. 250. nom.sg. n.–सवि 1 571, 706, 2 225, nom pl. n. – सवि 1 232 2 110 acc. sg n – सवि 1 103, 407; 2 31 6,544, 6 6, 30, 72. acc pl n – सविहुं 1 278, 594, 690, 2 607, 6 60, 181. gen obl pl m – Skt. सर्व>Pkt. सव्व, OG. सव, सव्व, cf. G साव. ND. 586. a. 45

सव 6 220. 'all' pron. acc. pl. f. See index: सवि

सवारथ 6 424. 'self-interest' subst inst. sg m. Skt. स्वार्थ.

सविवार 5·58, 68, 91, 112, 149, 175, 183 'at all times' adv. phrase Skt. सर्व+वार

सवां 1 585. 'golden' adj. gen. obl. pl. n. Skt. सुवर्ण–, Pkt. सुवण्णहं-OG सुवंण्णा–सवां.

संवत 6 437. 'year' subst. loc. sg m abbreviated form of Skt संवत्सर.

संवरगुणि 3 2. 'the quality of restraint' subst. inst sg. m Skt. संवरगुण m

ससरा 1 220. 'father-in-law' subst. gen. obl sg m. Skt श्वशुर >Pkt ससुर OG. ससर–G. ससरो; 4. ससुर, सुसर, M. सासरा ND. 593. b. 4. Bloch under सासरा.

ससा 5 53. 'a rabbit' subst. nom pl. m. Skt शश < Pkt सस G. सस+लउ=ससलुं. Bloch under ससा

ससिवयणी 6 65 'one with a face beautiful as the moon' adj. nom. sg. f.–ससिवयणि 1 40 voc. sg. f Skt. शशिवदना <Pkt. ससिवयणि

संसारि 1 230, 3 198, 5 5, 'world' subst. loc. sg. m –संसारह 5·186. gen obl. sg. m. lw Skt. संसार

संसालणे 3·129. 'a kind of liquid food like curry' subst. inst. sg n see index. सालणां

सह 5 111. 'all' pron. nom. sg m See index: सहु

सह 1 700; 2 59. 'with' postpos lw. Skt. सह

सहइ 1 519, 5 61. 'to bear, to endure' v 3rd. sg pres – सहइं 5 20, 40, 91 सहंति 1 473. 3rd pl. pres.–सही 1 367, 5 50. absl.–सह्या 1 480. past. part nom. pl. m – सह्याइं 5 44. 3rd. pl pres. pass. Skt. सहते > Pā सहति > Pkt. सहइ. G स्हेवुं. ND. 594. a 30

सहकारि 3 61 'a mango tree' subst loc sg. m. lw. Skt सहकार m.

सहचरि 3 74. 'a companion' subst. loc. sg. m. sg. used as pl lw. Skt सहचर.

सहजिइं 3 172, 5 9, 6 18, 187, सहजि 6 151, सहजिहिं 1 166, 374. naturally' adj inst. sg. n. used as adv. lw. Skt सहज cf. G सहेजे

सहड 1 710. 'warrior' subst. nom. pl m. Skt. सुभट> Pkt. सुहड.

सहदे 1 651, सहदेव 1 593, सहदेवु 1 234, 'One of the five Pandavas' subst. nom sg. m.– सहदेविं 1 750. inst. sg. m. Skt. सहदेव.

सहस 3 101, 5 87, 89, 173. 'a thousand' subst. dir. sg or pl. in all genders – सहसि 2 407 inst. pl n. सहस 5 85. gen obl. pl. n. Skt सहस्र>Pkt. सहस्स–OG. सहस cf Dave. Study: P. 190.

सहि 2·328; 6 126; सहिउ 2·463, 730, सहितु 1·29 341; सहीय 1 325. 'with' adj. nom. sg. m. used as a postpos. Skt. सहित>Pkt. सहिअ, Ap. सहिउ.

सहिनाण 6 125. 'having the recognition with' adj. nom. sg. m. Skt साभिज्ञान> Pkt साहिनाण-OG. सहिनाण.

सही 6 137, 178, 187, 232, 637. 'a female friend' subst. nom. sg. f.—सही 6 182 voc. sg. f. – सही 1 340. nom pl. f.—सही 6 248; सहीअ 6 204, सहीइ 6 231 inst sg f.—सही 6·198. gen. obl. sg f. – सहीय 1·193 acc sg. f + इ (<Skt. अपि). Skt सखी > Pkt सही

सही 1·341; 2·336, 516, 4 8,32, 6·176. 'certainly' adv. cf. Tessitori: Notes § 103. the opposite of the negative emphatic adv. नही

सहु 1 486, 760, 5·137, 162, 188, 6·180, 184, 305—'all' pron. nom sg. m.—सहू 1·504, 587; 2 71, 5 132; 6 179, 400 acc. sg. n.—सहू 1·481 acc pl. m—सहूइ 1 146, 655, 672, 761; 6 46, 110, 201, 204, 277, 319, सहुइं 6 424, सहूयइ 1·432, सहुउ 1 765; सहूय 1·281. dir sg. or pl in all genders with the emphatic particle + इ, ई, उ, य. cf. Tessitori: § 104. सहूयइ. 1·149, 700 gen obl pl m. For the etymology of सहु. Tessitori §96 notes. "The general pronoun has the two forms सहु and सवि which are used for the sg. and pl respectively. The former is from Ap. साहु <Skt. शश्वत् (cf. Pischel §64) & it is throughout used undeclined, except for the inst. form सहुइं which is the only instance of its inflection I have come across". For Ap. साहु (Hc 4 366. 422.); Dave study: P. 190 fr. सव्व+emphatic part हु contracted.

संहट 6 98. 'meeting, appointment' subst. acc. sg. m. Skt. संघट>Pkt संहड.

संहरउ 1·454. ' to destroy v. 1st. sg pres.—सहरीजइ 2·567. 3rd sg. pres. pass—संहारि 1·326. 2nd. sg. imprt. caus – संहरीइं 1·458. past part. (caus.) inst. sg. m. Skt. संहरति>Pkt संहरइ.

संहारु 5·59. 'destruction' subst. nom. sg. m. Skt. संहार m.

सहीयर 1 206 'a female friend' subst gen obl. sg f Skt. सहचरी > Pkt. सहयरि confused with सही, OG सहीयर. cf. Divatia; GLL. I P. 233 G सहियर.

स्युं 6·234. 'what' pron. nom. sg. n. Skt *किंदृशिक>Pkt. किसिओ–Ap. किसिउ–OG. सिउं with कि dropped. G. शूं, H. सउ cf. Tessitori; Notes, §94 (1), Divatia; GLL. II P. 97; Dave: Study, P. 192.

स्यउं 3·123, स्युं 6 419, स्यूं; 2 355 'with' postpos. cf. index सिउं.

स्वर्ग° 2 436. 'heaven' subst – स्वर्गि 2·42, 435 loc. sg n. Skt स्वर्ग.

स्वांमि 3·168. 'lord' subst. voc. sg. m.—स्वामिय 4 3. acc. sg. m Skt. स्वामिन् m.

स्वामिनि 2·136. 'mistress' Subst. voc. sg. f. Skt. स्वामिनी.

सा — 1·126, 140, 196; 2 54,120, 3·162. 6 134. 'She' pron. nom sg f –सा 1·143 acc sg f Skt सा. nom sg f. of Skt pron तद्

सां — 2 573 'why' pron nom pl n used as an adv. see index स्युं

साकर — 6 212 '307. 'Sugar' subst nom. sg f.Skt. शर्करा>Pkt. सक्कर G साकर, M साखर. H. सक्कर Bloch: under साखर ND 578. b 3 Przyluski traces it to Austric origin

साखिइं — 1 149 6 331 'evidence' subst inst. sg. n. Skt साक्ष्य >Pkt सक्ख G साख f

सागर — 5 79. सागरोपम 5·44 'a particular fabulous period of time' subst nom pl. m Skt सागरोपम.

साचउं — 1 560. 'true' adj nom sg n.–साचउं 6 79 adj. acc, sg. n. साचउ 1·64. adj nom sg m. साची 6 176 adj. nom.sg. f.–साची 6·396. adj acc. sg. f. Skt. सत्यक> Pkt सच्चअ. G. साचुं ND 596 a. 15.

साचउरिं — 6 3. 'the name of a town' subst loc. sg. n Skt. सत्यपुर>Pkt. सच्चउर, Mod G साचोर.

सांचरइ — 6·329. सांचरए 1·441. 'to move to, to go to' v. 3rd sg. pres –सांचरउ 5 122 v. 2nd pl. imprt साचरिया 2·326. past part nom. pl. m. Skt. संचरति>Pkt संचरइ, OG. साचरइ. G. संचरवुं

साजणां — 6·295 'relatives' subst. acc pl n. Skt. स्वजन> Pkt. सजण G. साजन prob contaminated by Skt. सज्जन.

सांझइं — 6 98, सांझिइं 6·228.'evening' subst. loc. sg. f. Skt. संध्या> Pkt. संझा. G. सांझ. Bloch. under सांज.

साटे — 1·633; साटि 5.62 'in exchange of' subst. loc, sg. n. used as adv. Pkt. सट्ट=(विनिमय). G. साटूं ND. 598. a.27.

साट्ठि — 2 595. 'sixty' adj. acc. sg. f. Skt. षष्टि >Pkt. सट्ठि G., M., H. साठ Bloch under साठ, ND. 598. a 49. Bloch: under साठ.

साडीय — 1 412. 'A loose garment made up of a sheet of cloth' subst. acc pl. f. Skt शाटिका>Pkt साडिअ G., H., M. साडी, ND. 601. b 15, Bloch: under साडी.

सात — 1 442. 631, 5 17, 88. 'seven' adj. nom. pl. m.–साते 5 17. 1,2., 18. सात+इ (emphatic particle) adj. nom. pl. m. सात. 5·138. gen. obl. pl m. साते 5 43, 49 loc pl m Skt सप्त> Pkt सत्त G, H, M सात. Bloch under सात, ND. 598 b 18

सातमी — 5·48. 'seventh' adj loc sg. m. Skt सप्तम>Pkt सत्तम. G सातम.

साति — 2·579, 5 113. 'to make strong' v 2nd. sg. imprt. –साती 6·175. 'buried' past. part. nom sg f. Skt. *सत्त्वयति >Pkt. सत्तेइ. OG. सातइ.

साथ — 2 502. 'company' subst. acc. sg. m साथि 1 598, 5 152, साथि 2 54; साथिइं 6·42, 43, 115, साथिय 4 29 'in company i e with' subst. inst sg m. used as a postpos. Skt सार्थ> Pā, Pkt सत्थ, OG & G साथ, M. साथ, H साथ. Bloch under साथ, ND 599. a 10

साथर — 2 127. 'a bed' subst. acc. sg m Skt स्रस्तर >Pkt. सत्थर; G. साथरो. ND. 623. a. 14.

साद् 6 259. 'sound' subst. nom. sg. m.–सादि 6 253. inst. sg. m. Skt. शब्द> Pkt. सद्द, OG. G. साद. Bloch under साद.

साधइं 1 348 'to accomplish' v. 3rd. pl pres –साधवी 3·48. pot. part nom. sg. f –साधिउ 1 364, साधीउ 1 349. past. part nom.s g. m –साधीउ 1 465, 758 past. part. nom. sg n. Skt साधयति> Pkt साहेइ; OG साधइ. G साधवुं

सान 5·19 'consciousness' subst acc sg f. Skt संज्ञा>Pkt सण्णा G सान ND 599 b 18, Bloch: under साँजें

सानिधि 1·9 'vicinity' subst loc sg m Skt संनिधि m

सानिद्ध 1 608. 'vicinity' subst acc. sg n Skt सानिध्य n > Pkt. सानिद्ध.

सांधइं 3·105 'to join' v. 3rd sg pres The anusvāra on इं is irregular–साधइं 1 708 v. 3rd. pl pres –सांधी 1 28. absl Skt *संघाति (=संदधाति>) Pkt. संधेइ. G सांधवु, H. संधना. Bloch: under साध. ND 596 b 39

सावल° 1 285 'a spear, a crowbar' subst f Skt lex सर्वला, Pkt सव्वल, H सावल. ND 600. a. 28

सामग्री 5 151 'a collection of materials' subst. acc sg f. Skt सामग्री f

°सामल 6·66 'black' adj nom sg.f –सामलइ 4 11. adj nom sg. m.–सांमला 3 103. adj m –सामली 3 63; 6 129 adj nom sg f Skt श्यामल> Pkt सामल G सामलो ND 595. b 7 Bloch: under सांवला.

सामहणी 6 206. 'preparations' subst. acc. pl f. Skt *समाधानिका> Pkt. समाहणिअ, OG. सामहणी See index सामही.

सामहो 1 331. साम्हउ 1·508, 6·343 'in front of' adj nom. sg f. सामुहीय 1 39. adj nom sg f. Skt. संमुखक>Pkt संमुहअ G. साम्हो; ND. 600 b. 40;

सामही 1·687 'to equip' absl समह्यउ 1·696 past part nom. sg. m Skt.*समाधाति (=समादधाति) >Pkt. समाहेइ of PGGS. P. 214. Col. 2. 'समुहइ सज्जति समहति'.

सामी° 5 176. 'lord' subst sg m –सामि 1 204; 5 130 सामिय 3 226, सामी 1 120, 189. nom sg m –सामि 1 350,444, 489, 574, सामी 1·123, 128 6 79 183, voc. sg. m.–सामि 1 611, सामी 5 173; सामीउ 1·163 सामीय 1·773 acc sg., m –सामि 1 774, सामी 5 169, 178, सामीय 1·778 gen abl. sg. m.Skt. स्वामिन्> Pkt सामि

सामीणी 6 97, 205, 232, 'a lady' subst. nom sg f.–सामिणि 6·82, 83, 92,148,233,236,244; सामिणी 6 137, voc. sg. f.–सामिणि 1 2, 6 4, 246 acc sg f –सामिणि 6 179, 201, gen obl. sg f. Skt स्वामिनी> Pkt सामिणि

सांडसे 5·36 'a pair of tongs' subst nom. sg m Skt संदंशक> Pkt संडासअ G. सांडसो, H. संडसा, M सांडसा. ND.584 a 1.

सांपडी 3·102. 'to obtain' past. part. nom. sg. f Skt संपतित> Pkt संपडिअ Dn 8 14 संपडिअं लद्धम्, Bloch: under सांपडणें G. सांपडवुं; M. सांपडणें, H. संपडना.

सांबर 5·75. 'a kind of deer' subst gen. obl pl. m. Skt शंबर > Pkt. संवर (Dn 8 6=मृगविशेष) G सांबर, M सांबर, H साबर, सावर Bloch: under सांबर. ND 600 a 24

सांभलइ 1·772 'to hear' v 3rd pl pres –सांभलि 1 88, 128, 251 479, 489, 529, 574, 642 v 2nd sg. imprt –सांभलइ 1 577 2nd pl imprt –सांभली 1 659,, 779. past part nom sg f.– सांमली 1 774, 788, 2 50 129, 249, 317, 352, 425, absl. Skt संभालयति > Pkt संभालेइ Ap संभलइ 'to hear' G.सांभळवु. See index संभलइ Dave Study p 192

सायक 2·353 'an arrow' subst. inst pl m, lw Skt. सायक m

सायर 6 85 'an ocean' subst nom sg m –सायर 1·354 nom pl m.–°सायर 1 561. gen obl sg. m. Skt. सागर > Pkt. सायर. G सायर. Bloch. under सायर.

सार 2·446. 'care' subst nom sg f.–सार 1·596, 2·140, 5 58, 112, 117, 6 187, 295. acc. sg f. Idiomatically सार करइ =looks after, take care. cf. G. सारवार. f.

सारो 1·13. सारु 5 121. 'essence' subst. nom sg m. Skt सार· G सार. ND. 601 a. 38, Bloch: under सार

सार 6·299. 'whereabouts' subst. nom sg f.–सार 6 393. acc. sg f

सार 2·28. 'good' adj. nom. sg m. –सारु 1·306. adj. nom sg n.– सारु 1·785 adj. acc sg. n. G सारुं. 'good' ND 601 b. 27, Bloch· under सारा

सारंग 3·19 '(a bow) of horn' adj used as subst nom sg n. –सारींगु 1·270 acc sg. n. Skt. शार्ङ्ग > Pkt सारंग.

सारंगपाणि 3·110. 'Visnu, who holds S'arnga bow in his hand' subst acc sg m. Skt. शार्ङ्गपाणि > Pkt. सारंगपाणी G. सारंगपाणि.

सारथि 1 257 'a charioteer' subst. nom. sg. m lw. Skt सारथि

सारथिपणउं 2 475. 'the state of being a charioteer' subst nom. sg n Skt.*सारथित्वनकं (=सारथित्वम्) > OG सारथिपणउं G सारथिपणुं

सारद्देवि 6·73. goddess S'ārdā subst. nom sg. f. Skt. शारदादेवी f.

सारदा° 6·112 'goddess of learning' subst. sg. f. Skt शारदा.

सारस 3·34. 'mutually' subst inst sg n used adv. Skt. सादृश्य–> Pkt. सारिस– cf G सरखुं, सरखाइ etc. cf Bloch: under सरखा

सारसी 2 421 'a cry of an elephant' subst acc. sg f. The word is peculiarly OG. wherein it is extensively used It is not found in Skt., Pkt. or MG It has disappeared in G

सारिसु 6 30. 'to accomplish' v. Ist. sg. fut Skt. सारयति > Pkt. सारेइ cf. index; सरइ Idiomatic, काम सरवुं in MG. G सारवुं ND 602. a. 1. for further discussion.

सालणां 6·214 'a kind of liquid food' subst. nom. pl n – सालणे 3 129 loc. sg. n. Skt सारणक > Ap. सालणअ.

सालिउ 2·474 'rankled as by a shaft' past. part nom. sg. m. Skt *शाल्यित > Pkt. सल्लिअ OG. सालिउ., G सालवुं (v); Divatia GLL I. P 267.

सालु 1·753. 'a shaft' subst. nom sg n Skt. शल्य > Pkt सल्ल G. साल, M सल. H. सल. Bloch : under सल;

सालिभद्र 1 794 'the name of the author of पंचपंडवरास' subst. inst sg m. Skt शालिभद्र

सालिसूरि 2·732. ' the name of the author of विराटपर्व, an OG poem of our collection' subst. inst sg m. Skt शालिसूरि

सावज 5·60. 'a wild animal' subst nom. sg m used in n. Skt श्वापद > Pkt सावय OG सावज cf G सावजडुं also Dn 8 23; Divatia : GLL I P. 452

सावय° 1 774; 5 167. 'a Jain layman' subst sg. m Skt. श्रावक > Pkt सावय.

सासणदेवि 1 9 'a deity presiding over scriptures' subst gen. obl. sg f. Skt शासनदेवी.

सासु 1 220 'a mother-in-law' subst inst sg f – सासू 1·478 gen. obl. sg. f. Skt. श्वश्रू > Pkt सासू G. H. M सासू ND 603 b. 14 Bloch, under सासु.

सासु 2·291. ' breath ' subst. nom. sg m. Skt श्वास > Pkt सास G सास. ND. 602 b. 43.

सांसह्यी 2 481. ' suffered, endured ' past. part. nom. sg. f – सासहिउं 2 498 past. part. nom sg n Skt. संसहित > Pkt संसहिअ. Dave, Study, P 192

सांसहिउ 6 201. ' doubted ' past part. nom. sg n. Skt. संशयित > संसइअ.-OG सासहिअ.

साहण 6·339 'an army' subst acc sg n. Skt. साधन > Pkt. साहण

साहमूं 2 173, 179. ' in front ' adj. acc sg. n. used as postpos. – साह्मां 2 292. adj. nom. pl. n. See index सामहो.

साहसि 6·110 'adventure' subst. inst. sg. n. lw. Skt. साहस.

साहिउ 1·484, 572; 2·299. ' to take support of' past part nom. sg m. – ग्राही 6 134. absl. cf. PGGS P. 213. Column. 2. 'साहइ अवलम्बते'. Skt. *साहयति (=सह-यति) > OG. साहेइ ' to make another endure i e to take support of', Dave; Study · P. 192 under साहि 'having caught hold of ' connects with Skt. साधयति.

साही 2 626. 'having snatched' absl. – साह्या 2·630 past. part. nom. pl. m. For derivation etc. see index साहिउ.

साहु 1·371. 'well' adv. Skt. साहु > Pkt. साहु.

साहु 5 155 'a good man' subst. nom. sg m. Skt. साधु > Pkt. साहु ND. 595 a. 48.

साहुणि 1 369. 'a nun' subst. nom. sg. f. Skt. साध्वी > Pkt. साहुणि.

सिउं 1·548, 549, 739, 2·185 335, 431, 6·82, 127, 128, 150. 'what' pron. nom. sg. n. see index स्युं.

सिउं 1 567; 2·72, 107, 155, 336, 347, 349, 356, 476, 584, 616, 712; 3 38, 4 3, 5 6, 96, 106, 6 207, 229, 321, 345, 'with' see index सउ.

सिक्ख 1 611. 'news' subst. acc. sg. f. Skt शिक्षा > Pkt. सिक्खा G. शीख f. ND. 605. a. 28.

सिखवइ 1 272. 'to teach' v.3rd. sg. pres. caus. Skt. शिक्षयति > Pkt. सिक्खावइ G. शीखववुं. ND. 604. b. 39, Bloch. under शिकणें.

सिख्या 1·629. 'teaching' subst. acc. sg. f. Skt. शिक्षा > Pkt. सिक्खा.

सिखंडीय 1·717. सिखंडीयाह 1·718 'Shikhandin, the name of a warrior' subst. gen. obl. sg. m. Skt. शिखण्डिन् > Pkt. सिखंडी.

सिंगा 3 79. 'syringe' subst. acc. pl. n. Skt. शृङ्ग > Pkt. सिंग n. cf. Bloch under शिंग.

सिज्झइ 1·559. 'to be accomplished' v. 3rd. sg. pres. Skt. सिध्यति > Pkt. सिज्झइ cf. G. सीझवुं Bloch: under शिजणे.

सिंचंति 3·179. 'to sprinkle' v. 3rd. pl. pres. Skt सिञ्चति ND. 604 a. 11.

°सिणगार 2 30, 6 117. 'decoration' subst. nom. sg. m.–सिणगारि 6 202 inst. sg. m. Skt. शृङ्गार > Pkt. सिंगार OG. सिणगार, G. सणगार ND. 605. b 31.

सिणगारीइ 6 325. 'to decorate' v. 3rd. sg. pres. pass Skt शृंगार्यते.

सित्रुंजय° 6·1 'the name of a hill subst. m. Skt. शत्रुंजय.

सिथिल° 2 170. 'loose, weak' adj. Skt. शिथिल > Pkt. सिढिल

सिधावउ 1 524 'to go' v 2nd sg. imprt. Skt. *सिद्धापयति > Pkt. *सिज्झावेइ G. सिधाववुं.

सिध्धु 1 267. 'one who has accomplished his object' subst. nom. sg m –सिध्धह 5.171. gen. obl. pl. m. lw. Skt. सिध्ध.

सिध्धशिला 5 124 the abode where the absolved souls dwell according to Jain cosmogany' subst. nom. sg. f. lw. Skt. सिध्धशिला

सिध्धि 1·789. 'accomplishment' subst acc. sg. f –सिध्धिइं 1·565, 5·128. loc. sg. m. lw. Skt. सिध्धि f.

सिंधुर 3 75. 'an elephant' subst. nom. sg. m. lw. Skt. सिंधुर.

सिर° 3·147, 154, 171. 'head, top' subst. n.–सिर. 5 119. nom. sg. n –सिर. 6 108 सिरु 1 121, 360, acc. sg. n.–सिर 2 683., 6·294; सिरि 1 270, 5 30, 6 327. loc. sg n. Skt शिरस् > Pkt. सिर. ND. 608. b. 32.

सिरषी 2 43. 'similar' adj nom sg. f. Skt सदृक्ष > Pkt. सरिक्ख G. सरखी.

सिरसे 2 682 'with, beside' adj. inst sg. m. Skt. सदृश > Pkt. सरिस G. सरसुं.

सिरजणहार 6·294. 'creator' subst nom sg. m. agent n. fr. OG. सिरजइ < Pkt. सज्जइ < Skt. सृजति, G सरजवुं.

सिराका 2 352 'a doubt' subst. nom sg f Skt. शङ्का (?)

सिरि° 3·227, 6 5. 'splendour, wealth' subst f. sg –सिरि 1·223. nom. sg f; सिरी 5 148 acc sg f. Skt. श्री, Pkt. सिरि.

सिरि 6 256, 259. 'sound, voice' subst inst. sg m Pkt. सर < Skt. स्वर.

सिरिजय 3·227. 'to create' v 3rd. sg. pres. OG सिरजइ cf सिरजणहार.

सिरोमणि 1·363; 6 52. 'the crest-jewel' subst. nom. sg m Skt सिरोमणि

सिला 1 531 'a stone-slab' subst nom sg m. Skt शिला, Pkt सिला.

सिलेंद्री 2 96 सिलेद्री 2 131. 'Sairandhri–Draupadi's assumed name when she stayed at Virāta's Court' subst. nom sg. f. Skt. सैरन्ध्री f.

सिवपंथि 4 16 'On the path of bliss' subst loc. sg. m Skt. शिव+पथिन् m.

सिवपुरी 1·787. 'in the town of bliss' subst. loc. sg f. Skt. शिवपुरी f.

सिविहि 5 68 'all' adj. loc pl m See Index सवि

सिहरु 1 563 'a top' subst nom sg m.–सिहरु 1 471 acc sg m –सिहरि 1 564, 2 13, सिहरे 1 243 loc. sg m. Pkt सिहर < Skt शिखर m

सिंहनिक्रीलिउ 1 785. 'a kind of penance' subst. nom. sg n. Pkt सीहनिक्कीलिय n. See for details, Ardha-Magadhi Dictionary by Muni Ratnachandraji, Maharaj Vol IV <Skt सिंहनिक्रीडित

सीआल 2 653, सीयाल 2·653 'a jackal' subst nom pl m ND 608 b 5

सीकिरि 3 149 'an umbrella, a decorative plummet' subst nom. pl f Skt श्रीकरी (?) > OG. सीकरि, सीकिरि, see Notes for discussion

सीख 3 183 'instruction' subst nom. sg. f Pkt सिक्ख < Skt शिक्षा; G सीख

सीघ्र 2 656. 'quickly' adv. Pkt. सिग्घ < Skt शीघ्रम्

सींगा 3 79 'a horn-shaped syringe' subst. acc pl n.

सींगिणि 1 708 'a bow' subst. loc. sg f –सींगिणि 2·346 gen obl. sg. f Skt शृंगिणी, Pkt सिंगिणी.

सींचिइ 2 125 'is sprinkled' v. pres 3rd. sg. pass –सींचिउ 5 145. past. part acc sg n Skt. सिंचति; Pkt सिंचइ, G सींचवुं, M. सिंचणे ND. 604 a 11.

सीतल 6 289. 'cool' adj nom. sg m.–सीतलि 3 27. loc. sg n Skt. शीतल, Pkt. सीयल. cf G शीळुं

सींधउं 2 470. 'accomplished' past. part nom. sg n. Skt. सिद्ध + क > Pkt. सिद्धअ >OG सीधअ. cf G सीधुं 1·479, 588, 2,648; 6·181

सीम 'a boundary' subst. nom. sg f. –सीम 2·294, 304. acc. sg f. Skt सीमन् m. > Pkt सीम f. See Bloch under शीव, ND 608. a. 9.

सीमति 3 112. 'beautiful' adj. nom. sg. f. Skt श्रीमती > Pkt. सीमइ OG. form is Pkt. form under the influence of Skt. form.

सीमाडा 6 367. 'boundaries' subst nom. pl. m. Skt. सीमन् Pkt. सीम + ड Svāstha Taddhita. G. सीमाडो m. see index : सीम.

सीयलइ 4 31 'cool' adj nom. sg n. Skt शीतल ≥ Pkt शीअल G. शीळुं.

सील° 5 39, 145. 'chastity' subst sg n.–सील 2·190 acc sg n –°सीलु 1·166 'character' nom. sg m (a part of Bahuvrihi compound) –°सीलि 1 226 'possessing the character' subst nom sg m. Skt शील>Pkt सील. G. सियळ, M. शीळ Bloch: under शीळ

सीसु 1 736, 758 'a head' subst. nom. sg n –सीस 6 109. acc sg. n –सीस 1 710 nom pl. n.–सीस 2 713, 714 acc pl n.–सीसि 1 337, 344. loc sg n. Skt शीर्ष >Pkt. सिस्स–सीस–Bloch: under शीस, G शीश, M. शीस, H सीस.

सीहु 1 456, सीह 2 614, 5 26 'a lion' subst. nom sg m –सीह 1 515. nom pl m–सीह 2 302, 602, 653 gen. obl sg. m.–सीह 3 89 acc sg m Skt सिंह m; Pkt. सीह.

सीहीअ 6·286. 'fire' subst. gen. obl. sg. m. Skt शिखिन् > सीहि. In the present case a lw. + अ gen. obl. Term. remnant > Ap. gen. obl. Term इ.

स्त्रीण 2 642. 'feminine, womanly' adj. nom sg. m.

सु 1·23, 147, 228, 261, 364, 654, 691, 753, 2 70, 117, 118, 125, 376, 416, 440, 495, 506, 599, 600, 726; 3·31, 4 14, 21 'He, that' pron. nom. sg. m.; also used as pron. adj.

सुअर 5·53. 'a boar' subst. nom pl. m. Skt शूकर m. > Pkt सूअर. G. सूवर ND. 610 b. 37.

°सुं 1 25, 220, 303, 319, 329, 378, 623, 752, सु 1 105, 713. 'with' postpos. see index सउं.

सुं 1 338 'what sort of' pron interr. n. used as an expletive Skt. कीदृशिक- > Pkt. कीसिओ, किसिओ, Ap किसिउ, किसिउं n, the dropping of the initial syllable is difficult to explain

सुकुमाल 3 114. 'delicate' adj. nom. sg. f, सुकुमाल 5 88, 6·48. nom. sg m Skt सुकुमार > Pkt सुउमाल > Ap. सोमाल-cf G सुंवाळुं Bloch: under सोंवळ

सुखिइं 2·268, 319, सुखिहिं 2 568 'happiness' subst. inst sg. n -सुखइ 5·124 gen obl. sg n -सुखि 2·717 loc. sg. n. Skt lw सुख n

सुखासनि 3·134 'a seat of ease, a palanquin' subst loc. sg n. Skt. सुखासन n

सुखीया 1 616. 'happy' adj nom. pl m Skt सुखित > through Pkt सुहिअ and with य-श्रुति-सुहिय with Skt influence सुखिय and सुखीय

सुगुरु 1·713, 4·29. 'a good preceptor' subst. gen. obl. sg. m Skt. सुगुरु.

सुचंग 5 40. 'very nice' adj. nom. sg. f. Skt. सुचङ्ग.

सुचांमु 1·782 'a proper name' subst. nom. sg. m. Skt. सुचर्मन्.

सुजाण 6 240, 400. 'well-informed' adj nom. sg m - सुजाण 6·77. acc sg m - सुजाणि 6 172. inst. sg m - सुजाण 6 126. voc sg m - सुजाण 6 191; सुजाणि 6·151 nom. sg f.-सुजाण 6 154. nom pl n.

सुजु 1 210 'clear, convenient' adj nom sg. n Skt शुद्ध- > Pkt सुज्झ-cf Mod G (Parasi dialect): सोज्झु cf. ND 612. b 42.

सुदि 3 137. 'on a day of bright fortnight' used adv being the contraction of शुक्ल + दिने = शु दि the palatal श changed to a dental one by Pkt. influence and by usage became an expletive सुदि So also वहुल + दिने = in G. वदि.

सुदष्णा 2 49, 95 'the name of the queen of Virata King and sister of Kicakas' subst nom sg f -सुदष्ण 2 40. gen obl. sg f.- Skt सुदेष्णा.

सुद्धि 2·266 'news' subst nom sg f -सुद्धि 6 46, 280, 304 acc. sg. f Skt. शुद्धि > Pkt सुद्धि in the sense of 'news' cf. G शुध f ND. 614. a 4; ND. 623 a·34.

सुद्धि 5 142. 'purity' subst. nom. sg f Skt शुद्धि > Pkt. सुद्धि

सुद्रह 1 770 'sea' subst. gen. obl. sg m. Skt. समुद्र m.

सुंदरी 4·10. 'good-looking' adj. nom. sg. m Skt सुन्दर.

सुणइं 6 432 'to hear' v. 3rd. pl. pres –सुणेसिइ 1 43 3rd sg. fut.–सुणेजि 2·190. 2nd. pers sg pot –सुणि 1 457, 657, 2 181, 421, 497, 6 22, 28, 137, 182, 224, 276, 283, 395; सुणिन 3·167. 2nd pers sg. imprt. सुणउ 6 236, 399. 2nd pers. pl imprt –सुणीइ 1 574, सुणीजइ 6·423 3rd. sg. pres. pass –सुणेउ 3·25. inft.–सुणी 6 172. past. part nom. sg. f contraction of सुणिय– सुणी 1·70, 2·589, 6 178, 266, 350, 421, सुणीनइ 1 544, सुणीनइ 1·507, absl Skt. श्रुणोति > Pkt. सुणइ, सुणेइ, G. सुणवुं ND 615. a 12.

सुंडादंडि 6 362 'a rod-like trunk' subst inst sg. m. Skt. शुण्ड+दण्ड–

सुपरि 3·131. 'in a good manner' adv सु+परि. see word-index–परि.

सुपवीत 6 35. 'very pious' adj. nom sg m. Skt सुपवित्र> Pkt सुपवित्त>OG सुपवीत.

सुपसाउ 6 42. 'a good favour' subst. acc. sg m. Skt. सुप्रसाद > Pkt सुपसाअ.

सुबधु 3·12. 'a proper name, the name of a king' subst. nom sg. m.

सुभद्र, 1 782 'a proper name' subst. nom. sg. m. Skt सुभद्र m.

सुमतिऊ 1·782. 'A proper name' subst nom. sg. m Skt. सुमतिक–

सुमिणइ 1 223, 227, 311. 'a dream' subst. loc. sg. n.–सुमिणा– 1 234. gen. obl. sg. n – सुमिणां 1·222. acc. pl n. Skt स्वप्न > Pkt. सुविण, सुमिण; G समणु

सुयणह 1·470 'good person' subst. gen. obl. pl. m. Skt. सुजन > Pkt. सुअण, सुयण.

सुयोधनि 1 444, 497. Suyodhana, the eldest of the Kauravas' subst. inst. sg.' m.– सुयोधनि 1·458 loc. sg. m Skt. सुयोधन–.

सुर 1 235. 'a god' subst. nom pl m. Skt. सुर m.

सुरईड 1 782. 'a proper name' subst. nom. sg m.

सुरगिरि 1 223. the celestial mountain, Meru' subst. nom. sg. m. Skt. सुरगिरि–

सुरगुर 6 418. 'the preceptor of gods' subst. gen. obl. sg m Skt सुरगुरु.

सुरंग 1·458. 'a tunnel' subst nom. sg. f. Skt. सुरङ्ग ND. 617. a. 14.

सुरंग 6 252. 'pleasant, of good colour' adj. nom. sg. m. –सुरंग 6 226. nom. sg. f.– सुरंगह 1 463, gen. obl. sg. f.– सुरंग 6 67. adj. nom. pl. m.

सुरलोकि 1·360. 'celestial world' subst. loc. sg. m. Skt. सुरलोक. m.

सुरवइ 1·224. 'lord of gods' subst. m.–सुरवइ 1·234, 601. nom. sg. m.–सुरवए 1 360. nom. sg. m –सुरवए (र)? 1 342. nom. pl. m Skt. सुरपति > Pkt. सुरवइ lw.

सुरवरि 1 745. 'the best of gods' subst inst. sg. m. Skt. सुरवर m.

सुरवर्ग 2 306. 'a class of gods' subst. nom. sg. m Skt. सुरवर्ग.

सुरसाल 6·86. 'a good mango-tree' subst. nom. sg. m. Skt. सु+रसाल m. a lw.

सुरसुंदर 6 63 'a proper name' subst nom sg. m.

सुरहां 6·216. 'fragrant' adj nom pl n. Skt. सुरभीणि> Pkt. सुरहिइं; by contraction and on the analogy of अ ending forms. OG सुरहा.

सुलक्खण 6·335. 'possessing good marks' adj nom. sg. m. Skt. सुलक्षण> Pkt. सुलक्खण.

सुललितइं 6·357 'beautifully' adj. inst. sg. n. used adv. Skt. सुललितेन.

सुलिंद्री 2 39. 'Sairandhri–Draupadi's assumed name in disguise at Virata Court' subst. nom. sg f. Skt. सैरन्ध्री f.

सुवर्ण्ण° 2·519 'of good colour, golden' adj n. सुवर्ण्ण 2·17. 'good colour' subst. nom sg. m Skt. सुवर्ण –> Pkt. सुवण्ण.

सुविचारु 5·129. 'having good thoughts' adj nom. sg. n. Skt. सुविचार.

सुविवेकु 1·226 'possessing good discrimination' adj. nom sg. m Skt. सुविवेक–

सुविसाल 6 209 'very large' adj. nom. pl. n. Skt सुविशाल.

सुवेस 3·59 'possessing good dress' adj. nom. pl. m. Skt. सुवेश.

सुसतउ 6·310. 'breathing' pres. part. nom. sg m. Skt. श्वसत्+क. cf. ND 619. a 5 शूषः = resounding, hissing.

सुंसरां 2·354. 'straight through' adj. acc. pl. n. Skt. सु+सर, Anusvāra sporadic.

सुंसरियां 2·353. 'went forth hissing' past. part. nom. pl. n. Onomato. v. सुंसरइ.

सुंसिर 2 683. 'a hole' subst. nom pl n Skt. शुषिर> Pkt सुसिर.

सुह° 5·95 'happiness' subst sg. n. Skt. सुख> Pkt. सुह

सुहु 3 4 'good, blessed' adj. acc sg m –सुह 5·180 inst sg m.–सुह 5·188. gen obl sg m Skt. शुभ > Pkt. सुह.

सुहड 1 218; 6·86 'a good warrior' subst. nom. sg. m.–सुहड 2 331. acc sg. m.–सुहड. 1 704, 2·434, 6·352. nom. pl. m.–सुहड 6·339. acc pl. m.–सुहडे 6·353 inst. pl. m.–सुहड. 2·317, 333. gen. obl sg. m.–सुहड 2 354, 370, 388, 467; 6·351, सुहडां 6·358. gen obl. pl. m. Skt. सुभट> Pkt. सुहड.

सुहाइ 3·39, 6·288 'to give happiness, to look well' v. 3rd. sg. pres.–सुहाउं 2 404. v 1st sg. pres. Skt. सुखापयति> Pkt. सुहावइ, सुहाइ (by contraction) cf ND 618 b. 21

सुहाणउं 6 96 'bringing happiness, pleasing' past. part. nom. sg. n. from सुहाइ See index. सुहाइ.

सुहामणउ 4·16 'bringing happiness' adj acc. sg m See index सुहाइ

सुहावउ 3 97. 'to bring happiness' v 2nd. pers. pl. imprt Skt. सुखापयथ >Pkt सुहावेह >Ap सुहावहु or सुहावेहु and OG सुहावउ cf सुहाइ.

सुहाग° 1 166 'good fortune' subst sg. n Skt सौभाग्य >Pkt सोहग्ग>OG सुहाग cf. G सोहाग.

सू° 6·131 'a son' subst sg m. contracted form of Pkt. सुअ<Skt. सुत m.

सूअडउ 6 279, 306, 308 'a parrot' subst. nom sg m.– सूअडा 6 314. gen. obl. sg. m Pkt. सुअ+डअ >Skt. शुक + Svārtha taddhita ड and क. Ap. सुअडउ. G. सुडो m. Dave: Study: P. 193. Bloch. under सुआ.

सूअरु 1·566. 'a bear' subst. nom. sg. m.–सूयर 1·567 acc. sg. m. Skt. शूकर> Pkt. सूअर. G. सुवर lengthening of उ sporadic.

सूआरु 1 650. सूयार 2·27. 'a cook' subst. nom. sg. m.– सूयारडड 2·245. nom. sg m. with डक svārtha taddhita. Bloch: under सुआर. H सुआरा.

सूयारपणइ 2·256 'position of a cook' subst loc. sg. n

सूकइं 2 339 'to tremble, to hiss' v. 3rd sg. pres Onomato v. सूत्करोति.

सूकउं 1 634. 'dried' past part nom sg. n Skt. शुष्क+Svārtha क>Pkt सुक्कअ. G सूकुं ND. 611 b 35.

सूकडि 5 153. 'sandal-wood' subst acc. sg f.–सूकडि 2 125 inst sg. f Dave: study: 193. Skt शुक्ल> Pkt सुक्क+डी svārtha Taddhita G सुखड.

सूकीय 3 125 'well-prepared' adj nom sg. f. Skt सु+कृत>Pkt सुकिय; lengthening ऊ metri causa

सूं 2 484. 'resembling.' like' adj nom. sg n.

सूंकइ 2 346. 'to hiss' v. 3rd. pl. pres cf. index. सूकइं.

सूझइं 2 511. 'to appear' v 3rd pl pres pass. Skt शुध्यन्ते >Pkt. सुज्झंइ with changed meaning : G सूझवुं

सूझउं 2 471. 'to be purified' v. 1st. pers sg. pres pass. Skt शुध्यते >Pkt. सुज्झइ. cf. सूझइं.

सूतउ 1·312 'slept' past. part. nom sg. m. + क svārtha taddhita.–सूता 1 498;2·717. past. part nom. pl. m. Skt सुप्त > Pkt. सुत्त, OG. सूत+अ from Svārtha क taddhita G. सूतो. ND. 613. b 6

सूथल 5 107. 'anxious, timid' adj nom. sg. m.

सूधइ 2·434 'to be purified' v. 3rd pers. sg. pres. pass. Skt शुध्यते> Pkt. सुद्धइ.

सूधउं 2 694 'well bound' past. part nom. sg. n. Skt. सुबद्धक >Pkt सुबद्धअ–OG. सुउद्धउ = सूधउ.

सूधां 5·148. 'pure' adj acc. pl n. Skt. शुद्धानि > Pkt. सुद्धाइं and OG. सूधां. ND. 614. a. 28, Bloch: under सुदा.

सूनउं 6 46. 'lonesome' adj. nom. sg. n. Skt. शून्यक > Pkt. सुन्नअ–OG. सूनउं cf. G. सूनुं ND. 614. b. 5; Bloch: under सुना.

सून्य 2·558. 'absentminded' adj. nom. sg. m. Skt शून्य.

सूयण° 1 760. 'relatives' subst. m. Skt. स्वजन >Pkt. सयण confused with सुयण= Skt. स्वजन. Lengthened ऊ metri causa.

सूर 2 406; 6·341; सूरु 1 485; सूरो 1·311. 'the sun' subst nom sg m.–सूरि. 1·422. loc. sg. m. Skt. सूर. m.

सूर 6 16. 'brave' adj. nom. sg. m –सूरि 3 32. adj. inst. sg. m. Skt शूर>Pkt. सूर.

सूरउ 3 326. 'the sun' adj. nom. sg. m. Skt सूर + क Svārtha taddhitaP>kt. सूरअ.

सूरिहिं 1·794. 'a holy preceptor' subst. inst. sg. m –°सूरिहिं 6 433. gen. obl sg. m. Skt. सूरि m. lw.

सूरिज 3·142. 'the sun' subst. nom. sg. m Skt. सूर्य > Pkt. सूरिअ. G. सूरज

सूसम 5 81 'a good aeon' subst. acc. sg. m. Skt. सुषम–

सूसमसूसम 5·79. 'an excellent aeon' subst acc. sg m. Skt सुषमसुषम.

सूसमदूसम 5·83. 'a moderately good and evil aeon' subst. acc sg m Skt. सुषमदुःषम.

सेजडी 6 286 'a bed' subst. nom sg. f Skt. शय्या > Pkt. सेज्जा + ड svārtha taddhita with fem. ई. G. सेज, सज्जा.

सेठि 6·17, 31, 390. 'a merchant' subst. nom. sg m –सेठि 6 387. acc. sg. m – सेठि 6·386 gen. obl. sg. m Skt श्रेष्ठिन् > Pkt. सेट्ठी G शेठ, H. सेठि, सेठ Bloch, under शेट.

सेत्र 3·160 'white' adj. nom. sg f. Skt श्वेत > Pkt सेअ, later Ap. सेत्त

सेत 6 117. 'white' adj nom. sg. m. See index; सेत्र.

सेतुज 5 1. 'the name of a sacred mountain in Kāthiāwār' subst acc. sg. m Skt शत्रुंजय m.

सेत्रुज 5 171. 'the name of a mountainholy to Jainas, in Kathiawar' subst.nom. sg. m –सेत्रुजि 1 789, 4·25. loc. sg.m.–सेत्रुजागीरि 5·180. nom. sg. m. see index सेतुज.

सेनानी 1 696. 'a commander of the army' subst. nom. sg. m Skt. lw. सेनानी.

सेलि 1 713 'a skill, a style' subst acc. sg. f. Skt. शैली > Pkt. सेढि.

सेव 6 125 'macaroni' subst. nom sg f.

सेव 6 90 'service' subst. nom. sg f.–सेव 3·98, 5·65, 189. acc sg f –सेवा 2 78; loc. sg. f. Skt सेवा > Pkt. सेव.

सेष 2 606 'remanents' subst. nom pl. m Skt शेष > Pkt. सेस.

सेस 1 705. 'a mythical serpent thal holds the earth on his head' subst. nom. sg. m Skt. शेष m. > Pkt. सेस

सैरंध्रि 2 237. 'Sairandhri, Draupadi's assumed name at Virata's court' subst acc. sg. f Skt सैरन्ध्री. f

सो 1 44, 51, 181, 315, 351, 545, 2·224, 523, 5·142. 'he, that' pron. nom. sg m.–सोइ 1 618; 5 8, 78, 144 pron nom sg m. Skt सः+अपि–सोई 2·174 nom sg m. Skt. स.+अपि– सोउ 5 40 pron. sg. m सो+खलु > Pkt सोहु......OG. form सोउ.

सोक 6·302, सोग 1·760. 'grief' subst acc. sg m. Skt. शोक > Pkt सोग

सोवन 4 393. 'gold' subst. nom. sg. n –सोवन° 1·281, 333.– सोवन्न 3 154, 6 174, 268, 327 gen. obl. sg. n. Skt सुवर्ण > Pkt. सुवण्ण. See index. सुवर्ण.

सोवनदेह 1 374. 'having golden body' adj. nom. sg. f. Skt सुवर्णदेहा f.

सोवनपाट 6·26. 'a bullion of gold' subst. acc. sg. f. Skt. सुवर्णपट्टिका > Pkt. सुवण्णपट्टिआ. cf G सोनानी पाट. f.

सोवन्नीकांबज 1 598 'golden lotus' subst nom. sg. n. Skt. सौवर्णिकाम्बुज n.

सोरीपुर° 1·189 'the name of a town' subst n—सोरियपुरि. 1·191. loc. sg. n. Skt. शौरीपुर.

सोलह 6·202 सोळ 6 174. 'sixteen' ad. nom pl. f —सोळ 5 90 gen. obl pl. n. Bloch: under सोळा Skt. षोडश> Pkt. सोळह G. सोळ.

सोसइ 3·215. 'to be dried' v. 3rd sg pres. Skt. शुष्यति>Pkt सुस्सइ or from. Skt. शोषयति>Pkt. सोसेइ G सोसवुं.

सोहइं 1·283. 'to look well' v. 3rd. pers. pl. pres. Skt. शोभते>Pkt. सोहइ. G. सोहवुं

सोहग° 4·10. 'good fortune' subst. n. सोहग 3 145. gen. obl. sg. n. Skt. सौभाग्य>Pkt. सोहग्ग.

सोहगसुंदरी 6 64, 155 'a proper name' subst. nom. sg. f. Skt. सौभाग्यसुंदरी>Pkt. सोहग्गसुंदरी.

सोहामणउं 6 431 'pleasing, good-looking' adj. nom sg. n —सोहामणु. 6 289. nom. sg. m.—सोहामणी 6·328. nom. sg. f.

सोहामी 6 211. 'good-looking' adj nom. pl. f. Skt. शोभामयी >Pkt. सोहामइ—OG. सोहामी.

सोहिलउं 6 372. 'good-looking' adj. nom. sg. n.—सोहिली 6 205. adj. nom. sg. f. Skt. शोभा + adj. suffix. इलअ > Pkt. सोहिल्लअ.

सौख्य 2 565. 'happiness' subst. loc sg. n. Skt. सौख्य n lw.

हइ 3·204. 'to be' v. 3rd. pres. sg. Skt. भवति>Pkt. हवइ; of this the contracted form OG. हइ. cf. H. हय. see index: हवइ.

हइंइ 2·32, 90·333 'heart' subst. loc. sg. n. Skt. हृदय> Pkt. हिअ, हिअय See index हिंयु.

हउं 2·52, 55, 94, 110, 148, 187, 188, 404, 493, 513, 541, 575, 585, 590, 3 97, 193, 194; 5·2, 160, 165, 183, 186 'I' pron. nom sg. m Skt *अहकम् (=अहम्) > Ap. हउं Pischel: §417; Tessitori: Notes §83, Divatia GLL. I P. 127. Bloch: L. 'Indo-Aryan P. 190' G. हुं.

हठिउं 2·83. 'become obstinate' past. part. nom. sg. m. Skt. *हठित>Pkt. हठिअ. OG. हठ्यु cf. ND. 629. b 4

हणइ 2 538. 'to kill' v. 3rd. sg pres —हणिउ. 1 389, 730, 727. past. part. nom. sg. m.—हणीय 1·750 past. part. nom. pl m —हणी 2·388. past. part. nom. sg. f.—हणीय 1 753. 'was struck' past. part. nom. sg. f.—हणतुं 1·727 pres part. acc. sg m Skt. हन्ति, Pkt. हणइ. G. हणवुं; M. हणणे, H. हनना, cf. Bloch: under हणणे ND. 636. b. 5.

हतउ 2·114 'wretched' adj. nom. sg. m. Skt. हतक> Pkt. हअअ.

हत्थु 1 272. 'a hand' subst. acc. sg. m. Skt. हस्त> Pkt. Ap. हत्थ G.H. हाथ, M. हात. cf. Bloch. under हात ND. 635. b. 19.

हत्या 3·48. 'killing' subst. nom. sg. f. Skt. lw. हत्या.

हथि 3 7; 6·177, हथि 1·131. 'a hand' subst. inst. sg. m. see. index हत्थु.

हथिआर 1·571, 581. 'weapons' subst. nom. pl. n.—हथियार 1·103, 427, 593; 2·711. हथीयार 1·285, 632, 738, 2 250; 359. acc pl. n.—हथियारि 2·429. inst. sg. n.—हथियार 2 721. inst. pl. n.—

हथीयारह 1·604. gen. obl. pl. n. with सिउं. Skt. हस्ते+कार>Pkt. हत्थियार. See PSM.–हथियार. ND 630. a. 25; PGGS. P. 208(b) हथीयाह हस्ताधारः 1

हथिणाउरि 1 424; 602. 'Hastinagpur, the name of a town' subst, loc. sg. n –हथिणाउरपुर 1 15, 328. subst. acc. sg. n.–हथिणाउरपुरि 1·766, हथिणाउरि पुरी 1 112, 165. subst. loc. sg. n. Skt. हस्तिनागपुर> Pkt. हत्थिणाअउर> OG. हथिणाउर.

हबकी 2·343. 'a shock' subst. acc. sg. f. G. हबक f. Onomato. (?) Belsare. connects with Arabic. हय्बत.

हरइ 2·32. 'to take away' v 3rd. pers. sg. pres.–हरइं 1·497. v. 3rd. pers. pl. pres –हरंति 6·165 3rd.pers sg. pres. usually pl. but contaminated by pres. part. हरंत.–हरेसिइं 1·549. 3rd pl. fut.–हरि 2 413, 422, 432. absl.–हरिउ 1·139. absl. in the sense of Skt. विहृत्य–हरीयला 1 769. past. part. nom. sg. f. Skt. हरति>Pkt. हरइ. G. हरवुं. ND. 632. a. 27.

हरख 6·8, 219, 247; हरिख 1 219 'joy' subst acc. sg. m.–हरिखु 1·599. nom. sg. m – हरखि 1·6, 2·634, हरखिं 6 204. हरखिहिं 1·778, 783; हरिखि 3·123. inst. sg. m. Skt. हर्ष, Pkt. हरिसो, OG G. हरख.

हरखिउ 1·578, हरखीउ, 1·467. 'pleased' past. part. nom. sg. m.–हरखीय 1·730 हरखीया. 1·356 nom. pl. m. --हरखी. 2·333, 6 97, 316, हरिखिय 3·162. हरिखीय 3 221. past part. nom. sg. f.

हरचंदिइं 2 67. 'King Haris'candra subst. inst. sg. m. Skt. हरिश्चंद्र> Pkt. हरिचंद> OG. हरचंद.

हरालउ 1·264. 'pleased' adj. nom. sg. m. Skt. हरति 'to attract' > Pkt. हरइ.–adj. + अल्लअ.

हरावतउ 2 87. 'defeating' pres. part nom. sg. m.–हरावती 2·91. pres. part. nom. sg. f. –हराविय 3 77. absl. Skt. v. *हरापयति> Ap. हरावेइ cf Hc. 4 409. हराविअ. cf. G हराववुं.

हरि 3·12. 'Krsna' subst. nom. sg. m. Skt. lw. हरि m.

हरिकेसि 3 85. 'Hṛsikes'a–the name of Krṣna' subst. nom. sg. m. Skt. हृषीकेश.

हरिणउ 1 29, हरिणु 1 25. 'a deer' subst. nom. sg. m. Skt. हरिण+क m

हर्ष 2·730. 'joy, delight' subst. inst, sg. m – हर्षपूरि 2 732 'with overflow of joy' Skt lw हर्ष.

हल्लि 1 420. 'to move' v. 3rd. pers pl.pres. contraction of हल्लइं. Pkt. हल्लइ cf·Dn. 8 62 G. हालवुं, M. हालणें, H. हालना cf. Bloch under: हालणे ND. 633. b. 24.; J. Bloch; Bull SoS. v. 4. p. 742. suggests Dravidian Origin.

हव 2·579, हवं 2·559; हवइ 2 148. 'now' adv. see index. हिव.

हवइ 5·184. 'to be' v 3rd. sg. pres.–हवइं 2·265. v 3rd. sg. pres –हवइ 6 190. v. 3rd.sg. pres. Anusvara on इ sporadic.–हवउं 6·298 past. part. nom. sg. n. Skt. भवति> Pkt. होइ, हुवइ, हवइ.

G होवुं; M. होणे, H होना. See Bloch under होणें.' Dave: under हुइ, ND. 641. a 3.

हसइ 1711, 3 83. 'to laugh' v. 3rd pl. pres.–हस्यं 6 221; हसीउ 6 81. हसीऊ 1·400. past. part. nom sg. m.– हसी 5 114; 6 312 past. part. nom sg f –हसीय 2 634 absl –हसत 3 33 pres part nom. sg n.– हसंत 6 233 pres part nom. sg f –हसंत 3 33. pres. part. nom sg. n. Skt. हसति> Pkt हसइ G, हसवुं, M हसणे, हंसणे, H. हसना See Bloch· under, हसणे. ND. 634 b 44.

हसमसता 1 713 'hustling' pres part nom pl. m. Onomato. v हसमसइ. cf. G हसमसवुं.

हस्तिनागपुरु 1 660 'the name of a town' subst. nom sg. n.– हस्तिनागपुरि 1 378. loc, sg. n Skt. हस्तिनागपुर, though हस्तिनापुर is prevalent Skt. form

हंसगमण 6 378. 'having swan's gait' adj nom. sg f. Skt. हंसगमना

हाक 1 78 'a cry' subst nom. pl Skt. हक्का>Pkt. हक्क OG हाक G. हाक ND 634. a.38.

हाकीउ 1 422; हाकी 1 96. 'to cry out' v. absl. v Pkt हक्कइ> OG. हाक्कइ G हाकवुं, हाकवुं; M. हाकणें, हाकणे, हकणे. cf. Bloch· हाकणे. ND. 634 a. 41.

हाट 6 25. 'a shop' subst. acc. sg n –हाट 3 6. acc pl. n Pkt हट्ट M G H. हाट. ND. 635. a. 34.

हाटक 3 67. 'a shop' subst. nom. pl n see index हाट

हाथ° 6 329 'a hand' subst. m – हाथ 6·332 gen obl pl. m.–हाथि 1·730, 2 322. inst. sg. m.–हाथि 1·598; 2·250; 5·152. loc. sg m See index; हत्थ

हाथ 5·90 'a measure of hand' subst. nom. sg. m.–हाथ 5·88. nom pl. m. See index: हत्थ

हाथिया 2 602 'an elephant' subst nom. pl m. हाथियं 1 406 gen obl pl. m. Skt हस्तिन् + क > Pkt. हत्थीअ > OG हाथिय. cf. H.G हाथी. ND. 635 b. 44.

हाथिणीयं 1·234. 'a she-elephant' subst. nom. sg. f. Skt. हस्तिनी + का > Pkt. हत्थिणीअ, cf G. हाथण, हाथणी.

हाथीयउ 1·12. 'the name of a King' subst. nom. sg. m. Skt हस्ति + कक>Pkt. हत्थीअअ, for adding double क the Svartha taddhita cf. Hc. 4·429 430.

हाम 6 237. 'strength' subst. acc. sg f.

हारती 5·138. 'defeating' pres. part nom sg. f –हारि. 3·100, 5·160. v. 2nd pers. sg. imprt.–हारिउं 2·90. past. part. nom. sg. m. Anusvāra sporadic.--हारिय 3 200, हारीय. 1 407. past. part nom sg. f –हारियां 1·406 past. part. nom pl. n –हारी. 2 729. absl. Skt. हारयति 'to lose'> Pkt हारेइ G हारवुं, M. हारणें, H हारना. ND. 637 a. 20

हारिइ 1·297. 'a defeat' subst loc sg f. Skt *हारिका> Pkt हारिआ=हारि, हारी, G. हार. f ND. 636. b. 41.

हावउं 3·49. 'such' adj. nom. sg n. Ap. एहवउं = Skt. एतादृश G. आवुं, हावुं.

हासउं — 2 698. 'a laughter' subst. nom. sg. n –हासइं 3 170. inst. sg n.–हासइ 2 440. loc sg m. Skt. हास्य+क> Pkt. हासअ ND 634 b 29 cf G. H. हांसी, हास M हास

हां — 6·198 'Yes' expl ND 634 a 36

हाहाकार — 6 301 'a cry of grief' subst nom sg m Skt हाहाकार m

हियुं — 3 43 'a heart' subst nom sg n –हियइ 5 6 inst sg n -हियइ. 2 243; 3 176 loc sg. n हिया 5 74 gen obl sg n Skt. हृदय> Pkt हिअ, हिअअ Dave study p 196 ND 639 b. 11, Bloch under हिय्या G. हैयुं, H हिया; M हिये

हियडउ — 3 45. 'a heart' subst. acc sg n हियडइ 6 282, 414· loc sg n –हियडा 3 184 voc. sg. n see index. हियुं हिय+डअ svārtha Taddhita G हैडुं

हियडला — 6 105. 'a heart' subst gen obl. sg n हिय+डल svārtha Taddhita see index. हियुं, हियडउ.

हियवरणि — 3 80. 'of pleasing comp- lexion' adj. nom. pl. f. Skt हितवर्णिका> Pkt. हियवण्णि– अ, OG. हियवरणि

हिडंबु — 1·667, हिडब 2 512 'the name of Raksasa' subst. nom sg. m –हिडंब 1 490. gen obl. sg. m. Skt. हिडिंब.

हिडंबा — 1·489, 504 हिडब 1 523. 'the name of a female Rāks'asa–the sister of Hidimba' subst. nom sg. f Skt. हिडिम्बा

हिव — 1 105, 156, 362, 442, 549, 663, 670, 674: 2·58, 83, 95, 208, 380, 544, 628; 3·48; 5·113, 114; 6·61, 73, 120, 124, 152, 181, 199, 216, 232, 236, 293, 315, 325, 333, 368. 'now' adv. Tessitori § 98 (ए) हवइ < Ap loc. of एहवउ=एवड्डSkt. एतादृशके Dave: study: P. 196 does not explain

हिवडां — 6·393. 'now' adv. हिव+डां loc sg n Tessitori §98(ए) हवडउ+loc. term आ=हिवडां, हवडा, हिवणां Divatia: GLL. I P. 332, 124, 298 connects it with अधुना Dave Study: P 196.

हीडोलिय — 3 20. 'swung' past. part. nom sg m from Pkt. हिंडोलइ a denom. from हिंडोल G. हिंडोळवुं cf Skt. दोला.

हीडइं — 5·69. हींडइं 6 357. 'to walk' v. 3rd pers. sg. pres.–हीडइं 1·522.3rd pers. pl. pres.– हींडिवुं 1·415.pot. part nom. sg. n Skt. हिंडते; Pa. हिंडति, Pkt. हिंडइ G. हिडवुं, H. हिंडना, M. हिंडणें. N.D. 638 a 24.

हींडोला — 2 714. 'a swing.' subst. acc. sg. f. Pkt. हिंदोल हींडोला G. हिंडोळा Bloch: under हिंडोला notes Skt. हिन्दोल.

हाणु — 1 71. 'without' past. part. nom. sg. m. Skt. हीन<Pkt. हीण see index हीण.

हीण — 2 534 'low' past. part used as adj nom. sg. m.–हीण 4 29. nom. pl m.–हीन 5 182 acc. sg. m. Skt. हीन<Pkt. हीण. of. G हीणो.. ND. 639.a 4

हीन — 1 303. ' low' past. part. used as adj. voc. sg. m. Skt. lw. हीन

हीयइं — 1·8. 'with heart, easily' subst. inst. sg n. see index: हीयां.

हीयां 1·298; 2·339. 'heart' subst. nom. pl. n –हीया 1·6 gen obl. sg n.– हीयइ 1·197, 264, 6·334 loc. sg.n. see index: हिउ.

हीयडउं 6 291. 'a heart' subst. acc. sg n.–हीयडा 6 9,221. हीअडा 6 178. gen. obl. sg. n –हीयडइ 1 630; 6 8, 235, 247. loc sg. n. see index हियडउं.

हीयालि 2·206,260.' 'a joke' subst. nom. sg f. also found as हैयाली in OG

हीरकि 3 140. 'a diamond' subst. loc. sg.m. Skt. lw. हीरक ND. 639. a. 21.

हीराणंद 6 8, 119, 297, 333, 384, 428, 435. 'the name of the writer of Vidyavilasa –nau Pavadau' subst. nom. sg. m. Skt. हीरानन्द m.

हुइ 1·266, 315, 341, 474; 2 99, 100, 244, 279, 552, 572, 628, 647; 3·178; 5·83, 134; 6 150, 225. हुंति 6·192. 'to be' v. 3rd. pers sg. pres.– हुइ 2 468; 5 79. 3rd pers. pl. pres.– हुउ 2·310. past part. nom. sg. m.–हुई 1 206 317, 369, 556, 590, 644, 682 2·146, 188; हुईय 1·362; हुय 3·114. past part. nom. sg. f.–हुई 1·542, 572; 2 130, 717; हुई–नइ 1·256; हुईय 2·130, 221 absl.=हुइउ 2 590. 1st. pers. sg. fut –हुसि 1 162; 2·26, 136, 393. 3rd pers. sg. fut –हुसिइ 1·551 3rd. pl. fut. See index: हवइ.

हुडहुडाट 2 310. 'quickness' subst nom. sg. m. onomato, of action. cf. G हडहडाट.

हुडकी 2·310. 'noise' subst. acc. sg. f. Onomato of sound.

हुं 1·6, 448, 460, 489, 494, 495, 534, 556, 602, 625, 627, 682; 2·607; 6·27, 30, 41, 51, 104. 'I' pron. 1st. pers. sg. See index: हउं.

हुंस 6 34. 'Zeal' subst. acc. sg. f. Skt. उष्म> Pkt उण्ह. G. हुंस, M. हाव. Belsare connects with Pers हवस

हुइ 5·59, 85, हुयए 1 246, हुंति 6 58. 'to be' v. 3rd. sg. pres –हुउ 1·11, 12, 16, 166, 267, 442, 530, 579, 594, 642, 650, 653, 2 695, 3 218; 6 110, 216, 265, 300, 301, 305, 311, 317, 338, 395, 415, 418. हुय 1·77. हुयउ 1 32, 356, 371, 2·245. हुवउ 6 408, 411. past part. nom. sg. m.– हुआ 1·787, 5·28, b. 123, 305, हुया 1 359, 638;2·662, 676, 685. past part. nom. pl. m.–हुई 1·552; 2 208, 308, 426; हुय 1·490; हुंती 1·368 past. part. nom. sg f.–हुउं 1·355, 568, 6 118, 224. past. part. nom sg. n. See index हवइ.

हूतउ 5 116, हुंतउ 2·285. 'from' post. pos. for ablative case used adj. nom. sg. m.–हूती 1 647. nom. sg. f. cf. Ap. होन्तउ > Skt. *भवत्कः Hc. 8·4. 355, ND. 640. b. 3.

हूं 1·481, 490, 2 8, 21, 444, 464, 542, 3·195, 199, 6·25, 396, 'I' pron. Ist. pers. nom. sg. See index हउं.

हूंफाइं 1·296. 'to breathe hot' v. 3rd pl pres –हूंफी 1·294. absl. Skt. उष्मायते> Pkt. उम्हायइ. cf. G. हांफवुं. ND. 634. b. 12.

हे 6 145, 370. 'Oh' expl. ND. 642. a. 24.

हेखि 2·704. 'with joy' subst. inst. sg. m. Skt. हर्ष(=*हष) >OG. हेष, हेख.

हेठि 1·312; 3·59, 142; 5·182. 'below' adv. Skt. अधस्तात् >Pkt. हेट्ठा. G. हेठ. H. हेठ M. हेट. Bloch: under हेट. Pischel, §107.

हेमगडु 1·390. ' a proper name ' subst. acc. sg. m. Skt. हेमाङ्गद. m.

हेला 3·20, हेलां 1·791; 2·516, 706, 720. 'with play, easily' subst. inst. sg. f. used as. adv. skt. हेला. ND. 642 b. 18.

हेव 3·97; 6·215. 'indeed' adv. See. index हिव. Tessitori: § 38 connects it with Skt. एव.

हैय 1·418; 2·667. 'alas' expl. cf. M. G. H. हाय. ND. 642. a. 25.

हो 2 457, 544, 633. ' Oh ! ' expl. ND. 642. b. 45.

होइ 1 157; 2·59, 301, 302, 553; 5 8, 78, 81, 89, 111, 140, 156, 176, 6·137, 147, 184, 274, 279. 'to be' v 3rd. pers. sg. pres.–होई 2·700 3rd. pers. sg. pres. –होइ 5 46, होवई 2·275. 3rd pers pl. pres.–होअत 2·208. pres. part. nom. sg. f.–होइवडे 2 514. pot. part. nom. sg. n.–होउ 1·685. 3rd. pers. sg. imprt.–होइस्यि 1·362, 791. होयसि 2·138, होसिइं 2·671. v. 3rd. pers. sg. ful. see index: हवइ. 2.635, 6 386; हइ 6·126.

हुइं 'for, to' post. pos. for dat. acc. case. see index: रहइ.

NOTES

I

पंचपंडवचरितरासु

[ठवणी . I]

This ठवणी describes how Śantanu married Gangā, the daughter of king Jahnu She gave birth to a son who was afterwards called Gāngeya Feeling irritated at Śantanu's addiction to hunting, she left for her father's place along with her son For twenty-four years, Śantanu lived alone

All 22 st are tripadīs or three-lined stanzas and the last one is a Vastu The Tripadī has the first two lines of 16 मात्राs and third one has 13 मात्राs. Such Tripadīs are found in रेवतगिरिरासु (G O S. XIII)

l 1 पणमेवी and समरेवी have the last syllable with long ई, a contaminated form from Ap पणमेवि, समरेवि

l. 3 अणुसरउ > Ap अणुसरउ Pres 1st sg उ is not nasalised while in l 6. भणउ has the nasalised उं.

l 4 The final उ of direct case is written as ओ in वीतो and चरीतो The मात्रा-value of ओ is short For मात्रा cf Hc 4 410

l 9 Note दिवि < Skt देवि where ए is treated short. Lines 1-9, are introductory l 15 वन्नीयए has ए short.

l 18 चक्कवट्टि किरि पचमउ—Śāntinātha was the fifth Cakravartī and the 16th Tīrthamkara of the current aeon of decrease (अवसर्पिणी)

l 20 तिहूयण (13) and भूयवलिं (l 20) Note the sporadic lengthening of ऊ also भूयणु (l 34), पूत्तु (l 60) etc

l 41 कमणि = कवणि, change of व to म, cf असभमु (l. 83)

l 51 कला बाहत्तरि 72 arts (See औपपातिकसूत्र सूत्र 107 for enumeration)

l 61-63 St 21 गद्यपाण्डवचरित्र P. 7 तत. पवनवेगेन मातुलेन अत्यादरात् गाङ्गेयोऽध्यापयितुमारेभे + + + + गाङ्गेयोऽपि चारणश्रमणमुनिमुखात् आर्हत धर्मं निशम्य दयाधर्मतत्परो बभूव।

l 71 ग पा च. P 5. पर पुत्रकलत्राभ्या विप्रयुक्तोऽवनीपतिरग्निनिमग्न इव चतुर्विंशतिवत्सराणि सागरोपममेवानैषीत्।

[ठवणी · 2]

King Śantanu goes for hunt and comes to the garden on the bank of the Yamunā where there was a big garden Gangā happened to stay there. Her son came out to stop Śantanu from hunting But as Śantanu did not stop, the fight between the two ensued In the meantime Gangā comes on the scene, stops them from fighting and brings about recognition She allows her son to go back to Hastināpura with Śantanu but herself she does not go.

After l 115 to the end of the ठवणी another episode is given It is about Śantanu's marrying a boatswain's daughter named Satyavatī who in fact was the daughter of a विद्याधर king of रत्नपुर by name रत्नशेखर. Gāngeya takes a vow not to have his right on the kingdom.

The metre of the whole ठवणी is चतुष्पदी of 15 मात्राs in each line, the final syllable is to be taken short, while the two lines in the beginning are each of 12 + 10 मात्राs The closing st. is वस्तु.

l 104 पवारउ. v. pres. 2nd pl Why do you shun me? Skt प्रवारयथ

l. 111 Note the form मुकलीवी

l 114 रामलि; cf रमलि (l. 73)

l 130. जउ-तउ correlative adverbs

l. 139 हरीउ = हारिउ to pronounce इउ together with one-मात्रा value 'defeated', in word-index it is noted as हरिउ under हरइ.

l 143 सा इ जि—इ and जि both are emphatic particles

l 146 मउडउधा = Skt मुकुटबद्धा· Sandesara बुद्धिप्रकाश 1946. July-Sept, also Bhāyānī वाग्व्यापार P. 348, 296, 352 Word-index etymology is to be corrected

l 151. चाडुलडइ चिय नासु लिहीजइ For discussion of this idiomatic expression in Ap and OG see Bhāyānī वाग्व्यापार. P 155-157

[ठवणी : III]

This section describes the birth of विचित्रवीर्य who becomes the king Gāngeya abducted three daughters of the king of Kāśī *viz* अंबिका, अंबाला and अम्बा. They were married to विचित्रवीर्य and had respectively धृतराष्ट्र, पाडु and विदुर as their sons The marriage of कुंता with पाडु and the birth of कर्ण are described. धृतराष्ट्र married गांधारी and पाडु married माद्री. गांधारी becomes pregnant.

The metre in this ठवणी is रोळा of 14 + 10 मात्राs

l 163 पणमीउ—absl having bowed

l. 168 Note the elision of य in तिहूणि and also note विवनउ (l 171) < Skt विपन्नक

l 171 Note the form of पहिउलउ where उ is inserted after हि

l 183 विदुरनासु—the expression should be taken as a compound विदुरनासु and 'नामि जि सरीखउ' 'was (in nature) befitting his name' विदुर. –one having knowledge The MS has नात्रु, a possible error for नासु Cf ग. पा च. नैमित्तिका सर्वविदुर विदुर प्रति शनै शनैरचीकथन्

l 192 The construction is not very clear '(I) have chosen Pāndu' (These words) the man heard the princess telling her father Take कहतउ=कहतइ

l. 197 The MS has चहु न which is obscure चंहु य is a suggested possible reading For the word चंहु cf विराटपर्व line 227 चहि माहि मुहा मत्तिउ प्रीमि.

l 203-204 cf ग पा च P 22 एव पाशबध कृत्वा यावदशोकवृत्तादात्मान मुञ्चति तावन्मुद्रिकानुभावत पाण्डवस्तत्रागत्य तस्या कण्ठात् पाशमच्छिदत् ।

l 205 थवणी < Skt स्तवनिका 'souvenir'

l 204-206 cf ग पा च. पाण्डुसभोगार्थिनीं कुन्तीं ज्ञात्वा तस्या निशाया तत्रैव वने धात्र्या तयोर्गान्धर्वविवाहो विदधे । ततस्ता केलिगृहे क्रीडयामास ।

l 208 कि रीस may be taken together किरीस a contracted form of किरीसइ < Skt. कीदृशेन (adj of पुण्यवति), and कइ लाज may be taken as paranthetical The idea to take it separately is to emphasise the alternative-sense by कइ लाज कि रीस—whether by shame or by anger, even the meritorious commit a sin This gives a better sense.

l 210 सुजु—clear Whatever is written in the forehead comes out clearly

l 211 सबलु 'the name of the Gāndhāra king' MS reads गधारिश where श should be taken as superfluous or as य

l 213 cf ग पा. च P 17. एकस्मिन् दिने गधारदेशाधिप शकुनिनामा भीष्ममभ्येत्य बद्धाञ्जलिरभाषत। हे गाङ्गेय, एता अष्टावपि मद्भगिन्य गन्धारीप्रमुखा कुलदेव्योपदिष्टा धृतराष्ट्राय स्वयंवरा तिष्ठन्ति etc

l 217-20 describe the evil desires of pregnant गधारी

[ठवणी, IV]

The section describes the birth of five Pāndavas and one hundred Kauravas How Duryodhana molested Pāndavas how they go to learn at the house of कृप where they meet द्रोण how एकलव्य learnt archery and finally how the राधावेध was taught after Arjuna's success in the archery-test and as a desciple how Arjuna saved Drona's life

The metre of this ठवणी is दुहा of 13 + 11 मात्राs. The last three stanzas are वस्तु Actual pronunciation in reciting is different from the formal spellings of the text as found in the written form of the MS. This discrepancy gave rise to देशीs and ढालs later

l 223 cf ग. पा च. P. 26. अन्येद्युः सागर मेरुं सूर्याचन्द्रमसौ श्रियम्।
दृष्ट्वा स्वप्नानिमान् पञ्च साथ राज्ञे व्यजिज्ञपत्॥

l 229-230. cf. ग. पा च P 26 इतश्च क्रूरगर्भत्वाद् गान्धारी त्रिशतापि हि मासं प्रसव न प्राप। + + + + तया गान्धार्या पुनः पुनस्ताडित उदरेऽपरिपूर्णोऽपि गर्भो बहि पतित ॥

l 240 cf ग पा च. P 53 अथ धर्मकल्पद्रुमस्य फलार्थिनी कुन्ती नासिक्ये नगरे श्रीचन्द्रप्रभमन्दिरमकारयत्।

l 245 cf. ग. पा. च P 56 बालोऽपि वज्रकायत्वात्सर्वेषा पश्यता तटात्तटे लोठ लोठ मार्गपाषाणान् भञ्जन् गिरेरधस्तादुपागमत्।

l 252 म मरि अखूटइ ईम 'Don't die like this before your life is complete' For 'अखुटइ with √मर' an old idiom see Bhāyānī वाग्व्यापार P 152.

l 259. 105 princes (सउ कूंयर पचगलउं) go for study to the house of कृप Wise, brave and foremost in intelligence कर्ण too studied at that place

l. 261. दडा लगइ—On account of the ball The whole story is not narrated

l 265 Preceptor कृप gave him the archery-lore in full on account of his modesty (मरालउ = असरालउ the cause of the dropping of अ, see word-index)

l 270. सारींगु—the Sāramga bird. Cf ग पा. च. P 71 यथैकस्मिन् तालमूर्ध्नि शिखिपिच्छं बद्ध्वा द्रोणोऽवोचत्।

l 274. जलजीवि—by an aquatic animal *i e* a crocodile

[ठवणी . V]

This section describes the contest of Pāndavas and Kauravas Karna also takes part in it Karna and Duryodhana become friends The Svayamvara ceremony of Draupadī takes place A messenger has come to inform at the court and the princes go there to take part in it.

The metre is चतुष्पदी of 15 मात्राs, the last syllable not to be taken long, if it is not actually long. The last three stanzas are वस्तु.

l 278 सविहु बेठा the case of genetive absolute used as locative absolute "When all have sat, do us the favour."

l. 280 जणवइ < Skt जानपदा 'country-people'.

l 282 Mark the rhyming of गगेउ and राउ

l. 282-284 · cf ग. पा च 72 एव सर्वेऽपि राजानो + + + मञ्चानध्यारुरुहु । द्रोणाचार्यकृपाचार्यौ कुमारकै· सार्धं तदा रङ्ग प्राविशताम् । ++ + गदाश्रमं खड्गश्रमं एवं षट्त्रिंशदायुधाभ्यास सर्वे कुमारा पृथक् पृथक् प्रदर्शयाञ्चक्रिरे ।

l 296 वाकरवाइं—give taunts. A noun-verb from वक्कर (Pkt) = a taunt cf Dn. 6 89 हासम्मि बक्कर । com बक्कर परिहासो । cf MG वाकरी वाथवी—to contest. Add the word to the word-index.

रीझु—joy, delight

l. 299 मुद्र—समुद्र (A shortened form)

l 306 आरोडिउ = आरुढ , तपि a short form of परतपि—' by Arjuna '

l 317 चडीउ पवाडइ ' became famous '. An OG. idiom

l 327 वेही करी—an instance of absolutive where करी is added In MG e g जाणी करी ' having known ' In OG prose we come across such absolutives profusely वेही करी ' having pierced '

[ठवणी : VI]

This ठवणी describes the स्वयवर ceremony of द्रौपदी The garland she put on the neck of Arjuna fell on ths neck of all Pāndavas At that time चारण मुनि said that she made up her mind (कियउ नियाणु) in previous birth to have five husbands at one and the same time and that she had got five husbands Having said so, the चारण sage flew to the sky The five Pāndavas married her Nārada fixed time for each of the Pāndavas and in doing so put a condition that any of them if he violated the time-stipulation must go for the वनवास of 12 years Arjuna once violated it and he went to the forest for 12 years during which he went to the mountain Vaitādhya, bowed to Ādinātha there and freed from the abductor the sister of his friend king Manicūda and restored her to her husband Hemāngada

The general ढाल of l 328-335, l 342-349, l 356-363 is constituted of 15 + 13 मात्राs The ढाल is called सरस्वती धउल in भरतेश्वरबाहुबलिरास P 14. St. 144, 146, 148, 150, 152 सरस्वतीधउल is also found in जयशेखर's त्रिभुवनदीपकप्रबधु

The l 338-341, l 352-355 are in हरिगीता metre as described in प्राकृत पिंगल P. 366. Each line has 28 मात्राs divided in the groups of 5+6+5+5+5+a long syllable of two मात्राs = 28 मात्राs. The last line of ध्रुवक [l. 336-337 and l. 350-

351 each a द्विपदी of 12+12 मात्राs] has its last चरण repeated in the beginning of हरिगीता. e g. l 337 अनुकठिहि कुसुमह माल is repeated in the beginning of the l 338, so also l 351 in l. 352

This form of st is called त्रूटक in भरतेश्वरबाहुबलिरास and is alternated with the सरस्वतीवउल here as in भ बा. रा

l 364-376 are in चउपइ metre with 16 मात्राs in each Pāda.

l 377-390 There are three वस्तु stanzas One line in the second वस्तु st is forgotten by the scribe, the line to rhyme with चल्लई.

l 334 छडउ दिवारि—दिवारि the contracted form of दिवारउ; cause the spray (छडउ) to be given

l. 337 वन्नाल—cf वाग्घ्यागार (Bhāyānī) P 151-152, the covering of umbrella was on the head

l 338 अनु used in the sense of 'and' connected with Sk. अन्यत्

l 344 कच्चुंवरि —an obscure word, see word-index

l 345 कसत्तूरी यम णिवडीय : Should this be taken as. तिलउ कसत्तूरीय मणि घडीय—A gem was fixed on the तिलक—mark of musk. cf. G O. S XIII P 85 st 19 नवरंगि कुंकुमि तिलय किय रयणतिलउ तसु भाले। Also compare भरतेश्वर-बाहुबलिरास P 6 St 71 कसत्तूरीय कुसुम कपूर कुचूवरि महमहइ ए.

l 346 जादर— cf भ बा. रा. P. 6. पहिरणि जादर चीर क्कोलइ करिमाल करे। गुन्ड गुणि गमीर दीठउ अवर कि चक्कधर

l 348 भाईय वयणिहि राघावेधु etc . ग पा. च. P 85 तदा द्रुपदात्मजो धृष्टद्युम्न ऊर्ध्वीकृतभुजो लोकतुमुल प्रतिषिध्यैवं वाचमुवाच. "भो भो जगतीभृत. ..चापमारोप्य य कोऽपि गाधावेध विधास्यति। भुवनाद्भुतसौभाग्यभागिनी भगिनी मम शौण्डीर्यवेतन तस्मै कृष्णेयं कल्पयिष्यते" etc

l 351. Drop the inverted commas in the printed text

l. 359. पचमगति रहइं—'for the fifth condition of human life *i e* मोक्ष or absolution.'

l. 365 cf. ग. पा च. P. 88 सा वरमाला सर्वेषा पश्यता दिव्यानुभावत एकापि प्रत्येक तेषा पञ्चानामपि कण्ठेऽदृश्यत l. Then the reference as to this strange incident is made to चारण sage who was there. He narrates the previous births of Draupadī and informs how she staked all her merit for a foul determination of realizing five husbands in the next birth (निदान: OG नियाणु)

l 368 कडूउ तुंबु—c f ग पा च. P 89 तस्या रसवत्या व्यञ्जने संस्क्रियमाणे तया एक कटु तुम्ब बहुद्रव्यसंस्कृतं सज्जीकृत्य etc

l 369 सही having suffered

l 371 सयतउ < Pkt सयत्तश्रो cf Dn. 8 5 'full of joy'

l 372 अइहवि—Skt अविधवाभि· 'by woman whose husbands are alive' Correct the word-index

l 379-381 ग पा च. P 97, 99 पश्चान्नारद पाण्डवानाकार्य व्यवस्था करोति स्म। + + + + यदा युष्माकमेक. स्याद् द्रौपदीवासवेश्मनि। कार्यतोऽपि तदान्येन न गन्तव्य कथचन ॥ कथञ्चिदपि य कोऽपि भिनत्ति समयं यदि। वनवासाय गन्तव्य तेन द्वादशवत्सरीम् ॥

l 382-383 P 101 अर्जुन + + + पुरुष प्रेषयामास। स पुरुष एवमवोचत्—'अभिद्यत मुनेरद्य प्रजार्थे समयो मया। विवेचयन्ति नो किंचित् कुरुवश्या हि तत्कृते ॥ करिष्ये तीर्थयात्रा तद् वने द्वादशहायनीम्। ता प्रमाणीभवन्त्यद्य गरीयस्यो मुनेर्गिर ॥ इदपुत्त < Skt इन्द्रपुत्र 'Arjuna'

l 384 गिरिवेयड्ढह < Skt गिरिवैताढ्यस्य. नाभिमल्हारु (cf मल्ह् = to have joy Dn 6 616) giver of joy to नाभि, ऋषभदेव the first तीर्थंकर was the son of king नाभि

l 385 Cf ग. पा. च P 104 वैताढ्ये दक्षिणश्रेण्या रत्नपुर नाम नगरमस्ति। तत्र चद्रासको नाम राजाऽभूत्। तस्य पट्टराज्ञी कनकसुदरीनाम्नी, तयो पुत्रो मणिचूडो नाम, सोऽहम्। मद्भगिनी प्रभावती नाम हिरण्यपुरनाथाय हेमाङ्गदे दत्ता। *ibid* P 107 धनंजयो मणिचूडविद्याधर पैतृके पदेऽभ्यषिञ्चत्। + + + ततो मणिचूडेनानुज्ञात सव्यसाची विमानमारुह्याऽष्टापद गिरि ययौ।

l 388 धनजय इदमब्रवीत्—एषा हेमाङ्गदपत्नी प्रभावती, तर्हि एषा मणिचूडभगिनी + + +. एना मोचयामि।

l 389 मारग कूडु—the magical illusion created by the enemy was broken through by Arjuna and प्रभावती was liberated

l. 390 Cf ग. पा च P 114 मणिचूडहेमाङ्गदादिसहितो धनजयो हस्तिनापुरपरिसरे समायात्।

[ठवणी VII]

This section describes how Yudhisthira was installed on the throne He got a splendid court-hall prepared with the aid of मणिचूड. Duryodhana and Krisna both were invited Krișna smiled at Duryodhana and the latter out of spite called Pāndavas for dice-play Draupadī was insulted, deprived of her clothes and later the Pāndavas had to go in exile with loin-cloth on

The metre is the देशी of सोरठा · 13 + 11 If we take away the music-particle ए, we will be able to discern clearly that it is a सोरठा This देशी is

used in रेवंतगिरिरासु Kadavaka, 4. G. O. S. XIII P. 6-7. This means that the देशी was well-known as early as V S. 1288. Again this very ढाल is used in नमगरासु V. S 1377. G. O. S XIII P. 29-30. The last stanza is in वस्तु metre as usual.

l 391 Note the form एतलं and also the form गिगं (l 393), नीपजं (l 398), भगा (l. 409), तगं (l 410), माडल (l 401) etc

l. 394. cf. ग पा. च P 117 मणिचूडविधाधरेण तत्क्षणरचिता युधिष्ठिरो मणिरत्नसभामध्यतिष्ठत्। Mark 'मित्तह = OG. मित्तहि < Skt मित्रेण, ०रहइं is used in the sense of 'for the king i e Yudhisthira'. रयणमए = रयणमइ + ए (a musical particle)

l. 395. ग पा च P. 120 तस्मिन्महे युधिष्ठिरेण स्वर्णमण्डितः मणिमाणिक्यप्रतिमाभिरलङ्कृत. श्रीशान्तिनाथजिनेशितुर्विहारः कारयाचक्रे। According to the Jain tradition, the Rājasūya Ceremony consists in raising a temple dedicated to one of the Tīrthamkaras where the kings are invited

l. 400 cf ग पा च P 122 दुर्योधने तस्या सभाया मणिकोट्टिममविज्ञाय जलभृतभूमागं ज्ञात्वा दुकूलाञ्चलमूर्ध्वाकुर्वति सेवकैः पाण्डवैश्च हसितम्।

l 406 हाथिय थाट < हाथियह थट्ट (= Skt समूह = थट्ट).

l 410 Mark the Imprt 2nd pers sg. आविन, आवि, वइसिन etc

l 411 After र, the—is given in the MS. but the letter is not written

l 412 काढवी = काढवइ 'caused to be taken out' अट्ठोत्तरसउ—'one hundred and eight'.

l 415 नाठे = नष्टे. Hidden, you should move in the 13th year'

l. 419 पिय पचह पेखता—An instance of gen -absl Note the gen endings

l. 420 कोहग्गि दड्ढिय—Skt. क्रोधाग्निना दग्धा।

l 421-422. The lords of the earth stretching to the seas, each with a single loin-cloth on were turned out like dust while the sun was setting रल < Pkt रय + ल < Skt रजस् dust, hence a despicable thing. Read काढीइ उ. उ = Skt अमी 'these'. cf. for रल (I. l 527)

[ठवणी. VIII]

This section describes the twelve years' forest-residence they undertook to fulfil their word. On the way Bhīma killed Kirmīra, the demon who frightened Draupadī. Then they went to Kāmyaka forest, where Arjuna brought the

cooked food with the help of an incantation. There is then the incident of the lac-Palace in Vāranāvata, but they saved themselves by the information from Vidura by digging a tunnel The closing st in Vastu describes the calamities which result on account of adverse fate

The metre of this section is सोरट्ठा It has 11 + 13 मात्राs in each line. It is exactly the reverse of दोहा प्राकृत-पिंगल P 287. defines सो सोरट्ठउ जाण जं दोहा विवरीअ ठिअ। पअ पअ जमक वरवाण नाअराअ पिंगल कहइ ॥ The closing stanza as usual is वस्तु

l 424 Read हत्थिणाउरि though Ms reads हथिणउरि मुकलावइं—bade farewell cf PGS P 216 मोकलावइ मुत्कलापयति आपृच्छतेऽपि।

l 430 Note मुद्रि for माद्री

l 431 अरणइ = Skt अरति anxiety, तुहि is for तुम्हि

l 433-436 ग. पा च P 203 क्रूर किर्मीरराक्षस द्रौपदी मार्गे गच्छन्ती भापयामास। + + + + स दुर्योधनवल्लभ किर्मीरो भीमगदाघातेन हतो मृत्वा नरक गत । + + + तत पाण्डवा· काम्यक नाम काननमाजग्मु । + + + युधिष्ठिरानुज्ञया पार्थो मनोहराहारसमाहरणकोविदा विद्या सत्वर सस्मार। तया विद्ययोपनीता मनोहरा रसवती दृष्ट्वा युधिष्ठिरो विस्मित ॥

l 438 पीत्रीयउ the paternal relatives *i e.* भीष्म, विदुर and others MG. पितराई cf PGS. P 190 पीत्रीयु पितृव्यक ।

l 441 बलबधु — strong one cf बलवंड word-index

l 459 cf सगरिहिं see word-index ग पा च P 211 gives the name of the tunnel-digger ख़नकाभिध सुरङ्गखनक ।

l 464. दाउ = दाव 'fire' विसनरु < Skt वैश्वानर. 'fire' cf PGS. p 194 l 7. विसनरु काष्ठि न धायु।.

l 467 माणुसहं < Skt मनुष्यान्

[ठवणी IX]

This section describes how after saving themselves from the palace of lac, they went with Kuntī and Draupadī in the forest Then Bhīma comes across हिडिंवा and marries her Bhīma then defeats the father of हिडिंवा and they go further into the forest

The metre is चउपइ, each पाद of 16 मात्राs, the last syllable to be taken long No difference has been observed between ordinary and जैकरी-type of चउपइ The last stanza is वस्तु.

l 475 उतइ < Skt अदस् + तस् 'On this side', केडइ < Skt कट्यामुं—behind.

l 570. ईसर देउ — God Śiva but acc to ग पा च. a Vidyādhara god named विशालाक्ष.

l 572 पाणि साहिउ—brought to his feet

l 576 चपलु भणीनइ — because he was mischievous and wild

l. 582. Citrāngada gave him the archery-lore and Indra established him as his own son

l 583 Having mounted the aerial car he returned and bowed to the mother and the brothers in the forest

l. 585 She had a desire for golden lotuses ग पा. च , p 259 तत्सुवर्णवर्णं कमलं वारवारं निरीक्षमाणा द्रौपदी तस्मिन् पङ्कजे प्रीता ।

l 596 Both of them remembered the नवकार मन्त्र in the mind

l 598 सोवर्नाकावज — A golden lotus. >Skt. सौवर्णिकाम्बुज

l 601 ग. पा च., p 263 तदोपरि गच्छत तस्य सौधर्मेन्द्रस्य विमान स्खलितम् ।

l. 607. ग पा. च , p 266. तेषा पाण्डवानामन्यान्यभूमिषु विचरता पञ्चवर्षा अतीता । पुनर्द्वैतवने वने समागता पाण्डवा स्वैर क्रीडन्ति स्म । तत्र वने नागेन्द्रदत्तं मणिदाम तप सुत. पर्यधत्त । ग पा च , p 267

l. 611 तस्मिन् द्वैतवने तेषा पाण्डुपुत्राणा सुकृत कुर्वतामन्यदा दुर्योधनप्रिया भानुमती पाण्डवान्तिक समागान् । Read भिक्ख in the place of सिक्ख cf ग पा च , p. 267. अह तवान्तिक भर्तृभिक्षा याचे ।

l 613 Read जुहिं for उहिं.

l 614 ग पा. च , p 274 अथ ते सर्वेऽपि विमानत ससुत्तार्य युधिष्ठिर नेमु । Read विज्जाहर रायह नमइ दूर्योधनु लेउ सत्थि—Having taken Duryodhana with them the Vidydāharas bowed to the king, i e , Yudhisthira

[ठवणि XII]

This section finishes at the 70th st which is in वस्तु metre Duryodhana crest-fallen returned home, but Jayadratha, the sister's husband of Duryodhana returned and kidnapped Draupadī But Bhīma and Arjuna gave a fight, defeated and captured him They did not kill him lest their sister should be a widow. Duryodhana declared that if any one came forward to destroy the Pāndavas, he would satisfy his desires The son of Purohita came forward and unleashed कृत्या on the Pāndavas In order to save them, Nārada instructed them to sit in meditation In the meantime, a great horde came there and

Arjuna defeated it. But a पुलिन्द came there and checked the कृत्या demoness; and he revived the Pāndavas who were in a swoon under her power, by the water of a gem They being extremely thirsty drank the poisoned water of an illusory lake The पुलिन्द said that he created all that illusion in order to save them from the demoness कृत्या.

The metre is चउपइ as in previous two sections with a वस्तु stanza at the end

l 615 Read ताडऊ पाडिउ घालिउ पाइ He bent down his head and threw it at Yudhisthira's feet

l 617 वर ऊपरि चलइ — went home

l 621 c f ग पा च, P 276 किरीटिन् तूणाद् भल्ली समादाय तस्य शिर पञ्चशिखम-सुराडयत्। Probably this idea may be in this defective line

l 624 दूजणु—दुज्जोहणु < Skt दुर्योधन., पडवडहु < Skt प्रतिपद्यध्वम्।

l. 626 This refers to सुरोचन, the son of Purohita who could call by his lore demoness कृत्या.

l 630, ग पा च, P 278 कृत्योपसर्गोत्कराठा. पञ्चापि पाराडवा शस्त्राणि सनिधौ विधाय सप्तमे अह्नि पञ्चपरमेष्ठिस्मरणातत्परा धर्मध्यानं विविशु ।

l 634 ग पा च, P 280 तेषा पाराडवाना तालुशोषिणी तृपा प्रादुर्बभूव ।

l 639 The female friend of demoness कृत्या was turned back by the Bhila saying P were dead

l 642 अमरु — A god who had become a पुलिन्द and had created the illusion to save the पाराडवाs

l 643. Add at the end of this line[ठवणी ॥ १२ ॥]

[ठवणी XIII]

In this section, the description—rather an outline—how they stayed in the 13th year incognito at the court of Virāta Then they went to the town of कृष्ण who goes as a messenger of Pāndavas to hold parley with Duryodhana Duryodhana though advised not to go on war with Pāndavas, decided for a fight and refused to give them their due share He insulted Krişna also Krisna tried to pursuade Karna not to fight on Duryodhana's behalf but he said that he had given over himself to Duryodhana

The metre of this section is चउपइ but at the end it has 6 वस्तु st The narration becomes so barely swift that it becomes merely an outline

l 652-653—give the outline of विराटपर्व

l 655. कन्हडपुरि to the town of Krisna i e Dwārakā. Four Pāndavas married four brides there.

l 659 पुरु वारुणु 'the town of Vāraṇāvata'.

l 663 एहु मनु पडव न मानइ—Pāndavas have not carried out my desire मनु may have to be read as महु.

l 667. विसखप्पर—< Skt. वृषकर्पर—a gymnast killed by Bhīma at the court of Virāta

l 671 पाण्डु was staying at his own place. Krisna went to his place. Then he went to Vidura

l. 672 नावइ < Skt ज्ञापयति requests

l 673. अम्ह सलि—a little obscure. he does not become of one mind with us

[ठवणि XIV]

This section describes the preparations of war between Kauravas and Pāṇḍavas and their partisans Lines 686-703. are in चउपइ The actual war is described from l 704-761 The metre for these lines is रोळा and the last stanza is a वस्तु stanza summing up i. e the Pāndavas' victorious return to हस्तिनापुर The scheme of this ठवणि very much resembles the scheme of a ठवणि in भरतेश्वर-बाहुवलिरास. ठवणि 10 Page 10

l 686 विदुर took a दीक्षा (initiation as a Jain monk)

l. 687. A messenger of जरासंध came to द्वारका. because he came to know about कृष्ण and बलराम who had killed Kamsa. कालकुमार the brother of जीवयशा the wife of Kasma followed यादव्s On the way, he saw a deserted camp and the pyres burning An old woman informed him that the Yādavas had entered fire कालकुमार had vowed to drag out Yādavas wherever they lived So he entered fire and burnt himself to death. This story is just pointed out in this line

जीवयशा had heard about कृष्ण and बलराम from cloth-merchants

l 691. The episode of शल्य, meeting Yudhiṣthira is only slightly touched Though he went to the side of Kauravas whom he had first promised, he said himself to Yudhiṣthira that he would help in breaking the enthusiasm of Karna

ग. पा च., P 331 शल्येनोक्तम्--सङ्गरे कर्णस्योत्साहभङ्गं करिष्ये। The line करण रहइ दिउ गुभाजणी is rather obscure

l 694 इद्रचडु = Skt इद्रचूड

l 695 Correct and read वेगि

l 696. Read separately कन्हड दल

l 697 श्रोत्रि = Skt. स्रोतसि.

l 700 Read ए सहूइ सडरि

l 713 Read सर सु सरसेलि—the cleverness in discharging arrows

l. 716 शल्य killed prince Uttara in battle by means of his शक्ति

l 718 Correct and read मूकइ.

l 720 cf ग पा च. धनजय. कोदण्ड मण्डलीकृत्य वारुण शरं सदधे। अधोदृष्टिं विधाय बाणं मुमोच। धरातलात्सर्वेषा पश्यता वारिधारा निर्ययौ।

l 730 Refers to the story of an elephant named अश्वत्थामन्

l 741 Read मुझइ

l 759 गतिमागु विराधीउ — he obstructed the way to (पचम) गति i e. absolution

l 765 It is better to read कन्हडि for कन्हडु.

[ठवणी XV]

This section is the conclusive section It describes how in the end पाण्डवs take to Jaina religion having heard the teachings of नेमि Then after some time they put परीक्षित on the throne took initiation as monks, before धर्मघोषु whom they along with कृष्ण asked their previous births In their previous births, they were सुरति, शंतनु, देव, सुमति and सुभद्र and they took to monkhood before यशोधर They fell from अणुत्तर heaven and became पाण्डवs and now they would attain absolution _Then follows the superscription by the poet mentioning the time, place and his name

l. 769-772 Describe how द्रौपदी was kidnapped by king पद्मनाभ of town अमरकका in धातुकीखड cf ग. पा च., p. 450. तत् श्रुत्वा नारद उवाच-भो हरे एकस्मिन् दिनेऽह गगनगामिन्या विद्यया परिभ्रमन् धातकीखण्डे द्वीपे गत। तत्रामरकंकाया नगर्या पद्मनाभो नाम राजास्ति। तदीयसदने मया पाञ्चालीसदृशी काचित् मृगाक्षी दृष्टा। etc. also ग. पा च, p. 451. ततस्ते पाण्डवा लवणाब्धौ पञ्चभी रथैर्ययुः।

l 769 नारदपरिभवि < Skt. नारदप्रभावेण

l 770 सुद्दह < Skt समुद्रस्य

l 771 Read घातकीखंडि In a continent named घातकीखड

l 774 वखाणु < Skt व्याख्यानम्

l 782 सुचासु is perhaps the name of कृष्ण in the previous birth

l 788. Read चारण मुणि and not सुणि They heard about the निर्वाण of नेमि from a चारणमुणि

II

विराटपर्व

The poem describes the story of the विराटपर्व of Mahābhārata There is not much of Jaina influence on the poem It is the story of the thirteenth year spent in disguise by the Pāndavas at the court of the king of Virāta. The narration in the present poem is divided into two parts दक्षिणगोग्रह and उत्तरगोग्रह. In the end the Pāndavas reveal their identity. The discussion about its metrical form etc is given in the Introduction.

l 12. Better to read मच्छदेस < Skt. मत्स्यदेश than मध्यदेस of the MS

l 26 मूं हरइ can be read as मूह रइ 'due to me', 'on account of me— हरइ by metathesis or मुहु रहइ—मूंह रइ Cf l. 60. मूंहरइ.

l. 26 पराणउं—Strong, mighty

l. 28 OG वल्लभ < Skt. वल्लव the name of Bhīma as a cook

l 31. One may be tempted to read वीर न (= नइ) कीजइ—Let this brave one be made a keeper of horse

l. 38 आवती लच्छि पाय कुण ठेलइ—a proverb

l 55. जेह नइं वहिन पाडव नइं हउं, postposition नइं used twice Correct construction जेह पाडव नइं हउं वहिन 'The Pāndavas to whom I am a sister—how can I go to the Kauravas ?

l 63-64. देव दाणव न राय न राणउ दैव आगलि न कोइ सपराणउ is found in the old Subhāsitas

l 78 देवअंगु the name of the eldest Kīcaka.

l. 103-104 किमइ न जाणिउ फल नैव खाजइ
अणजाणतु अंध उत्राडि डाझइ ।। (See Introduction)

l 111. शाणि-soft, delicate (?) A woman does not become attached to an unemotional or soft person Even the पद्मिनी cheats a meritless person

l. 130 हुईं हुईय may be (अति आकली) हुईं हुईय (टलइ)—went away becoming much perturbed in heart.

l 137 It is better to read दोस तूं म मइ देयसि बाई

l. 138 Read होसि as होयसि for metre.

l 148. दीठी समी कीचक केलि माडी—As soon as he saw her, he began dalliance with her.

l. 161. Add reference 2 161. for धाइ under धाउ in the index

l. 163 Put inverted commas before "धाए" ."O lord of earth, run, protect, protect, and show the fruit (of his sin) to this sinner."

l. 171. विप्र भूपति 'the Brahmin King' *i. e.* युधिष्ठिर.

l. 181. चीनउं—'marked' as given in index It may be connected with Skt. चीर्णम्—'torn,' which is more appropriate

l. 184 सचकार—an obscure word. The meaning in the word-index does not fit in.

l 188. इह तणा कुलवोई—Grammatically तणी is better in the place of MS reading तणा.

l 204 Read देवि for देव in the MS

l 208 तीणई हूई हिव.होअत चाखी—I was being at the time observed by him (*i e* the demon) being (there)

l. 216 Better to read शाला loc sg

l. 220 जीह हो—Where.

l 223 मनुक्ष करे—in the hands of his men (*i e.* attendants)

l. 226. खाखसि an obscure word.

l. 227. चंहि an obscure word. If may mean 'breast' a meaning supported by the context

l. 230 जाणिय should be read as जाणियइ.

l 231. नय = नइ.

l. 237. Pronounce खल्ल for खल.

l. 241 मणूं = metrically मणुअं

l 245 हूउ should be read as हूयउ.

l 247 Read धूलि

l 256 Read सूयारपणइ.

l 259 टाली = without

l 276. जेणि देसि जिण माणस मोहइ—(the country) in which men have attachment to Jinas. The only reference to Jainism

l. 284 Note the dropping of weak अ in the beginning क्षोहिणि < अक्षोहिणी.

l. 285 He set aside the duty of a Kṣatriya from his mind.

l. 290 भाली 'fixed'

l 318. मन नी रली the desire of mind

l. 331. The line is obscure.

l 339 सूकइ l. 346 सूकइं to make a hissing noise Skt सूत्करोति. Also read —हीया.

l 352 भट would be metrically proper in the place of सुभट.

l. 353. l. 354 Note the अनुप्रास of सु सरिया and सुसरा.

l 376 विलेच्छु for मिलेच्छु < Skt. म्लेच्छ ; दाउ देविणु—Having made an attack.

l. 389 The inverted commas may be taken from "स्वर्गनी ती रमणी हठ माडइ" etc. and not with line 390, being the speech of the woman who wants to die after her husband Drop inverted commas after वाईउ (l 322) and also before पडखतउ (l 393) The whole is the continuous speech of the woman.

l 392. वाइउ refers to अप्सरस्s who wrangle for the woman's husband

II

l 408. मेचु 'fame' a Dravidian word perhaps, correct in the word-index.

l 411 तीरि meaning the same as तडि 'near'

l 420 किरि – किं + रे – as if, cf l 408

l 421 सारसी—the cry of an elephant OG word

l 426 भडाबली—the anxiety OG word It may mean also 'heroic desire'.

l 437 गोरू may be in the place of Ms रुउ

l 442 कलिज यम रे करि वात थोडी—'Oh, understand me to be Yama and talk less' यम 'God of death'.

l 490 एति may be read , ए ति

l. 491 Cf 'पचपडवरास' Notes l 151

l 495 रहि 'let him stay.'

l. 497 बृहन्नडावाक्य is addressed to उत्तर who speaks later goaded by अर्जुन's words

l 506. सु ताडिउ—he being hit.

l 519. सुवर्णवेदी refers to the 'golden यज्ञोपवीत' < Skt सुवर्णोपवीति.

l 522. राम refers to परशुराम the teacher of द्रोण. He gave weapons to अश्वत्थामन्

l 532. सिराका 'a doubt' a peculiar word

l. 544 सवइ – सर्वान् + अपि even all

l 548 Here the speech of अर्जुन is over. So there should be inverted commas after माणइ.

l 550 आछउ = Skt. आस्यताम्—Let the matter stand today as it is

l 551 मेली—having collected

l 553—556 The verse 38 forms the reply of अर्जुन and should be under inverted commas

l 561 अरे वघारिउं मत ढोलि भाई (Idiomatic) Don't you spill what is made ready.

l 570 दैवघात—a killing attack of fate

l 573—574 सा—'why' 'O wretch, why do you cry about the other world, having only by talk left off the battle? I feel ashamed of your talk I won't run away facing the army of Kauravas."

l 604 Read भूरइ for भूर इ of the text, भूरइ "with the dust of earth"

l 624 भली 'a desire' cf. Ap भली

l 625 Read जा for जा. जा = imprt. 2nd sg 'go'

l 631 क्रिरी may be read as फिरी

l 645 At the end of l. 644, the words of अर्जुन addressed to दुर्योधन are over There should be inverted commas after that line L 645—648 (Verse 61) are the words of उत्तर who is not willing to face the battle. The verse 61, therefore should be under inverted commas In spite of his words, Arjuna leads the chariot to the thick of the battle against Duryodhana

l 675 कुची—crushed Note the यमक with l 676.

l. 683 The holes were made in the heads of some

l. 698. It is better to read विरासइ in the place of Ms विखासइ

l 706 काइ करउं अवेला—Why should I miss time?

l. 708. जाउ पराए—They may go away all by my grace I shall kill them not with revenge but by a means befitting a king

l. 716 न पक्षीया नीद्रलडी विगोरइ—the birds did not disturb their sleep. विगोरइ < Skt विकुर्वन्ति.

l. 726—727 Having sympathised, he has not taken your heads. He has taken only your head-dresses And there our men lie also (i. e. they too are not killed)

l. 729 Read मनि in the place of मनु It will give better sense.

l. 732 The last line mentions the name of the writer शालिसूरि Can l 731, हर्षपूरि be the name of the town where he composed this poem? As it is the line means Virāta brought four Pāndavas in a flood of joy The only objection is that the Ms reads पूरि

III

नेमिनाथफागु

The poem narrates the love of नेमिनाथ the 22nd तीर्थंकर and राजीमती—it is a फागु poem and the poet has taken the opportunity to describe the love and gaity of spring In the end, नेमिनाथ who was pursuaded to marry राजीमती decides not to marry and gives up the world when he sees hundreds of animals to be killed for the marriage-feast

l. 5 जिणि—in which, where

l 6. हाट कहुं क विमान—Should I call it a market-place or a seven-storied palace? हाटक हाट–हाटक also means 'gold'

l 12 पालए राज सुबंधु—King Subandhu was reigning. It may meen 'His good brother who was reigning'

l. 14 Read सचेतनि 'by living beings'

l 15 Read समुद्रविजयशिवानदन 'The son of समुद्रविजय and शिवा.'

l 16 उन्नतमहिमनिवासु—'The abode of highest greatness'

l 17 भूरि य हरि मनि जंपु—There is great unrest in the mind of Hari

l 19 डाविय बाहु नइ प्राणि—With the strength of his left hand

l 20 He would swing Hari in sport and match his strength with his

l 27 Both of them sported in the cool lake in the लाक्षाराम palace

l 30 He is not touched by that artfulness and shines with the light of knowledge

l. 31-32 Then descended the lord of seasons, spring, consuming with the flood of passion. The sun left the southern direction as one would leave a help-

less woman दक्षिण is compared with a 'helpless woman'. In case of this interpretation, the निरीक्षण 'helpless' in the index requires to be corrected; and so also सूरि under सूर (2).

l 34 सारस—together cf G सरसा < Skt. सदृशाः 'with'.

l 35. चंदतिदेहु—the body as white as moonlight.

l 40 O Malaya wind, blow, I have my moment, so also is one moment yours

l 45 जासक—the name of a flower

l 48. न = नी 'for' and काजु should be grammatically काजि but metrical licence 'काजु'. I should accomplish suicide for the sake of माधवी—creeper.

l 49. नीरज 'a lotus', नीरज 'passionless' as in the index, having observed a lotus in water, how can one be passionless ?

l 51 Put inverted commas (complete) after this line, these and the words in the preceding stanzas are spoken by a woman in the pangs of separation.

l 54. It is better to separate स जाती interpreting स = स्वस्य his love was towards जाति flower Don't you think about the volatile Champaka blossom I would certainly call it a thief : On that account it was abandoned at once by the bee and his affection turned towards his own Jāti flower

l 62 Correct मत into मन.

l 63 Dark and painful (आमली) to both mind and body

l. 65 Clever in giving away gold, one did not think about the market *i e* how much gold was there.

l 70 खूंटइ पल्लवि एकि. One was plucking sprouts

l 71—72 Note the rhyme of डालि and बाल, which shows the pronunciation of the final अ which was between इ + अ, somewhere like the यश्रुति.

l 73 केउ < Skt. केतु ?

l 77 Read मननइ for Ms मनइ

l 80 हियवरणि = Skt हृद्यवर्णा or हितवर्णा Of pleasant complexion

l 90 Read असरीखीय

l 94 Read त्रासिसिइ जाइसिइ.

l 106 परमेसरी refers to राजीमती

l 114 त्रिभुवनगुरुतरुआ-कुली – a canal to the tree in the form of the Master of three worlds.

l 117. सरवोरणि – a series of the sounds of Dhavala—songs.

l. 130. विचालि—in the midst.

l. 147 सिरवरि मेघाडंबर – On the head there was a canopy

l. 157. अवसर – at a proper time

l 164 आधि य त्रूटी आस – Half of the hope broke down

l 171. Read गिरि सिर टोल – On the top of the mountain.

l 180 The animals stopped the fawn eyed one from missing the pleasure of tonsure (required for a nun)

l 201 जातक, करण etc are astrological terms

l. 209. नवमइ वीधिउ – pierced by the ninth रस i e शम नवमइं=नमयन्ति 'would bend him from his resolve '

l 213. परब्रह्मविमासण आसण Read separately

l 221 अवरोध Skt अविरोध 'without opposition '

IV

अर्बुदाचलवीनती

l 4 गुणि = गणिन्

l. 7 अमरसाल—the room for installing the idol.

l 13-16 The mark of ऋषभदेव is a bull while of नेमिनाथ is a conch

l 29 हीण may be आहि 'here' (?)

l. 35 आम्हासि त = आम्हारिसि (?)

V

चिहुंगति चउपइ

l 5 पालयं=पालइं Pres 3rd pl. 'observe'

l 11 चउद राज ' 14 kingdoms' i e 14 worlds

l 63 Note रायं < रायह

l 67 चरण उकडच्छी पक्खाउज धरइ – He holds a drum before the feet of a woman with side-long glances

l 115 लालरी also may mean 'Saliva' लाल+री the svārtha Taddhita.

l 132 सलभ – easy to obtain < सुलभ

l 145 भावनानीरिहिं – by the waters of 12 भावनाs

l 148 Note नय for नइ–a stage for MG. ने.

l 151. म नीगमि आलि – Do not let it go in vain.

l 153 सूकडि बालइ करइ छार — would burn sandal-wood and turn it into ashes

l. 158 जाण correct it to जाणि

l 160 अनय = अनइ. A stage for MG. अने. Also note line 161 along with जाणें, where अइ = ए MG complete

l 162 चत्ति = चित्ति 'in the mind'

l 178. रास and भास – भास or भाषा a division of a narrative poem resembling कडवक. See जबुसामिचरिय G O. S XIII, or समरारासु in the same collection The रासs were meant to be recited

l 183—184 Note the rhyming of योग and वियोगु

l 189 रामति नी छइ मू घणी टेव—I have a strong habit of playing

VI

विद्याविलासपवाडउ

The present poem is based upon a popular story It consists of 440 lines. It is a पवाडउ The metrical form is alternated by the देसी of सवैया, चउपइ and दुहा The सवैया-देशी is termed as पवाड़ in कान्हडदेप्रबंध. The formal metrical analysis is as under

l 1—82 पवाड़ · मात्रा 16 + 12

l 83—94 दुहा मात्रा 13 + 11

l 95—99 वस्तु : See Introduction

l. 100—119 पवाड़ variation 15 + 13 the last being a रगण—⌣—. At the end musical ए is added to turn it into a देशी to be sung in राग देशाष.

l 120—124 वस्तु

l 125—152 दुहा

l 153—239 चउपइ each पाद of 15 मात्राs last syllable to be taken short if it is so, *e g*

l 218 आव्या बीडा पानह तणा
आव्या लूगड थोडा घणा

l 240—247 दुहा.

l 248—275. चउपइ with the provision as in l 153-239 It is to be sung in राग मालवीगुड्ड.

l. 276—280. वस्तु

l 281—297—A गीत or a song to be sung with राग संधूउ but in fact the form is the variation of दुहा of 13 + 11, if the paraphernalia of musical syllables is removed. The songs or पद in कान्हडदेप्रबध can be reduced to the nameable मात्रा metres if its musical syllables are removed

l 298—321 The metre is चउपइ of 15 मात्राs, mentioned to be sung in राग रामगिरि

l 322—333. हिव विवाहला नउ ढाल. This ढाल is made up of the repetition of the first पाद twice *i.e* 14 + 14 मात्राs, with the addition of ए at the end of each stop after 14 मात्राs, and the last syllable in that case is to be pronounced long before ए.

l 334—338 वस्तु

l 339—364 पवाडु of मात्रा 16 + 12, to be sung in भीमपलासी

l 365—369 वस्तु

l. 370—384 हिव वधामणा नउ ढाल ll राग देशाष ll This पद or a song is also a variation of 13 + 13 मात्राs

l 385—428 पवाड्ड मात्रा 16 + 12, to be sung as राग वसंत.

l 429—440 पद to be sung in राग वसंत and the ढाल is of विवाहलउ The basis is of 14 + 14 मात्राs

The detailed analysis of the metrical forms used in this poem is of great importance in pointing how at the basis there were मात्रा metres which became loose as the musical considerations began to enter its form The syllables of of one मात्रा or two मात्राs did not remain rigidly so and were lengthened out or shortened according to the musical or singing requirements Even the पद्s has originally at the basis the well-known मात्रा metre forms The musical syllables are added and then the poetic narrations were composed by taking ढालs and देशीs without any considerations of मात्रा metre basis. All these matters concerning the changes of metrical forms through Ap , OG to MG. आख्यान poems and पद्s are of great importance

The first 10 lines form an introduction to the poem

l 8 भविया—O you, desirous of absolution. Voc. pl n A common gender form because it includes both males and females.

l. 11. Note भीतरि by the side of भितरि < Skt अभ्यंतरे (l. 9) with the dropping of the first weak vowel in the beginning dropped

l 17. रमलि करंता—'playing' The idiom is often found in OG

l 18 कहउ Pres 2nd. pl., धरेसिउ fut. 2nd. pl

l. 27. गोरु < Skt. गोरूप Under word-index the derivation is faulty For details· See वाग्व्यापार (by Dr. H. C. Bhāyānī published भारतीय विद्याभवन, Bombay 1954.)

l 31. कुपीउ - कुपिउ (metrically)

l 41 डाउ : importunity· Can it be connected with Skt दाह ?

l 47. नेसाल. See further discussion H. C Bhāyāṇī वाग्व्यापार Page 293, 312 Usage-history of the word goes against establishing its relation with नयशाला. Also see word-index.

l 49. Note the form कहउन by the side of sg imprt 2nd person form कहिन.

l. 60. सविहु, MG सहु may readily be connected as its contracted form. See. Bhāyānī: Op cit P. 331

l 72 लक्षण 'Science of grammar.'

l. 76 लहूउ (metrically) लहुउ.

l. 84 आधी वरय न थाइ. Note the reading वरइ This idea (धी) will not be for good. The use of धी in this way seems to be doubtful. The line then would be treated as obscure

l. 85. छिल्लरुं—can this be a word with—रूप तद्धित ? Dn reference (See word-index) makes it doubtful. Note the contraction शाल < Pkt. सिआल < Skt. शृगाल l 85-91 Contrasts cf. पृथ्वीचंद्रचरित (G O S XIII) P 109

l 98. कामालय may be a 'temple dedicated to काम god of love.' cf मयणह मदिरि l 113

l. 102 cf विराटपर्व l : आवती लछि पाइ कुण ठेलइ l 38.

l. 106 सरसति means a shrine of सरस्वती

l. 108 The use of कइ—कइ to emphasise the contrast or antithesis

l 110. प्रामीइ = पामीइ cf Hc 8 4 399 अभूतोऽपि क्वचित्। also cf Bhāyānī Op cit P. 211-215. Where cf details of OG. and MG. words of this type are given

l. 125—l. 134. are the समस्याs or riddles to test the intelligence and delight.

The 39th st. is a stanza addressing "Oh intelligent (बुध = the son of the sun) dear one (पिउ *i, e* the sound of बप्पीह bird also). O you who can be known by the name which the Bappīha bird utters with its mouth, O you for whose name there is the name of the son of the sun, tell me, to my satisfaction, you well-knowing one

St 40 The first three quarters of this stanza (which is a प्रहेलिका) contains the answer of the last quarter स्त्री परणी किहा जाइ ? What is the essence of life ? (Answer – सास < Skt श्वास) What happens in the meeting of a dear one ? (Answer रइ < Skt रति 'love) What is the foremost one amongst flower ? (Answer जाइ < Skt जाति) Putting all these words together सास-रइ जाइ [(The woman after marrying) goes to the house of her father-in-law] This प्रहेलिका runs as follows in कुशललाभ's माधवानलकथा (G O S XCIII P 406)

कुण आधार जीवित तणो काम धरणि कुणि थाइ ,
श्रावण धुरि फुल्लइ स्त्री परणी किहा जाइ ।

St. 41 There is a woman who is very dark and lives in water, she betrays a great anxiety to see you

The answer of the above प्रहेलिका is ' आख < Skt अक्षि 'an eye ', it is feminine in OG and naturally dwelling in the eye-socket full of water.

St. 42 This is also a प्रहेलिंका Read it as under .

श्रीपतिसुअ-रइ मंडणउ भोअणनंदन नाह ।
तसु उरि बंधव वल्लही तसु ऊपरि उच्छाह ।।

'The ornament of the son of the consort of Laxmī (*i e* the son of कृष्ण *i e* प्रद्युम्न or कामदेव) and रति (*i e* चन्द्र.), the lord of the son of earth (*i e* मंगलपति *i e* ग्रहपति *i e* चन्द्र). Its brother who is in its heart (*i e* हरिण is in the heart of चन्द्र , and dear to हरिण is सारंगी or lute. I have a zeal for *something* on it. [*i e.* the नाद or tune of सारंगी]

The answer to this प्रहेलिका is नाद or a musical tune. This is also found in कुशललाभ's माधवानलकथा (G O S XCIII Appendix II P 411)

St. 43 Correct प्रिय दाहि

The first letter is the letter in front of प्रभु [*i e* प] , dear one, the last letter is found in fire [*i e* अग्नि *i. e* नि] , that loving woman is in कमल [*i e* पद्म] , why do you, O lord, torment her ? [The answer पद्मिनि = पद्मिनी ' the first of the three types of women *viz* , पद्मिनी, चित्रिणी, and शङ्खिनी]

l 156. सत्तूकार- see word-index: correct सक्तुक + अगार ; the meaning given is supported by Bhāyāni · Op. cit. P. 160-161. सक्तुक (Barley-flour) + अगार (place). 'The place where the food is freely given to the needy'. It is as old as Ap पुष्पदन्त's महापुराण (सं ९, कडवक १, पं. ९) : लिङ्गिणीसणरसत्तूगारहिं ।

l. 159 कमलागेह 'the house of Laxmī'

l. 163 धरेउ = धृत्वा

l 172. पहडउ छ्विउ —an idiom. the drum was beaten for proclamation. (lit the drum was touched).

l 174 तु = तउ 'from.'

l 184. Correct कोइ to होइ.

l 242 Read अट्ठम ति

l 270. महिता नइ मनि पूगी रली —the desire in the mind of the minister was fulfilled

l 321 लगन गणाविउं – Note the usage: लग्न means the time of the planetary conjunction which is auspicious for marriage It has secondarily come to mean 'marriage' itself.

l. 341. The repetition of रवि and सूर leads to believe that रवि should be differently interpreted or that it is a wrong reading.

l. 354 Add in the word-index वाहइं < वाहहिं < Skt वाहुभि. under वाह

l. 356 जिम 'god Yama'

l 364 थोडइ प्राणि — with slight strength.

l 394 Note the use of कइ–कइ

l 421 जातीसमर one who remembers the previous birth', correct the word-index accordingly < Skt. जातिस्मरः

Gaekwad's Oriental Series

CATALOGUE OF BOOKS

1954

ORIENTAL INSTITUTE, BARODA

SELECT OPINIONS

Sylvain Levi : The Gaekwad's Series is standing at the head of the many collections now published in India.

Asiatic Review, London : It is one of the best series issued in the East as regards the get up of the individual volumes as well as the able editorship of the series and separate works.

Presidential Address, Patana Session of the Oriental Conference : Work of the same class is being done in Mysore, Travancore, Kashmir, Benares, and elsewhere, but the organisation at Baroda appears to lead.

Indian Art and Letters, London : The scientific publications known as the "Oriental Series" of the Maharaja Gaekwar are known to and highly valued by scholars in all parts of the world.

Journal of the Royal Asiatic Society, London : Thanks to enlightened patronage and vigorous management the :"Gaekwar's Oriental Series" is going from strength to strength.

Sir Jadunath Sarkar, Kt. : The valuable Indian histories included in the "Gaekwad's Oriental Series" will stand as an enduring monument to the enlightened liberality of the Ruler of Baroda and the wisdom of his advisers.

The Times Literary Supplement, London : These studies are a valuable addition to Western learning and reflect great credit on the editor and His Highness.

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Critical editions of unprinted and original works of Oriental Literature, edited by competent scholars and published at the Oriental Institute, Baroda

I BOOKS PUBLISHED

Rs A

1 **Kavyamimamsa** (काव्यमीमांसा) · a work on poetics, by Rājaśekhara (880–920 A D) edited by C D. Dalal and R Anantakrishna Sastry, 1916 Reissued, 1924 Third edition, revised and enlarged, by K S Ramaswami Shastri, 1934, pp 52+314 — 2–0

2 **Naranarayanananda** (नरनारायणानन्द) a poem on the Paurānic story of Arjuna and Krsna's rambles on Mount Girnar by Minister Vastupāla edited by C D Dalal and R Anantakrishna Sastry, 1916, pp 11 + 92 + 12 — *Out of print*

3 **Tarkasangraha** (तर्कसङ्ग्रह) · a work on Philosophy (refutation of Vaiśesika theory of atomic creation) by Ānandajñāna or Ānandagiri (13th century) edited by T M Tripathi, 1917, pp 36+142+13 — *Out of print*

4 **Parthaparakrama** (पार्थपराक्रम) a drama describing Arjuna's recovery of the cows of King Virāta by Prahlādanadeva, the founder of Pālanpur edited by C D Dalal, 1917, pp 8+29 — *Out of print*

5 **Rastraudhavams'a** (राष्ट्रौढवंश) a historical poem (Mahākāvya) describing the history of the Bāgulas of Mayūragiri from Rāstraudha, the originator to Nārāyana Shāh by Rudra Kavi (A D 1596) edited by Embar Krishnamacharya, with Introduction by C D Dalal, 1917, pp 24 + 128 + 4 — *Out of print*

6 **Linganus'asana** (लिङ्गानुशासन) On Grammar by Vāmana (8th–9th century) edited by C D Dalal, 1918, pp 9+24 — *Out of print*

7 **Vasantavilasa** (वसन्तविलास) a contemporary historical poem (Mahākāvya) describing the life of Vastupāla and the history of Gujarat by Bālachandrasūri (A D 1240) edited by C D Dalal, 1917, pp 16 + 114+6 — *Out of print*

Rs A

8 **Rupakasatka** (रूपकषट्क) six dramas, by Vatsarāja, Minister of Paramardideva of Kalinjara (12th–13th century) edited by C D Dalal, 1918, pp 12+191 *Out of print*

9 **Mohaparajaya** (मोहपराजय) an allegorical drama describing the overcoming of King Moha (Temptation), or the conversion of Kumārapāla, the Chalukya King of Gujarat, to Jainism, by Yaśahpāla, an officer of King Ajayadeva, son of Kumārapāla (A D. 1229 to 1232) edited by Muni Chaturvijayaji, with Introduction and Appendices by C D Dalal, 1918, pp 32+135+20 *Out of print*

10 **Hammiramadamardana** (हम्मीरमदमर्दन) : a drama glorifying the two brothers, Vastupāla and Tejahpāla and their King Vīradhavala of Dholkā, by Jayasimhasūri edited by C. D Dalal, 1920, pp. 15+98 . . *Out of print*

11 **Udayasundarikatha** (उदयसुन्दरीकथा) . a Campū, by Soddhala, a contemporary of and patronised by the three brothers, Chhittarāja, Nāgarjuna and Mummunirāja successive rules of Konkan edited by C. D Dalal and Embar Krishnamacharya, 1920, pp 10 + 158 + 7. . . .. *Out of print.*

12 **Mahavidyavidambana** (महाविद्याविडम्बन) a work on Nyāya Philosophy by Bhatta Vādīndra (13th century) edited by M. R Telang, 1920, pp 44+189+7 *Out of print*

13 **Prachinagurjarakavyasangraha** (प्राचीनगुर्जरकाव्यसंग्रह) a collection of old Gujarati poems dating from 12th to 15th centuries A D edited by C D Dalal, 1920, pp. 140 + 30 . .. . *Out of print*

14 **Kumarapalapratibodha** (कुमारपालप्रतिबोध) a biographical work in Prākrit by Somaprabhāchārya (A. D. 1195) . edited by Jinavijayaji, 1920, pp 72+478 *Out of print*

15 **Ganakarika** (गणकारिका) . a work on Philosophy (Pāśupata School), by Bhāsarvajña (10th century) edited by C D Dalal, 1921, pp 10 + 57 . *Out of print*

16 **Sangitamakaranda** (सङ्गीतमकरन्द) : a work of Music by Nārada edited by M R Telang, 1920, pp 16 + 64 *Out of print*

Rs A

17 **Kavīndrāchārya List** (कवीन्द्राचार्य-ग्रन्थसूची) list of Sanskrit works in the collection of Kavīndrāchārya, a Banaras Pandit (1656 A D.) edited by R Ananta-krishna Sastry, with a Foreword by Dr Ganganath Jha, 1921, pp 20+34 *Out of print*

18 **Vārāhagṛhyasūtra** (वाराहगृह्यसूत्र) Vedic ritual of the Yajurveda edited by Dr R Shamasastry, 1920, pp 5+24 . *Out of print*

19 **Lekhapaddhati** (लेखपद्धति) . a collection of models of State and private documents (8th to 15th centuries) edited by C D Dalal and G K Shrigondekar, 1925, pp 11 + 130 *Out of print*

20 **Bhavisayattakahā or Pañcamīkahā** (भविसयत्तकहा) a romance in Apabhramśa language by Dhanapāla (*c* 12th century) edited by C D Dalal and Dr P D Gune, 1923, pp 69 + 148 + 174 *Out of print*

21 **A Descriptive Catalogue of the Palm-leaf and Important paper MSS in the Bhandars at Jesalmer** (जेसलमेरभाण्डागारीय–ग्रन्थसूची), compiled by C D. Dalal and edited by L B Gandhi, 1923, pp 70 + 101 *Out of print*

22 **Paras'urāmakalpasūtra** (परशुरामकल्पसूत्र) a work on Tantra with the commentary of Rāmeśvara edited by A Mahadeva Sastry, 1923, pp 23 + 390 Second revised edition by Sakarlal Shastri 19–0

23 **Nityotsava** (नित्योत्सव) a supplement to the Paraśurāma-kalpasūtra by Umānandanāth edited by A Mahadeva Sastry, 1923 Second revised edition by Trivikrama Tirtha 1930, pp 22+252 Reprinted, 1948, pp 24+196 4–0

24 **Tantrarahasya** (तन्त्ररहस्य) a work on the Prābhākara School of Pūrvamīmāmsā by Rāmānujāchārya edited by Dr R Shamasastry, 1923, pp 15 + 84 Second revised edition by K S Ramaswami Shastry . *Shortly*

25, 32 **Samarāngana-Sūtradhāra** (समराङ्गणसूत्रधार) . a work on architecture, town-planning and engineering by King Bhoja of Dhārā (11th century) edited by T Ganapati Shastri, 2 vols , vol. I, 1924, 39 + 290, vol II, 1925, pp 16 + 324 *Out of print*

Rs A

26, 41 Sādhanamālā (साधनमाला). a Buddhist Tāntric Text of rituals, dated 1165 A D, consisting of 312 short works, composed by distinguished writers edited by Dr. B Bhattacharyya Illustrated 2 vols, vol I, 1925, pp 23+342 (*out of print*), vol II, 1928, pp 183+295 .. .. . *Out of print*

27, 96 **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Central Library, Baroda** (बडोद्राराजकीयग्रन्थसूची). vol I (Veda, Vedalaksana and Upanisads), compiled by G K Shrigondekar and K S Ramaswami Shastri, with a Preface by Dr B Bhattacharyya, 1925, pp 28+264, Rs 6–0, vol II (Śrauta Sūtras and Prayogas), compiled by K S Ramaswami Shastri, 1942, pp. 18+95 (folia) +301 Rs 6–4 12–4

28, 84 **Mānasollāsa or Abhilasitārthacintāmani** (मानसोल्लास): an encyclopædic work treating of one hundred different topics connected with the Royal household and the Royal court by Someśvaradeva, a Chalukya king of the 12th century: edited by G. K Shrigondekar, 3 vols, vol I, 1925, pp. 18+146, (*out of print*) vol II, 1939 pp. 50+304 5–0

29 Nalavilāsa (नलविलास) a drama by Rāmchandrasūri, pupil of Hemachandrasūri, describing the Paurānika story of Nala and Damayantī edited by G K. Shrigondekar and L B. Gandhi, 1926, pp 40+91 *Out of print*

30, 31 **Tattvasangraha** (तत्त्वसङ्ग्रह): a Buddhist philosophical work of the 8th century by Śāntaraksita, with Pañjikā by his disciple Kamalaśīla edited by Pandit Embar Krishnamacharya, with a Foreward by Dr. B Bhattacharya, 2 vols, 1926, vol. I, pp 157+80+582, vol II, pp 4+353+102 *Out of print*

33 34 **Mirat-i-Ahmadi** (मिरत-इ-अहमदी) · by Ali Muhammad Khan, the last Moghul Dewan of Gujarāt · edited in the original Persian by Syed Nawab Ali, 2 vols, illustrated, vol I, 1926, pp 416; Rs 6–8, vol II 1928, pp. 632, Rs 13–0 ... . 19 8

Rs A

35 **Mānavagṛhyasūtra** (मानवगृह्यसूत्र) : a work on Vedic ritual of the Yajurveda with the Bhāsya of Astāvakra edited by Rāmakrishna Harshaji Śāstri, with a Preface by B C Lele, 1926, pp 40 + 264 *Out of print*

36, 68, 124 **Nātyas'āstra** (नाट्यशास्त्र) of Bharata with the Commentary of Abhinavagupta of Kashmir edited by M. Ramakrishna Kavi
No 36 Vol I Second Revised ed illustrated, *In Press*
No 68 Vol II 1934, pp 23+25+464 . . 5–0
No 124. Vol III 1954, pp 20+320 . . 15–0

37 **Apabhrams'akāvyatrayī** (अपभ्रंशकाव्यत्रयी) consisting of three works, the Carcarī, Upadeśarasāyana and Kālasvarūpakulaka by Jinadatta Sūri (12th century), with commentaries edited by L B Gandhi, 1927, pp 124+115 . *Out of print*

38 **Nyāyapraves'a** (न्यायप्रवेश), Part I (Sanskrit Text) on Buddhist Logic of Dinnāga with commentaries of Haribhadra sūri and Pārśvadeva edited by A B Dhruva, 1930, 39+104 . *Out of print*

39 **Nyāyapraves'a** (न्यायप्रवेश), Part II (Tibetan Text) edited with introduction, notes, appendices, etc by Vidhusekhara Bhattacharyya, 1927, pp 27+67 1–8

40 **Advayavajrasangraha** (अद्वयवज्रसंग्रह) consisting of twenty short works on Buddhism by Advayavajra edited by Haraprasad Sastri, 1927, pp 39+68 2–0

42 60 **Kalpadrukos'a** (कल्पद्रुकोश) . Standard work on Sanskrit Lexicography by Keśava edited by Ramāvatāra Sharma with an index by Srikant Sharma, 2 vols , vol I (text), 1928 pp 64+485 *out of print*
vol II (index), 1932, pp 283, . 4–0

43 **Mirat-i-Ahmadi Supplement** (मिरत-इ-अहमदी परिशिष्ट) by Ali Muhammad Khan Translated into English from the orginal Persian by C N Seddon and Syed Nawab Ali Illustrated Corrected reissue, 1928, pp 15+222 6–8

44 **Two Vajrayāna Works** (वज्रयानग्रन्थद्वयम्) comprising Prajñopāyaviniścayasiddhi of Anangavajra and Jñānasiddhi of Indrabhūti edited by Dr B Bhattacharyya, 1929, pp 21+118 3–0

Rs A

45 **Bhāvaprakāśana** (भावप्रकाशन) of Śāradātanaya, a work on Dramaturgy and Rasa (A D 1175–1250) edited by Yadugiri Yatiraja and K S Ramaswami Shastri, 1929, pp 98+410 *Out of print*

46 **Rāmacarita** (रामचरित) of Abhinanda, court poet of Hāravarsa, probably the same as Devapāla of the Pāla Dynasty of Bengal (c 9th century A D.) · edited by K S Ramaswami Shastri, 1929, pp 29+467 . 7–8

47 **Nañjarājayaśobhūsana** (नञ्जराजयशोभूषण) by Nrsimhakavi *alias* Abhinava Kālidāsa, a work on Sanskrit Poetics relating to the glorification of Nañjarāja, son of Vīrabhūpa of Mysore edited by E Krishnamacharya, 1930, pp 47+270 . 5–0

48 **Nātyadarpana** (नाट्यदर्पण) on dramaturgy by Rāmacandra Sūri with his own commentary edited by L B Gandhi and G K Shrigondekar, 2 vols, vol I, 1929, pp 23+228 . *Out of print*

49 **Pre-Dinnāga Buddhist Texts on Logic from Chinese Sources** (प्राचीनबौद्धतर्कग्रन्था) · containing the English translation of *S'ataśāstra* of Āryadeva Tibetan text and English translation of *Vigraha-vyāvartanī* of Nāgārjuna and the re-translation into Sanskrit from Chinese of *Upāyahrdaya* and *Tarkaśāstra* edited by Giuseppe Tucci, 1930, pp 30 + 40 + 32 + 77+89 + 91 . 9–0

50 **Mirat-i-Ahmadi Supplement** (मिरात-इ-अहमदी परिशिष्ट) · Persian text giving an account of Gujarāt by Ali Muhammad Khan edited by Syed Nawab Ali, 1930, pp 254 6–0

51, 77, 108 **Trisastiśalākāpurusacaritra** (त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्र) · of Hemchandra . translated into English with copious notes by Dr Helen M Johnson, vol I, (Ādīśvaracaritra), 1931, pp. 19 + 530, illustrated, Rs 15–0, vol II, 1937, pp 22+396, Rs 11–0, vol III, 1949, pp XXVII + 387, Rs 27–0 . .. 53–0

52 **Dandaviveka** (दण्डविवेक) a comprehensive Penal Code of the ancient Hindus by Vardhamāna of the 15th century A D edited by Kamala Krishna Smrtitīrtha, 1931, pp. 34 + 380 8–8

Rs A

53 **Tathāgataguhyaka or Guhyasamāja** (गुह्यसमाज) the earliest and the most authoritative work of the Tantra School of the Buddhists (3rd century A D) : edited by Dr B Bhattacharyya, 1931, pp 39+210 *Out of print*

54 **Jayākhyasamhitā** (जयाख्यसंहिता) an authoritative Pāñcarātra work of the 5th century A. D edited by Pandit E Krishnamacharya of Vadtal with a Foreword by Dr B Bhattacharyya, 1931, pp 78+47+454 . 12–0

55 **Kāvyālankārasārasamgraha** (काव्यालङ्कारसारसङ्ग्रह) of Udbhata with the commentary, probably the same as Udbhataviveka of Rājānaka Tilaka (11th century A D) edited by K S Ramaswami Shastri, 1931, pp 48+62 . . . 2–0

56 **Pārānanda Sūtra** (पारानन्दसूत्र) an ancient Tāntric work of the Hindus in Sūtra form edited by Swami Trivikrama Tīrtha, with a Foreword by Dr B Bhattacharya, 1931, pp 30+106 3–8

57, 69 **Ahsan-ut-Tawārīkh** (अह्सन-उत्-तवारीख) . history of the Safawi Period of Persian History, 15th and 16th centuries by Hasan-i-Rumlu edited by C N Seddon, (Persian text and translation in English) vol I, 1932, pp 36+510, vol II, 1934, pp 15+301 . 19–8

58 **Padmānanda Mahākāvya** (पद्मानन्दमहाकाव्य) giving the life-history of Rsabhadeva, the first Tīrthankara of the Jainas by Amarachandra Kavi of the 13th century edited by H R Kapadia, 1932, pp 99+667 14–0

59 **S'abdaratnasamanvaya** (शब्दरत्नसमन्वय) an interesting lexicon of the Nānārtha class in Sanskrit, compiled by the Maratha King Śāhaji of Tanjore edited by Vitthala Śāstrī, with a Foreword by Dr B Bhattacharya, 1932, pp 31 + 605 11–0

61, 91, 104 **S'aktisangama Tantra** (शक्तिसङ्गमतन्त्र) comprising four books on Kālī, Tārā, Sundarī and Chhinnamastā edited by Dr. B Bhattacharya, vol I, Kālīkhanda (कालीखण्ड) 1932, pp. 13 + 179 *(Out of print)*, vol II, Tārākhanda (ताराखण्ड), 1941, pp 12 + 271, *(Out of print)*, vol III, Sundarīkhanda (सुन्दरीखण्ड), 1947, pp 15 + 146 3–0

Rs A

62 **Prajnāpāramitās** (प्रज्ञापारमिता) commentaries on the Prajñāpāramitā, a Buddhist philosophical work edited by Giuseppe Tucci, 2 vols, vol I, Abhisamayālankārāloka of Haribhadra, 1932, pp 55+589 12–0

63 **Tārikh-i-Mubārakhshāhi** (तारिख-इ-मुबारकशाही) contemporary account of the kings of the Saiyyid Dynasty of Delhi translated into English from orginal Persian by Kamal Krishna Basu, with a Foreword by Sir Jadunath Sarkar, 1932, pp 13+299 .. . 7–8

64 **Siddhāntabindu** (सिद्धान्तबिन्दु). on Vedānta philosophy by Madhusūdana Sarasvatī, with the commentary of Purusottam · edited by P. C Divanji, 1933, pp 142+93+306 11–0

65 **Istsiddhi** (इष्टसिद्धि) on Vedānta philosophy by Vimuktātmā, disciple of Avyayātmā, with the author's own commentary edited by M. Hiriyanna, 1933, pp 36 + 697 14–0

66, 70, 73, 103 **S'ābara-Bhāsya** (शाबरभाष्य) on the Mīmāṁsā Sūtras of Jaimini translated into English by Dr. Ganganath Jha, in 3 vols, 1933-1936, vol I, pp 15+705, Rs 16–0, vol. II, pp 20+708, Rs 16–0, Vol III, pp 28+1012, Rs 16–0, Index by Dr Umesha Mishra, 1945, pp. 6+29, Re 1–0 .. . 49–0

67. **Sanskrit Texts from Bāli** (बालिद्वीपग्रन्था) comprising religious and other texts recovered from the islands of Jāva and Bāli edited by Sylvain Levi, 1933, pp 35+112 3–8

71 **Nārāyana S'ataka** (नारायणशतक) a devotional poem by Vidyākara, with the commentary of Pītāmbara edited by Shrikant Sharma, 1935, pp 16+91 .. 2–0

72 **Rājadharma-Kaustubha** (राजधर्मकौस्तुभ) an elaborate Smrti work on Rājadharma by Anantadeva edited by Kamala Krishna Smrtitīrtha, 1935, pp 30+506 10–0

74. **Portuguese Vocables in Asiatic Languages** (पोर्तुगीज-शब्दकोश) : translated into English from Portuguese by A X. Soares 1936, pp. 125+523 12–0

Rs A

75 **Nāyakaratna** (नायकरत्न) · a commentary on the Nyāyaratnamālā of Pārthasārathi Miśra by Rāmānuja of the Prābhākara School edited by K S Ramaswami Shastri, 1937, pp 69+346 ... 4–8

76 **A Descriptive Catalogue of MSS in the Jain Bhandars at Pattan** (पत्तनभाण्डागारीयग्रन्थसूची) edited from the notes of the late C D Dalal by L B Gandhi, 2 vols , vol. 1, 1937, pp 72+498 . 8–0

78 **Ganitatilaka** (गणिततिलक) of Śrīpati, with the commentary of Simhatilaka, a non-Jain work on Arithmetic with a Jain commentary edited by H R Kapadia, 1937, pp 81+116 4–0

79 **The Foreign Vocabulary of the Quran** (कुरानशब्दकोश) showing the extent of borrowed words in the sacred text compiled by Arthur Jeffery, 1938, pp 15+311 12–0

80, 83 **Tattvasangraha** (तत्त्वसङ्ग्रह) of Śāntaraksita with the commentary of Kamalaśīla translated into English by Dr Ganganath Jha, vol I, 1937, pp 8+739, Rs 17–0, vol II, 1939, pp 12+854, Rs 20–0 . 37–0

81 **Hamsa-vilāsa** (हसविलास) . of Hamsa Mitthu on mystic practices and worship edited by Swami Trivikrama Tirtha and Hathibhai Shastri, 1937, pp 13+331 . . 5–8

82 **Sūktimuktāvalī** (सूक्तिमुक्तावली) on Anthology, of Jalhana, a contemporary of King Krsna of the Northern Yādava Dynasty (A. D 1247) edited by E Krishnamacharya, 1938, pp 66+463+85 . 11–0

85 **Brhaspati Smrti** (बृहस्पतिस्मृति) a reconstructed text of the now lost work of Brhaspati edited by K V Rangaswami Aiyangar, 1941, pp 186+546 15–0

86 **Parama-Samhitā** (परमसंहिता) an authoritative work of the Pāñcharātra system edited by S Krishnaswami Aiyangar, 1940, pp 45 + 208 + 230 . 8–0

87 **Tattvopaplava** (तत्त्वोपप्लव) · a masterly criticism of the opinions of the prevailing Philosophical Schools by Jayarāśi edited by Sukhalalji Sanghavi and R C Parikh, 1940, pp 21 + 144 . . . 4–0

Rs. A.

88, 105 Anekāntajayapatākā (अनेकान्तजयपताका) of Haribhadra Sūri (8th century A D) with his own commentary and Tippaṇaka by Munichandra, the Guru of Vādideva Sūri . edited by H R Kapadia, in 2 vols , vol I, 1940, pp. 32+404, Rs 10-0, vol II, 1947, pp 128 + 344 + 28, Rs 18-0 28-0

89 S'astradīpikā (शास्त्रदीपिका) . a well-known Mīmāmsā work : the Tarkapāda, translated into English by D. Venkatramiah, 1940, pp 29 + 264 5-0

90 Sekoddes'atīkā (सेकोद्देशटीका) . a Buddhist ritualistic work of Naropa describing the Abhiṣeka or the initiation of the disciple to the mystic fold edited by Dr Mario Carelli 1941, pp. 35 + 78 2-8

92. 98, 100, 101, 102, 106, 110, 111, 112, 119, 123 Kṛtya-kalpataru (कृत्यकल्पतरु) · of Laksmīdhara, Minister of King Govindacandra of Kanauj, one of the earliest Law Digests : edited by K V. Rangaswami Aiyangar,

Vol. I, No. 106, Brahmacāri-kāṇḍa (ब्रह्मचारिकाण्ड); 1948, Rs 11-0.

Vol II, No. 101, Gṛhastha-kānda (गृहस्थकाण्ड), 1944, Rs 12-0.

Vol. III, No 111, Niyatakāla-kāṇḍa (नियतकालकाण्ड); 1950, Rs. 19-8

Vol. IV, No 110, Śrāddha-kāṇḍa (श्राद्धकाण्ड); 1950, Rs 15-0.

Vol V, No. 92, Dāna-kāṇḍa (दानकाण्ड), 1941, Rs 9-0.

Vol. VI, No 123, Vrata-kāṇḍa (व्रतकाण्ड); 1953, pp. 34+479 Rs 17-0.

Vol VIII, No. 98, Tīrthavivecana-kānda (तीर्थविवेचन-काण्ड); 1942, Rs 8-0

Vol. X, No. 112, Śuddhi-kānda (शुद्धिकाण्ड); 1950, Rs 9-6

Vol XI, No. 100, Rājadharma-kānda (राजधर्मकाण्ड); 1944, Rs 10-0.

Vol XII, No. 119, Vyavahāra-kānda (व्यवहारकाण्ड), 1953, pp 13+842. Rs 26 12.

		Rs A
	Vol XIV, No 102, Moksa-kānda (मोक्षकाण्ड); 1945, Rs. 12-0	105-14
93	**Mādhavānala-Kāmakandalā** (माधवानलकामकन्दला) a romance in old Western Rajasthāni by Gangapati, a Kāyastha from Āmod edited by M R Majumdar, in 2 vols, vol I, 1942, pp 13+5+509 .. .	10-0
94	**Tarkabhāsa** (तर्कभाषा) a work on Buddhist Logic, by Moksākara Gupta of the Jagaddhala monastery edited with a Sanskrit commentary by Embar Krishnamacharya, 1942, pp 7+114 . . .	2-0
95	**Alṁkāramahodadhi** (अलङ्कारमहोदधि) on Sanskrit Poetics composed by Narendraprabha Sūri at the request of Minister Vastupāla in 1226 A D edited by L B Gandhi, 1942, pp 45+418 (with two plates)	7-8
97, 114	**An Alphabetical List of MSS in the Oriental Institute, Baroda** (ग्रन्थनामसूचि) compiled from the existing card catalogue by Raghavan Nambiyar, 2 vols, vol I, 1942, pp 12+742, Rs 9-0, vol II, 1950, pp 12+743-1653, Rs 27-8	36-8
99.	**Vivāda Cintāmani** (विवादचिन्तामणि) of Vācaspati Miśra an authoritative Smrti work on the Hindu Law of Inheritance translated into English by Ganganath Jha, 1943, pp 28+348	10-4
107	**Pañcapādikā** (पञ्चपादिका) the famous Vedānta work of Padmapāda, a direct disciple of Śankarācārya translated into English with copious notes and a detailed conspectus by the late D Venkataramiah of Bangalore, 1948, pp 46+414	17-0
109	**Nispannayogāvalī** (निष्पन्नयोगावली) describing 26 mandalas or magic circles with full descriptions of more than 600 deities of the Buddhist pantheon, written by Abhayākaragupta of the Vikramaśīla monastery edited by B Bhattacharyya, 1949, pp 90+94+16 .	7-0
113	**Hetubindutīkā** (हेतुबिन्दुटीका) . commentary of Arcata on the famous work of Dharmakīrti on Buddhist logic edited from a single MS discovered at Pattan by Sukhalaji Sanghavi, 1949 pp 35+411+72	11-0

Rs A

115 Aparājitaprcchā (अपराजितपृच्छा) : a voluminous work on architecture and fine-arts edited by P. A Mankad 1950, pp 140+38+617 18-6

116 Dvādas'āranayacakra (द्वादशारनयचक्र) : an ancient Jaina polemical treatise of Mallavādi Sūri, with a commentary by Simhasuri Gani · edited by Caturvijayaji and continued after his death by L. B Gandhi, vol. I, 1952. pp. 40+314 12-12

117 Madanamahārnava (मदनमहार्णव) : a Smrti work principally dealing with the doctrine of Karmavipāka composed during the reign of Māndhātā, son of Madanapāla : edited by Embar Krishnamacharya and Raghavan Nambiyar, 1953, pp 27+468+8 .. . 24-0

118 Gurjararāsāvali (गुर्जररासावली) · a collection of several old Gujarāti Rāsas edited by B K. Thakore, M D. Desai and M C Modi 18-0

120 Paramānandakāvya (परमानन्दकाव्य) : a Sanskrit account of king Sambhāji edited by G S Sardesai with a Foreword by Jadunath sircar, 1952, pp. 31+183+3 10-0

121 Dhūrtasvāmibhāsya on the S'rautasūtra of Āpastamba edited by Mm. Chinnasvami Sastri vol I, 1954 20-0

122 Rihla of Ibn Batuta : translated into English with critical notes by Dr. Mahdi Husain, 1953, pp 31+291 37-0

125 Trisastis'alākāpurusacaritra (त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्र) : of Hemachandra. translated into English by Dr Helen Johnson, vol IV.. 35-0

II BOOKS IN THE PRESS

1 Krtyakalpataru (कृत्यकल्पतरु) : of Laksmīdhara Minister of King Govindacandra of Kanauja edited by K. V Rangaswami Aiyangar *Introduction to Vyavahāra-Kānda* (published as No 119 in this series).

2 Nātyas'āstra (नाट्यशास्त्र) : of Bharata with the commentary of Abhinava Gupta. Vol.I Second Revised edition, by K S Ramaswami Shastri.

3. Mānasollāsa (मानसोल्लास) · or Abhilasitārthacintāmani edited by G K Shrigondekar, Vol III.

Rs A.

4. **Visnudharmottara** (विष्णुधर्मोत्तर) : Khanda III, Adhyāyas 1-118 Critically edited with Introduction, Notes etc, by Priyabala Shah

5 **Nātyadarpana** (नाट्यदर्पण) a work on Dramaturgy by Ramchandra sūri, text with an introduction in Sanskrit, ed by L B Gandhi, Revised ed.

III. BOOKS UNDER PREPARATION

1 **Anu Bhāsya** (अणुभाष्य) a standard work of the Śuddhādvaita School . translated into English by G. H Bhatt

2 **Paramānanda Tantra** (परमानन्दतन्त्र) · an authoritative work of Hindu Tāntric School, edited by H O Shastri of Lakhtar, Kathiawad

3 **S'aktisangama Tantra** (शक्तिसङ्गमतन्त्र) : comprising four books on Kālī, Tārā, Sundarī and Chhinnamastā . edited by B Bhattacharyya, vol IV.

4 **Krtyakalpataru** (कृत्यकल्पतरु). one of the earliest Nibandha works of Laksmīdhara edited by K. V. Rangaswami Aiyangar, Pratisthā, Pūjā, Śānti Kāndas

5 **A Descriptive Catalogue of MSS in the Oriental Institute, Baroda** (वडोदराराजकीयग्रन्थसूची) compiled by the Library Staff, vol III (Grhya and Dharma MSS)

6 **Chhakkammuvaeso** (छक्कम्मुवएसो) : an Apabhramśa work of the Jains containing didactic religious teachings · edited by L B Gandhi

7 **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Jain Bhandar at Pattan** (पत्तनभाण्डागारीयग्रन्थसूची) edited from the notes of the late C D. Dalal by L B Gandhi, vol II

8 **Nātyas'āstra** (नाट्यशास्त्र) : of Bharata with the commentary of Abhinava Gupta edited by Ramakrishna Kavi, vol IV

Rs A

9 Samrāt-Siddhānta (सम्राट्सिद्धान्त) : the well-known work on Astronomy of Jagannātha Pandit critically edited with numerous diagrams by Kedar Nath, Rajajyotisi.

10 Rāsasangraha (राससंग्रह): a collection of 14 old Gujarāti Rāsas, composed in the 15th and 16th centuries edited by M R Majumdar

11 Pārasīkakosasangraha (पारसीककोषसंग्रह) · a collection of four Persian Sanskrit lexicons edited by K. M Zaveri and M R Majumdar

12 Kālacakra Tantra (कालचक्रतन्त्र) : the first book of the Kālacakra School attached to the Mahāyāna System of Buddhism edited by B Bhattacharyya.

13 Smrtisāra (स्मृतिसार) · an interesting digest of Hindu Law edited by Mahāmahopādhyāya Dr Umesha Mishra

14 Dhūrtasvāmi Bhāsya on the Śrauta Sūtra of Āpastamba edited by Mm Chinnaswami Shastri, vol II.

15 Nītikalpataru (नीतिकल्पतरु). the famous Nīti work of Ksemendra edited by Sardar K M. Panikkar.

16 Trisastis'alākāpurusacaritra (त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्र) of Hemachandra translated into English by Helen Johnson, vol V

17 Vālmikīya Rāmāyana Pādānukramani . by Prof G. H. Bhatt

18 Vais'esika-sūtra-tippanaka : an unpublished old commentary by Candrānanda on Vaiśesika-sūtras, edited by Muni Jambuvijayaji

19 Sāmkhyakārikā-tīka : an unpublished old commentary, edited by Pandit Dalsukhbhai Malavaniya.

20 Kahāvali of Bhadres'vara : Sthaviracaritra-vibhāga, edited by Umakant P Shah

21. Vasudevahindi Madhyamakhanda : by Dharmadāsa Gani, edited by Āgamaprabhākara Muni Punyavijayaji

Rs A

22 **Sangītopaniṣat-sāra :** a work on music composed in 14th century A. D., by Sudhākalaśa Gani, edited by Umakant P. Shah

23 **Zafar Ul-Wa'lih Bi Muzaffar Waa'lih of Abdallah Muhammed bin 'Omar known as Hajji Dabir :** An Arabic history of Gujarāt, translated in English by M F Lokhandawala and Maulvi Saiyid Muhammed Shakir Sulaimani Nadvi

24 **Mahābhāsya-dipikā** by Bhartrhari, with introduction, critical notes etc edited by J S Pade

THE GAEKWAD'S STUDIES IN RELIGION AND PHILOSOPHY

1. **The Comparative Study of Religions :** by Alban G Widgery, M A , 1922 15–0
2. **Goods and Bads .** by Alban G Widgery, M A , 1920 . 3–0
3. **Immortality and Other Essays ·** by Alban G Widgery, M A , 1919 (Cloth Rs 3) 2–0
4. **Confutation of Atheism** a translation of the Hadis-i-Halila or the tradition of the Myrobalan Fruit translated by Vali Mohammad Chhaganbhai Momin, 1918 0–14

KIRTI MANDIR LECTURE SERIES

1. **Studies in Rāmāyana** by Dewan Bahadur K S Ramaswami Shastri, 1944 pp 188+275 . . . 7–8
2. **Some Aspects of the Hindu View of life according to Dharmas'āstra :** by K V Rangaswami Aiyangar, 1952 pp 184 6–0

THE MAHARAJA SAYAJIRAO III GOLDEN JUBILEE MEMORIAL LECTURE SERIES

1. **Rāga ane Rasa :** by Pandit Omkaranath Thakur (in Gujarāti) pp 1–86 1–12
2. **Gujarāti Pingala navī Drstie .** by Ramnarayana Visvanath Pathak (in Gujarāti) pp 1–72 . . 1–6

THE MAHARAJA SAYAJIRAO GAEKWAD HONORARIUM LECTURES SERIES

Rs A

1 The Geology and Mineral Resources of India with reference to Gujarat and Bombay State by Dr D. N Wadia M A ,D Sc ,F G S ,F N.I. Geological Advisor to the Government of Indian for the year 1952–53 .*Shortly*

2 Ancient Indian Colonization in South-East Asia. by Dr R C Majumdar, M A ,Ph D., Vice-Chanceloor, University for the year 1953–54 . . . *Shortly*

3 The Postulates of Rural Development : by S K. Dey, I C S Development Commissioner, West Bengal, pp. 1–2 , 1–23 0–7

THE MAHARAJA SAYAJIRAO UNIVERSITY ORIENTAL SERIES

1. Tāmbūlamañjarī : edited by J S Pade, M A *Shortly*

THE MAHARAJA SAYAJIRAO UNIVERSITY ARCHAEOLOGY SERIES

1 Baroda Through The Ages · Report of excavations conducted in the Baroda area, 1951–52, by Dr Bendapudi Subbarao, 1953, pp 15–130 with plates 15–0

PRACHĪNA GURJARA GRANTHAMĀLĀ

1 Sastis'ataka Prakarana of Nemicandra Bhandāri (with three Bālāvabodha) : edited by Dr B J Sandesara M A ,Ph D , ... 5–0

2 Nala - Davadanti Rāsa of Mahirāja : An old Gujarati poem composed in V S. 1612 (1556 A D.) ed from an autograph copy of the author by Dr B J. Sandesara, M A.,Ph D. pp. 176–6–24 4–4

OTHER IMPORTANT PUBLICATIONS

1. Conduct of the Royal Servants : being a collection of verses from the Vīramitrodaya with their translations in English, Gujarati and Marathi · by B. Bhattacharya, M A ,Ph D. 0–6

Rs A.

2 **Gaekwad Cenotaphs** an account of the numerous cenotaphs dedicated to the past rulers of the Gaekwad family by Mr Taramati Gupte, printed in art paper with numerous illustrations .. 12–0

3. **A Study of Rural Economy of Gujarat** containing possibilities of Reconstruction, by Dr J M Mehta pp. 231 . . 3–0

OTHER MĀLĀ PUBLICATIONS

(in Gujarati, Marathi and Hindi)

1	**Shree Sayāji Sāhityamālā**	Nos Published	317
2	**Shree Sayāji Bālajñānamālā**	,,	195
3	**Shree Sayāji Grāmavikāsamālā**	,,	20
4	**Shree Mātus'ri Jamanābāi Smāraka Granthamālā**	,,	2
5	**S'is'ujñānamālā**	,,	3

JOURNAL OF THE ORIENTAL INSTITUTE published in every September, December, March and June vol I, Nos. 1 to 3 (No 4th out of print) 1951–52 vol II, No 3 (1, 2, 4 out of print) Year 1952–53 vol III, (No 1 out of print) Nos 2, 3 and 4 Year 1953–54 Subscription Rs 15/- (Post Free) (Inland), 25 s (for Europe), 3 50 c (for America)

For further particulars please communicate with—

THE DIRECTOR,
Oriental Institute, Baroda

Selling Agents of the Gaekwad's Oriental Series

England

Messrs. Luzac & Co , 46, Great Russell Street, London, W C I.
Messrs. Arthur Probsthain, 41, Great Russell Street, London, W.C I.
Messrs. Deighton Bell & Co., 13 & 30, Trinity Street, Cambridge.

America

Paragon Book Gallery, 857, Lexington Avenue, New York 21 N.Y.

Calcatta

Messrs. The Book Co. Ltd., 4/3 College Square.
Messrs Thacker Spink & Co , 3, Esplanade East.
Messrs K. L Mukhopadhyaya & Co., 681, D. H Road.

Banares City

Chowkhamba Sanskrit Series Office, Post Box No. 8, Banares.
Messrs Braj Bhusan Das & Co., 40/5, Thathari Bazar.
Messrs Motilal Banarsidass, P. B. 75, Chowk.

Delhi–7

Messrs. Mehar Chand Munshi Ram, Nai Sarak.

Ludhiana

Messrs. Synglesons & Company, Samrala Road.

Bombay

Messrs. Taraporevala & Sons, Kitab Mahal, Hornby Road.
Messrs. Gopal Narayan & Co., Kalbadevi Road.
Messrs N M. Tripathi & Co., Kalbadevi Road.
Narayan Mulji Sanskrit Pustakalaya, 229, Kalbadevi Road.

Poona–2

Oriental Book Agency, 15, Shukrawar Peth.
Oriental Book House, 330 A, Sadashiv Peth.

Ahmedabad

Saraswati Pustak Bhandar, Ratan Pole, Hathikhana.

Baroda

N C. Athavale, Bookseller, Raopura.
Good Companions, Raopura.
Acharya Book Depot, near Surasagara.

THE CHETANA PRESS LTD. NAVA BAZAR, BARODA